

Lerérún Búngiu To Lánina Iséri Darádu

Garifuna New Testament

Contents

Ugánu Buíti le Labúrijabei Matéo luágu Jesúsu	1
Ugánu Buíti le Labúrijabei Márcos luágu Jesúsu	56
Ugánu Buíti le Labúrijabei Lúcas luágu Jesúsu	91
Ugánu Buíti le Labúrijabei Juan luágu Jesúsu	148
Cátei lé buri meja Jadúgübei Apóstolugu	189
Ligáradan Páblo joun Rómana	242
Furúmiñetu Ligáradan Páblo joun Coríntona	267
Tibíaman Ligáradan Páblo joun Coríntona	293
Ligáradan Páblo joun Galáciana	310
Ligáradan Páblo joun Éfesona	320
Ligáradan Páblo joun Filíposna	328
Ligáradan Páblo joun Colósasna	334
Furúmiñetu Ligáradan Páblo joun Tesalónicana	340
Tibíaman Ligáradan Páblo joun Tesalónicana	345
Furúmiñetu Ligáradan Páblo lun Timotéo	348
Tibíaman Ligáradan Páblo lun Timotéo	355
Ligáradan Páblo lun Títo	360
Ligáradan Páblo lun Filemón	363
Gárada joun ja Adímurejabalin Hebréo	365
Ligáradan Santiágo	384
Furúmiñetu Ligáradan Pédro	390
Tibíaman Ligáradan Pédro	397
Furúmiñetu Ligáradan Apóstolu Juan	401
Tibíaman Ligáradan Apóstolu Juan	407
Túrúwan Ligáradan Apóstolu Juan	408
Ligáradan Júdas	409
Cátei lé buri Larúfudubei Búngiu lun Juan	411

Lerérún Búngiu To Lánina Iséri Darádu

New Testament in Garifuna (HO:cab:Garifuna)

Language: Garifuna

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

ee7e6206-21e4-51ca-a848-b599005e1f68

ISBN: 978-1-5313-0120-0

UGÁNU BUÍTI LE LABÚRÜJABEI MATEÓ LUÁGU JESÚSU

Linébaanfaangu Jesúsu

(Lc 3.23-38)

1 Niján jíri linébaanfaangu Jesucrístu le jádaangiñebei meja ladúgawagun David lúma Abrahám.

²Abrahám lúguchibei Isáac, Isáac lúguchi Jacób, Jacób lúguchi Judá jáu lamúlenu, ³Judá lúguchi Fáres lúma Zára, Támar tugúya jáguchu, Fáres lúguchi Esróm, Esróm lúguchi Arám, ⁴Arám lúguchi Aminadáb, Aminadáb lúguchi Naasón, Naasón lúguchi Salmón, ⁵Salmón lúguchi Booz, Raháb lúguchu, Booz lúguchi Óbed, Rut lúguchu, Óbed lúguchi Isaí, ⁶Isaí lúguchi urúei David, urúei David túma tó meja lúmari Urías, jagía lagúbüirigubaña Salomón.

⁷Salomón lúguchibei Roboám, Roboám lúguchi Abías, Abías lúguchi Ása, ⁸Ása lúguchi Josafát, Josafát lúguchi Jorám, Jorám lúguchi Uzías, ⁹Uzías lúguchi Jótam, Jótam lúguchi Ácaz, Ácaz lúguchi Ezequías, ¹⁰Ezequías lúguchi Manasés, Manasés lúguchi Amón, Amón lúguchi Josías, ¹¹Josías lúguchi Jeconías jáu lamúlenu lídan dan le janáanwagunbei Israelítagu adáürawagua Babilónia.

¹²Lárigiñe le, Jeconías lúguchibei Salatiél, Salatiél lúguchi Zorobabél, ¹³Zorobabél lúguchi Abiúd, Abiúd lúguchi Eliaquím, Eliaquím lúguchi Azór, ¹⁴Azór lúguchi Sadóc, Sadóc lúguchi Aquím, Aquím lúguchi Eliúd, ¹⁵Eliúd lúguchi Eleázar, Eleázar lúguchi Matán, Matán lúguchi Jacób, ¹⁶Jacób lúguchi José le túmari María, tugúyati lúguchuboun Jesúsu le gíribei Crístu.

¹⁷Catoúrusuñanu lubeíti linébaanfaangu Jesúsu lúmagiñe Abrahám

lúmoun David, catoúrusu lúmagiñe David lúmoun janáanwagúniwa Israelítagu Babilónioun, catoúrusu lúmagiñe dan ligía lúmoun lagúriajóun Crístu.

Lagúriajóun Crístu

(Lc 2.1-7)

¹⁸Ítara líña ligáburi lagúriajóun Jesucrístu. María to lúguchu, gadáraduñoun lúma José lun tamárieidun lúma, lubáragiñeti jaganóun jámagua, lubáragiñe lasúbudirunun quei wúri, ába tadáriragun túngua láu dagáñu tíña lan láu lubáfu Sífiri Sándu. ¹⁹Quei ában lubeí wügúri buídu tigáburi José le tadári, májati lasúbudirúniwa le asúseredubei tun María, busénrügüti lígirunun, míchugunga tidúnrun. ²⁰Dan le niján lubeí arítagua luágu cátei le, ligía larúfudagun ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli lúngua lun lídan luwénedi, ába laríñagun lun.

—José, ladúgawagun David, manúfudebá lun berésibirunun María queísi búmari, ladúga irájü le lúnbei tagáraüiduni, lúmagiñe Sífiri Sándu liábin. ²¹Tagáraüiduba ában irájü, ábame bíchuguni líri Jesúsu. Ítara lúba líri ladúga lasálbarubaña lan lumútuniña lídaangiñe jafígoun.

²²Lasúseredunbei sun cátei le lun lagúnfulirun dimúrei le laríñagubei Wabúreme Búngiu liyúmulugugiñe proféta.

²³Tadágeinaduba ában irájü, ábame tagáraüidun ában irájü, Emanuél, ligíaba líri, líla íri ligía, “Búngiu wáma”.

²⁴Dan le lagágudunbei José lídaangiñe uwénedi ligía, ába ladúgüni le lubeíbei ánjeli ligía lun, ába lerésibirunun María queísi lúmari, ²⁵masúbudirúngalóun queísi wúri darí tagúriajani furúmiñeti tiraú, ába líchuguni líri Jesúsu.

Jachúlürün chu táu aríjei Jesúsu

2 Lídán fulásu le gíríbei Belén, lumúanrugu Judéa, ñi lagúriajóúa Jesúsu dán meja le Heródes lan urúeíbei lídán jageíra juríu. Ábati jachúlürün fiú wügúriña chu táu ubúrugin Jerusalén lueígiñe oúbaü le ñígiñe lubeí laboucha wéyu. ² Ába jáltügúdajan.

—¿Jageisan jarúeite juríu le agúriajóúbei? Aríja wamáaru luwáruguman le ñígiñe lubeí láfuara wéyu, wayábiñati lun wájuduragun lun.

³ Dan le lagáambuni urúei Heródes cátei le, ába medéraguagüdünjaali lan, jáu sun Jerusalénna. ⁴ Ábati lagúarun joun sun jábutigu fádirigu lídán jafíñen juríu, jáma ja arúfudajabalin lilúrudun Moisés joun gürígia, ába lálügúdaguniña jalábai lan libítí fulásu lagúriajóúa Crístu. ⁵ Ába jaríñagun lun.

—Belén, le lumúanrugubei Judéa, ladúga ítara líña labúrüdüni proféta.

⁶ Amúrü Belén, lumúanruguna Judéa, amúrü ában lídaangiñe ubúrugu weírigutimaati lídán múa le, láu sun biñúraü,

ladúga láfuriduba ában ábuti bídaangiñe le lúnbei loúnigiruniña numútuniña ja Israelítagu.

⁷ Ábati lagúarun Heródes joun chu táu arámudaguarügü, ába lálügúdüniña luágutima dan le tarúfudaguagüle warúguma túngua joun. ⁸ Ábati loúnajaniña Belén, laríñaga joun.

—Jeíba, ábame jáluajani irájü le buídu, dánme le darí jumaali, jawísaraname, nūdün námuga gíñe ájuduragua lun.

⁹ Lárígiñe jagáambuni chu táu lerérun urúei, ába jóúdin. Warúguma bugáti to jaríjuboun le ñígiñe lubeí láfuara wéyu, ába tídin jabá jabá, darí taráramun loúgiñe fulásu le ñí lubei irájü le. ¹⁰ Dan le jaríjinun chu táu ja warúguma, ába jagúndaaragun sarágu. ¹¹ Dánti le je-

bélurun tídoun múna, ába jaríjini irájü le túma lúguchu to María. Ábati jájuduragun, ába jabúluchagun lun. Ába jánjunrenchunun jagáfun, ába jedéweejan gólu lúma cupáli jémeti lun, lúma ában luwúyeri árani gífiti. ¹² Lárígiñe, ába jawísarúniwa lídán jawénedi lun magíríbudun jamá ñígiñe lubeí Heródes, ába jagíríbudun jageíroun lídaangiñe ámu úma.

Anúrajani lun Ejíptoun

¹³ Lárígiñe jóúdin chu táu jagía, ába larúfudagun ába láni Búngiu ánjeli lúngua lun José lídán luwénedi, ába laríñagun lun.

—Sarába, barúbei irájü le táu sun lúguchu, anúrabá Ejíptoun, ábame beréderun ñi daríme nawísarunibu, ladúga láluajaali Heródes irájü le lun láfaruni jilágubei.

¹⁴ Ábati lásaarun José, ába lanúgüni irájü táu sun lúguchu áriebu ligía, ába lídin jáu Ejíptoun. ¹⁵ Ába jeréderun ñi darí loúnwen Heródes. Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le laríñagubei Búngiu liyúmulugugiñe proféta. “Sagá numuti Niraü Ejíptogiñe.”

Láfaraguagüdüniña Heródes irájüñü

¹⁶ Dan le ladáriragun Heródes lúngua luágu yéegua jamá lan chu táu, ába lagánidun, ába loúnajan áfaraguaña sun irájüñü ja bíama tíña írúmu jáu lun únabun, ja aganoúbaña Belén lúma sun fulásu geyégua láu, según dan le jaríñagubei chu táu luágu lagúriajóúniwa irájü ligía. ¹⁷ Ítara líña lagúnfulirun le labúrújabei proféta Jeremías.

¹⁸ Agaambúati lagúarajan ában umálali Ramá láu oúnwenbun igárigu, umálali ligía tumálali Raquél, to ayájuboun jarígi tirájüñü, mabúseeruntu lun támalijóún ladúga jiláguu jamá.

¹⁹Lárigiñe loúnwen Heródes, ába liábin ába láni Búngiu ánjeli lun José lídan luwenedi yágüta Ejipto, ába laríñagun lun.

²⁰—Sarába, barúbei irájü le táu sun lúguchu, giríbu jumá jageíroun Israelítagu ladúga jilágua ja abúseerubaña meja jáfaruni irájü le.

²¹Aba lásaarun José, ába lanúgüni irájü táu sun lúguchu jageíroun Israelítagu. ²²Dan le lasúbudíruni José luágu Arqueláo lan agúmadijabei Judéa lewéñegua Heródes le lúguchi, ába lanúfudedun lídin ñjijn, ába laríñawagúniwa lun lídan uwenedi lun lídin Galiléoun. ²³Lachúlürün ñi, ába lídin agánawa lídan fulásu le giríbei Nazarét, le lumúanrugubei Galiléa. Lasúseredunbei sun cátei le lun lagúnfulirun le jaríñagubei profétagu luágu Nazarétna lan Jesúsu.

Lapúrichijan Juan le abásteragüdjabei lídan fulásu mageírawati

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

3 Lídoun dan ligía, ába liábin Juan le abásteragüdjabei apúrichija lídan fulásu mageírawati, Judéa, ²ába laríñagun lídan lapúrichijan.

—Sáansi jumeí jóuserun, ladúga yaráfaali larúeijan Búngiu.

³Juan le, ligía le uágubei meja labúrüja proféta Isafas ítara.

Agaambúati lumálali ában güriquia agúaraja lídan fulásu mageírawati ítara.

“Aráanse jumóun janígi lubá liábin Wabúreme,

queísi ladárarúniwa úma surúti.”

⁴Lanáangun Juan, láutu lúra caméyu, liábin lagúruga liránaagua, guéru, chigángaru leígubaña lúma síruudu le áraabuna. ⁵Ábaja jayábin ubúrugugiñe Jerusalén, lúma Judéagiñe, lúma lubádugiñe dúna Jordán agáambe lapúrichijan, ⁶dántija le jagúfesseruni

jáfgoun, ába labásteragüdüniña lídan dúna le giríbei Jordán.

⁷Dan le laríjin Juan luágu sarágu jáña lan güriquia lídaangiñetiña jadámurin fariséogu jáma saduséogu ñúbin-tiña lun jabásterun, ába laríñagun joun.

—¡Jarásan jéwe jugúya le! ¿Ca awísarubadün lun janúrigan luef lanárime afáyeiragülei luágu figóu le lúnbei liábin? ⁸Oúsera jumá buídu, arijúa lámuga furáangu luágu sáansigua lan ligáburí jóuserun. ⁹Mapántajan jugúyame, aríñaga jídaangua. “Linébaanfaangu Abrahám wagía”, ladúga naríñajare jun luágu gayára lan ladúgün Búngiu linébaanfaangu Abrahám lídaangiñe dúbü le. ¹⁰Madíseeli lagúnfulirun le laríñagubei Búngiu, luágu yaráfaali lan lidáani abeichúni luágu figóu, aráanseeru jaráwa lun lánchuajóun wéwe, áni sun wéwe le mabuídunti lin, chaúnwati, ába lagudún. ¹¹Áu, láu dúna nabásteragüdaün, arúfudei luágu sáansi jumáli lan ligáburí jóuserun, ánjeinti le lúnbei liábin nárigi, labásteragüdübadün láu Sífiri Sándu, áni lafáyeiragüdübadün luágu figóu queísi láu wátu geméti. Gabáfuti nueí darí lun madúna nan ni lun narágachunun ligeídin. ¹²Nújeinjaru lichóbulin lújaburugu, larúmadagüdübei türígu, ábame lanúadiruni lídaangiñe sagádi mábeijali. Ábame lareíduni türígu, ábame láguduni sagádi le mábeijali lídan wátu geméti le méñeguchadibeí.

Labásterun Jesúsu

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³Dan le liábin Jesúsu Galiléagiñe, ába lachúlürün luágun dúna le giríbei Jordán le ñí lubei Juan lun labásteragüdüni. ¹⁴Májati yebéti Juan labásteragüdüni, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nugúya lúnbei babásteragüdünina, ¿amúrú lubeí ñúbin nun lun nabásteragüdünibu?

¹⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ítara lúba guetó, ladúga lúnti wadúgüni le lubeíbei Búngiu.

Ába labásteragüdüni Juan Jesúsu, ¹⁶ lárigiñe labásterun Jesúsu, ába láfuri ridun dúnarugugiñe. Sódini ába lánjunrenchagun siélu, ába laríjini Jesúsu Sífiri Sándu larárirun camá ában únjun liábin luágun. ¹⁷ Ába lagaambún ába umálali siéluñe le aríñagubei.

—Niraú le jínsiñebei nun le, le áubei oúnwenbun lan nugúndan.

Loúchaguni Máfia Jesúsu

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 Ába lanúgüni Sífiri Sándu Jesúsu lídoun fulásu mageírawati lun loúchaguni Máfia.

² Lárigiñe leréderun Jesúsu bián-wein wéyu lúma bián-wein árie bu meíginga, ába lálámachun. ³ Ábati liábin Máfia lubádun, ába laríñagun lun lun loúchaguni.

—Ánjein liraú bubei Búngiu, salíguagiúdabeí dúbü le feínme.

⁴ Ába loúnabun Jesúsu.

—Taríñajare Lerérun Búngiu. “Mámarigübeí táu fein labágarida gurígia, labágariduba gíñe láu sun dimúrei le laríñagubei Búngiu.”

⁵ Ábati lanúgüni Máfia Jesúsu Jerusaléoun, ubúru gu le sándubei joun jurú, ába laweínragüdüni tábulugun témpulu, ⁶ ába laríñagun lun.

—Ánjein liraú bubei Búngiu, chubába yágiñe lun únabun, ladúga taríñajare Lerérun Búngiu.

Laríñaguba Búngiu joun láni ánjeligu lun jounigirunibu.

Janúgübadibu jájaburugu lun machúgeragun lan bugúdi luágu dúbü.

⁷ Ába loúnabuni Jesúsu.

—Aríñagatu gíñe Lerérun Búngiu. “Moúchaguabeí Babúreme Búngiu.”

⁸ Ába lanúgüni Máfia Jesúsu luágun ában wúbü íñuti, ába larífuduni sun arúejani le uboúagubei lun, lúma buri luweírigun, ⁹ ába laríñagun lun.

—Níchugubei sun le bun ánjabu ájuduragua nun.

¹⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—¡Beíba nueí, Máfia! ladúga taríñajare Lerérun Búngiu. “Lúnrügiüba Babúreme Búngiu bájuduragua, lúnrügiüba gíñe besériwida.”

¹¹ Ábati ladísedun Máfia lueí, ába jayábin ánjeligu esériwidei.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari, Galiléa

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Dan le lagáambunbei Jesúsu luágu níjein lan Juan furísunrugu, ába lídin lárigoún Galiléoun. ¹³ Merédeti Nazarét, ába lídin agánawa Capernaúm, ában fulásu le lárubei dúna lídan jageíra rása le Zabulón lúma Neftalí. ¹⁴ Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le labúrújabeí meja Isafás, lé meja proféta.

¹⁵ Lageíra Zabulón lúma Neftalí, lídan úma lubádu barána, lueígiñe oúbaú le ñígiñe lubeí láfuara wéyu libíti Jordán, Galiléa le ñí lubei jagánawa ja mámabaña jurú.

¹⁶ Jugúya lé meja lídaanbei lubúriga aríjaadün ában oúnwenbun larúgounga,

jugúya lé meja lídaanbei lamúñounga le lánina oúweni, jarúgoungagüdawaali jáu.

¹⁷ Lúmagiñe dan ligía, ába lagúmeserun Jesúsu apúrichija ñi ítara.

—Sáansi jumeí jigáburi, ladúga yaráfaali larúejan Búngiu.

**Lagúarun Jesúsu joun gádürü
esénijatiña lun lánime disípulugu**

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸Efubeina líña Jesúsu lárú lárú dúna Galiléa, ligía laríjin bián gamúlenuguátiña, ában jádaangiñe, Simón le méme gírubei Pédro, le ában, Andrés. Esénijani jabágarubei, jáguruñati. ¹⁹Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Falá jumana, ábame mesénijan-jadün lan údurau, anájarügaadünme gürígia nun lun nánigume.

²⁰Furése furése ába jígirunun jasénin, ába jóudin lúma.

²¹Lubáruaguoun mémeraü Jesúsu, ábaya laríjin bián gamúlenuguátiña, Jacóbo lúma Juan, lirájüñü Zebedeo. Tídaañanu ában ugúnein lúma jáguchi aramadajoun jasénin. Ába lagúarun Jesúsu joun lun lánime disípulugu, ²²lídán óra ligía ába jígirunun ugúnein, igira jáguchi, ába jóudin lúma Jesúsu.

**Larúfudajan Jesúsu
joun sarágu gürígia**

(Lc 6.17-19)

²³Ábajei lefbuguni Jesúsu sun Galiléa arúfudajeina tídan buri jalígílisin jurú to lídaanboun ságü fulásu. Ábaja lapúrichijani ugánu bufti luágu larúeijan Búngiu, areídaguagüda ligía sun luwúyeri sándi le jawáguti gürígia. ²⁴Ába lagaambúniwa luágu Jesúsu lídan sun Síria, ába janügüniña sun ja asúfurirubaña láu ámuñegueinarügü sándi, igárigu, ja gawágubaña lagúbüri espíritu, ja goúwejadibaña, jáma ja derégüdaaña úgubu, ába lareídaguagüdüniña. ²⁵Sarágu jáña gürígia afálaruti Galiléagiñe, lídaangiñe buri fulásu Decápolisna, Jerusaléngiñe, loúbawagugiñe Judéa, lúma lueígiñe

oúbaü le nígiñe lubei labóucha wéyu libíti Jordán.

Lapúrichijan Jesúsu wúbüwaügügiñe

5 Dan le laríjnbaliña Jesúsu sun gürí-gia jagía, ába laweínrun luágun ában wúbü, ába lañúurun ñi. Ábati jóundaragun láni disípulugu geyéga láu, ²ába lagúmeserun arúfudaja joun ítara.

³—Fuleíseiwatün jugúya le asúbudirubalin luágu mégei jumáni lídejan Búngiu lun jadügüni le labúserubei, ladúga méreengunbei jun lun jebélurun lídoun larúeijan Búngiu siélu.

⁴Fuleíseiwatün jugúya le jírubei, ladúga líchuguba Búngiu gurásu jun.

⁵Fuleíseiwatün jugúya le únabugubei, ladúga jerésibirubei le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan jun.

⁶Fuleíseiwatün jugúya le weírubei jabúserun lúaradagun jabágaridun, ladúga líderagubadün Búngiu lun jadügüni.

⁷Fuleíseiwatün jugúya le gudéme-jabubei, ladúga gudémebadün gíñe lun Búngiu.

⁸Fuleíseiwatün jugúya le jarúmabe anígi, ladúga jaríjubei Búngiu.

⁹Fuleíseiwatün jugúya le áfaagubei lun jámalijan sun cátei, ladúga lagúarubadün Búngiu queísi lirájüñü.

¹⁰Fuleíseiwatün jugúya le asúfurirubei eíbaajóuni luágu lúaragun jibágari, ladúga jebéluruba lídoun larúeijan Búngiu siélu.

¹¹Fuleíseiwatün dan le janábagunün gürígia, eíbaaja jamaün, aríñaga jagía sun luwúyeri iyéeni juágu, nueígiñe. ¹²Gúndaañu jumá, ladúga jerésibiruba ában oúnwenbun fáyeiti siélu, ítara liñá meja gíñe jeíbaajóuniwa profétagu ja ñúbinbaña jubáragiñe.

**Ítara jíña queisi sálu
lúma lámpu lun ubou**

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ Ába lasígirun Jesúsu aríña.

—Ítara jíña quei sálu joun lílana ubou le lun jeréderuniña lueí jagádeirun, ánjein lefériðira sálu lubásuan, ¿cábagi un ju lan? Úaalime ju lan ni ca un lueðügüya lun lágurúniwa, ábame jadúgüraguni güriðgia.

¹⁴ Ítara jíña quei lámpu joun lílana ubou le. Ában ubúругu le luáguti ában wúbü siñáti larámudagun, furáanguti larijóuniwa. ¹⁵ Mebedúnti gíñe ában lámpu lun líchugúniwa tábugiñe ában gáfu, luágu dábulá líchugúa lun larúgoungadágüðün jáu sun ja múnadabaña. ¹⁶ Ítara jumá gíñe, durúnguagüda jumeí jilámpun jádan güriðgia, lun dánme lan jarjini buíti le jadúgübei, ábame gíñe jadímurejan buíti luágu Wáguchi Búngiu le siélubei.

**Larúfudajan Jesúsu
luágu lilúrudun Moisés**

¹⁷ ‘Marítagua jumátia luágu niábiña lan agídarei lilúrudun Moisés, ni le jarúfudajabei profétagu, máma niábiña agídarei, niábiña arúfudei líla le tímatimaati. ¹⁸ Ninárün lubeíti jáu luágu níjeingua rügáali ligía lan siélu lúma ubou, magíðarúnwabei ni ában púntu, ni ában létüra lídaangiñe lilúrudun Moisés daríme suséreeli le lúnbei lasúseredun. ¹⁹ Ligía, le lubeí íchuguti mebéreseni luágu furúmierügü gumáði lídaangiñe lúruðu, íbini le lan nüráütimaabei lídaangiñe, arúfudaja ligía joun güriðgia lun jadúgüni líbe le ladúgübei, nüráüraübei lanügúniwa yágüta siélu líðan larúeijan Búngiu. Ánjeinti le nüdünbei láu sún buri gumáði líðan lúaragun, ítara gíñe larúfudajan, weíribei lanügúniwa yágüta siélu. ²⁰ Naríñajare jun luágu

ánjein lan mabuíðun ligáburu jóuserun sarágu weíyaasu jaweí arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma fariséogu, mebelubadün líðoun larúeijan Búngiu siélu.

Larúfudajan Jesúsu luágu igáni

(Lc 12.57-59)

²¹ ‘Agáamba jumáli luágu aríñawagúa lán meja joun bináðu jagúbürigu lun máfarajan jamá, ladúga furúmiegurügü lan le áfarajati, lagúseragüðúwaba. ²² Wel, naríñajare jun luágu furúmiegurügü lan le agániðuti lúma güriðgia líðedi lagúseragüðúwaba. Le anábuti güriðgia líðedi lagúseragüðúbei luweírin-ágei lúruðu, le aríñaguti lun güriðgia líðedi, “íbíðiougua táu”, luáguñein úma lun máfiougatin. ²³ Ítara líña lubeíti, ánjein banúga bedéweejan luágun láni Búngiu latáru, báu ñi ába barítaguni luágu níjein lan cátei líðan furúmiegurügü güriðgia bubá, ²⁴ ígirabeí le lúnbei bedéweejani ñi ligíbugiñe latáru, ábame bíðin aráandara lúma güriðgia ligía. Láriðíñemeti, gayáraajalíme bagiribudun luágun latáru íchigei bedéweejan.

²⁵ ‘Ánjein abúseera ában güriðgia lanügünibu ligíbugiñoun lúruðu, belúba líðoun úarani lúma luágu jeíbuguniwagu lueí ledéregerunibu lun agúseragüðüti, ledéregerabume agúseragüðüti lun polisía, ábame badaürün. ²⁶ Ninárün báu, máfuridunbadibu ñígiñe darí bafáyeiruni lagúmujóun gáwanün.

Larúfudajan Jesúsu luágu adultériu

²⁷ ‘Agáambaadün luágu aríñawagúa lán meja. “Magámarida jumá jámari ámu, adultériu líra.” ²⁸ Áu naríñajare jun luágu furúmiegurügü lan le awámadirutu ában wúri, adúgaali adultériu túma tíðan lanígi.

²⁹ ‘Ánjabu lubeíti laffgoungüda bágu le lueígiñebei boúnwenren, sagábei, fíbeí díse, buítimaati lun beféridirun ában lídaangiñe umégeguni le buágubei sügú láu bídin láu sun búgubu máfiougatin. ³⁰ Ánjein bújabu lubeí le boúnwenren affgoungüdübadibu, düürübei, fíbeí díse, buítimaati lun leféri-dirún ában lídaangiñe umégeguni le buágubei sügú láu bídin láu sun búgubu máfiougatin.

Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ ‘Aríñawagúati meja gíñe luágu furúmieguarügü lan le ígirutu lúmari lúnti líchugun gárada lánina ígiraguni tun. ³² Áu naríñajare jun luágu furúmieguarügü lan wügúri ígirutu lúmari, ánjein máma lubeí ladúga tagámaridun ligíbuagun, ába taganoún lúma ámu wügúri, adúgagüda lumútu furúmiñeti wügúri adultériu. Le gíñe agámaridutu wúri ígiraguaaru ladúgüña gíñe adultériu.

Larúfudajan Jesúsu luágu áfiñuruni

³³ ‘Agáambaadün gíñe luágu aríñawagúa lán meja joun binádu agúbürigu lun jagúnfulirun láu le jaríñagubei láu áfiñuruni ligíbugiñe Búngiu. ³⁴ Áu naríñajare jun luágu moún lumuti lan jáfiñurun ni ca uágu—ni luágu siélu ladúga ñi lan lañúura Búngiu, ³⁵ ni luágu múa ladúga ñi lan líchigei Búngiu lugúdi, ni luágu Jerusalén ladúga ligía lubúrugutebei Warúeite Búngiu le weírígubei, ³⁶ ni luágu jichúgü ladúga siñáti ni jájarudagüdün ni jáuridagüdün ában ídiburi. ³⁷ Aríñagarügü jumá “ánja” o “uá”, máfiñurunga ni ca uágu, ámu cátei lueí líra lúmagiñeti Máfia.

Larúfudajan Jesúsu luágu láguyugüdüniwa wuríbani

(Lc 6.29-30)

³⁸ ‘Agáambaadün luágu aríñawagúa lán meja. “Águu luágu águu, ári luágu ári.” ³⁹ Áu naríñajare jun lun máguyugüdün jumá wuríbani luágu wuríbani, lubáragiñe líra, ánjein íchiga mútu agúfudein luágu ában loúba jigíbu, rúya jumeí le ában oúbaü lun. ⁴⁰ Le áluguti lanúgünün ligíbugiñoun lúrudu tueígiñe jisímisin, ígira jumeí lun gíñe lanúgünun jabíte. ⁴¹ Ánjaün lafósura ában gürigia lun janúgün ában anúgüni ában máili, barújumei bián máili. ⁴² Furúmieguarügü le amúriajati ában cátei júma, rújumei lun, míchiga jumeí gíñe janágan luágun le afúredeijati júma.

Ísiñejabuni joun áganiñu

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ ‘Agáambaadün gíñe luágu aríñawagúa lán meja. “Jínsiñelá bumáda bun, liyéreegudame bágani bun.” ⁴⁴ Áu naríñajare jun. Jínsiñe jamá jáganiñu jun, buídulá jayúmajan jabá ja wuríbabei jayúmajan jubá, adúga jumá buíti joun ja iyéreejabúbaña jun, ayúmuragua jumá lun Búngiu jawágu ja anábagubadün, ja wuríbabei oúserunün. ⁴⁵ Ítara lúba jagáburiduña lan queísi lirájüñü Júguchi Búngiu le siélubei, ligía oúnaja lumúti wéyu joun buítiña jáma wuríbatiña, oúnajaleí júya dándu joun múaraantiña queísi joun úaratiña. ⁴⁶ Ánjein já rügúbaña lubeí jínsiñejabúbaña jun ínsiñeda jun, ¿cábago fáyeiti jerésibira luágu líra? Adúga jamúti gíñe ja agúburajabalin liseínsuna gumádi itara. ⁴⁷ Ánjein jóun rügúñein lubeí jumádagu jayoúragua, ¿ca buíti jadúgübei láu líra? Íbini ja íbídiñejabubaña lun Búngiu adúga jamúti líra. ⁴⁸ Úaragua jumá le gumúti

queísi úragua lan Júguchi Búngiu le siélubei.

**Larúfudajan Jesúsu luágu
ladügún cátei buíti**

6 Ába lasígirun Jesúsu arúfudaja joun gürígia wúbüwaügügiñe, laríñaga. —Toúnigi jumá lueí jadügün cátei buíti jagfbugiñe gürígia lúnrgüü jaríjinün. Ánjein jadúga ítara, míchubei Júguchi Búngiu le siélubei fáyeiti buíti jun. ²Ligía, dánme lubeí jíderagun ában gudémeti, masúbudiragüda jumeí lun sun ubouí quei jadúga ja biánguabaña igíbu ligflisirugu lúma úmadarugu. Jagía, jadügüni líra lúnrgüü jadímurejan gürígia buídu jawágu. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra, ibíja jamáli jafáyeiruája. ³Dan le jíchugun ában cátei lun gudémeti, masúbudiraleí ni lubuídun-ágei jumáda, ⁴adúga jumeí lábugiñe libídiñewa. Júguchi Búngiu le aríjubalin le jadügübei lábugiñe libídiñewa, líchuguba jafáyeiruája.

**Larúfudajan Jesúsu luágu ligáburi
ayúmuraguni lun Búngiu**

(Lc 11.2-4)

⁵Dan gíne le jayúmuragun lun Búngiu, mítaran jumá quei ja biánguabaña igíbu ja jínsiñebei joun lun jayúmuragun rára tídan jalígílisin jurú lúma lídan legéyedun úma lun jaríjiniña gürígia. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra ibíja jamáli jafáyeiruája. ⁶Dan le jayúmuragun lun Búngiu, belújuma jirúmurugun, darú jumeíme jubéneri, ábame jayúmuragun lun Júguchi Búngiu le lábuguabei júma ñi. Júguchimeti Búngiu, le aríjubalin le jadügübei lídan límanin, líchuguba jafáyeiruája. ⁷Lídan le jayúmuragun, mágyuyuguagüda jumá luágu dimúrei le málati quei jadúga ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, jarítaguatiñati luágu

lagáambubaña lan Búngiu ladúga líbe jadímurejan. ⁸Mítaran jumá lubeíti quei jagía, ladúga lubáragiñe jayúmuragun lun Búngiu subúdi láali ca lan jabúseerubei. ⁹Ítara lúba lubeíti jayúmuragun.

Wáguchi Búngiu le siélubei, inébewalá bíri.

¹⁰Núbinlá bidáani lun barúeijan ya ubouágu, adügúwalá bugúndan ubouágu quei ladügüniwa bugúndan siélu.

¹¹Rúba fein buídurügütu woun lun wéyu le ugúñebei,

¹²ferúdunabei wurfbati le adúga wamáalibei quei ferúduna wamániña ja adügübaña wurfbati woun.

¹³Mígira báwa lun wáburujan lídoun wurfbani,

dísegüdarügü báwa lueí,

ladúga amúrü le arúeijabei, amúrü le Súntibei Gabáfu, amúrü le weírígubei lun sun dan. Ítaralá.

¹⁴Ítara líña lubeíti, ánjaña ferúduna jumá ámu luágu wurfbati le adúga jamáalibei jun, ferúduna lubádün gíne Júguchi Búngiu le siélubei, ¹⁵ánjein úa ferúduna jumá ámu, úabei gíne ferúduna láani Júguchi Búngiu jíffgoun.

Larúfudajan Jesúsu luágu ayúnaruni

¹⁶Ába laríñagun Jesúsu.

—Jugúya, dánme le jayúnarun, marúfuda jumá lírun igíbu quei jadúga biángua tigíbu, jagía jadügünbalin ítara lun jaríjini gürígia luágu jayúnaruña lan. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra ibíja jamáli jafáyeiruája. ¹⁷Ánjein jugúya, dan le jayúnarun, amúriga jumeí jídíburi, chibá jumeíme jigíbu, ¹⁸meféen jamámuga gürígia luágu jayúnaruña lan. Júguchirügüba Búngiu le júmabei ñi geféen luágu jayúnaruña lan, ábameti líchugun jafáyeiruája.

Irisini siélu

(Lc 12.33-34)

¹⁹ Moúndaragua jumá irisini ya ubouágu le ní lubei gayára lan jájúchün jamútiri áni gayára ligía lagájüdüñ ámu luwúyeri irisini, le gíñe ñíjin lubei gayára lan jebélurun jíwerutiña lun jíwerujan. ²⁰ Oúndaragua jumá irisini siélu, le ní lubei siñá lan jájúchün jamútiri, magájüdadí ni cáta, mebélú jagía jíwerutiña íweruja ñi. ²¹ Le ní lumuti jírisin, ñíñoun gíñe janígi.

Lilámpun úgubu

(Lc 11.34-36)

²² Ítara líña bágu quei ában lámpu lun búgubu, ánjein lubeíti buídu lubei bágu, aríja ligía luágun irisini siélu, camá jamuga jarúgoungabei gíñe láu sun búgubu, áni buídubei gíñe sun bigáburi. ²³ Ánjein sándi lubei bágu, aríja ligía luágun irisini ya ubouágu, camá jamuga lídaanbei lubúriga sun búgubu, áni wuríbabei gíñe bigáburi. Ánjein ñúbin larúgounga le bídaanbei lun lubúrigame, ¡luweírin méfuna líwurin lubúriga ligía!

Búngiu lúma seínsu

(Lc 16.13)

²⁴ Úati ni ában gayáraati lesériwidun joun biáma iyúbudirigu, ladúga lísiñeduba ában jádaangiñe lun, liyéereegudáme le ában lun, úraguabei lúma ában jádaangiñe, líchigame mebéreseni luágu le ában. Siñáti lesériwidúniwa lun Búngiu lúma lun seínsu.

Toúnigi lumútiña Búngiu lirájüñü

(Lc 12.22-31)

²⁵ Naríñajare lubeíti jun, madíjeri jumá luágu cába lan jeíga o cába lan játa lun jabágaridun, ni tuágu anáanguni to lúnboun jadáürunun. ¿Máfunagi gebégitimaati ibágarí sügú

láu eíginí, gebégi úgubu sügú táu anáanguni? ²⁶ Aríja jumá joun dunúru ja ájamajabaña garábalirugu. mábunagun jáña, malúbajan, mareídun jamei alúbajani lídan lágei, láu sun líra, rúti Júguchi le siélubei eíginí joun. ¡Sarágu gebégitima jumá sügú jáu dunúru! ²⁷ ¿Cáteigi jídaangiñe gayáraabei líchugun bián ugúdi lánwoun lúgubu, ca lan lanáremebei láfaagun luágu?

²⁸ ¿Ca uágu jadíjerida tuágu anáanguni? Aríja jumá ída líña lan laweínamudun fulúri. láu sun mawádigimari lan, madúgün ligía gamísa, ²⁹ ni méja urúei Salomón láu sun luwéndegun, mawéndentí meja ladáüragun quei fulúri. ³⁰ Ánjeinti daúguagüda lubálin Búngiu jídurú ítara le ugúñebei lájücha, jarúgabei yebe lagudúña, ¿gúbumesan líderaguajün loúgua taffínen jugúya le? ³¹ Madíjerida jumá lubeíti aríñaga. “¿Cába weíga?” o “¿Cába wáta?” o “¿Cába wadáüra?” ³² Gürígia ja lánigu ubou le, luágu rügüñeín buri cátei le jarítagua, ánjein jugúya, níjein júguchi Búngiu siélu le subúdíjabúbei cátei lan jemegeirubei. ³³ Seríwi jumá lun Búngiu furúmiñe, áluaja jumei ibágarí surúti le áubei lagúndaara, ábame líchuguni sun le jemegeirubei jun. ³⁴ Madíjerida jumá lubeíti luágu jarúga, ladúga barú lumuti gíñe jarúga lidíjeridúna lúmagua. Ságu ában wéyu gíbete cátei lun.

Míchiga jumá jadúnrun ámu

(Lc 6.37-38, 41-42)

7 Ába lasígirun Jesúsu aríñaga joun gürígia wúbüwaügügiñe.

—Míchiga jumá jadúnrun ámu, míchugun lámuga gíñe Búngiu jídurun, ² ladúga quei ligáburi jíchugun jadúnrun ámu, ítara lúba gíñe líchugun Búngiu jídurun, le áubei jamísuraja, láuba gíñe lamísurajaün Búngiu. ³ ¿Ída lubásan gayára lan

jarjini liraúraü ífei le lídaanbei lágu jamúlen áni masáandi jumúti durúsu le lídaanbei jágu? ⁴¿O ída lúba gayára lan jaríñagun lun jamúlen. “Sagánei liraúraü ífei le lídaanbei bágu,” áni njein ában durúsu lídan jágu? ⁵¿Biángua tigibu jugúya le! Sagájumei durúsu le lídaanbei jágu furúmiñe, ítara lúba gayára lan jarjín buídu lun jaságaruni liraúraü ífei le lídaanbei lágu jamúlen.

⁶‘Míchiga jumei arúfudajani luáguti asálbaruni joun güriquia ja gáñitiña, garábagua jáñein juágun quei óunli lun jágürünün. Míchiga jumei gñe arúfudajani ligía le gebégibe sarágu joun güriquia ja búurujuduátiña, dügúgua jañálin.

**Agáamba lumúti
Búngiu wamúriajan lúma**

(Lc 11.9-13, 6.31)

⁷‘Jamúriaja lúma Búngiu, ábame líchugun jun, jáluaja, ábame jadárirun, daúnjuma luágu béna, ábame lánjunrenchún jun. ⁸Ladúga le amúriajati, abíjati, le áluguti, daríti, le adaúnjati luágu béna, jurénwati lun.

⁹‘¿Njein funági ában jídaangiñe gayáraati líchugun ában dúbü lun lisáani dan le lamúriajan fein lúma?

¹⁰¿O líchugun lan ában jéwe lun dan le lamúriajan úduraü lúma? ¹¹Ánjein lubeíti láu lubeí sun wuríba jumá, gíchigaditün cátei buíti joun jisáanigu, igúbuméti líchiga Júguchi Búngiu le siélubei cátei buíti joun ja amúriajatíña lúma!

¹²‘Súnwandanlá lubeíti jadúgün joun ámu quei le jabúseerubei lun jadúgüni jun, ladúga ligía laríñagubei lilúrudun Moisés túma jalíburun profétagu.

Bürúraüti lubéneri siélu

(Lc 13.24)

¹³‘Belújuma lídaangiñe béna le бүрүрәүбәй. Béna lúma úma le anúgübei

gürígia lídoun féridi, tuléburi líña, gabáranouga ñi, áni sarágu jáña ebélurutiña lídaangiñe. ¹⁴Ánjeinti béna lúma úma le anúgübei güriquia lídoun ibágari le magúmuchaditi, бүрүрәү líña, murúgua, míbetiñati adáriruti.

**Luágu cátei le wadúgübei
lasúbudirúa cátawa lan**

(Lc 6.43-44)

¹⁵‘Toúnigi jumá jaweí yéetiña ja aríñagubaña luágu lerérun lan Búngiu jadímureja. Jayábin jun quei mudún bougudigiñe jabíti, ánjein múnadagiñe, ítara jáña quei anímaalu gáñitiña.

¹⁶Jugúya, gayáraabei jasúbudiruniña luágu le jadúgübei, malúbajoúntu beíbei lídaangiñe jíyü, ni ígo lídaangiñe guríbiyuwa. ¹⁷Sun lubeíti wéwe le buíti, buíti lin, wéwe le wuríbati, wuríbati lin. ¹⁸Wéwe le buíti, siñáti wuríba lan lin, wéwe le wuríbati, siñáti gñe buídu lan lin. ¹⁹Sun wéwe le mabuídunti lin, chaúnwati, ába lágudúniwa. ²⁰Jasúbudirubaña lubeíti yéetiña jagía luágu le jadúgübei.

**Másubaña ebélura lídoun
arúejiani le siélubei**

(Lc 13.25-27)

²¹‘Máma sun ja aríñagutiña nun. “Nabúreme, Nabúreme,” jebéluruba lídoun arúejiani le siélubei,’ líña Jesús. ‘Ja rügúbaña adúgübalin lugúndan Nüguchi Búngiu le siélubei ebélura. ²²Dánme lachúlürün wéyu lánina agúseragüdüni, sarágubaña aríñagutiña nun. “Wabúreme, Wabúreme, apúrichijatiwa mejátia luágu bíri, sagá wagía espíritugu wuríbatiña lídan bíri, adúga wagía sarágu miláguru lídan bíri.” ²³Ábameti naríñagun joun. “Ibidiñegubeiñadün nun, díse jumá nueí, jugúya le adúga jumáalibeí le wuríbabei.”

Jawúyeri güri-gia ja agáambubalin lerérun Búngiu

(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

²⁴Le agáambutina, adúgaleí le nubefbei, ítara líña quei ában wügúri gunfaráandati le adúgübei lúban ligibuagu dúbü. ²⁵Ába liábingua júya, ába liñúrun dúna, fúgua garábali tuágun múna tugúya, meíquaduntu ladúga luáguñein lan dúbü tuágaburi. ²⁶Ánjeinti le agáambutina, madúgün lumúti le nubefbei, ában wügúri ibídiougua táu ligía, le ábunagubei ligibuagu ságoun. ²⁷Ába liábingua júya, iñúra dúna, fúgua garábali tuágun múna tugúya, jma lanárime táburujan!

²⁸Dan lásurun ladímurejan Jesúsu, jma luweírin janígi güri-gia láu le larúfudajabei! ²⁹ladúga láu lan ubáfu larúfudaja, máma quei arúfudajatiña lilúrudun Moisés.

Lareídaguagüdüni Jesúsu ában gawágti gumeín le mareídaguadibei

(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

8 Dan le larárirunbei Jesúsu lueígiñe wúbü, sarágu jáña güri-gia afálaruti. ²Ába liábin ában wügúri gawágti gumeín le mareídaguadibei, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, ánjabu busén, gayáraati bareídaguagüdüni.

³Ábati lagúurun Jesúsu luágu láu lújabu, aríñageina ligía.

—Buséntina, areídaguagüda numútibu.

Quei laríñagun ítara, ába lareídagun sánditi ligía. ⁴Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Maríñaga beítia ni ca un, ñúdünrügübá arúfudagua búngua lun fádiri, rubeíme edéweejani le uágubei laríñaga Moisés, lun jarjini güri-gia luágu areídaguadibu lan.

Lareídaguagüdüni Jesúsu lumúsun ában gumándan Rómána

(Lc 7.1-10)

⁵Dan le lebélorun Jesúsu lídoun fulásu le giríbei Capernaúm, ába liábin ában gumándan Rómána lubároun, ⁶ába layúmuragun lun ítara.

—Nabúreme, níjein numúsun roun láu sándi le derégüdaü, lúma sarágu gáriti luágu.

⁷Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Nefbuga agáranija lun.

⁸Ába loúnabun gumándan.

—Nabúreme, madúnatina lun bebélorun núbiñoun, aríñagarügübei dimúrei, ábame lareídagun numúsun. ⁹Naríñagubaa lin líra ladúga nugúya lábugiñeñadina gíñe gumádi le iñutimaati, áni añájein gíñe súdaara lábugiñe nagúmadijan. Dan le naríñagun lun ában jádaangiñe lun lídin, ñúdúnti, dan le naríñagun lun ában lun liábin, ñúbinti, dan le naríñagun lun numúsun lun ladúgün furúmieguarügü cátei, adúga lumúti. Ítara lúba, luágu berérun mósu lídin sándi lueí numúsun.

¹⁰Dan le lagáambunbalin Jesúsu le laríñagubei gumándan ligía ába laweíridun lanígi, ába laríñagun joun ja afálarubalin.

—Ninárün jáu luágu madárigidina lan wügúri weíri tafíñen ni jádan numútuñña Israelítagu quei wügúri le.

¹¹Naríñajare jun luágu sarágujaba lan já meja ibídiñejabubaña lun Búngiu ñúbintiña lueígiñe oúbaü le ñígiñe lubeí laboúcha wéyu, jáma le ñígiñe lubeí lálüda, ábame jañúurun eíga lúma Abrahám, Isáac lúma Jacób lídan arúejani le lánina siélu. ¹²Ánjeinti já yebe lúnbaña lídan jamá arúejani ligía jaságarúba bougudíñ, ábame jádarúniwa lídoun luweírin-ágei lubúriga, ábame

jayájuajan, ábame lacúnrinjan jári le luweírín jagárigu.

¹³ Ába larínagun Jesúsu lun gumándan ligía.

—Beíba búbiñoun, le uágubei bafíñera, ladügúba bun.

Ába lareídagun músu ligía lídan óra ligía.

**Lareídaguagüdünnun
Jesúsu límenidi Pédro**

(*Mr 1.29-31; Lc 4.38-39*)

¹⁴ Ába lídin Jesúsu lúbiñe Pédro, ába ladárirunun límenidi Pédro roun láu abíruaü. ¹⁵ Ába lagúurun luágu tújabu, ába lagídarun abíruaü tueí, ába tásaarun, ába tagúmeserun eseriwidaña.

**Lareídaguagüdünnun Jesúsu
sarágu sánditiña**

(*Mr 1.32-34; Lc 4.40-41*)

¹⁶ Dan le lagúñedunbei, ába janúgün sarágu güriña ja gawágutiña espíritugu wuríbatiña lun Jesúsu, ába laságajaniña espíritugu wuríbatiña jagía jaweí láuriügü ában dimúrei, areídaguagüda láña sun ja sándibaña. ¹⁷ Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun lé meja uágubei ladímureja proféta Isaías dan le larínagunbei luágu Jesúsu. “Barú lumuti wadébilin, gidálei wasándigu.”

**Já yebe abúseerubaña
jafálaruni Jesúsu**

(*Lc 9.57-62*)

¹⁸ Dan le laríjin Jesúsu luágu sarágu jáña lan güriña geyégu láu, ába líchugun dimúrei lun jájiñuragun ligía jáma láni disípulugu loubáfurugun dúna. ¹⁹ Ába layárafadun ában arúfudajati lilúrudun Moisés lun Jesúsu, ába larínagun lun.

—Maésturu, buséntina nafálarunibu le ñíjin lumúti bídin.

²⁰ Ába loúnabuni Jesúsu.

—Darítiña gasígamu júyu lun jaganóun ñi, gádibutiña gíñe dunúru, ánjeinti áu le Wügúri Garaúwarügüti, madáritina ni jalába lan nabálachagüdei nichügü.

²¹ Laríñaga ában jádaangiñe láni disípulugu lun.

—Nabúreme, buséntina nafálarunibu, larígiñeme loúnwen núguchi, buná neíme, ábame nafálarunibu.

²² Ába loúnabuni Jesúsu.

—Falábana guetó, ígira báña ja jiláñubaña lun cátei le lánina larúejan Búngiu lun jábununiña jegéburu.

**Lagálumaruni Jesúsu garábali
lúma lugúdi barána**

(*Mr 4.35-41; Lc 8.22-25*)

²³ Ába ladinun Jesúsu tídoun ugúnein, ába jóudin láni disípulugu lúma. ²⁴ Sódini ába láfuragun ában garábali jéreti, ába lebélujan lugúdi barána tídoun ugúnein. Larúmuguñati Jesúsu. ²⁵ Ába jagágudajani láni disípulugu, ába jaríñagun lun.

—¡Wabúreme, séfu báwa!
¡Wadíbiragua!

²⁶ Ába loúnabuniña.

—¿Cásan uágu janúfueda? ¡Loúgua taffínen jugúya le!

Ába lásaarun, ába ladeínjan lun garábali lúma barána, ába lagálumadun.

²⁷ Ába laweíridun janígi, ába jaríñagun.

—¿Cáteisan wügúri le, agáamba lubálin garábali lúma barána?

**Laságarun Jesúsu espíritugu
wuríbatiña jádaangiñe bián
wügúriña Gadárana**

(*Mr 5.1-20; Lc 8.26-39*)

²⁸ Dan le lachúlürün Jesúsu loubáfurugu dúna, jageíroun Gadárana, ába jáfuridun bián wügúriña lídaangiñe buri umúajaü achigíti luágu dúbü, ába jayábin luágun. Biángubei jagía, jáuñanu espíritugu wuríbatiña áni

janárimetiti jagáñi darí lun siñá lan jásiügürün gürgia lídaangiñe úma ligía.

²⁹ Ábati jagúarajan ítara.

—¿Cásan uágu bemétera wámoun, Jesúsu Liraú Búngiu? ¿Biábiña asúfuriragúdawa lubáragiñe dan le lánina asúfuriruni?

³⁰ Níñanu sarágu büüruju eíga madíse ñígiñe, ³¹ ába jayúmuragun espíritugu wurfbatiña ja lun Jesúsu, jaríñaga lun.

—Ánjawa baságara, ígirabá lun webélurun jádoun büüruju ja.

³² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Jebati jádoun!

Ába jáfuridun espíritugu wurfbatiña jagía jádaangiñe wügúriña jagía, ába jebélurun jádoun büüruju, ába jáguragun büüruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúungu, ába jáburujan dúnarugun, ába jañáradagun.

³³ Ába janúfudedagun ja oúnigirubalíña büüruju, ába jebaagun, jachúlün aúdübü, ába jabájüdaguni le asúsere-dubei joun büüruju lúma joun wügúriña já buga jáubaña espíritugu wurfbatiña.

³⁴ Ábati jayábin sun lílana fulásu ligía lúmoun Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun láfuridun jageíragiñe.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában wügúri derégüdaali

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

9 Ábati ladinun Jesúsu tídoun ugúnein tugúya, ába lánjiñuragun loubáfurugun dúna, ába lachúlürün lageíroun. ² Ába janúgün ában wügúri derégüdaali lun, roun tídan lubárari. Dan le laríjinalin Jesúsu luweírín jaffínen, ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Ragúba gurásu, niraú, ferúdunawati bífígon.

³ Níñanuti jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés, aríñagutiña jóunguarügü. “Lanábagueígan wügúri le Búngiu láu dimúrei le laríñagubei.”

⁴ Queíti subúdi lubálin Jesúsu le uágubei jasáminara, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu luríbanbei jisáminar ítara? ⁵ ¿Cátimasan ménreengúnbei laríñawagúniwa. “Ferúdunawati bífígon”, ódi “Sarába, beíbuga”?

⁶ Narúfudaaliti jun luágu gabáfu nan, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lun ferúduna nan figóu.

Ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Sarába, budáboun bubárari, beíba búbiñoun.

⁷ Ába lásaarun sánditi ligía, ába lídin lúbiñoun. ⁸ Dan le jaríjinalin gürgia cátei le, ába laweírídun janígi, ába jadímurejan buíti luágu Búngiu luágu líchuguni ubáfu le joun wügúriña.

Lagúarun Jesúsu lun Matéo lun lánime disípulu

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Ába lídin Jesúsu ñígiñe, ába laríjinalina, áu le gríbei Matéo, le abúrújabarun líburu to. Agúburajatina meja liseínsuna gumádi, ñun níña lídan nubára lánina agúburajani wéyu ligía dán le lásügürünbei Jesúsu ñígiñe. Ába laríñagun nun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

Ába násaarun, ába nafálaruni.

¹⁰ Lárígiñe, ñun líña Jesúsu eíga, sarágu jáña giñéti ja agúburajabalín liseínsuna gumádi jáma ámu gaffígountiña eíga lúma úara jáma láni disípulugu. ¹¹ Dánti le jaríjini fariséogu cátei le, ába jaríñagun joun láni Jesúsu disípulugu.

—¿Ída líñasan leíginbei jumáesturun jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gaffígountiña?

¹² Ába lagáambuni Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Ja magádiebaña mabúseeruntiña surúsia, ja sándibaña, jagía busénbaña surúsia. ¹³ Furéndeí jumeí ca lan laníchigubei le uágubei laríñaga Búngiu tídan Lerérun. “Buséntina

lun gudémejabu jumá, máma lun jadágaragüdüin anímaalu nun.” Máma niábiña áluajaña ja magádiebaña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluajaña gafígountiña lun jasáansiruni ligáburi jouserun.

**Jálügüdüni Jesúsu
libúgürü ayúnaruni**

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Ábati jayábin ja láni Juan le abáster-agüdjabei disípulugu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ánsan wagía jáma fariséogu ayúnara wabeí sarágu, ánjaña bání disípulugu mayúnaruntiña?

¹⁵ Ába líchuguni Jesúsu jémpulu le joun luágu iséri larífudajan lúma binádu, laríñaga.

—¿Gayáraati funági jírúñu jamá ja amísurajoubaña lídoun ában maríei dan le niján lan adári jáma ñi? Lachúlürüba wéyu lun luádu adári jáma, ligíaalime jayúnarun.

¹⁶ Siñáti táfadajouñ gamísa ñulújaru táu murúsun to derégiru ladúga dánme le tacháwaragun to derégiruboun ábame tajeíridagun to ñulújaruboun, ábatimámeti laweíridun jefriti. ¹⁷ Siñáti gíñe léserúniwa bínu le isérigili lídoun guéru le binádujali, ánjein adügúwa ítara, ábame lafaúñchün guéru dánme le liñúrún bínu, féridiwa ligíameti guéru, féridiwa bínu. Ligía lúnti lubeí léserúniwa bínu iséri lídoun guéru iséri, ítara lúba lesériwidun biángubei.

**Liraú Jáiro túma wúri to
agúurubarun lanáangun Jesúsu**

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Dan ñíñein lan Jesúsu arúfudajei sún buri cátei le, ligía liábin ában ábuti jádaangiñe juríu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába laríñagun lun.

—Sun líña toúnwen nisáani, ánjabu ñúdüin lun bíchuguni bújabu tuágu, táguuyuguba.

¹⁹ Ába lásaarun Jesúsu, ába lídin lúma ñi jáma láni disípulugu. ²⁰ Ñíñounti ában wúri úmada sánditu, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe, ába tayárafadun lun Jesúsu lanáangiñe, ába tagúurun luágu táru lanáangun, ²¹ taríñaga túnguarügü. “Láurügü nagúurun tuágu lanáangun nareídaguba.” ²² Ába lagáragun Jesúsu, ába laríjinun, ába laríñagun tun.

—Ragúba gurásu niraú, areídaguaadibu ladúga baffñen.

Lúmagiñe óra ligía ába tareídagun.

²³ Dan le lachúlürün Jesúsu lúbiñoun buga ábuti ligía, dan le laríjiniña íñaajatiña aráanseña lun ábunajani, añája güriña areíncha, ²⁴ ába laríñagun joun.

—Furíjuma yágiñe, mouñwengiru irájü to, tarúmuguña.

Ába jéjerajan láu. ²⁵ Dan le furígüda láaña sun güriña, ába lebélorun, ába lárügüdüni tújabu irájü tugúya, ába tásaarun. ²⁶ Ába labúruchagun luágu le asúseredubei lídan sun fulásu ligía.

**Lareídagugüdüin Jesúsu
bián maríjintiña**

²⁷ Dan láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába jóúdin bián wügúriña maríjintiña lárigi, agúarajeina ítara.

—¿Gudéme wamá bun, amúru le ladúgawagun David!

²⁸ Dan lebélorun Jesúsu múnadoun, ába jachúlürün maríjintiña jagía lúmoun, ába laríñagun joun.

—¿Affñetün luágu gayára lan nareídagugüdüinün?

Ába jaríñagun.

—Ánja, affñetiwa, Wabúreme.

²⁹ Ába lagúuruni Jesúsu jágu, ába laríñagun joun.

—Ítaralá quei ligáburi jaffñen.

³⁰ Ába léfegechun jágu, ába léredun Jesúsu jawágu lun jóuchun lun masúbudirúniwa lan luágu ligía lan agáranijabei joun.

³¹ Quei jáfuridun nígiñe, ába jabájüda-guni le ladügübei Jesúsu lídan sun fulásu geyégua láu.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában meréngaditi

³² Dan le áfurideina jamá, ligía jayábin fiú güri-gia láu ában wügürí meréngaditi, gawáguti ában espírítu wurí-bati, ába jayábin láu lun Jesúsu. ³³ Lári-giñe laságaruni Jesúsu espírítu wurí-bati ligía lueí meréngaditi ligía, ába lagúmeserun adímureja. Ába laweíridun janígi güri-gia, ába jariñagun.

—Maríjina-jágidiwa líbe le jageíra Israelítagu.

³⁴ Jariñagaídan sun fulásu geyégua ti fariséogu luágu láu lan lubáfu Máfia le jábuti espírítu wurí-batiña laságaja Jesúsu espírítu wurí-batiña.

Lugúdemejabu Jesúsu joun güri-gia

³⁵ Eíbuga lumúti meja Jesúsu sun fulásu arúfudajeina tídan jalígilisin juríu, apúrichijeí ugánu bufti luáguti arúejani le lánina siélu, areídaguagüdeina sun luwúyeri sándi lúma gáriti. ³⁶ Dan laríjiniña güri-gia, ába jagúdemedagun lun, ladúga nidíjeri jamá, magúraasun jagía, camá mudún ja moúniritiña. ³⁷ Ába laríñagun joun láni disípulugu jabúgürü güri-gia jagía.

—Sarágu jáña güri-gia buséntiña jagáambuni ugánu luáguti asálbaruni, ítara jáña quei nádü lun lalúbajóun, áni louguatiña ñadágimeintiña. ³⁸ Lúnti lubéti jamúriajan lúma Labúreme nádü lun loúnajan ñadágimeintiña lun japúrichijan joun.

Láni Jesúsu dúusu disípulugu

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 Ába lagúarun Jesúsu joun dúusu láni disípulugu, ába líchugun ubáfu joun lun gayára lan jaságajan espírítu wurí-batiña jawei güri-gia lúma lun jareídaguagüdün sun luwúyeri sándi lúma gáriti. ² Niján jíri dúusu láni Jesúsu disípulugu jagía. Furúmiñeti, Simón le méme gíribei Pédro, lúma Andrés le lamúlen, Jacóbo lúma Juan le lamúlen—lirájüñü Zebedéo, ³ Felípe, Bartolomé, Tomás, núma, áu Matéo le agúburajabei meja liseínsuna gumádi, Jacóbo le liraú Álfeo, Lébeo, le méme gíribei Tadéo, ⁴ Simón—ában meja wügürí áfaaguti lun jawáanserun juríu, lúma Júdas Iscarióte, le alúgurubalin Jesúsu.

Loúnajaniña Jesúsu disípulugu apúrichija

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Dan loúnajabaliña Jesúsu dúusu ja apúrichija, ába laríñagun joun ítara.

—Mídin jumá le ní jamuti ja mámabaña juríu, mebélú jugúyame lídoun buri fulásu le láni Samária, ⁶ jabúgürülá güri-gia féridijaña ja Israelítagu jídin. ⁷ Jeíba, apúrichijeina luágu yaráfaali lan larúejan Búngiu. ⁸ Areídaguagüda jumáña ja gawágutiña gumeín luágu jára, jáma ja gawágutiña ámu luwúyeri sándi, sarágüda jumá jiláaña, sagá jumaña espírítu wurí-batiña. Mafáyeijántün lun jibíjini ubáfu le, magúburaja jumá giñe luágu.

⁹ Manúga jumá seínsu, ¹⁰ manügün jugúyame lágei ni cáta. Ábanrügütá simísi janúga, manügün jugúyame sabádu ni bádu, ladúga le ñadágimeinbei garíchati lun leígin lídaangiñe luwádigimari.

¹¹ Dánme le jachúlürün lídoun ában ubúrugú o ában lan liraúraí fulásu, ábame jálugun güri-gia ja

ánjatiña lun jerésibirunün ñi, ábame jeréderun jáma jábiñe darí jídin. ¹²Dánme jebélurun tídoun ában múna, ábame jabúsurun, ayúmuragueina magádiei jawágu tílana múna tugúya. ¹³Ánjaün jerésibira tílana múna tugúya, ígira jumeí jabúsurun jáma, ánjaün merésibirun jamá, giríbugüda jumeí busúguau ligía lun úa lan magádiei joun. ¹⁴Ánjaüti merésibirun jamá, mája jagía jagáambunün, ábame jáfuridun tídaangiñe múna tugúya o lídaangiñe lan fulásu ligía, ábame jáfuruduni calíqui lueígiñe jugúdi lun jarúfuduni luágu mabuídun lan jagáburi gürrígia jagía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua. ¹⁵Ninárün jáu luágu dánme lan le lachúlürün wéyu lánina agúseruni, weíritimaabei jasúfurirun lílana fulásu ligía sügú láu jasúfurirun lílana Sodóma lúma Gomorra.

Eíbaajoúni le lúnbei jasúfuriruni láni Jesúsu disípulugu

¹⁶Noúnajaadüntia quei mudún jagánaguóun anímaalu gáñitiña. Aráanseñu jumá lubeíti ítara quei jéwe, áni ítara jumá quei únjun madúgiinga wurfbani. ¹⁷Toúnigi jumá ladúga j juríu. ¹⁸Janügúwaba jagíbugiñoun gumádimatiña lúma jagíbugiñoun urúeigu lueígiñe jesériwidun nun, ítara lúba gayára lan jadímurejan nuágu jagíbugiñe, lúma jagíbugiñe ja mámabaña juríu. ¹⁹Dánme le jedéregerúniwa joun lúrudugu, májüchüra jumá luágu cába lan jaríñaga o ída lúba lan jaríñaguni, ladúga dánme lachúlürün óra lun jadímurejan, líchugubei Búngiu le lúnbei jaríñaguni jun. ²⁰Mámaba jugúya adímureja, láni Júguchi Búngiu Espiritu, ligíaba adímureja jídaangiñe.

²¹Jalúgurubaña wügúriña jabríña guánarü lun jafarún jilágubei, alúgura

jamáñame agúbürigu jasáanigu, garábagua jagíame isáanigu jawágun jagúbürigu lun jáfaragüdüniña. ²²Jeyéeregudúba lun sun uboú nueígiñe, áni le derégüdaguati darí lúmoun lagúmuchun libágari, lebéloruba siélun. ²³Dánme le jeíbaajoún lídan ában fulásu, ábame janúrajan lídoun ámu, ninárün jáu, niábinyaba, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lubáragiñe jeíbuguni sún buri jabúrugute Israelítagu.

²⁴‘Úati disípulu íñuguti lueí lumáesturun ni músu lueí liyúbudiri, ánjana asúfurira, lúnti gíne jasúfurirun. ²⁵Lúnti gúndan lan disípulu láu lachúlürün ítarada quei lumáesturun, lúma músu quei liyúbudiri. Ánjein aríñawagúa lubeí nuágu luágu jábutiná máfianu, gúbume janábawagua ja afálarubalina.

Cába lan ueí lanúfudedúa

(Lc 12.2-9)

²⁶‘Ligía manúfudeda jumá lubeí jaweí gürrígia,’ líña Jesúsu joun láni disípulugu lubáragiñe loúnajaniña apúrichija. ‘Úati cátei darúguati láu lun machúlaagunbei lan, úa ni cáta le arámudagúati lun masúbudirúnwabei lan. ²⁷Le naríñagubei jun lídan lubúriga aríñaga jumeí lídan larúgounga, le naríñagubei jun ibídiñoun joun ámu, wágua jumeí íñugiñe tibíti múna. ²⁸Manúfudeda jumá jaweí ja gayáraabei jáfaruni úgubu jilágubei áni siñáti jáfarunun uwáni, Búngiu le gayáraabei lasúfuriragüdüni úgubu túma uwáni máfiougati lun sun dan, ligía lúnbei janúfudedun lueí.

²⁹‘¿Malúgurúntiña funági bián jarájüñü dunúru luágu ában liraúraü seínsu? Áni máburujantu ni ában jádaangiñe múarugun ánjein mabúseerun lubeí Júguchi Búngiu. ³⁰Ásta ídiburi le jábulugubei, abájüdüwati ában ában. ³¹Manúfude

jumá lubeíti, gebégitün sügú jáu dunúru.

**Ja mayéedagúnbaña láu
Jesúsu jagíbugiñe gürígia**

(Lc 12.8-9)

³²‘Sun ja arúfudagutiña jóungua jagíbugiñe gürígia luágu númagiñeñánu lan, naríñaguba gíñe ligíbugiñe Nóguchi Búngiu le siélubei luágu nánigu jamá. ³³Ja ayéedagutiña náu jagíbugiñe gürígia, nayéedaguba gíñe jáu ligíbugiñe Nóguchi Búngiu le siélubei.

Le busénbei lun lafálaruni Jesúsu

(Lc 12.51-53, 14.26-27)

³⁴‘Marítagua jumátia luágu niábiña lan lúnriñgü níchugun gáluma ubouágu, máma niábiña íchiga gáluma, niábiña íchiga wuríbu. ³⁵Láu niábin, jafánreinraguba ja maffínebaña nuágu jáma ja affínebaña nuágu, lawúribujaba wügúri lúma lóguchi, isáani túma tóguchu, idiñu túma tágiürü, ³⁶lagáganiraguba cáda ában jáma lidújeñu.

³⁷‘Le jínsiñejabuti lun lóguchi o lóguchu sügú láu nísíñe lun, madúna lumúti nánigu lan, le jínsiñejabuti joun lirájüñü sügú láu nísíñe lun, madúna lumúti gíñe nánigu lan. ³⁸Le mawándunti asúfuriruni líbe lasúfurirúniwa luágu gurúwa lun lafálarunina, madúna lumúti nánigu lan. ³⁹Le busénbei leséfuragun lúngua ya ubouágu leféri dirubei ibágari le magúmchadibei siélu, ánjein le ánjabei leféri diragun lúngua ya ubouágu nueígiñe, libíjubei ibágari magúmchaditi siélu.

**Ja lúnbaña jerésibiruni
jafáyeiruaia lúmagiñe Búngiu**

(Mr 9.41)

⁴⁰‘Le erésibirutün resíbi lumútina, le erésibirutina resíbi lumúti le ouñaja-

balina. ⁴¹Le erésibiruti ában proféta ladúga liábin láu líri Búngiu, lerésibirubei afáyeiruaia le libíjubei ában proféta, le erésibiruti ában wügúri buíti ladúga lubuídun, lerésibirubei afáyeiruaia le lerésibirubei ában wügúri buíti. ⁴²Furúmieguariñgü le íchuguti ában wéru dúna dilíti lun ában jádaangiñe únabugutiña ja ladúga nánigu jamá, libíjuba lafáyeiruaia lúmagiñe Búngiu.

**Ja louñajabaña Juan
le abásteragüdajabei
adímureja lúma Jesúsu**

(Lc 7.18-35)

11 Dan le lásurunbei laríñaguni Jesúsu le lúnbei jadúgiñi lání disípulugu, ába lídin nígiñe lun larúfudajan, apúrichija ligíame lídan buri fulásu geyégua láu ubúrugu le Capernaúm.

²Dan ligía, furísunruguñein Juan, ába lagáambun luágu sun le ladúgübei Crístu. ³Ába louñajan bíama jádaangiñe lání disípulugu aríjei Jesúsu lun jálögüdüni ítara.

—¿Amürü Crístubei le lúnbei liábin ódi lúnti wagúrabajan ámu?

⁴Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Jefba jaríñageime le jaríjubei lúma le jagáambubei lun Juan. ⁵Jabájüdaguáme lun luágu aríjaaña lan já meja maríjinbaña, efbuga já meja mefbugunbaña, areídagua jagía já meja gawágubaña gumeín luágu jára, agáamba já meja magáambubaña, sará jagía jiláaña, apúrichioúa luágu ugánu buíti le lánina asálbaruni joun gudemetiña. ⁶Áni fuleíseiwati le meféri dirunbalin laffíñen nuágu.

⁷Dan le jóudin, ába lagúmeserun Jesúsu adímureja joun gürígia luágu Juan, ába laríñagun.

—¿Cásan jídinbei meja aríja lídan fulásu le mageírawati? ¿Ában wügúri le medéraaguagüdünti larítangun queísi

ában mabúru le lánjingichun garábali?
⁸ Ánjein máma lubei líña, ¿cáti jídinbei aríja? ¿Ában wügúri wéndeti ladáüragun? Subúsiti jun luágu ja lan wéndeña adáüragun, tídaañanu lan jában urúeigu. ⁹ ¿Cáteiti jídinbei aríja? ¿Ában proféta? Ánja, ligía, áni ában wügúri weíriguti sügú láu ában proféta Juan. ¹⁰ Ligía le uágubei taríñaga Lerérun Búngiu.

Noúnajañein noúnagüile bubáragiñe, lun laráansejani úma bubá.

¹¹ Ninárün jáu, jádan sun güriquia, úagili ni ában weíriguti luei Juan le abásteragüdjabei, láu sun líra, le únabutimaabei lídan arúejiani le siélubei weíritimaati luei le anúgarügübalin ugánu luágu arúejiani ligía.

¹² Lúmagiñe dan le liábinbei Juan le abásteragüdjabei darí lúmoun dan le, murúgu jáña güriquia áluga jebélurun lídoun larúejian Búngiu. Ja ebélurubaña, ragú jamuti jabára ñi queísi ában cátei le gebégiti sarágu. ¹³ Lilúrudun Moisés jáma sun profétagu, adímurejatiñá meja luágu larúejian Búngiu, láu liábin Juan, ába lagúmeserun jerérun profétagu jagía luágu larúejian Búngiu agúnfulira. ¹⁴ Ánjeinti busén jubel jaffínerun, Juan ligía proféta Elías lé meja lúnbei liábin lubáragiñe liábin arúejiani ligía. ¹⁵ Ja garígeirugubaña lun jagáambun, agáamba jamá.

¹⁶ ¿Cábasan úma núradaguágüdaña güriquia ja lánina dan le? Magúndaatiña ni ca áu, ítara jáña quei irájüñü ja añúurubaña adíbirija mágidirugu, ába jagúarajan joun jíbirigu ítara. ¹⁷ “Íña-jatiwa fídu jun, mabínajantün, erémuja wagía urému jírutu jun, mayájuntün.”

¹⁸ Ladúga liábin Juan meígin líña buídu quei leígin furúmiegurügü, mátun, ába jaríñagun luágu níjein lan espíritu wuríbati lídan. ¹⁹ Lárigiñe, ába niábin, áu le

Wügúri Garaúwarügüti, jou áu quei leígin furúmiegurügü, gurá, ába jaríñagun luágu geígadi nan, gátadi, jamáda áu gafígountiña jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi. Wel, ja chúbana áu, subúdi jamúti luágu buídu lan le ladúgübei Búngiu láu lichú láu.

Lílana buri fulásu ja magáambadiña

(Lc 10.13-15)

²⁰ Ábati lagúmeserun Jesúsu adeíña joun güriquia lídan fulásu buri le ñi lubei meja ladúgei líbe-ágei lání miláguru, ladúga masáansirun jamágili lan jóuserun. Ába laríñagun.

²¹ —¡Fugiábu jugúya Corazínna! ¡Fugiábu jugúya Betsáidana! Lun jamúga lídan lan ubúru le gíribei Tíro lúma Sidón ladúgüwa miláguru buri le adúgübei jagánagua, binárü jamúga lasáansiragua jagáburi lílana, ába jamúga jarúfuduni láu jadáüragun lúdu lúma balígi. ²² Naríñajare jun luágu dánme lan lachúlürün wéyu lánina agúseraguni, weíritimaabei jabeichún sügú jáu ja Tírobaña jáma ja Sidónbaña. ²³ Amúriiti ubúru le Capernaúm, ¿jarítaguatibu luágu weírigubadibu lan queísi siélu? Maweírigunbadibu ítara quei maweírigun lan máfiougati. Ladúga lun jamúga lídan lan ubúru Sodóma ladúgüwa miláguru le adúgübei bídan, níjeingua jamúga fulásu ligía lúmoun dan le. ²⁴ Naríñajare jun luágu lídan lánme wéyu lánina agúseraguni, weíritimaabei jabeichún sügú jáu Sodómana.

Jigóugu lun Jesúsu, eméragua jumámuga

(Lc 10.21-22)

²⁵ Lídan dan ligía, ába laríñagun Jesúsu lun Búngiu.

—Adímurejatina buíti buágu, Núguchi le Labúremebei siélu lúma uboú, ladúga

barámuduni buri cátei le jawei chu táu jáma gunfaráandatiña, ába baráfuduni joun ja mafúnrendeirungiñábaña queisi irájüñü. ²⁶ Ánja, Nóguchi, ladúga ítara líña lan babúseeruni.

²⁷ ‘Derége láali Nóguchi sun cátei nun. Ibídiñeti Búngiu Irájü ni ca un bufdu bufdu luefidügüya lun Búngiu Úguchili, ibídiñeti gñe Búngiu Úguchili ni ca un bufdu bufdu luefidügüya lun Búngiu Irájü jáma ja únbaña labúseera Búngiu Irájü lasúbudiragüdüni. ²⁸ Jigoúgu nómoun, sun jugúya ja bucháañabaña uágu lárigi juwádigimari lúma lijúrú janúgün, eméaaguagüda námugäün. ²⁹ Resíbi jumei naráfudajan, furéndeí jugúyame númagiñe, láu gagúraasun nan, ñulú tugúya nanígi, ábame jadárirun eméaaguni tun juwáni. ³⁰ Ménreengunti lun jesériwidun nun, juáliti gñe anúgüni le níchugubei jun lun janúgüni.

Játünjan disípulugu türígu lídan wéyu le eméaaguagülei

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

12 Luágu ában wéyu le eméaaguagülei efbugeina líña Jesúsu jáma láni disípulugu labádinagua nádü. Ába jalámachun láni disípulugu, ába jätünjan lílewe türígu, ába jeígini líla. ² Dan le jarjini fariséogu cátei le, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Añájatia bání disípulugu adúga wadágimanu le moún lumuti ladügün lídan wéyu le eméaaguagülei.

³ Ába laríñagun joun.

—¿Malíjangidün luágu lé meja ladügübei Davíd luágu ában dan, dan le lalámachunbei, ligía jáma ja úarabaña lúma? ⁴ Ába lebélorun tídoun lúban Búngiu, ába leígin tídaangiñe fein to sagraúboun to moun luboún yebe leíginun, ni ligía ni ja úarabaña lúma, fádirigu rügüñanu lun jeíginun fein tugúya según lilúrudun

Moisés, áni mámati figoú le ladügübei Davíd ligíbugiñe Búngiu. ⁵ ¿Ódi malíjangidün lídan lilúrudun Moisés luágu ñadágimein jamá fádirigu tídan lúban Búngiu lídan wéyu le eméaaguagülei áni máma figoú? ⁶ Naríñajare jun luágu ñjein lan ában weíríguti sügú táu lúban Búngiu ya, áu. ⁷ Jugúya, úagili gunfaráanda jumáni le laríñagubei Búngiu tídan Lerérun. “Jímein numúti lun gudémejabu jumá sügú láu jadágaragüdün anímaalu nun.” Lun jamúga gunfaráanda jumáni, madímurejaantün jamúga wurfbati jawágu gürígia ja madügünbaña ni cáta wurfbati. ⁸ Gabáfutina gñe, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lun naríñagun cába lan gayára ladügüniwa lídan wéyu le eméaaguagülei.

Wügúri le jiláalibei ában lújabu

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Ába lídin Jesúsu ñgiñe, ába lebélorun tídoun jalígilisin juríu. ¹⁰ Ñíñein ában wügúri jiláali ában lújabu, queíti busén jamá fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés jadárirun lichára Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraatísan lagáranijoún lun ában sánditi lídan wéyu le eméaaguagülei?

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ca jídaangiñe, ánjein galügün lubei ában mudún, ába teíguadun lídoun ában wélu wéyu le eméaaguagülei, lun mídinbei lan aságaroun? ¹² ¡Ma gebégitimaati ában wügúri sügú táu ában mudún! Gayáraati lubeíti ladügün buíti lídan wéyu le eméaaguagülei.

¹³ Ába laríñagun lun wügúri ligía.

—Tulébei bújabu.

Dan le látuleruni, ába lareídagun quei le ában. ¹⁴ Ába jáfuridunga fariséogu, ába jagúmeserun áluaja ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei.

Lé meja laríñagubei Isaías luágu Jesúsu

¹⁵ Dan lasúbudirunbalin Jesúsu cátei le, ába lídin nígiñe, ába jafálaruni sarágu güriña, ába lareídaguagüdüniña sun sánditiña. ¹⁶ Ábaja laríñagun joun lun maríñagun jamáni cáteiñein lan. ¹⁷ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta Isaías.

¹⁸ Niján numútun le nanúadirubei lun lesériwidun nun, le jínsiñebei nun, le áubei nagúndaara, líña Búngiu.

Níchugubei nání Espíritu luágu, ábame larúfudajani joun ja mámabaña juríu ída lúba lan gayára lan júaradun nigíbugiñe.

¹⁹ Mageíndagunbei, magúaragun, mareíñjabei úmada.

²⁰ Gudémejabubei joun güriña ja gudémebaña queisi ában mabúru le barúguaali, lúma joun ja débilibaña lídan jafíñen queisi ában lámpu le ñegúmemeeli.

Ítara méme lúba daríme adúga láali larúeijan le úaraguabei.

²¹ Ábame jíchuguni ja mámabaña juríu jeménigi luágu.

Laríñawagún luágu lubáfu lan Máfia lúmabei Jesúsu

(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23, 12.10)

²² Ábati lanúgüniwa ában wügúri lun Jesúsu, maríjin líña, madímurejan, láuñein ában espíritu wuríbati. Ába laságaruni Jesúsu espíritu wuríbati lídaangiñe, ába laríjin, adímureja ligía.

²³ Ába laweíridun janígi sun ja ñibaña, ába jaríñagun.

—¿Niján funásan ladúgawagunbei David?

²⁴ Dan le jagáambunbalin fariséogu cátei le, ába jaríñagun.

—Wügúri le, láu lubáfu Beelzebú, le Máfia, le jábuti espíritugu wuríbatiña laságajaña.

²⁵ Quei subúdi láani Jesúsu le jarítagubei, ába laríñagun joun.

—Furúmieguarügü arúeijani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagúnrinchaguba, ánjaña gíñe afáreinragua lílana ában ubúru o ában lan família ladúga wuríbu, siñábei jadúrarun. ²⁶ Ítara líña giñéti, ánjein laságara Máfia máfia guánarügü, ligía guánarügü afánreinragubei, áni ¿ída lubáti ladúrarun lubáfu ítara?

²⁷ Jugúya, aríñagatün luágu láu lan lubáfu Beelzebú, o Máfia, naságaja espíritugu wuríbatiña, ánjein ítara líña lubei, ¿cáti íchugubei ubáfu joun ja jánigu jugúya lun jaságajaniña, Máfia ódi Búngiu? Jagía guánarügü arúfuda jamúti luágu bulíeigua jumá. ²⁸ Áu, láu lubáfu láni Búngiu Espíritu naságaja espíritugu wuríbatiña. Arúfuda lumúti líra luágu chülújali lan larúeijan Búngiu jídoun.

²⁹ ¿Ída lubági gayára lan lebélorun ában güriña lúbiñoun ában wügúri jéreti lun lanúgüni lílagu ánjein magúragun lan furúmiñe? Ítara rügüñein lun gayára lan lanúgüni lílagu.

³⁰ ‘Le mámabei númagiñe, náганиñein, le míderagun lumútina, güriñgua lumúti le nadúgübei.

³¹ ‘Jugúya aríñagatün luágu láu lan lubáfu Máfia naságaja espíritugu wuríbatiña, áni láu lubáfu Sífiri Sándu naságajaña. Ligía naríñagunbei jun luágu gayára lan ferúdunawa lan sun figóu lúma sun wuríbati le jaríñagubei güriña, ánjein lun jadímurejan wuríbati luágu Sífiri Sándu, siñábei ferúdunawa lan figóu líra. ³² Furúmieguarügü gíñe le aríñaguti furúmieguarügü cátei wuríbati nuágu, áu le Wügúri Garaúwarügüti, gayáraati ferúdunawa lan, ánjeinti le adímurejati wuríbati luágu lubáfu Sífiri Sándu le nídaanbei, úabei ferúdunawa lan ni lídan uboué le, ni lídan le ában.

Luágu lin ídibu lasúbudírúa ca lan luwúyeribeí

(Lc 6.43-45)

³³ ‘Ánjein buídu lubeí ídibu, buídubei gíne lin, ánjein mabuídun lubeí ídibu, mabuídunbei gíne lin. Luágu lin ídibu lasúbudírúa ca lan luwúyeribeí. ³⁴ ¡Jarásan jéwe jugúya le! Siñáti jadímurejan cátei buíti, wuríbatünan. Cátei le buínbei tídan anígí, ligía laríñagubei iyúmaü. ³⁵ Wügúri le buídubei, cátei buíti laríñagubei ladúga tídaañein lan lanígí ubuíduni, wügúri le wuríbabei, cátei wuríbati laríñagubei ladúga tídaañein lanígí wuríbani. ³⁶ Naríñajare jun luágu dánme lan lachúlürün luwéyuri agúseruni, sun gürígia geféenbaña luágu sun dimúrei málati le jaríñagubei, ³⁷ ladúga luáguba le baríñagubei bagúseragüdüwa, ligíaba arúfudei ánjein gadúnrun bubeí lúmoun madúnrun ban.

Jamúriajan gürígia wuríbatíña seíni láuti miláguru

(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸ Ába jaríñagun jádaangiñe fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés lun Jesúsu.

—Maésturu, buséntiwa waríjin badúgün ában seíni le láuti miláguru luágu lúmagiñe lan Búngiu biábin.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Gürígia wuríbatíña áni magúnfuliruntiña amúriajatiña seíni láuti miláguru, míchugúnbei ámu seíni joun lueí le asúseredubei lun proféta Jonás. ⁴⁰ Ladúga queí leréderun Jonás úrüwa wéyu úrüwa áriebe lurágeirugu údu, ítara lúba gíne neréderun, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lídan numúaja úrüwa wéyu, úrüwa áriebe, según ligáburi jabájüdüni juríu dan. ⁴¹ Já meja aganoúbaña Nínive jásaaruba lídan luwéyuri agúseruni

dánme jagúseragüdüniwa gürígia ja lánina dan le, ábame jíchugun jadúnrun ladúga sáansiguati jagáburi Nínivena dan le lapúrichijanbalin Jonás lugánute Búngiu joun, áni anája áu, ában weíriguti sügú láu Jonás, áni májatün jagáambunina. ⁴² Tásaaruba gíne lurúeítana Súru lídan luwéyuri agúseruni dánme le jagúseragüdüniwa gürígia ja lánina dan le, ábame tíchugun jadúnrun, ladúga núbintu lídaangiñe lidíse-ágei ubou lun tagáambuni lichú láu Salomón, áni anája áu, ában weíriguti sügú láu Salomón, áni májatün jagáambunina.

Espíritu wuríbati le agíribuduti

(Lc 11.24-26)

⁴³ ‘Dan le láfuridun ában espíritu wuríbati lídaangiñe ában gürígia, ába ebugañaña lan lídan fulásu mábeiti álu-aja leméraagun, dan madári láani, ába laríñagun lúnguarügü. ⁴⁴ “Nagíribuda tídoun núban to nígíne lubeí náfurida.” Dan le lagíribudun, ába ladáriruni gürígia buga ligía queísi ában múna to málatu, abuídajouáaru, aráanserúa. ⁴⁵ Ábati lídin, ába liábin jáu sédü espíritugu wuríbatimaatiña sügú láu, ába jebélurun sun jagía agánawa lídan gürígia ligía, wuríbatimájaliti le gádaanbalin sügú láu meja furúmiñe. Ítara lúba giñéti lasúseredun joun gürígia wuríbatíña ja lánina dan le.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlen

(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Nígili Jesúsu adímureja joun gürígia, ligía tiábin lúguchu jáu lamúlenu. Ába jeréderun bougudi, buséntiña yébe jadímurejan lúma. ⁴⁷ Ába laríñawagún lun Jesúsu.

—Nuján búguchu jáma bamúlenu ya bougudi, buséntiña jadímurejan búma.

⁴⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun le awísarubalin.

—¿Ca nóguchuboun, ca namúlenubaña?

⁴⁹ Ába larúfudun jawágun láni disípulugu, ába laríñagun.

—Añája nóguchubaña, jagía gíñe namúlenubaña, ⁵⁰ ladúga furúmieguarügü le adúgüti lugúndan Nóguchi le siélubei, ligía namúlenbei, nítu, nóguchu.

Jémpulu luáguti ábunaguti

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 Wéyu ligía, ába láfuridun Jesúsu múnadagiñe, ába lañúurun láru dúna. ² Quei jagíbedagun güirgía le ñí lubei, ába ládinun tídoun ában ugúnein, ába lañúurun, ába jeréderun sun güirgía láru dúna. ³ Ába larúfudajan sarágu cátei joun láu jémpulu, ába laríñagun.

—Ñíñein ában ábunaguti, ába láfuridun ábunagua. ⁴ Lídan afúrujeina láani líla nádü, ába láburujan lídaangiñe luágun úma, ába jayábin dunúru, ába jeígini. ⁵ Líbiri, ába láburujan labádinaguoún dúbü le ñí lumuti úa lan sarágu múa, ába laboúchun furése ladúga majúlin lan múa. ⁶ Dan le lásüdüwéyu, ába lásaurün queíti málagüle lan, ába loúnwen. ⁷ Líbiri flaiü, ába láburujan labádinaguoún jíyu, ába lawefnamudun jíyu úara lúma, ába láfaruni. ⁸ Ñíñein lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, alúbajoúati buídu, níjein lídaangiñe, íchuguti san águu luágu cáda ában águu, líbiri rúti úruwa-wein, líbiri darándi. ⁹ Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

Ca lan laníchigubei jémpulu le

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Ábati jayábin disípulugu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Cásan uágu badímureja joun güirgía láu jémpulu?

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu sun cátei arámudaguati le lánina larúeijan jun, ánjein jagía, siñáti jasúbudiruni. ¹² Le agúnfuliruti lúma inárüni le lagáambubei, líchugüba lánwoun lun, ánjein le maténirunti lun, gidáwariügübei murúsun larúgounga le lúmabei lueí. ¹³ Ligía nadímurejanbei joun láu jémpulu ladúga aríja jamáni le nadúgübei, ába jeréderun camá maríjintiña, agáamba jameí le naríñagubei, ába jeréderun úaga gunfaráanda jamá camá jamuga magáambuntiña. ¹⁴ Jawágu lagúnfulira lé meja laríñagubei proféta Isaías dan laríñagunbei.

Jugúya, jagáambuba, úabei gunfaráanda jumá, jaríjuba, ibídiñebei jun ca lan lílabei le jaríjubei,

¹⁵ ladúga deréeru janígi, wuríbaaliti jagáambun, murúnu líña jágu, lun maríjin jumá láu, magáambun láu jarígeirugu, úa gunfaráanda jumá táu janígi, magáragun jugúyame nun lun nareídaguagüdüntün.

¹⁶ Ánjeinti jugúya le nánigubei, fuleíseiwatün ladúga aríjatün láu jágu, agáamba jugúya láu jarígeirugu.

¹⁷ Ninárün jáu, sarágu jañá meja profétagu jáma ámu güirgía gúnfulitiña lúma Búngiu abúseerutiña jamúga jaríjinina quei jaríjinina jugúya guetó, maríjin jamútina, buséntiña jamúga meja jagáambuni le jagáambubei jugúya, magáambun jamúti.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Agáamba jumeíti le lílabei jémpulu luáguti ábunaguti. ¹⁹ Ja agáambubalin ugánu luáguti arúejiani le lánina siélu áni úati gunfaráanda jamáni,

ítara jáña quei úma le ídounbei láburu-
ruja lídaangiñe líla nádü, ába liábin
Máfia, ába laságaruni ugánu buíti le
ábunúbei tídaangiñe janígi. ²⁰ Dúbü le
ñíjin lubei láburuja ílaü, ítara líña
quei güirgía ja agáambubalin ugánu,
ába jerésibiruni láu ugúndani, ²¹ quei
márügüdüin lubei buídu tídan janígi,
madúratí jádan. Dánti le lachúlürün
dan lun jóuchawagún lúma jeíbaajoún
lueígiñe ugánu ligía, ába leíguadun
jarúna. ²² Jíyu le ñíjin lubei láburuja
ílaü, ítara líña quei güirgía ja agáam-
bubalin ugánu, weírítimaati jafúudun
luágu cátei le lánina íbágarí le, ába
leyéeduniña írisini. Sun le, ába lá-
faruni ugánu tídaangiñe janígi, mígirun-
titi lun lalúbajoún jádan güirgía jagía.
²³ Múa buíti le ñíjin lubei láburuja ílaü,
ítara líña quei güirgía ja agáambubalin
ugánu, ába gunfaráanda jamáni, ába
jíchugun ában alúbajoúni buíti. Añájein,
ítara jáña quei ílaü le íchugubei san
águu luágu ában, jíbiri quei le íchugubei
úrúwa-wein, jíbiri quei le íchugubei
daráandi.

Jémpulu luágu ti jíduru wuríbatí labádinagua türígu

²⁴ Ábaya líchuguni Jesúsu jémpulu le
joun.

—Arúejani le lánina siélu, ítara líña
quei ában wügúri le ábunagubei ílaü
buíti lídan lufúlasun, ²⁵ dan añája lan
sun ja ñíbaña arúmuga, ába lebélu-
run ában lágani labúreme fulásu ligía,
ába lábunun jíduru wuríbatí labád-
inagua türígu, ába lídin. ²⁶ Dan le
laweínamudun türígu ába legélewejan,
ába gíñe lachúlaagun jíduru wuríbatí.
²⁷ Ába jóúdin músu, ába jaríñagun lun
jayúbudiri. “Wayúbudiri, ánjein buídu
lubei ílaü le bábunagubei bumúanrugu,
¿jalíagiñésan lasálira jíduru wuríbatí
le?” ²⁸ Ába laríñagun iyúbudiri joun.
“Ladúga ában ágani le.” Ábati jaríñagun

músulun. “¿Buséntibu lun wájulajani
jíduru wuríbatí le?” ²⁹ Ába laríñagun
joun. “Uá, ladúga dánme jájulajani jí-
duru wuríbatí, julá jíñein lin gíñe türígu
úra lúma. ³⁰ Ígiragubei jumei lun laweí-
namudun úra daríme lidáani alúbajani,
ábame naríñagun joun ñadágimeintiña
lun jájulajani jíduru wuríbatí furúmiñe,
ábame jagúraguni lun lágudúniwa, lá-
rigiñeme, ábame jareíduni türígu tídan
lágei.”

Jémpulu luágu ti íla mostása

(*Mr 4.30-32; Lc 13.18-19*)

³¹ Rúlumuti gíñe Jesúsu jémpulu le
joun.

—Ítara líña arúejani lánina siélu quei
ában tíla mostása le lábunubei ában
wügúri lufúlasunrugu. ³² Tíla mostása,
ligía ílaü núraütimaabei lídaangiñe sun
ílaü, áni dan labouchun, ligía weírítí-
maabei lídaangiñe sun nádü, ába liábin
lun ábanbei lan wéwe weírítí darí lun
jayábin dunúru adúga jádibu luágu
lílímun.

Jémpulu luágu ti ísi

(*Lc 13.20-21*)

³³ Rúlumuti gíñe jémpulu le joun.

—Ítara líña arúejani le lánina siélu
quei ísi le tagúbudubei ában wúri tídan
úrúwa líburu fulúwaaru, ába terésirun
sun fulúwaaru tugúya.

Ca lan lébunabei líchuguni Jesúsu jémpulu buri le

(*Mr 4.33-34*)

³⁴ Láu jémpulu laríñagei Jesúsu sun
cátei le joun güirgía, maríñagunti ni cáta
joun mayúsurunga jémpulu. ³⁵ Sun cátei
le, lun lagúnfulirun le laríñagubei meja
Búngiu liyúmulugugiñe proféta.
Nadímurejaba láu jémpulu jun,
nafúnraanguagüdübei cátei lé buri
meja arámudaguabei jun lúmagiñe
nadúgüni ubou.

**Lafúnraanguagüdüni Jesúsu
jémpulu le luáguti jíduru
wuríbati labádinagua türígu**

³⁶ Ába loúnajaniña Jesúsu gürígia jábiñoun, ába lebélorun múnadoun, ába jayábin láni disípulugu, ába jaríñagun lun.

—Furáanguagüdadeí jémpulu le luáguti jíduru wuríbati woun.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Áu le Wügúri Garaúwarügüti, áu le ábunagubalin fláü buíti, ³⁸ múa, ligía uboubei, fláü buíti, jagía gürígia ja lílana larúeijan Búngiu, jíduru wuríbati, jagía gürígia ja lánigu Máfia, ³⁹ áganiti le ábunubalin jíduru wuríbati, Máfia méme, alúbajani, ligía lagúmuchunbei ubou, ja alúbajabaña, ánjeligu. ⁴⁰ Ítara quei labúdajouñiwa jíduru wuríbati ába lágurún wáturugun lun lágudun, ítara lúba gíñe lasúseredun dánme lagúmuchun ubou, ⁴¹ áu le Wügúri Garaúwarügüti, nouñajabaña náni ánjeligu aságaraña sun ja afígoungüdübaña ámu, jáma ja adügübaña wuríbati, lídaangiñe narúeijan, ⁴² ábame jácharaguniña lídoun wátu geméti lánina máfiougati. Ábame jayájuajan ñi, ábame lacúnrinjan jári. ⁴³ Jámeti adügübalin le lubefbei Búngiu, ábame jámiridun quei wéyu lídan larúeijan Wáguchi Búngiu. Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

**Jémpulu luáguti irisini le
arámudúañubei**

⁴⁴ Ítara líña arúeijani le lánina siélu quei irisini le arámudúañubei lábugiñe múa. Ladárierei ában wügúri irisini ligía, ábaya larámuduni ñi méme, le luweírin lugúndan, ába lídin, ába lalúguruni sun le lúmabei, ába lagáñijani fulásu ligía.

**Jémpulu luáguti pérla
le weírabei ebégi**

⁴⁵ Ítara líña gíñe arúeijani le lánina siélu quei ában alúgurajati le efbugañajabei áluaja pérla finuti, ⁴⁶ dánti ladárirun ában le weírati lebégi, ába lídin, ába lalúguruni sun le lúmabei, ába lagáñijani pérla ligía.

Jémpulu tuáguti séni

⁴⁷ Ítara líña gíñe arúeijani le lánina siélu quei ában séni to agurúboun baránaja, ába tañúgun sun jawúyeri údurau. ⁴⁸ Dan tabuínchun, ába jacháwarunun esénijatiña lárún béya, ába jañúurun ñi anúadajaña údurau, ába jareíduniña ja buídubaña, ába jachágaruniña ja wuríbabaña. ⁴⁹ Ítara lúba dánme lagúmuchun ubou, jayábiba ánjeligu lun jafánreinruniña ja buídubaña jádaangiñe ja wuríbabaña. ⁵⁰ Ábame jádaruniña ja wuríbabaña lídoun wátu geméti lánina máfiougati, ñíba lubef jayájuaja, acúnrijame jári.

Irisini buri iséri lúma binádu

⁵¹ Ábati lálügüdüniña Jesúsu, laríñaga joun.

—¿Gunfaráanda jumútisan sun cátei le?

Ába jaríñagun.

—Ánja, Wabúreme.

⁵² Ábati laríñagun joun.

—Dan le liábin ában arúfudajati lilúrudun Moisés lun gunfaráanda láni luáguti arúeijani le lánina siélu, ába ítara lan quei ában iyúbudiri le gaságaraditi cátei iséri buri lúma cátei binádu buri lídaangiñe lirísin lun líchuguni joun tílana lúban dan le jemégeiruni, queígubeirügü, gayáraati larúfudajan joun gürígia luágu lilúrudun Moisés lúma gíñe luágu cátei le narúfudajabei, áu le Jesúsu.

Jesúsu lídan fulásu le gíríbei Nazarét

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Dan lagúmuchunbei líchuguni Jesúsu jémpulu buri le, ába lídin ñígiñe, ⁵⁴ ába lachúlürün lageíroun. Ába lagúmeserun arúfudaja tídan jalfgilisin jurfu to lídaanboun fulásu ligía, ába laweíridun janígi gürígia, ába jaríñagun.

—¿Jalfasan lafúnrendeirei wügüri le sun lichú áu le? ¿Ída líñásan gayára láani miláguru buri le adúga? ⁵⁵ Liraúga sará-fangei le, María lúguchuboun, líbugaña Jacóbo, José, Simón lúma Júdas, ⁵⁶ ya gíñe jagánawa lamúlenu jáma lítunu wá-dan. ¿Jalíagiñeti lasúbudirei sun le?

⁵⁷ Ába jamájarun lun jerésibiruni. Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Sun gürígia jínsiñeti ában proféta joun, mámarügaali ligía lídaangiñeti fulásu le ñí jabeí o tílana lan jában.

⁵⁸ Madúgüntiti sarágu miláguru ñí ladúga maffínen jamá luágu.

Loúnwen Juan le abásteragüdajabei

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 Lídan dan ligía, ába lagáambun Heródes, le gumándan lídan fulásu le gíríbei Galiléa, luágu Jesúsu, ² ába laríñagun joun ja lúmabaña.

—Juan le abásteragüdajabei le, sará jádaangiñe jiláaña, ligía gabáfu lubeí lun ladáagun miláguru.

³ Lé meja susérelibei, daúlumuti meja Heródes Juan, ába lagúraguágüdüni láu güríngüri tueígiñe Heródias tó meja lúmari Felípe, le lamúlen. ⁴ Aríñagaali meja Juan lun Heródes luágu moun láni lagámaridunun lúmari lamúlen, madúgünti Heródes gásu láu.

⁵ Busénti yebéti Heródes láfaruni Juan jilágubei, ladúga lanúfude jaweí gürígia, madúgun lumúti ladúga sun lan gürígia affíñetiña luágu proféta lan Juan.

⁶ Dánti le efédujani luágu lagúnfulirun

Heródes irúmu, ába tíabin tiraú Heródias, ába tabínajan jagíbugiñe amísurajóutiña, léti línsiñe tabínajan lun Heródes, ⁷ ába laríñagun tun láu fiñún luágu líchugubei lan furúmieguariügü cátei le tamúriajan lúma tun. ⁸ Ábati taríñagun túguchu tun lun tamúriajani lábulugu Juan le abáste jilágubei, ladúga, lun jíchuguni tun lídan ában asíedu, ába tamúriajani lúma ítara.

⁹ Ába lírudagun Heródes lueígiñe cátei le, quei aríñaga láali lan láu fiñún, agáamba jameí amísurajóutiña, ába laríñagun lun líchugúniwa tun. ¹⁰ Ábati laríñagun lun ladúrürüniwa lábulugu Juan furísunrugu, ¹¹ ába janúgüni lídan ában asíedu, ába líchugúniwa tun irájü tugúya, ába tíchuguni tun túguchu.

¹² Ábati jayábin l-íñagun tun láu fiñún luágu lanigu Juan, ába janúgüni lúgubu, ába jábununi, lárígiñe, ába jóúdin awísarei Jesúsu.

Líchugun Jesúsu eígini joun seíngü mílu wügüriña

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Dan lagáambuni Jesúsu cátei le, ába lídin ñígiñe jáurügü láni disípulugu tídan ában ugúnein lídoun ában fulásu mageírawati. Ába jasúbudiruni gürígia, ába jáfuridun lídaangiñe buri aúdü, ába jóúdin lárígi, eíbu. ¹⁴ Dan larárirun Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába laríjin luágu sarágu jaña lan gürígia jagía, ába jagúdemedagun lun, ába lareídaguagüdüniña ja sándibaña jádan. ¹⁵ Queíti agúñedeinaali lubeí, ába jaríñagun láni Jesúsu disípulugu lun.

—Dárüjalitia áni úatiña gürígia aganoútiña lídan fulásu le. Oúnaja baña gürígia ja, ñúdün jamámuga lídoun buri lirájüñü fulásu yaráfa agáñija eígini lun jeígin.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mídinbaña, rújuma eígini joun.

¹⁷ Ába jaríñagun lun.

—Seíngü rügüñoun fein wáma ya, jáma bián úduraü.

¹⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Barújumoun nun ñájoun.

¹⁹ Ába laríñagun joun gürígia lun jañúurun luágu jíduru. Ába lanúgü-nun seíngü fein jáma bián úduraü jagía lújaburugu, ába laríjin siélun, ába leteíngiruni Búngiu tuágu. Ábati lagúbachagunun fein, ába líchugunun joun láni irun Jesúsu tídaangiñe ugúnei-disípulugu, ába jafánreinjanun jádan gürígia. ²⁰ Sun jagía jóútiña quimúle, lárigiñe, ába jabuínchagüdüin dúusu faníñe táu to ígiragutu. ²¹ Seíngüñanu mflu wügúriña eígitíña, mabájüdünga würiña jáma irájüñü.

Leíbugun Jesúsu ligíbuagu dúna

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Ába loúnajaniña Jesúsu láni disípulugu lubá tídan ugúnein tugúya lun jánjiñuragun loubáfurugun sun niján lan oúnajaña gürígia águyu. ²³ Lásun loúnajaniña, ába laweínrun lábugua luágun wúbü ayúmuragua lun Búngiu. Dan le lagúñedunbei, ññein Jesúsu lábugua, ²⁴ sun núnguran tan ugúnein lamídan dúna. Ába láfarajan lugúdi barána tuágu ugúnein ladúga tubárouñein lan garábali. ²⁵ Ába liábin Jesúsu jawágun lubá larúgan, eíbugeina ligíbuagu dúna. ²⁶ Dan jaríjini láni disípulugu eíbugeina ligíbuagu dúna, ába janúfudedagun, ába jagúaragun láu anúfudei.

—¡Úfiaü!

²⁷ Ába ladímurejan Jesúsu joun, ába laríñagun joun.

—¡Ragújuma anígi, áu le, manúfudeda jumá!

²⁸ Ába laríñagun Pédro lun.

—Nabúreme, ánjein amúrü lubeí, eíbugagüda bána gíñe ligíbuagu dúna chülú le ñí bubei.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Jigábuti.

Ába larárirun Pédro tídaangiñe ugúnein, ába lagúmeserun eíbuga le ñíjin lubeí Jesúsu ligíbuagu dúna. ³⁰ Dan le lasándiruni lére garábali ába lanúfudedagun, ába lagúmeserun abúlucha, ába lagúaragun.

—¡Séfu bána Nabúreme!

³¹ Ába lárügüdüni Jesúsu lújabu, ába laríñagun lun.

—¡Louguati gíñe baffñen! ¿Ca uágu laloúguada baffñen?

³² Dan jádinun tídoun ugúnein, ába lagálumadun garábali. ³³ Játi buga tídaanbaña ugúnein, ába jájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába jaríñagun.

—Ináruini luágu Liraü ban Búngiu.

Lareídaguagüdüniña Jesúsu sánditiña Genésaret

(Mr 6.53-56)

³⁴ Ába jánjiñuraguni dúna, ába jachúlürün Genésaret. ³⁵ Dan le jíchugunbei lílana fulásu fe luágu Jesúsu lan, ába jabúrchaguagüdüni lídan sun fulásu ligía, ába janúgüniña sun sánditiña le ñíjin lubeí. ³⁶ Ába jayúmuragun lun lun lígirun lúnriügü jagúuruni táru lanáangun, sun ja agúurubarun, areídaguatiña.

Cátei le marúmadagüdünbaliña gürígia ligíbugiñe Búngiu

(Mr 7.1-23)

15 Ába jayábin fiú fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ñúbintiña ubúrugugiñe Jerusalén lúmoun Jesúsu, ába jaríñagun lun.

² —¿Ánsan jájalachagunbalin báni disípulugu binádu jagáburi weíyaaña mútu? Magúnfuliruntiña láu lachibúniwa újabu lubá eígini, según wagáburi.

³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ánti gíñe jájalachagunbalin lerérun Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi? ⁴ Laríñajare Búngiu. “Inébe

jamá bagúbürigu bun, le anábagubaliña lagúbürigu, jilála.”⁵ Ánjeinti jugúya, aríñagatiün luágu gayára lan laríñagun ában güirigia lun lúguchi o tun lúguchu. “Siñáti níderagunibu ladúga sun le núbabei, aríñagaadina luágu lun lan níchuguni lun Búngiu”,⁶ luágu furúmieguarügü lan le aríñaguti ítura, mámaali lan lúnti líderaguniña lagúbürigu. Láu líra mebégigüda jumáali lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi.⁷ ¡Biángua tigibu jugúya le! Linárün proféta Isaías laríñagunbei juágu ítura.

⁸ Jayumárurügü güirigia ja jíchiga inébe-sei nun, líña Búngiu,

ánjein tídan janígi, mebéresentiña náu.

⁹ Málati jájuduragun nun,

ladúga le rügüñein jagúmadijan wügüriña jarúfudaja.

¹⁰ Ábati lagúarun joun güirigia, ába laríñagun joun.

—Agáamba jumá, gunfaráanda jugúyame.¹¹ Máma eígini le leígubei güirigia adúgübalin lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu, dimúrei wuríbati le laríñagubei wügüri, ligía adúgübalin lun marúman lan.

¹² Ábati jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¿Subúditisan bun luángiu lun jafálaruni binádu jiggu wuríba lan láburojan dimúrei le baríñagubei joun fariséogu?

¹³ Ába laríñagun joun.

—Furúmieguarügü nádü to máma lábunun Núguchi Búngiu le siélubei, lájulúba láu sun lílagüle.¹⁴ Ígira jumáña, maríjintiña ja adúndejetiña maríjintiña jáledi jagía. Áni ánjein adúndeja ában maríjinti ában maríjinti líledi, jeíguaduba biángubei jagía lídoun ában júyu.

¹⁵ Ábati laríñagun Pédro lun Jesúsu.

—Furáangugüdabeí jémpulu le woun.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—¿Úati gíñe gunfaráanda jumá?
¹⁷ ¿Úati gunfaráanda jumá luágu sun lan le ebélurubei lídoun iyúmaü, ába lídin lídoun urágei, lárigiñe ába láfuridun lídaangiñe úgubu?¹⁸ Ánjein dimúrei le áfuridubei lídaangiñe iyúmaü, tídaangiñe anígi liábin, ligíati ádügübalin wügüri lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu,¹⁹ ladúga tídaangiñe anígi láfurida samínaü wuríbati, áfarajani, adultériu, salúfuri, íweru, iyéeni, marásualugu.²⁰ Ligía buri cátei le adúgübalin wügüri lun marúman lan, ánjeinti leigíniwa machibúnga újabu según jagáburi juríu marúmadagüdün lumúti ligíbugiñe Búngiu.

Ában wúri teréncha to afíñeruboun luágu Jesúsu

(Mr 7.24-30)

²¹ Ába láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába lídin lídoun buri fulásu geyégua láu fulásu le Tíro lúma Sidón.²² Nínoun ában wúri jádaangiñetu Cananítagu aganoúti lídan fulásu ligía, ába tiábin luágun Jesúsu agúarajeina.

—¡Nabúreme, ladúgawagun David, gudémená bun! Níjein ában espíritu wuríbati tuágu nisáani, weíriri tasúfurirun lurúma.

²³ Moúnabun lumútu Jesúsu. Ábati jayábin disípulugu, ába jayúmuragun lun, ába jaríñagun.

—Adúgabeí le tamúriajabei búma, ladúga nuteíntia agúarajeina wárigi.

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu.

—Joun rügüñein güirigia féridijaña ja Israelítagu louñajana Búngiu lun níderaguniña.

²⁵ Ába tiábin wúri tugúya, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába taríñagun.

—¡Nabúreme, íderagua bána!

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Lúnti níderaguniña numútuniña ja juríu furúmiñe, mabuídunti lun

tagídarúniwa fein jaweí isáanigu lun tíchugúniwa joun oúnli.

²⁷ Ába taríñagun.

—Ánja, Nabúreme, láu sun líra, gayáraati jeígini oúnli ífei le áburujati lueígiñe jadábulan jabúriña.

²⁸ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Wúri, ¡weíríti gíñe baffñen! Susérelá le babúseerubei.

Lúmagiñe óra ligía, ába tareídagun tisáani.

Lareídaguagüdün Jesúsu sarágu sánditiña

²⁹ Ába láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába lachúlürün lárún dúna Galiléa, lárigiñe, ába laweínrun luágun ában wúbü, ába lañúurun ñi. ³⁰ Ába jayábin sarágu güriñgia le ñíjin lubeí barúina jagía meíbuguntiña, maríjintiña, maríñaguntiña, danímaati jarúna, jáma sarágu jawúyeri sánditiña. Ába jíchuguniña lubádu lugúdi Jesúsu, ába lareídaguagüdüniña. ³¹ Ába laweíridun janígi güriñgia láu jaríjin adímurejaña jamá já meja maríñagadibaña, areídagua ja danímaabaña arúna, eíbuga ja meíbuguñajabaña, aríja ja maríjñajabaña. Ába jagúmeserun adímureja weírigu luágu Jabúngiute Israelítagu.

Líchugun Jesúsu eígini joun gádürü mílu wügúriña

(Mr 8.1-10)

³² Ábati lagúarun Jesúsu joun láni dispulugu, ába laríñagun joun.

—Gudémetiña güriñgia ja nun ladúga úriiwaali wéyu jáu núma ya áni úaali ni cáta jáma lun jeígin. Mabúseeruntina noúnajaniña jábiñoun meíginga, dagá líñein falálaü jawágu úmada.

³³ Ábati jaríñagun láni dispulugu lun.

—¿Ída lubáti wadárirun eígini joun sarágu güriñgia ya lídan fulásu le ñí lumu ti úa jamá aganoútiña?

³⁴ Ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Átiriñoun fein júma?

Ába jaríñagun.

—Sédü, jáma biánraü úduraü.

³⁵ Ába laríñagun joun güriñgia lun jañúurun múarugu, ³⁶ ába lanúgiñoun sédü fein jáma úduraü jagía lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu. Ába lagúbachagunun fein, ába líchugunun joun láni dispulugu jáu sun úduraü, ába jafánreinjanun joun güriñgia. ³⁷ Joútiña súngubei quimúle, buíngüda gíñe sédü faníñe táu to ígiraguboun. ³⁸ ¡Gádürüñanu mílu wügúriña eígiñe, mabájüdünga wúrñña jáma irájünñi! ³⁹ Lárigiñe, ába loúnajaniña Jesúsu güriñgia águyu, ába ladinun tídoun ugúnein, ába lídin loúbawagun Mágdala.

Jamúriajan fariséogu jáma saduséogu ában seíni le láuti miláguru

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 Ába joúdin fariséogu jáma saduséogu aríjei Jesúsu. Lun jáburugüdüni tídoun sádara, ába jaríñagun lun lun larúfudun ában seíni láuti miláguru le siélugiñeti joun, affíñe jamámuga luágu lúmagiñe lan Búngiu líabin. ² Ába laríñagun joun.

—Rábounwéyu, ába jaríñagun.

“Buídubei dan ladúga funáti siélu.” ³ Bináafin, ába jaríñagun. “Wuríbabei dan ugúñe ladúga funáñu líña siélu áni jamúñounga.” ¡Biángua tigíbu jugúya le! Subúditi luáguti ligáburu dan jun, áni ibídiñeti jun luágu chúlújali lan lidáani asálbaruni. ⁴ Güriñgia wuríbatíña, múaraantiña ja, amúriajatiña seíni láuti miláguru lun jaffñerun luágu áu lan anúgübei asálbaruni joun güriñgia. Wel, marúfudúnbei ámu seíni joun lueí liseíni Jonás.

Ába lígruniña, ába lídin.

Ítara líña jarúfudajan fariséogu quei ísi

(Mr 8.14-21)

⁵Dan le jájiñuragunbei disípulugu lúma Jesúsu loubáfurugun dúna, bulíei jamúti janúgün fein. ⁶Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Toúnigüa jumátia júngua lueí jísite fariséogu jáma saduséogu.

⁷Ába jagúmeserun disípulugu aríñaga jámagua.

—Ladúgatia manúgün wamá fein laríñagunbei ítara.

⁸Ába lasúbudiruni Jesúsu, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jadíjerida luágu úa tan fein júma? ¡Louguati gíne jaffíen! ⁹¿Úagili gunfaráanda jumá, marítangun jugúya tuágu seíngü fein to nafánreinjaboun jádan seíngü mílu wügúriña lúma átiriñein lan faníñe táu ígiragutu? ¹⁰¿Bulíeiguatün funásan tuágu sédü fein to nafánreinjaboun jádan gádürü mílu wügúriña lúma átiriñein lan faníñe táu ígiragutu?

¹¹¿Ída liñági meféen jubeí luágu máma lan tuágu fein nadímureja dan le naríñagunbei jun lun jóunigiragun júngua lueí jísite fariséogu jáma saduséogu?

¹²Ába gunfaráanda jamáni luágu máma lan luágu tísitena fein laríñaga joun, lueí lan arúfudajaní le jáni fariséogu jáma saduséogu lawerídiraña.

Laríñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³Dan le lachúlürün Jesúsu ubúruge Cesaréa le Filípo ába lálügüdüniña láni disípulugu.

—¿Cátanasan lídan jarítangun gürígia, áu le Wügúri Garaúwarügüti?

¹⁴Ába jaríñagun.

—Añájein aríñagutiña luágu Juan lan lé meja abásteragüdajabei amúrü, jíbiri aríñaga luágu Elías ban, añájeingua aríñagutiña luágu Jeremías ban o ámu lan proféta.

¹⁵Ábati laríñagun joun.

—Ánti jugúya, ¿cátanati lídan jarítangun?

¹⁶Ába laríñagun Simón Pédro lun.

—Crístu le Liraú Búngiu le wínwanbei amúrü, le núbünbei asálbaraña gürígia uboúagu.

¹⁷Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Fuleiseiwatibu Simón, liraú Jonás, ladúga máma lasúbudirágüdün ni ába gürígia cátei le bun, lasúbudiragüdün Núguchi Búngiu le siélubei bun.

¹⁸Naríñajare bun luágu Pédro lan amúrü, líla íri ligía, “dúbü”, luáguba ébuu le nábunaguoun nilígílisin, áni ni íbini ouweni mabáfubei tuágu.

¹⁹Níchugubei ligélen arúejani le lánina siélu bun, le cátei le uáguti baríñaga luágu moun lan jadúgüni affíñetiña, ligía gíne uágubei laríñaga Búngiu luágu siñá lan ladügúniwa, le cátei le uáguti baríñaga luágu gayára lan ladügúniwa, ligía gíne le uágubei laríñaga Búngiu luágu gayára lan ladügúniwa.

²⁰Ábati laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu lun maríñagun jamá ni ca un luágu ligía lan Crístubei.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22-27)

²¹Lúmagiñe dan ligía, ába lagúmeserun Jesúsu aríñaga joun láni disípulugu furáangu luágu lúnti lan lídin Jerusalén, luágu gíne jasúfuriragüdübei lan wügúriña weírigutiña lídan jaffíen juríu, jáma jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lilúruden Moisés. Aríñagati joun luágu láfarúba lan jilágubei, áni lásaaruba lan luágu lúrüwan wéyu. ²²Ába ladíñurun

Pédro láu Jesúsu ñígiñe murúsun, ába laríñagun lun táu sun lanígi.

—¡Mabúseeraleí Búngiu líra, Nabúreme! ¡Siñáti lasúseredun cátei le bun!

²³ Ába lagáragun Jesúsu, ába laríñagun lun Pédro.

—¡Dísebá nueí, Máfia! Babúseerúña beréderuni ladügúniwa lugúndan Búngiu. Masáminaruntibu quei Búngiu, basáminarun quei wügúri.

²⁴ Ábati laríñagun Jesúsu joun lání disípulugu.

—Le busénti lafálarunina, bulíeileí cáteñein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei liábin lun nueígiñe queísi lanúgúni ában wügúri lugúruwan, falálana. ²⁵ Ladúga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu lefériDIRUBEI íbágarí le magúmuhaditi, ánjein le ánjabei lefériDIRUNI libágarí ya ubouágu nueígiñe, libíjubei íbágarí le magúmuhaditi siélu. ²⁶ ¿Cági ju lan lun güri-gia lagáñeiruni sun le lánina ubou le, lefériDIREIME lubára siélu? Úati ni cáta lánina ubou le áuti gayára lan lagáñijan güri-gia ubarái siélu. ²⁷ Nagríbuduba, áu le Wügúri Garaúwarügúti, úara jáma nání ánjeligu, niábinba láu uweíríguni le meme lání Núguchi. Ábamei nafáyeiruniña güri-gia quei ligáburi le adúga jamáalibei. ²⁸ Ninárün jáu luágu añajein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, moúnwenbaña daríme jaríjini liábin narúeijan, áu le Wügúri Garaúwarügúti.

Lámuñedagun larijín Jesúsu

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 Sísi wéyu lári-giñe, ába lanúgúniña Jesúsu Pédro, Jacóbo, lúma Juan le lamúlen Jacóbo, ába lídin jáu luágu ában wúbü íñuti, jagía rügúñanu ñi. ² Ába lámuñedagun larijín Jesúsu ñi jagíbugiñe, ába lámiridun ligíbu quei wéyu, ába tájarudun lanáangun quei larúgouna.

³ Sódini ába jaríjini Moisés lúma Elías (já meja abágaridubaña lídan dan le sügújalibei) ayánuja lúma Jesúsu. ⁴ Ába laríñagun Pédro lun Jesúsu.

—Nabúreme, ¡lídan dan awánja lan ya! Ánjabu busén, adúga wagíame úriüwa dibásein ya, ában bun, ában lun Moisés, ában lun Elías.

⁵ Dan niján lan Pédro adímureja, ába liábin ában juánriñu miríti, ába louburaguniña, ába lagaambúniwa ában umálali lídaangiñe juánriñu ligía le aríñagubei.

—Niján niraú le jínsiñebeí nun, le aúbei oúnwenbun lan nugúndan, adúga jumeí le lubefbei.

⁶ Dan jagáambuni disípulugu, ába jabúluchagun láu jagíbu múarugu le luweírín janúfude. ⁷ Ába liábin Jesúsu jawágun, ába lagúrurun jawágu, ába laríñagun joun.

—Sarájuma, manúfudeda jumá.

⁸ Dan le jaríjinbei, maríjinjaña ámu lueídügü Jesúsu.

⁹ Dan le arárireina jamáni wúbü, ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mabájudagua jumeítia cátei le aríja jumáalibei lun ni ában daríme saráadina, áu le Wügúri Garaúwarügúti, lídaangiñe oúweni lúnya nabágaridun.

¹⁰ Ábati jaríñagun disípulugu lun Jesúsu.

—Guetó subúdi wamáali luágu amúrú lan Crístubei. Quei ítara líña lubeí, ¿cáti uágu jaríñaga arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu lúnti lan liábin Elías lubáragiñe liábin Crístu?

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Inárüni luágu liábinba lan Elías, ábame líchugun sun cátei lídoun lubúdubu, ¹² áni naríñajare jun luágu ñúbinjali lan Elías, masúbudirun jamúti güri-gia, adúgarügü jamúti sun le jabúseerubei láu. Ítara lúba gíñe jasúfuriragüdünina, áu le Wügúri Garaúwarügúti.

¹³ Ábati jasúbudiruni disípulugu luágu Juan lan lé meja abásteragüdjabei, ligía lan Elíasbei le uágubei ladímureja Jesúsu.

**Lareídaguagüdün Jesúsu
ában irájü goúwejaditi**

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Dan le jachúlürünbei le ñjin jabei güriǵia, ába liábin ában wügüri lúmoun Jesúsu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába laríñagun lun.

¹⁵ —Nabúreme, gudemelá nisáni bun, goúwejaditi, weírititi lasúfurirun, ñjein dan jeiguati waturugun, ñjein dan dúnarugun. ¹⁶ Barú numuti ñájoun joun báni disípulugu, siñá jamuti areídaguagüda.

¹⁷ Ába loúnabun Jesúsu.

—¿Güriǵia maffíneraditiña, güriǵia wuríbatíña! ¿Átiribeísan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jaffínerun nuágu? ¿Ídame lagúmucha maffíneni le jídaanbei? Barújumei irájü ligía ñájoun.

¹⁸ Ábati ladeínjan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába láfuridagüdüni lídaangiñe lúmagiñe óra ligía, ába lareídagun irájü le.

¹⁹ Lárigiñe, ába jadímurejan disípulugu lúma Jesúsu jábugua, ába jálügüdüni.

—¿Cásan uágu siñá wabalin espíritu wuríbati ligía aságara?

²⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ladúga liloúguan jaffínen. Ninártün jáu luágu ánjein lan ibíja jubeí fe íbini ñúraúraü lan quei ában tágu mostása, jaríñaguba lun wúbü le. “Gidába yágiñe, beíba lídoun ámu fulásu”, ábame lagídarun wúbü ligía. Úabei ni cáta jásiñerun ánjein ibíja jubeí fe le tímatimaati. ²¹ Ánjeinti jíbe espíritugu ja, láu rügüñein ayúmuraguni lun Búngiu lúma ayúnaruni gayára lan jaságarúniwa.

**Ladímurejaanya
Jesúsu luágu loúnwen**

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Dan le efbugeina jamá úara loúbawagu Galiléa, ába laríñagun Jesúsu joun luágu lederegerúaba lan, ligía le Wügüri Garaúwarügüti, jájaburugun wügüriña wuríbatíña, ²³ ábame jáfaruni jílagubei, áni lásaaruba lan lídaangiñe óuweni luágu lúriüwan wéyu. Ába jírudagun sarágu dan le jagáambuni cátei le.

Lafáyeirúniwa tiseínsuna témpulu

²⁴ Dan lachúlürün Jesúsu jáma láni disípulugu Capernaúm, ába jóüdin ja agúburajabalin tiseínsuna témpulu to Jerusalénboun lúmoun Pédro, ába jaríñagun lun.

—¿Mafáyeijantisan jumáesturun tiseínsuna témpulu?

²⁵ Ába loúnabun Pédro, ába laríñagun lun.

—Afáyeijati.

Dánti lebélorun Pédro múnadoun, ába lálügüdüni Jesúsu Pédro lubáragiñe gayára lan ladímurejan.

—¿Ída líña baríjin lun líra, Simón? ¿Cátaña jagúburajabaña urúeigu ja lánina uboú le, jásan lílana fulásu ódi ja teréncha?

²⁶ Ába laríñagun Pédro lun.

—Ja teréncha.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Játi lílana fulásu jáledi moún lumuti lubeíti jafáyeijan, áu le Liraú Búngiu, moún lumuti nafáyeijan tiseínsuna lúban Núguchi. ²⁷ Lun magáñidagüdün wamá ni ában, beíba, ábame bachúrurun bürúnjüre dúnarugun, ábame badígini furúmiñeti úduraü le eǵiti bun. Badáriruba ában seínsu liyúmulugu úduraü ligía, buíduriügubei lun bafáyeijan wawoúgua láu, ábame bafáyeiruni.

**¿Cáteisán weírigutimaabei
lídán larúeijan Búngiu?**

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

18 Lídán dan ligía, ába jayábin
disípulugu lúmoun Jesúsu, ába
jálügüdüni.

—¿Cáteisán weírigutimaabei lídán
larúeijan Búngiu?

²Ába lanúgün Jesúsu ában irájü,
ába líchuguni jamídan jámagua, ³ába
laríñagun.

—Nínárün jáu luágu ánjaün lan
mayábin lun jítaradun quei irájüñü,
mebélubadün lídoun larúeijan Búngiu.

⁴Ítara líña lubeiti, le núraüti lanáangun
lúngua, núbín ligía lun ítarabei lan quei
ában irájü, ligía weírigutimaabei lídán
arúeijani le lánina siélu. ⁵Gürígia gíñe
le erésibiruti ában irájü lídán níri resíbi
lumútina gíñe.

**Luríban lafígoungüdüniwa
ában gürígia**

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶Furúmiegurügü le afígoungüdüti
ában jádaangiñe ja isérigiñabaña lídán
jafñen nuágu, buítimaati jamúga lun
lun lagurúniwa baránajoún láu ában
oúnwenbun dübü le amúligülei güráñu
luágu ligína sügú láu ladúgüni cátei
líra. ⁷Wuríbati lun ubou, níjein lán buri
cátei le afígoungüdúbaliña gürígia! Sún-
wandan níbei lan, áni ;fugiábu le wügúri
le lébunabei!

⁸Ligía ánjein lubeí lafí-
goungüdúbadibu lubeí bújabu o
bugúdi lan, dúrúbei, fíbei díse
buáriua, buítimaati lun bebélurun
siélun májabuga o magúdiga, sügú
láu badarún láu biángubei bújabu
lúma biángubei bugúdi máfiougatin
le ní lubei wátu le méñeguchadibi.
⁹Ánjein bágu lubeí afígoungüdúbadibu,
sagábei, fíbei díse buáriua, buítimaati
lun bebélurun siélun máguga sügú

láu badarún láu biángubei bágu
máfiougatin.

**Jémpulu tuáguti mudún
to eféridiruboun**

(Lc 15.3-7)

¹⁰Manúga jumá ni ában jádaangiñe
ja únabugububaña ja quei ni cáta.
Naríñajare jun luágu ligíbugiñeñanu lan
Núguchi Búngiu le siélubei ánjeligu ja
arjubaña jáu afñetiña ja súnwandan.
¹¹Ladúga asálbarei le féridijalibei yebe
niábin, áu le Wügúri Garaúwarügüti.

¹²¿Ída líña jarijin lun? Ánjein
añájein lubeí san mudún lúma ában
wügúri, teféridira ában jádaangiñe, ¿ma
lígirubaña jíbiri luágu wúbü, ábame
lídín áluajoun to ayúridaguboun?

¹³Ánjounti ladárrira, chouúruti
luágu gúndaabei lan táu sügú jáu
ja mayúridagunbaña. ¹⁴Ítara líña
giñéti, mabúseerunti Júguchi Búngiu
le siélubei lun leféridirun ni ában
jádaangiñe únabugutiña ja.

**Ligáburi ferúdnawa jamá
idújeñu lueígiñe Jesucristu**

(Lc 17.3)

¹⁵Ánjein adúga bidúje ában
wuríbani bun, badímureja lúma
jábuguarügü, ábame basúbudiragüdüni
lidúnrun lun. Ánjein adúga gásu báu,
gamádaguayáadün. ¹⁶Ánjein madúgün
gásu báu, ábame banúgün ában o
bián gürígia jánwoun lun sun lan le
aríñawagüti, añájein jamámuga ámu
geféentiña luágu. ¹⁷Ánjein madúgün
gásu jáu, ábame baríñaguni lun
jadámurin afñetiña, ánjein madúgün
gásu láu adámurini, ábame banúgüni
quei ában maffñeti luágu Búngiu o quei
lan ában agúburajati liseínsuna gumádi,
gayára lámuga lasáansiruni luríban
ligáburi.

¹⁸Nínárün jáu luágu le lan cátei le
uáguti jaríñaga jugúya disípulugu luágu

moun lan jadúgüni afñetiña, ligía gíne uágubei laríñaga Búngiu luágu siñá lan ladúgüniwa, le cátei le uágubei jaríñaga luágu gayára lan ladúgüniwa, ligía gíne le uágubei laríñaga Búngiu luágu gayára lan ladúgüniwa.

¹⁹ ‘Naríñajare gíne jun luágu ánjaña lan úarada biáma jídaangiñe ya ubouágu lun jamúriajan ában cátei lúma Búngiu le siélubei, líchugubei jun, ²⁰ ladúga le ñí jamuti biáma o úrúwa oundaragu lídan níri, anájein ñí jamídaangua.

²¹ Ába layárafadun Pédro lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, ¿átiribeísan weíyaasu ladúgün nibíri ában wurfbani nun lun ferúduna méme náani? Darí sédü weíyaasu?

²² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Maríñaguntina bun luágu darí lan sédü weíyaasu lúnti ferúduna báani, darí úrúwa-wein-dísi weíyaasu sédü.

Jémpulu luáguti músu le májabei ferúduna lan

²³ ‘Ligía ítara líña lubeí arúejani le lánina siélu quei ában urúei le ñúbinbei lun laráansejan luágu seínsu jáma lumúsuniña. ²⁴ Lagúmesera adúgei, ába janúgün ában le adúweirubalin sarágu mífün fiádürü, ²⁵ quei maseínsun lan lun lafáyeijan, ába laríñagun urúei lun lalúgurúniwa idámunime táu sun lúmari, lirájüñü, lúma sun le lúmabei lun lafáyeiruni ladúweijan. ²⁶ Ába lájuduragun músu ligía ligíbugiñe urúei, ába layúmuragun lun ítara. “Nabúreme, gagúraasunbá nubá, nafáyeirubei sun le nadúweirubei bun.” ²⁷ Ába lagúdemedagun lun urúei, ába ferúduna láani ladúweiruni, ába lígiragüdüni. ²⁸ Quei láfuridun músu ligía ñígiñe, ítara ladúnragun lúma ában músu líledi le adúweirubalin átiri fiádürü. Ába lárügüdüni luegiñe ligíina, ába lagúmeserun achócrei,

ába laríñagun lun. “Fáyeibeí le badúweirubalina.” ²⁹ Ábati lájuduragun ligíbugiñe, ába layúmuragun lun ítara. “Gagúraasunbá nubá, nafáyeirubadibu.”

³⁰ Májati le ában, ñúdünrügü ligía ába ládaruni furisunrugun darí lafáyeiruni ladúweijan. ³¹ Dan le jaríjinbaalin ja jíbiri músu cátei le, ába lagáridun joun sarágu, ába jóudin, ába jabájüdaguni lun urúei. ³² Ába loúnajan urúei ougei, ába laríñagun lun. “¡Músu wurfbati! Ferúduna numúti sun badúweijan ladúga bayúmuragun nun. ³³ Lúnti yebe gíne gudéme lan bouba bun quei bagúdemedun nun.” ³⁴ Ába lagáñidun urúei sarágu, ába líchugun dímuerei lun jasúfuriragüdüni daríme lafáyeiruni sun ladúweijan.

³⁵ Ába lásurun Jesúsu aríñageina.

—Ítara lúba gíne ladúga Núguchi Búngiu le siélubei jun ánjaün úa ferúduna láani cáda ában jídaangiñe libíri tídaangiñe lanígi.

Larúfudajan Jesúsu libúgürü ígiraguni

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

19 Lárigiñe laríñaguni Jesúsu sun cátei le, ába lídin Galiléagiñe lun loúbawagun Judéa le luegiñebei oubaü le ñígiñe lubeí laboucha wéyu libíti Jordán. ² Sarágu jána güriñe afálaruti, ába lareidaguagüdüniña sánditiña ñí.

³ Ábati jayábin fiú fariséogu lúmoun Jesúsu áluga jáburugüdüni tídoun sá-dara, ába jálügüdüni.

—¿Según barítangun, gayáraatísan lígirunun güriñe lúmari luegiñe furúmieguarügü cátei?

⁴ Ába loúnabun Jesúsu.

—¿Malíjangidün tídan Lerérun Búngiu luágu lúmagiñe lan furúmiñeti dan, dan le ladúgünbaliña Búngiu güriñe, adúga lumúti wügüri, adúga wúri? ⁵ Aríñagati gíne. “Ligía lígirubei lubeí wügüri lúguchi túma lúguchi

lun laganoúniwa túma lúmari, ábame jeréderun quei ábanrügü.” ⁶Mámaaña lubeíti biáma, ábanrügaaña. Ligía moún lubei lafánreinraguni wügúri le ladúnraguagüdübei Búngiu.

⁷Ábati jálügüdüni.

—¿Cáti uágu laríñaga lilúrudun Moisés lun lan tíchugúniwa gárada lánina ígiraguni tun wúri lun tigrín?

⁸Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ladúga tidére janígi lánjarunbei Búngiu lun jígiragun jáma júmarigu, máma líña meja furúmiñe. ⁹Naríñajare jun luágu furúmiegurügü lan le ígirutu lúmari ába lagámaridun ámu, ladúgüña adultériu, mámarügaali ligía ladúga tagámaridun ligíbuagun, le gíñe agámariduti wúri to ígiraguaaru, ladúgüña gíñe adultériu.

¹⁰Ábati jaríñagun láni disípulugu lun.

—Ánjein ítara líña lubeí luáguti wügúri túma lúmari, buítimaati lubeí lun magámaridun jamá güirígia.

¹¹Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Másutiña gayára jabágaridun mámariga, ja rügúñanu únbaña rújali lan Búngiu ubáfu. ¹²Ámuñegueinarügüti lébuna magámaridun jamá wügúriña, añájein, ítara gubefñanu lúmagiñe jagúriajóun, jíbiri, adügúwarügüti joun, jíbiri, reídeitiña magámaridunga lun jederegeragun jóungua le gumúti lun jesériwidun lun Búngiu. Le gabáfubei lun magámaridun lan, magámaridalá.

Labíniruniña Jesúsu irájüñü

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³Ába janügúniwa irájüñü lun Jesúsu lun líchuguni lújabu jawágu lúma lun layúmuragun lun Búngiu jawágu, ába jagúmeserun disípulugu adeínja joun ja anájabaliña. ¹⁴Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü nun, mamájara jumá, ladúga ja jarúmabaña

afíñe quei irájüñü, jagía lílana arúejiani le lánina siélu.

¹⁵Ába líchuguni lújabu jawágu irájüñü jagía, lárigiñe, ába lídin lídaangiñe fulásu ligía.

Ladímurejan ában wügúri núraügili lúma Jesúsu

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶Ába lídin ában wügúri núraügili aríjei Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Maésturu buíti, ¿cásan cátei buíti lúnbei nadügüni lun nibíjini ibágari le magúmuchaditi?

¹⁷Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga nun “buíti”? Ában rügúñein buíti, Búngiu. Ánjein busén bubei bibíjini ibágari magúmuchaditi, gúnfulibá lúma gumádi.

¹⁸Ába laríñagun wügúri ligía lun.

—¿Cáteigi buri?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Máfarajabá, magámaridabá wúri gámaritu, míwerujabá, madímurejabá iyéeni luágu ni ában, ¹⁹inébe jamá bagúbürigu bun, jínsiñe jagíame güirígia bíledigu bun quei bínsiñegua búngua.

²⁰Ába laríñagun lun.

—Gúnfuli numúti sun le lúmagiñe núraügídina, ¿cági ámu nemégeirubei?

²¹Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánjein busén bubei buídu ban le gumúti, alúgurabeí sun le búmabeí, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame bibíjin irisini siélu, ábamei biábin, ábame bafálarunina.

²²Dan lagáambunbalin wügúri ligía cátei le, májati, ladúga weíribalin Jesúsu cába lan ladúgti lírisin, ába lídin láu íruni.

²³Ábati laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Ninárün jáu luágu jénreengu lan lun lebélorun ában rísiti lídoun arúejiani le lánina siélu. ²⁴Aríñagaya numúti jun luágu ménreenguntima lan lásügürin

ában caméyu lídaangiñe lujúyun ában agúsa, sügü láu lebélorun ában rísiti lídoun arúejani le lánina siélu.

²⁵ Dan jagáambuni dispulugu cátei le, ába laweíridun jan-balin Jesúsu cába lan ladúgigi sarágu, ába jálügüdagun jámaga.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁶ Ába laríñaguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Siñáti jasálbaragun güriáa joúngua, ánjein Búngiu, gayára lumúti sun cátei adúga.

²⁷ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Nabúreme, wagía, ígira wamáali sun lé meja wámabei lun wafálarunibu. ¿Cábasanti wabíja?

²⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu lídan lánme dan ligía dánme iséri lan sun cátei, dánme le nañúurun, áu le Wügúri Garaúwarügüti luágu nála yágüta siélu lun narúejan láu sun nuweírigun, jugúya le afálarubalina jañúuruba gíne luágu dúusu jalaú lun jagúseragüdüniña dúusugubei láni Israél türíbu. ²⁹ Súnti ja ígiraañábaña jában, o jamúlenu, o játunu, o jagúbürigu, o jasáanigu, o jamúan, nuágu, jerésibiruba san weíyaasu lánwoun, resíbi jameíme íbágarí magúmuchaditi. ³⁰ Áni sarágu jáña ja furúmiñetiñábaña guetó, jagíaba agúmujóuni, sarágu ja agúmujóunibaña guetó, jagíaba furúmiñe.

Jémpulu jawáguti ñadágimeintiña

20 Ába laríñagun Jesúsu.
—Ítara líña arúejani le lánina siélu quei ában labúreme ichári le áfuridubei bináafingua áluaja ñadágimeintiña lun talúbajoún linádirigu. ² Ába ladúgün darádu jáma ñadágimeintiña lun líchugun fiádürü joun luágu wéyu, ába loúnajaniña ñadágimein lichárirugu. ³ Láriáa, ábaya láfuridun quei buri ladaúnrün néfu bináafin, ábaya ladárirun ámu

wügúriña mafísiutetiña, mágidirugu.

⁴ Ába laríñagun joun. “Jeíba gíne ñadágimein nichárirugu, ábame nafáyeiruni lebégi juwádigimari jun.” Ába jóudin. ⁵ Ábaya láfuridun amídirugu, furí ligía ladaúnrün úruwa rábounwéyu, ligía méme ladúga. ⁶ Queí buri ladaúnrün seíngü rábounwéyu, ábaya lídin mágidirugu, ábaya ladárirun wügúriña mafísiutetiña ñi, ába laríñagun joun. “¿Cásan uágu yá jubei sun wéyu mawádigimariga?”

⁷ Ába jaríñagun lun. “Úgali ni ában álugutiwa.” Ába laríñagun joun.

“Jeíba gíne ñadágimein nichárirugu, ábame nafáyeiruni lebégi juwádigimari jun.” ⁸ Dan le lagúñedunbei, ába laríñagun labúreme ichári lun jábuti ñadágimeintiña. “Wába joun ñadágimeintiña, fáyei bámugaña, bagúmeserame jámagañe ja atátirubaña agúmujóuni, bagúmuchame jáma ja atátirubaña furúmiñe.”

⁹ Ábati jayábin ja atátirubaña ñadágimein quei buri ladaúnrün seíngü rábounwéyu, ába jibíjin fiádürü cáda ában. ¹⁰ Láriáa, dan le lachúlürün jadáani ja atátirubaña furúmiñe, ába jarítagun luágu gíbetimaabei lan jabíjin. Ába gíne jabíjin fiádürü cáda ában. ¹¹ Dan le jerésibiruni jaseínsun, ába magúndan jamá lúma labúreme ichári, ¹² ába jaríñagun. “Ja ñúbinbaña agúmujóuni, ában rügúñein óra jawádigimari, ában lábu bafáyeiruniña quei wagía, wagía le awándubalin wadágimanu lúma lísuga sun wéyu.”

¹³ Ába loúnabun labúreme ichári, ába laríñagun lun ában jádaangiñe. “Numáda, máma nadúgüña ni murúsun maríchaü jun. ¿Ma funági luágu ában fiádürü jadúga darádu núma? ¹⁴ Barújumei jiseínsun, jeíba. Nafáyeiruñanu ja atátirubaña agúmujóuni quei nafáyeirunün ladúga ítara líña lan nabúseerun. ¹⁵ ¿Maríchatina funági

lun nadúgüni le nabúseerun láu niseínsun? ¿Ódi gimúgatiün ladúga nubuídun?”¹⁶ Ítara lína lubeíti, sarágu jáña ja agúmujoúnibaña guetó, jagíaba furúmiñetiña, sarágu jáña gíne ja furúmiñetiñábaña guetó, jagíaba agúmujoúni. Ladúga sarágu jáña agúarútiña áni mibetiña anúadirútiña.

**Ladímurejaanya
Jesúsu luágu loúnwen
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)**

¹⁷ Dan le niján lan Jesúsu luágu úma lun Jerusaléoun, ába ladíñurun jáu láni dúusu disípulugu jaweí ja jíbiri gürígia ja luágubaña úma úara jáma, ába laríñagun joun.

¹⁸ —Quei lubeí jaríjini, aweínreina waña Jerusaléoun le ñíba lubeí nedéregerúa, áu le Wügúri Garaúwarügüti, joun jábutigu jafádirigun juríu lúma joun arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ja lúnbaña jasadirunína lun noúnwen.
¹⁹ Ábame jedéregerunina joun ja mámabaña juríu lun jéjerajan náu, áfara jamáname, ábame jádaragunina luágu gurúwa, áni násaaruba lídaangiñe ouweni luágu lúruwan wéyu.

**Le tamúriajabei jáguchu Jacóbo
láu Juan lúma Jesúsu**

(Mr 10.35-45)

²⁰ Ábati tiábin jáguchu Jacóbo láu Juan, ja lisáanigu Zebedéo, lúmoun Jesúsu jáu tisáanigu, ába tájuduragun lun tamúriajan ában fuleísei lúma.

²¹ Ába laríñagun tun.

—¿Ca babúseerubei?

Ába taríñagun lun.

—Aríñagabá lun jañúurun bián nisáanigu ja, ában lueígiñe boúnwenren, ában lueígiñe bubaúna yágüta lídan barúeijan.

²² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ibídiñeti jun ca lan jamúriajabei. ¿Gayáraati jawánduni luweírín igárigu le lúnbei nawánduni, gayára ligíame júaradun núma lídan nasúfurirun?

Ába jaríñagun.

—Gayára wabeí.

²³ Ába laríñagun joun.

—Inárüni, lúnti jawánduni igárigu le lúnbei nawánduni, úara jugúyame núma lídan nasúfurirun, ánjeinti lun jañúurun lueígiñe noúnwenren lúma lueígiñe nubaúna, máma áu lúnbei níchuguni, líchugúaba joun ja ubáabaña laráanserei Búngiu.

²⁴ Dan le jagáambunbalin jíbiri díisi disípulugu cátei le, ába jagáñidun jáma bián amúlenugu jagía. ²⁵ Ába lagúarun Jesúsu joun, ába laríñagun joun.

—Queísi jasúbudiruni, ja agúmadijabaña jádan ja mámabaña juríu arúfudaguatiña joúngua camá jamuga jabúriña lílana fulásu ligía, játi weínamubaña jádan, arúfuda jamúti jabáfu. ²⁶ Ánjein jídan, máma lúba, le abúseeruti lun weíri lan jídan, lúnti lesériwiduniña jíbiri.
²⁷ Furúmieguariügü jídaangiñe le abúseeruti lun ligíaba lan furúmiñeti, lúnti idámuni lan joun jíbiri ²⁸ Ítara quei máma lan niábiña, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lun nesériwidúniwa, niábiña lun nesériwidun lúma lun níchuguni nibágari lebégime jasálbarun sarágu.

**Lareídaguagüdün Jesúsu
bián maríjintiña**

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Dan le áfurideina jabeí Jesúsu jáma láni disípulugu Jericógiñe, sarágu jáña gürígia afálaruti Jesúsu. ³⁰ Ñíñanu bián maríjintiña ñun láru úma, dan le jagáambun luágu Jesúsu lan le ásügürübei, ába jagúaragun.

—¡Wabúreme, ladúgawagun Davíd, gudéme wamá bun!

³¹ Ába jadeínjan gürígia joun lun jámanichun, ligiatima jagúaragun.

—¡Wabúreme, ladúgawagun Davíd, gudéme wamá bun!

³² Ába leréderagun Jesúsu, ába lagúarun joun, ába laríñagun joun.

—¿Ca jabúseerubei nadúgün jun?

³³ Ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, buséntiwa waríjin.

³⁴ Ába jagúdemedagun lun Jesúsu, ába lagúurun luágu jágu. Lúmagiñe óra ligía ába jaríjin, ába jafálaruni.

Lebélurun Jesúsu Jerusaléoun

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

21 Dan le yaráfaaña lubei lun Jerusalén, ába jachúlürün ligíbugiñe fulásu le gíribei Betfajé, le únabubei libíti wúbü le Olívos, ² ába laríñagun Jesúsu joun biáma jádaangiñe láni disípulugu.

—Jeíba lídan liraúraü fulásu le wagíbugiñebei, jadáriruba ában burígü güráñu ñi láu ában liraúraü burígü túma, ábame jafáragaduniña, ábame janúgüniña nun. ³ Ánjein ñi adímurejati jun luegiñe jadúgüni, ábame jaríñagun lun luágu busén lániña Jesúsu, luágu láguyugüdübaña lan.

⁴ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta dan le labúrñanbei ítara.

⁵ Aríñaga jumá lun ubúругu Sión.

“Niteín Burúeite bun láu únabuni, waríñu lanágawagu ában burígü, waríñu luágu ában liraúraü burígü, anímaalu anájati flaii.”

⁶ Ába jóúdin disípulugu, ába jadúgüni quei laríñaguni Jesúsu joun. ⁷ Ába janúgünun burígü tugúya láu sun tiraú, ába jíchugunun janáangun jawágu, ába lawárirun Jesúsu. ⁸ Sarágu jañáti gürígia, ába jábudunun janáangun luágu úma, jíbiri, ába jáchuajan tilímun wéwe, ába jíchaajani luágu úma.

⁹ Dándu gürígia ja ubáraübaña quei ja árigibaña, ába jagúmeserun agúaraja.

—¡Uweíriguni lun ladúgawagun urúei Davíd! ¡Biníwati wügüri le ñúbinbei lídan líri Wabúreme Búngiu! ¡Uweíriguni lun Búngiu!

¹⁰ Dan lebélurun Jesúsu ubúrugun Jerusalén, ába jafúudun sun ja ñíbaña, ába jaríñagun sarágu.

—¿Cáteisan gürígia le?

¹¹ Ába jaríñagun gürígia.

—Jesúsu le, le Nazarétna, fulásu le lídaanbei Galiléa. Ligía ában proféta.

Larúmadagüdünun Jesúsu témpulu

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Lárigiñe, ába lebélurun Jesúsu tídoun láni Búngiu témpulu, ába labúgaguniña sun alúgurajatiña jáma agáñijatiña ja ñíbaña. Ába lagáraguni dábula buri le jadábulan asáansijabaña seínsu ñi joun gürígia, lúma jála ja alúgurajabaña únjun.

¹³ Ába laríñagun joun.

—Laríñajare Búngiu tídan Lerérun. “Núban fulásu le ñí lubei gayára lan jayúmuragun gürígia nun”, ánjein jugúya, barú jumaaru quei jában jíwerutiña.

¹⁴ Ába jayábin fiú maríjintiña jáma danímaatiña lúmoun Jesúsu ñi témpulurugu, ába lareídaguagüdüniña. ¹⁵ Dan le jaríjinbaalin jábutigu fádirigu jáma arífudajatiña lilúrudun Moisés miláguru buri le ladáagubei, lúma dan le jagáambuni jagúarajan irájüñü témpulurugu. “¡Uweíriguni lun ladúgawagun urúei Davíd!”, ába jagáñidun. ¹⁶ Ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Agáamba bumútisan le jaríñagubei ja?

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánja, agáamba numúti. ¿Malíjan jumágili tídan Lerérun Búngiu le ñí lubei laríñawagúa lun Búngiu.

Adúgaadibu lun jerémujan núbürigiña jáma irájüñü ja machúlaagiña, cátei buíti buágu?

¹⁷ Ába lígiruniña, ába lídin ubúrugugiñe lun Betánioun, ába lásügürüni árieibu ñi.

Líñaragunun Jesúsu tídibu ígo to mǐnboun

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Larúgan bináafin, dan le lagríbudun Jesúsu ubúrugun, ába lálámachun. ¹⁹ Ába laríjin ában tídibu ígo lárú úma, ába lídin tuágun, madáriti ni cáta tuágu lueídügüya ubánaü. Ába laríñagun tun tídibu ígo tugúya.

—¡Magíndadügüyabá!

Lídan óra ligía ába tásaürün.

²⁰ Dan jaríjini díspulugu cátei le, ába laweíridun janígi, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ída liñásan tásaürübei tídibu ígo to ítara oúfun?

²¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu, ánjaün affíne le gumúti, mámariügübei líbe le nadúgübei tun tídibu ígo to gayára jumá adúga, gayáraabei jaríñagun lun wúbü le. “Gidába yágiñe, dabúba baránajoun”, ábame lasúseredun. ²² Súnme gíne cátei le jamúriajan lúma Búngiu, ánjein affíne jubeí, jibíjubei.

Lubáfu Jesúsu

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Ábati lebélorun Jesúsu témpulurugun, dan niján lan arúfudaja ñi, ába jayábin jábutigu fádirigu jáma wügúriña ábutigu lídan jafínen juríu, ába jaríñagun lun.

—¿Aríñagabeí woun ca lan biríchabei lun badúgüni cátei le? ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nálügüdaadün gíne ában cátei, ánjein jóunaba nun, ábame naríñaguni jun

ca lan áu ubáfu nadúgei buri cátei le. ²⁵ ¿Ca óunajabalin Juan abásteragüdaja? ¿Búngiu, ódi wügúriña?

Ába jagúmeserun adímureja jámagua, ába jaríñagun.

—Ánjawa aríñaga luágu Búngiu lan óunajabalin, laríñaguba woun ca lan uágu mafínerun wabeí lun. ²⁶ Ánjawa aríñaga luágu jóunajan lan wügúriña, jóuserubadiwa gürígia wuríba ladúga súngubei affínetiña luágu proféta lán.

²⁷ Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—Íbídíneti woun.

Ába giñeti laríñagun joun.

—Maríñagun nubeí giñetí jun ca lan áu ubáfu nadúgei buri cátei le.

Jémpulu jawágoti bián isáanigu

²⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nabájüdagua ában cátei jun, jaríñageime nun ída líña lan jaríjin lun. Níñein ában wügúri, bíamañanu lisáanigu. Ába laríñagun lun ában jádaangiñe. “Niraú, beíba ñadágimein ugúñe lídan talúbajoun ninádirigu.” ²⁹ Ába laríñagun lisáni lun. “Mabúseeruntina nídin.” Lárigiñe, ába lasáansiragun larítangun, ába lídin ñadágimein. ³⁰ Lárigiñe, ába lídin úguchili aríjei le ában, aríñageinaleí le méme laríñagubeí buga lun le furúmiñeti lun. Ába loúnabun le. “Ánja, ní diba.” Mídinti. ³¹ Aríñaga jumeí nun, ¿cági jádaangiñe biángubei adúgübalin le labúseerubei úguchili?

Ába jaríñagun.

—Le furúmiñebeí.

Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu chórutima lan jebélorun agúburajatiña liseínsuna gumádi jáma jórgu lídoun larúeijan Búngiu sügú jáu, ³² ladúga núbinti Juan le abásteragüdajabei arúfudaja jun ída lúba lan ligáburi jabágaridun, mafíneruntün lun, ánjañati ja agúburajabaña liseínsuna gumádi jáma

jórugu, affñeratiña lun. Jugúya, láu sun aríja jumáni sun líra, masáansiragunti jigáburí lun jaffñerun lun.

Jémpulu jawágti ñadágimeintiña ja wuríbabaña

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³Agáamba jumeí ábaya jémpulu le. Luáguti ában wügúri labúreme ában ichári, ában lábunagun tídibu beíbei lichárirugu, ába ladúgün baríeru láu, adúga ligía ában ágei lun larfbichawagún tíra beíbei lídoun lúma ában wáyelesi lun gayára lan loúnigiruni sun cátei.

‘Ába lájayajani ichári joun ñadágimeintiña, ába lídin adúga weíyaasu. ³⁴Dan le lachúlürün dan lun alúbajani, ába loúnajan jádaangiñe lumúsuniña amúriajei lufánran jámagiñe ñadágimeintiña. ³⁵Ábarüga járügdüniña ñadágimeintiña músu jagía, buleísei jameí ában, áfara jameí ában jilágubei, rúgua jagía dúbü luágu le ában. ³⁶Ábaya loúnajan labúreme ichári gíbetimaajaña sügú jáu ja loúnajabaña furúmiñe, ligía méme jadúga ñadágimeintiña joun.

³⁷Agúmujoúni, ába loúnajani liraú, ába laríñagun lúnguarügü. “Inébebei niraú joun.” ³⁸Dan le jarjínbaalin ñadágimeintiña liraú, ába jaríñagun jámagua. “Nijánba le erésibirei alágan, wáfaraali jilágubei, reídei wamámuga láu alágan.” ³⁹Ábati járügdüni, ába jaságaruni lídaangiñe ichári, ába jáfaruni jilágubei.

⁴⁰Ába lálügüdajan Jesúsu.

—Dánmeti liábin labúreme ichári, ¿cábagi ladúga jáu ñadágimeintiña ja?

⁴¹Ába jaríñagun lun.

—Láfaragubaña wuríbatiña jagía jilágubei, magúdemedagúnbaña lun, ábame lájayajani ichári joun ámu ñadágimeintiña ja lúntiña jederegeruni

lufánran lun lídaangiñe alúbajani lídan dan.

⁴²Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Malíjañaña jumágiru Lerérun Búngiu? Tariñajare nuágu.

Le meja dúbü le mabúseerun jabeí ábunagutiña,

ligíaaali furúmiñeti.

Wabúreme Búngiu adúgübalin lun furúmiñebei lan,

áni aríja wamúti quei ában cátei weíriguti.

⁴³Ligía naríñagunbei jun luágu lagídaráuba lan larúeijan Búngiu jueí, jugúya le weírigubei lídan jaffñen jurú, ábame líchugúniwa joun güirígia ja ederegeruti alúbajani le láni larúeijan Búngiu. ⁴⁴Ánjeinti áu, le dúbü ligía, furúmieguarügü le eíguaduti nuágun lañaúrudagúba, léti uáguti leíguada nigáñi, lagúmuchaguagüdübei. Ligíaba asúsereda joun güirígia ja májabaña nun.

⁴⁵Dan le jagáambunbalin jábutigu fádirigu jáma fariséogu jémpulu buri le líchugubei Jesúsu, ába jasúbudiruni luágu jawágu lan ladímureja. ⁴⁶Ábati jabúseerún yebe járügdüni, madúgün jamúti ladúga janúfude jaweí güirígia, ladúga affñe jamá güirígia luágu proféta lan.

Jémpulu luáguti maríei

22 Ábaya lagúmeserun Jesúsu adímureja joun láu jémpulu, ába laríñagun joun.

²—Nijánya ában jémpulu luáguti arúeijani le lánina siélu. Níñeini ában urúei adúgüti ában fédu lubá lamárieidun lisáani. ³Ába loúnajaniña lumúsuniña ougaña amísurajoútiña, májatiña amísurajoútiña jayábin. ⁴Ábaya loúnajan ámu músu, ába laríñagun joun. “Aríñaga jumá joun amísurajoútiña luágu aráanseeli lan eígini. Áfaragüda náaña bágasu

jáma nilúgüniña anímaalugu dibúnetiña, aráanseeli sun cátei, lun jayábin marieirugu.”⁵ Madúgüintiña amísurajoútiña gásu. Ába lídin ában jádaangiñe lichárigu, ñúdüñ ában adúga ámu wadágimanu,⁶ ja jíbiri, ába járiügüdüniña lumúsuniña urúei, ába jóuseruniña wuríba, ába jáfaraguniña jilágubei.⁷ Ábati lagáñidun urúei sarágu, ába loúnajaniña lisúdaaranigu áfaraguaña gáfarajatiña jagía jilágubei lúma águdei jageíra.⁸ Ába laríñagun joun lumúsuniña. “Aráanseeli sun cátei lun maríei, áni amísurajoútiña jagúra madúnamatiña lun jamísurajoúniwa.⁹ Jeíba lubeíti luágu buri larígei úma, ábame jamísurajaniña sun ja úmatiña jadúnragua.”¹⁰ Ába jóúdin músu luágu buri úma, ába jóúndaruniña sun ja úmabaña jadúnragua, buítiña jáma wuríbatiña, ába tabuínchun múna jáu güirígia.

¹¹ Ábati lebélorun urúei aríjaña amísurajoútiña, ába laríjin ában wügúri le madáuragunti quei lun ában maríei ñi.
¹² Ába laríñagun lun. “Numáda, ¿ída liñági bebélurunbei ñájoun madáüragunga quei lun ában maríei?” Maní ligía.
¹³ Ába laríñagun urúei joun ja eténirubaña lún buri dábula. “Gürágua jumeí lugúdi lúma lújabu, fjumeí lídoun lubúriga le bougudíbei, le ñíba lubeí layájuaja, acúnrijame lári.”
¹⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun ja agáambubalin.
 —Gíbetiña agúarútiña lun jebélurun lídoun larúeijan Búngiu, míbetiña anúadiruña.

Luáguti lafáyeirun liseínsuna gumádi

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Ába jóúdin fariséogu, ába júaradun aríja cába lan gayára lan jadúgün lun jaríñagagüdüni Jesúsu cátei le uáguti gayára lan jadárirun lidúnrun.
¹⁶ Ábati jóúnajan jádaangiñe jánigu úara jáma

jádaangiñe lánigu Heródes, aríñaga lun Jesúsu.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu inárüni lan baríñagubei, luágu gíñe arúfuda báani lémeri Búngiu láu inárüni, manúfudeiga lueí ni ában, ladúga ni cáta lan luweírigun güirígia bun.
¹⁷ Rúbei lubeíti barítagnun woun. ¿Buítisan lun lafáyeirúniwa seínsu lun urúei Rómána ódi mabuídunti?

¹⁸ Aríagu líña Jesúsu lun luríba jayúmajan, ába laríñagun joun.

—¿Bíangua tigíbu jugúya le! ¿Ca uágu jíchaaja sádara nubá?
¹⁹ Arúfuda jumeí seínsu le áubei lafáyeijoúa liseínsuna gumádi nun.

Ába janúgün ában seínsu le denáriu lun.
²⁰ Dan laríjini, ába lálügüdüniña.

—¿Ca iyáwa le luágubei seínsu le, lúma íri le búrúwañubei luágu?

²¹ Ába jaríñagun lun.

—Láni urúei Rómána.

Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Rújumeiti láni urúei lun urúei, rújumeime láni Búngiu lun Búngiu.

²² Dan jagáambunbalin le, ába laweíridun janígi, ába jígiruni, ába jóúdin.

Álügüdjani libúgürü ásaaruni lídaangiñe ouweni

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Wéyu méme ligía, ába jóúdin fiú saduséogu aríjei Jesúsu. Jaríñajare saduséogu luágu úa lan ásaaruni lídaangiñe ouweni. Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

²⁴ —Maésturu, aríñagatí meja Moisés luágu ánjein lan ouwe ában wügúri le maríeiti masáaniguga táu lúmari, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma wúri to ueíboun louwe, lun gasáanigu lan táu lun líbugaña le ouwebei.
²⁵ Wel, ñíñanu méjati sédü gamúlenuguátiña ya wádan, ába lamárieidun le furúmiñeti, ába loúnwen. Quei masáanigu lubeí táu lú-

mari, ába lígirunun lun lamúlen. ²⁶ Ligía méme suséreti lun jabíaman, lárigiñe lun júriwan darí lúmoun jasédün. ²⁷ Lá-rigiñe, ába giñe toúnwen wúri. ²⁸ Dán-meti jásaarun lídaangiñe ouweni, ¿cá-bati úmari wúri tugúya jádaangiñe sédü gamúlenuguátiña ja, lárigiñe maríei jamá sun jagía túma?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Bulíeiguatün ladúga libídiñe tuáguti Lerérun Búngiu jun, ni luáguti lubáfu Búngiu. ³⁰ Dánme le jásaarun jiláaña lúnya jabágaridun, ámujalime jabágari, magámaridun jába, míchugun jamáñame jasáanigu lun maríei, queisi magámaridun jamá ánjeligu siélu. ³¹ Ánjeinti luágu sará jamá jiláaña lúnya jabágaridun, ¿malíjan jumágili le laríñagubei Búngiu gúanarü jun? ítara líña laríñagun. ³² “Áu Lubúngiutebei Abrahám, Lubúngiute Isáac, Lubúngiute Jacób.” Ítara líña lubeíti, ánjein jamúga jiláañu jáña lubeí wügúriña jagía lun sun dan, maríñagunti jamúgati Búngiu luágu Jabúngiute lan, ladúga máma Jabúngiute jiláguaaña Búngiu, Jabúngiute wínwangiña.

³³ Dan jagáambunbalin güri-gia cátei le, ába laweíridun janígi láu le larífudajabei.

Gumádi le weírigutimaabei

(Mr 12.28-34)

³⁴ Dan le jasúbudirunbalin fariséogu luágu manígüda láaña lan Jesúsu saduséogu, ába jóundaragun, ³⁵ ñíñein ában jádaangiñe le arífudajati lilúrudun Moisés, abúseeruti laríjin lábun Jesúsu, ába laríñagun lun.

³⁶ —Maésturu, ¿cásan gumádi weírigutimaabei lídan lilúrudun Búngiu?

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—“Jínsiñelá Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bisáminan.” ³⁸ Niján gumádi weíriguti-

maabei, furúmiñeti giñe lídaangiñe sun lugúmadin Búngiu. ³⁹ Áni le libíaman lí-dan uweíriguni lenége le, ítara líña. “Jínsiñe jamá bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.” ⁴⁰ Bíán gumádi le, ligía ébu-ubei lun sun lilúrudun Moisés lúma jarífudajan profétagu.

¿Ca adúgawagun Crístu?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Sun añája lan fariséogu oundaragu, ⁴² ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cásan jarítagubei libúgürti Crístu le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña güri-gia? ¿Cásan adúgawagun?

Ába jaríñagun lun.

—Ladúgawagun Davíd.

⁴³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ída liñáti lagúarunbalin Davíd quei Abúremein, láu lubáfu Sífiri Sándu? Aríñagatiga Davíd.

⁴⁴ Laríñajare Búngiu lun Nabúreme.

“Ñurúba núma lueígiñe nouñwenren daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

⁴⁵ ¿Ída lubáti ladúgawagun lan Davíd Crístu ánjein wá lubali Davíd guánarü Crístu Nabúreme?

⁴⁶ Úati ni ában gayáraati loúnabun ni ában dimúrei, lúmagiñeti wéyu ligía, manígiti ni ában lun liábin álügüdaguei.

Líchugun Jesúsu jadúnrun fariséogu jáma arífudajatiña lilúrudun Moisés

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54, 20.45-47)

23 Ábati laríñagun Jesúsu joun lání disípulugu jáma jíbiri güri-gia ja ñíbaña.

² —Gabáfutiña arífudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu lun jafúnraanguagüdüni líla lilúrudun Moisés. ³ Agáamba jumáña lubeíti, adúga jumeíme sun le jaríñagunbei jun, le jadúgübei, mafálara jumeí ladúga aríñagatiña ában cátei, jadúga ámu.

⁴Rújamuti gumádi joun güri-gia queísi anúgüni júrti le siñábei lanügüniwa, ánjein jagía, madúgüntiña ni cáta lun jíderaguniña güri-gia luágu buri anúgüni lánina lúrudu le jíchugubei jawágu.

⁵Jadúgüni sun cátei lun jaríjiña güri-gia. Jínsiñeti joun lun jíchugun tirájüñü gáfu táu Lerérun Búngiu jeréberugu lúma luágu buri jarína, lúma lun jadáuragun anáanguni to durúrutu. ⁶Buséntiña jarügüdüni lubuídun-ágei ubáraü lídan efgini lúma jalaú le jála weírigutiña tídan jalígílisin. ⁷Buséntiña lun jabúsurun güri-gia joun láu sarágu inébesei úmada, lun gíñe lagúarúniwa joun, “maésturugu”.

⁸‘Ánjein jugúya, mígira jumá lun laríñawagúniwa jun, “maésturugu”, ladúga sun jugúya ában jáu, áni ában rügüñein gíñe Jumaésturun, áu le Crístubei. ⁹Maríñaga jumá gíñe “núguchi” lun ni ában wügüri ubouágu lídan ligáburu jagúaruni Búngiu le siélubei “Núguchi”. ¹⁰Mígirun jugúyame lun laríñawagúniwa jun “ábutigu” ladúga Crístu rügüñein Jábuti. ¹¹Le esériwidubei joun jíbiri, ligía weírigutimaabei jídan, ¹²ladúga le anáanguti lúngua weíri, lúnabudagüdüwaba, ánjein le anáanguti lúngua únabu, laweíridagüdüwaba.

¹³‘Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu!, ladúga darú jumuti lubéneri arúejani le lánina siélu lueí jebélurun ámu, mebélu jugúyati, mígirun lun jebélurun ja busénbaña jebélurun.

¹⁴‘Fugiábugu jugúya, arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Gídá jumutu jában würiña ja jiláaña úmari jawéi, lúnti ibídiñewa lan, ába jadáagun ayúmuraguni lun Búngiu le migínaguti. Ligía weíritimaabei lubéi jasúfurirun lueígiñe.

¹⁵‘Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu!

¡Biángua tigíbu! Eíbuga jumúti múa, áfayaja jumeí barána áluaja güri-gia lun jánigume, dánti le ibíja jumáli le jabúseerubei, ába jadúgüniña güri-gia jagía bián weíyaasu lúntima jóudin máfiougati sügú jáu.

¹⁶‘Fugiábugu jugúya, adúndejatiña maríjintiña! Aríñagatün luágu le lan güri-gia íchuguti dimúrei, ánjein áfiñura tuágu témpulu mála lan líra, áni ánjein lan áfiñura luágu tigóluna témpulu, aná lan líra, lúnti lan lagúnfulirun. ¹⁷¡Ibídougua líña jáu, maríjin! ¿Cági weírigutimaabei, gólu ódi témpulu to adúgüboun lun sagráubei lan gólu? ¹⁸Aríñagatün gíñe luágu ánjein lan íchiga güri-gia dimúrei lun láfiñurun luágu latárü, mála lan líra, áni ánjein lan áfiñura luágu cátei le adágaragüdüwabei luágu latárü, aná lan líra, lúnti lan lagúnfulirun. ¹⁹¡Ibídougua líña jáu, maríjin! ¿Cági weírigutimaabei, cátei le luágubei latárü ódi latárü le adúgübalin cátei ligía lun sagráubei lan? ²⁰Le áfiñurubei luágu latárü, máma rügüñein luágu latárü láfiñurun, láfiñuruña gíñe luágu sun le ligíbuagubei latárü. ²¹Le gíñe áfiñurubei tuágu témpulu, máma rügüñein gíñe tuágu témpulu láfiñura, láfiñuruña gíñe luágu Búngiu le aganoubei tídan. ²²Le gíñe áfiñurubei luágu siélu, láfiñuruña gíñe luágu lála Búngiu, lúma gíñe luágu Búngiu le añúurubei luágu jalaú ligía.

²³‘Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Adúgatün díisi fáreinti láu jíduru le ménta, anísi, lúma comíno lun jíchugun ában fáreinti lun Búngiu, áni mebéresentün láu arúfudajani le weírigutimaabei lídan lilúrudun Búngiu, queí buri lun jadúgüni sun cátei láu úaraguni, lúma lun jagúdemedun güri-gia jun, lúma lun jagúnfulirun lúma Búngiu. Ligía buri cátei le lúnbei jadúgüni, mígirunga jumeíme jadúgüni le líbiri. ²⁴¡Jugúya, adúndejatiña

maríjintiña jugúya le, áseiya jumúti ában minímini áni julútün ában caméyu!

²⁵ ¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Adúgatiün lun jarítágun gürígia luágu buídu lan jigáburi. Ítara jíña quei wéru lúma asédu le jachíbubei boúgudigiñe libíti, ánjein múnadagiñe jibíti, buín jíña láu buri luweñnamu-águu lúma íweruni. ²⁶ Fariséogu maríjintiña. jarúmagüda jumeí wéru lúma asédu lurágeirugugiñe furúmiñe, ábame giñe larúmadun boúgudigiñe libíti.

²⁷ ¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Ítara jíña quei umúajai le afeíndijouúti láu jarúti boúgudigiñe libíti, buídumeraüti larijín, ánjein lurágeirugugiñe, buín líña láu jábu jiláaña lúma sun luwúyeri iwíyei. ²⁸ Ítara jíña, boúgudigiñe jibíti, ma lubuídun jarijiniwa jagíbugiñe gürígia, ánjein múnadagiñe, buín jíña láu iyéerejabuni lúma wuríbani.

²⁹ ¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Rújumuti dúbü arítaguagüleme luágu jamúaja profétágu, wéndegüda jumeí umúajai le jáni gürígia já meja buídubaña. ³⁰ Ábati jaríñágun. “Lun jamúga meja awánjeinjadiwa lan le jadáani binádu wagúbürigu, míderágun wamútiña jamúga áfaraguaña profétágu.” ³¹ Láu líra, subúdiguatün júngua luágu jádaangiñetün lan ja áfaragubaliña profétágu jagía. ³² ¡Gumújumeiti jadúgüni lé meja jagúmeserubei binádu jagúbürigu adúga!

³³ ¡Jéwegu! ¡Jarásan jéwegu! ¿Ída lubásan jeséfurun lueí asúfuriruni le lánina máfiougati? ³⁴ Ligía nouñajaba lubeí profétágu, jáma ja chúbaña

áu, jáma arúfudajatiña, jun. Áni jugúya, jáfaragubaña jádaangiñe, dágua jumáñame jíbiri luágu gurúwa, bei jumáñame jíbiri tídan jalígilisin juríu, ešbaaja jumáñame lídan sun fulásu. ³⁵ Ítara lúba láburujan dúru juágun luágu sun jítaü le áwiyurubei jádaangiñe sun wügúriña buítiña ja jáfarawagúbaña, lúmagiñe meja Abél le richáguabei darí lúmoun Zacarías, liraú Berequías lé meja jáfarubei tabádinagua témpulu lúma latárü. ³⁶ Ninárün jáu luágu láburujaba lan dúru jawágun gürígia ja lánina dan le luágu buri sun cátei le.

Layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén

(Lc 13.34-35)

³⁷ ¡O jugúya Jerusalénna! ¡Áfaragua jumáaña profétágu, chúgua jugúya dúbü jawágun ja loúnajabaña Búngiu láu ugánu buíti jun! ¡Sarágu weíyaasu nálugun natoúnigirunün quei tatoúnigiruniña gáyu tirájüñü lábugiñe tarúna, májatün! ³⁸ ¡gira láadün Búngiu, ³⁹ áni nariñajare jun luágu maríjindügüya jumáadina lan queísi jasálbaragüle daríme lachúlürün dan lun jaríñágun. “Biníwati le ñúinbei lídan líri Wabúreme Búngiu.”

Lariñágun Jesúsu luágu tagúnrinchawagúba lan témpulu

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

24 Dan le láfuridun Jesúsu témpu- lurugugiñe, leíbuga yebe, ligía jayábin láni disípulugu lúmoun, ába jarúfudun tuágun témpulu lun. ² Ába lariñágun Jesúsu joun.

—¿Aríja jumútu sun to? Ninárün jáu luágu merédebei lan ni ában dúbü ligíbuagu dúbü, tagúnrichawagúba sun to.

**Seíni buri lubáragiñe
lagúmuchun uboú**

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24, 17.22-24)

³Ábati jóudin luágu wúbü Olívos, dánti ñun lan Jesúsú ñi, ába jóudin láni dispulugu agúlülüja lúma, ába jaríñagun lun.

—Busétiwa lun baríñaguni woun ídaba lan tagúnrinchawagúa témpulu. ¿Cába liseíni bagíríbudun uboúagun, lúma lagúmuchagüle?

⁴Ába laríñagun Jesúsú joun.

—Tounigi jumá lun úa lan ayéedutün, ⁵ladúga sarágujaba ñúbintiña aríñageina. “Áu Crístubei”, áni sarágujaba jayéedun. ⁶Jugúya jagáambuba lamúri wuríbu yaráfa jun lúma ugánu luágutí buri wuríbu díseti jueí, manúfudedagua jumá. Lúnti ítara lan, mámagilíme lagúmuchagüle uboú líra. ⁷Lageíndaguba ában ageíraü lúma ában, lawúribujaba ában fulásu lúma ában, ñíbei ilámaü, sándi, jarabaganáli lídan sarágu fulásu. ⁸Sun líra lagúmeserüügüli le lúnbei lasúfurirúniwa.

⁹Jugúyati, jedéregerúaba lun lúruđu lun jasúfurirawagüdü, lun gíñe jáfarawagúniwa jilágubei, jiyéeregudúba lun sun uboú nueígiñe. ¹⁰Lídaanme dan ligía, sarágujaba eféridiruti jafíñen nuágu, ábame jeyéeregudún jóuniwagua, ábame jalúguragun jóuniwagua. ¹¹Jachúlaaguba sarágu yéetiña aríñaga luágu profétagu jamá áni sarágujaba gürígia jayéedun. ¹²Ñíbei sarágu wuríbani daríme lun jeféridiruni sarágu jádaangiñe lánigu Búngiu ínsiñejabuni jádaangua. ¹³Le asígiruti derégüdagu darí lúmoun lagúmujóun, lasálbarúba. ¹⁴Lapúrichijóuba ugánu buíti le luáguti larúeijan Búngiu lídan sun uboú lun

lasúbudirúniwa lídan sun fulásu, ligíaalímeti lagúmuchun uboú.

¹⁵‘Abúrütatí meja proféta Daniél luágu cátei iyéereguti le gagúnrinchaguagüdadíbei, dánme le jaríjin chülújali lan cátei le lídoun fulásu le sánduti—le alíjabei, gunfaraandalá—, ¹⁶jámeti Judéabaña, kúntime janúraban luágun buri wúbü. ¹⁷Léme tábulagubei lúban wéyu ligía, marárialá aságara ni cáta múnadagiñe, ¹⁸le áraabubei, magíríbudalá ni abúdoun lanáangun. ¹⁹¡Fugiábugume wúríña ja dageíñatiña o ja lan gasaanigutiña ja gurágiña lídounme wéyu ligía! ²⁰Amúriaja jumá lúma Búngiu lun máma lan lídan lidíliga ni lídan luwéyuri eméraaguni janúraja. ²¹Ladúga ñíbei sarágu súfuri le úagili líbe lúmagiñe lagúmeserun uboú, úabei gíñe lárígiñe. ²²Lun jamúga madúraagun lubeí lan Búngiu dan ligía, úati jamúga ni ában asálbaruti, ladúraagubei jawágurügü ja lanúadirubaña lun lánigu jamá.

²³‘Ánjein lubeíti aríñawagua jun. “Niján Crístu” o “Ningítan lan”, maffínera jumá, ²⁴ladúga jayábinba ayéejatiña lun jarúfudagun jóungua camá Crístu, camá buri profétagu, áni jadáaguba oúnwenbun buri seíni lúma miláguru lun jeyéedaguniña ja anúadira láañabaña Búngiu ánjaña gayára. ²⁵Aríñaga náali le jun lubáragiñe lasúseredun, ²⁶ligía lubeíti, ánjein aríñawagua jun. “Níjein Crístu yára lídan fulásu le mageírawati”, mídin jumá ñi, ánjaña aríñaga jun. “Niján ya rúmurugu”, maffínera jumá. ²⁷Quei larijiniwa labíríchagun lueígiñe ában oúbaü libíti siélu lun luágun le ában, ítara lúba dánme le niábin, aú le Wügüri Garaúwarügüti. ²⁸Ábame laburujan ligáñi Búngiu jawágun gaffígoun-tiña quei wadúbi luágun úgubu jiláali.

**Seïni buri lubáragiñe
lagíribudun Crístu ubouágun**

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33,
17.26-30, 34-36)

²⁹‘Lárigiñerügüme lásügürün wéyu buri lánina súfuri ligía, ábame labúrigadun wéyu, marúnijalime játi, ábame jeíguadúnga warúguma ja siélubaña, ábame ladádagarun sun siélu. ³⁰Ábameti jaríjini niseíni siélu, súnme güriquia wuríbatíña ubouágu, jayájujaba láu jaríjini niábinya, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lídan juánriñu siéluigiñe láu oúnwenbun ubáfu lúma uweíriguni. ³¹Dánme línwirúniwa fídu rein, ábame nouánjaniña náni ánjeligu ja siélubaña lun jóundaruniña nánigu ja anúadira náañabaña lídaangiñe gádürü larígei ubouú.

³²‘Furéndei jumeí jémpulu le tuáguti tídibu ígo. Dan le ñulúgili tilímun, ába labouúchun tubána, subúdi jumúti luágu yaráfaali lan lubáchouga. ³³Ítara méme, dánme gíñe jaríjini sún buri cátei le, subúdi jumeí luágu yaráfaali lan niábin. ³⁴Ninárün jáu, luágu lagúnrin-chawagúba lan sun ubúruyu le Jerusalén lubáragiñe jóúwegun güriquia ja lánina dan le. ³⁵Lagúmuchaguba siélu lúma ubouú, ánjein nerérun, merédebei magúnfulirúnga.

³⁶‘Ánjeinti luágu wéyu lúma óra le lúnbei nagíribudun ubouágun, ibídiñeti ni ca un, ni joun ánjeligu ja siélubaña, ni nun, áu le Liraú Búngiu, Búngiu rügúñein Úguchili asúbudirei.

³⁷‘Ítara queí meja lasúseredun lídan meja lidáani Noé, ítara lúba gíñe dánme le niábin, áu le Wügúri Garaúwarügüti. ³⁸Lídan meja dan ligía, lubáragiñe ladíbirun ubouú, jerédera meja güriquia eíga, áta, amárieidagua, íchaajaña jasáanigu lun maríei, darí wéyu le lebélorunbei Noé tídoun ugúnein.

³⁹Meféentiña, darí ladíbirun ubouú, ába jañáradagun súngebui. Ítara lúba gíñe dánme niábinya, áu le Wügúri Garaúwarügüti ubouágun. ⁴⁰Lídaanme dan ligía, ñíbaña bián wügúriña áraabu, lanügúba ában, igirúame le ában según jaffíñe nuágu. ⁴¹Ñíbaña bián würiña amúlija, tanügúba ában, igirúame to ában.

⁴²‘Agágudúañu jumá, ladúga ibídiñeti jun cába lan óra niábin, áu le Jabúreme. ⁴³Subúdi jumeí le, luágu ánjein lan jamúga lasúbudira tabúreme ában múna cába lan óra liábin jíweruti áriebu, leréderuña jamúga marúmugunga, mígirunti jamúga lun lebélorúniwa íweruja lúbiñe. ⁴⁴Ligía aráanseñu jumá lubeí, ladúga léme óra magáradajan jumá, ligíame niábin, áu le Wügúri Garaúwarügüti.

**Músu le úraguabei,
lúma le múaragúnbei**

(Lc 12.41-48)

⁴⁵‘Ítara jumá queísi músu úraguati, gunfaráanda ligía, le lígirubei liyúbudiri lun laríjin jáu ja lúbiñebaña lun líchugun eígini joun lídan dan. ⁴⁶Gúndaabei músu le dánme le liábin liyúbudiri ánjein ladárra agúnfulira lúma lifísiute. ⁴⁷Ninárün jáu luágu líchugubei lan liyúbudiri lun laríjin láu sun lumégen. ⁴⁸Ánjein ában lubeí wügúri wuríbatí músu ligía, ábame larítágun luágu lúgili lan liábin liyúbudiri, ⁴⁹ábame lagúmeserun ouseraña jíbiri músu wuríba, reídei ligíame eíga lúma áta jáma bacháruatiña, ⁵⁰ábameti liábin liyúbudiri lídan wéyu le magúrabun láani, lídan óra le ibídiñeti lun. ⁵¹Ábame líchuguni luweírin-ágei abeichúni luágu, lasíadireime lun máfiougatin úara jáma biángua tigíbu, ábame layájun, acúnrijame lári.

**Jémpulu jawáuti
díisi würiña irájüñü**

25 Ába laríñagun Jesúsu.
—Ítara lubáti arúejani le lánina siélu quei díisi würiña irájüñü ja anúgübaña jalámpun le gálati gási, ába jáfuridun lun jadúnragun lúma adári, ñúdüñ jamámuga úara lúma marfeirugun. ²Seíngü jádaangiñe, maráanseruntiña, seíngü aráansetiña. ³Ja maráanserunbaña, dan le janúgünbalin jalámpun, manúgüntiña ámu gási lueí le lídaanbei jalámpun, ⁴ánjañati ja aráansebaña, barútiña jabúdein láu gási bougudin lueí le lídaanbei jalámpun. ⁵Queísiti ladárasarun adári, ába ladábudunga jágu súnqubei, ába jarúmugun. ⁶Queí buri luágu amídi árieibu, ligía lagaambúniwa agúaraguni. “Niteín adári, furjúma adúnraguei.” ⁷Sun würiña irájüñü jagía, ába jásaarunga, ába jagúmeserun aráansejei jalámpun. ⁸Ába jaríñagun ja maráanserunbaña joun ja aráansebaña. “Rújuma murúsun lídaangiñe jigásin woun, ladúga léneguchuña walámpun.” ⁹Ába jaríñagun ja aráansebaña joun. “Siñáti, ladúga loúguabei woun, loúguame jun. Jefbagubei le ñí lubei lalúgurajoúa agáñija jumámuga júngua.” ¹⁰Léti añángüra lan ja maráanserunbaña agáñija gási, ligía liábin adári. Játi aráansebaña, ába jebélurun lúma marfeirugun, ába ladaurúniwa béna. ¹¹Lárigiñe, ligía jachúlürün jíbiri würiña irájüñü jagía, ába jaríñagun. “¡Wabúreme, wabúreme, darábei béna wabá! ¹²Ába laríñagun joun. “Ninárün jáu, ibídiñetün nun.”

¹³Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Agágudúañu jumá, ladúga ibídiñeti jun cába lan wéyu, ni cába lan óra nagíribudun, áu le Wügúri Garaúwarügüti, ubouágun.

Jémpulu luáguti seínsu

¹⁴Ítara líña arúejani le lánina siélu quei ában wügúri le dan lébei laráansejan lun ladúgün wefyaasu lídoun ámu fulásu, ába lagúarun joun lumúsuniña, ába líchuguni liseínsun lábugiñoun jaríaaan.

¹⁵“Lun ában jádaangiñe, rúti queí buri seíngü-mílu fiádürü, queí buri bián-mílu lun ában, queí buri mílu lun ában. Lafán-reinjan joun quei jabáfu lun jawádigi-mariduni. Ábati lídin luágu luweíyasun. ¹⁶Le músu le erésibirubei seíngü-mílu fiádürü, ába luwádigimariduni, ába lagáñeirun seíngü-mílu fiádürü ligíbuagun. ¹⁷Ítara méme le erésibirubei bián-mílu, gáñeiti bián-mílu lánwoun. ¹⁸Ánjeinti le erésibirubei mílu, ába lídin, ába lachígin ában júyu, ába larámuduni liseínsun liyúbudiri ñi.

¹⁹“Sarágu dan lárigiñe, ába lagíribudun iyúbudiri, ába lagúmeserun aráanseja jáma luágu seínsu. ²⁰Furúmiñe, ába liábin le erésibirubei seíngü-mílu fiádürü, ába ledéregeruni lun liyúbudiri láu seíngü-mílu le lagáñeirubei ligíbuagun, ába laríñagun lun. “Niyúbudiri, seíngüñein-mílu fiádürü bíchugun nun, niján seíngü-mílu nagáñeirun ligíbuagun.”

²¹Ába laríñagun iyúbudiri lun. “Buíti, ában músu buíti amúru, úaragua, quei úaragua bubeí lídan le murúsunrügüti, níchiga gíbetimaati lábugiñe baríaaan. Queímoun, gúnda amúrüme úara núma.” ²²Lárigiñe, ába liábin le erésibirubei bián-mílu fiádürü, ába laríñagun. “Niyúbudiri, biámañein-mílu fiádürü bíchugun nun, niján bián-mílu nagáñeirun ligíbuagun.” ²³Ába laríñagun liyúbudiri lun. “Buíti, ában músu buíti amúru, úaragua, quei úaragua bubeí lídan le murúsunrügüti, níchiga gíbeti lábugiñe baríaaan. Queímoun, gúnda

amúrume úara núma.” ²⁴Ligía liábin le erésibirubei mílu fiádürü, ába laríñagun lun iyúbudiri. “Niyúbudiri, subúdigubei numúti luágu wügúri ban jéreguti, alúbaja ban le ñí lumuti mábunagun ban, abúdaja amúrü le ñí lumuti machágarun ban ni cáta. ²⁵Ligía nanúfudedunbei, ába nídin arámudei biseínsun lábugiñe múa. Niján le báni.” ²⁶Ába laríñagun iyúbudiri lun. “Músu wuríbatí, moúnti. Subúdigubei bíñein luágu alúbaja nan le ñí lubei mábunagun nan, abúdaja áu le ñí lubei machágajan nan ni cáta. ²⁷Ligía lúnti lubei jamúga bíchuguni niseínsun báncürugun lun dan lan jamúga nagíribudun, nerésibiruni le náni láu agáñeiruni.” ²⁸Ába laríñagun joun ja ñíbaña. “Gidájumei seínsu le lúmabei lueí, rújumei lun le láubei díisi-mílu, ²⁹ladúga le adúgübei buíti láu le lúmabei, líchugúba lánwoun lun, ábanme lígiragun lun, ánjein le madúgübei buíti láu murúsun le lúmabei, lagídarúaba lueí. ³⁰Músuti moúnti le, fíjumei lídoun lubúriga le boúgudíbei, le ñíba lubei layájuaja, acúnrijame lári.”

Jagúseragüdúniwa sun gürígia

³¹‘Dánme nagíribudun, áu le Wügúri Garaúwarügüti, uboúagun, niábinba quei urúei geyégu ánjeligu náu, ábame nañúurun luágu nála láu uweíriguni lun nagúseragüdúniña sun gürígia. ³²Ábame joúndaragun gürígia ja lílana sun fulásu nigíbugiñe, ábame nafánreinraguniña jawáriuagua quei lafánreinraguniña jouniri mudún, mudún jádaangiñe gábara. ³³Ja richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, ábame níchuguniña lueígiñe nouñwenren, ja wuríbabaña ligíbugiñe Búngiu, lueígiñebaña nubaúna. ³⁴Naríñagame joun ja lueígiñebaña nouñwenren. “Jigoúgu, jugúya le biní laalíbei

Núguchi, resíbi jumeí arúejani le aráanserúbei jubá lúmagiñe ladúgüni Búngiu uboú. ³⁵Ladúga dan le nalámachunbei, rúttün eíginí nun, dan le namágürabudunbei, rúttün dúna nun, dan le eíbugañaja nubei quei chülúdügüti, rúttün múna nun. ³⁶Dagáti manáanguni nuágu, rúttün anáanguni nun, dan le nasándirunbei, ñúdüntün aríjana, dan le nadaürünbei, ñúdüntün aríjana.” ³⁷Ábamei jaríñagun richáguatiña jagía nun. “Wabúreme, ¿ída bugagí waríjabu láu ilámaü, ába wíchugun eíginí bun? ¿ída bugagí waríjabu láu mágürabu, ába wíchugun dúna bun? ³⁸¿Ída bugagí waríjabu quei chülúdügüti, ába wíchugun múna bun? ¿o manáangunga, ába wíchugun anáanguni bun? ³⁹¿Ída bugagí waríjabu láu sándi o furísunrugu, ába wouúdin aríjabu?” ⁴⁰Ábame naríñagun joun. “Ninárün jáu, furúmieguarügü cátei le jadúgübei lun ában jádaangiñe namúlenú, ca lan lúnabunbei, nun méme jadúgei.”

⁴¹‘Naríñagamei joun ja lueígiñebaña nubaúna. “Díse jumá nueí, jugúya le lúnbei jasúfurirun lun sun dan, jeíba lídoun wátu geméti le méneguchadíbei, le aráanserúbei lubá Máfia jáu lánigu. ⁴²Ladúga dan le nalámachunbei, míchutün eíginí nun, dan le namágürabudunbei, míchutün dúna nun. ⁴³Eíbugatina quei chülúdügüti, míchutün múna nun, mégeitina anáanguni, míchutün nun, sánditina, daúwa áu, mídintün aríjana.” ⁴⁴Ábame jaríñagun wuríbatíña jagía nun. “Wabúreme, ¿ída bugagí waríjabu láu ilámaü o mágürabu, o quei chülúdügüti, o manáangunga, o láu sándi, o furísunrugu, míderagun wamútibu?” ⁴⁵Naríñagame joun. “Ninárün jáu, luágu furúmieguarügü lan cátei le madúgün jubei joun gürígia, ca lan lúnabunbei, madúgün jumúti gíñe

nun.” ⁴⁶ Ábame ti jóúdin ja máfiougatin lun jasúfurirun ñi lun sun dan, jámeti richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, ábame jóúdin siélun lun jagúndaarun ñi lun sun dan.

Aráansejani lun lárügüdúniwa Jesúsu

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

26 Dan aríñaga láali Jesúsu sun cátei le, ába laríñagun joun láni disípulugu.

²—Quei jasúbudiruni, bián wéyu lárigiñe le, ligíame fédu le páscua, áni nedéregerúaba, áu le Wügúri Garaúwarügúti, lun nádarawagún luágu gurúwa.

³Ába jóúndaragun jábutigu fádírigu, arífudajatiña lilúrudun Moisés, jáma wügúriña weírigutiña lídan jafíñen jurú tigíbugiñe lúban Gáifasi, fádiri le íñu-timaabei. ⁴Ñi jaráanseja luágu Jesúsu lun járiügüdüni láu yéguai, lun jáfaruni jilágubei. ⁵Jaríñagati.

—Máma látia fédurugu lueí jachágara-gun güriña.

Tájuduraguni ában wúri lábulugu Jesúsu

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶Betániañein Jesúsu, lúbiñe Simón lé meja gawágubei gumeín luágu sun lúra, ⁷ába tiábin ában wúri luágun, gámeina tugúya ában lágei ibíñei le weíruti lisérun. Dan luáguñein lan dábula Jesúsu, ába téseruni ibíñei ligía lábulugun. ⁸Dan jaríjinbaalin disípulugu cátei le, ába jamágundarun, ába jaríñagun.

—¿Cámesan leféridirúa le ítara?

⁹Gayáraati jamúgagu lalúgurúniwa le luágu sarágu seínsu lun jíderawagún gudémetiña.

¹⁰Ába lagáambuni Jesúsu le jaríñagubei, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jañáwurija tun wúri to? Cátei buíti le tadúgübei. ¹¹Súnwandan

yábaña lan gudémetiña júma, ánjein áu, mámaba súnwandan júma nan. ¹²Le tadúgübei wúri to láu téseruni ibíñei le nuágun, taráanserunáadina lubá náburnúniwa. ¹³Ninárün jáu luágu le lan ní lumuti lapúrichijoúa ugánu luágu ti asálbaruni lídan sun uboú, labájüdawagúaba giñe le tadúgübei wúri to, lun larítawagún tuágu.

Lalúguruni Júdas Jesúsu

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴Ába lídin ában jádaangiñe dúusu disípulugu, le giríbei Júdas Iscarióte, adímureja jáma jábutigu fádírigu. ¹⁵Ába laríñagun joun.

—¿Atiríbei jíchugun nun ánjein nedéregera Jesúsu jun?

Ába jíchugun darándi murúsun pláta lun. ¹⁶Lúmagiñeti óra ligía, ába láluján Júdas ída lúba lan luwúyeri ledéregeruni Jesúsu joun.

Lagúmujoún leigin Jesúsu jáma lánigu

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)

¹⁷Le furúmiñeti wéyu lídan fédu le ní lubei teigúa fein magánatu ísi, ába jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¿Jalía babúseera waráanserun lun ñíba lan wadúgei eígin le lánina páscua?

¹⁸Ába laríñagun joun.

—Jesba ubúrugun, lúbiñe ítaga wügúri, ábame jaríñagun lun. “Ítara líña laríñagun Maésturu. Yaráfaali nórate, búbiñeba nefédujei páscua jáma náni disípulugu.”

¹⁹Ába jadúgüni disípulugu quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eígin le lánina páscua.

²⁰Dan le lagúñedunbei, ába lañúurun Jesúsu luágu dábula jáma láni dúusu

disípulugu, ²¹ súnti añája lan eíga, ába laríñagun joun.

—Ninárün jáu luágu lalúgurubadina lan ában jídaangiñe.

²² Ábati jajírudagun, ába jagúmeserun álügüdei ában ában.

—Nabúreme, ¿nugúya funásan?

²³ Ába laríñagun joun.

—Le éderutu leígan fein núma lídan asíedu, ligiába alúgurana. ²⁴ Nídiña, áu le Wügúri Garaúwarügüti, luágu úma le uágubei tariñaga Lerérun Búngiu, áni ífugíabutia wügúri le alúgurutina! Buítimaati jamúga lun magúriajouágubei lan.

²⁵ Ábati ladímurejan Júdas, ába lálügüdajan.

—Maésturu, ¿nugúya funásan?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, bugúya.

²⁶ Dan añája lan eíga, ába lanúgünun Jesúsu fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, lásun lagúbachagunun, ába líchugunun joun láni disípulugu, aríñageina.

—Joujúma, núgubu le.

²⁷ Lárigiñe, ába lárügüdün ában wéru buin táu diweín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lásügüragüdüni joun, aríñageina.

—Gurájuma lídaangiñe le, sun jugúya.

²⁸ Níta le, le añúuragüdübalin iséri darádu, le gíñe áwiyurubei joun sarágu gúrgia lun ferúdunawa lan jafígoun.

²⁹ Naríñajare jun luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme wéyu le lúnbei ná-tunun iséri tuwúyeri diweín júma lídan larúeijan Nóguchi Búngiu yágüta siélu.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Lárigiñe jerémujani urému luágu Búngiu, ába jóudin luágu wúbü Olívos.

³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Sun jugúya, jasándiraguba júngua láu magúraasuni nuágu áriebu le, ladúga laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Náfarubei jouniri mudún jilágubei, ábame jeréderun mudún chagágu.”

³² Lárigiñeme násaarun lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun, nídiba Galiléa jubáragiñe.

³³ Ába laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati járügüdün súngebuei magúraasuni buágu, nugúya no.

³⁴ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Ninárün báu luágu áriebu méme lan le, lubáragiñe layúgurujan gáyu, beyéedaguba náu úríwa weíyaasu.

³⁵ Ába laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati noúnwen búma, meyéedagunbadina báu.

Ligía méme gíñe jaríñaga sun disípulugu.

Layúmuragun Jesúsu lun Búngiu, Getsemaní

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Ábati lachúlürün Jesúsu jáu láni disípulugu lídoun ában fulásu gríti Getsemaní, ába laríñagun joun.

—ñurújuma ya, neíbuga ayúmuragua lun Búngiu yára.

³⁷ Ába lanúgüni Pédro jáma bián lirájüñü Zebedéo lúmagua, ába jagúmeserun asándira íruni lúma tigári anígi.

³⁸ Ábati laríñagun joun.

—Sandítina ában íruni le lánina ouweni tídan nuwáni. Reídei jumá ya, agágudúañu jugúyame núma.

³⁹ Ábati lídin Jesúsu lubáruaguóun mémeraü, ába lájuduragun láu ligíbu múarugun, ába layúmuragun lun Búngiu ítara.

—Nóguchi, ánjein gayára lubeí, adúgabá lun masúfurirun náani cátei le lúnbei nasúfuriruni, mámalá quei nabúseerun, queílá babúseerun.

⁴⁰ Ábati lagíribudun le ñíjin jabeí láni disípulugu, ába ladáriruniña arúmuga, ába laríñagun lun Pédro.

—¿Siñátisán buga jeréderun agágudúañu núma ni ában óra?
⁴¹ Agágudúañu jumá, ayúmuragua jugúyame, máburujan jumámuga lídoun ínchajoúni lun jeféridiruni jaffínen nuágu. Inárúni luágu ánja tan juwáni lun cátei le buídubei, ánjeinti júgubu, débiliti.

⁴² Ábaya lídin luágu libíaman weíyaasu, ába layúmuragun ítara.

—Núguchi, ánjein siñá lubei masúfurirun náani le lúnbei nasúfuriruni, adügúwalá bugúndan.

⁴³ Ábaya lagíribudun, ábaya ladáriruniña láni disípulugu arúmuga ladúga weírjiali lidábu jágu. ⁴⁴ Ába lígiruniña, ábaya lídin ayúmuragua luágu lúruwan weíyaasu, aríñageina méme dimúrei ligía. ⁴⁵ Ábati lídin le ñíjin jabeí láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—¿Jarúmuguña mémesan, eméragua jugúya? Chúlújali óra lun nedéregeruníwa, áu le Wügúri Garaúwarügúti, jájaburugun gafígountiña. ⁴⁶ Sarájuma, queímoun lubároun le lúnbei lalúgurunina, níteeli.

Janúgüni Jesúsu adáüra

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Ñígili Jesúsu adímureja, ligía liábin Júdas, le ábanbei jádaangiñe dúusu disípulugu, jáu sarágu gürígia táu efeín lúma wéwe. Jayábin lueígiñe jóubadina jábutigu fádorigu jáma wügúriña weírigitíña lídan jaffínen juríu. ⁴⁸ Aríñagaaliti buga Júdas joun.

—Le nachúurun, ligía, járugúdeime.

⁴⁹ Ábati layárafadun lun Jesúsu, ába laríñagun.

—¿Buíti gúnoun, maésturu!

Ába lachúuruni. ⁵⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Numáda, ¿ca bálugubei?

Ábati jayábin, ába járugúdüni Jesúsu, ába janúgüni adáüra.

⁵¹ Ábati laságarunun ában jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu lefeínte, ába láchuguni ában larígei lumúsun fádiri le ínutimaabei. ⁵² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Areídaboún befeínte, ladúga sun ja áfarajatiña táu efeín, táuba gíne efeín jáfarúa. ⁵³ ¿Ibídíneti bun luágu ánjana lan jamúga busén, gayára lan namúri-ajan úruwa-wein-dísi-mílu jádaangiñe láni Núguchi ánjeligu, áni loúnajañanu lan jamúga? ⁵⁴ Lun jamúga nadúgüni ítara, ¿ida lubági lagúnfulirun le tídaanbei Lerérun Búngiu to aríñaguboun luágu lúnti lan lasúseredun le ítara?

⁵⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun mútu jagía.

—¿Jiábin táu efeín lúma wéwe lun járugúdünnina camá jamuga jíwerutina? Ságüñaja wéyu nañúurun témpulurugu jagánagua arúfudaja, madaú jumútina. ⁵⁶ Wel, lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le jaríñagubei profétagu tídan Lerérun Búngiu.

Ábati jígiruni sun disípulugu Jesúsu lábugua, ába janúrajan.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ja adáürübalin Jesúsu, ába janúgüni ligíbugiñoun Gáifasi, fádiri le ínutimaabei, le ñí lubei adamurigu jamá arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma wügúriña weírigitíña lídan jaffínen juríu. ⁵⁸ Ánjeinti Pédro, falá lumuti dísegiñe darí tübúrürugun lúban fádiri le ínutimaabei le ñíjin lubei lebélura, ába leréderun ñun jáma oúnigirutiña témpulu lun laríjin jalába lan lébeda cátei le.

⁵⁹ Jáluajati jábutigu fádorigu, jáma sun jíbiri líñun-ágei lúrudu lidúnrun

Jesúsu láu iyéeni lun gayáraabei lan jasadiruni lun loúnwen, ⁶⁰ madáritiña, láu sun sarágu jáña lan gürígia ñúdün-tiña aríñaga iyéeni luágu. Agúmujoúni, ligía jayábin biáma yéetiña íchiga fe luágu, ⁶¹ ába jaríñagun.

—Aríñagati wügúri le luágu gayára lan lagúnrichagunun láni Búngiu tém-pulu, ábaya lánme laráramagüdúnun lí-dan úruwa wéyu.

⁶² Ábati laráramun fádiri le íñuti-maabei, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Moúnabuntíbusan ni cáta? ¿Cáteigi le, le aríñawagúbei buágu?

⁶³ Reídeiti Jesúsu maníñu. Ábati laríñagun fádiri le íñutimaabei lun.

—Luágu líri Búngiu le wínwanbei báfiñura lun baríñaguni inárüni. Aríñagabei woun ánjein amúrü lubei Crístubei le Liraú Búngiu, le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia ubouágu.

⁶⁴ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu, quei baríñaguni. Aríñagatina giñe jun luágu jaríjubadina lan, áu le Wügúri Garaúwarügüti, ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu le Súnti Gabáfu, jaríjubei giñe niábin lídan juánriñu siéluigiñe.

⁶⁵ Ábati lajeíridagunun fádiri le íñutimaabei lanáangun, le ligáni, ába laríñagun.

—¡Anába láali wügúri le Búngiu láu lerérun! Mabúseerunjadiwa ámu lun líchugun fe luágu, agáamba jumáli anábuni le laríñagubei, ⁶⁶ ¿ída líña jaríjin lun?

Ába jaríñagun.

—Gadúnrunti, lúnti loúnwen.

⁶⁷ Ábati jásuerauni ligíbu, buleísei jameí, jíbiri, ába jagáyuajan ligíbuagun, ⁶⁸ ába jaríñagun lun.

—Quei amúrü lan Crístubei, jaríñaga beígia ca lan agáyuajabei buágu!

Jaríñagunbei lun ítara ladúga gürágu líña lan lágu.

Laríñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Súnti lasúseredun sun cátei le, ñun líña Pédro bougudi tübüürürugun lúban fádiri le íñutimaabei, ába tiábin ában es-érewijatu luágun, ába taríñagun lun.

—Bugúya, lúmañadibútia giñéñaja Jesúsu le Galiléana.

⁷⁰ Ába leyéedagun Pédro jagíbugiñe súngebei, ába laríñagun.

—Ibídiñeti nun ca lan uágu badímureja.

⁷¹ Lefbuga yebe Pédro luágun béna, ligía taríjini ábanya, ába taríñagun joun ja ñíbaña.

—Eyéri le, lúmañajañein giñe Jesúsu le Nazarétna.

⁷² Ábaya leyéedagun Pédro láu fiñún, ába laríñagun.

—Ibídiñeti wügúri ligía nun.

⁷³ Murúsun lueígiñe, ába jayábin ja ñíbaña lúmoun Pédro, ába jaríñagun lun.

—Inárüni luágu ában lan jádaangiñe amúrü, arijúati luágu ligáburi badímurejan.

⁷⁴ Ába lagúmeserun ínaragua lúngua aríñaga láu fiñún.

—¡Ibídiñeti gürígia ligía nun!

Lídan méme óra ligía, ába layúgurujan ában gáyu. ⁷⁵ Ábati larítagun Pédro luágu le laríñagubei Jesúsu lun. “Beyéedaguba náu úruwa weíyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu.” Ába láfuridun Pédro ñígiñe, ába layájujan láu igárigu.

Ledéregerúniwa Jesúsu lun Piláto

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

27 Dan larúgadunbei, ába jadámuridagun sun jábutigu fádorigu jáma wügúriña weírigutiña lídan jafíñen jurú aríja cába lan

jadúga lun lasíadirúniwa Jesúsu. ²Ába janúgüni gürágu, ába jedéregeruni lun Póncio Piláto le gumádimati.

Loúnwen Júdas

³Dan le laríjinbei Júdas, le alúgurubalin Jesúsu, luágu siádi jamáli lan Jesúsu lun loúnwen, ába laságürijan, ába láguyugüdüni darándi murúsun pláta ligía joun jábutigu fádirigu lúma joun wügüriña weírigutiña, ⁴ába laríñagun joun.

—Afígonjaadina láu nedéregerun ában wügüri madúnrunti lun loúnwen.

Ába jaríñagun lun.

—¿Cámegi le warúma? ¡Bugúya lun baríjini líra!

⁵Ába lachágaruni Júdas seínsu ñi tém-pulurugu, ába lídin átigiragua lúngua.

⁶Ába jabúduni jábutigu fádirigu seínsu ligía, ába jaríñagun.

—Siñáti wíchuguni seínsu le tídon gáfu to lágei liseínsuna Búngiu ladúga lebégi ouweni.

⁷Ába júaradun lun lagáñijoún lufúlasun ában wügüri le adáagubei barámbi láu seínsu ligía lun jábunajoún teréncha ñi. ⁸Ligía Lufúlasun Jítaü lubeí líribei fulásu ligía chülú lúmoun dan le. ⁹Ítara líña lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta Jeremías. “Barú jamuti darándi murúsun pláta ligía, ebégi le jíchugubei Israelítagu luágu wügüri ligía, ¹⁰ába jagáñijani lufúlasun ában wügüri le adáagubei barámbi láu, quei laríñaguni Nabúreme nun.”

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹Barúwati Jesúsu ligíbugiñoun gumádimati, le gíribei Piláto, le álgügüdübalin.

—¿Amúrúsan Jarúeitebei Jurú?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu quei baríñaguni.

¹²Dán buriti jíchugun jábutigu fádirigu jáma wügüriña weírigutiña lidúnrun, moúnabuntija Jesúsu ni cáta. ¹³Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Magáambun bumútisan le jaríñagubei buágu?

¹⁴Moúnabunti Jesúsu ni cáta, ábati laweíridun lanígi gumádimati.

Lasiádirún Jesúsu lun loúnwen

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

¹⁵Gagáburi lumúti mejáti gumádimati lígiragüdún ában adaürúti joun güri-gia lídan fédu, furúmieguarügü adaürúti le jamúriajan lúma. ¹⁶Ñíñeinti ában adaürúti, díseti leíbaajan líri, gíriti Barabási, ¹⁷dánti le adámuriñujaña lan sun güri-gia, ába lálügüdüniña Piláto.

—¿Ca jabúseerubei nígiragüdún jun, Barabási, ódi Jesúsu le únbei laríñawagua Crístu?

¹⁸Líridubalin gíñe Jesúsu ladúga sub-údi láali lan luágu ladúga lan jagímugan lun jedéregerei.

¹⁹Sun ñun lan Piláto luágu lála le lánina agúseruni, ába toúnajan lúmari aríñaga lun. “Madúgabá ni cáta láu güri-gia úraguati le, ladúga gewéñeditina buga ában uwéñedi wuríbatí árieubu buga ladúga güri-gia le.”

²⁰Ába jádaruni jábutigu fádirigu jáma wügüriña weírigutiña jádoun güri-gia lun jamúriajan lun láfuridun Barabási, lun lafarún Jesúsu. ²¹Ábaya ladímurejan gumádimati joun sun güri-gia jagía, ába laríñagun joun.

—¿Ca jádaangiñe biángubei jabúseerubei lun nígiragüdüni jun?

Ába jaríñagun.

—Barabási.

²²Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cábati nadúga láu Jesúsu le únbei laríñawagúa Crístu?

Ába jóunabun sún-gubei.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²³ Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cáti wuríbati ladúgübei?

Ábatima jagúaragun.

—¡Dáguabei luágu gurúwa!

²⁴ Dan le laríjínbalin Piláto luágu siñá lan ladúgün ni cáta lueídügüya chagáguauí, ába lamúriajan dúna, ába lachíbuni lújabu jagíbugiñe gürígia, aríñageina.

—Máma áu lúnbei naríjin láu loúnwen wügüri madúnrunti le, jugúya lun jaríjini ñi.

²⁵ Ába jaríñagun sun gürígia.

—¡Wagía jáma warájüñü, wanúgüba furúmiegurügü dúru wawouguoun luágu loúnwen!

²⁶ Ábati lígiragüdüni Piláto Barabási, ába loúnajan abeichei Jesúsu, ába ledéregeruni lun ládarawagún luágu gurúwa.

²⁷ Lárigiñe, ába janúgüni lisúdaaranigu gumádimati Jesúsu tídoun lúban Piláto, ába jóundaraguagüdüniña sun súaara geyégua láu. ²⁸ Ába jarágachunun lanáangun, ába jíchugun ában anáanguni funátu luágu, ²⁹ ába jíchugun ában rídi láuti jíyu lábulugu, lúma ában mabúru lújaburugu le loúnwenren. Ábati jájuduragun ligíbugiñe, ába jéjerajan láu, ába jaríñagun lun.

—¡Gabágarilá Jarúeite Jurú!

³⁰ Ába gíñe jásuereguni, janúgeija mabúru ligía, jíchaaguei lábulugu. ³¹ Lárigiñe jéjerajan láu ítara, ába jagídarunun anáanguni funátu lueí, ába jadáürunun lanáangun luágu. Ába janúgüni lun ládarawagún luágu gurúwa.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Dan le áfurideina jáña lan, ába jadúnragun lúma ában wügüri Cirénena, gíríti Simón, ába jafósuruni lun lanúgüni lugúruwan Jesúsu.

³³ Ítara líña jachúlürün lídoun ában fulásu gíríti Gólgota, líla líra, Lufúlasun Lábu Ichúgü. ³⁴ Ñi jíchiga diweín láu árani tídan lun Jesúsu lun látunun, jóucharügü lumútu, mátun lumútu.

³⁵ Dan le dágua jamáali luágu gurúwa, ába jájurerun súaara ubúnruni lun jafánreinjanun lanáangun Jesúsu jádaangua. Ítara líña lagúnfulirun lé meja labúrújabei proféta. “Ajureratiña ubúnruni lun jaríjin cába lan jádaangiñe erédera táu nanáangun.” ³⁶ Ába janúurun ñi lun jóúnigiruni. ³⁷ Ába jíchugun ában abúrújóuni loúgiñe lichúgü le ñí lubei laríñaga ca lan lidúnrunbei. Abúrújóuni ligía ítara líña. “Jesúsu le, le jarúeitebei jurú.”

³⁸ Dáwaguatiña gíñe bián jíwerutiña luágu gurúwa lúma, ában lueígiñe loúnwenren, ában lueígiñe lubaúna.

³⁹ Já buriti ásügürübaña ñígiñe, ába janábuni, ába jánjingichuni jachúgü, ⁴⁰ aríñageina.

—Bugúya le gayáraabei bágurunun témpulu ábaya baráramagüdünun lídan úrüwa wéyu, sálbaguabá búngua. Ánjein Liraú bubei Búngiu, raríba lueígiñe gurúwa.

⁴¹ Ítara líña gíñe jéjerajan jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, fariséogu, jáma wügüriña weírigitíña, láu, ábaja jaríñagun jámagua.

⁴² —Sálbati ámu, ánjein lúngua, siñáti lasálbaragun. Ánjein ligía lubei Jarúeitebei Israelítagu, raríla lueígiñe gurúwa, affíñe wamámuga luágu. ⁴³ Rúlaali laffíñen luágu Búngiu, sálbaleíti Búngiu guetó ánjein ináriini lubei luágu jínsiñe lan lun, quei aríñagaali lan woun luágu Liraú lan Búngiu.

⁴⁴ Anába jamúti gíñe jíwerutiña ja dáwaguñubaña luágu jagúruwan úara lúma.

Loúnwen Jesúsu

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Ábati labúrigadun sun fulásu lúmagiñe amídirugu darí ladaúnrun úruwa rábounwéyu. ⁴⁶ Queí buri óra méme ligía, ába lagúaragun Jesúsu jére.

—Elí, Elí, ¿láma sabáctani? —líla líra. Nubúngiute, Nubúngiute, ¿cásan uágu bígirana?

⁴⁷ Níñanu agáambuti jádaangiñe ja ñíbaña, ába jaríñagun.

—Lagúajaña wúgúri le lun proféta Elías.

⁴⁸ Ába lídin ában jádaangiñe eíbaagueina anúga ában mudúsi, lárigiñe ladúduragüdúni táu diweín garújütu ába líchuguni luágu ában wéwe, ába línchunun lun lun lachúrunun. Ába lachúrunun. ⁴⁹ Ába jaríñagun ja jíbiri.

—Ígirabeí, waríja ánjein ñúbin Elías asálbareí.

⁵⁰ Ábaya ladúgiin Jesúsu ában agúaraguni jéreti, ábati loúnwen.

⁵¹ Lídan óra ligía, ába tajeíridagun tubélun témpulu lídan bián murúsun, íñugiñe lun únabun. Ába ladágarun ában jarábaganáli, ába láwarajan dúbü.

⁵² Ába lánjunrenchúnga umúajai, águyuguatiña sarágu jádaangiñe affínetiña luágu Búngiu já meja jiláguaañabaña. ⁵³ Ába jáfuridunga lídaangiñe jamúaja lárigiñe lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni. Ába jebélurun lídoun ubúruyu Jerusalén le biníwabei, le ñí lubei jaríjaña sarágu gürígia.

⁵⁴ Léti jábuti súdeara jáma súdeara ja oúnigirubalin Jesúsu, dan jasándirubalin jarábaganáli lúma dan jaríjinbaalin líbiri buri cátei le asúsere-dubei, ába janáfudedagun sarágu, ába jaríñagun.

—Ináruini, Liraú Búngiu wúgúri le.

⁵⁵ Níñanu sarágu wúriña aríagua dísegiñe, ja afálarubalin Jesúsu lúmagiñe Galiléagiñe íderagua jameí.

⁵⁶ Níñoun María Magdaléna jádan, María to lúguchu Jacóbo lúma José, túma jáguchu lirájüñü Zebedéo.

Labunúniwa Jesúsu

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Dan le agúñedeina líña lubeí, ába liábin ában wúgúri rísiti gíríti José, lídaangiñeti fulásu le giríbei Arimatéa, jádaangiñeti giñe ja afálarubalin Jesúsu.

⁵⁸ Ábati lídin aríjei Piláto, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma. Ábati laríñagun Piláto lun líchugúniwa lun, ⁵⁹ ába lanúgúni José, ába loúburaguni tídan ában gamísa jarúmatu. ⁶⁰ Ába líchuguni lídoun lumúaja iséri lé yebe lachí-gagüdübei lubárua luágu dúbü. Lá-rigiñe ladáuruni umúajai láu ában dúbü weíríti luágu lubéneri, ába lídin.

⁶¹ Níñounti María Magdaléna túma to ában María ñun ligíbugiñe umúajai.

Oúnigirutíña ligíbugiñe lumúaja Jesúsu

⁶² Larúgan, lárigiñe aráansejani lubá luwéyuri eméraaguni, ába jóudin jábutigu fádirigu jáma fariséogu aríjei Piláto, ⁶³ ába jaríñagun lun.

—Wábuti, jarítagua wamúti luágu aríñaga lán meja yéeti ligíra dán meja moúnwengili luágu lásaaruba lan luágu lúruwan wéyu lárigiñe loúnwen. ⁶⁴ Oúnajagubeibá achoúrurei umúajai daríme lúruwan wéyu, mayábin jamámuga láni disípulugu áriebe íwerujei lúgubu, ábame jaríñagun joun gürígia luágu saráali lan. Weírítimaajalmeti lagúmujoún iyéeni le sügú láu le furúmiñeti.

⁶⁵ Ába laríñagun Piláto joun.

—Barújuma fiú súdeara, jeíba choúru jumeí umúajai le lubúidun-ágei juáraati.

⁶⁶Ábati jóúdin, ába jachóúruruni dúbü le luágubei umúajaü, ába jígiruniña súaara lun jóúinigiruni.

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28 Dan le lásügürünbei luwéyuri eméraaguni áni arúgadeina líña dimáasu, ába jóúdin María Magdaléna túma to ában María aríjei umúajaü. ²Só-dini, ába ladágarun ában járabaganáli jéreti óra ligía láu larárirun ában láni Wabúreme ánjeli siélugiñe, ába liábin luágun umúajaü, ába lagídaruni dúbü le áubei ladaurúa, ába lañúurun luágu. ³Miríti ánjeli ligía quei ában labíri-janouga, tiábin lanáangun, jarú jarú. ⁴Dan le jaríjbalin súaara, ába jadáda-garun láu anúfudei, ába jeréderun camá jiláguaaña. ⁵Ábati laríñagun ánjeli ligía joun würiña jagía.

—Manúfude jumá. Subúsi nun luágu jáluajañein lan Jesúsu le ádarawagúbei luágu gurúwa. ⁶Úati ya, saráali quei laríñaguni. Jigoúgu jaríjei fulásu le ñjín lubeí líchugúa, ⁷ábame jídin furése, ábame jaríñagun joun láni disípulugu luágu saráali lan, luágu níngiran lan jubá jubá Galiléoun, ñíba jaríjei. Niján ugánu le buga lúnbei naríñaguni jun.

⁸Ába jóúdin würiña jagía oúfudagueina, láu anúfudei lúma sarágu ugúndani, ába jóúdin eíbaagueina aríñagei joun disípulugu. ⁹Súnti añája lan luágu úma, ligía larúfudagun Jesúsu lúngua joun, ába labúsurun joun. Ábati jayárafadun lun, ába jájuduragun lun, ába jóúburuni lugúdi. ¹⁰Ába laríñagun joun.

—Manúfude jumá. Jeíba awísaraña nánigu lun jóúdin Galiléoun, luágu ñíba lan jaríjana.

Cátei le jabájüdagubei súaara

¹¹Dan le jóúdiña lubeí würiña, ligía jóúdin jádaangiñe súaara ja oúni-

girubaña, ába jóúdin ubúругu, ába jabájüdaguni le asúseredubei joun jábutigu fádirigu. ¹²Ába jóúdin ábutigu ja adímureja jáma wügúriña weírigutiña lí-dan jafíñen juríu lun jebélurun jáma lí-doun ában úarani, ába jíchugun sarágu seínsu joun súaara, ¹³ába jaríñagun joun.

—Jaríñagame luágu dan lan le anjúnja lan arúmuga áriebu, ába lan jayábin láni Jesúsu disípulugu, ába jíwerujani lúgubu. ¹⁴Ánjein lasúbudira gumádimati cátei le, wadímurejaba luágu jáni fuleisei lúma lun madügúin lan ni cáta jáu.

¹⁵Ábati jerésibiruni súaara jagía seínsu, ába jóúdin adúgei le uágubei laríñawagúa joun. Ítara liñáti jaríñaguni juríu chülú lúmoun dan le.

Líchugun Jesúsu jadásin disípulugu

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶Ába lubeíti jóúdin únsu disípulugu Galiléoun luágu wúbü lé meja uágubei laríñaga Jesúsu joun lun jóúdin. ¹⁷Dánti le jaríjbalin Jesúsu, ába jájuduragun lun, láu sun añájein lan jádaangiñe, loúguati jafíñen luágu ligía lan. ¹⁸Ába liábin Jesúsu jawágun, ába laríñagun joun.

—Rúaaali sun ubáfu nun siélu lúma uboúagu. ¹⁹Jeíbati jabúgürü güriñe ja lílana sun fulásu, adúga jumáña nánime disípulugu, badíseigüda jumáña lídan líri Búngiu Úguchili, Búngiu Irájü, lúma líri Sífirí Sándu. ²⁰Arúfudaja jugúyame joun lun gagáambadi jamá lun sun le uágubei naríñaga jun. Subúdi jumeí luágu anájein lan júma ságü wéyu daríme lagúmuchun uboú. Ítaralá.

UGÁNU BUÍTI LE LABÚRÛJABEI MÁRCOS LUÁGU JESÚSU

Lapúrichijan Juan

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Niján ugánu buíti luágu Jesucrístu, le Liraú Búngiu, ²latátira láu lagúnfulirúniwa dimúrei lé meja labúrÛjabei proféta Isaías, laríñaga.

Niján noúnagüle, líña Búngiu, noúna-jañein bubáragiñe, amúrú le Niraú, lun laráansejanun janígi gürígia lubá biábin.

³Lagúarajaba lídan fulásu mageírawati.

“Aráanse jumoún janígi lubá liábin Wabúreme, queisi ladárarúniwa úma surúti.”

⁴Lun lagúnfulirúniwa dimúrei ligía liábinbei Juan lídoun fulásu mageírawati, ábaja laríñagun joun gürígia ja ñúbinbaña lun luágu lúnti lan jasáansiruni ligáburu jóuserun lun ferúdunawa lan jaffigoun, badísei jagíame. ⁵Ábatija jayábin lídaangiñe sun Judéa lúma sun Jerusalén agáambebei lapúrichijan. Dántija le jagúfesaruni jaffigoun, ábajei labásteragüdúniña Juan lídan dúna le gíribei Jordán.

⁶Mebégitu lanáangun Juan, láutu lúra caméyu, lagúruga lamídan, guéru, chigángaru leígibaña lúma síruudu le áraabuna. ⁷Laríñagaja joun gürígia lídan lapúrichijan.

—Liábinba ában le gabáfutimaati nárigiñe, weíruti lubáfu nueí darí lun madúna nan ni lun nélemuchun afáragadei tagúruga ligeídin. ⁸Áu, láu dúna nabásteragüdaün, ánjein ligía, labuínchagüdübadün láu lubáfu Sífiri Sándu.

Labásterun Jesúsu

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹Lídoun buga dan ligía, ába lídin Jesúsu Nazarétgiñe, fulásu le lídaan-

bei lumúan Galiléa, ába labásteragüdúni Juan lídan dúna le Jordán. ¹⁰Dan le láfuridunbei dúnarugugiñe, ába lánjunrenchagun siélu lun, ába laríjini Juan larárirun Sífiri Sándu luágu Jesúsu quei jamúga ában únjun. ¹¹Ában lagaambúniwa ában umálali siéluigiñe aríñaguti.

—Amúrú niraú le jínsiñebei nun, gún-daatina báu.

Loucháguni Máfia Jesúsu

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹²Lárigiñe, ába lanúgüni Sífiri Sándu Jesúsu lídoun fulásu mageírawati, ¹³ába leréderun Jesúsu bián-wein wéyu ñi jagánagua anímaalugu janárimetiña. Sun dan le láubei ñi, ába loucháguni Máfia, lárigiñe, ába jayábin ánjeligu lun jeténirun lun.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari lídan fulásu le gíribei Galiléa

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴Lárigiñe ladaürúniwa Juan, ába lídin Jesúsu Galiléa apúrichijei ugánu buíti lúmagiñeti Búngiu. ¹⁵Ába laríñagun.

—Chülúljalí dan lun lagúmeserun larúeijan Búngiu, sáansi jumeí ligáburu jóuserun, affiñe jumá luágu ugánu le lánina asálbaruni lídaangiñe figóu.

Lagúarun Jesúsu joun gádürü esénijatiña lun jafálaruni

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶Luágu ában wéyu, eíbuageina líña Jesúsu láru láru dúna le gíribei Galiléa, ába laríjini Simón lúma Andrés le lamúlen. Esénijani lubeígia jawádigimaribeí, jáguruñati óra ligía. ¹⁷Ába laríñagun joun.

—Jigoúgu nárigi, falá jumana, madíjanjadünme úduráü, gürígiajañame jadíaja nun.

¹⁸ Ába jígirunun jasénin furése furése, ába jóúdin lúma.

¹⁹ Ábati leíbugun Jesúsu murúsun-raíya, ába laríjini Jacóbo le liraú Zebedéo, láu sun Juan le lamúlen, tí-daañanu ában ugúnein arámadañoun jasénin. ²⁰ Ába lagúarun joun, ába jí-giruni jáguchi tídan ugúnein jáma ja íderagubaliña, ába jóúdin lúma Jesúsu.

**Ában gürígia gawáguati
ában espíritu wuríbati**

(Lc 4.31-37)

²¹ Ába jachúlürün lídoun fulásu le gíribei Capernaúm lídan wéyu le eméraaguagülei, ába lebélorun Jesúsu tídoun jalígilisin juríu, ába lagúmeserun arúfudaja joun. ²² Weíriri janígi gürígia láu sun le laríñagubei Jesúsu joun ladúga larúfudajan joun láu ubáfu, máma quei arúfudajatiña lilúrudun Moisés. ²³ Níñein ában wügúri tídan ligílisi tugúya láu ában espíritu wuríbati, ába lagúaragun.

²⁴ —¿Cámesan bemétera wámoun, Jesúsu Nazarétna? ¿Biábiñasan lun bagúnrichaguniwa? Subúdi numúti cátabu lan, láu amúrü lan Búngiu Irájü le sándubei.

²⁵ Ába ladeñjan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába laríñagun lun.

—¡Maníba, furíba lídaangiñe gürígia le!

²⁶ Ába louwejagüdüni espíritu wuríbati gürígia ligía, ába láfuridun lí-daangiñe, wágueina. ²⁷ Sun ja ñíbaña, ába laweíridun janígi, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cáteisan le? ¿Cáteisan iséri arúfudajani le? ¡Gürígia le, gabáfuti lun gíñe lagúmadiruniña espíritu wuríbatiña áni agáamba jamúti!

²⁸ Ába lagaambúniwa luágu Jesúsu lídan sun Galiléa furése.

**Lareídaguagüdünnun Jesúsu
límenidi Simón Pédro**

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Dan le jáfuridunbei tídaangiñe ligílisi tugúya, ába lídin Jesúsu lúma Jacóbo láu Juan jábiñe Simón lúma Andrés. ³⁰ Roun tiñáti límenidi Simón, tabíruajaña, ába jaríñagun lun Jesúsu luágu sándiñoun lan. ³¹ Ábati lídin tuágun, ába lárügüdüni tújabu, ába liñúragunun, lídan meme óra ligía ába tareídagun, ába tásaarun, ába teténirun joun.

**Lareídaguagüdünnun Jesúsu
sarágu sánditiña**

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Dan le lálüdünnun wéyu, gúñeeli, ába janügúniwa sun sánditiña jáma sun ja gawágubaña espírituwuríbatiña lun Jesúsu, ³³ ába jóundaragun sun lílana fulásu lubádu béna. ³⁴ Areídaguagüdati Jesúsu sarágu sánditiña ja láutiña ámuñegueinarügü luwúyeri sándi, sagá ligía sarágu espírituwuríbatiña jaweí gürígia. Mígiruntijati lun jadímurejan espírituwuríbati jagía, ladúga subúdi jamáni cáteñein lan.

Lapúrichijan Jesúsu Galiléa

(Lc 4.42-44)

³⁵ Lubá larúgan, dan le búrigagili, ába lásaarun Jesúsu, ába láfuridun boúgudin lueí ubúrugu lídoun ában fulásu le mageírawati lun layúmragun lun Búngiu ñi. ³⁶ Ába lídin Simón jáma líbirigu áluajei. ³⁷ Dan le jadáriruni, ába jaríñagun lun.

—Añájeintia sarágu gürígia áluajabu.

³⁸ Ába laríñagun joun.

—Queímoun lídoun buri líbiri fulásu le yaráfabei, apúrichija námuga gíñe ñi, ladúga lun napúrichijan lídan sun fulásu niábin uboúagun.

³⁹ Ítara líña lubeíti efbuga lumúti Jesúsu sun Galiléa apúrichijeina tídan buri jalgílisin jurú lídan sun fulásu, asá-gajeina ligía espíritugu wuríbatíña jawei gürígia.

Lareídaguagüdüni Jesúsu ában gawáguți gumeín luágu sun lúra

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Ába liábin ában gürígia sánditi láu gumeín luágu sun lúra, ába lájuduragun ligbugiñe Jesúsu, ába layúmragun lun, laríñaga.

—Gayáraati bareídaguagüdüni ana jabu busúen.

⁴¹ Ába lagúdemedagun lun Jesúsu, ába lagúuruni láu lújabu, ába laríñagun.

—Láu sun nugúndan, areídaguabá.

⁴² Quei laríñagun ítara, ába lareídagun sánditi ligía. ⁴³ Ábati loúnajani Jesúsu ñigiñe láu ában furése, aríñageina lun.

⁴⁴ —Mabájüdagubétiá lun ni ában, ñúdünrügübá arífudagua búngua lun jafádirin jurú, ábame bíchuguni badágaragüdüni luágu barúmadun queísi laríñaguni lilúrudun Moisés. Ítara lúba jaríjini gürígia luágu areídaguadibu lan.

⁴⁵ Ábarüga lídin, ába labájüdaguni sun le asúseredubei lun joun sun gürígia, ligía lébubei siñá lan leréderun Jesúsu furáangu lídan ni ában fulásu, ába leréderun le ñí lumuti úa jamá gürígia. Láu sun líra, ñúbin mémetiña lídaangiñe sun fulásu aríjei.

Lareídaguagüdüni Jesúsu ában wügúri le derégüdaali lúgubu

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 Átiri wéyu larigiñe, ába lagíribudun Jesúsu Capernaúm, ába jagáambun gürígia luágu giríbujali lan. ² Ába jóundaragun sarágu gürígia darí lun mabáaraña lan ni bénabu, ába lapúrichijani ugánu buíti lúmagiñeti Búngiu luágu jasálbarun joun. ³ Ñíñein

apúrichija, ligía jayábin gádüri wügúriña barüña jagía ában wügúri le derégüdaali lúgubu. ⁴ Queísiti siñá lubei jachúlürün le ñí lubei Jesúsu ladúga jíbe gürígia, ába jagídarun murúsun luegiñe tábulugu múna loúgiñe le ñí lubei Jesúsu, ába jarárigüdüni sánditi ñigiñe tídan lubáari. ⁵ Dan le laríjinalin Jesúsu jaffñen, ába laríñagun lun le sándibeí.

—Niraú, ferúdnawaali bíffgoun.

⁶ Ñíñanu jádaangiñe arífudajatiña lilúrudun Moisés ja ñúnbaña ñi, ába jasáminarun. ⁷ “¿Cásan uágu ladímureja gürígia le ítara? Lanábaguñeiga le Búngiu, ladúga úati ni ában gayáraati ferúduna lan figou lueídügüya Búngiu.” ⁸ Subúdi lumúti Jesúsu le jasáminarubei, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu jasáminara ítara? ⁹ ¿Cáteitimasan ménreengunbei laríñawagún lun sánditi le. “Ferúdnawaali bíffgoun”, o laríñawagún lun. “Sarába, budáboun bubáari, beíba”? ¹⁰ Narúfudaaliti jun luágu gabáfu nan, áu le Wügúri Garaúwarügüti lun ferúduna nan figou.

Ába laríñagun lun sánditi.

¹¹ —Sarába, budáboun bubáari, beíba águyu.

¹² Ába lásaarun sánditi lídan óra ligía, ába labúdnun lubáari, ába láfuridun ñigiñe, aríagu sun ja ñíbaña lun. Weiriti janígi ja ñíbaña luágu cátei le, ába jíchugun uweiriguni lun Búngiu, aríñageina.

—¡Maríjñajági diwa cátei ítara buriti!

Lagúarun Jesúsu lun Leví lun lánigume

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Ñígiñe, ábaya lídin Jesúsu láru dúna, dan le jayárafadun sarágu gürígia lubádnun, ába larífudajan joun. ¹⁴ Lásun larífudajan joun, ába lasgiruni leíbugun, ába laríjini Leví, le liraú Álfeo, ñun

líña le ñi lubei lagúburajoúa liseínsuna gumádi. Ába laríñagun lun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

Ába lásaarun Leví, ába lafálaruni.

¹⁵ Murúsun óra lárigiñe, ñíñein Jesúsu eíga lúbiñe Leví, ñíñanu gíñeti sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi, jáma ámu gafígountiña ñun luágu dábula úara lúma, jáma láni disípulugu, ladúga sarágu jána afálaruti. ¹⁶ Ja arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma fariséogu, dan le jaríjbalin eíga jáma sun wuríbatíña jagía (según jagía), ába jaríñagun joun láni disípulugu.

—¿Ída líñasan leíginbei jumáesturun áni gurá ligía jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gafígountiña?

¹⁷ Dan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun.

—Ja magádiebaña mabúseerúntiña surúsia, ja sándibaña, jagía busénbaña surúsia. Máma lubeíti niábiña álu-aja güri-gia buítiña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluajaña ja gafígounbaña lun lasáansirún jóuserun.

Jálügüdüni Jesúsu luágu ayúnaruni

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Luágu ában wéyu, dan le jayúnarun lánigu Juan jáma jánigu fariséogu lun jagúnfulirun lúma Búngiu, ába jayábin fiú güri-gia álügüdei Jesúsu.

—¿Cásan uágu jayúnara lánigu Juan jáma jánigu fariséogu lun jagúnfulirun lúma Búngiu, ánjaña báni disípulugu mayúnaruntiña?

¹⁹ Ába lóunabun Jesúsu láu jémpulu luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—¿Gayáraati funági jayúnarun amísurajóutiña lídan ában maríei dan le ní-jein lan adári ñi jáma? Ánjein níjein lubeí adári ñi, siñáti jayúnarun, lúnti jeígin. ²⁰ Lachúlürüba dan lun lanügüniwa

adári jámagiñe, ligíameti jadáani lun jayúnarun.

²¹ ‘Máfadajóuntu anáanguni binádu-jaru táu gamísa to macháwaragungiru, ladúga le méme tífe gamísa to macháwaragungiru tajeíridaguboun to binádujaruboun dánme le tacháwaragun, laweíridatimaabati jeíriti. ²² Meserúnwati gíñe bínu le isérigili lídoun ában ágei guéru le binádujali ladúga labouúchagubei bínu iséri guéru binádu dánme le liñúrún. Féridimeti bínu, féridi guéru. Bínu iséri lúnti leserúniwa lídoun guéru iséri.

Játüjan disípulugu türígu lídan wéyu le eméraaguagülei

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Ában wéyu le eméraaguagülei, eíbugeina líña Jesúsu jáu láni disípulugu labádinagua bunáguati, ába játüjan láni disípulugu türígu dan le jásügürün. ²⁴ Ába jaríñagun fariséogu lun Jesúsu.

—¿Aríjabá joun bánígu! ¿Cásan uágu jadúga wadágimanu le moún lumuti ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei?

²⁵ Ába laríñagun joun.

—¿Malíjjangidün luágu le ladügübei David luágu ában dan, dan le lalámachunbei, ligía jáu sun líbirigu? ²⁶ Ába lebélorun ligílisirugun dan le Abiatár lan fádiri le íñutimaabei, ába leíginun fein to sagraúboun, to majóuboun jeígínun ámu güri-gia jaweídügüya fádirigu según lilúrudun Moisés, áni ru ligía joun güri-gia ja lúmabaña. Mámati figóu le ladügübei David ligíbugiñe Búngiu.

²⁷ Ába gíñe laríñagun Jesúsu joun.

—Lun wügüri ladügüwa wéyu le eméraaguagülei, máma wügüri adügüwabei lun wéyu ligía. ²⁸ Ligía gabáfutina gíñe, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lun naríñagun cába

lan gayára ladügúniwa lídan wéyu le eméraaguagülei.

Ában wügúri jiláali ában lújabu

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 Ábaya lebélorun Jesúsu tídon ában jalgílisin jurú, níneinti ában wügúri jiláali ában lújabu. ²Jaríjati ja ñíbaña ánjein lagáranijaba lubeí Jesúsu lun lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jadárirun lidúnrun. ³Ába laríñagun Jesúsu lun le jiláalibeí újabu.

—Sarába, ráramabá ya jagíbugiñe súngubei.

⁴Ába lálügüdúniña ja jíbiri.

—¿Cátei lúnbei ladügúniwa lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jíderawagúniwa gürígia ódi lun ladügúniwa wuríbati joun, lun leséfurúniwa jabágari ódi lun jígirúniwa lun jounwen?

Sun jagía, ába jámanichun. ⁵Ábati lariáguniña Jesúsu láu igáñi lúma íruni ladúga tidére janígi. Ába laríñagun lun wügúri ligía.

—Tulébei bújabu.

Ába látuleruni, ába lareídagun. ⁶Ába jáfuridun fariséogu, ába jagúmeserun adímureja jámagua jáma giñe lánigu Heródes ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei.

Sarágu gürígia láru dúna

⁷Ába lídin Jesúsu jáu lání disípulugu lárún dúna, ába jafálaruni sarágu gürígia Galiléana. ⁸Dan le lagaambúnbei luágu oúnwenbun buri cátei le ladügübei, ába jayábingua gürígia Judéagiñe, Jerusaléngiñe, Iduméagiñe, loubáfurugugiñe dúna le Jordán, Tírogiñe, lúma Sidóngiñe lun jaríjini. ⁹Ligía laríñagunbei Jesúsu joun lání disípulugu lun aráanseñu jamá ában ugúnein lubá lueí jámuruduni sarágu gürígia jagía, ¹⁰ladúga queí gíbeeña lan lareídagugüdü, sun

sánditiña, ába jáguragun jóungua luágun lúnriügü jagúruni lun lareídagugüdüniña. ¹¹Dántija le jaríjini ja gawágubaña espíritugu wuríbatiña, ábaja jájuduragun ligíbugiñe, ába jagúraragun espíritugu jádaangiñe.

—Liraú Búngiu amúru.

¹²Ába lewéridiruniña Jesúsu lun maríñagun jamá cáteñein lan.

Lanuádiruniña Jesúsu dúusu apóstolugu

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³Lárigiñe, ába lamúdeirun Jesúsu luágun ában wúbü ní lubei lagúara joun ja labúseerubaña queísi loúnagülegu, ába jayábin lun. ¹⁴Ába lanuádirun dúusu jádaangiñe lun lúmabaña lan súnwandan lúma lun japúrichijani ugánu buíti lánina asálbaruni. ¹⁵Ába líchugun ubáfu joun lun jareídagugüdü sánditiña lúma lun jaságajan espíritugu wuríbatiña. ¹⁶Niján jíri dúusu wügúriña jagía. Simón, le únbei lagúaja Jesúsu Pédro, ¹⁷Jacóbo láu Juan le lamúlen, ja lirájüñü Zebedéo, ja únbaña lagúaja Jesúsu Boanérges—míni lan líra, Lirájüñü Wayújururu, ¹⁸Andrés, Felípe, Bartolomé, Matéo, Tomás, Jacóbo le liraú Álfeo, Tadéo, Simón—ában meja wügúri le áfaaguti lun jawáanserun jurú, ¹⁹lúma Júdas Iscarióte le alúgurubalin Jesúsu.

Aríñagatiña luágu lubáfu lan Máfia lúmabei Jesúsu

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23, 12.10)

Lárigiñe, ába jagíribudun járiógún, ába jebélorun tídon ában múna, ²⁰ábaya jóundaragun sarágu gürígia ñi darí lun madáani jamá ni lun jeígin. ²¹Dan le jasúbudirunbalin lidújeñu Jesúsu ca lan ásügürübei, ába jayábin

lún yebe janúgüni, ladúga jaríñagun gurígia luágu wuríbaali lan lichúgü.

²² Níñanu arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja achúlürübaña Jerusaléngiñe, ába jaríñagun.

—Wügúri le, níjein Beelzebú, le Máfia, le jábuti espíritugu wuríbaña, lúma, láu lubáfu Máfia laságaja espíritugu wuríbaña.

²³ Ábati lagúarun Jesúsu joun lun jayárafadun lubádun, ába líchugun ában jémpulu joun, ába laríñagun.

—¿Ída lúba gayára lan laságaruni Máfia Máfia guánarügü?

²⁴ Furúmiegurügü arúejani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagúnrinchaguba, ²⁵ áni ánjein fánreingujaña lubeí idújeñu ladúga wuríbu jádaangua, siñábei jadúrarun idújeñu jagía queisi idújeñu. ²⁶ Ánjein lubeí jamúgati afáreinragua Máfia, lageíndaguame lúmagua, siñábei ladúrarun, lagúmuchagülerügübei le.

²⁷ Úati ni ában lun lebélorun lúbiñoun ában wügúri le jéreti lun lanúgüni lílagu ánjein magúragun lan wügúri jéreti ligía furúmiñe. Ítara rügüñein gayára lan lanúgüni lílagu.

²⁸ Láu sun ninártün naríñagun jun luágu gayára lan ferúdunawa lan sun figoú lúma sun wuríbani le laríñagubei gurígia, ²⁹ lueídügüya lun jadímurejan wuríbati luágu Sífiri Sándu, siñábei ferúdunawa lan figoú líra, leréderuba lidúnrun lun sun dan.

³⁰ Laríñagunbalin Jesúsu líra, ladúga jaríñagun luágu lubáfu lan Máfia lubáfu Sífiri Sándu le luágubei.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Lárigiñe, ába tachúlürün lúguchu Jesúsu jáu lamúlenu tubádun múna to ní lubei Jesúsu, ába jeréderun bougudi, ába jóunagüdüin luágu. ³² Játi núnbaña geyégu láu Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—Nurántia búguchu jáu bamúlenu bougudi, jáluajañadibu.

³³ Ába laríñagun joun.

—¿Cági nóguchuboun jáu namúlenu?

³⁴ Ába larágun jawágun ja núnbaña geyégu láu, ába laríñagun.

³⁵ —Añája nóguchu jáu namúlenu, ladúga furúmiegurügü ja adúgüti lugúndan Búngiu, jagía namúlenubaña, nítunu, nóguchu.

Jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

4 Ábaya lagúmeserun Jesúsu arúfudaja láru dúna, ába jóundaragun sarágu gurígia le ní lubei. Quei gíbeyaña lan gurígia ñi, ába ladinun Jesúsu tídoun ában ugúnein to ññboun dúnarugu. Ába lañúurun ñi, ába jeréderun sun gurígia láru béya. ² Ábati larúfudajan sarágu cátei joun láu jémpulu, laríñaga joun.

³ —Agáamba jumána. Níñein ában ábunaguti, ába láfuridun ábunagua. ⁴ Lídan afúrujeina láani líla nádü, ába láburujan murúsun lídaangiñe luágun úma, ába jayábin dunúru, ába jeigini.

⁵ Líbiri, ába láburujan labádinaguoún dúbü le ní lumuti úa lan sarágu múa, ába laboúchun furése ladúga majúlilin lan múa. ⁶ Dan le lásüdüin wéyu, ába lásaurün, queíti málagüle lan, ába loúnwen. ⁷ Líbiri flau, ába láburujan labádinaguoún jíyu, ába laweínamudun jíyu úara lúma, ába lañáradaguagüdüni, magíinduntiti nádü ligía. ⁸ Níjeinti lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, ába laboúchun, ába laweínamudun, jma lubuídun alúbajóuti lídaangiñe! Níjein lídaangiñe, íchuguti darándi águu luágu cáda ában águu, líbiri rúti úrúwa-wein, líbiri, san.

⁹ Ábati laríñagun joun.

—Ja garígeirugubaña lun jagáambun, agáamba jamá.

Le lébubei larúfudajan Jesúsu joun gürígia láu jémpulu

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰Lárigiñe, dan le leréderunbei Jesúsu lábugua, ába jayábin láni dúusu disípulugu jama jíbiri lánigu, ába jállügüdüni ca lan lílabei jémpulu le. ¹¹Ába laríñagun joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu cátei arámudaguati le lánina larúeijan jun, ánjaña ja mebésenbaña láu lerérun, láu jémpulu laríñawagúia cátei luáguti larúeijan joun, ¹²lun dánme lan jaríjin, ibídiñe lámuga joun ca lan laníchigubei cátei le jaríjubei, dánme jagáambun, úa lámuga gunfaráanda jamá, lun lásiñerun jagíribudun lun Búngiu lun ferúduwawa lan jaffgoun.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³Ába laríñagun joun.

—¿Úatisan gunfaráanda jumáni le? ¿Ída lubági gunfaráanda jumáni líbiri jémpulu? ¹⁴Le ábunagubalin líla nádü, ítara líña quei le apúrichijabalin Lerérun Búngiu. ¹⁵Añájein gürígia, ítara jáña quei úma le uágunbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, lárigiñe jagáambuni, ába liábin Máfia, ába lagídaruni dimúrei le abunúbei tídan janígi. ¹⁶Jíbiri gürígia, ítara jáña quei dúbü le abádinaguóunbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ába jerésibiruni láu ugúndani. ¹⁷Quei mártügüdüni lubei Lerérun Búngiu tídan janígi buídu, madúrati jádan, dánti le larijíníwa jábun, o jeífbaajóuniwa lan luegiñe Lerérun Búngiu, magúraasuntíña. ¹⁸Jayábin jíbiri, ítara jáña quei jýyu le abádinaguóunbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ¹⁹weíritimaati

jafúudun luágu cátei le lánina ibágari le, ába leyéeduniña irisini. Sun le, ába láfaruni Lerérun Búngiu tídaangiñe janígi, mígiruntiti lun lalúbajoún jádan gürígia jagía. ²⁰Añájein giñe gürígia, ítara jáña quei múa buíti le ídounbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ába jerésibiruni, alúbajoúati cátei buíti jádaangiñe. Buíti jagáburi quei líla nádü le íchugubei darándi águu luágu ában, o úruwa-wein, o san.

Jémpulu luáguti lámpu

(Lc 8.16-18)

²¹Ába laríñagun joun.

—¿Béwati funági ában lámpu lun líchugúniwa tábugiñe ában gáfu o tábugiñe lan gabána? ¡Uá! Luágu dábula líchugúia lun larúgoungadágüdüni múnada. ²²Úati lubeiti ni cáta le arámudaguati lun mafúnraangudúnbei lan, úa ligía ni cáta le ibídiñewati lun masúbudirúnwabei lan. ²³Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

²⁴Aríñagati giñe joun.

—Tóunigi jumátia lun jagúnfulirun lúma inárüni le jagáambunbei. Láuba jagúnfuliruni, gunfaráandatima jumáni le naríñagubei jun. ²⁵Ítara líña, gürígia le aténirubei buídu lun nerérun, gunfaráandatima lumúti, ánjeinti le meténibei lun, labúlieidubei sun le agáamba láalibe.

Jémpulu luáguti nádü le aweíridubei

²⁶Aríñagati giñe Jesúsu.

—Ítara líña larúeijan Búngiu quei le asúseredubei lun ában wügúri le ábunubei líla nádü lábugiñe múa, ²⁷áriebu buri lúma wéyuagu lídan le larúmugun ábunaguti ligía, sará ligía quei léchun, chülú dan ába laboučhun nádü, ába laweíridun, ibídiñeti lun ábunaguti ída líña lan lasúseredun.

²⁸Múa guánarügü aráandarati, furúmiñe ába láfuridun ídibu, ñígiñe ába legélewejan, ñígiñe ába labuínchun ílewei láu ílaü. ²⁹Dánti le funáali líla nádü, ába látüjouniwa ladüga chülújali lan dan lun lalúbajóun.

Jémpulu luáguti tíla mostása

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰Aríñagati gñe Jesúsu.

—¿Cásan lenégebei larúeijan Búngiu, o ca jamúga jémpulu gayáraabei wíchuguni lúmoun? ³¹Ítara líña quei ában tíla mostása le abunúti lábugiñe múa. Tíla mostása, ligía ában lídaangiñe ílaü le ñúraítimaabei ubouágu, ³²dan le labunún, ába laweíridun, ligía weíritimaabei tídaangiñe sun nádü, weínamuti lílímun darí lun gayára lan jeméraagun dunúru lábugiñe lamúñounga le líchugubei.

Layúsuruni Jesúsu jémpulu

(Mt 13.34-35)

³³Ítara líñájei larúfudajan Jesúsu luágu larúeijan Búngiu joun láu sarágu jémpulu líbe le darí le ñí lumuti gayára lan gunfaráanda jamá. ³⁴Marúfudajaanti ni cáta joun luágu larúeijan Búngiu mayúsurunga jémpulu. Ába lafúnraanguagüdüni sun jémpulu joun láni disípulugu dan le jagíarügü lan lúma.

Lagálumaruni Jesúsu garábali lúma lugúdi barána

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵Wéyu méme ligía, dan le lagúñe-dunbei, ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Queímoun loubáfurugun dúna.

³⁶Ábati jígiruniña bürübünu gürí-gia jagía, ába janúgüni Jesúsu tídan ugúnein to gádaanbaliña. Níñoun buri gñe ámu ugúnein úara jáma. ³⁷Ába láfuragun ában garábali jéreti, ába lebélu-

jan lugúdi barána tídoun ugúnein darí lún yebe tabuínchun láu dúna. ³⁸Larú-muguñati Jesúsu tiyúna ugúnein baláñu tuágu ában ichúgübarari. Ába jagágudajani, ába jaríñagun lun.

—¡Maésturu! ¿Mebéreseguntibusan láu wadíbiragua lan?

³⁹Ába lásaarun Jesúsu, ába ladeñjan lun garábali, ába laríñagun lun barána.

—¡Maníba! ¡Derégiüdagubá!

Ába lagálumadun garábali, ába darángila lan sun cátei. ⁴⁰Ábati laríñagun joun láni disípulugu.

—¿Cásan uágu luweírinbei janúfude? ¿Cásan uágu maffínen jubei?

⁴¹Ába jeréderun láu luweírin janígi, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cátei funásan le, garábali lúma barána ñüdüntiña láu le lubeifei?

Ában wügúri Gadárana le gawágubei máfianu

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 Ába jachúlürün loubáfurugun dúna lídoun fulásu le gíribei Gadára. ²Lárigiñerügü láfuridun Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába liábin ában gürígia lídaangiñe ában umúajaü achigíti luágu dübü luágun, wügúri ligía gawáguti ában espíritu wuríbati. ³Lídan jabára jiláaña lagánoua áni úati ni ában gayáraati lagúraguni, ni láu güríngüri. ⁴Güráguañaja jamáali láu güríngüri luágu lugúdi lúma luágu lújabu, súnwandan látumuraguni, úati ni ában gayáraati lámuruduni. ⁵Súnwandanja leíbugun áriebu wéyuagu agúarajeina luágu buri wúbü lúma buri lídan jabára jiláaña íbiagua lúngua láu dübü. ⁶Dan le laríjinbalin gürígia ligía Jesúsu dísegiñein, ába leíbaagun lubároun, ába lájuduragun ligíbugiñe, ⁷ába lagúaragun lun.

—¿Cásan uágu bemétera númoun, Jesúsu Liraú Búngiu le íñutimaabei?

Ayúmuraguatina bun luágu líri Búngiu lun masúfuriragüdüün bánína.

⁸Larínagunbei ítara ladúga guméseeli lan Jesúsu arínaga lun.

—¡Espíritu wuríbatí, ígirabeí güri-gia le!

⁹Ába lálügüdüni Jesúsu.

—¿Ca bíri?

Ába loúnabun.

—Lejión nínna ladúga gíbetiwa.

¹⁰Ába jayúmuragun espíritugu jagía lun Jesúsu lun moúnajan lánína boúgudin lueí fulásu ligía. ¹¹Queíti nínanu lan sarágu búuruju eíga ñi luágu wúbü, ¹²ába jayúmuragun espíritugu wuríbatína jagía lun.

—Oúnaja báwa jádoun búuruju jára, rúba úma woun lun webélurun jádoun.

¹³Ábati líchugun Jesúsu úma joun, ába jáfuridun lueí güri-gia ligía, ába jebélurun jádoun búuruju. Nínanu jawára bián-mílu búuruju. Ába jáguragun búuruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúungu, ába jáburujan baránajoun, ába jañáradagun.

¹⁴Ábati janúfudedagun ja oúnigirubaliña búuruju jagía, ába jeíbaagun abájüdaguei le asúseredubei ubúrugú lúma áraabu. Ába jayábingua güri-gia aríjei ca lan asúseredubei.

¹⁵Dan le jachúlürünbei le ñi lubei Jesúsu, ába jaríjini güri-gia lé meja gawágubei espíritugu wuríbatína ñun líña, táuñein gíñe lanáangun, areídaguaali, ába janúfudedagun.

¹⁶Játi aríjbalin, ába jabájüdaguni le asúseredubei lun güri-gia lé buga gawágubei espíritugu wuríbatína lúma jawáguti búuruju, joun. ¹⁷Ábati jayúmuragun lun Jesúsu lun láfuridun lídaangiñe jageíra.

¹⁸Dan le ládinun Jesúsu tídoun ugúnein, ába layúmuragun wügúri lé buga gawágubei espíritugu wuríbatína lun lun lídin lúma, ¹⁹májati Jesúsu, arínagariügüti lun.

—Beíba júbiñoun jámoun bidújeñu, ábame babájüdaguni sun le ladúgübei Babúreme Búngiu báu, ída líña lan bagúdededun lun.

²⁰Ába lídin, ába lagúmeserun abájüdaguei sun le ladúgübei Jesúsu láu lídan sun fulásu Decápolis, ába laweíridun janígí súngubei.

Liraú Jáiro, túma wúri to agúurubarun lanáangun Jesúsu

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹Dan le lagríbudunbei Jesúsu tídan ugúnein loubáfurugun dúna, ába jayábingua búrübünu güri-gia le ñíjin lubei, ába leréderun ñi láru dúna. ²²Ábati líabin ában jádaangiñe tábuti jalígílisin juríu, gírítí Jáiro. Dan le laríjínbalin wügúri le Jesúsu, ába lájuduragun lubádu lugúdi, ²³ába layúmuragun lun ítara.

—Nújein niraú touwe, queímoun bíchigei bújabu tuágu, areídagua támuga, moúnwen támuga.

²⁴Ába lídin Jesúsu lúma, sarágu jáña güri-gia afálarutiña, ába burítí jámurudaguni Jesúsu. ²⁵Jádaanti sarágu güri-gia ja, nínñoun ában wúri sánditu, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe. ²⁶Súfurijaru sarágu jámangiñe surúsiagu áni gásta táali sun le túmati, mareídaguntu, gáwoun gueínarügü. ²⁷Ligía tagáambun ladímurejóun luágu Jesúsu, ába tíabin lanáangiñe jádan sarágu güri-gia, ába tagúurunun lanáangun, ²⁸ladúga tarínagun túnguarügü. “Láurügüme nagúurunun lanáangun nareídaguba.”

²⁹Lídan óra ligía, ába leréderun lésejan jítaü tueí, ába tasándiragun túngua luágu areídaguaaru lan.

³⁰Ábati lasándiruni Jesúsu luágu areídaguagüdaali lan güri-gia láu lubáfu, ába lagáraragun jawágun güri-gia ja lanáangiñebaña, ába lálügüdjagan.

—¿Ca agúurubei tuágu nanáangun?

³¹ Ába jaríñagun láni disípulugu lun.

—Ariagu biñátia lun jíbe güriquia ya luágu murúgu jáña lan, ¿álügüda-jágidibu ca lan agúurubei buágu?

³² Ába laríaañan Jesúsu áluaja ca lan agúurubei luágu. ³³ Ába tiábin wúri tugúya adádagareina láu anúfudei, subúdiñuteí le asúseredubei tun, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába taríñaguni sun inárüni lun. ³⁴ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Niraú, areídaguaadibu ladúga baffínen. Befba láu darángilai, areídaguañu lídaangiñe bisándi.

³⁵ Ñígili Jesúsu adímureja, ligía jayábin lúbiñegiñe wügúri lé buga ñúdünbei ougei luágu tisándi liraú, ába jaríñagun lun túguchi irájü tugúya.

—Jilátia birau, ¿ca uágu bebéreseja lun maésturu guetó?

³⁶ Agáamba lumúti Jesúsu le jaríñagubei, ába laríñagun lun wügúri ligía.

—Manúfudedabá, affñerügüba.

³⁷ Májatiti jóüdin ámu lúma lueídügüya Pédro, Jacóbo lúma Juan le lamúlen Jacóbo. ³⁸ Dan le lachúlürünbei lúbiñoun wügúri ligía, ába laríjini chagáguau jáma güriquia ja ayájubaña, agúaraja. ³⁹ Ába lebélorun, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu jareíncha, ayájua buri jugúya ítara? Moúnwentutia irájü to, tarúmugüña.

⁴⁰ Ába jéjerajan láu. Ábati láfuridagüdúniña Jesúsu súngubei ñígiñe, ába lanúgüni túguchi irájü túma túguchu jáma ja ñúdünbaña lúma, ába lebélorun le ñíjin tubeí irájü. ⁴¹ Ába lárügüdüni tújabu, ába laríñagun tun.

—Talíta, cúmi—lila líra. Niraú, sarába.

⁴² Lídan óra ligía, ába tásaarun irájü tugúya, ába teíbugun. Weíyaraujaru, dúusu irúmu táu. Ába laweíridun janígi güriquia ja ñíbaña. ⁴³ Ába líchugun Jesúsu

dimúrei derégüdati joun lun mabájüdagun jamáni ni ca un, ába laríñagun joun lun jíchugun eígin tun.

Jesúsu lídan fulásu le Nazarét

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 Ába lídin Jesúsu ñígiñe, ába lagríbudun lagefroun, ába jóüdin láni disípulugu lúma. ² Dan lachúlürün wéyu le eméraaguagülei, ába larúfudajan tídan jalígilisin jurfu, sarágu jáña güriquia agáambei, ába laweíridun janígi láu larúfudajan, ába jaríñagun.

—¿Jalía funásan lafúnrendeirei güriquia le sun le? ¿Cáteisan lichú áu le luágubei? ¿Ída liñásan gayára lubeí ladáagun miláguru? ³ Saráfangeiga le tiraú María le, líbugaña Jacóbo, José, Júdas, lúma Simón, ñáñanu gíñe lítunu wáma.

Ába jíchugun mabájüdüni luágu. ⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Sun güriquia, gúndaatiña láu ában proféta jaweídügüya ja lupásanun jáma lidújeñu, jáma ja tílana lúban, jagía rügüñanu íchiga mabájüdüni luágu.

⁵ Ligía lásiñerunbei ladügün ámu miláguru ñi lueídügüya líchugun lújabu jawágu biñáraü sánditiña, ába lareídaguagüdúniña. ⁶ Weírititi lanígi láu maffínen jamá. Lárigiñe, ába leíbuguni lirájüñü fulásu, arúfudajeina.

Lounajaniña Jesúsu láni disípulugu apúrichija

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Ába lounajan jawágu láni dúusu disípulugu lun lagúmeserun oúnajaña bián bián, ába líchugun ubáfu joun lun gayára lan jaságarun espíritugu wurí-batiña. ⁸ Rúti dimúrei joun lun manúgün jamá ni cáta luágu jeíbugun lueídügüya bádun, moún lumuti janügün ni fein, ni ságü, ni seínsu, ⁹ lun geídí tan jasábadun,

lun mabíaman tan jasímisin. ¹⁰ Ába gíñe laríñagun joun.

—Dánme le jebélurun lídoun ában fulásu apúsaraja, reídei jumá ñi tídan ában méme múna darí jáfuridun lídaangiñe fulásu ligía. ¹¹ Ánjaúnti merésibirúniwa lídan ában fulásu, mája jagía jagáambunün, furíjuma ñígiñe, ábame jáfuruduni calíqui lueígiñe jugúdi, liseínime magúndani jáu lílana fulásu ligía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua. Le ninárün jáu luágu dánme lan lachúlürün luwéyuri Búngiu lun lagúseragüdüniña sun gürígia, maweíribei jabeichúniwa Sodómana jáma Gomórrana quei lílana fulásu le merésibirunbalün.

¹² Ábati jáfuridun, ába japúrichijan joun gürígia luágu lúnti lan jasáansiruni ligáburí jóuserun. ¹³ Sagátiña gíñe sarágu espíritugu wuríbatíña jaweí gürígia, jurúgua jagía aílí jawágu sarágu sánditiña, ába jareídaguagüdüniña.

Loúnwen Juan le abásteragüdjabei

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Queíti eíbaajali lubeí luáguti Jesúsu lídan sun fulásu, ába gíñe lachúlürün lábun lagáambun urúei Heródes. Sarágu jáña aríñagutiña.

—Saráya Juan le abásteragüdjabei lídaangiñe ouweni, ligía luweírinbei lubáfu.

¹⁵ Jaríñaga jíbiri.

—Elías lé meja proféta le.

Jíbiri aríñaga.

—Ában proféta quei ja binádu.

¹⁶ Dan le lagáambunbalin Heródes sun le, ába laríñagun.

—Juan le, le nadúruragüdübei ichúgü, saráya lídaangiñe ouweni.

¹⁷ Lé meja asúserudubei, ounajali meja Heródes adáurei Juan, ába lagúraguni láu güríngüri furisunrugu tadúga Heródias. Wúri tugúya, lúmari meja Felípe, le lamúlen Heródes, ába lanúgünun

Heródes lúmarime. ¹⁸ Ába meja laríñagun Juan lun Heródes.

—Moún lumuti bagámaridunun lúmari bamúlen.

¹⁹ Ába liyéreegudun Juan tun Heródias, ába tabúseerun táfaruni jilágubei, ²⁰ siñá tumuti ladúga subúdi lan lun Heródes luágu ában lan wügüri le eíbuguti buídu lúma Búngiu Juan, áni ában lan wügüri esériwiduti lun Búngiu, janúfudetiti lueí. Ligía mája lubeí lun tadúgün ni cáta láu. Láu sun úa lan gunfaráanda láani Heródes le laríñagubei Juan lun buídu, agáamba lumúti láu ugúndani. ²¹ Ába tadáriruni Heródias ticháansin dan le lagúñfulirun Heródes irúmu, ába ladúgün fédu joun gumádimatiña jáma jábutigu súdaara jáma ámu buri gürígia weírigutiña ja Galiléabaña. ²² Ába tebélorun tiraú Heródias ñí lubei fédu le, ába tabínajan, gúndaatiti Heródes jáma sun ja ñíbaña eíga lúma láu tabínajan irájü to, ába laríñagun tun.

—Amúriajabeí le babúseerun núma, níchugubei bun.

²³ Rúlumuti lerérun tun luágu líchugubei lan furúmieguarügü cátei le tamúriajan lúma tun, gayára lan lamídan lan fulásu le ñí lubei larúeijan tamúriaja. ²⁴ Ába táfuridun, ába taríñagun tun túguchu.

—¿Cábasan namúriaja lúma?

Ába taríñagun tun.

—Amúriajabeí lábulugu Juan le abásteragüdjabei lúma.

²⁵ Ába tebélorun irájü to furése le ñíjin lubei urúei, ába taríñagun lun.

—Buséntina lun bíchuguni lábulugu Juan le abásteragüdjabei nun lídan ában asíedu guelé guelé.

²⁶ Ába lajírudagun urúei sarágu, quei rúlaali lan lerérun áni agáambagu jáña amísurajoútiña lun, májati lun míchu lubeí lan le tamúriajabei lúma tun. ²⁷ Furése furése, ába loúnajan urúei ában

súdaara láu dimúrei lun lanúgiini lábulugu Juan lun. ²⁸ Ába lídin súdaara ligía furisunrugu, ába ladúrürüni lábulugu Juan, ába lanúgiini lídan ában asiedu. Ába líchuguni tun irájü tugúya, ába tíchuguni tun tóguchu.

²⁹ Dan le jagáambunbalin lánigu Juan, ába jayábin lun janúgiini lúgubu, ába jábununi.

Leígagüdüin Jesúsu seíngü mílu wügúriña

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Lárigiñe jagíribudun láni Jesúsu apóstolugu, ába jóundaragun lúma, ába jabájüdaguni sun le jadúgübei lúma le jarúfudajabei, lun. ³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Jigoúgu, queímoun weméraagua lídan ában fulásu le mageírawati.

Laríñagubaalin líra ladúga ñíñanu sarágu gürgia, jíbiri ñúdün, jíbiri ñúbin, darí lun madáani lan Jesúsu jáma láni disípulugu ni lun jeígin. ³² Ába jóúdin tídan ába ugúnein lídoun ában fulásu mageírawati. ³³ Sarágu jáña aríjiti jóúdin, dan le jasúbudiruni luágu níjein lan Jesúsu jádan, ába jeíbaagun geyégua láu lagúnu lídaangiñe sun lirájüñü fulásu, ába jachúlürün lubáragiñe lachúlürün Jesúsu jáu láni disípulugu. ³⁴ Dan le larárirunbei Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába laríjin sarágu gürgia jagúrabajañein, ába jagúdemedagun lun ladúga ítara jáña lan quei mudún ja motúniritiña. Ába lagúmeserun arúfudaja sarágu cátei joun. ³⁵ Dan le dárüjali, ába jayábin láni disípulugu, ába jaríñagun lun.

—Dárüjalitia áni úatiña aganoútiña lídan fulásu le. ³⁶ Oúnaja báña gürgia ja lun jóúdin lídoun buri lirájüñü fulásu le yaráfabei lun jagáñijan fein, ladúga úati ni cáta ya lun jeígin.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu.

—Rújuma eígini joun.

Ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraati funági woúdin agáñija fein joun? Busénwati jamúga lebégi bián-san wéyu wadágimanu lun wabíjini seínsu lun wíchugun fein joun súngubei.

³⁸ Laríñaga Jesúsu joun.

—¿Átiriñoungi fein júma? Jeíba aríjoun.

Dan le jaríjinun, ába jaríñagun lun.

—Seíngü fein jáma bián úduraii.

³⁹ Ába lañúuragüdüiniña gürgia sagádirugu. ⁴⁰ Ába jañúurun san san lúma dimí dimí san, queísi laríñagun joun. ⁴¹ Ába lanúginun Jesúsu seíngü fein to lújaburugu jáma bián úduraii ja, ába laríjin siélun, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagúnun, lárigiñe, ába lamúrusujanun lun líchugunun joun láni disípulugu lun jafánreijanun jádan gürgia jagía, fánrein jamáña gíñe bián úduraii jagía jádan súngubei. ⁴² Joutiña sun jagía químule. ⁴³ Lárigiñe, ába jabuínchagüdüin dúusu faníñe láu tífe fein lúma úduraii ígiragúti. ⁴⁴ Seíngüñanu mílu wügúriña eígitíña, mabájüdünga würiña jáma irájüñü.

Leíbugun Jesúsu ligíbuagu dúna

(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Ába ládinagüdüiniña Jesúsu láni disípulugu tídoun ugúnein lun jánjüñuragun lubá lun jachúlürün Betsáida, sun niján lan ayóuragua joun gürgia. ⁴⁶ Dan le ñúdünjaña, ába lídin luágu wúbü ayúmuragua lun Búngiu. ⁴⁷ Dan le lagúñedunbei, lamídaanjaru dúna ugúnein jáu disípulugu, Jesúsu rugáli lábugua múarugu. ⁴⁸ Ába laríjin luágu jénreenguja lan joun lun jénjunjan ladúga jabárouñein lan garábali. Lubá larúgan, ába lídin Jesúsu jawágun eíbugeina ligíbuagu dúna, lásügürá yebe jáu. ⁴⁹ Dan le jaríjini eíbuga ligíbuagu dúna, ába jarítangun luágu úfiái lan, ába jagúaragun, ⁵⁰ ladúga sun jagía aríja

jamúti, ába janúfudedagun. Ába ladímurejan joun, ába laríñagun.

—¡Ganígi jumá! ¡Manúfude jumá, áu le!

⁵¹ Ába ládinun tídoun ugúnein jámoun, ába lagálumadun garábali. Ába laweíridun janígi láu, ⁵² ladúga úagili lan gunfaráanda jamáni miláguru le ladúgübei táu fein, luágu gabáfu lan lun sun cátei, derégili jachúgü.

Lareídaguagüdüniña Jesúsu sánditiña Genésaret

(Mt 14.34-36)

⁵³ Ába jánjiñuraguni dúna, ába jachúlürün Genésaret, ába jagúrünun ugúnein lárú dúna. ⁵⁴ Quei jaráriragun tídaangiñe ugúnein, ítara jasúbudiruni lílana fulásu luágu Jesúsu lan. ⁵⁵ Ába jeíbaagun lídoun sun fulásu aríñaga luágu chülújali lan, ába jagúmeserun gürígia anáaja sánditiña tídan jabárari le ñíjin lubei jagáamba luágu níjein lan Jesúsu ñi. ⁵⁶ Súnti fulásu ñíjin lumúti lebélera, ubúrugu yébe, lirájüñü yébe fulásu, áraabu yébe, ába jíchaajoún sánditiña úmada, ába jamúriajan lúma lun lígiruniña lúnrügi jagúurun sánditiña jagía luágu táru lanáangun. Súnti ja agúurubaña luágu, areídaguatiña.

Cátei le adúgübalin gürígia lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu

(Mt 15.1-20)

7 Ába jayábin fariséogu jáma jádaangiñe arúfudajatiña lilúrúdu Moisés ja ñübinbaña Jerusaléngiñe, luágun Jesúsu. ² Ába jaríjin luágu añájein lan jádaangiñe disípulugu machíbun jamúti jájabu lubá jeígin según jagáburi juríu. ³ (Falá jamuti fariséogu jáma jíbiri juríu binádu jagáburi binádu jagúbürigu lun meígin jamá, machíbunga jamei jájabu sarágu weíyaasu. ⁴ Dan le

jayábin mágidirugugiñe, meíginbaña magúnfulirunga jagía láu jachíbuni jájabu. Níjein buri giñe sarágu luwúyerigu igáburi jafálarun, quei buri lachibúniwa wéru, soúdiéru, boúlu, asiedu.) ⁵ Ábati jálügüdüni fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrúdu Moisés jagía, Jesúsu.

—¿Cásan uágu mafála jabálin báni disípulugu binádu jagáburi binádu wagúbürigu, jeíginbei láu liwiye jájabu?

⁶ Ába loúnabuniña Jesúsu.

—Linárün proféta Isaías, dan le laríñagunbei juágu luágu ámu lan jigáburi luei le áubei jarúfudagua júngua. Aríñagati. Gürígia ja, jayumárurügi jíchiga inébe-sei nun, líña Búngiu,

ánjein tídan janígi, mebéresentiña náu.

⁷ Málati jájuduragun nun,

ladúga lé rügüñein jagúmadijan wügüriña jarúfudaja.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumáli lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jagáburi binádu gürígia. lachibúniwa soúdiéru, wéru, lúma cátei líbeina líra. ⁹ ¡Maésturugu giñe buítiña jugúya, ígira jumúti lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi! ¹⁰ Aríñagatí meja Moisés. “Inébe jamá bagúbürigu bun, le anábagubaliña lagúbürigu, jilála.”

¹¹ Ánjeinti jugúya, aríñagatün luágu gayára lan laríñagun ában gürígia lun lúguchi o tun lúguchu. “Siñáti níderagunibu ladúga sun le núbabei, aríñagaadina luágu lun lan níchuguni lun Búngiu”, ¹² luágu furúmieguarügi lan le aríñaguti ítara, mámaali lan lúnti líderaguniña lagúbürigu. ¹³ Láu líra, mebégigüda jumáli lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi, adúga jugúya sarágu cátei líbeina líra.

¹⁴ Ábaya lagúarun Jesúsu joun gürígia ja ñibaña, ába laríñagun joun.

—Agáamba jumána, sun jugúya, gunfaráanda jumáname. ¹⁵ Úati ni

cáta ebéluruti lídoun güriḡia lun laríbadagüdüni ligíbugiñe Búngiu, le áfuridubei tídaangiñe lanígi güriḡia, ligía aríbadagüdübalin ligíbugiñe Búngiu. ¹⁶ Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

¹⁷ Dan le lígiriña Jesúsú güriḡia jagía, ába lebélorun múnadoun, ába jálügüdüni lání dispulugu luágu jémpulu le. ¹⁸ Ába laríñagun joun.

—¿Úati lubei ḡiñe gunfaráanda jumá? ¿Úati gunfaráanda jumáni luágu sun lan le ebélurubei bouḡudigiñe lídoun güriḡia siñá lan laríbadagüdüni ¹⁹ladúga mebéloruti tídoun lanígi, lurágeirugun lebéloru, ñígiñe ábaya láfuridun lídaangiñe?

Láu líra laríñaguña luágu sun lan eíḡini, jarúmati. ²⁰ Aríñagati ḡiñe.

—Le áfuridubei lídaangiñe güriḡia, anáti líra, wuríbagüda lumúti, ²¹ladúga lídaangiñe güriḡia o tídaangiñe lanígi láfurida lagúburi samínaü, adultériu, salúfuri, áfarajaní, ²²íwerujaní, wámajabúni, iyéreejabúni, iyéeni, marícharagun lan ibágari, gimúgaü, marásualugú, anáanguni únguau, medéraaguaguduni. ²³ Sún buri cátei wuríbatu le, tídaangiñe lanígi güriḡia liábin, ligíati mabuí-
dundagüdübalin ligíbugiñe Búngiu.

Ában wúri teréncha to afíneruboun luágu Jesúsú

(Mt 15.21-28)

²⁴ Ába lídin Jesúsú ñígiñe loúbawagun Tíro lúma Sidón. Ába lebélorun tídoun ában múna áni mabúseerunti yebe lun lasúbudiruni ni ában. Siñáti larámudagun, ²⁵furése, ába tagáambun ában wúri luágu, túguchu ában irájü gawágutu ában espíritu wuríbatu. Ába tiábin, ába tájuduragun ligíbugiñe Jesúsú. ²⁶ Wúri tugúya, máma juríu, Síro-Fenicána. Ába tamúriajan lúma Jesúsú lun laságaruni espíritu wuríbatu le tueí tiraú. ²⁷ Ába laríñagun Jesúsú tun.

—Lúnti níderaguniña numútuniña ja juríu furúmiñe, mabuíduinti lun tagídarúniwa fein jaweí isáanigu lun tíchugúniwa joun oúnli.

²⁸ Ába toúnabuni.

—Ánja Nabúreme, oúnli ja lábugiñebaña dábula gayáraati ḡiñe jeíḡin tídaangiñe tífe fein to jáḡujaboun isáanigu.

²⁹ Ábati laríñagun Jesúsú tun.

—Adímurejadibu buídu, gayáraajali bídin, furíja espíritu wuríbatu tídaangiñe birau.

³⁰ Dan le tachúlürün múnada, ába tadárirunun irájü tídan gabána, furíjali espíritu wuríbatu tídaangiñe.

Lareídaguagüdüni Jesúsú ában magáambaditi, maríñagadi

³¹ Ába láfuridun Jesúsú loúbawagugiñe Tíro, ába lásügürün Sidónigiñe lúma lídaangiñe buri fulásu lánina Decápolis, ába lachúlürün luágun barána Galiléa. ³² Ñi janúga ában wügúri magáambaditi, dagádaga lerérun lun, ába jamúriajan lúma lun líchuguni lújabu luágu lun lareídaguagüdüni. ³³ Ába ladíñurun Jesúsú ñígiñe láu jaweí güriḡia, ába ládaruni bián lirájüñü lújabu larígeirugun, ába lásuerun, ába lájurudunun liñéne láu arúrei. ³⁴ Ába laríjin siélun, ába lawáragun, ába laríñagun.

—¡Efata! —míni lan líra. ¡Junrénba!

³⁵ Ába lánjunrenchun larígeirugu magáambaditi ligía, ába tánjingichun liñéne lun ladímurejan buídu. ³⁶ Ába laríñagun Jesúsú joun lun mabájüdagun jamáni ni ca un, létima laríñagun joun lun mabájüdagun jamáni, ligíatima jabájüdaguni. ³⁷ Ábatí buri laweíridun janígi sarágu, ába jaríñagun.

—Adúga lumúti sun cátei buídu, darí lun lagáambagüdüniña magáambaditiña, adímuregüda láña maríñagaditiña.

**Leigagüdün Jesúsu
gádürü mílu gürgia**

(Mt 15.32-39)

8 Lídan dan ligía, ábaya jóundaragun sarágu gürgia áni úati ni cáta jáma lun jeígin. Ába lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

²—Gudemetiña gürgia ja nun ladúga úrúwa wéyu jáu núma ya áni úaali ni cáta jáma lun jeígin. ³Ánjaña noúnaja águyu meíginga, ladágaruba falálaü jawágu úmada, ladúga añajein jádaangiñe, díseti ñígiñe lumúti jayábin.

⁴Ába jóúnabuni láni disípulugu.

—¿Ída lubáti jeigagüdüniwa ya lídan fulásu le mageírawaguti?

⁵Ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Átiriñoun fein júma?

Ába jaríñagun lun.

—Sédü.

⁶Ába lañúuragüdüniña gürgia múarugu, ába lanúgünun sédü fein tugúya lújaburugu, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu. Ába lagúbachagunun, ába lamúrusujanun, ába líchugunun joun láni disípulugu, ába jafánreinjanun jádan gürgia jagía. ⁷Ñíñanu gíñe átiri jarájüñü úduraiü jáma, ába líchugun eteíngiruni jawágu, ába lafánreinragüdüniña. ⁸Jóútiña sun jagía químule, buíngüdagíña sédü faníñe táu tífe to ígiraguboun. ⁹Yaráfañanu joun gádürü mílu wügúriña. Ába loúnajaniña Jesúsu águyu, ¹⁰ába ládinun tídoun ugúnein jáma láni disípulugu, ába jóúdin Dalmanutoín.

**Jamúriajan fariséogu
miláguru lúma Jesúsu**

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹Ába jayábin fariséogu, ába jagúmeserun asígeneja lúma Jesúsu. Lúnti

jaríjin lábun, ába jamúriajan lun larúfudun ában miláguru joun, siélugiñe. ¹²Ába lawáragun Jesúsu weíri, ába laríñagun.

—¿Cásan uágu jamúriaja gürgia ja lánina dan le ában miláguru? Ninárün jáu luágu marúfudúnbei lan miláguru jun.

¹³Ába lígiriñiña Jesúsu, ábaya ládinun tídoun ugúnein, ába lídin loubáfurugun dúna.

Jarúfudajan fariséogu quei ísi

(Mt 16.5-12)

¹⁴Bulíei jamútiti disípulugu janúgün eígin, ában rügúñoun fein jáma tídan ugúnein. ¹⁵Ába lewéridiruniña Jesúsu, laríñaga joun.

—Tóunigi jumátia lueí jísite fariséogu lúma lísite Heródes.

¹⁶Ába jaríñagun disípulugu jádaangua.

—Ladúgatia meígan wamá fein laríñagubei ítara.

¹⁷Ába lasúbudiruni Jesúsu jarítangun, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jaríñaga luágu meígan jumá fein? ¿Úagili gunfaráanda jumá, meféen jugúya? ¿Ítara lidére jichúgü?

¹⁸¿Maríjintün láu jágu, magáambun jugúya láu jarígeirugu? ¿Marítangun jumáli? ¹⁹Dan le nafánreinjanbarun seíngü fein jádan seíngü mílu wügúriña, ¿átiriñoun faníñe táu tífe jabúduñ?

Ába jaríñagun.

—Dúusu.

²⁰—Ángi dan le nafánreinjanun sédü fein jádan gádürü mílu, ¿átiriñeingi faníñe buin jabúduñ?

Ába jaríñagun.

—Sédü.

²¹Ába laríñagun joun.

—¿Úagili gunfaráanda jumá luágu máma lan tuágu fein nadímureja?

Lareidaguagüdüñ Jesúsu ában maríjinti Betsáida

²² Lárigiñe, ába jachúlürün Betsáidoun, ába lanügüniwa ában maríjinti lun Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun lagúurun luágu. ²³ Ítara líña lárügüdüni Jesúsu maríjinti ligía, ába lanügüni bougudín lueí fulásu ligía. Ába lájurudagun arúrei luágu lágu, ába líchuguni lújabu luágu, ába lálügüdüni ánjein gayáaraaü lubeí laríjin. ²⁴ Ába laríjin, ába laríñagun.

—Aríja numútiña wügúriña, naríjiniña quei tídibu wéwe, efbugeina.

²⁵ Ábaya líchuguni Jesúsu lújabu luágu lágu, ába laríjin güriña ligía láu goúnigi, ába lareidagun, ába laríjini sun cátei furáangu. ²⁶ Ába loúnajani Jesúsu águyu, aríñageina lun.

—Mebélurabátia ubúrugun, maríñagunbeíme lun ni ában ñi.

Laríñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Lárigiñe, ába lídin Jesúsu jáu lání disípulugu lídoun buri lirájüñü fulásu le geyéguabei láu ubúrugun Cesaréa le Filípo. Úmada, ába lálügüdüniña lání disípulugu, laríñaga joun.

—¿Cátanasan jaríñagun güriña?

²⁸ Ába jóúnabun.

—Añájein aríñagutiña luágu Juan lan le abásteragüdjabei lan amúru, jíbiri aríñaga proféta Elías ban, añájeingua aríñagutiña luágu ámu lan proféta amúru.

²⁹ Ába laríñagun.

—Ánti jugúya, ¿cátanati lídan jaríttagun?

Ába laríñagun Pédro lun.

—Amúru Crístubei, le loúnajabei Búngiu lun lasálbaruniña güriña lídaangiñe jafígoun.

³⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun lun maríñagun jamáni lun ni ában.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Ába lagúmeserun Jesúsu, le Wügúri Garaúwarügüti, arúfudaja joun luágu lúnti lan lasúfurirun sarágu, luágu weíribei lan jíchugun wügúriña weírigutiña lídan jafíñen jurú mebéreseni láu, ítara lúba gíñe jóuseruni jábutigu fádírugu jáma arúfudajatiña lílürudun Moisés. Aríñagati joun luágu láfarúaba lan jilágubei, áni lásaaruba lan lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun luágu lírüwan wéyu. ³² Furáanguti laríñaguni le joun. Ábati lanügüni Pédro Jesúsu ñígiñe, ába lagúmeserun adeínja lun. ³³ Ába lagáraragun Jesúsu, ába laríjin jawágun lání disípulugu, ába lébechuni Pédro, ába laríñagun lun.

—¡Díseba nueí, Máfia! Bugúya, masáminaruntibu quei Búngiu, basáminarun quei wügúriña.

³⁴ Ábati lagúarun Jesúsu joun lání disípulugu jáma jíbiri güriña lun jayárafadun lun, ába laríñagun joun.

—Le buséñti lafálarunina, bulfeileí cáteñein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei líabin lun nueígiñe queisi lanügüni ában wügúri lugúruwan, falálana. ³⁵ Ladúga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya uboúagu lefériðirubei íbágaru le magúmuhaditi, ánjeinti le ánjabei lefériðiruni libágaru ya uboúagu nueígiñe, libíjubei íbágaru le magúmuhaditi siélu. ³⁶ ¿Cági ju lan lun güriña lagáñeiruni sun le lánina uboú, lefériðireime lubára siélu? ³⁷ Úati ni cáta lánina uboú le áuti gayára lan lagáñijan güriña lubára siélu. ³⁸ Le anügüti busíganu nuágu lúma luágu nerérun jagíbugiñe güriña múaraantiña áni gáfígountiña ja, nanügüba gíñe busíganu láu, áu le Wügúri Garaúwarügüti,

dánme le niábin siélugiñe láu luweírigin Núguchi, geyégu jáu ánjeligu ja sándubaña.

9 Aríñagati giñe Jesúsu joun. —Nináriün jáu, luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, mouñwenbaña darí jaríjini lachúlürün larúeijan Búngiu láu ubáfu.

Lámuñedagun larijín Jesúsu

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

²Sísi wéyu lárigiñe, ába lanúgüni Jesúsu Pédro, Jacóbo, lúma Juan, ába lídin jáu luágu ában wúbü íñuti le ní lumuti gayára lan jábugua jamá, ába lámuñedagun larijín ñi jagíbugiñe.

³Ába támiridun lanáangun jarú quei jeméreedu, weíríti tíjarun chülú lúmoun úa jamá ni güriña ubouágu gayáraati jachíbun gamísa lun tájarudun ítara.

⁴Ába jaríjini Elías lúma Moisés ayánuja lúma Jesúsu, ⁵ába lariñagun Pédro lun Jesúsu.

—Maésturu, ¡lídán dan awánja lan ya! Adúga wamá úriüwa dibásein, ában bun, ában lun Moisés, ában lun Elías.

⁶Lariñagubaalin líra ladúga janúfude dispulugu, áni ibídiñeti lun Pédro ca lan lariñagubei. ⁷Ába larárirun ában juánriñu le ñíjin jabeí, ába ladáuragun jáu, ába lagaambúniwa ában umálali lídaangiñe juánriñu ligía le aríñagubei.

—Niján Niraú le jínsiñebei nun, jeíba láu le lubeíbei.

⁸Lídan óra ligía, dan le jaríjin geyégu ñi, maríjinjaña ámu ñi lueídügüya Jesúsu.

⁹Dan le arárireina jamá lueígiñe wúbü, ába léredun Jesúsu jawágu lun mabájüdagun jamáni le jaríjibeí lun ni ában daríme saráali lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun, ligía le Wügüri Garaúwarügüti. ¹⁰Ligía jareídunbalin jádaangua, álügüdajárügütiña jámagua cátei lán funa ásaarunibeí lídaangiñe ouweni. ¹¹Ábati jálügüdüni Jesúsu.

—¿Cásan uágu jaríñaga arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu lúnti lan liábin Elías furúmiñe lubáragiñe liábin le Crístubei?

¹²Ába loúnabuniña.

—Inárüni le jaríñagubei luágu Elíasba lan ñúbin furúmiñe áni laráanserubei lan sun cátei. ¿Cági tariñagubei Lerérun Búngiu nuágu, áu le Wügüri Garaúwarügüti? Aríñagatu luágu nasúfuriruba lan sarágu áni mabájüdüñbadina lan. ¹³Nariñajare jun luágu ñúbinjali lan Elías, ába jadúgüni güriña sun le jabúseerunbei láu, quei tariñaguni Lerérun Búngiu luágu ítara lúba lan lasúseredun lun.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában irájü gawáguti espíritu wuríbatí

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴Lárigiñe, ába jagíribudun le ñíjin jabeí jíbiri dispulugu, ába jaríjin sarágu güriña geyégu jáu. Níñanu giñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés asígeneja jáma. ¹⁵Dan le jaríjinbalin Jesúsu, ába laweíridun janígi láu jaríjini ñi, ába jeíbaagun abúsura lun. ¹⁶Ábati lálügüdüniña, lariñaga joun.

—¿Ca uágu jasígeneja jáma?

¹⁷Ába loúnabun ában jádaangiñe ja ñíbaña, ába lariñagun.

—Maésturu, niján niraú nanúgün bun, níjein ában espíritu wuríbatí luágu, merérunjali ladúga. ¹⁸Ñí lumuti lárügüdei espíritu wuríbatí ligía, lájuchuruni múarugun, ába láfurijan jacútaü liyúmulugugiñe, ába lacúnrinjan lári. Ledébiliduñati ítara. Amúriaaadina jáma báni dispulugu lun jaságaruni espíritu wuríbatí le lueí, siñá jamuti.

¹⁹Ába loúnabun Jesúsu, ába lariñagun.

—¿Güriña mafiñeraditiña! ¿Átiribeisan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafiñerun nuágu?

¿Ídame lagúmucha maffñeni le jídaanbei? Barújumei irájü ligía ñájoun.

²⁰ Ába janúgüni lun. Dan le laríjinbalin espíritu wuríbati ligía Jesúsu, ába louwejegüdüni irájü ligía, ába leíguadun múarugun, ába lagarábajan, ába láfurijan jacútaü liyúmulugugiñe. ²¹ Ába lálügüdüni Jesúsu lúguchi, ába laríñagun lun.

—¿Átiri dan luegiñe ítara lan?

Ába laríñagun lúguchi.

—Lúmagiñe ñúraügili. ²² Gíbeeli weíyaasu lájuchuruni espíritu wuríbati ligía wáturugun o dúnarugun lan lún yebe láfaruni jilágubei. Ánjein lubeíti níjein lubeí gayára bumúti adúga, gudéme wamá bun, íderagua báwa.

²³ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga ítara? Inárüni luágu gayára lan nadúgüni. Sun cátei gayáraati lun le affñebei.

²⁴ Ába lagúaragun lúguchi irájü ligía.

—¡Affñetina, íderagua bána lúntima naffñerun!

²⁵ Dan le laríjinbei Jesúsu luágu furésetimájali lan jagíbedun güri-gia, ába ladeíñjan lun espíritu wuríbati ligía, ába laríñagun.

—Espíritu magáambaditi, maríñagadi, aríñagatina bun lun báfuridun, ígirabeí irájü le áni mebeluradügüyabá lídoun.

²⁶ Ába lagúaragun espíritu, ábaya louwejegüdüni irájü ligía, ába láfuridun, ába leréderun irájü ligía camá jiláali. Sarágu jáña aríñagutiña luágu jilá lan. ²⁷ Ába lárügüdüni Jesúsu luegiñe lújabu, ába liñuraguni, ába laráramun.

²⁸ Ábati lebélorun Jesúsu múnadoun, ába jálügüdüni láni disípulugu dan le jábuguarügaña lúma, ába jaríñagun lun.

—¿Cásan uágu siñá wabalin espíritu wuríbati ligía aságara?

²⁹ Ába laríñagun joun.

—Ladúga líbe espíritu le, láu rügüñein ayúmuraguni lun Búngiu lúma ayúnaruni gayára lan láfuridun.

Ladímurejaanya

Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Dan le jóúdin nígiñe, ába jásügürün Galiléagiñe, ³¹ mabúseeruntiti Jesúsu lun lasúbudirúniwa jalíñañein lan ladúga larúfudajaña lan joun láni disípulugu, aríñageina ligía luágu ledéregeriaba lan, ligía le Wügüri Garaúwarügüti, jájaburugun wügüriña wuríbatiña áni jáfarubei lan jilágubei, ábame lásaarun lídaangiñe oúweni luágu lúriüwan wéyu lúnya labágaridun. ³² Úati gunfaráanda jamáni le laríñagubei joun, áni janúfudetiña lun jálügüdüni.

¿Cátima weírigubei?

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Ába jachúlürün ubúru-gu Capernaúm, múnada, ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Cásan buga uágu jadímureja le eíbugeina jumá?

³⁴ Ába jeréderun maníñu ladúga úmada adímurejeina jañá buga luágu ca lan jádaangiñe weírigutimaabei. ³⁵ Ábati lañúurun Jesúsu, ába lagúarun joun dúusugubei disípulugu lubá-dun, ába laríñagun joun.

—Le abúsueruti ligía lan furúmiñeti, lúnti agúmujouñi lan jádan sún-gubei, lun gíñe lesériwidun joun sún-gubei.

³⁶ Ába lanúgün ában irájü, ába líchuguni jamídaangua, ába lanúgüni lújaburugu, ába laríñagun joun.

³⁷ —Güri-gia le erésibiruti ában irájü quei le lídan níri, resíbi lumútina, áni máma rügüñein áu lerésibira, resíbi lumúti gíñe Núguchi le oúnajabalina.

Le mámabei wágani, wámagiñeñein

(Lc 9.49-50; Mt 10.42)

³⁸ Ába laríñagun Juan lun.

—Maésturu, aríjatiwa ában wügúri aságajati espíritugu wuríbatiña lídan bíri, quei máma lan wámañein, ába wawéridiruni lun madúgündügüya láani.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Mawéridira jumeí, ladúga úati ní ában le adúgüti miláguru lídan níri lun ladímurejan wuríba nuágu.

⁴⁰ Le mámabei wágani, wámagiñeñein.

⁴¹ Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le íchuguti ában wéru dúna jun lídan níri ladúga láni jumá Crístu, libíjuba afáyeirujauí buíti.

Goúnigi lueí leíguadúniwa lídoun figoú

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Furúmieguarügü le affígonügüdüti ában jádaangiñe ja isérigiñabaña lídan jafínen nuágu, buítimaati jamúga lun lun lágurúniwa baránajoun láu ában oúnwenbun dúbü le amúligülei gürañu luágu ligíña sügú láu ladügüni cátei líra. ⁴³ Ánjabu laffígonügüda bújabu guánarü, buítimaati jamúga lun báchuguni, ladúga buítimaati jamúga bídin siélun láurügü ában újabu sügú láu jamúga badarún láu biángubei bújabu máfiougatin, ⁴⁴ ní lubei moúnwen jamá jéweraü ja eígibalin jágubu jiláaña, méneguchadi wátu. ⁴⁵ Ánjabu gíñe laffígonügüda bugúdi guánarü, buítimaati jamúga gíñe lun báchuguni, ladúga buítimaati jamúga bebélurun siélun láu ában ugúdi sügú láu badarún máfiougatin láu biángubei bugúdi, ⁴⁶ le ní lubei moúnwen jamá jéweraü, méneguchadi ligía wátu. ⁴⁷ Ánjabu gíñe laffígonügüda bágu, buítimaati lun baságaruni, ladúga buítimaati jamúga bebélurun lídoun

larúeijan Búngiu láu ában águu sügú láu jamúga badarún máfiougatin láu biángubei bágu, ⁴⁸ le ní lubei moúnwen jamá jéweraü, méneguchadi ligía wátu.

⁴⁹ Sun güriña ja lánigubaña Búngiu, jouchúaba quei lau wátu geméti jawágu lun jarúmadagüdüniwa, queísigubeirügü líchugúniwa sálu luágu cátei adágaragüdüwati lun Búngiu, arífuda lámuga luágu jarúma lan, buídu ligía lun lareidúniwa. ⁵⁰ Buíti sálu, ánjein leferidira lubásuan, ¿cábagi un ju lan? Ítara líña lubeíti, awánda jumeí sun ouchúni lubá jarúmadun ligíbugiñe Búngiu, lídan jumá úraguni júmagua.

Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

10 Ába láfuridun Jesúsu Capernaúmgíñe, ába lídin loúbawagun Judéa lúma luágun oúbaü le níngiñe lubeí láfuacha wéyu libíti dúna le Jordán. Ábaya jóundaragun güriña le ní lubei, ábaya larúfudajan joun queíñaja ligáburi. ² Ábati jayábin jádaangiñe fariséogu luágun Jesúsu áluga járiügüdüni tídan jasádarán láu jálügüdüni ánjein maríban lubeí lun lafánreinragun wügúri túma lúmari. ³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cá mejagi laríñagubei Moisés jun?

⁴ Ába jaríñagun lun.

—Aríñagati Moisés luágu gayára lan tíchugúniwa gárada lánina ígiraguni tun úmari.

⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Líchugunbaalin Moisés gumádi líra jun ladúga tidére janígi. ⁶ Ánjein méja, dan le ladügünbalin Búngiu sun cátei, “adúga lumútiña wügúri túma wúri”. ⁷ “Ligía lígirubei lubeí wügúri lúguchi túma lúguchu lun laganóuniwa túma lúmari, ⁸ ábame jeréderun quei ában-rügü.” Mámaña lubeíti biáma, ában-rügaña. ⁹ Ligía moún lubei lafánrein-

raguni wügüri le ladúnraguagüdübei Búngiu.

¹⁰Dan le múnada jamá, ábaya jálügüdüni disípulugu luágu cátei le, ¹¹ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le ígirutu lúmari, ába lagámaridun ámu, ladúgüña adultériu. ¹²Ánjein gíñe tígira würi túmari, ába tagámaridun ámu, tadúgüña gíñe adultériu.

Labiniruniña Jesúsu irájüñü

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³Ába janáajan güirígia irájüñü lun Jesúsu lun lagúurun jawágu, ába jagúmeserun disípulugu adeínja joun ja anájabaliña. ¹⁴Dan le laríjini Jesúsu, magúndaati láu, ába laríñagun joun.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü númoun, mamájara jumá, ladúga ja jarúmabaña affíne quei irájüñü, jagía lílanabaña larúeijan Búngiu. ¹⁵Ninárün jáu luágu le lan marúfudunti ában igáburi únabugubuti queisi ában irájü, siñábei lebélorun lídoun larúeijan Búngiu.

¹⁶Ába lanúgüniña lújaburugu, ába labíniruniña láu lújabu jawágu.

Ladímurejan ában rísiti lúma Jesúsu

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷Dan le lasígirunbalin Jesúsu luweíyasun, ába liábin ában wügüri eíbaagueina lubároun, ába lájuduragun ligíbugíne, ába lálügüdüni ítara.

—Maésturu buíti, ¿cásan cátei buíti lúnbei nadúgüni lun nibíjini íbágarí le magúmuchaditi?

¹⁸Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu bariñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu. ¹⁹Subúditi gumádi bun. “Maganouábá túma ában gámaritu ámu, máfarajabá, míwerujabá, madímurejabá iyéeni luágu ni ában, mayéeda báña güirígia, inébe jamá bagúbürigu bun.”

²⁰Ába laríñagun wügüri ligía.

—Maésturu, güñfulitina láu sun le lúmagíne núraügídina.

²¹Ába lariáguni Jesúsu láu ínsiñeni, ába laríñagun lun.

—Ában cátei mégeibeí lun badúgüni. beíba, alúgurabeí sun le búmabeí, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame bíbíjin írísini siélu. Ábame bagíribudun, ábame bafálarunina.

²²Dan le lagáambunbalin güirígia le cátei le, ába lírudagun, ába lídin láu íruni ladúga rísiti buídu. ²³Ába laríjin Jesúsu geyégu jawágun súnqubei, ába laríñagun joun láni disípulugu.

—¡Jénrenguti lun jebélurun rísitiña lídoun larúeijan Búngiu!

²⁴Ába laweíridun janígi disípulugu láu le laríñagubei, ábaya laríñagun joun.

—Nirájüñü, ¡jénrenguti lun jebélurun ja íchubalin jafíñen luágu jarísini lídoun larúeijan Búngiu! ²⁵Méreenguntimaati lun ában caméyu lun lásügürün lídaangiñe lujúyun ában agúsa sügú láu lebélorun ában rísiti lídoun larúeijan Búngiu.

²⁶Dan jagáambunbalin cátei le, ába laweíridun janígi, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁷Ába lariáguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Siñáti jasálbaragun güirígia jóungua, ánjein Búngiu, gayáraati, ladúga úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

²⁸Ábati laríñagun Pédro.

—Wabúreme, wagía, ígira wamáalitia sún meja le wámabeí lun wafálarunibu.

²⁹Ába laríñagun Jesúsu.

—Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le ígirutu lúban, o lamúlenu, o líbugañanu, o lítunu, o lúguchi, o lúguchu, o lirájüñü, o lufúlasun nueígiñe o lueígiñe lan ugánu le lánina asálbaruni, ³⁰lerésibiruba san weíyaasu sügú láu guetó lídan uboué le. múna,

amúlenu, íbugañanu, ítunu, úguchuru, isáanigu, lúma fulásu, láu sun leíbaajouíniwa, resíbi ligíame íbágari magúmuchaditi siélu. ³¹ Sarágu jáña ja furúmiñetiñábaña guetó, jagíaba agúmujuóini yágüta siélu, áni sarágu ja agúmujuónibaña, jagíaba furúmiñetiña.

Ladímurejaanya
Jesúsu luágu loúnwen
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Luáguñanu úma lun Jerusaléoun, Jesúsu jabá jabá láni disípulugu, láuñanu luweírín anígi, áni jíbiri gürígia ja afálarubaliña, láuñanu anúfudei. Ábayati ladíñurun Jesúsu jáu láni dúusu disípulugu jaweí jíbiri gürígia, ába lagúmeserun aríñagei le lúnbei lasúseredun lun joun. ³³ Ába laríñagun joun.

—Quei lubeí jaríjini, luáguñadiwa úma lun Jerusaléoun, le ñíba lubeí nederegerúa, áu le Wügúri Garaúwarügüti, joun jábutigu jafádirigun juríu lúma joun arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ja lúnbaña jasiadirunina lun noúnwen. ³⁴ Ábame jederegerunina joun ja mámabaña juríu lun jéjerajan náu, jabeíchubadina, jásueregubadina, ábame jáfarunina jilágubei, luágume lúruwan wéyu, ábame násaarun lídaangiñe oúweni lúnya nabágaridun.

Jamúriajan Jacóbo
lúma Juan ában fuleísei
(Mt 20.20-28)

³⁵ Ábati jayábin Jacóbo lúma Juan, ja lirájüñü Zebedéo, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, buséntiwa lun badúgün ában fuleísei woun.

³⁶ Ábati laríñagun joun.

—¿Cági jabúseerubei lun nadúgün jun?

³⁷ Ába jaríñagun lun.

—Lun dánme lan barúeijan láu sun buweírigin, lun bañúuragüdúniwa, ában lueígiñe boúnwenren, ában lueígiñe bubaúna.

³⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Íbidiñeti jun ca lan jamúriajabei. ¿Gayáraabei jawánduni luweírín igárigu le lúnbei nawánduni, gayára ligíame júaradun núma lídan nasúfurirun?

³⁹ Ába jounabun.

—Gayára wabeí.

Ába laríñagun joun.

—Lúnti jawánduni igárigu le lúnbei nawánduni, úara jugúyame núma lídan nasúfurirun, ⁴⁰ ánjein lun jañúurun ában lueígiñe noúnwenren, ában lueígiñe nubaúna, máma áu lúnbei níchuguni, líchugúba joun ja ubáabaña laráanserei Búngiu.

⁴¹ Dan le jagáambunbalin ja jíbiri díisi disípulugu, ába jagáñidun lúma Jacóbo láu Juan. ⁴² Ába lagúarun Jesúsu joun súngebui lubádun, ába laríñagun joun.

—Quei jasúbudirun, ja agúmadijabaña jádan ja mámabaña juríu, arúfudaguatiña jóungua camá jamuga jabúriña lílana fulásu ligía, játi weínamubaña jádan, arúfuda jamúti jabáfu. ⁴³ Ánjein jídan, máma lúba, le abúseeruti lun weíri lan jídan, lúnti lesériwiduniña jíbiri.

⁴⁴ Furúmieguarügü jídaangiñe le abúseeruti lun ligíaba lan furúmiñeti, lúnti idámuni lan joun jíbiri, ⁴⁵ itara quei máma lan niábiña, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lun nesériwidúniwa, niábiña lun nesériwidun lúma lun níchuguni nibágari lebégame jasálbarun sarágu gürígia.

Lareídagugüdüni Jesúsu
Bartiméo, le maríjinbei

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Ábati jachúlürün Jericó. Dan le áfuriideina lan Jesúsu lídaangiñe fulásu ligía jáu láni disípulugu jáma sarágu gürí-

gia, ñĩnein ában maríjinti gíríti Bartiméo, liraú Timéo, ñun láru úma amúri-aja seĩnsu. ⁴⁷ Dan le lagáambunbei luágu yaráfaali lan Jesúsu le Nazarétna, ába lagúmeserun maríjinti ligía agúaraja.

—¡Jesúsu, ladúgawagun Davíd, gudémená bun!

⁴⁸ Sarágu jáña adeĩnjatiña lun lun lámanichun, ligíatima lagúaragun.

—¡Ladúgawagun Davíd, gudémená bun!

⁴⁹ Ába leréderagun Jesúsu, ába laríñagun.

—Wájuma lun lun liábin nun.

Ába jagúarun lun maríjinti ligía, ába jariñagun lun.

—Ragúiba gurásu, sarába, lagúajaña bun.

⁵⁰ Ába lachúürunun labíte, ába ladúgün ában chubaú, ába layárafadun lun Jesúsu. ⁵¹ Ába lálügüdüni Jesúsu.

—¿Ca babúseerubei nadúgün bun?

Ába loúnabun maríjinti ligía.

—Maésturu, buséntina naríjin.

⁵² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Gayáraati bídin, areídaguadibu ladúga affĩneedibu nuágu.

Lídan óra ligía, ába gayára lan laríjin maríjinti ligía, ába lídin lárigei Jesúsu.

Lebélurun Jesúsu Jerusaléoun

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

11 Dan le yaráfaaña lubei lun Jerusalén, ába jachúlürün ligibugiñe fulásu buri le Betfajé lúma Betánia, le únabubei libíti wúbü le Olívos, ába laríñagun Jesúsu joun bíama jádaangiñe láni disípulugu.

² —Jeĩba lídan liraúraü fulásu le wagbugiñebei, dánme le jachúlürün ñi, jadáriruba ában burígü güráñu le maweinjóungili ni ában weíyaasu. Jafáragadeĩme, ábame janúgüni ñájoun.

³ Anjaün álügüdüwa ca lan uágu jadúgei le, jariñagame lun luágu busén láni Jesúsu, luágu láguyügüdübei lan furése.

⁴ Ába jóudin, ába jadáriruni burígü ligía güráñu lubádu ában béna, bougudi lídan úma, ába jafáragaduni. ⁵ Ába jariñagun jádaangiñe ja ñibaña úmadarugu joun.

—¿Ca jadúgübei? ¿Cáme jafáragadei burígü le?

⁶ Ába jóunabuniña quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jígiruniña lun jóudin láu. ⁷ Ába janúgüni burígü lun Jesúsu, ába jíchugunun jabíte luágu burígü ligía, ába laweĩruni Jesúsu. ⁸ Sarágu jáña átulerutu jabíte luágu úma, jíbiri, ába jánchujan tilímun wéwe, ába jachágajani luágu úma lubá lástügürün Jesúsu ligíbuagugiñe.

⁹ Ja ubáraübaña jáma ja árigibaña, ába jagúmeserun agúaraja.

¡Glória! ¡Biníwati wügúri le ñúbinbei lídan líri Wabúreme Búngiu!

¹⁰ Biníwati arúejiani le ñúbinbei, le lúnbei ítara lan queĩsi meja larúejian wáguchi Davíd.

¡Uweĩriguni lun Búngiu lídan líñun-ágei siélu!

¹¹ Lárigeiñe, ába lebélurun Jesúsu Jerusaléoun, belú ligía témpulurugun, lárigeiñe laríjini sun cátei, ába lídin Betánia jáu dúusu disípulugu ladúga dártujali lan.

Líñaraguni Jesúsu tídibu ígo to mĩnboun

(Mt 21.18-19)

¹² Larúgan, dan le jáfuridunbei Betániagiñe, ába lalámachun Jesúsu.

¹³ Dísegiñe, ába laríjin ában tídibu ígo gabánatu. Ába lídin aríja ánjein gin tubei, ubánaü rügüñein ladárira tuágu ladúga mámagili lan tidáani ígo. ¹⁴ Ábati laríñagun Jesúsu lun tídibu ígo ligía.

—Magíĩndadügüyabá.

Ába jagáambuni láni disípulugu.

Larúmadagüdünnun Jesúsu témpulu
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Láriigiñe, ába jachúlürün Jerusaléoun, ába lebéllurun Jesúsu témpulurugun, ába laságajaniña ja alúgurajabaña jáma ja agañijabaña ñi. Ába lagárabajani jadábulan ja asáansijabaña seínsu joun güriquia lúma jála ja alúgurajabaña únjun. ¹⁶ Mígirun lumútu témpulu lun úmame. ¹⁷ Ába laríñagun lídan larúfudajan joun.

—Laríñajare Búngiu tídan líburu to Lerérun. “Núban, fulásu le ñi lubei gayára lan jayúmuragun sun güriquia nun, ánjein jugúya, barú jumaaru quei jában jíwerutiña.”

¹⁸ Ába jagáambun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu le laríñagubei, ába jagúmeserun áluaja ída lúba lan jáfaruni jilágubei, ladúga janúfudetiña lueí, quei sun lan güriquia weíruti janígi luágu le larúfudajabei. ¹⁹ Dan le lagúñedunbei, ába láfuridun Jesúsu fulásurugugiñe.

Tídibu ígo to ásaürüboun
(Mt 21.20-22)

²⁰ Larúgan bináafin, sügüti Jesúsu jáma lání dúusu dispulugu lueígiñe méme úma ligía, ába jaríjinun tídibu ígo saúja lúmagiñe tflagüle. ²¹ Ába laríta-guni Pédro, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, jaríjabá tun tídibu ígo to bínaraguboun gúñaarü, saúja!

²² Ába laríñagun Jesúsu joun süngubei.

—Affíne jumá luágu Búngiu. ²³ Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le aríñaguti lun wúbü le. “Gidába yágiñe, dabúba baránajoun”, ánjein úa lubei liloúguan affíneni tídan lanígi áni affíne ligía luágu lagúnfuliruba lan le laríñagubei, ítara lúba. ²⁴ Ligía naríñagunbei jun luágu sun lan le

jamúriajan lúma Búngiu, ánjein affíne jubei luágu resíbi jumáli lan, ítara lúba. ²⁵ Dan le jayúmuraguña lan lun Búngiu, ánjein níjein lubei ladúga ában güriquia jun le mísiñeti jun, ferúduna jumei lun gíne ferúduna lánün Júguchi Búngiu le siélubei. ²⁶ Ánjein úa ferúduna jumá, úabei gíne ferúduna láani Júguchi Búngiu le siélubei jíffgoun.

Lugúmadin Jesúsu

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Ába jagíribudun Jerusaléoun. Dan le efbugeina lubei Jesúsu témpulurugu, ába jayábin jábutigu fádirigu, arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma ámu wügúriña ja weírigutiña lídan jaffínen jurú, ²⁸ ába jállügüdüni.

—¿Cáteisan biríchabei lun bádaragun búngua lídoun cátei le tánina témpulu? ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

²⁹ Ába loúnabuniña Jesúsu, aríñageina ligía joun.

—Nálügüdaadiñ gíne ában cátei, ánjana jóunaba, naríñagubei jun ca lan áu gumádi nadúgei buri cátei le. ³⁰ ¿Ca oúnajabalin Juan abásteragüdjaja? ¿Búngiu, ódi wügúriña?

³¹ Ába jagúmeserun adímureja jámagua, ába jaríñagun.

—Ánjawa aríñaga luágu Búngiu lan oúnajabalin, laríñaguba woun ca lan uágu mafínerun wabeí lun Juan. ³² ¿Ódi waríñaguba funági luágu jóunajan lan wügúriña?

Lun jamúga jóunabun ítara, janúfudetiña jaweí güriquia, ladúga subúdi jamáni sun güriquia luágu proféta lán Juan. ³³ Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—Íbidiñeti woun.

Ábati gíne laríñagun Jesúsu.

—Maríñagun nubei gíne jun ca lan áu gumádi nadúgei cátei le.

**Jémpulu jawáguti
ñadágimeintiña wuríbatíña**

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

12 Ábati lagúmeserun Jesúsu adí-mureja joun güirígia ja ñíbaña láu jémpulu, ába laríñagun joun.

—Ñíñein meja ában wügúiri, ábunaguti tídibu befbei lufúlasunrugu. Ába ladúgün baríeru láu, adúga ligía ában ágei lun laríbachawagún tíra befbei lídoun lúma ában wáyelesi lun gayára lan loúnigiruni sun cátei.

Ába lájayajani lichári joun ñadágimeintiña, ába lídin adúga wefyaasu. ²Dan le lachúlürinbei dan lun alúbajani, ába loúnajan ában lumúsun amúriajei lufánran jámagiñe ñadágimeintiña. ³Ábarüga járgüdüni músu ligía, ába jabúleseiruni, ába jóunajani lárigoún, míchutiña ni cáta lun. ⁴Ábaya loúnajan labúreme ichári ábanya músu, ába jíchaagun dúbü luágu, bougua jamei lábulugu, anába. ⁵Ábaya loúnajan labúreme ichári ábanya, ába jáfaruni jilágubei. Lárigiñe, ába loúnajan sarágu, ában lárigi ában, bulesei jamáña jíbiri, áfaragua jíbiri jilágubei.

⁶Níjeinguati ában lun loúnajani, ában liraú jínsiñeti lun buídu, lagúmujoún óra ába loúnajani, ába larítagun luágu in-ébebei lan joun ladúga liraú lan. ⁷Ába jaríñagun ñadágimeintiña jámagua. “Ní-ján le lúnbei libíjini alágan, wáfaraali jilágubei, wagía lámuga labúriña sun cátei.” ⁸Ábati járgüdüni, ába jáfaruni jilágubei, ába jaságaruni lúgubu lí-daangiñe fulásu ligía.

⁹Ábati lálügüdañan Jesúsu.

—¿Cábatí ladúga labúreme ichári? Liábínme, ábame láfaraguniña ñadágimeintiña jilágubei, ábame líchuguni ichári joun ámu.

¹⁰¿Malíjan jumágilisan le taríñagubei Lerérun Búngiu nuágu? Taríñajare.

Lé meja dúbü le mabúseerun jabei ábunagutiña, ligíaali furúmiñeti.

¹¹Wabúreme Búngiu adúgübalin lun furúmiñetibeí lan, áni aríja wamúti quei ában cátei weíríguti.

¹²Ába jabúseerún yebe jadáürüni Jesúsu ladúga jasúbudiruni luágu jawágu lan layúserei jémpulu le. Quei janúfudebei jawei güirígia, ába jígiruni lúngua, ába jóúdin.

**Luáguti lafáyeijoún
seínsu lun gumádi**

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³Lárigiñe, ába jóunajoúniwa jádaangiñe fariséogu jáma jádaangiñe lánigu Heródes lúmoun Jesúsu lun jaríñagagüdüni som cátei le lúnti gayára lan jíchuguni lidúnrunme. ¹⁴Ába jayábin, ába jaríñagun lun.

—Maésturu, subúdi woun luágu aríñaga báani inárüni, manúfudeiga lueí ni ában ladúga ni cáta lan luweírígün güirígia bun, áni barúfudajani lémeri Búngiu láu inárüni. Áríñagabá ában cátei woun. ¿Buítisan lun lafáyeijoún seínsu lun warúeite le Rómána ódi mabuídunti?

¹⁵Subúdi lumúti Jesúsu luágu bián-guañein lan jagíbu, ába laríñagun joun.

—¿Cámesan jíchaajan sádara nubá? Barújuma ában lídaangiñe seínsu ligía nun, aríja námugei.

¹⁶Ába janúgüni lun. Dan le laríjini, ába lálügüdüniña.

—¿Cági iyáwa lúma íri le luágubei?

Ába jaríñagun lun.

—Láni urúei Rómána.

¹⁷Ába laríñagun joun.

—Rújumeiti láni urúei lun urúei, rújumeime láni Búngiu lun Búngiu.

Ába laweíridun janígi láu ligáburi loúnabuniña.

Álügüdajani libúgürü ásaaruni lídaangiñe óuweni

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Ába jóudin fiú saduséogu aríjei Jesúsu. Afññetiña saduséogu luágu úa lan ásaaruni lídaangiñe óuweni. Ába lubeíti jaríñagun lun.

¹⁹ —Maésturu, aríñagatí meja Moisés luágu ánjein lan óuwe ában wügúri le marfeiti masáaniguga táu lúmari, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma wúri to uefboun loúwe, lun gasáanigu lan táu lun líbugaña le óuwebei. ²⁰ Ñíñanu mejati sédü gamúlenuguátiña, le furúmiñeti, ába lamárieidun, ába loúnwen marájüñüga.

²¹ Le jabíaman, ába lamárieidun túma wúri tó buga lúmari líbugaña, ába gñe loúnwen marájüñütiña, ligía méme asúsereda lúma le júriwan.

²² Maríetiña sédügubei jagía túma, úati ni ában garaúti táu. Lagúmujóun óra, ába gñe toúnwen wúri tugúya.

²³ Niján le uágubei wálügüdaja. Dánme le jásaarun jiláaña lídaangiñe óuweni lúnya gabágari jamá, ¿cábagi úmari wúri tugúya jádaangiñe sédü gamúlenuguátiña ja, lárigiñe maríei jamá sun jagía túma?

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Bulfeiguatün ladúga libídiñe tuáguti Lerérun Búngiu jun, ni luáguti lubáfu Búngiu. ²⁵ Dánme le jásaarun jiláaña lúnya jabágaridun, ámujalime jabágari, magámaridun jába, míchugun jamáñame jasáanigu lun maríei, queísi magámaridun jamá ánjeligu siélu. ²⁶ Ánjeinti luágu sará jamá jiláaña lúnya jabágaridun, ¿malíjan jumágiru lilíburun Moisés luágu ladímurejan Búngiu lun lídaangiñe ában búbugati durúngu umúti? Laríñajare lun. “Áu Lubúngiutebei Abrahám, Lubúngiute Isáac, Lubúngiute Jacób.” ²⁷ Ítara líña lubeíti, ánjein

jamúgati jiláañu jáña wügúriña jagía lun sun dan, maríñaguntí jamúga Búngiu luágu Jabúngiute lan, ladúga máma Jabúngiute jiláguaaña Búngiu, Jabúngiute wínwangiña. Ítara líña lubeíti, jugúya weíríti jabúlieidágun.

Gumádi le weírigitimaabei

(Mt 22.34-40)

²⁸ Ñíñein ában jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés le agáambubalin jadímurejan, queíti subúdi láani luágu oúnaba lániña Jesúsu buídu, ába líabin lubároun, ába lálügüdüni.

—¿Cáteisan lídaangiñe lilúrudun Búngiu weírigitimaabei?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Niján le weírigitimaabei. “Agáamba jumána, jugúya Israelítagu, Wabúreme Búngiu, ligía rügúñein Abúremein. ³⁰ Jínsiñelá lubeíti Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bisáminan, láu sun bére.” Ligía gumádi le weírigitimaabei, ³¹ áni le libíaman lídan uweíríguni lenége le furúmiñeti. “Jínsiñe jamá bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.” Úati ámu gumádi weíríguti lueí bíama le.

³² Ába laríñagun arúfudajati ligía lun.

—Buíti baríñaguni, maésturu. Binárün luágu ában rügúñein lan Búngiu, luágu úa lan ámu, ³³ áni lúnti jínsiñe lan Búngiu woun táu sun wanígi, láu sun wasáminan, táu sun wawáni, láu sun wére, lun gñe jínsiñe jamá wíbirigu woun queísi wínsiñegua woúngua. Gebégiti sun líra ligíbugiñe sügú láu sun wadágaragüdün lun lúma sun cátei le agudúbei luágu latáru.

³⁴ Dánti le lagáambun Jesúsu loúnabun láu lichú áu, ába laríñagun lun.

—Madíseedibu lueí lílana ban larúeijan Búngiu.

Manígijaña lun jálügüdajan.

¿Ca adúgawagun Cristu?

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Larúfudajaña Jesúsu témpulurugu, larináaga.

—¿Ída liñasan jarínagunbei arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu ladúgawagun lan David Cristu? ³⁶ David guánarügü láu lubáfu Sífiri Sándu arínagati ítara.

Larináagare Abúremein lun Nabúreme.

“Núrúba núma lueígiñe noúnwenren daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

³⁷ ¿Ída lubáti ladúgawagun lan David Cristu ánjein wa lubálin David guánari Cristu, “Nabúreme”?

Ába jagáambuni bürübünu gürgia jagía láu ugúndani.

Ladárirun Jesúsu jadúnrun arúfudajatiña lilúrudun Moisés

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54, 20.45-47)

³⁸ Ábaja larinágun Jesúsu joun lídan larúfudajan.

—Toúnigi jumátia jawéi arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jínsiñeti joun lun jeíbugun táu anáanguni durúrutu lúma lun labúsurúniwa joun úmada láu sarágu inébasei. ³⁹ Áluaja jamúti jalaú le jála weírigutiña tidan jalígílisin jurú, lúma lubuídun-ágei ubáraü lídan eíginí. ⁴⁰ Gidá jamutu jában wúrñia ja jiláaña úmari jawéi, lúnti jadáuragun láu sun líra, ába jadúgün afúrieiduni le migínaguti. Weíríbei jasúfurirun luágu sun le jadúgübei.

Tedéweejan fugiábu wúri to jiláali túmari, lun Búngiu

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Luágu ában wéyu, ñun líña Jesúsu témpulurugu tigíbugiñe gáfu to lágei seínsu, aríaguei jíchaajan gürgia seínsu tídoun. Gíbetiña rísitiña íchugutiña sarágu seínsu. ⁴² Ligía tiábin ában

fugiábu wúri to jiláali túmari, ába tíchugun bián gáwanün tídoun gáfu tugúya. ⁴³ Ába lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu lubádun, ába larinágun joun.

—Ninárün jáu luágu gíbetima lan tíchugun wúri to sügú jáu sun ja íchugubaña seínsu tídoun gáfu to, ⁴⁴ ladúga sun jagía, lídaangiñe le ígiragubei jáma jíchiga, ánjoun tugúya, láu tugúdemegun rútumuti sun lé túmabei lun tawínwandun.

Larinágun Jesúsu luágu tagúnrinchawagúba lan témpulu

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

13 Dan le láfuriduña lan Jesúsu témpulurugugiñe, ába larinágun ában jádaangiñe láni disípulugu lun.

—¡Maésturu, aríjabá tun tubuídun watémpulun lúma buri dúbü le áubei tadúgúwa! ¡Máma tanárimé buri!

² Ába loúnabuni Jesúsu.

—¿Aríagu jíña tun tanárimé témpulu to? Merédebeítia ni ában dúbü ligíbuagu ában, lagúnrinchaguba sun le.

Seíni buri lubáragiñe lagúmuchun uboú

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24, 17.22-24)

³ Ábati jóúdin luágu wúbü le gríbebei Olívos le tigíbugiñebei témpulu. Dánti le ñun líña lan Jesúsu ñi, ába jayábin Pédro, Jacóbo, Juan lúma Andrés, ába jarínagun lun, jagíaguarügü.

⁴ —Buséntiwa lun bariñaguni woun ídame lan lasúsereda sun le tun témpulu to. ¿Cábasan seíni luágu chúlújali lan dan lun lagúnfulirun sún buri cátei le?

⁵ Ába larinágun Jesúsu joun.

—Toúnigi jumá, mayéedagualaún ni ában, ⁶ ladúga sarágujaba ñúbintiña, jarínagame. “Áu Crístubei”, áni sarágujaba jayéedun.

⁷ Jugúya, dánme le jagáambuni lamúri wuríbu yaráfa jun lúma

ugánu luáguti buri wuríbu díseti jueí, manúfudedagua jumá, ladúga ñíbei wuríbu súnwandan, mámagili lagúmuchun ubou líra. ⁸Lageíndaguba ában fulásu lúma ában, awúrībuja ligiame ában ageíraü lúma ámu. Ñíbei járabaganáli lídan sarágu fulásu, ilamáü, chagáguau, áni súnme buri cátei le, lagúmesejarügügilime le lúnbei lasúfurirúniwa.

⁹Toúnigüa jumá júngua ladúga jedéregerúaba lun lúrudu, ábame jabúleiseirunün tídan buri jalígílisin jurú, janügúba lun jagúseragüdúniwa jagíbugiñe gumádimatiña lúma jagíbugiñe urúeigu, nueígiñe, ítara lúba gayára lan jadímurejan nuágu, jagíbugiñe. ¹⁰Lubáragiñe lagúmuchun ubou, lapúrichijoúba ugánu luáguti asálbaruni lídan sun fulásu. ¹¹Dánmeti le janügúniwa lun jedéregerúniwa joun lúrudugu, magíbedalá jarítangun luágu cába lan jaríñaga, masáminaragubei jumeí. Aríñaga jumeí le laríñangun Búngiu jun lídan óra ligía, ladúga mámaba jugúya adímureja, Sífiri Sándu, ligiaba adímureja. ¹²Jedéregerubaña wügúriña jamúlenu jáma jábugaña lun jáfarúniwa jilágubei, deréga jamáñame agúbürigu jasáanigu, jagáraabaguba isáanigu jawágun jagúbürigu lun jedéregerúniwa lun jáfaruniwa jilágubei. ¹³Jiyéereguduba lun sun ubou nueígiñe, le asígiruti úragu darí lúmoun lagúmujoún, lasálbaruba.

¹⁴‘Abúrtijati proféta Daniél luágu cátei iyéereguti le gagúnrinchaguagüdadíbei, dánme le jaríjini cátei ligía le ñí lubei moun lan lun ñi lan—le alíjabei, gunfaráandalá—jámétia Judéabaña, lúntimétia janúrajan luágun wúbü. ¹⁵Le gürígia le bougudíbei, mebélura látia múnadoun aságara ni cáta, ¹⁶le áraabubei, magríbudalá ágyu ni anúgoun lanáangun. ¹⁷Fugíábugume wúríña ja dageínatiña

lídon wéyu ligía jáma ja garájüñütiña ja gurágiña. ¹⁸Amúriaja jumá lúma Búngiu lun máma lan lídan lidáni lidíliga jeíbaagua, ¹⁹ladúga lidáaníbei asúfuriruni quei le masúseredungili lúmagiñe ladúgüni Búngiu ubou, masúseredundügüyaalime giñe larígiñe. ²⁰Ánjein jamúga madúraagun lánme Jabúreme Búngiu dan ligía, úabei jamúga ni ában eséfuruti, ladúraagubei luágu jínsiñe lánigu lun, ja anúadaja láañabaña.

²¹‘Ánjeinti aríñawagua jun. “Aríja jumá, niján Crístubei”, o “Nirán”, maffínera jumá, ²²ladúga jayábiba eyéejatiña aríñaga jawougua luágu Crístu lan jagía, jíbiri, aríñaga jagiame luágu profétagu jamá, áni jayéeni. Jadúgüba seíni lúma miláguru lun jayéedaguniña ásta ja anúadaja láañabaña Búngiu ánjein gayára. ²³Aráanseñu jumá, rúnaadün luágun jugúdi.

Ída lúba lan ligáburi lagíribudun Crístu ubouágun

(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

²⁴‘Lídounme wéyu ligía, larígiñeme dan ligía le lánina asúfuriruni, ábame labúrigadun wéyu, marúnidunjálime játi. ²⁵Jeíguaduba warúguma siélugiñe, ábame ladádagarun sun siélu. ²⁶Ábame narijiniwa, áu le Wügúri Garaúwarügüti, niábin lídan juánriñu láu oúnwenbun ubáfu lúma uweíríguni, ²⁷ábame nouñajaniña ánjeligu oúndaraña sun ja nanúadajabaña lídaangiñe gádürü larígei ubou, lúmagiñe lidíse-ágei ubou darí lúmoun lidíse-ágei siélu.

²⁸‘Gunfaráanda jumeí jémpulu le tuáguti tídibu ígo. Dan le ñulúgüli tilímun, ába labouchun tubána, subúdi jumúti luágu níteeli lan lidáni lubáchouga. ²⁹Ítara meme, dánme giñe jaríjini sún buri cátei le, subúdi jumeí

luágu yaráfaali lan niábin. ³⁰Ninárün jáu, luágu lagúnrinchawagúba lan sun ubúru gu le Jerusalén lubáragiñe jowwegun güirigia ja lánina dan le. ³¹Lagúmuchaguba siélu lúma ubou, ánjein nerérun, merédebei magúnfulirunga.

³²Ánjeinti wéyu lúma óra le lúnbei lasúseredun sun cátei le, ibídiñeti ni ca un, ni joun láni Búngiu ánjeligu ja siélubaña, ni lun Liraú, Búngiu rügüñein le Úguchili asúbudirei.

³³Lúnti lubeíti agágudúañu jumá, aríaja, ayúmuragua lun Búngiu, ladúga ibídiñeti jun ídame lan lachúlúra óra ligía. ³⁴Ítara lúba quei ában wügúri le ñúdünbei luágu ában weíyaasu díse, lubáragiñe láfuridun lúbiñegiñe, ába líchuguni sun cátei jájaburugun lumúsuniña áni ru ligía jawádigimari, aríñaga ligía lun le luágubei béna lun loúnigirun. ³⁵Áu queisi tabúreme múna tugúya, furésebei nagíribudun. Agágudúañu jumá lubeíti, ladúga ibídiñeti jun cába lan óra nachúlúra, ánjein güñounba lubei lúmoun áriebuba lan, o lubá lan larúgan o bináafin lan, ³⁶ñúbindügü níñein sódini, ábame nadárirunün arúmuga. ³⁷Le naríñagubei jun aríñaga numúti joun sún gubei. Agágudúañu jumá.

Lalédawagúniwa lubá Jesúsu

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

14 Bián rügáali wéyu lubá fédu le arítaguagúlei luágu meja dan le lásügürünbei láni Búngiu ánjeli áfaraguáña jarájüñü Ejíptona, máfarawaguntiña jarájüñü Israelítagu, lidáani gíñe fédu le ñí lubei teigúa fein to magánatu ísi. Ábanti jáluajan jábutigu fádorigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés ída lúba lan járügdüni Jesúsu láu eyéerawaguni lun jáfaruni jilágubei. ²Ába jaríñagun.

—Márügüda wameí fédurugu lueí jafúudun güirigia.

Tájurudaguni ában wúri Jesúsu

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³Betániañein Jesúsu lúbiñe Simón lé meja gawágubei gumeín luágu lúra, dánti le ñun líña lan luágu dábula, ába tiábin ában wúri láu ában budeín buin láu ibíñei le jémeti, le séruti. Ába tájalachuni ligína budeín, ába téseruni ibíñei lábulugun Jesúsu. ⁴Ába jagáñidun jádaangiñe ja ñíbaña, ába jaríñagun jámagua.

—¿Cámesan lefédirítia ibíñei jémeti le? ⁵Gayaraati jamúgagu lalúgurun luágu sügú láu lebégi ában irúmu wadágimanu, lun jíderawagún gudémetiña.

Ába jébechunun, ⁶ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumoún. ¿Ca uágu jañáwuri ja tun? Ában cátei buíti le tadúgübei nun. ⁷Súnwandan ñíbaña lan gudémetiña júma lun jíderaguniña dan le jabúseerun, ánjein áu, mámaba súnwandan júma nan. ⁸Adúga táali wúri to le tíaraabei, jurúguaaru ibíñei luágu nógubu lubá nábunajoún, ⁹áni ninárün jáu luágu lídan lan furúmieguaarügü fulásu lídan sun ubou le ñí lumuti lapúrichijoúa ugánu le lánina asálbaruni labájüdawagúba gíñe le tadúgübei wúri to lun jarítagnun tuágu.

Lalúguruni Júdas Jesúsu

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰Ábati lídin Júdas Iscarióte, le ában jádaangiñe dúusu láni Jesúsu disípulugu, adímureja jáma jábutigu fádorigu lun ladúgün darádu jáma lun ledéregeruni Jesúsu joun. ¹¹Dan le jagáambubalin, ába jagúndaaragun, ába jaríñagun lun luágu jíchuguba lan seínsu lun. Ába lagúmeserun Júdas

áluaja ída lúba lan ledéreggeruni Jesúsu joun.

**Lagúmujoún leígin
Jesúsu jáma lánigu**

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn
13.21-30, 1 Co 11.23-26)

¹² Le furúmiñeti wéyu lídan fédu le ñí lubei teigúa fein to magánatu ísi, luwéyuri lafarún mudún le lánina fédu le páscua, ába jálügüdüni disípulugu Jesúsu.

—¿Jalíagi babúseera lun woúdin aráansera wabárua lun weígini eígini le lánina fédu?

¹³ Ába loúnajan biáma jádaangiñe lání disípulugu, ába laríñagun joun lubáragiñe jóúdin.

—Jeíba ubúrugun, jadúnraguba lúma ában wügúri ñi táu ában dináa láu dúna, ¹⁴ jídinme lárigi le ñíjin lumúti lebélera, ábame jaríñagun lun tabúreme múna. “Ítara líña maésturu, ¿jagoún nege rúmu to lúnboun ñi lan leígei eígini le lánina fédu jáu lání disípulugu?”

¹⁵ Ábame larífudun ában rúmu weírítu jun, tougíñegua múna, to aráanseñu tíña, ábame jaráanseruni eígini woun ñi.

¹⁶ Ába jáfuridun disípulugu, ába jachúlürün ubúrugun, ába jadáriruni sùngubei quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eígini lánina fédu ñi.

¹⁷ Dan le lagúñedunbei, ába lachúlürün Jesúsu jáu dúusu disípulugu. ¹⁸ Dánti le luágu jamá dábula eíga, ába laríñagun joun.

—Ninárün jáu luágu lalúgurubadina lan ában jídaangiñe le eígibeí núma.

¹⁹ Ábati jajírudagun, ába jagúmeserun álügüdaguei ában ában.

—¿Áu funásan?

²⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ában jídaangiñe jugúya dúusu le éderutu leígan fein lídan asíedu.

²¹ Anángüraadina lubéfti, áu le

Wügúri Garaúwarügüti, luágu úma le uágubei taríñaga Lerérun Búngiu, áni ¡fugiábutia wügúri le alúgurutina! Buítimaati jamúga lun wügúri ligía lun magúriajóúniwa lan.

²² Dan le añája lubeí eíga, ába lanúgünun Jesúsu jeígan fein lújaburugu, ába letefngiruni Búngiu tuágu, lárigiñe lagúbachagunun ába líchugunun joun, ába laríñagun joun.

—Jotújuma, núgubu le.

²³ Lárigiñe, ába lanúgün ában wéru táu diweín lújaburugu, lárigiñe letefngiruni Búngiu tuágu, ába líchugunun joun, ába játun sun jagía tídaangiñe diweín tugúya. ²⁴ Ába laríñagun joun.

—Níta le, le añúuragüdúbalin iséri darádu, le gíñe áwiyurúabei joun sarágu gürígia lun ferúdunawa lan jafígoun. ²⁵ Ninárün jáu luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme wéyu le lúnbei náunun iséri tuwúyeri diweín lídan larúeijan Búngiu siélu.

**Laríñaguni Jesúsu luágu
leyéedaguba lan Pédro láu**

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Lásun jerémujani urému luágu Búngiu, ába jóúdin luágun wúbü le gírubei Olívos. ²⁷ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Sun jugúya janúrajaba, ígira jumáname áriebu le, ladúga taríñajare Lerérun Búngiu. “Náfarubei jóúniri mudún jilágubei, ábame jeréderun mudún chagágu.” ²⁸ Lárigiñeme násaarun lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun, nídiba Galiléa jubáragiñe.

²⁹ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati jígirunibu sun ja, nugúya, mígirun nubádibu.

³⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ninárün báu, áriebu meme le, lubáragiñe layúgurujan gáyu bián weíyaasu, úrüwaalime weíyaasu baríñagun luágu ibídiñe nan bun.

³¹ Ába laríñagun.

—Ni ánjein lun lubeí noúnwen búma, maríñagubadina luágu ibídiñe ban nun. Ligía méme gíñe jaríñaga súngubei.

Layúmuragun Jesúsu lun Búngiu, Getsemaní

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Ábati jachúlürün lídoun ában fulásu gríti Getsemaní, ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu,

—Ñurújuma ya, nefbuga ayúmuragua lun Búngiu.

³³ Ába lanúgüniña Pédro, Jacóbo, lúma Juan lúmagua. Ába ladíjeridun larítangun buídu, sandí ligía ában igárigu weíruti títan lanígi. ³⁴ Ába laríñagun.

—Sandítina ában íruti weíruti le lánina ouweni títan nuwáni. Reídei jumá ya, áni agágudúañu jumá.

³⁵ Ábati lídin Jesúsu lubáruaguouñ mémeraü, ába labúluchagun múarugun, ába lamúriajan lúma Búngiu ánjein gayára lubeí masúfurirun láani le lúnbei lasúseredun lun lídan óra ligía. ³⁶ Ába laríñagun lídan layúmuragun.

—Núguchi, gayára bumúti sun cátei, séfu bána lueí nasúfuriruni cátei le, máma quei nabúseerun, quei babúseerun.

³⁷ Ába lídin, ába ladáriruniña disípulugu arúmuga, ába laríñagun lun Pédro.

—Simón, ¿barúmuguñasan? ¿Siñátisán buga beréderun ni ában óra agágudúañu? ³⁸ Agágudúañu jumá, ayúmuragua jugúyame lueí jeíguadun lídoun ínhajouñi lun jeféridiruni jafñen nuágu. Inárüni luágu benéfa lan jáni espíritu lun le buídubei, ánjein júgubu, débiliti.

³⁹ Ábaya lídin ayúmuragua lun Búngiu, aríñageinaleí méme dimúrei le laríñagubei furúmiñe. ⁴⁰ Dánya lagíribudun, ábaya ladáriruniña arúmuga ladúga luweírín lidábu jágu. Ibídiñetiti joun cába lan jounabagüle

lun. ⁴¹ Ábaya lídin lúriüwan weíyaasu, ába laríñagun joun.

—¿Jarúmuguña mémesan, eméraagua jugúya? Buídürügaali, chúlúja óra lun nedéregerúniwa, áu le Wügúri Garaúwarügüti, jájaburugun gafígountiña. ⁴² Sarájuma, queímoun, níteeli le lúnbei ledéregerunina.

Janúgüni Jesúsu adáüra

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Nígili Jesúsu adímureja, ligía lachúlürün Júdas, le ában jádaangiñe dúusu disípulugu, liábin jáu sarágu mútu táu efeín lúma wéwe. Jounajan jábutigu fádirigu, arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma ámu wügúriña weírigitüña lídan jafñen jurfu. ⁴⁴ Aríñagalíti buga Júdas joun ítara.

—Le wügúri le nachúurun, ligía, ábame járügdüni, ábame janúgüni, jounigireime buídu.

⁴⁵ Ítara líña lubeíti, dan le lachúlürünbei, ába layarafadun Júdas lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Maésturu.

Ába lachúurun. ⁴⁶ Ábati járügdüni Jesúsu, ába janúgüni adaürüwa.

⁴⁷ Níñein ában jádaangiñe ja níbaña, ába láluguchunun lefeñte, ába líbuguni ában larígei lumúsun fádiri le íñuti-maabei. ⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun mútu jagía.

—¿Jiábin táu efeín lúma wéwe lun janúgünina adáüra, camá jamuga jíwerutina? ⁴⁹ Ságüñaja wéyu júma nan témpulurugu arúfudaja jun, madaú jumútina. Wel, lasúseredunbei le lun lagúnfulirun Lerérun Búngiu.

⁵⁰ Ábati jígiruni sun disípulugu Jesúsu lábbuga, ába janúrajan.

Wügúri núraügili le anúrajabei

⁵¹ Níñein ában wügúri núraügili afálaruti Jesúsu, darúgu lougua táurügü ában sídi, ában járügdüni. ⁵² Ába

lasáfarun jaweí, ába leibáagun surúsu, ígira sídi.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúruđu

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Ábati janúgüni Jesúsu ligíbugiñoun fádiri le ínutimaabei, ába joúndaragun sun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma ámu wügúriña ja weirigutiña lídan jafñen juríu. ⁵⁴ Ábati lafálaruni Pédro Jesúsu dísegiñe chülú tübüürürugun lúban fádiri le ínutimaabei, ába leréderun ñun jáma oúnigirutiña témpulu abácharagua larúgürügü wátu.

⁵⁵ Jáluajati jábutigu fádirigu lúma sun líñun-ágei lúruđu lidúnrun Jesúsu lun gayáraabei lan jafádiruni lun láfarúniwa jilágubei, madáritiña lidúnrun.

⁵⁶ Sarágu jáña yebe adímurejatiña iyéeni luágu, múaradúntiña láu le jaríñagubei.

⁵⁷ Níñanu yéetiña ásaarutiña aríñaga.

⁵⁸ —Agáambatiwa laríñagun. “Nagúnrinchaguboun témpulu to, to jadúgüboun wügúriña, ábame naráramagüdün ában témpulu lídan úruwa wéyu to máma jadúga wügúriña.”

⁵⁹ Ni ítara, múaradúntiña láu le jaríñagubei.

⁶⁰ Ábati lásaarun fádiri le ínutimaabei jádaangiñe sun jagía, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Moúnabuntíbusan ni cáta? ¿Cáteisan le, le jaríñagubei buágu?

⁶¹ Ába leréderun Jesúsu maníñu, moúnabunga ni cáta. Ábaya lálügüdüni fádiri ínutimaati.

—¿Amúrúsan Crístubei le Liraú Búngiu, le lúnbei lasálbaruniña gürgía lídaangiñe jafígoun?

⁶² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu. Áni jugúya, jaríjubadina, áu le Wügúri Garaúwarügüti, ñun

lueígiñe loúnwenren Súnti Gabáfu, aríja jumeíme niábin lídan juánriñu siélugiñe.

⁶³ Ábati lajeíridagunun fádiri ínutimaati lanáangun, le ligáni, ába laríñagun.

—¿Ca ámu wabúseerubei lun líchugun fe luágu guetó? ⁶⁴ Agáamba jumúti lanábaguni Búngiu láu lerérun. ¿Ída líña jaríjin lun líra?

Ába jabúdujan súngubei lun láfarúniwa jilágubei.

⁶⁵ Ábatí buri jagúmeserun jíbiri ásueraguei, adáuragua láu ligíbu, abúleiseirei, jaríñagati.

—¿Aríñaga beígia cátei lan áfarubalibu!

Ába buri jagáyujajan súdeara luágu.

Laríñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Níñein Pédro büürürugu, ligía tiábin ában lumúsun fádiri le ínutimaabei. ⁶⁷ Dan le taríjini abácharagua larúgürügü wátu, ába taríaguni, ába taríñagun lun.

—¿Ma giñe buga lúmañadibu Jesúsu le Nazarétna?

⁶⁸ Ába leyéedagun Pédro, laríñaga.

—Ibídiñeti gürgía ligía nun, ibídiñegubefti nun ca lan uágu badímureja.

Ába lígiruni fulásu le ní lubei labácharagua lun yaráfa lan lun lebéneri baríeru, ábati layúgurujan ában gáyu. ⁶⁹ Ábaya taríjini músu tugúya, ába taríñagun joun ja níñaña.

—Ába giñétia jádaangiñe lánigu Jesúsu le.

⁷⁰ Ábaya leyéedagun. Murúsun óra lueígiñe, ábaya jaríñagun ja níñaña lun Pédro.

—Inárüni, amúrü ában jádaangiñe, ladúga Galiléana amúrü, ítara líña badímurejan quei jagía.

⁷¹Ába líñaragun Pédro lúngua án-
jein máma lubei inárüni le laríñagubei.
Ábaya laríñagun.

—Íbídiñeti gürígia le uágubei jadí-
mureja nun.

⁷²Lídan óra ligía, ába layúguruja
gáyu libíaman weíyaasu. Ábati laríta-
gun Pédro luágu le laríñagubei buga
Jesúsu lun. “Lubáragiñe layúguruja
gáyu bián weíyaasu, beyéedaguba náu
írüwa weíyaasu.” Dánti le larítangun
luágu, ába layájun.

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc
23.1-5; Jn 18.28-38)

15 Larúgan bináafin, ába
joúndaragun jábutigu fádírigu
jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés,
jáma ámu wügúriña ja weírgutiña
lídan jafíñen juríu lúma sun líbiri
líñun-ágei lúru, aríja cába lan jadúga
lun lasíadirúniwa Jesúsu. Ába janúgüni
gürágu, ába jedéreguni lun Pilato.
²Ába lálügüdüni Piláto Jesúsu.

—¿Amúrü Jarúeitebei Juríu?

Ába loúnabun Jesúsu.

—Ánja, ítara líña quei baríñaguni.

³Ába buríti jíchugun jábutigu fádírigu
sarágu lidúnrun. ⁴Ábayati lálügüdüni
Piláto, ába laríñagun lun.

—¿Moúnabuntíbusan ni cáta? ¿Arí-
jabá átiriñein lan bidúnrun íchuguti?

⁵Moúnabun mémeti Jesúsu ni cáta,
ába laweíridun lanígi Piláto láu líra.

Lasíadirúniwa Jesúsu lun ouweni

(Mt 27.15-31; Lc
23.13-25; Jn 18.38–19.16)

⁶Jécutiti Piláto ígiragüda ában
adaürúti ságü fédu le lánina páscua,
le jamúriajan gürígia jádaangiñe
adaürútiña. ⁷Ñíñeinti ában adaürúti
gíriti Barabási úara jáma ámu ja
áfarajabaña gürígia jilágubei lídan
inúraguni luágu gumádi. ⁸Ábati jayábin

gürígia, ába jaríñagun lun Piláto
lun ladúgüni queíñaja ladúga. ⁹Ába
lálügüdüniña.

—¿Buséntün lun nígiragüdüni
Jarúeite Juríu?

¹⁰Laríñagubaalin Piláto líra ladúga
busén lán yebe lígiragüdüni Jesúsu,
subúdi lumúti luágu ladúga lan
gimúgäu jedéregerei jábutigu fádírigu.
¹¹Fügüda jamaña jábutigu fádírigu
gürígia, jaríñaga joun lun jamúriajan
lun lígiragüdüni Barabási, máma
Jesúsu. ¹²Ábati laríñagun Piláto.

—¿Cáti jabúseerubei nadúgün láu le
uágubei jaríñaga Jarúeite Juríu?

¹³Ába jagúaragun.

—¿Dáguabeí luágu gurúwa!

¹⁴Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cáti wuríbati ladúgübei?

Ábaya jagúaragun.

—¿Dáguabeí luágu gurúwa!

¹⁵Queíti busúen lan Piláto leréderun
buídu jáma gürígia, ába lígiragüdüni
Barabási, lárigiñeti loúnajan abeichei
Jesúsu, ába ledéreguni lun
ládarawagún luágu gurúwa.

¹⁶Ábati janúgüni súaara lídoun
tübúrürü lúban urúei, ába joúndarúniwa
sun súaara. ¹⁷Ába jadáuraguagüdüni
táu ában anáanguni funátu, ába jadúgün
ában rídi láuti jíyu, ába jíchuguni
leréberugu. ¹⁸Ába jagúmeserun
agúaraja lun.

—¿Gábágarilá Jarúeite Juríu!

¹⁹Ába jagáyuajan lábulugun láu ában
wéwe, ába jásuereguni, ába jájudura-
gun abúsura lun. ²⁰Lárigiñe jéjerajan láu
ítara, ába jarágachunun anáanguni to
jadáürüboun luágu lueí, ába jadáürünun
lanáangun luágu. Ába jaságaruni lun já-
daraguni luágu gurúwa.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹Ñíñein ában wügúri Cirénena, gíriti
Simón, lúguchi Alejandro lúma Rúfo,

liábiña áraabugiñe, dan le lásügürün ñígiñe, ába jafósuruni lun lanúgüni lugúruwan Jesúsu.

²² Ába janúgüni Jesúsu lídoun ában fulásu gíriti Gólgota, míni lan líra, Lufúlasun Lábu Ichúgü. ²³ Ába jíchugun diweín láu ában luwúyeri árani gíriti mírra tídoun lun, mátun lumútu. ²⁴ Ábati jádaraguni luágu gurúwa, ába jájurerun súdaara ubúnuruni lun jaríjin cába lan jádaangiñe erédera táu lanáangun.

²⁵ Ladaúnrun néfu bináafin, ligía jádaraguni luágu gurúwa. ²⁶ Ába labúrüdúniwa lidúnrun ñi. “Jarúeite Juríu.” ²⁷ Dáguatiña gíñe bián jíwerutiña luágu gurúwa úara lúma, ában lueígiñe loúnwenren, ában lueígiñe lubaúna. ²⁸ Láu líra lagúnfulira le tariñagubei Lerérun Búngiu. “Abájüdúwati jáma wuríbatíña.”

²⁹ Dan le buríti jásügürün güri-gia, ába jájinjani jachúgü láu, ába janábuni, jaríñaga.

—;Bugúya le aríñagubei luágu fíbounme lan témpulu, ábaya lánme baráramagüdünun lídan úrúwa wéyu, ³⁰ séfuguabá búngua, raríba lueígiñe gurúwa!

³¹ Ába gíñe jéjerajan jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés láu, ába jaríñagun jámagua.

—;Séfuti ámu, ánjein ligía, siñáti leséfuragun lúngua! ³² ;Raríla Crístu, Jarúeite Israelítagu, lueígiñe gurúwa guetó wagíbugiñe, affíne wamámuga luágu!

Ja dáwaguñubaña luágu gurúwa úara lúma, anába jamúti gíñe.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Amídirugu, ába labúrigadun sun ubou darí ladaúnrun úrúwa ráboun-wéyu. ³⁴ Ligía lagúaragun Jesúsu.

—Eloí, Eloí, ¿láma sabáctani? — míni lan líra. Nubúngiute, Nubúngiute, ¿cásan uágu bígirana?

³⁵ Níñanu jádaangiñe ja níbaña agáambuti, ába jaríñagun.

—Agáamba jumá, lagúajaña lun proféta Elías.

³⁶ Ába lefbaagun ában jádaangiñe, ába ladúdüragüdün ában mudúsi táu diweín garújütu, ába líchuguni luágu ában wéwe, ába línchuni lun Jesúsu lun lachúurunun, ába laríñagun.

—Ígira wameí guetó, waríja ánjein níubin Elías aráriragüdei.

³⁷ Ábati ladúgün Jesúsu ában agúaraguni jéreti, ába loúnwen. ³⁸ Ába tajeíridagun tubélun témpulu lídan bián murúsun íñugiñe lun únabun. ³⁹ Dan lagáambuni jábuti súdaara Rómána le rárabai ligíbugiñe Jesúsu lagúaragun, aríjaleí ída líña lan loúnwen, aba laríñagun.

—Inárüni luágu Liraú lan Búngiu wügüri le.

⁴⁰ Níñanu gíñe würiña, aríagutiña dísegiñe, níñoun María Magdaléna, María to lúguchu Jacóbo le níraütimagilíbei, lúguchu gíñe José, níñoun gíñe Salomé. ⁴¹ Würiña ja, falá jamuti Jesúsu áni íderagua jamúti dán meja le Galiléañein lan. Níñanu gíñe sarágu ámu würiña ja níubinbaña Jerusaléoun úara lúma Jesúsu.

Lábunajoún Jesúsu

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Lubáragiñe lálüdün wéyu, ába liábin José, ában wügüri inébewati jádaangiñe líñun-ágei lúrudu, le agúraba-jabaalin lagúmeserun larúeijan Búngiu táu sun lanígi, lílana fulásu le gíríbei Arimatéa. Queíti luwéyuri lubeí lan aráansejani, le ában wéyu lubá wéyu le eméraaguagülei, ába lebélorun le níjin lubeí Piláto amúriajei lúgubu Jesúsu, úouga ni murúsun anáfudei lídan. ⁴⁴ Ába

laweíridun lanígi Piláto dan le lagáambun luágu jilá lan Jesúsu, ába loúnajan luágu ában jábuti súdaara lun lálügüdüni ánjein inárüni lubei luágu jilá lan. ⁴⁵Dan le laríñagunbei lun luágu inárüni lan, ába líchuguni Piláto lúgubu Jesúsu lun José. ⁴⁶Ábati lagáñijan José ában gamísa fínutu, ába larárigüdüni lúgubu Jesúsu lueígiñe gurúwa, ába loúburaguni táu. Ába líchuguni lídoun ában umúajaü achigíti luágu dúbü, ába ladáuruni láu ában dúbü. ⁴⁷Ába tídin María Magdaléna túma María to lúguchu José aríjei fulásu le ñí lubei labunúa Jesúsu.

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

16 Dan le lásügürünbei wéyu le eméraguagülei, ába jagáñijan María Magdaléna, María to lúguchu Jacóbo, túma Salomé ibíñei lun jóúdin ájurudei luágu lúgubu Jesúsu. ²Dimáasu, láfunaduña larúgan, ába jóúdin luágu lumúaja, ³ábati jaríñagun jámagua.

—¿Cábasan agídarei dúbü lueígiñe lubéneri umúajaü?

⁴Dan le jaríjinbei, úaali oúnwenbun dúbü ligía lídan lilúgaarun. ⁵Ába jebélurun lídoun umúajaü, ába jaríjin ában wügüri nûraügili ñun ñi lueígiñe loúnwenren táu ában goónu jarútu. Ába janúfudedagun, ⁶ába laríñagun joun.

—Manúfudedagua jumá, jáluajañein Jesúsu le Nazarétna le ádarawagúbei luágu gurúwa, úati ya, sará lídaangiñe oúweni. Aríja jumeísan fulásu le ñí lubei líchugúa. ⁷Jeíba, jaríñagame joun láni disípulugu, lúntima Pédro, luágu níngiran lan luágu úma lun Galiléoun jubáragiñe. Jaríjibe ñi quei laríñaguni jún.

⁸Ába jóúdin würiña jagía anúrajeina ñigiñe ladúga lebelurun ában luweírin

anúfudei joun. Maríñaguntiñati ni cáta ni ca un ladúga janúfude.

Larúfudagun Jesúsu lúngua tun María Magdaléna

(Jn 20.11-18)

⁹Lárigiñe lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni, dimáasu bináafin, ába larúfudagun lúngua furúmiñe tun María Magdaléna, to méja uefboun laságara sédü espíritugu wurfbatiña. ¹⁰Ába tídin, ába tawísaruniña ja efbugubaña meja lúma. Dan le tadárirunbáliña, jayájuajaña ladúga lanárime írui jádan luágu loúnwen. ¹¹Dan le jagáambun luágu wínwanya lan, luágu aríja táani, maffíñetiña.

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun biáma jádaangiñe disípulugu

(Lc 24.13-35)

¹²Lárigiñe, ába larúfudagun Jesúsu lúngua joun biáma jádaangiñe já meja efbugubaña lúma, jóúdiña áraabun. Ibídiñetí yebe joun luágu Jesúsu lan. ¹³Ába jóúdin, ába jawísaruniña ja jíbiri, ni jagía, maffíñetiña.

Líchugun Jesúsu jadásin disípulugu

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴Lárigiñe, ligía larúfudagun Jesúsu lúngua joun únsu disípulugu jagía dan le ñun jamá luágu dábula, ába celadeñjan joun luágu liloúguan jaffínen lúma lidére jachúgü, ladúga maffínen jamá joun ja aríjubalin lárigiñe lásaarun. ¹⁵Ába laríñagun joun.

—Jeíba lídan sun fulásu apúrichija jumeí ugánu le luáguti asálbaruni joun sun gürígia. ¹⁶Ja affíñerutiña luágu, badísei jagíame, jasálbaruba, ja maffíñetiña, jeféridiruba lídaanme luwéyuri agúseragüdüni. ¹⁷Niján cátei le lúnbei jarúfuduni ja affíñebaña nuágu, lun lasúbudirúniwa luágu Búngiu lan oúnajabaliña. Jaságaruba espíritugu

wuríbatiña jawéi gürígia lídan níri, jadímurejaba ámu dimúrei lueí jerérún, ¹⁸ánjaña árügüda jéwe jájaburugu o ánjaña lan áta cátei le gáfarajati, madúgünbei wuríbani joun, lánwoun sun líra, jíchugubei jájabu jawágu sánditiña, ábame jareídagun.

lueígiñe loúnwenren Búngiu. ²⁰Ába jáfuridun disípulugu, ába japúrichijani ugánu le lánina asálbaruni lídan sun fulásu. Jesúsu méme íderagua lumútiña, áni choúrügüdaleí ugánu le japúrichijabei láu miláguru lé buri jadúgübei.

Lamúdeirun Jesúsu siélun

(Lc 24.50-53)

¹⁹Lárigiñe ladímurejan joun, ába líñurúniwa Jesúsu siélun, ába lañúurun

UGÁNU BUÍTI LE LABÚRÜJABEI LÚCAS LUÁGU JESÚSU

Labúrjani Lúcas lé meja asúseredubei

1 Lun Teófilo le weírígubei. Gíbeeña gürígia oúchutiña jabúrjani cátei lé buri luáguti wasálbarun lé meja asúseredubei wagánagua lídan lúaragun, ²áfaaguatiña jabúrjani ítara quei jarúfudajani ja arjubilin buri cátei ligía lúmagiñe lagúmeserun, apúrichija jagía luágu, woun. ³Áu gíñe, álügüdajaadina gíñe buídu buídu libúgürü sun cátei le asúseredubei lúmagiñe lagúmeserun, áni affñetina luágu maríban lan lun nabúrjjanun gárada to bun quei lubúdubu, ⁴subúdi bámugei linárün cátei le arúfudúaalibe bu bun buídu buídu. Niján le asúseredubei.

Lasúbudiragüdüni ában ánjeli luáguti lagúriajóun Juan le abásteragüdajabei

⁵Dán meja le Heródes lan urúeibe Judéa, nññein meja ában fádiri lánina jaffñen juríu, gíriri Zacarías, jádaangiñeti fádirigu ja lánigu Abías. Elisabét tíribe lúmarí, jádaangiñetu gíñe ladúgawagun Aarón. ⁶Biángubei jagía, richáguatiña ligíbugiñe Búngiu, gúnfulitiña lúma, adúga jameí sun le lubefbeí darí lun siñá lan laríñawagún ni cáta wurífbati jawágu. ⁷Masáanigutiña ladúga siñá lan tagáragüdün Elisabét, áni derébugugaaña gíñe jagía biángubei.

⁸Luágu ában wéyu, lídan lidáani jesériwidun lánigu Zacarías quei fádirigu ligíbugiñe Búngiu, ⁹ába jabúdujan según jagáburi fádirigu juríu, lun jasúbudiruni cába lan ebélura lídoun fulásu le sándutimaabei témpulurugu águdaja cupáli ligíbugiñe Búngiu, ába láburuhan luágun Zacarías.

¹⁰Sun niján lan cupáli águdajoúa, añája gürígia boúgudi ayúmuragua lun Búngiu. ¹¹Ábati lasáliragun ában láni Wabúreme ánjeli lun Zacarías, rára lueígiñe loúnwenren latárü le nñ lubei cupáli. ¹²Dan le laríjini Zacarías ánjeli ligía, ába laweíridun lanígi, ába lebélurun anúfudei lídoun. ¹³Ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Manúfudebá, Zacarías, ladúga agáamba láali Búngiu bayúmuragun, tagáraúduba búmari ában irájü, ábame bichuguni líri Juan. ¹⁴Tabuínchuba banígi láu ugúndani luágu, áni sarágujaba gíñe agúndaarutiña láu lagúriajóun, ¹⁵ladúga weírígubei biraú ligíbugiñe Búngiu. Mátunbei diweín ni bínu, áni nñbeí Sífiri Sándu lúma lúmagiñe lubáragiñe lagúriajóun lun ladúndejani lídan sun cátei. ¹⁶Ladúgüba lun jagíríbudun sarágu jádaangiñe Israelítagu lun jagáambuni Jabúngiute, ¹⁷lesériwiduba lun Búngiu láu sarágu ubáfu quei meja ladúgüni Elías. Laráansejaba lubá Jesúsu láu laráandaragüdüniña agúbürigu jáma isáanigu, láu gíñe larúfudajan joun ja magáambadibaña lun Búngiu lun júaradun lúma queísi gürígia richáguatiña. Ítara lúba laráanseruniña lubá jerésibiruni Jabúreme Jesúsu.

¹⁸Ába laríñagun Zacarías lun ánjeli ligía.

—¿Ída lubági nachóuruni cátei le? Áu táu sun númari, derébugugaadiwa.

¹⁹Ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Gabriél áu, áni nesériwiduña lun Búngiu, ligía oúnajabalina adímureja bun lun níchuguni ugánu buíti le bun. ²⁰Gueto, quei maffñerun bubeí luágu le naríñagubei bun, berédera merérunga, siñábeí badímurejan daríme lagúriajóun biraú. Lagúnfuliruba cátei le lídan lidáani.

²¹Sun dan le, añájati buga gürígia boúgudi agúrabajei Zacarías, weírítiti

janígi luágu lílú témpulurugu. ²² Dan le láfuridunbei, siñá ladímurejan joun, ábati jasúbudiruni luágu salígua lan som cátei lun, témpulurugu. Ladímurejati joun láu seíni, meréngadijaali.

²³ Dan le lagúmuchun dan le lúnbei lesériwidun Zacarías témpulurugu, ába lídin lúbiñoun. ²⁴ Lárigiñe cátei le, ába tadágeinadun Elisabét, to lúmari, ába máfuridun tan jábiñegiñe luágu seíngü játi, teréngati túnguarügü. ²⁵ “Ladúgüñein Búngiu lubuídun cátei le nun guelé lun lagídaruni nibúsigari jagíbugiñe gürígia.”

Lasúbudiragúduni ában ánjeli luáguti lagúriajoun Jesúsu

²⁶ Sísi játi lárigiñe, ába louñajani Búngiu ánjeli Gabriél lídoun ában ubúrugú lání Galiléa, gíríti Nazarét, ²⁷ lun lídin bisídoun ában wúri irájügiru, gírítu María. Wúri tugúya, gadáraduñoun lúma ában wügúri gíríti José lun tamárieidun lúma, wügúri ligía, linébaanfan urúei David. ²⁸ Ába lebélorun ánjeli ligía le ñíjin tubeí, ába laríñagun tun.

—¡Báfaguagüle, María! Níjein Búngiu búma, binílaadibu sügü jáu sun würíña.

²⁹ Dan le tagáambuni ánjeli ligía, ába tájüchürün láu le laríñagubei, ába tálügüdagun túngua ca lan uágu labúsura tun ítara. ³⁰ Ábati laríñagun ánjeli ligía tun.

—Manúfudebá María, fuleísei láadibu Búngiu, ³¹ badágeinada, ábame bagúriajan ában irájü, ábame bíchuguni líri Jesúsu. ³² Weírigubei, Liraú Búngiu le íñubei lúba lagúarúniwa, áni larúeigüdubei Wabúreme Búngiu quei larúeigüdüni David, le binádu lidúje. ³³ Lagúmadirubei linásiñun Israél lun sun dan, áni magúmuchadibeí lagúmadijan.

³⁴ Ábati taríñagun María lun ánjeli ligía.

—¿Ída lubági lasúseredun cátei le, mámarigidinagu?

³⁵ Ába laríñagun ánjeli tun.

—Liábinba Sífiri Sándu buágun, ábame louburagunibu lubáfu Búngiu. Ligía sándubei lubeí irájü le lúnbei bagúriajani, Liraú Búngiu lúba lagúarún. ³⁶ Tiábin bidúje to Elisabét, dageínaaru gíñe lau sun weíyaaru lan, tagáraüdüba ában wügúri irájü, ítara líña lubeíti, tó meja uáguboun jaríñaga luágu siñá lan tagáraüdü, níjein sísi játi dageínaü tuágu. ³⁷ Úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

³⁸ Ábati taríñagun María.

—Lidámun Nabúreme Búngiu nugúya, adúgaleí le baríñagubei náu.

Lárigiñe, ába lídin ánjeli.

Tídin María bisídoun Elisabét

³⁹ Lídoun dan ligía, ába tídin María furése lídoun ában ubúrugú le labádinaguabei buri wúbü Judéa, ⁴⁰ ába tebélorun lúbiñoun Zacarías, ába tabúsurun tun Elisabét. ⁴¹ Dan le tagáambuni Elisabét tabúsurun, ába lánjingichagun tiraú turágeirugu, ába liábin Sífiri Sándu tuágun. ⁴² Ábati taríñagun láu umálali le jéreti.

—Binílaadibu Búngiu sügü jáu sun jínáriñu, binílaali gíñe biraú. ⁴³ ¿Cátanañadina lun tiábin lúguchu Nabúreme bisídana? ⁴⁴ Láu nagáambuni babúsurun, ába lánjingichagun niraú nurágeirugu láu ugúndani. ⁴⁵ Gúndaatibu bugúya le affínerubei, luágu lagúnfuliruba lan cátei le laríñagubei Wabúreme bun.

⁴⁶ Ábati taríñagun María.

Rútu nuwáni uweíriguni lun Nabúreme, ⁴⁷ gúndaagua tugúya nanígi luágu Búngiu le Nasálbaragüle,

⁴⁸ lugúndun gudémejabujaali nun, nugúya le lidámun.

Lúmagiñe guelé, jaríñaguba sun gürígia luágu fuleíseiwaadina lan,

⁴⁹ladúga adúgaali Búngiu, le Súnti Gabáfu, cátei weínamuti nun, sán-duti líri.

⁵⁰Súnwandan gudémebaña lan ja inébe-jabúbaña lun, lun.

⁵¹Adúgaali oúnwenbun buri cátei, adúgaali lun ni cáta jamá ja barúguabaña jóungua.

⁵²Gidálaaña ja gabáfubaña lídaangiñe jaweírigin, ja únabubaña, ába ladúgüniña lun weírigu jamá.

⁵³Já buga lamábaña, quimúlegüda lumútiña, ánjeinti ja rísibaña, míchugunti ni cáta joun.

⁵⁴Íderagua lumútiña linásiñun Israél, ja esériwidubaña lun, mabúlieidun lumúti lun gudémejabu lan,

⁵⁵queí meja lidáradun jáma binádu wagúbürigu—

Abrahám jáma ladúgawagun—lun gudémejabu lan joun lun sun dan.

⁵⁶Ába teréderun María úrüwa játi ñi, lárigiñe, ába tagíríbudun jábiñoun.

Lagúriajóun Juan le abásteragúdajabei

⁵⁷Ába lagúnfulirun dan lun tagúria-jan Elisabét, ába tagúriajan ában wügúri irájü. ⁵⁸Dan le jagáambun tubésinanigu jáma tidújeñu luágu lubuídun cátei le ladúgübei Búngiu tun, ába jagúndaarun úara túma. ⁵⁹Luágu liwídün wéyu, ába lerésibiruni circuncisión, le liseíni luágu láni lan Búngiu irájü ligía. Buséntiña yebéti jíchuguni líri lúguchi luágu, le Zacarías, ⁶⁰ába taríñagun lúguchi.

—Uá, Juánba líri.

⁶¹Ába jaríñagun tun.

—¿Cági uágu? Úati ni ában jádaangiñe binébaanfaangu gíriti Juan.

⁶²Ába jálügüdüni lúguchi irájü láu seíni ca lan íri labúseerubei líchugun luágu. ⁶³Ába lamúriajan ában murú-

sun fuláansu, ába labúrüdün luágun. “Juan líribei.” Ába laweíridun janígi sún-gubei láu cátei le. ⁶⁴Lídan méme óra ligía, ába gayáraajaali lan ladímurejan Zacarías, ába líchugun uweírigin lun Búngiu. ⁶⁵Ába laweíridun janígi besínagu láu cátei le, ába labájüdawagún cátei le lídan sun fulásu geyégua jáu. ⁶⁶Sun ja agáambubalin, ába jeréderun asáminara, ába jálügüdagun jámagua, jaríñaga.

—¿Cáteibeí funasan irájü le?

Ladúga biní lumútija Búngiu le tímatimaati.

Lerémujan Zacarías

⁶⁷Ába liábin Sífiri Sándu luágun Zacarías, le lúguchi irájü ligía, ába ladímurejani Zacarías dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, ába laríñagun.

⁶⁸Buídulá ladímurejóun luágu Wabúreme le Jabúngiutebei gürigia ja Israelítagu,

ladúga núbínjali woun, wagía le lánigu, áni sálba láadiwa.

⁶⁹Rújali ában Asálbaragülei le gabáfuti woun jádaangiñe linébaanfaangu David, lé meja esériwidubei lun.

⁷⁰Ítara líña meja laríñaguni Búngiu jádaangiñe láni profétagu ja ederegeragubaña jóungua lun, lúmagiñe meja binádu dan,

⁷¹luágu lasálbarubádiwa lan jaweí wá-ganiñu luma jaweí sun ja iyéree-jabúbaña woun.

⁷²Ítara líña gudémejabu lan Búngiu joun binádu wagúbürigu, arúfudaleí luágu mabúlieidagun lan lueí lidáradun le sándubei jáma.

⁷³Niján lé meja laríñagubei lun wáguchi Abrahám.

⁷⁴luágu leséfurubádiwa lan jaweí wáganiñu, lun gayáraabei lan wesériwidun lun manúfudeiga,

⁷⁵ láu úarani, derégeguñu wagía wouñ-gua lun, sun dan le wabágaridubei.

⁷⁶ Áni bugúya nisáaniraü, láni Búngiu le ññubei proféta lúba bagúarúniwa,

ladúga baráansejaba lubá Wabúreme,

⁷⁷ subúdi lámuga úma lánina asálbaruni joun lánigu,

le áubei ferúidunawa lan jafígoun.

⁷⁸ Wabúngiute, láu lísiñejabu lúma lugúdemejabu,

loúnajabei Crístu wámoun siéluigiñe

⁷⁹ lun larúgoungadágüdüñ jáu ja lídaan-baña lubúriga lúma jáu ja luágubaña úma le ouwenibei lébeja,

lúma lun ladúndejani wapásun lídoun úma le anúgübalíwa lídoun darángilau.

⁸⁰ Aweírdeina ligíati irájü ligía, afáragadagueina gíñe lídan láni espíritu. Ába laganoún lídan fulásu mageírawati darí lúmoun wéyu le lagúmeserun luwádigi-mari lun Búngiu jagánagua lumútuniña Búngiu ja Israelítagu.

Lagúriajouñiwa Jesúsu

(Mt 1.18-25)

2 Lídoun buga dan ligía, ába laríñagun urúei Augústo lun jabájüdüñ sun güri-gia ja Rómabaña.

² Furúmiñe meja jadúgüni cátei le, dán meja le Cirénio lan agúmadijabei Síria.

³ Súnti güri-gia mósu jóüdin jageíra lun ñi lan jabájüdüwa. ⁴ Ligía láfuridunbei

José Nazarétgiñe, loúbawagugiñe Galiléa, ába lídin loúbawagun Judéa

lídoun fulásu le giríbei Belén, le ñí lubei lagúriajouá Davíd, quei linébaanfan lubei Davíd José. ⁵ Ába lídin Belén

lun labájüdüñ úara túma María to gadáradunboun lúma lun jamárieidun,

áni dageínañoun. ⁶ Dánti le añája lan ñi Belén, ába lachúlürün dan lun tagúriajan María. ⁷ Ába tagúriajani

furúmiñeti tiraü ñi, ába touburaguni tídan lágei, ába taróunragüdüni ñi tídan

jában anímaalu ladúga úati ubáraü joun tídan jában chúlúdügütiña.

Ánjeligu jáma ouñgirutiña mudún

⁸ Lídan áraabu bougudi luei Belén, ñññanu jóüniri mudún, bou larúgan jáu ouñgiraña jalúgüniña mudún. ⁹ Sódini,

ába lasáliragun ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli siéluigiñe joun, ába jaríjin

ában ouñwenbun larúgounga le lánina Búngiu geyégua jáu, ába janúfudedagun.

¹⁰ Ába laríñagun ánjeli ligía joun.

—Manúfudeda jumá, ladúga níjein ugánu buíti nanúgün jun, lébunabei sarágu ugúndani joun sun güri-gia.

¹¹ Luágu agúriajouáali lan ában asálbaragülei jun ugúñe, lageíra Davíd,

Crístu le Jabúreme. ¹² Jadárirubei irájü ligía jóúburagu tídan lágei, roun tídan jában anímaalu.

¹³ Lídan óra ligía, ába jasáliragun sarágu ánjeligu lubádu furúmiñeti ánjeli, ába jíchugun uweíríguni lun Búngiu, jaríñaga.

¹⁴ Uweíríguni lun Búngiu lídan líñutima siélu,

darángilau múarugu jádan güri-gia ja íbñjubalin lufúleisein!

¹⁵ Dánti le jagíribudun ánjeligu jarigoún siélnun, ába jaríñagun jóüniri mudún jámagua.

—Queímoun Belén aríjei cátei le asúseredubei, le uágubei lasúbudiragüda Wabúreme Búngiu woun.

¹⁶ Ába jóüdin furésegueina, ába jadárirunun María lúma José, lúma irájü roun tídan jában anímaalu.

¹⁷ Dan le jaríjínbalin, ába jabájüdaguni le laríñagubei ánjeli joun libúgürü

le. ¹⁸ Súnti ja agáambuliña, weíríti janígi láu le jaríñagubei. ¹⁹ Áni María,

areídañu tíñein sun cátei le tídan tanígi, arítagua luágu. ²⁰ Ábati jagíribudun jóüniri mudún, adímurejeina weíri

luágu Búngiu, luágu sun le jagáambubei

lúma le jarjibe, ladúga suséreti ítara quei laríñawagúniwa joun.

Larúfudúniwa Jesúsu témpulurugu

²¹ Luágu liwídiün wéyu, ába lerésibiruni circuncisión, ába jíchuguni líri Jesúsu, íri méme le líridubei ánjeli tun María lubáragiñe tadágeinadun.

²² Dan le lagúnfulirunbei lidáani jarúmadun lagúbürigu Jesúsu según igáburu lídan lilúrudun Moisés, ába janúgüni irájü ligía ubúrugin Jerusalén lun jedéregeroni lun Búngiu.

²³ Jadúgünbalin líra ladúga laríñajare tídan lilúrudun Búngiu. “Sun furúmiñeti wügúri irájü agúriajóuti lúnbei Búngiu.”

²⁴ Ába lubeíti jóudin adágaragüda le uágubei laríñaga lilúrudun Búngiu. bián wagúgua o bián lan únjun.

²⁵ Lídan meja dan ligía, nínnein meja ában wügúri Jerusalén gíriti Simeón. Wügúri ligía ában wügúri buíti, weíriti ledéregeroni lúnga lun Búngiu, áni agúraba lumúti liábin Crístu, le lúnbei lasálbaruniña Israelítagu. Nínnein Sífiri Sándu lúma Simeón, ²⁶ áni arúfuda láali lun luágu moúnwenbei lan maríjingaleí Crístu le lúnbei loúnajani Wabúreme Búngiu. ²⁷ Ába lídin wügúri ligía témpulurugun, ladúndegan Sífiri Sándu. Dánti le janúgünbalin lagúbürigu Jesúsu Jesúsu témpulurugun lun jadúgüni le laríñagubei lúruđu láu,

²⁸ ába loúyuajani Simeón, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu, aríñageina ligía.

²⁹ Nabúreme, gayáraajali bígirunina lun noúnwen láu darángilau, nugúya le esériwidubei bun,

ladúga gúnfuli báali le baríñagubei nun.

³⁰ Aríja náali Wasálbaragüle láu nágu,

³¹ Asálbaragülei le boúnajabei joun sun gürígia.

³² Ítara lúba queísi ában lámpu lun larúfuduni inárüni joun ja mámabaña jurí,

ru ligíame uweírugini joun Israelítagu, ja bánigu.

³³ Ába laweíridun lanígi José táu sun María láu le laríñagubei Simeón luágu irájü le. ³⁴ Ábati labíniruniña Simeón, ába laríñagun tun María, to lúguchu Jesúsu.

—Írájü le, lébunabei achúgeraguni joun sarágu Israelítagu, lébunabei gíñe asálbaruni joun jíbiri. Ítara lúba queísi ában sefni le lúnbei gíbe jamá májatiña jerésibiruni. ³⁵ Ítara lúba lasúbudirúniwa le larítagebei cáda ában tídan lanígi luágu Crístu. Áni ítara lúba sun cátei le bun quei ában efeín to ácharurutu tuágu buwáni.

³⁶ Nínñoun gíñe ában wúri proféta, gíritu Ána, wúri tugúya liraú Fanué, jádaangiñe ladúgawagun Áser. Weíríyaaru wúri tugúya, núraüguru meja tamárieidunbei, sédüñein irúmu táu lúma túmari, ába loúnwen, ³⁷ guetó, gádürüweín-gádürü irúmu táu. Máfuriduntuti témpulurugugiñe, terédera ñi esériwida lun Búngiu áriebu wéyuagu, ayúnara lúma ayúmuragua lun Búngiu. ³⁸ Ába tiábin Ána jawágun María, José, lúma Jesúsu lídan méme óra ligía, ába teteíngiruni Búngiu luágu irájü ligía, adímureja tugúya luágu Jesúsu joun sun ja agúrabajabaalin lasálbarún Jerusalén.

Agíribuduni Nazarétün

³⁹ Lárigiñeti jagúnfulirun láu sun le laríñagubei lilúrudun Búngiu, ába jagíribudun María, José, lúma Jesúsu Galiléoun lídoun jabúrügute le Nazarét.

⁴⁰ Aweírdeina ligíati irájü le, éredeina ligía, afáragadagueina lídan lichú áu, biní lumútijati Búngiu sarágu.

Jesúsu témpulurugu

⁴¹ Ságüja irúmu jóudin lagúbürigu Jesúsu ubúrugu Jerusalén lubá fédu le páscua, ⁴² áni dan le lagúnfulirunbei Jesúsu dúusu irúmu, ába jóudin

súngubei Jerusalén quei le jagáburi lídan fédu ligía. ⁴³Dánti le jagáribudun lárigiñe lagúmuchagun fédu, ába leréderun irájü ligía Jerusalén, ibídiñoun tun lóguchu ni lun José, ⁴⁴jarítagún yebe luágu nítan lan jádan güirgía ja jámarigubaña luágu úma. Ítara líña jadügün ában wéyu ešbuguni, dan le jáluajani jádan jadújeñu lúma jádan jasúbudiraagun, ⁴⁵madári jamúti. Ábati jagáribudun ubúrugun Jerusalén áluajei ñi.

⁴⁶Úriwa wéyu luegiñe, ligía jadáriruni témpulurugu ñun jádan arúfudajatiña lilúrudun Moisés, agáambajaña, áltügüdaguaña. ⁴⁷Súnti ja agáambubalin, weíríti janígi luágu lichú láu lúma luágu buri loúnabagüle. ⁴⁸Dan le jaríjnbalin lagúbürigu, ába laweíridun janígi, ába taríñagun lóguchu lun.

—¿Cáme badúgei cátei le woun, niraú? Nugúya lúma búguchi, wálua-jañadibutia láu idíjeri.

⁴⁹Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cági uágu jáluajana? ¿Ibídiñeti jun luágu lúnti lan neténirun lun cátei le láni Nóguchi?

⁵⁰Úati gunfaráanda jamáni le laríñagubei joun.

⁵¹Ábati lagáribudun jáma, Nazarétün, ába lasígirun láu meme lagáambadi joun. Ábatí buri tareíduni lóguchu sun cátei le tarítangunrugun. ⁵²Niján mémeti Jesúsu aweírideina dándu lógubu queisi lisáminan, áni buítiti dándu ligšbugiñe Búngiu quei jagšbugiñe güirgía.

**Lapúrichijan Juan le
abásteragüdjabei, lídan
fulásu mageírawati**

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

3 Lídan liqueínsin lirúmuduri lagúmadijan Tibério César, Póncio Piláto ligía meja gumándanbei Judéa, Heródes gumándan Galiléa, Felípe, le lamúlen,

ligía gumándan Itúrea lúma Traconíte, Lisanías gumándan Abilínia, ²Anás lúma Gáifasi, jagía fádírigu íñutimáabaña lídan jafíñen juríu. Ábati líchugun Búngiu ában ugánu lun Juan, le liraú Zacarías, lídan fulásu mageírawati, ³ába leibuguni Juan sun fulásu buri le lubádubei dúna le Jordán, aríñagueina joun güirgía luágu lúnti lan jaságürijan luágu jaffgoun, sáansi jameíme jagáburi lun ferúdnawa lan jaffgoun, badísei jagíame. ⁴Suséreti cátei le itara quei meja labúrüdüni proféta Isaías, laríñaga.

Agaambúati lumálali ában agúarajati lídan fulásu mageírawati itara.

“Aráanseja jumoún janígi lubá liábin Wabúreme,

queisi ladárarúniwa úma surúti.

⁵Labuínchagüdúwaba sun gudúungu, sun wúbü, lagurúaba,

úma buri le segéti, lásururuba,

úma buri le múaragunti, lúwaradaguba.

⁶Larijúbei sun ubou Wasálbaragüle, le loúnajabei Búngiu woun.”

⁷Ñúbintiña sarágu güirgía lun Juan lun labásteragüdúniña, ába laríñaga joun.

—¡Jarásan jéwe jugúya le! ¿Ca awísarubalün lun ješbaagun lueí lanárima lafáyeiragüle figou le yaráfaalíbei? ⁸Ígira jumeí binádu jigáburi, abágarida jumá lun gayára lan larijín buídu luágu sáansiguaali lan jigáburi. Maríñaga jumá jídaangua. “Linébaanfaangu Abrahám wagía”, ladúga quei naríñaguni jun, gayáraati ladügün Búngiu linébaanfaangu Abrahám lídaangiñe buri dúbü le. ⁹Yaráfaali dan lun jafáyeijan luágu jiffgoun queisi taráanserún jaráwa lun táncuguni tídibu wéwe. Sun ídibu le mabuídunti lin lánchugúba, ábame lagudún.

¹⁰Ábati jaríñagun güirgía jagía lun.

—¿Cáteiti lúnbei wadúgiñi?

¹¹Ába laríñagun Juan joun.

—Le biámabei isímisin, lúnti líchugun ában lun le úaboun ni ában lúma, le geíginbei, lúnti lafánreinraguni lúma le meíginbei.

¹²Ñúbintiña gíne agúburajatiña liseín-suna gumádi lun jabásterun, ába jaríña-gun lun.

—Maésturu, ¿ca cátei lúnbei wadúgüni?

¹³Laríñaga Juan joun.

—Magúburaja jumá loúgiñe le uágubei laríñaga lúrudu.

¹⁴Aríñagatiña gíne fiú súaara lun.

—Ángi wagía, ¿cági lúnbei wadúgüni?

Laríñaga joun.

—Magídara jumá ni cáta ni ca ueí, ni láu siádi, ni láu jíchugun lidúnrun mútu le madúgün lumúti, gufúruma jumá láu jafáyeiruaaja.

¹⁵Añájati güirígia madéraguagüdünja arítagua luágu fágua lan Juan Crístubei, ¹⁶ába laríñagun Juan joun súnubei.

—Áu, láu dúna nabásteragü-daün, nítenebei ában le lúnbei labásterágüdünün láu Sífiri Sándu lúma láu queisi wátu geméti, ligía Crístubei. Gabáfutimaati nueí darí lun madúna nan ni lun nafáragaduni tagúruga ligeídin.

¹⁷Dánme liábin, jafánreinrúaba güirígia ja lánigubaña jádaangiñe ja wuríbabaña queísigubeirügü lagídarúniwa ífei lídaangiñe türígu buíti, ába loúndarún türígu buíti tídoun lágei, ába lagudún ífei lídan wátu geméti le méñeguchati.

¹⁸Láu igáburi le lúma láu buri ámu ewerídijani líhigei Juan ugánu buíti joun güirígia luágu wasálbaragüle.

¹⁹Erérati gíne lun gumándan Heródes luágu laganoún túma Heródias, to lúmari Felípe, le lamúlen, lúma luágu ámu buri cátei wuríbati le ladúgübei. ²⁰Lubáragiñe ladúgün Heródes gásu láu, adúgarügü ligía ában cátei wuríbatimaati. ládaruni Juan furísunrugun.

Labásterun Jesúsu

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹Lubáragiñe ladaürúniwa Juan, dan le labásteragüdüniña güirígia, badíseiti gíne Jesúsu. Dánti le niján lan Jesúsu ayúmuragua lun Búngiu, ába lánjun-renchagun juánriñu, ²²ába larijíniwa larárirun Sífiri Sándu luágun camá jamuga ában únjun, ába lagaambúniwa laríñagun ában umálali siélugiñe.

—Amúrú Niraú le jínsiñebei nun, gún-daatina báu.

Linébaanfaangu Jesúsu

(Mt 1.1-17)

²³Queí burí darándi irúmu láu Jesúsu dan le lagúmeserunbalin luwádigimari le uágubei loúnajei Búngiu. Jarítawagúati luágu liraú lan José, José, liraú Elí, ²⁴Elí, liraú Matát, Matát, liraú Leví, Leví, liraú Melquí, Melquí, liraú Jána, Jána, liraú José, ²⁵José, liraú Matatías, Matatías, liraú Amós, Amós, liraú Nahúm, Nahúm, liraú Esli, Esli, liraú Nagái, ²⁶Nagái, liraú Maat, Maat, liraú Matatías, Matatías, liraú Semeí, Semeí, liraú José, José, liraú Judá, ²⁷Judá, liraú Joána, Joána, liraú Résa, Résa, liraú Zorobabél, Zorobabél, liraú Salatiél, Salatiél, liraú Néri, ²⁸Néri, liraú Melquí, Melquí, liraú Adí, Adí, liraú Cosám, Cosám, liraú Elmodám, Elmodám, liraú Er, ²⁹Er, liraú Josué, Josué, liraú Eliézer, Eliézer, liraú Jorím, Jorím, liraú Matát, ³⁰Matát, liraú Leví, Leví, liraú Simeón, Simeón, liraú Judá, Judá, liraú José, José, liraú Jonán, Jonán, liraú Eliaquíim, ³¹Eliaquíim, liraú Meléa, Meléa, liraú Mainán, Mainán, liraú Matáta, Matáta, liraú Natán, ³²Natán, liraú Davíd, Davíd, liraú Isaí, Isaí, liraú Obéd, Obéd, liraú Booz, Booz, liraú Salmón, Salmón, liraú Naasón, ³³Naasón, liraú Aminadáb, Aminadáb,

liraú Arám, Arám, liraú Esróm, Esróm, liraú Fáres, Fáres, liraú Judá, ³⁴Judá, liraú Jacób, Jacób, liraú Isáac, Isáac, liraú Abrahám, Abrahám, liraú Taré, Taré, liraú Nacór, ³⁵Nacór, liraú Serúg, Serúg, liraú Ragáu, Ragáu, liraú Pelég, Pelég, liraú Héber, Héber, liraú Sála, ³⁶Sála, liraú Cainán, Cainán, liraú Arfaxád, Arfaxád, liraú Sem, Sem, liraú Noé, Noé, liraú Laméc, ³⁷Laméc, liraú Matusalén, Matusalén, liraú Enóc, Enóc, liraú Jaréd, Jaréd, liraú Mahalaléel, Mahalaléel, liraú Cainán, ³⁸Cainán, liraú Enós, Enós, liraú Set, Set, liraú Adán, Adán, liraú Búngiu.

Louchwagúniwa Jesúsu

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

4 Ába lígiruni Jesúsu fulásu loúbawagu dúna Jordán, buin láu lubáfu Sífiri Sándu, ába lanúgüni Sífiri Sándu lídoun fulásu magefrawati. ²Reideiti Jesúsu bián-wein wéyu ñi láu Máfia ouchwagüei ánjein áburuja lídoun wuríbani. Meíginti ni cáta lídan sun bián-wein wéyu ligía, ába lasándirun ában oúnwenbun ilámaü. ³Ábati laríñagun Máfia lun.

—Ánjein Liraú bubei Búngiu, salfguagüdabeí dúbü le feínme.

⁴Laríñaga Jesúsu lun.

—Taríñajare Lerérun Búngiu. “Mámarügüba táu feín jabágarida gürígia, jabágariduba gíñe láu jagúnfulirun láu sun dimúrei le laríñagubei Búngiu.”

⁵Lárigiñe, ába lanúgüni Máfia Jesúsu luágun ában wúbü íñuti, ába larúfuduni sun fulásu le ubouágubei lun lídan ában.

⁶Ába laríñagun Máfia lun.

—Níchugubei sun ubáfu lúma sun uweíríguni le bun ⁷ánjabu ájuduragua nun lun banúgünina quei bubúngiute, báníbei súngubei, ladúga íbíja náali sun le, áni gayáraati níchuguni lun le únti nabúseera.

⁸Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Dísebá nueí, Máfia, ladúga taríñajare Lerérun Búngiu. “Judúguabá lun Búngiu le Babúreme, lúnrügülá besériwida.”

⁹Lárigiñe, ába lanúgüni Máfia ubúrun Jerusalén, ába laweínragüdüni tábulugu témpulu, ába laríñagun lun.

—Ánjein Liraú bubei Búngiu, chúguabá búngua yágiñe lun únabun, ¹⁰ladúga taríñajare Lerérun Búngiu.

Loúnajabaña Búngiu láni ánjeligu lun jóunigirunfbu,

¹¹janúgübadibu jájaburugu lueí labúlei-seirun bugúdi luágu dúbü.

¹²Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Taríñajare gíñe Lerérun Búngiu. “Moúchwagübeí Búngiu le Babúreme.”

¹³Dánti le madárijali Máfia cába lan luwúyeri ouchwagüni ladúga lun Jesúsu, ába lígiruni lúngua luágu átiri dan.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari Galiléa

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴Ába lagíríbudun Jesúsu Galiléoun buin láu lubáfu Sífiri Sándu, ába buríti ladímurejóun luágu lídan sun fulásu geyégua. ¹⁵Arúfudajatija tídan jalgílisin jurú lídan sun fulásu, buíti jadímurejan sun gürígia luágu.

Jesúsu lídan ubúrunu Nazarét

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶Ábati lídin Jesúsu Nazarétün, le fulásu le ñí lubei lagúriajoúa, ába lebélorun tídoun jalgílisin jurú lídan wéyu le eméraaguagülei quei ligáburi yebu, ába laráramun lun lalíjan tídan Lerérun Búngiu. ¹⁷Ába jíchugunun lílburun proféta Isaías lun, dan le ladárarunun, ába ladáriruni le ñí lubei laríñaga ítara.

¹⁸Níjein láni Búngiu Sífiri Sándu nuágu, ladúga anúadaja láadina lun níchuguni ugánu buíti joun gudémetiña,

oúnaja láadina lun námaliyaniña ja nidí-
jeribaña tídan janígi,
lun náfuridagüdüniña adaürítiña,
lun níchugun aríjini joun maríjintiña,
lun neséfuruniña ja ouserúabaña
wuríba,

¹⁹ lun nadímurejan luágu dan le fuleísei-
jabu lan Búngiu joun gürgia.

²⁰ Ába ladáurunun Jesúsu líburu, ába
líchugunun lun idejati tánina ligílisi, ába
lañúurun. Queíti jasígirun sun ja ñíbaña
aríaguei, ²¹ ába lagúmeserun adímureja,
laríñaga.

—Ugúñe guánarü gúnfulijali cátei le
jigíbugiñe.

²² Adímurejatiña sun jagía buíti
luágu Jesúsu, weírititi janígi luágu
lubuídun buri dimúrei le laríñagubei.
Jálügüdagua buríti jámagua.

—¿Mámasan le liraú José le?

²³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Subúsiti nun luágu jaríñagubei lan
cátei le nun. “Surúsia, agáraniguabá
búngua”, jaríñaguba giñe nun. “Agáam-
baadiwa luágu buri cátei le adúga
báalibe Capernaúm, adúgabei giñe ya
bageíra.”

²⁴ Ába lasígirun adímureja, laríñaga.

—Ninárün jáu luágu úa lan ni ában
proféta erésibirúati buídu lageíra.

²⁵ Choúru numúti luágu añajein lán
meja sarágu würiña ja jiláguañábaña
jámariгу jádan Israelítagu lídan meja
lidáani proféta Elías, dan le májuyun
lubei júya luágu úrúwa irúmu dimí, ába
ñi lan sarágu ilámaü fulásurugu, ²⁶ áni
moúnajan lumúti Búngiu Elías túmoun
ni ában jádaangiñe würiña jiláguaaña
jámariгу jagía ja aganoúbaña Israél,
loúnajei túmoun ában to aganoúboun
Sarépta, yaráfa lun ubúrugú Sidón.

²⁷ Ñíñanu meja giñe sarágu gawáguitiña
gumeín luágu jára ñi Israél lídan lidáani
proféta Eliséo, úati ni ában jádaangiñe

areídawaguagüdüti lueídügüya Naamán
le Síriana.

²⁸ Dan le jagáambunbalin sun
ja ñíbaña ligílisirugu cátei le, ába
jagáñidun sarágu. ²⁹ Ába jásaarun,
ába jaságaruni Jesúsu bougudín lueí
fulásu, ába janúgüni lálulugun wúbü le
gagíbuagubalin fulásu lun jájuchuruni
ñígiñe. ³⁰ Ába lásügürtün Jesúsu
jamídaanguágiñe jámagua, ába lídin.

Ában wügüri gawáguiti espíritu wuríbati

(Mr 1.21-28)

³¹ Ábati lídin Jesúsu Capernaúm, ában
fulásu le lídaanbei Galiléa, ába larú-
fudajan joun gürgia ñi lídan wéyu le
eméraaguagülei. ³² Weírititi janígi láu
ligáburi larúfudajan, ladúga láu ubáfu
ladímureja.

³³ Ñíñeinti ában wügüri ligílisirugu,
gawáguiti espíritu wuríbati, ába lagúara-
gun ítara.

³⁴ —Ígira báwa, ¿ca uágu bemétera
wámoun, Jesúsu le Nazarétna? ¿Biábiña
agúnrinchaguawa? Subúdi numútibu,
áni subúdi numúti luágu amúru lan Li-
raú Búngiu le sándubei.

³⁵ Ába ladeñjan Jesúsu lun espíritu
wuríbati ligía, ába laríñagun lun.

—¡Maníba, furíba lídaangiñe gürgia
le!

Ábati lájuchuruni espíritu wuríbati
wügüri ligía múarugun jagíbugiñe
súngubei, ába láfuridun lídaangiñe,
mabúleiseirunga. ³⁶ Ába laweíridun
janígi súngubei, ába jaríñagun jámagua.

—¿Cáteisán buri dimúrei le? ¿Adí-
murejati wügüri le láu gumádi lúma
ubáfu joun espíritugu wuríbatíña, ába
jáfuridun!

³⁷ Adímurejoúatiti buri luágu Jesúsu
lídan sun fulásu geyégua.

**Lareidaguágüdüunun
Jesúsu límenidi Pédro**

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Ábati láfuridun Jesúsu tídaangiñe jalgílisin juríu, ába lídan lúbiñoun Simón. Sándiñounti límenidi Simón, tabíruajaña, ába jayúmragun lun Jesúsu lun lareidaguágüdüunun. ³⁹ Ába lélemuchun Jesúsu tuágun, ába ladeñjan lun abíruaü, ába lagídarun abíruaü tueí. Lídan méme óra ligía ába tásaarun, ába tagúmeserun eténira joun.

**Lareidaguagüdüun Jesúsu
sarágu sánditiña**

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Sun ja añájeinbaña sánditiña jábiñe, dan le láfuachun wéyu ába janúgüniña lun Jesúsu, ába líchuguni lújabu jawágu cáda ában jádaangiñe, ába lareidagun furúmiegurügü sándi le jawáguti. ⁴¹ Sarágu jaña gíñe ja gawágutiña espíritugu wuríbatíña, ába jagídarúniwa jaweí, ába buri jagúaragun ítara.

—Amúri le Liraúbei Búngiu.

Ába ladeñjan Jesúsu joun espíritugu wuríbatíña, mígirun lumútiña lun jadímurejan, ladúga subúdi jamúti luágu ligía lan Crístubei.

Lapúrichijan Jesúsu Galiléa

(Mr 1.35-39)

⁴² Dan le larúgadunbei, ába láfuridun Jesúsu bougudín lueí ubúругu lídoun ában fulásu mageírawati. Ába jáluajani gürígia, ába jachúlürün le ñjín lubeí, buséntiña yebe jeréderuni lueí lídin, ⁴³ ába laríñagun joun.

—Gásu gíñe níchuguni ugánu le luáguti larúeijan Búngiu joun lílana líbiri fulásu, ladúga lun líra nouñajoúa.

⁴⁴ Ítara líña lídin apúrichijeina tídan buri jalgílisin juríu, Galiléa.

Esénijani le láubei milágu

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

5 Luágu ában dan, ñíñein Jesúsu láru dúna le Genesarét, ábati jayábingua sarágu gürígia darí lun jámurudaguni, ladúga busén jamá jagáambuni lerérun Búngiu. ² Ába laríjin Jesúsu bián ugúnein málatu dúnarugu yaráfa lun láru béya, raríguaaña esénijatiña tídaangiñe, jachíbuñounti jasénin. ³ Ábati ládinun Jesúsu tídoun ában tídaangiñe ugúnein tugúya to lugúneboun Simón, ába laríñagun lun lun ladísedun murúsun lueí láru béya. Ábati lañúurun Jesúsu tídan ugúnein, ába lagúmeserun arúfudaja joun gürígia ñígiñe. ⁴ Dan le lásurunbei ladímurejan, ába laríñagun lun Simón.

—Jefba méme anágün, ábame jágurun ñi.

⁵ Laríñaga Simón lun.

—Maésturu, ñadímeinjadiwa sun áriebu, mañúguntiwa ni cáta, quei amúri lubeí aríñagubalin, wágura.

⁶ Ába jágurun, dan le jiñúragunbárun séni, ñíñanu sarágu úduraü tídan darí yebe lun tajefridagun. ⁷ Ábati jadúgün séni joun jíbiri gu ja tídaanbaña to ában ugúnein lun jayábin íderaguaña. Ába jayábin, ába jabuínchagüdüunun biángubei ugúnein darí yebe lun tadíbiragun. ⁸ Dan le laríjini Simón Pédro cátei le, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Ígira bána, Nabúreme, ladúga ában wügúri gaffigounti nugúya.

⁹ Laríñagubaalin Simón líra ladúga laweíridun lanígi, jáu sun ja úrabaña lúma, luágu añúguni le jadúgübei. ¹⁰ Weíríti gíñe janígi Jacóbo lúma Juan, ja lirájüñü Zebedeó, ja lúmabaña Simón. Ába laríñagun Jesúsu lun Simón.

—Manúfudebá, lúmagiñe guetó buwádigimarida adíaja gürígia nun.

¹¹ Lárigiñeti játürün, ába jígiruni sun cátei, ába jóudin lúma Jesúsu lun láni jamá disípulugu.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában gawáguti gumeínluágu sun lúra

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Luágu ában dan, lídaañein ában fulásu Jesúsu, le ní lubei ában wügúri gawáguti gumeín luágu sun lúra. Dan le laríjnbalin wügúri ligía Jesúsu, ába lájuduragun dagá ligibu múarugun, ába layúmuragun lun ítara.

—Nabúreme, ánjabu busén, gayáraati bareídaguagüdünina.

¹³ Ábati lagúruruni Jesúsu láu lújabu, ába laríñagun.

—Buséntina, areídaguabá.

Quei laríñagun ítara, ába lagídarun gumeín luef wügúri ligía, ¹⁴ ábati laríñagun Jesúsu lun lun mabájjudagun láani cátei le ni ca un. Laríñaga lun.

—Ñúdünrügübá, arúfudagua búngua lun fádiri, rúbeíme edéweejani le uágubei laríñaga lilúrudun Moisés luágu barúmadun, aríja jamámugei güriquia luágu areídaguadibu lan.

¹⁵ Eibu dan, eibu labúrchaguntima luágu Jesúsu, sarágu jañátija güriquia oúndaragutiña lun jagáambuni lúma lun lareídaguagüdüni jasándi. ¹⁶ Ábaja lídin Jesúsu le ñíjin lumúti úa jamá güriquia lun layúmuragun lun Búngiu.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában fadáguaali

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Luágu ában wéyu, ñíñein Jesúsu arúfudaja, ñíñanuti fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ñúbintiña lídaangiñe lirájüñü buri fulásu le láni Galiléa, Judéa lúma Jerusalén. Nijánti lubáfu Búngiu arijúa luágu Jesúsu láu lareídaguagüdüniña sánditiña. ¹⁸ Ábati jayábin fiú wügúriña barúina ában wügúri fadáguaali tídan ában ubárari,

jálugati jebélaagüdüni le ñíjin lubei Jesúsu lun laríjini. ¹⁹ Madáritiña jalíagiñeba lan jebélura ladúga jíbe güriquia, ábati jawéinrun tábulugun múna, ába jagídarun murusun luegiñe loúgiñe le ní lubei Jesúsu, ába jarárigüdüni sánditi tídan lubárari ligíbugiñoun. ²⁰ Dan le laríjnbalin Jesúsu aññeni le jawágubei, ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Wügúri, ferúdunawaali bifígoun.

²¹ Ábati jaríñagun arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu jóunguarügü.

—¿Cáteisán güriquia le, le minébenejabubei lun Búngiu láu ligáburi ladímurejan? Úati ámu gayáraati ferúduna lan figóu lueídügüya Búngiu.

²² Subúdi lumúti Jesúsu ca lan jasáminabei, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jasáminara ítara?

²³ ¿Cátima méreengúnbei laríñawagun. “Ferúdunawaali bifígoun”, ódi “Sarába, bebuga”? ²⁴ Narúfudaaliti jun luágu gayára lan ferúduna nan figóu, áu le Wügúri Garaúwarügüti.

Ábati laríñagun lun le sándibei.

—Sarába, barúboun bubárari, beþba búbiñoun.

²⁵ Lídan óra ligía, ába lásaarun sánditi ligía jagíbugiñe, ába labúdunun lubárari tó buga ídaanboun laróunra, ába lídin lúbiñoun adímurejeina luágu luweírigun Búngiu. ²⁶ Ába laweíridun janígi sún-gubei, ába jadímurejan luágu luweírigun Búngiu, ába jaríñagun láu luweírin janígi.

—Aríjaadiwa cátei weíriguti ugúñe.

Lagúarun Jesúsu lun Leví lun lánime disípulu

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Lárigiñe cátei le, ába láfuridun Jesúsu lídaangiñe fulásu ligía, ába laríjin ában agúburajati liseínsuna gumádi, gíríti Leví, ñun líña lídan fulásu le ñí

lubei lagúburaja, ába laríñagun Jesúsu lun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

²⁸ Ába lásaarun Leví, ába lígiruni sun cátei lánina binádu libágari, ába lídin lúma Jesúsu queísi láni disípulu lúmagiñe óra ligía.

²⁹ Lárigiñe, ába ladúgün Leví ában oúnwenbun fédu lun Jesúsu, lúbiñe, ññanuti sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi jámaya ámu güriquia ñun luágu dábula jáma. ³⁰ Ába jagúmeserun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés adímureja luágu Jesúsu jáma láni disípulugu, ába jaríñagun joun.

—¿Cásan uágu jeíginbei jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gaffigountiña?

³¹ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ja magádiebaña, memégeirúntiña surúsia, aná ja sándibaña. ³² Máma niábiña áluaja magádietiña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluaja gaffigountiña lun lasáansirún jóuserun.

Jálügüdüni Jesúsu luágu ayúnaruni

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ída liñásan ayúnara jabeí lánigu Juan jáma fariséogu, ayúmuragua jagía sarágu lun Búngiu, ánjaña báni disípulugu, jóútiña, gurá jagía súnwandan?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Gayáraati funági jayúnaragüdüniña güriquia ja jamísurajan lídoun ában maríei sun niján lan adári jáma ñi? ³⁵ Lachúlürüba dan lun lídin adári, ligíameti jayúnarun.

³⁶ Rúti giñe Jesúsu ában jémpulu joun luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—Úati íbuguti murúsun gamísa tueígiñe ában anáanguni isérigiru lun láfadajan ában anáanguni ñulújaru,

ánjein ladúga ítara, lagádeiruboun to isérigiruboun, áni merédebei giñe murúsun gamísa iséri ligía buídu tuágu anáanguni ñulújaru tugúya. ³⁷ Michugúntu giñe diweín iséri lídoun guéru ñulújali, ánjein adügúwa ítara, tajeíridagubei diweín iséri guéru ñulújali, féridiméti diweín, féridi guéru. ³⁸ Ligía lúnti lubeí tíchugún diweín iséri lídoun guéru iséri, ítara lúba lesériwidun guéru, seríwi diweín. ³⁹ Úati giñe átuti diweín to binádu lun labúseerunun to iséri lárigiñe, laríñaguba. “Búitimaatu to binádu.”

Jabúdajan disípulugu túriгу lídan wéyu le eméraaguagülei

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

6 Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, eíbugeina líña Jesúsu labádinagua nádü jáma láni disípulugu, átújeina jagíati disípulugu lin túriгу, ába jéferējani láu jájabu, ába jeígini líla. ² Ábati jaríñagun jádaangiñe fariséogu joun.

—¿Cásan uágu jadúga wadágimanu le moún lumuti ladügün lídan wéyu le eméraaguagülei?

³ Laríñaga Jesúsu joun.

—¿Malíjangidün luágu le ladúgübei Davíd luágu ában dan, dan le lálámachunbei jáu sun ja úarabaña lúma? ⁴ Ába lebéłurun tídoun lúban Búngiu, ába lanúgün tídaangiñe fein to sagrauboun, jou ligía tídaangiñe, ru ligía joun ja úarabaña lúma, láu sun fádirigu rügúñanu lán yebe lúnbaña jeígin tídaangiñe fein tugúya, según lilúrudun Moisés, áni máma figóu le ladúgübei Davíd ligíbugiñe Búngiu.

⁵ Aríñagati giñe joun.

—Gabáfutina, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lun naríñagun cába lan gayára ladügúniwa wéyu le eméraaguagülei.

Wügúri le jiláalibei újabu*(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)*

⁶Lídaanya ában wéyu le eméraaguagülei, ába lebélorun Jesúsu tídoun jalígilisin juríu, ába lagúmeserun arúfudaja. Nínein ában wügúri jiláali lújabu le loúnwenren, ⁷añájati arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu aríaaiei Jesúsu ánjein lagáranijaba lubei lun lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jadárirun lidúnrun. ⁸Subúdi lumúti ca lan jaritagubei, ába laríñagun lun wügúri le jiláalibei újabu.

—Sarába, ráramabá wagíbugiñe.

Ába lásaarun, ába laráramun ñi.

⁹Ábati laríñagun Jesúsu joun jíbiri.

—Nálügüdaadün ában cátei. ¿Ca cátei gayáraabei ladügún lídan wéyu le eméraaguagülei, buídu ódi wuríbani, lasálbarun ibágari ódi lagídarún?

¹⁰Ábati laríaguniña Jesúsu sun ja geyégubaña láu, ába laríñagun lun wügúri ligía.

—Tulébei bújabu.

Ába látuleruni, ába lareídagun. ¹¹Ja jíbiri, ába jagáñidun sarágu, ába jagúmeserun álügüdagua jámagua ída lúba lan gayára lan jagúmuchun láu Jesúsu.

Lanúadajaniña Jesúsu dúusu apóstolugu*(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)*

¹²Lídoun dan ligía, ába lídin Jesúsu luágun ában wúbü ayúmuragua lun Búngiu. ¹³Dan le larúgadunbei, ába lagútarun joun láni disípulugu, ába lanúadajan dúusu jádaangiñe, ja únbaña lagúara apóstolugu. ¹⁴Niján jíribei. Simón, le méme líchubei Pédro, Andrés, le lamúlen Simón, Jacóbo lúma Juan, Felípe lúma Bartolomé, ¹⁵Matéo lúma Tomás, Jacóbo, le liraú Alféo, Simón, le áfaaguti lun jawáanserun juríu, ¹⁶Júdas, le lamúlen Jacóbo, lúma Júdas Iscarióte, le alúgurubalin Jesúsu.

Larúfudajan Jesúsu joun sarágu gürígia*(Mt 4.23-25)*

¹⁷Ába larárirun Jesúsu jáu lueígiñe wúbü, ába leréderagun jáu láni disípulugu lídan ában fulásu le ní lumuti sagádi wásati, níñanu gíñe sarágu gürígia ñúbintiña loúbawagugiñe Judéa, Jerusalén, lúma lárurugugiñe Tíro lúma Sidón. Sun gürígia ja, jayábiña lun jagáambuni lapúrichijan Jesúsu lúma lun lareídagugüdüni jasándi. ¹⁸Já buri asúfurirubaña jáu espíritu wurríbatíña, areídaguátiña gíñe. ¹⁹Álugatiña sun gürígia jagúrurun luágu Jesúsu, ladúga areídagugüda lumútiña súngebui láu lubáfu.

Fuleíseiwatiña jáma fugiábugu*(Mt 5.1-12)*

²⁰Ábati laríjin Jesúsu jawágun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—Fuleíseiwatün, jugúya le mégeibe, ladúga ménreengúnbei jun lun jebélorun lídoun larúeijan Búngiu.

²¹Fuleíseiwatün, jugúya le áfaagubei ilámaü guetó, ladúga jaquímuléduba.

Fuleíseiwatün, jugúya le ayájubei guetó, jéjerajaba lárigiñe.

²²Fuleíseiwatün dan le iyéreegu jumá joun gürígia nueígiñe, dan le jabúgunün jawáriu, dan le janábagonün, dan le janúgüni jíri quei ni cáta, quei cátei wuríbati, nueígiñe, áu le Wügúri Garaúwarügüti. ²³Gúnda jumá sarágu, buin jumá láu ugúndani lídan wéyu ligía, ladúga jibíjuba ában oúnwenbun afáyeirujau siélu, ítara méme líña meja jadúga binádu jagúbürigu gürígia ja joun profétagu.

²⁴Fugiábugu jugúya, jugúya le rísibe, ladúga ibíja jumáli sun ugúndani le lúnbei jibíjini.

²⁵Fugiábugu jugúya, jugúya le quí-mulebei, ladúga jalámachuba.

‘Fugiábugu jugúya le éjerajabei guetó, ladúga jayájuajaba láu íruni.

²⁶‘Fugiábugu jugúya dan le sun jamá gürígia adímureja buíti juágu, ítara líña meja jadímurejan binádu jagúbürigu buíti jawágu profétagu yéetiña.

Jínsiñe jamá jáganiñu jun

(Mt 5.38-48, 7.12)

²⁷‘Niján nerérun jun, Jugúya le agáambubalina. Jínsiñe jamá jáganiñu jun, adúga jumá buíti joun ja iyéreejabúbaña jun, ²⁸biní jumaña ja íñaragutün, ayúmuragua jumá jawágu ja anábagutün. ²⁹Ánjabu láfara ában gürígia luágu ában loúba bigíbu, rúbei gíñe le ában loúba lun, le anúgütu babíte bueí, rúboun gíñe bisímisin lun. ³⁰Furúmieguarügü le amúriajati búma, rúba lun, le anúgüti bumégen, máluajabei lúma. ³¹Le cátei le babúseerubei ladügün bun, ligíalá badúga joun ámu.

³²‘Ánjein já rügüñanu lubei jínsiñe-jabúbaña jun jínsiñe jun, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Ásta gafíountiña, ítara líña jadúga. ³³O ánjaün lan adúga buíti jóunrügü ja adügübaña buíti jun, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Ítara líña gíñe jadügün gafíountiña. ³⁴Ánjaün afúredeija jóunrügü ja úmagiñebaña jarítagua jibíjin som cátei, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Afúredeijatiña gíñe ja wuríbabaña joun wuríbatiña jáledi, agúrabañu jagía gíñe jabíjin som cátei jámagiñe. ³⁵Ánjein jugúya, lúnti jínsiñe jamá jáganiñu jun, adúga jugúyame buíti, afúredeija jugúyame, magúraba-jaanga ni cáta lewéñegua. Ítara lúba weíri lan jafáyeirua ja lúmagiñe Búngiu le íñugubei, áni lirájüñübadün gíñe le tímatimaati, ladúga ligía, fuleísejabúti gíñe joun ja meteíngiradibaña lúma joun ja wuríbabaña. ³⁶Gudémejabu jumá, quei gudémejabu lan jóguchi Búngiu.

Madímureja jumá wuríba jawágu ámu

(Mt 7.1-5)

³⁷‘Madímureja jumá wuríba jawágu ámu, ábame gíñe maríñagun lan Búngiu luágu wuríba lan jigáburi. Míchiga jumá jadúnrun ámu, míchun lámuga gíñe Búngiu jidúnrun. Ferúduna jumá, ferúduna lámugaün gíñe Búngiu. ³⁸Rújuma joun ámu, ru lámuga gíñe Búngiu jun. Líchuguba Búngiu sarágu jun, ladügüba jun queígubeirügü jadúga joun ámu.

³⁹Rúlumuti Jesúsu jémpulu le joun.

—¿Gayáraati funági ladúndejan ában maríjinti ában maríjinti líledi? ¿Ma jeíguaduba bíangubei lídoun ában meme júyu? ⁴⁰Úati ni ában disípulu weíriguti luei lumáesturun, íbini ánjein lagú-mucha latúriajan, chülúrügübei quei lumáesturun.

⁴¹‘¿Ída líña gayára bubálin liraúraü ífei le lídaanbei lágu bíbugaña aríja, áni masándi bumúti durúsu le lídaanbei bágu? ⁴²Ída líña gayára lubei baríñagun lun bíbugaña. “Sagáne liraúraü ífei le bágurugubei”, áni masándi bumúti durúsu le bágurugubei? ¡Bíanguañein bigíbu! Sagábei durúsu le bágurugubei furúmiñe, gayára lámuga baríjini liraúraü ífei le lágurugubei bíbugaña buídu lun baságaruni.

Luágu lin tídibu wéwe tasúbudirúa

(Mt 7.17-20, 12.34-35)

⁴³‘Úati tídibu wéwe buíti lun wuríba lan lin, úati gíñe tídibu wéwe wuríbati lun buídu lan lin. ⁴⁴Sun tídibu wéwe subúdiwati luágu lin, mátüjountu ígo lueígiñe jíyu, ni besíbei lueígiñe guríbiyuwa. ⁴⁵Gürígia le buídubei, cátei buíti laríñagubei ladúga cátei lan buíti tídaanbei lanígi, gürígia le wuríbati, cátei wuríbati laríñagubei ladúga cátei lan wuríbati tídaanbei lanígi. Luágu le

laríñagubei gürígia lasúbudirúa ca lan tí-daanbei lanígi.

Bián ébuu

(Mt 7.24-27)

⁴⁶¿Ca uágu jaríñaga luágu áu lan Jabúremebei áni madúgün jumúti le nubeíbei? ⁴⁷Naríñagaali jun ída líña lan le núbinibei nun áni adúgaleí le nubeíbei. ⁴⁸Ítara líña quei ában wügúri le ábunagubei ában múna, achíajati julfli furúmiñe, ába lábununi wagábu labádinagua dúbü derébuguti. Dan le liñúrunbei dúna, ába liábin fulúdu láu érei tuágun múna tugúya, siñá lumutu ánjingicha ladúga luáguñoun lan ébuu derébuguti. ⁴⁹Ánjeinti le agáambubalina áni madúgün lumúti le nubeíbei, ítara líña quei ában wügúri le ábunagubei lúban ligíbuagu ságoun, mawágaburiga, dánti le liñúrunbei dúna, ába liábin fulúdu láu érei tuágun, ába teíguadun, ába tagúnrinchagun le gumúti.

Lareídaguagüdüni Jesúsu lumúsun ában gumándan Rómána

(Mt 8.5-13)

7 Dan le lásurunbei ladímurejan Jesúsu joun gürígia, ába lídin Capernaúm. ²Ñíñein ában gumándan Rómána ñi, láu ában lumúsun jínsiñeti lun sarágu, sándiñein músu ligía, yaráfa lun loúnwen. ³Dan le lagáambunbei gumándan ligía luágu Jesúsu, ába loúnajan fiú jádaangiñe wügúriña weírigitña lídan jafíñen juríu lun jayúmuragun lun Jesúsu lun lídin areídaguagüdei lumúsun. ⁴Ába jóúdin lúmoun Jesúsu, ába jagúmeserun ayúmuragua lun táu sun janígi, jaríñaga lun.

—Buíti lun bíderaguni gumándan le, ⁵ladúga jínsiñetiwa wagía juríu lun, ligía guánarügü ábunaguagüdübarun walígilisin.

⁶Ábati lídin Jesúsu jáma, dan le yaráfaaña tun lúban gumándan ligía, ába loúnajan gumándan jádaangiñe lumádagu aríñaga lun Jesúsu.

—Nabúreme, ítara líña gumándan lun manúgün ban bubéresegun ñídüin lúbiñe, luágu nege madúna lan lun bebélurun lúbiñoun, ⁷ligía nege mídin lubeí lúngua álugabu. Rúrügübei dí múrei, ábame lareídagun lumúsun. ⁸Ladúga ligía nege gíñe lábugiñeñein gumádi ínutimaati, áni añájein gíñe súdeara lábugiñe lagúmadijan. Dan le nege laríñagun lun ában jádaangiñe lun lídin, ñídüinti, dan le laríñagun lun le ában lun liábin, núbinti, áni dan le loúnajani lumúsun adúga som cátei, adúga lumúti. Ítara lúba nege, luágu berérun mósu lídin sándi lueí lumúsun.

⁹Dan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, weíríti lanígi láu wügúri ligía, ába laríjin jawágun gürígia ja afálarubalin, aba laríñagun joun.

—Ninárün jáu, ni íbini jádan Israelítagu madárigidina afíñeni weíríti quei lafíñen wügúri le.

¹⁰Dánti le jachúlürünbei wügúriña ja ñídüinbaña álugei Jesúsu járigoún lúbiñoun gumándan, areídaguuali lumúsun.

Lágyuaguagüdüni Jesúsu tiraú ában jiláali túmari

¹¹Lárigiñe cátei le, lídiña Jesúsu lí-doun ában ubúru gu gíríti Naín, úareina jáña láni dísupulugu lúma, jáma sarágu gürígia. ¹²Dan le lachúlürünbei yaráfa lun lubéneri ubúru gu ligía, ába laríjin jóúdin ábunaja ában jiláali le ligíarügüti tiraú lúguchu to jiláali túmari. Sarágu jáña lílana fulásu ñídüin ábunaja túma. ¹³Dan le laríjinbarun Wabúreme Jesúsu, ába tagúdemedagun lun, ába laríñagun tun.

—Mayájuabá.

¹⁴ Ába layárafadun, ába lagúrurunun gánjoun, ába jaráramagun ja anúgübaña. Ába larínagun lun jiláali.

—Írájü, ¡narínaguña bun lun básaarun!

¹⁵ Ábati lásaarun lé buga jiláalibei, ába lagúmeserun adímureja. Ába ledéregeruni Jesúsu tun lúguchu. ¹⁶ Dan le jaríjinalin gürgia cátei le, ába laweíridun janígi, ába jagúmeserun adímureja buíti luágu Búngiu, jarínaga.

—Chílúgua ában proféta weíriguti wádoun.

Arínagatiña gñe.

—Ñúbinja Búngiu íderaguawa, wagía le lumútuniña.

¹⁷ Ába lagaambúniwa cátei le ladúgübei Jesúsu lídan sun Judéa lúma geyégua láu.

Louñagülegu Juan le abásteragüdajabei

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Agáambati Juan luágu sun cátei le, abájüdagua jamúti lánigu lun. Ábati lagúarun joun biáma jádaangiñe, ¹⁹ ába louñajaniña álügüdei Wabúreme Jesúsu ánjein ligía lubeí Crístubei le lúnbei liábin, o ánjein jagúrabajaba lubeí ámu. ²⁰ Dan le jachúlürünbei le ñí lubei Jesúsu, ába jayárafadun, ába jarínagun lun.

—Louñajañadiwa Juan le abásteragüdajabei álügüdabu ánjein amúrü lubeí Crístubei le lúnbei liábin, o ánjein lun lubeí wagúrabun ámu.

²¹ Lídan méme óra ligía, areídaguagüdati Jesúsu sarágu gürgia lídaangiñe jasáandi lúma jasúfurirun, lúma jádaangiñe espíritugu wuríbatíña, aríjagüda ligía gñe sarágu maríjintiña. ²² Ába lubeíti larínagun joun.

—Jeíba, jarínageime le jaríjubei lúma le jagáambubei lun Juan. Jabájüdaguáme lun luágu jaríjin maríjintiña, jeíbugun meíbuguntiña,

jareídagun láutiña gumeín luágu jára, jagáambun magáambaditiña, jáguyugun jiláaña, lúma luágu líchugún ugánu luáguti asálbaruni joun gudémetiña. ²³ Gúndaati gñe gürgia le meféridirun lumúti lafínen nuágu.

²⁴ Lárigiñe jóúdin já buga loúna-jabaña Juan, ába lagúmeserun Jesúsu adímureja luágu Juan joun gürgia, larínaga.

—¿Cásan jídinbei aríja lídan fulásu mageírawati? ¿Ában mabúru le lánjin-jan garábali? ²⁵ Ánjein máma lubeí itara líña, ¿cáti jídinbei aríja? ¿Ában wügúri táu anáanguni wédegutu? Máma ligía, subúdi jumúti luágu ja lan wédegubaña adáuiragun, agánawa jagía buídu, tí-daañanu jában urúeigu. ²⁶ Lídan linárün cátei, ¿ca jídinbei aríja? ¿Ába proféta? Ánja, inárüni, áni ában weíriguti sügú láu proféta. ²⁷ Juan, ligía oúnagülei le uágubei tarínaga Lerérun Búngiu.

Noúnajañein noúnagüle bubáragiñe lun laráansejani úma bubá.

²⁸ Quei narínaguni jun, jádan sun gürgia, uágili proféta weíriguti lueí Juan, áni láu sun líra, weíriguti le únabuti-maabei lídan larúeijan Búngiu sügú láu le anúgarügübalin ugánu luágu arúeijani ligía.

²⁹ Dan le jagáambunbalin sun gürgia, ásta ja agúburajabaña liseínsuna gumádi, cátei le, ába jarínagun luágu richá lan Búngiu láu larínagun liyúmulugugiñe Juan luágu lúnti lan jasáansiraguni jagáburi. Gürgia jagía, resíbi jamáali meja labásteragüdajan Juan, ³⁰ ánjañati jíbe-ágei fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrúndun Moisés, májatiña meja lun jadúgüni le lubeíbei Juan, merésibirun jamúti lé yebe labúseerubei Búngiu ladúgün luágu jafúleisein. ³¹ Ába larínagun Jesúsu.

—¿Ída liñásan jagáburi gürgia lánina dan le? ¿Cásan lenégebei? ³² Ítara jáña quei irájüñü ja añúurubaña

mágidirugu ájurera, ába jagúaragun joun jíbegu. “Ínaajatiwa fídu jun, mabínajantün, erémujatiwa urému jíruti jun, mayájuntün.”³³ Ladúga núbinti Juan le abásteragüdjabei, lé meja meíginbei fein, mátun ligía diweín, aríñagatün luágu gawágu lan espírítu wuríbati.³⁴ Lárigiñe, ába niábin, áu le Wügúri Garaúwarügüti, joutina áni gurá áu. Jaríñaga luágu geígadina, gátadi, jamáda áu nege gafígountiña jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi.³⁵ Wel, ja chúbaña áu, subúdi jamúti luágu buídu lan le ladúgübei Búngiu láu lichú láu.

Jesúsu lúbiñe Simón le fariséo

³⁶ Ába lamísurajani ában jádaangiñe fariséogu Jesúsu lun lídin eíga lúbiñe, ába lídin Jesúsu lúbiñe fariséo ligía, ába lañúurun eíga luágu lidábulan.³⁷ Níñounti ában wúri wuríbati témeri lídan ubúrugü ligía, dan le tagáambunbei luágu lídin Jesúsu eíga lúbiñe fariséo ligía, ába tídin láu ában lágei ibíñei jémeti.³⁸ Ába taráramun lanágangiñe Jesúsu, lubádu lugúdi, ába tadúdüragüdüni lugúdi láu táguira. Nuján ayájuaaja, nuján arágajei láu tídburi, nuján achújei lugúdi, ába téseruni ibíñei luágun.³⁹ Dan le laríjinbalin fariséo le amísurajabalin Jesúsu cátei le, laríñaga lúnguarügü. “Lun jamúga inárüni lan luágu proféta lan wügúri le, lasúbudiruñein jamúga ca lan to agúruruboun luágu lúma ca lan tuwúyeri güriñe tugúya, luágu wuríba lan témeri.”⁴⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun fariséo ligía.

—Simón, níjein ában cátei lun naríñaguni bun.

Laríñaga fariséo.

—Aríñagabeí nun, maésturu.

⁴¹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Níñanu bián wügúriña dúweitiña seínsu lun ában afúredeijati. Ában

jádaangiñe, dúweiti seíngü-san denáriu, le ában, dimí-san.⁴² Queíti siñá lubei jafáyeiruni, ába ferúduna láani afúredeijati ligía jadúweijan biángubei. Aríñagabeíti nun. ¿cábago jádaangiñe jínsiñejabutima lun afúredeijati ligía?

⁴³ Laríñaga Simón lun.

—Lídan narítangun, le gíbetimaabei adúweijan.

Laríñaga Jesúsu lun.

—Richátibu.

⁴⁴ Ába laríjin Jesúsu tuágun wúri tugúya, ába laríñagun lun Simón.

—¿Ariagu bíña tun wúri to? Belútina búbiñoun, míchutibu dúna nun lun nachíbuni nugúdi, ánjounti wúri to, ágawagüda tumúti nugúdi láu táguira, ába tamábeidagüdüni láu tídburi.⁴⁵ Machú bumútina, ánjoun tugúya, lúmagiñe nebélurun, merédegili tachújani nugúdi.⁴⁶ Míchutibu aáli nábulugu, ánjoun tugúya, túguatu ibíñei jémeti luágu nugúdi.⁴⁷ Ligía naríñagunbei bun luágu arúfuda láani luweírín tínsiñejabu luágu ferúdnawa lan líbe tífigoun, ánjeinti güriñe le míbeti ferúdnawa lan, míbeti ínsiñeni larúfudun.

⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu tun wúri tugúya.

—Ferúdnawaali bífigoun.

⁴⁹ Ábati jagúmeserun amísurajoútiña ja núnbaña lúma ñi aríñaga jámagua.

—¿Cáteisán wügúri le, ferúdnuna lubei gíñe figóú?

⁵⁰ Ába laríñagun Jesúsu tun wúri tugúya.

—Sálbawádibu lídaangiñe bífigoun ladúga bafíñerun nuágu, beíba darángilañu.

Wúriña já buri meja íderaguti Jesúsu

8 Lárigiñe cátei le, núdünti Jesúsu lídoun sarágu ubúrugü lúma buri lirájüñü fulásu íchigei ugánu buíti luágu larúeijan Búngiu.² Núdútiña

dúusu apóstolugu lúma jáma würiña ja lareídaguagüdübaña jádaangiñe espíritugu wuríbatíña lúma sándi. Níñoun María to gíriboun Magdaléna jádan, to ídaangiñeboun jáfurida sédü espíritugu wuríbatíña, ³ níñoun gíñe Juána, to lúmari Chúza, le oúnigirubarun lúban Heródes, níñoun Susána, jámaya sarágu ámu ja íderagubálin láu le jámati.

Jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Sarágu jáña güriña nñúbinburitiña lídaangiñe sarágu fulásu lun jaríjini Jesúsu, dánti le oúndaraguaaña, ába ladímurejan Jesúsu joun láu jémpulu. Laríñaga joun.

⁵ —Furíti ában ábunaguti ábunagua líla nádü, dan le afúrujeina láani, ába láburijan lídaangiñe luágun úma, ába jadúgüraguni ásügürütiña, ába jeígini dunúru. ⁶ Líbiri, ába láburijan labádinaguóun dúbü, dánti le labóuchun, ába lásáürün ladúga lumábei fulásu. ⁷ Ába láburijan líbiri labádinaguóun jíyu, ába láfaruni jíyu le ájúchübei úara lúma. ⁸ Níñein gíñe lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, dan le lawéinamudun, gin ligía, buíti lalúbajoún, cáda ílaü rúti san águu.

Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába laríñagun joun láu umálali jéreti.

—Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

Le lébubei ladímurejan Jesúsu láu jémpulu

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Ábati jálügüdüni láni disípulugu ca lan lílabei jémpulu le. ¹⁰ Laríñaga joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu cátei arámudaguati le luágutibeí larúeijan jun, ánjaña ja mebéresenbaña láu lerérun, láu jémpulu laríñawagúá cátei luáguti larúeijan joun lun íbídiñebei

lan líla cátei le jaríjibeí joun, lun gíñe úa lan gunfaráanda jamáni cátei le jagáambubei.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Niján líla jémpulu ligía. Líla nádü, ligía lerérun Búngiu, ¹² úma le níjin lubeí láburija lídaangiñe líla nádü, jagía güriña ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába líabin Máfia, ába lagídaruni tídaangiñe janígi lun maffínerun jamá, masálbarun jagíame. ¹³ Dúbü le níjin lubeí láburija líbiri líla nádü, jagía güriña ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába jerésibiruni láu ugúndani, áni márügüdünti jádan buídu, affíñetiña luágu murúsun dan, áni dan le jóuchawagún, mawándun jamúti, ába jeféridiruni jaffínen luágu Búngiu.

¹⁴ Jíyu le níjin lubeí láburija líbiri líla nádü, jagía güriña ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába jasgíruni binádu jagáburi, ába jasgíruri arítagua luágu írisini lúma ugúndani le lánina ubou le, úati fulásu jarítaturugun lun lerérun Búngiu, siñátiti laságarún cátei buíti jádaangiñe. ¹⁵ Ánjeinti múa buíti le níjin lubeí láburija líbiri líla nádü, jagía güriña ja agáambubalin lerérun Búngiu táu anígi buíti, adúga jagía gásu láu lerérun, eíbuga jagía quei lubúdubu, sagáwati cátei buíti jádaangiñe.

Jémpulu luáguti lámpu

(Mr 4.21-25)

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—Úati güriña ébeduti lámpu, ába ladáuragun láu láu som cátei o líchuguni lan tábugiñe gabána, íñu líchigei lun larúgoungadágüdün múnada, lun gayára lan jaríjin ja ebélurubaña jabárua. ¹⁷ Úati lubeíti ni cáta arámudaguati lun mafúnraangudun lan, úa ni cáta le íbídiñewati lun

machúlürün lan dan lun lastúbudirúniwa lúma lun lafúnraangudun.

¹⁸Gagáambadi jumá lubeíti buídu lun lerérun Búngiu, le gámati lerérun Búngiu tídan lanígi, libíjuba lánwoun le lúmabei, ánjeinti le úabei ni cáta lí-daangiñe lerérun Búngiu tídan lanígi, íbini le uágubei larítaqua luágu níjein lan lúma, lagídarúaba lueí.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹Ábati tachúlürün lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu le ñíjin lubeí Jesúsu, siñáti jayárafadun lun ladúga jíbe güri-gia. ²⁰Ába laríñawagún lun.

—Nujántia búguchu jáma bamúlenu bougudi áni buséntiña jaríjinibu.

²¹Ába laríñagun joun.

—Ja agáambubalin lerérun Búngiu, úara jagía lúma, jagía núguchubaña jáma namúlenu.

Lagálumaduni Jesúsu lérouga

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²²Luágu ában wéyu, ába ladinun Jesúsu tídoun ában ugúnein jáu lání dispulugu, ába laríñagun joun.

—Queímoun loubáfurugun lagúnu.

Ába jóúdin. ²³Dan le añája lan án-jiñuragua, ába larúmugun Jesúsu. Ába láfurun ában garábali jéreti jáu, lagúnurugu, ába lagúmeserun dúna ebéluja tídoun jagúne yaráfa lun jadíbiragun. ²⁴Ábati jóúdin agágudajei Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¡Maésturu! ¡Maésturu!
¡Wadíbiragua!

Ábati lásaarun Jesúsu, ába ladeínjan lun garábali lúma lugúdi barána, ába lagálumougadun, ába darángila lan sun cátei. ²⁵Ábati laríñagun joun dispulugu.

—¿Ca susébebei lun jaffñen?

Ába jálügüdagun jámagua láu anúfudei lúma luweírín anígi, jaríñaga.

—¿Cátei funásan wügúri le, gumádi lubáli garábali lúma lugúdi barána áni agáamba jameí?

Wügúri Gadárana le gawágubei espíritugu wuríbatíña

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶Ába jachúlürün loúbawagun Gadára, le loubáfurugubei lagúnu, ligíbugiñe Galiléa. ²⁷Dan le larárirunbei Jesúsu, ába liábin ában wügúri lílana fulásu ligía lubádun. Lújali wügúri ligía gawágu espíritugu wuríbatíña. Madáúti anáanguni, maganoún ligía tídan múna, lídan buri jabára jiláaña le achigíti luágu dúbü lagánawa. ²⁸Dan le laríjinbalin wügúri ligía Jesúsu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába lagúaragun.

—¿Ca uágu bemétera númoun, Jesúsu Liraú Búngiu le Íñugutimaabei? Ayúmuraguatina bun lun masúfuriragüdün bánina.

²⁹Laríñagunbei ítara ladúga lagúmadiruñein lan Jesúsu espíritugu ligía lun láfuridun lídaangiñe. Saráguja weíyaasu lárügüdüni espíritugu wuríbatí ligía, ábaja jagúraguni güri-gia lújabu lúma lugúdi láu güri-güri lun ledéraguagüdün, ábaja látumuraguni, ába lanúragüdüni espíritugu lídoun fulásu le magefrawati. ³⁰Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca bíri?

Ába laríñagun.

—Lejión nříbeí.

Laríñagunbei luágu ligía lan líribeí ladúga gíbeeña espíritugu wuríbatíña ja ebélurubaña lídoun. ³¹Ába jamúri-ajan espíritugu jagía lúma Jesúsu lun móunajan láníña máfiougatin. ³²Queíti ñíñanu jamá sarágu búíruju eíga luágu ában wúbü yaráfa, ába jayúmuragun espíritugu jagía lun lun loúnajaniña jádoun búíruju jagía, ába lánjarun Jesúsu. ³³Ábati jáfuridun espíritugu wuríbatíña jagía lueí wügúri ligía, ába jebélurun jádoun búíruju, ábati jáguragun

büüruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúungu, ába jáburujan lídoun lagúnu, ába jañáradagun.

³⁴ Dan le jarjínbalin ja oúnigirubaliña büüruju cátei le asúseredubei, ába janúfudedagun, ába jeíbaagun abájüdaguei ubúругu lúma áraabu.

³⁵ Ábati jóúdingua güri-gia aríjei cátei le asúseredubei. Dan le jachúlürünbei le ñi lubei Jesúsu, ába jadáriruni wügúri le ídaangiñebei jáfurida espíritugu wuríbatiña ñun lubádu lugúdi Jesúsu, táu lanáangun, areídagu-aali, ába janúfudedagun. ³⁶ Játi buga aríjubalin, ába jabájüdaguni luáguti la-reídagun wügúri lé buga gawágubei espíritugu wuríbatiña joun, ³⁷ ába jayúmuragun lílana fulásu ligía lun Jesúsu lun lídin ñígiñe, ladúga janúfude. Ábati ladinun Jesúsu tídoun ugúnein lun lídin, ³⁸ ába layúmuragun wügúri le ídaangiñebei jáfurida espíritugu lun lun lídin lúma, ába laríñagun Jesúsu lun lun leréderun, laríñaga lun.

³⁹ —Giríubá búbiñoun, ábame babájüdaguni sun le ladúgübei Búngiu bun.

Ába lídin, ába labájüdaguni le ladúgübei Jesúsu lun lídan sun fulásu ligía.

Liraú Jáiro túma wúri to agúrurubarun lanáangun Jesúsu

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Dan le lagíríbudunbei Jesúsu loubáfurugun lagúnu, ába jerésibiruni güri-gia láu ugúndani ladúga sun jagía agúrabañu jáñein. ⁴¹ Ábati líábin ában wügúri gíríti Jáiro, le ábanbei jádaangiñe tábutigu jalígílin juríu, ába lájuduragun lubádu lugúdi Jesúsu, ába layúmuragun lun lun lídin lúbiñe, ⁴² ladúga ában rügúñoun liraú, queí buri dúusu irúmu táu, touwe. Dan le lídinbei Jesúsu, ába jafálaruni sarágu güri-gia darí lun jámurudaguni.

⁴³ Ñíñounti ában wúri jádan, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe. Gásta táali sun tiseínsun jawágu surúsi-agu, siñá jamutu areídaguagüda. ⁴⁴ Ába tayárafadun lun Jesúsu lanáangangiñe, ába tagúruruni táru lanáangun, lídan méme óra ligía ába tareídagun.

⁴⁵ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ca agúrurubei nuágu?

Quei sun lun jagía aríñaga luágu magúrurúnwa lan luágu, ába laríñagun Pédro jáma líbirigu.

—Maésturu, murúgu wañátia ya lurúma jíbe güri-gia, ¿álügüdagidibu ca lan agúrurubei buágu?

⁴⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—Gurúwaali nuágu, ladúga sandí numuti luágu areídaguagüdaadina lan güri-gia láu nubáfu.

⁴⁷ Dan le tasúbudiruni wúri tugúya luágu subúdiwaali lan, aba tiábin adádagareina, ába tájuduragun lubádu lugúdi Jesúsu, ába tagúfesperun lun jagíbugiñe sun güri-gia ca lan lébubei tagúrurun luágu áni ába lan tareídagun lídan méme óra ligía. ⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Niraú, areídagu-aadibu ladúga baffñerun nuágu. Beíba darángilañu.

⁴⁹ Nígili Jesúsu adímureja, ligía lachúlürün ában lúbiñe-giñe Jáiro, ába laríñagun lun Jáiro.

—Jilá biraú, mebérésejadügüyabá lun Maésturu.

⁵⁰ Dan le lagáambunbalin Jesúsu le, ába laríñagun lun.

—Manúfudedabá, affñerügü-bá, ábame tareídagun biraú.

⁵¹ Dan le lachúlürünbei Jesúsu lúbiñoun Jáiro, mígirunti lun jebélurun ámu lúma lueídügüya Pédro, Jacóbo lúma Juan jáma tagúbürigu irájü tugúya. ⁵² Jayájuña sun ja ñibaña tárigi, ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mayájua jumá, moúnwentu, tarúmugarügüña.

⁵³ Ába jéjerajan láu ladúga subúdi jamáni luágu jilá tan. ⁵⁴ Ábati laríngüdüni Jesúsu tújabu, ába laríngun láu umálali jéreti.

—Irájü, sarába.

⁵⁵ Ába táguugun, ába tásaarun lídan méme óra ligía, ába laríngun Jesúsu tun jíchugun eíginí tun. ⁵⁶ Weírítí janígi tagúbürígu, ába laríngun Jesúsu joun lun mabájüdagun jamáni le asúsere-dubei ni ca un.

Loúnajaniña Jesúsu dúusu apóstolugu apúrichija

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

9 Ába loúndaruniña Jesúsu dúusu láni apóstolugu, ába líchugun ubáfu joun lun jaságarun sun jawúyeri espíritugu wuríbatiña lúma lun jareídaguagüdüni sánditiña. ² Ába loúnajaniña apúrichijeje ugánu luáguti larúeijan Búngü lúma areídaguagüdaña sánditiña. ³ Laríngaga joun.

—Manúga jumá ni cáta júmaga luágu juweíyasun—ni bádun, ni ságü, ni fein, ni seínsu. Ábanrügütá símisi janúgün. ⁴ Furúmiegüarügü múna to ñíjin lumúti jachúlúra, reídei jumá ñi darí jídin lídaangiñe fulásu ligía. ⁵ Le ñí lumuti merésibirúniwa jumá, dánme le jáfuridun lídaangiñe fulásu ligía, ábame jáfuriduní calíqui lueíngü jugúdi, arúfuda jumámugei luágu magúndan jumá láu jagáburi lílana fulásu ligía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua.

⁶ Ábati jáfuridun apóstolugu jagía, ába jeíbuguni sun lirájüñü fulásu apúrichijeinei ugánu luáguti asálbaruni, areídaguagüdeina jagía sánditiña lídan sun fulásu le ñí lumuti jóúdin.

Loúnwen Juan le abásteragüdejabei

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Ába lagáambun gumádimati Heródes luágu sun cátei le ladúgübei Jesúsu, ibídiñetiti lun cába lan

larítagua, ladúga ñíñanu aríngutiña luágu saráali lan Juan lídaangiñe óuweni, ⁸ jíbiri aríngaga luágu proféta Elías lan achúlaagubei, jíbiri aríngaga luágu ában lan jádaangiñe jíbiri binádu profétagu le ásaaruti lídaangiñe óuweni. ⁹ Ába laríngun Heródes.

—Áu guánarügü óúnajabei adúrreie lichúgü Juan. ¿Cátei funáti le, le uágubei nagáamba labájüdagun sarágu cátei? Ábati loúchun Heródes laríjini Jesúsu.

Leígagüdüni Jesúsu seíngü mílu wügüríña

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Dan le jagíribudun apóstolugu, ába jabájüdagun lun Jesúsu luágu sun le jadúgübei. Ábati lanúgüniña lídoun fulásu mageírawati yaráfa lun Betsáida.

¹¹ Dan le jasúbudirunbalin güriñga, ába jafálaruni, ába lerésibiruniña Jesúsu, ába ladímurejan joun luágu larúeijan Búngü, areídaguagüda láña sánditiña.

¹² Dan le lagúmeserunbei adárüda, ába jayábin láni Jesúsu dúusu apóstolugu lúmoun, ába jaríngun lun.

—Óúnaja báña güriñga ja, ñúdüni jamámuga áluga jabára lun jeméragun, áluaja jagíame eíginí lídan buri lirájüñü aúdü lúma lídan buri fulásu yaráfati, ladúga úati ni cáta ya.

¹³ Laríngaga Jesúsu joun.

—Rújuma eíginí joun.

Jaríngaga lun.

—Seíngü rügüñoun fein wáma jáma bián úduraü, ánjawa gubeírgü ñúdüni agáñija eíginí joun sun güriñga ja.

¹⁴ Yaráfañanu jóun seíngü mílu wügüríña ñi, mabájüdünga würiña jáma irájüñü. Ába laríngun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Ñurúgüda jumáña dimí dimí-san.

¹⁵ Ába jadúgüni ítara, ába jañúurun súnugubei. ¹⁶ Ábati lanúgünun Jesúsu seíngü fein lújaburugu jáma bián úduraü, ába laríjin siélun, ába líchuguni

eteíngiruni lun Búngiu. Lárigiñe lagúbachagunun fein lúma úwi, ába líchuguni joun láni disípulugu lun jafánreinjani jádan güirígia. ¹⁷Jóutiña súnigubei quimúle, dan le jabúdajanun ígiragutu, buíngüdatiña dúusu faníne láu.

Laríñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸Luágu ában wéyu dan le layú-muraguña lan Jesúsu lábugua, ñíñanu láni disípulugu díseraü lueí, ába laríñagun joun.

—¿Ída liñásan jarítangun güirígia nuágu? ¿Cátanasan, según jagía?

¹⁹Ába jaríñagun lun.

—Añájein, aríñagutiña luágu Juan lan le abásteragüdjabei amúru, íbiri, aríñaga Elías, añájeingua aríñagutiña luágu ában lan jádaangiñe binádu profétagu ásaaruti lídaangiñe ouweni amúru.

²⁰Ábati laríñagun joun.

—Ángi jugúya, ¿cátanagi lídan jarítangun?

Laríñaga Pédro lun.

—Crístu, le loúnajabei Búngiu lun lasálbaruniña güirígia, amúru.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹Ába laríñagun Jesúsu joun láu éregu lun maríñagun jamáni cátei le ni ca un.

²²Ába laríñagun joun.

—Nasúfuriruba sarágu, áu le Wügúri Garaúwarügüti. Janúgübadina wügúriña weírigutiña lídan jafíñen juríu, jábutigu fádirigu, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, quei ni cáta. Nafarúaba jilágubei, ábame násaarun lídaangiñe ouweni luágu lúruwan wéyu lúnya nabágaridun.

²³Lárigiñe, ába laríñagun joun súnigubei.

—Le busénti nánigu lan, buléileí cáteiñein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei liábin lun, nueígiñe, queísi lanúgüni ában wügúri lugúruwan, falálana. ²⁴Ladúga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya uboúagu leféridirubei íbágarí le magúmchaditi, ánjein le ánjabei leféridiruni libágarí ya uboúagu nueígiñe, libjúbei íbágarí le magúmchaditi siélu. ²⁵¿Cági ju lan lun güirígia lagáñeiruni sun le lánina uboú, leféridireime lubára siélu o lagúnrinchaguba lan lúngua? ²⁶Le anúgüti busíganu nuágu lúma luágu nerérun, áu le Wügúri Garaúwarügüti, nibúsigaribadina gíñe láu dánme le niábin quei urúei láu luweírigun Núguchi jáma ánjeligu ja sándubaña. ²⁷Ninárün naríñaguni jun luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, moúnwenbaña maríjinga jameí larúeijan Búngiu.

Lámuñedagun laríjín Jesúsu

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸Queíburi wídú wéyu lárígiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába laweírun luágun ában wúbü ayúmuragua lun Búngiu, barú lumútiña Pédro, Jacóbo, lúma Juan lúmagua. ²⁹Dan le niján lan Jesúsu ayúmuragua, ába lámuñedagun ligíbu, ába tájarudun lanáangun, ába támiridun. ³⁰Ábati jasálríragun Moisés lúma Elías ayánuja lúma, ³¹geyégu líña ában larúgounga weíríti jáu, jayánujaña libúgürü ouweni le lúnbei lasúfuriruni Jesúsu, Jerusalén. ³²Láu sun luweírín lidábu lágu Pédro jáma líbrígu, marúmuguntiña, aríja jamúti luweírigun Jesúsu jáma bián wügúriña ja lúmabaña. ³³Dan le adíseinaña bián wügúriña jagía lueí Jesúsu, ába laríñagun Pédro lun.

—Maésturu, jlídan dan awánja lan ya! Adúga wamá úruwa dibásein ya—ában

bun, ában lun Moisés, túma ában lun Elías.

Ibidiñeti lun Pédro ca lan larinagubei. ³⁴ Súnti niján lan adímureja, ába liábin ában juánriñu oúburaguaña, ába janúfudedagun ladúga jadáriragun joun-gua lurágeirugu juánriñu ligía. ³⁵ Ábati jagáambun ában umálali aríñaguti lí-daangiñe juánriñu ligía.

—Niraú le jínsiñebei nun le, agáamba jumeí le lubeíbei.

³⁶ Lárigiñe ladímurejan umálali ligía, ába jaríjin disípulugu luágu lábugua rügáli lan Jesúsu. Reídeitiña maníñu, maríñagun jamúti cátei le jaríjubei lun ni ában lídan dan ligía.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában irájü gawáguti espíritu wuríbati

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Larúgan, dan le jarárirunbei lueígiñe wúbü, sarágu jáña gürigia ñúdiñtiña lubároun Jesúsu. ³⁸ Ábati lagúaragun ában wügúri jádaangiñe láu umálali jéreti, larinaga.

—Maésturu, fuleiseijabubá nun, arí-jabeí niraú le ligía rügúñeíbei, ³⁹ ní-jein ában espíritu wuríbati luágu, dan le lárügüdüni, ába lagúaraguagüdüni, ába louwejan, ába láfurijan jacútaü liyúmulugugiñe. Añáwurija lumúti, májati lí-giruni. ⁴⁰ Ayúmuraguaadina joun báni disípulugu lun jaságaruni espíritu wuríbati le lueí, siñá jamuti.

⁴¹ Ába louñabun Jesúsu, larinaga.

—¡Jugúya gürigia maffñeradiña, wuríbatiña! ¿Átiribeísan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jaffñerun nuágu? ¿Ídame lagúmucha maffñeni le jídaanbei? Barúbei biráü ñájoun.

⁴² Dán yebe le lídin irájü ligía lun, ába lájuchuruni espíritu wuríbati múarugún, ába louwejagüdüni, ába ladeínjan Jesúsu lun espíritu

wuríbati ligía, ába lareídaguagüdüni irájü, ába ledéreggeruni lun lúguchi. ⁴³ Ába laweíridun janígi súngebei láu luweírigun Búngiu.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu louñwen

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Sun añája lan láu luweírin janígi láu le ladúgübei Jesúsu, ába larinagun joun láni disípulugu.

⁴⁴—Agáamba jumeí cátei le buídu. nedéreggerúaba, áu le Wügúri Garaúwarügüti, jájaburugun náganíñu.

⁴⁵ Úati gunfaráanda jamáni disípulugu le larinagubei, ladúga darúñu líña jasáminan lun cátei le, áni janúfude-tiñati lun jaríñagun lun lun lafúnraan-guagüdüni le larinagubei, joun.

¿Ca weírigutimaabei?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Ábati jagúmeserun disípulugu asígeneja jámagua luágu ca lan weírigutimaabei jádan, ⁴⁷ quei lasúbudiruni Jesúsu jasáminan, ába lanúgün ában irájü lubáduagun, ⁴⁸ ába larinagun joun.

—Le erésibiruti ában irájü queísi irájü le lídan níri, resíbi lumútina, le erésibirutina, resíbi lumúti gíñe le oúnajabalina. Le lubeíti únabugutimaabei jídan, ligía weírigutimaabei.

Le mámabei wágani, wámagiñeñein

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Ábati larinagun Juan lun Jesúsu.

—Maésturu, aríjatiwa ában wügúri aságajati espíritugu wuríbatiña lídan bíri, ába wewéridiruni ladúga máma lan ában wadaangiñe.

⁵⁰ Larinaga Jesúsu lun.

—Mewéridira jumeí, ladúga le mámabei wágani, wámagiñeñein.

Ladeínjan Jesúsu lun Jacóbo lúma Juan

⁵¹ Dan le layárafadun dan lun lanügúniwa Jesúsu siélun, ába ladúgüni luweíyasun Jerusaléoun láu anígi. ⁵² Ába loúnajan loúnagülegu lubá, ába jóúdin lídoun ában liraúraü fulásu láni Samária lun jáluajan múna lubá, ⁵³ májatiña Samariána jerésibiruni ladúga jaríjin luágu leíbuga lan Jerusaléoun. ⁵⁴ Dan le jaríjinbalin Jacóbo lúma Juan luágu mája jamá Samariána jerésibiruni, ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, ¿buséntibu lun wamúri-ajan lun larárirun wátu geméti siéluigiñe lun lagúmuchun jáu queí meja ladúgüni proféta Elías?

⁵⁵ Ábati ladígiragun Jesúsu jawágun, ába ladeínjan joun, laríñaga.

—Ibídíñeti jun luágu wuríba lan cátei le jayúmajabei. ⁵⁶ Máma niábiña, áu le Wügúri Garaúwarügüti, agúnrinchaguei jabágari gürígia, niábiña asálbarei.

Ábati jóúdin lídoun ámu liraúraü fulásu.

Já yebe busénbaña jafálaruni Jesúsu (Mt 8.19-22)

⁵⁷ Dan le luágu jamá úma, ába laríñaga ában wügúri lun Jesúsu.

—Nabúreme, buséntina nafálarunibu le níjin lumúti bídin.

⁵⁸ Laríñaga Jesúsu lun.

—Darítiña gasígamu júyu lun jaganoún ñi, gádibu jagía dunúru, ánjein áu le Wügúri Garaúwarügüti, úati ni jalíaba lan nabálachagüdei nichügü.

⁵⁹ Laríñagaya Jesúsu lun ában.

—Falábana.

Laríñaga lun.

—Nabúreme, lárigiñeme loúnwen nüguchi, buná neíme, ábame neíbugun búma.

⁶⁰ Ába loúnabuni Jesúsu.

—Falábana guetó, ígira báña ja jiláñubaña lun cátei le lánina larúeijan Búngiu lun jábununiña jegéburu, ánjein bugúya, beíba apúrichíjei ugánu luáguti larúeijan Búngiu.

⁶¹ Ábayati laríñagun ában lun.

—Nabúreme, buséntina nafálarunibu, neíba yebe ayóuragua joun ja wábiñebaña.

⁶² Laríñaga Jesúsu lun.

—Le íchuguti lújabu luágu awojúgüleí, lárigiñe ába laríjin lárigoún, mabuídunti lun lílaname larúeijan Búngiu.

Loúnajaniña Jesúsu úrüwa-wein-díisi disípulugu apúrichija

10 Lárigiñe cátei le, ába lanúada-
jan Jesúsu úrüwa-wein-díisi já-
daangiñe lánigu, ába loúnajaniña lubá,
bián bián, lídoun sun ageíraü lúma
fulásu le lúnbei lídin ñi. ² Laríñaga joun.

—Inárüni, gíbetiña gürígia ja aráanseñabaña lun jagáambuni ugánu luáguti asálbaruni, jagía, ítara jáña queísi nádü le lúnbei lalúbajóuniwa, áni loúguatiña ñadágimeintiña. Ligía lúnti lubeí jamúriajan lúma Búngiu lun loúnajan ñadágimeintiña jagánaguouún.

³ Jefba, noúnajañadün queí mudún jádoun anímaalu gáñitiña. ⁴ Manúga jumá ságü júmagua, ni seínsu, ni geídi, meréderagun jugúyame ayánuja ni ca úma luágu úma. ⁵ Dánme le jebélurun tídoun ában múna, busújuma furúmiñe, jaríñagame. “Darángilau joun tílana múna to.” ⁶ Ánjein añajein lubeí gürígia jínsiñejabutiña lun darángilau tídan múna tugúya, jerésibirubadün láu ugúndani, jóunbei abúsuruni lánina darángilau. Ánjein úa jabeí gürígia jínsiñejabutiña lun darángilau tídan múna tugúya, giríbugüda jumeí abúsuruni. ⁷ Reídei jumá tídan múna tugúya to ní lubei

jerésibirúa, jou jumeíme, gurá le íchugúti jun úouga busíganu, ladúga garíchatí ñadágimeinti lun lafáyeiruaja. Masáansija jumá múna. ⁸Dánme le jachúlürün lídoun ában ageíraü le ñí lumuti jerésibirúa, jóujumei le íchugúti jun, ⁹areídaguagüda jumáña sánditiña ja ñítiña, jaríñagame joun lílana fulásu ligía. “Subúdigüdáwaali luáguti larúeijan Búngiu jun.” ¹⁰Ánjaün achúlüra lídoun ában ageíraü le ñí lumuti merésibirúniwa jumá, furíjuma lídoun buri úma, jaríñagame. ¹¹“Ásta licáliquin jageíra le luágubei wagúdi furú wamuti lun warúfuduni jun luágu magúndan wamá láu jigáburí, áni subúdi jumeí luágu subúdigüdáwaali lan luáguti larúeijan Búngiu jun.” ¹²Naríñajare jun luágu lídan lánme luwéyuri lagúseragüdüniña Búngiu gafígountiña, janárimetimaabei jabeichúniwa lílana fulásu le merésibirunbadün sügú láu jabeichún lílana ubúrugú le Sodóma.

Lílana ageíraü buri magáambaditiña

(Mt 11.20-24)

¹³¡Fugiábu jugúya lílana Corazín!
¡Fugiábu jugúya lílana Betsáida! Ladúga lun jamúga ubúrugú lan Tíro o Sidón ladügúwa buri miláguru le adügúbei lídan jubúrugute, binárü jamúga lasáansiragua jagáburí lílana, ába jamúga jarífuduni láu jadáuragun lúdu lúma balígi. ¹⁴Ánjin jugúya, lídaanme luwéyuri agúseruni, weíritimaabei jabeichúniwa sügú jáu gürígia Tírona jáma Sidónna. ¹⁵Amúrúti, ubúrugú le Capernaúm, ¿jarítaguatibu luágu liñurúaba lan bíri queísi líñun siélu? Larárirawagüdüwaba bíri únabun queísi lúnabun máfiougati.

¹⁶Ába laríñagun Jesúsu joun úrüwa-wein-díisi disípulugu ja loúnajañabaña apúrichija luágu larúeijan Búngiu.

—Le agáambutün, agáamba lumútina, le májati lagáambunün, májati gíñe lagáambunina, áni le májati lagáambunina, májati gíñe lagáambuni Nóguchi le oúnajabalina.

Jagíribudun úrüwa-wein-díisi disípulugu

¹⁷Ába jagíribudun úrüwa-wein-díisi disípulugu jagía lídaangiñe jaweíyasun láu ugúndani, aríñageina jagía.

—Wabúreme, ásta espíritugu wurí-batiña agáamba jamútiwa dan le waságaruniña lídan bíri.

¹⁸Laríñaga Jesúsu joun.

—Ánja, aríja numúti ligáburí leíguadun Máfia siéluigiñe quei ában labíríjanouga. ¹⁹Rújadina ubáfu jun lun jadúgüragun jéwe jáma águru, masúfurirunga ni cáta, lúma lun jére lan jubáfu lueí lubáfu Máfia. ²⁰Láu sun líra, magúndaara jumá luágu jagáambunün espíritugu, gúnda jumá luágu níjein lan jíri bürúwañu tídan lilíburun Búngiu siélu.

Lagúndaarun Jesúsu

(Mt 11.25-27, 13.16-17)

²¹Lídan óra ligía, ába labuín-chagüdüni Sífiri Sándu Jesúsu láu ugúndani, ába laríñagun.

—Nóguchi, le Labúremebei siélu lúma múa, inúrügüda numúti bíri, ladúga arámuda báali cátei luáguti barúeijan jaweí chútiña áu jáma furéndeitiña, ába bafúraanguagüdüni joun ja louguabaña ufúrendeí queísi irájüñü. Ánja, Nóguchi, ladúga ítara líña babúseeruni.

²²Derége láali Nóguchi sun cátei nun. Úati ni ában subúdíjabuti cáтана lan lueídügüya Nóguchi, úati gíñe ni ában subúdíjabuti cáteiñein lan Nóguchi nueídügüya jáma ja úntiña nabúseera nasúbudiragüdüni.

²³Ábati ladígiragun adímureja jóún-rügü láni disípulugu, laríñaga.

—Fuleiseiwatiña ja arjubalin cátei le jarjubei jugúya, ²⁴ladúga nariñajare jun luágu sarágu jáña urúeigu jáma profétagu abúseerutiña yebe meja jarjini le jarjubei jugúya guetó, maríjin jamúti, busén jagía yebé meja jagáambuni le jagáambubei guetó, magáambun jamúti.

Jémpulu luáguti Samariána le buídubei

²⁵Lídan ában guríriguau, ññein ában arúfudajati lilúrudun Moisés, abúseeruti loúchaguni Jesúsu, ába lásaarun, ába laríñagun lun.

—Maésturu, ¿cábasan nadúga lun gayára lan nibíjini ibágari magúmuchaditi?

²⁶Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Cáteigi bürúwañubei lídan lilúrudun Moisés? ¿Ída liñágia balíijan ñi?

²⁷Ába loúnabun, laríñaga.

—Jínsiñelá Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bére, lúma láu sun bisáminan, jínsiñe jagíame bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.

²⁸Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Oúnabaadibu buídu, ánjein badúga ítara, bibíjubei ibágari magúmuchaditi.

²⁹Queíti busén lan arúfudajati ligía larúfuduni luágu buídu lan lálügüdajan, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Cátañagi níbirigubaña?

³⁰Ábati loúnabuni Jesúsu, laríñaga lun.

—Ññein ában wügúri arágachuti Jerusaléngiñe lun ubúrugin Jericó, luágu luweíyasun ába járügüdüni jíwerutiña, ába jíwerujani sun le lúmabei ásta lanáangun, buleisei jameí, ába jígiruni jilá mémeeli. ³¹Ába lásügürün ában jafádirin jurú lídaangiñe méme úma ligía, dan le laríjnbalin wügúri ligía, mebéresenti láu, ába lasígiruni leíbugun loubáfurugugiñe úma. ³²Sügú

ligía ában jádaangiñe ladúgawagun Leví ñgiñe, dan gñe le laríjini wügúri buleiseiwaali ligía, ába gñe lasígiruni leíbugun loubáfurugugiñe úma, mebéresenga gñe láu. ³³Ábati lásügürün ában wügúri Samariána aweíyasujati lídaangiñe úma ligía, dan le laríjnbalin, ába lagúdededagun lun. ³⁴Ába liábin, ába lagáranijan lun bíti buri le luágubei láu aáli túma diweín, ába lagúraguni. Ába laweínragüdüni luágu lilügün burígü, ába lanügüni tídon jában chúlúdügütiña, ába ladügüni le liyáraati lun. ³⁵Larúgan, dan le leíbuga lan Samariána ligía, ába láluguchun bián seínsu le denáriu, ába líchuguni lun tabúreme múna, laríñaga lun. “Tóunigibeí wügúri le, ánjabu agástara ámu lueí le níchugubei bun luágu, nafáyeirubei bun dánme le nagríbudun.”

³⁶Ábati lálügüdüni Jesúsu arúfudajati ligía.

—¿Cáteiti jádaangiñe úruwa wügúriña ja líbiribeí le ueíbeí líwerujoá, lídan barítangun?

³⁷Laríñaga lun.

—Le gudémejabubei lun.

Laríñagati Jesúsu lun.

—Ítaralá gñe badúga.

Jesúsu jábiñe Márta túma María

³⁸Ába lasígirun Jesúsu luágu luweíyasun jáma lánigu, ába lachúlürün lídoun ában liraúraü fulásu le ñí lubei terésibirei ában wúri gíritu Márta, túbiñe. ³⁹Ññoun ában tamúlelua Márta gíritu María, ába tañúurun lubádu lugúdi Jesúsu lun tagáambuni le laríñagubei, ⁴⁰ánjounti Márta, weíriti teténirun lun tubéresegun. Ába taríñagun Márta lun Jesúsu.

—Nabúreme, ¿mebéresentibusan láu tígirunina namúlelua adúgei sun berésegu nábugua? Aríñagabá tun lun tíderagunina.

⁴¹Ába loúnabunun Jesúsu, laríñaga tun.

—Márta, bafúuduña luágu sarágu cátei, ⁴²buíduriügüti murúsun lun weígin. Anúadaja táali María lubuídun-ágei cátei le lúnbei ladügúniwa, áni úabei ni ában lun lagídaruni tueí.

Larúfudajani Jesúsu ayúmuraguni lun Búngiu

(Mt 6.9-15, 7.7-11)

11 Luágu ában wéyu, layúmuraguña Jesúsu lun Búngiu lídan ában fulásu, dan le lásurun, ába laríñagun ában jádaangiñe láni disípulugu lun.

—Nabúreme, arúfudajabá ayúmura-guni woun quei larúfudajan Juan joun láni disípulugu.

²Laríñaga Jesúsu lun.

—Dánme le jayúmuragun lun Búngiu, jaríñagame ítara.

Wáguchi Búngiu le siélubei, inébewalá bíri.

Núbinlá bidáani lun barúeijan ya uboúagu,

adügúwalá bugúndan uboúagu quei ladügún bugúndan siélu.

³Rúboun fein buíduriügüti woun lun wéyu le ugúñebei.

⁴Ferúdnabeí wuríbati le adúga wamáalibei quei ferúduna wamániña ja adügübaña wuríbati woun.

Mígira báwa lun wáburujan lídoun wuríbani,

dísegúdarügü báwa lueí.

⁵Aríñagati gíñe Jesúsu joun.

—Niján ában jémpulu jun. lídin jamúga ában jádaangiñe lúbiñe ában lumáda amídi áriebe, ába laríñagun lun. “Numáda, furédeibá úrúwa fein nun, ⁶ladúga sun líña lachúlürün ában numáda núbiñoun áni úati ni cáta núma lun níchugun lun.” ⁷Ába jamúgati loúnabun le ában múnadagiñe, laríñaga jamúga. “Mebéreseja bána, darúnaali

nubéneri, áni rouñjadina jáu sun nisáanigu, siñáti násaarun íchiga ni cáta bun.” ⁸Naríñaguña jun luágu íbini lan jamúga másaarun lan íchigoun lun ladúga lumáda lan, lásaaruña jamúga íchigoun lun lueí lasígirun ebéreseja lun. ⁹Aríñagatina lubeíti jun. Jamúriaia, ábame líchugun Búngiu jun, jáluaja, ábame jadárirun, jadaúnja luágu béna, ábame lánjunrenchúniwa jun. ¹⁰Ladúga sun le amúriajati, ibíjati, le áluajati, daríti, le adaúnjati luágu béna, junrénwati lun.

¹¹‘¿Gayáraabei funági líchugun ában úguchi jádaangiñe dúbü lun liraú dan le lamúriajan fein lúma? ¿o líchugun lan ában jéwe lun dan le lamúriajan údu-raú? ¹²¿o líchugun lan ában águru lun dan le lamúriajan gañeín? ¹³Gíchigadi-jadün ligía cátei buíti joun jirájüñú láu sun juríban, ¡gúbumeti líchigei Júguchi Búngiu le siélubei Sífiri Sándu joun ja amúriajati!

Laríñawagún luágu njein lan lubáfu Máfia lúma Jesúsu

(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

¹⁴Níñein Jesúsu aságara ában espíritu wuríbati lueí ában wügúri le madímuregüdün láalibei yebe espíritu ligía, dánti le láfuridunbei espíritu wuríbati ligía, ába gayára lan ladímurejan meréngaditi ligía. Ába laweíridun janígi gürígia láu cátei le. ¹⁵Níñanu gíñe, aríñagutiña.

—Láu lubáfu Beelzebú, le Máfia, le jábuti máfianu, laságaja wügúri le espíritu wúríbatíña.

¹⁶Jíbiri, lun jóuchaguni, ába jamúriajan miláguru lúma lun larúfuduni luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin lubáfu. ¹⁷Queíti subúdi láani le jarítagebei, ába laríñagun joun.

—Furúmiegurügü arúeijani le afán-reinraguti lun jageíndagun jámagua, lagúnrinchaguba, ában gíñe famíliá fán-

reinguatiña ladúga wuríbu, jagúnrinch-aguba gíne. ¹⁸ Ánjein gíne níjein lubei fánreinguai jádan Máfia jáma lánigu, ¿ida lubági ladúrarun lubáfu? Naríñagunbalin le, ladúga jaríñagun luágu láu lan lubáfu Máfia naságaja espíritugu wuríbatiña ja ebélagüdübaña Máfia guánarügü jádoun gürígia, ¹⁹ áni ánjein itara líña lubei, ¿cági íchugubei ubáfu joun ja jánigu jugúya lun jaságajan espíritugu wuríbatiña, Máfia ódi Búngiu? Láu líra, jagía guánarügü arúfuda jamúti luágu bulfeigua jumá. ²⁰ Le inárünibe, láu lubáfu Búngiu naságaja espíritugu wuríbatiña, áni arúfuda lumúti líra luágu chülújali lan larúeijan Búngiu lídoun fulásu le.

²¹ ‘Ába wügúri jéreti, dan le aráanseñu lan, toúnigi lúban buídu, sun le lúbiñebei chouúti. ²² Ánjein núbín ában jéretimaati luei ába lásiiraguni, lagídaruboun sun lárumate to uáguboun leménigida luei, ábame lanúgüni le labúseerun, ába lafánreinraguni jáma lumádagu.

²³ ‘Le mámabei númagíne, náganiñein, le míderagun lumútina, güríngua lumúti le nadúgübei.

Espíritu wuríbati le agíríbudúbei

(Mt 12.43-45)

²⁴ Ába laríñagun Jesúsú.

—Dan le láfuridun ában espíritu wuríbati lídaangiñe ában gürígia, ebugaña-jádügü líña lídan buri fulásu mábeiti álu-aja leméraagun, dánti le madári láani, ába laríñagun lúngarügü. “Nagíríbudayá tídoun núban to ñígiñe lubei náfurida.” ²⁵ Dánti le lagíríbudun, ába ladáriruni gürígia buga ligía quei ában múna to buídawaru, aráanserúa. ²⁶ Ábati lídin, ába liábin jáu sédü espíritugu wuríbatimaatiña luei, ába jebélurun agánawa lídan gürígia ligía, wuríbatimaa-jaliti le gádaanbalin wügúri ligía luei buga furúmiñe.

Ugúndani le tímatimaati

²⁷ Dan le niján lubei Jesúsú aríñagei cátei le, ába tagúaragun ában wúri jádaangiñe gürígia, taríñaga.

—¡Fuleiseiwatu jiñáru to agúriajabalibu, fuleiseiwatu to átagüdübalibu!

²⁸ Ába laríñagun Jesúsú.

—¡Fuleiseiwatimaatiña ja agáambubalin le lubei Búngiu áni abájüda jameí!

Amúriajatiña gürígia wuríbatiña miláguru lúma Jesúsú

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Añája méme gürígia oúndaragua geyégu láu Jesúsú, ába lagúmeserun adímureja, laríñaga.

—Wuríbatiña gürígia ja lánina dan le, áni jamúriaja miláguru núma lun narúfuduni luágu Búngiu lan oúnajabalina, wel, míchugúnbei ámu seíni joun luei le luáguti meja proféta Jonás. ³⁰ Ítara quei meja le asúseredubei lun Jonás ában seíni joun ja aganoúbaña Nínive luágu Búngiu lan oúnajabalin, itara lúba gíne le lúnbei lasúseredun nun, áu le Wügúri Garaúwarügüti, ligiaba ában seíni joun gürígia ja lánina dan le luágu Búngiu lan oúnajabalina. ³¹ Dánme le lidáani agúseruni, dánme le lagúser-agüdüniña Búngiu gürígia ja lánina dan le, ábame tásaarun lurúeite Súru lun tasíadiruniña, ladúga tugúya, núbintu lídaangiñe lidíse-ágei ubouú lun tagáambuni lichú láu Salomón, áu, weíriguti-maatina sügú láu Salomón áni májatün jagáambunina. ³² Lídan mémeme agúseruni ligía, ábame gíne jásaarun já meja aganoúbaña ubúrugú Nínive, ábame jasíadiruniña ja lánina dan le, ladúga sáansiguati jagáburi Nínivena lárigiñe lapúrichijani Jonás ugánu le láni Búngiu joun, áni áu ában le weíriguti sügú láu Jonás, áni májatün lun jagáambunina.

Lilámpun úgubu

(Mt 5.15, 6.22-23)

Ába lasígirun Jesúsu aríñaga.

³³—Úati ébeduti ában lámpu líchigei lídan fulásu arámudaguati, ni tábugiñe ában gáfu, íñuba líchigei lun larúgoun-gadun joun ja ebélurutiña. ³⁴Ítara líña águu quei ában lámpu lun úgubu, án-jein buídu lubeí bágu, aríja ligía luá-gun cátei lánina Búngiu, camá jamuga jarúgoungabei gíñe láu sun búgubu, áni buídubei gíñe sun bigáburi. Án-jein sándi lubeí bágu, aríja ligía luá-gun cátei lánina uboú, camá jamuga lí-daanbei lubúriga sun búgubu, wuríbabei gíñe bigáburi. ³⁵Tounigibá lun mabúri-gadun lan bilámpun. ³⁶Ánjein jarú-gounga lubeí láu sun búgubu, úaga ni murúsun lubúriga, baríjubei sun cátei furáangu quei dan le durúngu líña lan lámpu báu.

Líchugun Jesúsu jadúnrun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷Dan le lagúmunchunbei ladímurejan Jesúsu, ába lamísurajani ában fariséo eíga lúbiñe. Ába lebélorun Jesúsu, ába lañúurun luágu dábula. ³⁸Ába laweíridun lanígi fariséo ligía láu magúnfulirun lan Jesúsu láu igáburi le lánina lachibún újabu lubá eíginí. ³⁹Ába laríñagun Wabúreme Jesúsu lun.

—Jugúya fariséogu ragá jumuti wéru lúma asíedu boúgudigiñe libíti, múnadagiñe jibíti, wíyētūn, buin jíña láu luweínamu águu lúma sarágu luwúyeri wuríbani. ⁴⁰¡Deré tagáambun jugúya le! ¿Ibídíñeti jun luágu le lan adúgübalin le boúgudigiñebei, ligía lan gíñe adúgübalin le múnadagiñebei?

⁴¹Jarúma jumá múnadagiñe jibíti láu jíchugun joun gudémetiña, ítara lúba jarúma jumá gíñe boúgudigiñe jibíti.

⁴²‘¡Fugiábugu jugúya fariséogu! Adú-gatūn díisi fánreinti láu jíduru le ménta, rúda, lúma ámu luwúyeri nádū lun jíchugun ában fánreinti lun Búngiu, áni madúgüntūn gásu láu ísuruni lúma lín-siñejabu Búngiu. Ligía lúnbei jadúgiñi, mígirunga jumeíme jadúgiñi le ában.

⁴³‘¡Fugiábugu jugúya fariséogu! Buséntūn jártügüdüni ubáraü le jabára ja weírigutimaabaña tídan jilígílisin, busén jugúya lun labúsúrūn jun láu sarágu inébesei úmada.

⁴⁴‘¡Fugiábugu jugúya fariséogu, bián-gua tigíbu!, ladúga ítara jíña quei umú-jaü le marijinti, sügú jagía güri-gia ligíbuagugiñe ibídíñoun joun.

⁴⁵Ábati loúnabun ában jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés, laríñaga.

—Maésturu, banábaguñadiwa gíñeti dan le baríñaguni le.

⁴⁶Ába laríñagun Jesúsu.

—¡Fugiábugu gíñe jugúya, arúfudajatiña lilúrudun Moisés! Jíchigei lilúrudun Búngiu queisi ában anúgiñi jírúti joun ámu, áni jugúya, májatūn janúgūn ni murúsun lídaangiñe.

⁴⁷‘¡Fugiábugu jugúya!, ladúga rújumuti dúbū arítaguagüleime luágu jamúaja profétagu já meja jáfaragubaña binádu jagúbürigu. ⁴⁸Láu líra, arúfuda jumúti luágu gúnda jumá láu le jadúgübei binádu jagúbürigu, jagía áfaragubaliña, jugúya wéndegüda jumúti jamúaja.

⁴⁹‘Ligía laríñagunbei meja Búngiu láu lichú láu. “Nouñajaba profétagu jáma apóstolugu joun, ábame jáfaraguniña jíbiri jilágubei, eíbaaja jamáñame jíbiri.” ⁵⁰Ligía lagúseragüdübaña lubeí Búngiu güri-gia ja lánina dan le luágu játa profétagu ja áfarawagúbaña lúmagiñe ladúgūn uboú, ⁵¹lúmagiñe líta Abél lúmoun líta Zacarías le jáfarubei labádinagua latárū túma témpulu. Ligía naríñagunbei jun luágu

lagúseragüdübaña lan Búngiu güriǵia ja lánina dan le luágu jóüwegun profétagu.

⁵²‘¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés!, ladúga ragú jumaali ligélen lubéneri subúdi, mebélurun jíña, mígirun jugúya lun jebélurun ja busénbaña jebélurun.

⁵³Dan le laríñagunbalin Jesúsu cátei lé buri joun arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu, ába jagáñidun lúma, lárigiñe láfuridun lúbiñegiñe fariséo ligía, ába jagúmeserun ebéresejei láu sarágu buri álügüdajani ⁵⁴lun jaríjin ánjaña adárrira lidúnrun.

Larúfudajan Jesúsu luágu mabuídun lan biángua lan igíbu

12 Ába jóúndaragun sarágu mílu güriǵia, gíbetiña darí lun jachúinragun jóúngua. Ába lagúmeserun Jesúsu aríñaga jóúntima láni disípulugu.

—Tóúniǵi jumátia jaweí fariséogu, ítara líña jagáburi quei ísi—biánguañein jagíbu. ²Úati ni cáta lábugiñeti lubúriga lun mafúnraangudunbei lan, úa ni cáta arámudaguati lun masúbudirúnwabei lan. ³Ítara líña lubeíti, sun le jaríñagubei lábugiñe lubúriga, lagaambúaba lídan larúgounga, le jaríñagubei lanágangiñe béna, lagúarajoúba tábulugugiñe múna.

Ca lan ueí lúnbei janúfudewa lan

(Mt 10.28-31)

⁴Naríñajare jun, numádagu, moún lumuti janúfudedun jaweí güriǵia ja gabáfubaña lun jáfarunün jilágubei, lárigiñe líra siñá jadúgün ámu cátei jun. ⁵Naríñagaali jun ca lan ueí lúnbei janúfudedun. Janúfude jumá lueí Búngiu le gabáfugilibei lun loúnajanun juwáni máfiougatin lárigiñe lagídaruni jibágari. Lueílá janúfudeda.

⁶‘Ma alúgurúatiña seingü dunúru luágu bián gáwanün? Láu sun mebégi

jamá sarágu, mabúlieidunti Búngiu ni ában jádaangiñe. ⁷Ánjeinti jugúya, íbini ídiburi le jábulugubei abájüda láali Búngiu ában ában. Manúfude jumá lubeíti, gebégitün sügú jáu sarágu dunúru ligíbugiñe Búngiu, áni loúnigiruñádun.

Ja meyéedagunbaña luágu Jesúsu jagíbugiñe güriǵia

(Mt 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸Naríñajare jun luágu sun lan ja aríñagubaña jagíbugiñe güriǵia luágu nánigu jamá, naríñaguba giñe luágu nánigu jamá jagíbugiñe láni Búngiu ánjeligu. ⁹Ánjaña ja aríñagubaña jagíbugiñe güriǵia luágu máma jamá nánigu, naríñaguba giñe jagíbugiñe láni Búngiu ánjeligu luágu máma jamá nánigu.

¹⁰‘Furúmieguarügü le aríñaguti cátei wuríbati nuágu, áu le Wügüri Garaúwarügüti, gayáraati ferúdnawa lan, ánjein le anábaguti Sífiri Sándu, siñáti ferúdnawa lan.

¹¹‘Dánme le janügün ligíbugiñoun lúrudu lun jagúserun, o jagíbugiñoun lan tábutigu jalígilisin jurú, madíjerida jumá luágu cába lan jóúnaba o cába lan jaríñaga, ¹²dánme le lachúlürün óra lun jadímurejan, larúfudubei Sífiri Sándu le lúnbei jaríñaguni jun.

Ewéridijani lueí leténirün sarágu lun irisini

¹³Ába laríñagun ában jádaangiñe güriǵia jagía lun Jesúsu.

—Maésturu, aríñagabá lun níbugaña lun líchuguni nufánran nun lídaangiñe alágan.

¹⁴Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Cági íchubalina quei agúseragüdüti o quei afánreinjati jídan?

¹⁵Aríñagati giñe ítara.

—Toúnigüa jumá júngua lueí luweí-namü águu, ladúga máma lueígiñe líbe lúmati güri-gia labágarida sarágu dan.

¹⁶ Ábati líchuguni jémpulu le joun, laríñaga.

—Ñíñein méja ában wügúri rísiti, ába líchugun lichári alúbajoúni buíti. ¹⁷ Ábati laríñagun rísiti le lúnguarügü. “¿Cábasán funa nadúga? Ibídiñeti nun jalíaba lan nareídei sun le nalúbajabei.” ¹⁸ Ába lasáminarun, ába laríñagun. “Subúdi náali cába lan nadúga, nagúnrinchaguaru sun nání lágei líla nádü, ábame nadúgün ámu weínamutimaatu, ábame nareíduni nalúbajan lúma sun le númabei tídan.

¹⁹ Ábameti naríñagun núniwagua. Buíti dan bun, níjein sarágu cátei areídañu búma lun sarágu dan, eméraguabá, jóuba, gurába, gúndaabá.” ²⁰ Laríñaga Búngiu lun. “Wügúri deré tagáambun, bouwe áriebe le, sun le búmabei areídañu, ¿cábasan un lerédera?” ²¹ Ítara líña lasúseredun lun güri-gia le adámuridaguagüdüti irisini lánina ubou le lúngua, ába leréderun gudémeñu lídan cátei le luáguti Búngiu, líña Jesúsu.

Toúnigi lumútiña Búngiu lirájüñü

(Mt 6.25-34)

²² Ába laríñagun Jesúsu joun lání díspulugu.

—Aríñagatina lubeíti jun. Madíjerida jumá luágu cába lan le lúnbei jeígini lun jawínwandun, ni tuágu anáanguni to lúnboun jadáürünun. ²³ Gebégiti-maati ibágarí sügü láu eígini, gebégi úgubu sügü táu anáanguni. ²⁴ Aríja jumá joun dunúru. mábunaguntiña, malúbajan, mágei ligía jeígin, láu sun líra, jóügüda lumútiña Búngiu. ¡Gebégiti-maatün sügü jáu dunúru! ²⁵ Úati ni ában jídaangiñe gayáraati líchugun lánwoun libágarí láu sun luweírín lidíjeri luágu. ²⁶ Ánjein lubeíti siñá lubei jadúgüni le

míbebei, ¿ca uágu jadíjerida luágu buri líbiri cátei?

²⁷ ‘Aríja jumá ída líña lan labouúchun buri fulúri. mawádigimariti, májúchagun ligía lanáangun, áni láu sun líra, quei naríñaguni jun, ni urúeí Salomón láu sun luwéndegun, mawéndedunti quei ában fulúri. ²⁸ Ánjeinti ítara líña lubeí ladáüraguagüdüni Búngiu jíduru, le níjeinbei ugúñe, jarúga lagudúña, ¡ladáüraguagüdatimabadün, loúgua tafñen jugúya le! ²⁹ Madíjerida jumá lubeíti luágu ni cáta, ni luágu cába lan jeíga, ni luágu cába lan játa. ³⁰ Ladúga lirájüñü ubou le, lárigiñanu buri cátei le, ánjein jugúya, níjein ában Júguchi le subúdíjabúbei lun sun jemégeirun. ³¹ Áluaja jumá lun jesériwidun lun furúmiñe, ábame líchuguni sun le jemégeirubei jun.

Irisini siélu

(Mt 6.19-21)

³² ‘Manúfude jumá, nirájüñü, láu sun míbe jumá, gúndaati Búngiu lun líchugun ában ubáraü jun lídan larúeijan. ³³ Alúgura jumeí le júmati, jíchigeime lebégi joun gudémetiña, láu líra, jadúgiñoun lágei seínsu to mawéyadaditu, irisini siélu le magúmuchaditi, le ní lubei siñá lan jebélurun jíwerutiña anúgei jírsin, úa jagía jamútiri ní lun jeígini. ³⁴ Naríñagubalin le jun ladúga le ní lumuti jírsin, níñoun giñe janígi.

Aráanseñu jumá, agúrabaja

³⁵ ‘Aráanseñu jumá lubá nagíribudun siélu-giñe, durúngu jílampun. ³⁶ Ítara jumá quei músu ja agúrabañubaña liábin jayúbudiri lídaangiñe ában maríei lun jadáraruni béna lubá, óra lagúaran. ³⁷ Buídubei dan joun músu ja ladárirubaña jayúbudiri agágudúañu dan le lachúlürün, ninárün jáu, iyúbudiri meme ligía laráanseruba,

ábame lañúuragüdüniña luágu dábula, ábame lesériwiduni jeigin joun. ³⁸Íbini amídi áriebu lan lachúlúra o lubá lan larúgan, ánjaña ladárrira agágudúañu, buídubei dan joun músu jagía. ³⁹Subúdi jumei luágu lun lan jamúga subúdi láni tabúreme múna cába lan óra lachúlúra jíweruti íweruja, leréderuña jamúga agágudúañu, mígirunti jamúga lun tadárrarún lúban lun líwerujoún lumégegún. ⁴⁰Jugúya, aráanseñu jumá gíne, ladúga lídaanme magáradajan jumá ligíame nagíribudun, áu le Wügúri Garaúwarügüti, uboúagun.

Músu le úarabei, lúma le múaraanbei

(Mt 24.45-51)

⁴¹Ábati lálügüdüni Pédro Jesúsu, laríñaga lun.

—Nabúreme, ¿woúnrügü bíchigei jémpulu le ódi joun súngebei?

⁴²Laríñaga Wabúreme Jesúsu lun.

—Lun furúmiegurügü oúnigiruti úarati, gunfaráanda ligía, le lígirubei liyúbudiri lun laríjin jáu tílana lúban, lun leígagüdüniña lídan dan.

⁴³Buídubei dan lun músu le ladárrirubei liyúbudiri agúnfulira láu luwádigimari dan le lachúlürün. ⁴⁴Ninárün jáu, luágu líchugubei lan liyúbudiri lun ligía lan aríja láu sun le libíjubei. ⁴⁵Ánjein arítagua músu ligía luágu lúgili lan liábin liyúbudiri, ábame lagúmeserun oúseraña jíbiri músu ja lábugiñebaña lariaajan wuríba, leréderame eíga, áta, abácharuada, ⁴⁶ligíame liábin liyúbudiri lídan magáradajan lan, lídan ában óra le ibídiñeti lun. Ábame líchuguni luweírin-ágei abeíchuni luágu, lasádireime lun lasúfuriruni le jasúfurirubei ja múaraanbaña, máfiougati.

⁴⁷Músu le subúdijabúbei lun ca lan labúseerubei liyúbudiri áni maráanserunti, mabájüdünléi,

labeichúba sarágu. ⁴⁸Ánjeinti músu le ibídiñeti lun, ába ladúgün cátei lé buri lúnti labeichún lueígiñe, maweíribei labeichún. Le únti líchugúa gíbeti, gíbebei amúriajoúti lúmagiñe, le gíbeti ígirúti lábugiñe lariaajan, gíbetimaabei amúriajoúti lúmagiñe.

Jesúsu lébunabei fánreinguai

(Mt 10.34-36)

⁴⁹‘Láu niábin uboúagun, ñíbei fánreinguai uboúagu queísi wátu geméti. ¡Busénjadina jamúga durúnguaali lan wátu ligía! ⁵⁰Lúnti nasúfurirun le gumúti, ¡meménija nanígi lagúmuchun! ⁵¹¿Jarítaguatúnsan luágu barú nán meja darángilau númagua dan le niábinbei uboúagun? Manúgütina darángilau, fánreinguai nanúgübei. Jafánreinraguba ja mafínebaña nuágu jáma ja afínebaña nuágu, ⁵²lúmagiñe guetó, seíngügua tídan ában múna, jafánreinraguba úrüwa jaweí biáma, biáma jaweí úrüwa, nueígiñe. ⁵³Lagáraguba úguchili luágun liraú, isáani luágun úguchili, úguchuru tuágun tiraú, isáani tuágun túguchu, ímenidi tuágun ágürü, ágürü tuágun ímenidi.

Liseíni buri dan

(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴Aríñagati gíne Jesúsu joun gürígia ítara.

—Dan le jaríjin labúrigadun siélu, ába jaríñagun luágu lájuya lan júya, áni ligía asúsereda. ⁵⁵Dánti le láfurun garábali lueígiñe suédi, ába jaríñagun luágu lárougada lan, áni ligía asúsereda. ⁵⁶¡Biángua tigíbu jugúya le! Subúdi jumúti luáguti ligáburi lasáansiragun dan siélu lúma múarugu, ¿ca uágu ibídiñe lubei luáguti ligáburi dan le gá-daanbalün jun?

Joucha jumá lun lídan jumá dan jáma jáganiñu

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ ¿Ca uágu siñá lubei jasúbudiruni cátei le úraguabei júngua? ⁵⁸ Anjein agúragüda ában güriquia buágu, ába bídin lúma ligíbugiñe lúruđu, jouchába baráanseragun búngua lúma luágu úma lubáragiñe jachúlürün, manúgün lámugabu ligíbugiñoun agúseragüdüti, lueí ledéregerunibu agúseragüdüti lun polisía, ábame ládarunibu furísunrugun. ⁵⁹ Naríñajare bun luágu máfuridunbadibu lan ñigiñe darí bafáyeiruni lagúmujoún bigáwanün.

Ca lan uágu lúnti lubei lasáansirún igáburi

13 Lídoun méja dan ligía, ába jayábin güriquia abájüdagua lun Jesúsu jawágu wügüriña Galiléana ja láfaragubaña Piláto úara jáma anímaalu ja áfarawagubaña lun adágaragüdüni lun Búngiu. ² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Jarítaguatúnsan luágu ladúga lan luweírín jafígoun Galiléana jagía sügú jáu ja jíbiri lílana jageíra lasúseredunbei le joun? ³ Máma lueígiñe líra, láu sun líra, naríñajare jun luágu ánjein lan masáansirun jumá jigáburi, jouweguba giñe sun jugúya. ⁴ Angi díisi-wídü jagúra ja oúwegubaña dan le láburujanbei wáyelesi le Siloébei jawágun— ¿jarítaguatün luágu weírítima lan jadúnrun sügú jáu ja jíbiri ja aganoubaña Jerusalén? ⁵ Máma líña giñe, láu sun líra, naríñajare jun luágu ánjein lan masáansirun jumá jigáburi, jouweguba giñe sun jugúya.

Jémpulu tuáguti tídibu ígo to mínboun

⁶ Ábati labájüdaguni Jesúsu jémpulu le joun, laríñaga.

—Ñíñein ában wügüri, ganádiriti ában tídibu wéwe to ígo, ába lídin aríja ánjein gín tubei, madáriti ni cáta tuágu. ⁷ Ábati laríñagun lun le oúni-girubalin ichári. “Aríjabásan, úrüwaali irúmu gabúgürtügua niábin áluaja ígo tuágu ídibu to, madáritina. Chaún-boun, ¿cába uágu terédera ñi juágo ni cáta?” ⁸ Ába loúnabuni le oúnigirubalin ichári, ába laríñagun. “Niyúbudiri, ígi-rayaboún irúmu le, nañúludagüdali múa táu, awouja áume táu. ⁹ Fágua tagíndun ítara, ánjoun magíndun, ábame tánychugún.”

Lareídagugüdünnun Jesúsu ában wúri sebúti tanágan lídan wéyu le eméraaguagülei

¹⁰ Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, ñíñein Jesúsu arúfudaja tídan jalígílisin jurú, ¹¹ ñíñounti ában wúri, díisi-wídü irúmu táu láu ában espíritu wuríbati tuágu, ígira láaru espíritu ligía lemúñu, siñá tásururun ni murúsun. ¹² Dan le laríjinbarun Jesúsu, ába lagúarun tun, ába laríñaga tun.

—Wúri, areídaguaadibu.

¹³ Ábati líchuguni lújabu tuágu, lídan óra ligía ába tásururun, ába tagúmeserun adímureja buíti luágu Búngiu. ¹⁴ Ábati lagáñidun tábuti ligílisi ladúga lareídagugüdünnun Jesúsu lídan wéyu le eméraaguagülei, ába laríñagun joun güriquia ja ñibaña.

—Níjein sísi wéyu lídan dimáasu lun gayára lan luwádigimaríniwa, lídan sísi wéyu ligía lun jiábin lun lagáranijóun jun, máma lídan wéyu le eméraaguagülei.

¹⁵ Ába laríñagun Wabúreme Jesúsu lun.

—¿Bíangua tigíbu jugúya le!, ¿ma farára jumúti sun jugúya jilígün bágasu o jilígün lan burígü lun janígün áta dúna lídan wéyu le eméraaguagülei?

¹⁶ Wúri to, linébaanfan Abrahám, ragúlaaru Máfia láu sándi, díisi-wídü irúmu táu láu, ¿moún lumuti funági yebe lun tareídawaguagüdün lídan wéyu le eméraaguagülei?

¹⁷ Dan le laríñagunbalin Jesúsu cátei le, ába nibúsigarigua jamá sun láganiñu, ánjaña sun jíbiri gürígia, gúndaatiña láu cátei lé buri weíriguti le ladúgübei Jesúsu.

Jémpulu luáguti tíla mostása

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ída líña ligáburu larúeijan Búngiu? ¿ca cátei úmounbei gayára lan níchuguni? ¹⁹ Ítara líña quei ában liraúraü tíla mostása le lábunubei ában wügüri lichárirugu, ába labouúchun, ába laweíridun darí lun liábin lun ábanme lan tídibu wéwe weírítí, darí lun jadúgün dunúru jádibu luágu tuburébu.

Jémpulu luáguti ísi

(Mt 13.33)

²⁰ Ábaya laríñagun Jesúsu.

—¿Ca cátei úmounbei gayára lan níchuguni larúeijan Búngiu? ²¹ Ítara líña quei ísi le tíchugubei ában wúri tídoun úrtüwa líburu fulúaarú, ába terésirun súnqubei.

Béna le bürúraübei

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Ába lasígiruni Jesúsu luweíyasun Jerusaléoun, arúfudajeina ligía lídan buri sun aúdü lúma lirájüñü fulásu le ídaangiñebei lásügúra. ²³ Ába laríñagun ában wügüri lun Jesúsu.

—Nabúreme, míbetiñásan ja lúnbaña jasálbarun?

Ába loúnabun Jesúsu, ába laríñagun.

²⁴ —Bürúraüti lubéneri siélu, jóucha jumá lun gayáraabei lan jebélurun lídaangiñe, ladúga quei naríñaguni jun, sarágujaba busúentiña jebélurun,

siñábei. ²⁵ Lárigiñe ladáuruni tabúreme múna lubéneri, jugúya le bougudíbei jadaúnjaba luágu béna, jaríñagame. “Wabúreme, darába béna wabá.”

Ábame loúnabunün, laríñagame jun. “Ibídíñetün nun, ibídíñe gíne nun jalána jumá.” ²⁶ Ábameti jagúmeserun aríñaga. “Jóujúadiwa, gurá wagía béna, arúfudaja amúrü woun úmadarugu.”

²⁷ Ábameti loúnabunün, laríñagame. “Aríñaga náali jun luágu ibídíñe jumá nun, ibídíñe nun jalána jumá. Díse jumá nueí, sun jugúya le adúgübei wuríbani.”

²⁸ Ligíaba jayájuaian, acúnrijame jári dánme jaríjini Abrahám, Isáac, lúma Jacób, jáma jíbiri profétagu lídan larúeijan Búngiu, jugúyame aságarúa bougudin. ²⁹ Jayábiba gürígia lueígiñe oúbaü le nígiñe lubeí láfuara wéyu lúma lueígiñe le nígiñe lubeí lálüda, lueígiñe núru lúma lueígiñe suédi lun jañúurun eíga lídan larúeijan Búngiu. ³⁰ Níbañati jádaangiñe ja agúmujoúnibaña guetó, jagíaba furúmiñetiña, jámeti furúmiñetiña guetó, jagíaba agúmujoúni.

Layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén

(Mt 23.37-39)

³¹ Lídan méme wéyu ligía, ába jayábin fariséogu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Beíba yágiñe, ladúga busénti Heródes láfarunibu jilágubei.

³² Ába laríñagun joun.

—Jeíba, jaríñagame lun wügüri bíbuti ligía. “Ugúñe lúma jarúga naságajan espíritugu wuríbatiña jádaangiñe gürígia, areídaguagüda áu sánditiña, lárigiñe jarúga, lásurun nuwádigimari. ³³ Lúnti nasígiruni nuweíyasun ugúñe, jarúga, lúma lárigiñe jarúga, ladúga máma lúnti lafarúniwa ában proféta jilágubei bougudi lueí Jerusalén.

³⁴ Ába layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén ítara.

—¡O jugúya Jerusalénna! Áfaragua jumáaña profétagu, chúgua jugúya dúbü jawágun ja loúnajabaña Búngiu láu ugánu buíti jun! ¡Sarágu wefyaasu nálugun natoúnigirunün quei tatoúnigiruniña gáyu tirájüñü lábugiñe tarúna, májatün! ³⁵ Ígira láadün Búngiu, áni naríñajare jun luágu maríjindügüya jumáadina lan daríme lachülürün dan lun jaríñagun. “Biníwati le núbínbei lídan líri Wabúreme.”

Lareídaguagüdün Jesúsu ában wügúri lújali larúna lúma liyáda

14 Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, ába lídin Jesúsu eíga lúbíñe ában fariséo weíriguti, sun ja níbaña, jaríaguñein Jesúsu. ² Níñein gíñe ában wügúri láu sándi le ílu, ³ ábati lálügüdüniña Jesúsu arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu, laríñaga joun.

—¿Gayáraati lareídawaguagüdün ában wügúri lídan wéyu le eméraaguagülei ódi siñáti?

⁴ Ába jeréderun maníñu. Ábati lanúgüni Jesúsu sánditi ligía, ába lareídaguagüdüni, ába laríñagun lun lun lídin. ⁵ Ába laríñagun joun fariséogu.

—Furúmieguaugü jídaangiñe, ánjein eíguada lilúgün bágasu o lilúgün lan burígü lídoun ában wélu lídan wéyu le eméraaguagülei, laságarubei nígiñe furése.

⁶ Maríñagun jáña ni cáta.

Ja amísurajoubaña lídoun maríei

⁷ Dan le laríjini Jesúsu janúadajani amísurajouítiña ubáraü buri le jounbei ja weírigubaña, ába laríñagun joun.

⁸ —Dánme le bamísurajouün lídoun ában fédu lánina maríei, máluajabéi lubuídun-ágei ubáraü, núbín liñeín ábanya amísurajouíti weírigutimaáti bueí, ⁹ ábame liábin le amísurajabalün, laríñagame bun. “Rúbei bubára

lun wügúri le.” Ábameiti bídin láu busíganu añúura lídan lúnabun-ágei ubáraü. ¹⁰ Dánme le bamísurajouün lídoun ában fédu, núrúba lídan lúnabun-ágei ubáraü, lun dánme lan le liábin le amísurajabalibu, laríñagame bun. “Numáda, sügüba lídoun ában ubáraü weírigutimaáti.” Ítara lúba beresibirun inébesei jagíbugiñe sun ja núnbaña luágu dábula. ¹¹ Le anaánguti lúngua weíri, lúnabudúba, le únabuti lanáangun lúngua, weíríbei lanúgün.

¹² Aríñagati gíñe lun wügúri le amísurajabalín.

—Dánme le bíchugun ában adíneruni o fédu, mamísuraja báña bumádagu, ni bamúleno, ni bíbugañanu, ni jíbiri bidújeñu, ni bubésinanigu ja rísitiña, ladúga jamísurajabadibu gíñe, bíbíjubati bafáyeirujaja. ¹³ Dánme le badúgün fédu, amísuraja báña gudemetiña, siñaguatiña úngua, danímaatiña, maríjintiña. ¹⁴ Ábame gúnda ban, ladúga siñáti jafáyeirunibu, bíbíjubeiti bafáyeirujaja lídaanme le jásaarun ja richáguabaña ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe ouweni.

Jémpulu luágoti óunwenbun adíneruni

¹⁵ Dan le lagáambunbalín ában jádaangiñe ja núnbaña luágu dábula cátei le, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Gúndaabaña gürígia ja eígibaña lídan larúeijan Búngiu.

¹⁶ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Níñein ában wügúri, íchuguti ában óunwenbun adíneruni, ába loúnajan amísuraja sarágu gürígia. ¹⁷ Óra lun adíneruni, ába loúnajani lumúsun aríñaga joun amísurajouítiña. “Queímoun, aráanseeli sun cátei.” ¹⁸ Súngubei, ába jaríñagun luágu siñá lan joudín. Laríñaga furúmiñeti. “Sun líña nagáñijan ában fulásu, mósu nídin aríjei, ferúduna bána,

siñáti nídin.” ¹⁹Laríñaga ában. “Agáñijaadina seíngü féru bágasu lánina wadágimanu, nešbuga ouchaña, adúgabá fuleisei nun, ferúduna bána, siñáti nídin.” ²⁰Laríñagaya ában. “Sun líña namárieidun, ligía siñá lubei nídin.” ²¹Dan le lagíribudun músu, ába labájüdaguni sun cátei le lun liyúbudiri. Ábati lagáñidun liyúbudiri, ába laríñagun lun músu. “Bešba lídan sun úma le ubúrugubei, banúgañame gudémetiña, siñáguatiña úngua, danímaatiña, jáma maríjintiña.” ²²Lárigiñe ladúgüni, ába laríñagun músu lun liyúbudiri. “Nabúreme, adúga náali le bubešbei nun, níjein mémegua ubáraü.” ²³Ábati laríñagun iyúbudiri lun músu ligía. “Bešba lídan sun úma bougudin lueí ubúrugú, lúma sun fulásu geyégua láu, ábame bafósuruníña sun ja badárirun lun jayábin lídoun nufédun, buin támuga núban. ²⁴Ladúga naríñajare jun luágu úabei lan ni ában jádaangiñe ja namísurajabaña eígiti lídan nadíneragüdü.”

Lúnti lígirúniwa sun cátei lun lánibei lan Crístu

²⁵Sarágu jáña gürígia afálaruti Jesúsu, ába lagáraragun, ába laríñagun joun.

²⁶—Siñáti nánigubei lan le jínsiñejabutimaati lun lúguchi, o lúguchu, o lúmari, o lisáanigu, o líbugañanu jáma lamúlenu, o lítunu, o libágarí guánarügü, sügü náu. ²⁷Le giñe májabei lasúfurirun nueígiñe queísigubeirügü jamúga ában wügúri le anúgüti lugúruwan, siñáti náni lan disípulu. ²⁸Ánjein arítagua ában jídaangiñe ladúgün ában wáyelesi, ¿ma funági lañúuruba furúmiñe asáminara átiribei lan lagástarun lun laríjini ánjein gabáfu lubei lun lagúmuchuni? ²⁹Ladúga ánjein líchiga ébuu, lárigiñeme lásiñerei wadágimanu agúmucha, jéjerajaba ja aríjubalin

láu, ³⁰jaríñagame. “Guméseti wügúri le ában wadágimanu, siñá lumuti agúmucha.” ³¹Ánjein lawúribuja lubei ában urúei lúma ámu urúei, ¿ma funági ñurúti furúmiñe lun lasáminarun ánjein gayáraabei lubei lageíndagun jáu díisi mílu súdaara lúma le jáubei wein mílu? ³²Ánjeinti arítagua laságu siñábei lan, dánme le dísegili le ában urúei, ábame loúnajan aríñaga lun lun mawúribujan jamá, lun jebélurun lídoun idíli. ³³Ítara líña lubeíti, furúmieguarügü jídaangiñe le mígirunti sun le lúmabei lun lafálarunina, siñáti nánibei lan disípulu.

Dan le leféridiruni sálu lubásuan

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴‘Buíti sálu, ánjein leféridira lubásuan, ¿cábago un ju lan? ³⁵Mabuídunjali ni lun lábunawagún nádü lídan, ni lun lidérebugu múa, fíwarü-gaalime. Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

Jémpulu tuáguti mudún to eféridiruboun

(Mt 18.10-14)

15 Luágu ában wéyu, ába jayárafadun sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi jáma gaffigountiña lun Jesúsu lun jagáambuni. ²Ába jadímurejan fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu Jesúsu lueígiñe cátei le, jaríñaga.

—Wügúri le, resšbi lumútiña gaffigountiña, jou ligía jáma.

³Ábati líchuguni Jesúsu jémpulu le joun, laríñaga.

⁴—¿Ca jídaangiñe, lun jamúga galúgüniña lan san mudún, leféridira ában jádaangiñe, mígirun lubáña gádürü-wein-díisi-néfu ñi, lubárua, lun lídin áluajoun mudún to eféridiruboun?

⁵Dan le ladárirunun, ába lanúgünun légewagu láu ugúndani. ⁶Dan le

lachúlürün lúbiñoun, ába loúndaruniña lumádagu jáma lubésinanigu, laríñaga joun. “Gúnda jumá úara núma, ladúga darína nilügün mudún tó yebe eféridiruboun nueí.” ⁷Naríñajare jun luágu ítara méme líña weíritima lan ugúndani siélu luágu ában gafígounti le asáansirutu luríban ligáburu lun lafálaruni Búngiu, sügú láu jawágu gádürü-wein-díisi-néfu gürígia richáguitiña ligíbugiñe Búngiu ja memégeirunbaña jasáansiruni jagáburu.

Jémpulu luágu ti seínsu le eféridirubei

⁸‘¿Ca wúri to níjeinti jamúga díisi murúsun seínsu túma, leféridira ában lídaangiñe tueí, lun mébedun tan lámpu, ába tabuídajanun múna áluajei buídu darí lun tadáriruni? ⁹Dan le tadáriruni, ába toundaruniña tumádagu jáma tubésinanigu, taríñaga joun. “Gúnda jumá núma, ladúga darína seínsu lé yebe neféridirubei.” ¹⁰Naríñajare jun luágu ítara líña lan giñe ugúndani jádan láni Búngiu ánjeligu luágu ában gafígounti le asáansiraguti luríban ligáburu lun lafálaruni Búngiu.

Jémpulu luágu ti irájü le acháragadubei

¹¹Rúlumuti giñe Jesúsu jémpulu le joun, laríñaga.

—Níñein méja ában wügúri jáu bián lirájüñü. ¹²Ába laríñagun le amúleñein lun lüguchi. “Nüguchi, rúbei alágan le yúbei nun nun guetó.” Ába lafánreinjani úguchili alágan jádan biángubei. ¹³Málüti luegiñe, ába loúndaruni amúleñein sun lumégegún, ába lídin díse lídoun ámu fulásu, ába lagástaruni liseínsun ñi lídan ában ibágari mabuídunti. ¹⁴Dan le gumújali sun liseínsun, ába ladágarun ában lemégeirun eíginu lídan fulásu

ligía, ába ladáiragun lúngua lídan ában oúnwenbun mégei. ¹⁵Ábati lídin áluaja wadágimanu lúma ában lílana fulásu ligía, ába loúnajani wügúri ligía oúnigiraña lilügüniña büüruju. ¹⁶Weíriti lílámá darí lun lawámadun lun lun leígini jeígin büüruju, míchugúnwatu lun. ¹⁷Ábati lasáminarun, laríñaga lúnguarügü. “¡Sarágu ñadágimeintiña lúbiñe nüguchi ígiraguati eíginu joun, áu ya, oúwe niláma! ¹⁸Nagíríbuda le ñíjin lubeí nüguchi, naríñagame lun. Nüguchi, afígounjaadina ligíbugiñe Búngiu lúma bigíbugiñe. ¹⁹Madúnaali lun nanáangun núngua quei biraú, barúbana quei ában jádaangiñe ñadágimeintiña búma.” ²⁰Ába lárügüdün úma lun lagíríbudun lúbiñoun lüguchi.

‘Dísegi líña, ába laríjini úguchili irájü le, ába lagúdemedun lun. Ába leíbaagun lubároun, ába loúburuni, ába lachúuruni. ²¹Ábati laríñagun isáani lun. “Nüguchi, afígounjaadina ligíbugiñe Búngiu lúma bigíbugiñe, madúnaali lun nanáangun núngua quei biraú.” ²²Ába laríñagun úguchili joun lumúsuniña. “Sagájumoun tubuídun-ágei anáangun furése, daúguagüda jumeí. Daújuma giñe ában bágü luágu lújabu túma geídi luágu lugüdi. ²³Áfara jumeí liraúraü bágasu le dibúnetimaabei. ¡Weíga, eféduja wagíame!, ²⁴ladúga niraú le, rúnaali yebe quei jiláali áni chülúguaya, féridijalí yebe áni daríwama.” Ába jagúmeserun eféduja.

²⁵‘Súnti buga dan le, níjeinti buga íbugañau áraabu. Dánti le lagíríbudun, dan le lachúlürün tubádun múna, ába lagáambuni áfaruni lúma abínajani. ²⁶Ábati lagúarun lun ában jádaangiñe músu, ába lálügüduni ca lan susébebei. ²⁷Ába laríñagun lun. “Chülújali bamúlen, áfaragüdalá búguchi liraúraü bágasu le dibúnetimaabei,

ladúga lachúlürün láu magádiei.”²⁸ Ába lagáñidun íbugañaü, májaali lebélorun. Ába láfuridun lóguchi, ába layúmuragun lun lun lebélorun.²⁹ Ába laríñagun lun lóguchi. “Subúdi bumúti luágu seríwíjadina lan bun sarágu dan, madúraagunganeí le bubeíbei ni ában liraúraü gábara nun lun nefédujan jáma numádagu.³⁰ Guetóti, láu liábin biraú le, le achágarubalin biseínsun jáma wüfña wurfatiña, ífaragüdübá bágasu le dibúnetimeabeí!”³¹ Ábati laríñagun úguchili lun. “Niraú, amúrü númañadibu súnwandan, sun le náni, báni.³² Ánjein guetó, lúnti wadúgün fédu lúma lun wagúndaarun ladúga bamúlen lé yebe rúwamaalíbei quei jiláali, chúlúguaya, féridijalí yebe, áni daríwama.”

Jémpulu luágu ti oúnigiruti le múaraanbei

16 Aríñagati gíñe Jesúsu joun láni disípulugu.

—Ñíñein méja ában iyúbudiri rísiti, ñíñein gíñe ában loúniri lumégegün, ába jayábin aríñaga lun luágu lachágaruñein lan oúnigiruti ligía lirísín.² Ábati lagúarun iyúbudiri lun, ába laríñagun lun. “Ída liñásan cátei le, le aríñawagúbei nun buágu? Rúba fe nun luágu buwádigimari, ladúga masígijadibu oúnigirei nílugu.”³ Ábati leréderun oúnigiruti ligía asáminara, laríñaga lúnguarügü. “¿Cábati nadúga guetó larígiñe gidála lan niyúbudiri wadágimanu nueí? Méretina lun nadúgün wadágimanu júrüti, áni nibúsigaritina lun namúriajan.⁴ Subúdi náali cába lan nadúga lun ñí jama erésibirutina jábiñe dánme mawádigimarijadina.”⁵ Ába loúnajan jawágu ja adúweirubalin liyúbudiri lun jayábin lun ában ában. Ába lálügüdüni le furúmiñeti, laríñaga lun.

“¿Átiri badúweiruni niyúbudiri?”⁶ Ába laríñagun lun. “Dúwei numúti san barín agúlei.” Ábati laríñagun oúnigiruti ligía lun. “Nuján bigáradan, ñurúba furése, badúgame ában luágurügü dimí-san.”⁷ Larígiñe, ábaya lálügüdüni ában, laríñaga lun. “Ángi amúrü, ¿átiri badúweijan?” Laríñaga lun. “San ságü türígu.” Laríñagati lun. “Nuján bigáradan, adúgabá ában luágurügü gádürü-wein.”⁸ Ába lasúbudiruni iyúbudiri luágu chu lan láu oúnigiruti ligía lídan ligáburi ladúgüni cátei.

Ligía laríñagun Jesúsu.

—Gürígia wurfatiña ja lánina ubou le, chúti jáu lídan jáni jáma ámu sügü jáu ja lánina larúgounga, ja lirájüñü Búngiu.⁹ Siñáti leménigidún luágu irisini lánina ubou le, aríñagatina lubeíti jun lun jayúsurun jírísín lun jadúgün buíti, lun dánme lan le lagúmuchun jibágari, jerésibirúba tídan múna to magúmucha-ditu, yágüta siélu.

¹⁰“Le adúgüti buíti láu le murúsunrügüti, ladúgüba gíñe buíti láu le gíbeti, le madúgünti buíti láu le murúsunrügüti, madúgünbei gíñe buíti láu le gíbeti.¹¹ Ánjaün lubeíti madúgün buíti láu buri irisini le láni ubou le, le uágubei siñá lan leménigidún, ¿cábagi affñera juágu lun ledéregerun irisini inárúnti lábugiñe jaríajaan?”¹² Ánjaünti madúgün buíti láu jemégen ámu, ¿cábagi íchigei le jáni guánarügü jun?

¹³“Siñáti lesériwidun ában güriñe joun bián iyúbudirigu, ladúga liyéreeguduba ában lun, línsiñedame le ában lun, o úarabei lan lun ában, lanúgeime le ában quei ni cáta. Siñáti lesériwidúniwa lun Búngiu lúma lun seínsu.

¹⁴Agáambagu jáña fariséogu lun sun cátei le, ába jéjerajan láu Jesúsu, ladúga jínsiñe lan seínsu joun.¹⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jugúya gürígia ja arúfudagubaña jóungua quei buítina jagíbugiñe gürígia, ánjeinti Búngiu, subúdi lumútu janígi luágu wuríba tan. Le cátei le janúgübei gürígia quei weíríti cátei, iyéereguti lun Búngiu.

Lúrudu lúma larúeijan Búngiu

¹⁶ Níjein meja lilúrudun Moisés lúma jarúfudajan profétagu darí lúmoun lidáani Juan. Lúmagiñe dan ligía, lapúrichjóin ugánu buíti le luáguti larúeijan Búngiu, sun gürígia jóúchatina lun jebélurun lídoun.

¹⁷ Méreenguntimaati lun lagúmucha-gun siélu lúma uboú, máma lun magúnfulirun lan liñúraü-ágei dimúrei lídaangiñe lilúrudun Búngiu.

Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ Ánjoun lígira ában wügúri lúmari, lagámarida ámu, ladúgüñein figoú le gríbeí adultériu, le gíñe agámariduti ában wúri to ígiraguaaru, ladúgüña gíñe adultériu.

Wügúri le rísibeí, lúma Lázaro

¹⁹ Aríñagati gíñe Jesúsu.

—Níñein méja ában wügúri rísiti, anáanguni fínutu to wéndegutu ladáüraguboun, ságüja wéyu ladáagun fédu láu sarágu wéndegu. ²⁰ Níñein gíñe ában gudémeti gíríti Lázaro, sun lúra láu gumeín, ²¹ lañúurati buri múarugu tubéneri lúban rísiti ligía áluga leígini lífe eígini le eíguaduti lueígiñe lidábulan rísiti. Weíríti lasúfurirun darí lun lawánduni jayábin oúnli éjelujei lugúmein. ²² Luágu ában wéyu, ába loúnwen fugiábu ligía, ába janúgüni ánjeligu lúmoun Abrahám, le ñíjin jabeí jiláaña buítina, ába gíñe loúnwen rísiti, ába lábunajoún. ²³ Dan le lasúfuriruña lan rísiti ligía lídan fulásu le ñíjin jabeí jiláaña wuríbatiña, ába liñúruni

laríjin, ában laríjini Abrahám dísegiñe, láu Lázaro lúma. ²⁴ Ábati lagúaragun, laríñaga. “¡Núguchi Abrahám, gudémená bun! Oúnajabeí Lázaro lun ladúdüragüdüni ligíbu lújabu láu dúna, ñúbin lámuga éderei tuágu niñéñe, ladúga nasúfuriruña sarágu lídan wátu geméti le.” ²⁵ Ába laríñagun Abrahám lun. “Niráú, jarítaguabá luágu buídu lán meja dan bun lídan bibágari, ánjein lun Lázaro, wuríbati meja dan. Guetó, buíti dan lun ya, bugúya asúfurira. ²⁶ Bougudigiñe lueí sun le, níjein ában baráangu afánreinraguáwa júma, ja jamúga buséntina jóúdin yágiñe lun ñíjin, siñáti, ni ja ñíbaña, siñáti jayábin ñájoun.” ²⁷ Ábati laríñagun rísiti. “Amúriajatina búma, Núguchi Abrahám, lun boúnajani Lázaro lúbiñe núguchi, ²⁸ añájein seíngü namúlenu ñi, lun ladímurejan joun, mayábin jamámuga gíñe lídoun fulásu lánina asúfuriruni le.” ²⁹ Ába laríñagun Abrahám lun. “Níjein le labúrújabeí Moisés jáma profétagu jáma ñi, ¡adúga jamá gásu láu!” ³⁰ Ába loúnabun rísiti, ába laríñagun. “Binárün, núguchi Abrahám, láu sun líra, ánjein ñúdüñ ában jádaangiñe jiláaña adímureja joun, lasáansiraguba jagáburi.” ³¹ Laríñaga Abrahám lun. “Ánjein mája jabeí jadúgün gásu láu le laríñagubei Moisés jáma profétagu, mafíñebañá gíñe láu sun lásaarun ában jádaangiñe jiláaña lun lídin adímureja joun.”

Luríban lafigoungüdüniwa ában gürígia

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

17 Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Súnwandan níjeinbei lán buri cátei afigougüdüti gürígia, ¡ani fugiábu gürígia le afigougüdüti ámu! ² Buítimaati jamúga lun lun lagurún baránajoun láu ában dúbü le lamúlíja awási güráñu

luágu ligíina sügú láu laffigoungüdün ában jádaangiñe ja núbürigiñabaña lídan jafíñen nuágu. ³Ítara líña lubeíti toúnigi jumá.

‘Ánjein adúga bamúlen o bíbugaña wuríbani bun, wéridibeí, ánjein asáansiragua ligáburi, ferúdunabeí, ⁴ánjein adúga wuríbani bun sédü weíyaasu lídan ában wéyu, sédü weíyaasu líabin aríñaga bun luágu madúgüindügüya láali lan, lúnti ferúduna báni.

Lubáfu affíneni

⁵Ába jaríñagun apóstolugu lun Jesúsu.

—Wabúreme, rúba lánwoun waffíñen.

⁶Ábati laríñagun Wabúreme Jesúsu joun.

—Lun jamúga níjein lan murúsuraü affíneni jídan—gayáraati jamúga nñúraüraü lan queísi ában tíla mostása—gayáraati jamúga jaríñagun tun tídibu wéwe to. “Gidába yágiñe láu sun bílagüle, beíba ájücha baránaja”, áni lasúsereduña jamúga.

Wesériwidun lun Búngiu máma ában cátei lun lateíngiruníwa luágu

⁷‘Ánjein níjein lubeí lumúsun ában jídaangiñe, dan le lagíribudun áraabugiñe lárigiñe lawoújan o loúnigirun lan anímaalú, ¿laríñaguba funági lun músu ligía. “Belúba, nñurúba eíga”? ⁸Uá, aríñagarügübei lun. “Aráansebeí neígin, aráanseñu amúrúme lun beténirun nun sun anája lan eíga lúma áta, lárigiñeme, gayáraajalíme beígin lúma bátun.” ⁹¿Teínqui lumúti funági iyúbudiri músu luágu ladúgüni le lubeíbei lun? Uá. ¹⁰Jugúya giñéti, dánme lásurun jadúgüni le uágubei laríñaga Búngiu jun lun jadúgüni, lúnti jaríñagun. “Músu mouñtiña wagía, ladúga lé rügúñein lúnbei wadúgüni wadúga.”

Lareídaguagüdün Jesúsu díisi gawágutiña gumeín

¹¹Lídan lasígiruni Jesúsu luweíyasun Jerusaléoun, ába lásügürün labádi-naguagiñe Samária lúma Galiléa. ¹²Dan le lachúlürünbei lídan ában liraúraü fulásu, ába jayábin díisi wügüríña gawágutiña gumeín, lubároun. Ába jeréderun díse lueí, ¹³ába jagúaragun lun ítara.

—¡Jesúsu, Maésturu, gudéme wamá bun!

¹⁴Dan le laríjnbaliña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Jefba arúfudagua júngua joun fádirigu.

Dánti le ídirina jamá, ába jareída-gun. ¹⁵Níñeinti ában jádaangiñe, dan le laríjnbai luágu areídaguuaali lan, ába lagíribudun le nñjin lubeí Jesúsu, adímurejeina buíti luágu Búngiu láu umálali jéreti. ¹⁶Ába lájuduragun dagá ligíbu múarugu lun líchuguni eteíngiruni lun. Áni Samariána wügürí ligía. ¹⁷Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ma díisiñanu areídagutiña? ¿Jagánagi ja jíbiri néfu? ¹⁸¿Niján gubeírügü teréncha le agíribuda eteíngirei Búngiu?

¹⁹Ábati laríñagun lun wügürí ligía.

—Sarába, beíba, areídaguuaadibu ladúga bafíñen.

Ída lúba lan ligáburi líabin larúeijan Búngiu

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰Ába jálügüdüni fariséogu Jesúsu íd-aba lan lagúmesera larúeijan Búngiu, ába laríñagun joun.

—Dánme le lagúmeserun larúeijan Búngiu, marijínbei, ²¹maríñawagúnbei. “Niján”, o “Níngitan”, ladúga lídan linárün cátei, níjeinjali larúeijan Búngiu jagánagua.

²²Ábati laríñagun joun lání disípulugu.

—Lachúlürüba dan lun meménija lánme janígi lun júmabadina lan, íbini luágurügü ában wéyu, masúseredunbei lídan dan ligía. ²³Laríñawagúba jun. “Niján Crístu ya”, o “Níngitan yágüta.” Iyéenibeí, mídin jumá járiigi, mafálarun jumáñame. ²⁴Ladúga ítara quei laríjín ában labíríjaníga lueígiñe ában loúba siélu lun luágun le ában, ítara lúba dánme le nagríbudun uboúagun, áu le Wügúri Garaúwarügüti.

²⁵Lúnti nasúfurirun sarágu furúmiñe, mebéresen jagíame gürígia ja lánina dan le náu. ²⁶Queí meja lasúseredun lídan lidáani Noé, ítara lúba gíñe lasúseredun lídan búrime wéyu le niábingüle, áu le Wügúri Garaúwarügüti. ²⁷Dán meja ligía, jerédera meja gürígia eíga, áta, agámarida, íchaajaña jarájüñü lun jamárieidun darí wéyu le lebéllurun Noé tídoun ugúnein to árca. Ába liábin gúnran, ába jañáradagun súngebey. ²⁸Ítara lúba gíñe quei lasúseredun lídan lidáani Lot. jerédera gürígia eíga, áta, agáñija, alúguraja, ábunagua, adáagua múna. ²⁹Dan le láfuridunbei Lot ubúrugugiñe Sodóma, ába láburujan wátu geméti lúma sáfuru siélugiñe, ába láfaraguniña súngebey. ³⁰Ítara lúba dánme le niábin, áu le Wügúri Garaúwarügüti.

³¹Lídaanme wéyu ligía, le gürígia le boúgudibeí tueí lúban, ánjein níjein lubeí lumégeggun múnada, mebéluralá aságarei. Le gürígia le áraabubeí lídan óra ligía, magríbudalá lúbiñoun. ³²Jarítagua jumá luágu le asúseredubeí tun lúmari Lot. ³³Le áluguti leséfuruni libágari ya uboúagu, leféri-dirubeí ibágari magúmchaditi, le ánjabeí leféri-diruni libágari ya uboúagu, nueígiñe, libíjuba ibágari magúmchaditi.

³⁴Naríñajare jun luágu áriebu lánme ligía, ñíbaña biáma gürígia arúmuga

tídan ában meme gabána, lanügüba ában jádaangiñe, ígirúame le ában según jafíñen nuágu. ³⁵Ñíbaña biáma würiña amúlija lídan ában, tanügüba ában jádaangiñe, ígirúame to ában. ³⁶Ñíbaña biáma wügúriña áraabu, lanügüba ában jádaangiñe, ígirúame le ában.

³⁷Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jálügüdüni, jaríñaga lun.

—¿Jalíabasan lasúsereda buri cátei le, Wabúreme?

Laríñaga joun.

—Le ní lumuti lúgubu jiláali, ñíba jóundaragua wadúbi.

Jémpulu tuáguti wúri to jiláali túmari, lúma agúseragüdüti

18 Ába labájüdagun Jesúsu ában jémpulu joun, lun larífudajan joun luágu lúnti lan jayúmuragun lun Búngiu súnwandan, láu gurásu. ²Laríñaga joun.

—Níñein meja ában agúseragüdüti lídan ában fulásu, minébe líña Búngiu lun, mebéresen ligía láu ni ában gürígia. ³Ñíñoun gíñe ában wúri lídan fulásu ligía, jilá meja túmari, ságü wéyu tídin lúmoun agúseragüdüti le lun líchuguni tirícha tun luágu ában tuwúribun lúma tágani. ⁴Luágu sarágu dan, májati yebe leténirun tun, lárigiñe, ába laríñagun lúnguarügü. “Láu sun minében lan Búngiu nun, mebéresen áu láu ni ában, ⁵queí nuján méme lan wúri to ásüdagüda nichúgü, neséfu-raaru, jebé lámuga tiábin, gumú líñein nugúraasun.”

⁶Ába laríñagun Jesúsu.

—Niján laríñagubeí agúseragüdüti le wuríbabeí, ⁷gúbumeti leséfuraña Búngiu lánigu ja ayúmragutiña lun wéyuagu, áriebu. ¿Lúbeí lubá líderaguniña? ⁸Uá, madárasanbei. Láu sun le, dánme le nagríbudun, áu le Wügúri Garaúwarügüti, uboúagun,

¿nadáriruba funásan affñeni jádan güriúa ja yábaña, nuágu?

Jémpulu luáguti fariséo lúma agúburajati liseínsuna gumádi

⁹Rúyati Jesúsu ában jémpulu joun ja jarítaguabaña luágu richágua jamá ligíbugiñe Búngiu, janúgaña ámu güriúa quei ni cáta. Laríñaga.

¹⁰—Ñúdütiña bián wügúriña témpulurugu ayúmuragua lun Búngiu, ában fariséo, ában agúburajati liseínsuna gumádi. ¹¹Le fariséo, rára líña layúmuragun, laríñaga. “Búngiu, teínqui numútibu luágu mítaran nan quei jíbiri güriúa—jíwerutiña, wuríbatiña, salúfuriña, mítaraantina gíñe quei agúburajati liseínsuna gumádi le. ¹²Ayúnaratina bián wefyaasu lídan dimáasu lun nagúnfulirun búma, rúnumuti gíñe díisi gáwanün lídaangiñe ságü fiádürü le ebélurubei nun, bun.” ¹³Ánjeinti agúburajati liseínsuna gumádi, ába leréderun díse, mabúseerunti ni lun liñúrui laríjin siélun, le luwefrin lúnabun lanáangun lúngua. Aboújarügülei laníguagu láu igárigu, laríñaga. “¡Búngiu, gudémená bun, nugúya le gaffigounti!” ¹⁴Naríñajare jun luágu giríbu lan agúburajati ligía lúbiñoun, resbíñulef Búngiu, máma fariséo ligía. Ladúga le anáanguti lúngua wefri, ñúraübei lanügün, ánjein le ñúraübei lanáangun lúngua, wefribei lanügün.

Labíniruniña Jesúsu irájüñü

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵Anaajouatiña gíñe irájüñü lun Jesúsu lun lagúrurun jawágu, dan le jaríjinalin disípulugu cátei le, ába jadeñjan joun ja anájabaliña irájüñü. ¹⁶Ába laríñagun Jesúsu joun lun jasgirun anájaña jarájüñü lun, ába laríñagun joun lánigu.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü nun, mewéridija jumá lueí, ladúga ja ítarabaña quei jagía, jagía lílanabaña larúeijan Búngiu. ¹⁷Ninárün jáu luágu le lan merésibirun lumúti larúeijan Búngiu láu affñeni jarúmati líbe jaffñen irájüñü, mebélubei lídoun.

Layánujan ában wügúri rísiti lúma Jesúsu

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸Ába lálügüdüni ában jádaangiñe ábutigu Jesúsu, laríñaga lun.

—Maésturu buíti, ¿ca lúnbei nadúgüni lun gayára lan nibíjini ibágarí le magúmuchaditi?

¹⁹Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu. ²⁰Subúdi bumúti gumádi. Maganoúabá túma wúri gámaritu, máfarajabá, míwerujabá, mayéejabá luágu ni ában, inébe jamá bagúbüriugu bun.

²¹Laríñaga wügúri ligía lun.

—Gúnfulitina láu sun le lúmagiñe ñúraügidina.

²²Lídan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun lun.

—Mégeigili ában cátei lun badúgüni. alúgurabeí sun le búmabeí, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame garísin ban siélu. Ábame bagíribudun, ábame bafálarunina.

²³Dan le lagáambunbalin wügúri ligía cátei le, ába lírudagun, ladúga rísiti buídu. ²⁴Dan le laríjini Jesúsu lírudagun, ába laríñagun.

—¡Jénreenguti lun jebélurun rísitiña lídoun larúeijan Búngiu! ²⁵Méreenguntimaati lun lásügürün ában caméyu lídaangiñe lujúyun ában agúsa sügü láu lebélurun ában rísiti lídoun larúeijan Búngiu.

²⁶Ába jaríñagun ja agáambubalin.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁷Laríñaga Jesúsu joun.

—Le jásiñerubei güriña adúga, gayára lumúti Búngiu, ladúga úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

²⁸ Laríñaga Pédro lun.

—Wabúreme, wagía, ígira wamáali sun le wámati lun wafálarunibu.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le ígiruti lúban, o lagúbürigu, o líbugañanu, o lamúleno, o lúmari, o lirájüñü luágu larúeijan Búngiu, ³⁰ libíjubatíma sarágu wefyaasu lougiñe lídan uboú le, ibíjaleíme ibágari magúmuchaditi yágüta siélu.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Ába lagúarun Jesúsu joun láni dúusu apóstolugu jábugua, ába laríñagun joun.

—Weíbuga Jerusalén guetó, le ñíba lubeí lagúnfulira sun le jabúriujabei profétagu nuágu, áu le Wügúri Garaúwarügüti. ³² Jedéregerubadina joun ja mámabaña juríu, jéjerajaba náu, anába jamáname, suégua. ³³ Jabeíchubadina, lárigiñeme, ábame jáfarunina jilágubei, áni násaaruba lídaangiñe ouweni luágu lúruwan wéyu lúnya nabágaridun.

³⁴ Úati gunfaráanda jamá ni cáta lídaangiñe cátei le, ibídiñegubeíti joun ca lan uágu ladímureja joun, darúguati laníchigu cátei le laríñagubei, joun.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában Jericóna maríjinti

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Dan le achúlüreinaali Jesúsu ubúrun Jericó, ñíñein ában maríjinti ñun láru úma amúriaja. ³⁶ Dan le lagáambunbei maríjinti ligía jásiüüjan sarágu güriña, ába lálügüdjagan ca lan susérebei. ³⁷ Ába jaríñagun lun luágu niján

lan Jesúsu Nazarétna ásügüra ñígiñe. ³⁸ Ábati lagúaragun, laríñaga.

—¡Jesúsu, le ladúgawagun David, gudémená bun!

³⁹ Ja lubá lubáabaña, ába jadeñjan lun lun lámanichun, ligátima lagúaragun.

—¡Ladúgawagun David, gudémená bun!

⁴⁰ Ábati laráramagun Jesúsu, ába loúnajan anúgei. Dan le yaráfaali lun, ába laríñagun lun.

⁴¹ —¿Ca babúseerubei nadúgün bun?

Ába laríñagun lun.

—Nabúreme, buséntina naríjin.

⁴² Laríñaga Jesúsu lun.

—¡Ibíjabeí baríjin! Areídaguadibu ladúga baffñen.

⁴³ Lídan meme óra ligía, ába laríjin maríjinti ligía, ába lafálaruni Jesúsu adímurejeina buíti luágu Búngiu. Sun güriña ja aríjubalin cátei le, ába gíñe jadímurejan buíti luágu Búngiu.

Jesúsu lúma Zaquéo

19 Ábati lebélorun Jesúsu fulásurugun Jericó, ába lásügürün ubúrugugiñe. ² Níñein ában wügüri rísiti, gíríti Zaquéo, jábuti agúburajatiña liseínsuna gumádi. ³ Buséntiti Zaquéo laríjini Jesúsu lun lasúbudiruni, siñáti laríjini ladúga ñúraúraiti lúgubu, áni gíbetiña güriña. ⁴ Lúnti gayára lan laríjini, ába leíbaagun ubáraü, ába laweínrun tuágun ában tídibu wéwe sicómoro yaráfa lun le ñígiñeba lubeí lásügüra Jesúsu. ⁵ Dan le lásügürün Jesúsu ñígiñe, ába laríjin íñun, ába laríñagun lun Zaquéo.

—Zaquéo, raríba furése, ladúga lúnti neréderun búbiñe ugúñe.

⁶ Ábati larárirun Zaquéo furése, ába lerésibiruni Jesúsu lúbiñe láu ugúndani. ⁷ Dánti le jaríjini jíbiri güriña cátei le, ába jagúmeserun adímureja luágu lídin Jesúsu erédera lúbiñe ában gaffgounti.

⁸ Ábati laráramun Zaquéo, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nabúreme, níchiga lamídan le númabei joun gudémetiña, áni ánjein íwerujaadina lubeí lueí ában gürrígia láu eyéeraguni, náguuyugüdüba gádürü weíyaasu sügú láu lun.

⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Sálbañu jáña tílana múna to ugúñe, ladúgawagun gíñe Abrahám amúrü. ¹⁰ Ligía niábinbei uboúagu, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lun náluajaniña lúma asálbaraña já yebe féridijañabaña.

Jémpulu luágoti díisi murúsun seínsu

¹¹ Dan le añája lubeí gürrígia agáambajei laríñaguni buri Jesúsu cátei le, ába labájüdagun ában jémpulu joun, ladúga ayárafadeinaali lan lun Jerusalén áni jarítaguatiñáti luágu lagúmesera lan larúeijan Búngiu dan ligía. ¹² Ábati laríñagun joun.

—Níñein ában wügúri ínugutiña lidújeñu, leíbugati wügúri ligía lídoun ámu fulásu díseti lun líchugúniwa lurúeiteme lageíra, ábayame lagíribudun. ¹³ Lubáragiñe láfuridun, ába loúnajan jawágu díisi jádaangiñe lumúsuniña, ába ledéregerun ában seínsu le gebégiti sarágu lun cáda ában, ába laríñagun joun. “Agárabaja jumeí seínsu le darí nagíribudun.” ¹⁴ Queíti liyéreegunbei wügúri ligía joun lílana fulásu, ába joúnajan lárígi lun jaríñagun lun le lúnbei líchuguni ubáraü lun luágu mabúseerun jamáni lun jarúeiteme.

¹⁵ Láu sun líra, resíbiwati lun urúeime, ába lagíribudun lageíroun. Dan le lachúlürün, ába loúnajan jawágu lumúsuniña já buga únbaña líchigei seínsu lun lasúbudiruni átiriñein lan lagáñirun cáda ában. ¹⁶ Ába liábin le furúmiñeti, ába laríñagun. “Nabúreme, gáñeitina díisi weíyaasu ligíbuagun biseínsun.” ¹⁷ Laríñaga urúei lun. “Buíti, ában músu buíti bugúya. Quei

úra bubeí lídan le murúsunrügüti, níchigaadibu agúmadija lídan díisi fulásu.” ¹⁸ Ábaya liábin ában, ába laríñagun. “Nabúreme, gáñeitina seíngü weíyaasu ligíbuagun biseínsun.” ¹⁹ Ába gíñe laríñagun lun. “Bagúmadija lídan seíngü fulásu.” ²⁰ Ábati liábin ában, ába laríñagun. “Nabúreme, niján biseínsun, areída numúti tídan ában músue ladúga nanúfude bueí, ²¹ ladúga ában ban wügúri derégüdati, reídeitibu láu cátei le mawádigimaritibu luágu, alúbaja amúrü le ní lumuti mábunagun ban.” ²² Ábati laríñagun urúei lun. “Músu wuríbati, luágu guánarügü berérun nagúseragüdábu. Quei subúdi bubálin luágu ában nan wügúri derégüdati, luágu reídei nan láu cátei le mawádigimaritina luágu, alúbaja áu le ní lumuti mábunagun nan, ²³ ¿cáti uágu míchububalin niseínsun bánchezugun lun jamúga lagánwoundun dan le nagíribudun?” ²⁴ Ába laríñagun joun ja ñibaña. “Gidájumei seínsu lueí, rújumei lun le díisibeí lúma.” ²⁵ Ába jaríñagun lun. “Wabúreme, níjeinga díisi seínsu lúma.” ²⁶ Ába laríñagun urúei. “Naríñajare jun luágu sun lan le adúgati buíti láu le lúmabei, libíjuba lánwoun, ánjein le madúgünti ni cáta buíti láu murúsun le lúmabei, lagídarúaba murúsun ligía lueí. ²⁷ Játi náганиñu, já yebe mabúseerúnbaña lun urúei nan, barújumaña ñájoun, áfaragua jumáña jilágubei nigíbugiñe.”

Lebéllurun Jesúsu Jerusaléoun

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Lárígiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába lasígiruni luweíyasun Jerusaléoun jáu lánigu, ligía jabá jabá. ²⁹ Dan le chúlú mémeeli lídoun buri fulásu le Betfajé lúma Betánia, yaráfa lun wúbü le gíribei Olívos, ³⁰ ába laríñagun joun bíama jádaangiñe láni disípulugu.

—Jeiba lídan liraúraü fulásu le wagbugiñebei, dánme le jachúlürün ñi, jadáriruba ában burígü gürañu le maweinrúngili. Jafáragadeíme, ábame janúgüni ñájoun. ³¹ Ánjaün áltügüdüwa ca lan uágu jafáragadei, jaríñagame luágu busén láani Jabúreme.

³² Ába jóudin, ába jadáriruni ítara quei laríñaguni Jesúsu joun. ³³ Dánti le añaja lubei afáragadei burígü, ába jálügüdüniña labúriña, jaríñaga joun.

—¿Ca uágu jafáragadei burígü le?

³⁴ Ába jóinabuniña.

—Ladúga busén láani Wabúreme.

³⁵ Ábati janúgüni lun Jesúsu, ába jíchugunun janáangun lanágawagun burígü, ába jaweinragüdüni Jesúsu luágun. ³⁶ Quei awáansereina lan Jesúsu, átulejeina jamóun janáangun luágu úma lubá. ³⁷ Dan le jayárafadun lun larárirún wúbü le Olívos, ába jagúmeserun sun lánigu Jesúsu ja afálarubalin agúaraja láu ugúndani lúma adímureja luágu luweírigun Búngiu, luágu buri miláguru le jaríjibe. ³⁸ Jaríñaga.

—¡Biníwati urúei le ñúbinbei lídan líri Wabúreme Búngiu! ¡Níjein ñurúguau siélu, lúma uweírigu lun Búngiu!

³⁹ Ábati jaríñagun fariséogu ja ñibaña jádan gürgia lun.

—Maésturu, aríñagabá joun bánigu lun jámanichun.

⁴⁰ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ninártün jáu luágu ánjaña lan ámanichaja ja, lagúarajaba lán buri dúbü nuágu.

⁴¹ Dan le layárafadun lun Jerusalén, dan le larjini ubúruigu ligía, ába layájua-jan jawágu lílana fulásu ligía, laríñaga.

⁴² —¡Lun jamúga gunfaráanda jumáni ugúñe luágu áu lan úmabei lun ñurúguau jun, buíti jamúga! Májatün. ⁴³ Ligía lachúlürüba lubei wéyu buri wuríbati jun, jadúgame jáganiñu ában baríeru geyégu láu jubúrugute

lun siñá lan jáfuridun ñgiñe, ábame jageíndagun júma lídaangiñe sun oúbaü. ⁴⁴ Jagúnrinchagubei jufúlasun le gumúti, mígirunbaña ni ában dúbü ligíbuagu dúbü, jáfarúaba sun jugúya, ladúga mebéresen jumá láu óra le liábinbei Búngiu asálbaraün.

Larúmadagüdünnun Jesúsu témpulu

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Ábati lebéllurun Jesúsu témpulurugun, ába laságaruniña ja alúgurajabaña jáma ja agániñjabaña ñi. ⁴⁶ Laríñaga joun.

—Laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Núban, fulásu le ñi lubei gayára lan jayúmuragun gürgia nun”, án-jein jugúya, barújumaaru quei jában jíwerutiña.

⁴⁷ Ságü buri wéyu larúfudajan Jesúsu témpulurugu, añájeti jábutigu jafádirigun juríu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma gíñe lábutigu fulásu áluaja ída lúba lan jáfaruni jilágubei, ⁴⁸ madáritiña ída lúba lan jadúgüni ladúga weíri lan jóurabajoúniwa sun gürgia lun jagáambuni lerérun.

Liricha Jesúsu témpulurugu

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

20 Luágu ában wéyu, dan le témpuluruguñein lubei Jesúsu arúfudaja joun gürgia, apúrichijeí ugánu luáguti asálbaruni, ligía jayábin jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma wügúriña weírigutiña lídan jafínen juríu, ² ába jaríñagun lun.

—Aríñagabeí woun ca lan biríchabei lun badúgüni cátei le. ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Nálügüdaadün gíñe ában cátei, oún-aba jumána. ⁴ ¿Ca oúnajabalin Juan abásteragüda? ¿Louñajan Búngiu ódi jóunajan wügúriña?

⁵ Ába jagúmeserun aríñaga jámagua.

—¿Cába waríñaga? Ánjawa aríñaga luágu loúnajan lan Búngiu, laríñagame woun ca lan uágu maffínerun wabeí lun. ⁶Ánjawa aríñaga luágu joúnajan lan wügúriña, jachámuraguba güriña dúbü wawágun, ladúga choúru jamúti luágu proféta lán meja Juan.

⁷Ábati jaríñagun luágu ibídiñe lan joun ca lán meja oúnajabalin Juan abásteráguídaja. ⁸Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Maríñagun nubeí gíñe jun ca lan áu ubáfu nadúgei buri cátei le.

Jémpulu jawágu ñadágimeintiña wuríbatíña

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹Ába lagúmeserun Jesúsu adímureja joun güriña, ába labájüdagun ában úraga le gíbebei laníchigu, joun. Niján úraga ligía.

—Ñíñein meja ában wügúri ábunaguti beíbei lichárirugu, lárigiñe, ába lá-jayajani lichári joun ñadágimeintiña, ába lídin lídoun ámu fulásu luágu sarágu dan. ¹⁰Dan le lachúlürün lidáani alúbajani, ába loúnajan ában lumúsun anúgei lufánran, ába jabúleiseiruni ñadágimeintiña músu ligía, ába joúnajani lárigoún, míchugunga ni cáta lun. ¹¹Ábayati loúnajan ábanya músu, ába gíñe janábuni, buleísei jameí, oúnaja jameí, míchugunga ni cáta lun. ¹²Ábaya loúnajan ábanya, ábaya gíñe jabúleiseiruni, ába jabúguni nígiñe.

¹³Ába laríñagun labúreme ichári lún-guarügü. “¿Cábasán funa nadúga? Nou-najaali niraú le jínsiñebei nun, dánme le jaríjini, fágua inébebei joun.” Ába loúnajani. ¹⁴Dan le jaríjinalin, ába jaríñagun jámagua. “Niján le lúnbei lerésibiruni alágan, wáfaraali jilágubei, wagía lámuga labúriña sun cátei.” ¹⁵Ábati jaságaruni lídaangiñe fulásu ligía, ába já-faruni jilágubei.

Ábati lálügüdajan Jesúsu, laríñaga.

—¿Cábati ladúga labúreme ichári? ¹⁶Liábinme, ábame láfaraguniña ñadágimeintiña jagía jilágubei, ábame líchuguni ichári joun ámu.

Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jaríñagun.

—¿Masúsereda lámuga ítara!

¹⁷Ába laríaguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—¿Cáti lílabei le bürüñubei tídan Lerérun Búngiu le ní lubei laríñaga.

Lé meja dúbü le mabúseerun jabeí ábunagutiña,
ligíaali furúmiñeti?

¹⁸Furúmieguarügü le achúgeraguti luágu dúbü ligía lagúnrinchaguba, léti uágunti láburuja, labúrechagúbei. Áu dúbü ligía.

Luágu liseínsuna gumádi

(Mt 21.45-46, 22.15-22; Mr 12.12-17)

¹⁹Lídan meme óra ligía, ába jálugun jábutigu jafádirigun jurú jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés járiügüdüni Jesúsu, ladúga jasúbudiruni luágu jawágu lan jémpulu le laríñagubei, madúgün jamúti ladúga janúfude jaweí güriña. Ábati jagúrabajan ámu dan. ²⁰Ábati joúnajan güriña ja ásügürütiña joúngua camá jamuga jarúmatiña lun jaríajani Jesúsu, lun jaríñagagüdüni cátei le gawágu gayára lan jichugun lidúnrun lun jedégeruni lun gumádimati. ²¹Ligía jálügüdünbalin, jaríñaga lun.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu richá lan le baríñagubei luma gíñe le barúfudajabei, manúfudetibu gíñe lueí ni ában, ladúga ni cáta lan luweirigun güriña bun, áni láu inárüni barúfudajei lémeri Búngiu. ²²Aríñagabá ában cátei woun. ¿buíti lun lafáyeijoún seínsu lun warúeite César ódi mabuñduti?

²³Ába lasúbudiruni Jesúsu luríban jarítagun, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jabúseera jíchugun sádara nubá? ²⁴ Arúfuda jumá ában lídaangiñe seínsu ligía nun. ¿Cá iyáwa lúma íri le búruñubei luágu?

Jaríñaga lun.

—Láni César.

²⁵ Ábati laríñagun joun.

—Le láni César rújumei lun César, le láni Búngiu rújumei lun Búngiu.

²⁶ Siñá jamútiti áburugüda tídoun jasá daran láu lé buri laríñagubei jagíbugiñe güri-gia, weírírügüti janígi láu loúnabagüle joun. Ába jámanichun.

Álügüdajani lübúgürü ásaaruni lídaangiñe ouweni

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Lárigiñe, ába jóudin saduséogu arí-jei Jesúsu. Jaríñajare saduséogu luágu másaarunbaña lan jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun. Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

²⁸ —Maésturu, laríñajare Moisés woun tídan lilíburun, luágu ánjein lan ouwe ában wügúri, ába lígirunun lúmari marájüñüga ligía táu, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma lun garájüñü lan táu, gadúgawagun lámuga líbugaña le ouwebei. ²⁹ Wel, ññanu mejáti sédü wügúriña gamúlenuguátiña, ába lamárieidun le furúmiñeti, ába loúnwen marájüñüga. ³⁰ Ába lamárieidun le jabáman túma buga lúmari íbugañai, ába gíñe loúnwen marájüñüga. ³¹ Ábati lamárieidun le júruwan túma, chülú lúmoun le jasédün, jilágua meme jagía, marájüñüga táu. ³² Ába gíñe toúnwen wúri tugúya. ³³ Aríñagabá ában cátei woun. dánmeti le jásaarun lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun, ¿cábatí úmari wúri to jádaangiñe, quei maríei tubei jáma sédügubei?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Lídan ubou le, maríeitiña wügúriña jáma wúriña, ³⁵ ánjein lídaanme dan le lúnbei liábin, úabei agámariduni siélu

jádan ja garíchabaña lun ásaaruni lídaangiñe ouweni lúma lun jebélurun siélu agánawa ñi lun sun dan. Magámaridubaña ñi, míchaajan jamáname jarájüñü lun maríei, ³⁶ ladúga moúnwendügyaaña güri-gia siélu, ítaraañame quei ánjeligu, lirájüñü jañame Búngiu ja saráaña lídaangiñe ouweni. ³⁷ Moisés guánarügü arúfuda lumúti luágu níjein lan ásaaruni lídaangiñe ouweni lídan le labúrujanbei luágu búbugati geméti. Laríñajare ñi luágu Búngiu lan Lubúngiutebei Abrahám, Isáac lúma Jacób. ³⁸ Láu dimúrei ligía, arúfuda lumúti Moisés luágu wínwangiña lan Abrahám, Isáac lúma Jacób, láu sun jilá lan jágubu, ladúga máma Jabúngiute jiláaña Búngiu, Jabúngiute ja wínwangiñabaña. Wínwangiña lanúgüniña Búngiu sun güri-gia.

³⁹ Ábati jaríñagun arúfudajatiña lilúrudun Moisés.

—Buíti baríñaguni, Maésturu.

⁴⁰ Ába málügüdagun jamáali lan.

¿Ladúgawagunsan Davíd Crístu?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ída liñásan jaríñagunbei luágu ladúgawagun lan Davíd Crístu? ⁴² Laríñajare Davíd guánarügü tídan líburu to gíriboun Sálmos.

Aríñagati Búngiu lun Nabúreme.

“Núru-ba luegiñe noúnwenren, ⁴³ daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

⁴⁴ ¿Ída lubáti ladúgawagun lan Davíd Crístu, áni aríñagati Davíd guánarügü lun Crístu “Nabúreme”?

Ladárirun Jesúsu jadúnrun arúfudajatiña lilúrudun Moisés

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Níñanu sarágu güri-gia agáambajei Jesúsu, ába jagáambun laríñagun joun láni disípulugu.

⁴⁶—Toúnigüa jumá júngua jaweí arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ganígitiña ješbugun táu anáanguni durúrutu, busén jagía lun labúsurún joun láu inébesei úmadarugu, álujaja jameí ubáraü le jabára weírigutiña tídan liglísi, lúma lubuídun-ágei ubáraü lídan ešgini. ⁴⁷Gidá jamutu gíne jában wúrfiña ja jiláaña úmari jaweí, lúnti jadáuragun láu, ába jadúgün furíeigi migínaguti. Weíríbei jasúfurirun luágu sun le jadúgübei.

Seínsu le tíchugubei ában fugiábu wúri témpulurugu

(Mr 12.41-44)

21 Ába laríjin Jesúsu jíchaajan rísi-tiña seínsu tídoun buri gáfu to lágei seínsu témpulurugu, ²aríja lumúti gíne tíchugun ában wúri jiláali túmari, gudémetu, bián gáwanün tídoun gáfu. ³Ába laríñagun Jesúsu.

—Ninárün jáu luágu gíbetima lan tíchugun fugiábu wúri to sùgú jáu sún-gubei, ladúga sun jagía, lídaangiñe le ígi-ragubei jáma jíchiga, ⁴ánjoun tugúya, láu tugúdemegun tíchigei sun le túmabei lún yebe tawínwandun.

Laríñagun Jesúsu luágu tagúnrinchawagúba lan témpulu

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵Jadímurejaña fiú gürígia tuágu témpulu, luágu tubuídunmeraiü láu lubuídun buri tidúbüri lúma buri cátei le jíchugubei gürígia lun tawéndedun. Ábati laríñagun Jesúsu.

⁶—Lachúlürüba wéyu lun lagúnrinchawagún sun le jaríagubei tuágu témpulu to guetó, merédebei ni ában dúbü ligfbugu dúbü.

Seíni buri lubá lagúmuchun ubouú

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷Ábati jálgüdüni, jaríñaga lun.

—Maésturu, ¿ídamé san lasúseredá buri cátei le? ¿Cábasan seíni waríja luágu dánjali lan lun lasúseredun?

⁸Ába laríñagun Jesúsu.

—Toúnigi jumá, mayeedúa jumá. Jayábinba sarágu aríñageina luágu áu lan jagía, jaríñagame. “Áu Crístubei”, “Níján dan ligía.” Maffínera jumá joun, mafálara jumáña. ⁹Dánme le jagáambun ladímurejoún luágu awúribujani lúma jawágu gürígia agáragua luágun jarúeite, manúfudedagua jumá, lasúsereduba le furúmiñe, mámagilíme lagúmuchun ubouú líra.

¹⁰Ába lasígirun aríñaga joun.

—Lageíndaguba ában fulásu lúma ában, awúribuja ligíame ában ageíraü lúma ámu. ¹¹Níŕbei oúnwenbun buri jarabaganáli, ilámaü, sándi, lídan ámuñegueinarügü fulásu, larijúba buri cátei janúfunati siélu lúma oúnwenbun buri seíni.

¹²‘Lubáragiñe lasúseredun sun le, jaríjoubá, ešbaajouá jugúyame. Janügúba agúsera tídan jalígílisin juríu, jádarawagúba furisunrugun, barúwa jugúyame jagíbugiñoún urúeigu jáma gumádimatiña, nueígiñe, lun jagúseragüdüntün, ¹³ligíame jidáani lun jadímurejan luágu nufúleisein. ¹⁴Aráanse jumeí jarítagun lun madíjeri jumá cába lan jaríñaga jueígiñegua, ¹⁵níchuguba dimúrei lúma lichú áu jun le lásiñerun ni ában jádaangiñe jáganiñu asígenera ni oúnaba. ¹⁶Jalúgurubadün jagúbürigu guánarügü, jíbugañanu, jamúlenü, jidújeñu, jumádagu. Jáfarúba jídaangiñe, ¹⁷jiyéereguduba joun sun gürígia, nueígiñe. ¹⁸Lídaanme sun líra, latoúnigirubadün Búngiu le gumúti, ¹⁹áni ánjaün meme derégüdagua lídan jaffínen nuágu, jibíjibeí íbágarí magúmuchaditi.

²⁰‘Dánme jaríjin geyégua jamá lan súdaara ubúruğu Jerusalén,

subúdi jumei luágu yaráfaali lan lagúnrinchagun ubúru gu ligía. ²¹Jámeti gürígia ja Judéabaña, lúnti janúrajan luágun buri wúbü, ja ubúrugubaña Jerusalén, lúnti jáfuridun nígiñe, ja áraabubaña, magíríbuda jamá ubúrugun. ²²Luwéyuri buríbei jafáyeirun gürígia luágu wuríbati le jadúgübei, dánme le lagúnfulirún sun le búruwáñubei tídan Lerérun Búngiu. ²³¡Fugiábugume wúrña ja dageinátiña lídan dan ligía, o ja lan garájüñütiña ja gurágiña! Ladúga ñfbei sarágu igárigu uboúagu, larúfudubei Búngiu luweírín ligáni luágu jafígoun gürígia ja juríu. ²⁴Níbaña oúwegutiña wuríburugu, jíbiri janáawaguba adáürawagua lídoun ámu ageíraü, ábame jagúnrinchaguni ja mámabaña juríu ubúru gu Jerusalén daríme lagúmuchun dan le íchugübei joun lun jadúgüni.

Ligáburi ída lúba lan liábin Crístu

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵Lasáíragubáti buri seíni luágu wéyu, luágu játi lúma jawágu warúguma, ábame laweírídun janígi néchaanigu uboúagu, ábame janúfudedagun luágu lanárima lajúujan lúma laboúnjan lugúdi barána. ²⁶Ladágaruba falálaü jawágu gürígia láu anúfudei, láu jasáminarun luágu cátei le lúnbei lasúseredun, ladúga járügdüba lan warúguma ámu úma. ²⁷Ábamei larijín niábin, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lídan juánriñu láu sun nubáfu lúma oúnwenbun nuweírígoun. ²⁸Dánme le lagúmeserún buri cátei le asúsereda, ragújuma dúgüdagaüi, iñúra jumeíme jichúgü, ladúga madíseelime jasálbarun.

²⁹Rúlumuti giñe jémpulu le joun.

—Aríja jumoún tídibu ígo, o furúmieguaügü tídibu wéwe. ³⁰Dan le jaríjin laboúchun tubána, subúdi jumúti luágu yaráfaali lan lidáani

lubáchouga. ³¹Dánme giñe le jaríjini lasúseredun buri cátei le, subúdi jumei luágu madíseeli lan lidáani Búngiu lun larúeijan.

³²‘Ninárün jáu luágu lagúnrinchawagüba lan sun ubúru gu le Jerusalén lubáragiñe jóúwegun gürígia ja lánina dan le. ³³Lagúmuchaguba siélu lúma uboú, ánjein nerérun, ladúraruba lun sun dan.

³⁴‘Toúnigi jumá, mígira jumá lun tabuñchun janígi láu cátei málati quei sarágu afúuduni, bacháruaü, lúma buri idíjeri luágu buri cátei lánina íbágarí le, márügüdün lámugaün wéyu nagíríbudagüle uboúagun lídan magáradajan jumá, ³⁵quei ában sádara to adáruutu. Ladúga ítara lúba liábin wéyu ligía jawágun sun ja aganoúbaña lídan sun fulásu ya uboúagu. ³⁶Aráanseñu jumá lubeíti, ayúmuragua jumá lun Búngiu sun dan, gayára lámuga jibíjin ubáfu lun jawánduni sún buri cátei le lúnbei lasúseredun, lun giñe gayáraabei lan jarúfudagun júngua nigíbugiñe táu tarúman anígi.

³⁷Ábaja larúfudajan Jesúsu témpulurugu wéyuagua, áriebu, ábaja lídin erédera luágu wúbü le Olívos. ³⁸Ábaja chülúgiñe jamá gürígia témpulurugun ságü bináafin lun jagáambuni.

Jelédegun áganiñu lubá Jesúsu

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr

14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

22 Yaráfaali fédu le lidáani teigíniwa fein to magánatu ísi, fédu le jarítaguagüle juríu luágu meja dan le lásügürünbei láni Búngiu ánjeli áfaraguaña jígirama Ejíptona, máfaragun lumútiña jígirama Israélitagu. ²Ábati jáluajan jafádirígoun juríu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés ída lúba lan jáfaruni Jesúsu

jilágubei, ibídiñounga joun gürígia, ladúga janúfude jaweí.

³Ábati lagáñeiruni Máfia larítangun Júdas Isarióte, le ában jádaangiñe lání Jesúsu dúusu apóstolugu, ⁴ába lídin adúga darádu jáma jábutigu jafádiriñegu juríu jáma jábutigu tisúdaarana témpulu lun ledéregeruni Jesúsu joun. ⁵Ába jagúndaaragun, ába jariñagun lun Júdas luágu jíchuguba lan seínsu lun, ⁶ába lañúurun darádu, ába lagúmeserun áluaja ida lúba lan gayára lan ledéregeruni joun dánme le úa jamá gürígia.

Lagúmujoún leígin Jesúsu jáma lánigu

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25;
Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)

⁷Ába lachúlürün fédu le ídaanbei teigúa fein magánatu ísi, ñí lubei gíñe ladágarawagüdüwa mudún le lánina fédu. ⁸Ába laríñagun Jesúsu lun Pédro lúma Juan.

—Jeíba aráanserei eíginí le lánina fédu.

⁹Ába jálügüdüni.

—¿Jílagi babúseera waráanseruni?

¹⁰Laríñaga joun.

—Dánme le jebélurun ubúrugin, jadúnraguba lúma ában wügúri táu ában dináa láu dúna, jafálareime chílú tífdoun múna to ñíjin lumúti lebélera.

¹¹Jaríñagame lun tabúreme múna. “Laríñajare Maésturu. ¿Jigóun rúmu to ñí lubei gayára lan neígini eíginí le lánina fédu jáu nání disípulugu?” ¹²Ábame larúfudun ában rúmu weírítu jun tougíñegua múna, aráanseñu tíña, jaráansereime eíginí ñi.

¹³Ába jóúdin, ába jadáriruni sun cátei quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eíginí lánina fédu ñi.

¹⁴Dan le lachúlürünbei óra, ába lañúurun Jesúsu jáu lání disípulugu luágu dábula, ¹⁵ábati laríñagun joun.

—¡Oúnwenbun nabúseerun neígini eíginí lánina fédu le júma lubáragiñe nouñwen! ¹⁶Ladúga naríñajare jun luágu meíngindügüya náali lan eíginí lánina fédu le daríme lagúnfulírün laníchigu lídan larúeijan Búngiu.

¹⁷Ábati lanúgün ában wéru táu diweín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu, laríñaga.

—Barújumei le, fánreingua jumei jídaangua, ¹⁸naríñajare jun luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme líabin larúeijan Búngiu.

¹⁹Lárigiñe, ába lanúgünun fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun, ába líchugunun joun, aríñageina.

—Núgubu le, le lúnbei ledéregerún juágu. Lúmagiñe guetó, adúga jumei le, jarítaguagüleme nuágu.

²⁰Ítara meme gíñe, lárigiñe jeígin, ába lanúgüni wéru táu diweín, ába laríñagun.

—Níján níta le lúnbei láwiyrun lídaangiñe núgubu juágu, lun lañúurun iséri darádu.

²¹‘Níján wügúri le lúnbei ledéregerunina wáma ya luágu dábula, ²²luáguñadina úma le lúnbei nanúgüni, áu le Wügúri Garaúwarügüti, áni ¡fugiábutia wügúri le lúnbei lalúgurunina!

²³Ábati jagúmeserun álügüdagua jádaangua cába lánfunu alúgurei.

Ladímurejoún luágu cába lan weírigitima

²⁴Ába jasígenejan lánigu luágu cába lan jádaangiñe weírigitimá. ²⁵Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Lídan arúeijani lánina ubou le, agúmadijatiña já buri lurúeitena fulásu, camá jamuga labúreme jagía, já buri lábutigu fulásu, aríñawagúati jawágu luágu wügúriña jamá ja gadúgatiña fuleísei joun gürígia. ²⁶Ánjin lídan narúeijan, mítaraanti, lubáragiñe líra,

le weírigutimaabei le tímatimaati jídan lúnti lanáangun lúngua quei le únabuti-maabei, le agúmadijabei, lúnti ítara lan quei le esériwijabei. ²⁷ ¿Cági weírigutimaabei, le añúurubei eíga luágu dábulá, ódi le esériwijabei? ¿Ma le añúurubei luágu dábulá? Áni áu, ítara níña jídan quei le esériwijabei.

²⁸ Jugúya úarabañája núma lídan noúchwagun, ²⁹ ligía níchugunbadün lun jarúeijan quei líchugunina Núguchi lun narúeijan. ³⁰ Jeígiba, gurá jugúyame luágu nidábulan yágüta siélu lídan narúeijan, ñurú jugúyame luágu buri lála urúei lun jagúseragüdüniña jadú-gawagun dúusu lirájüñü Israél.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Aríñagati gíñe Wabúreme Jesúsu.

—Simón, Simón, amúriajaali Máfia úma lúma Búngiu lun gayáraabei lan louchwagunün quei lawánijóun túrigu, ³² ibíja lumúti, áni ayúmuraguaadina buágu lun Búngiu lun meféridirun báani baffíñe nuágu lídaanme óra ligía. Áni dánme le bagríbudun nun, rúba dúgüdaguaü joun bíbirigu.

³³ Laríñaga Simón lun.

—Nabúreme, aráansetina lun nídin búma furísunrugun, o lun lan noúnwen búma.

³⁴ Laríñaga Jesúsu lun.

—Pédro, ugúñe méme, beyéedaguba náu úrüwa weíyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu, bariñaguba luágu ibídiñe nan bun.

Layárafadun lórate óuchawaguni

³⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Dan le noúnajanbalün maságüteiga, ni láu lágei seínsu, ni geídi, ¿ñíñein funági jemegeirun?

Ába jaríñagun.

—Uá Maésturu, memégeiruntiwa ni cáta.

³⁶ Ábati laríñagun joun.

—Ánjeinti guetó, le gaságüteti, barúloun, barú ligíame lágei seínsu, le mefénteti, alíguraloún labíte lun lagáñijan lefeínte, ladúga wuríbatí dan le. ³⁷ Naríñajare jun luágu lagúnfuliruba lan le taríñagubei Lerérun Búngiu nuágu. “Ába jabájüdüni jídan wuríbatíña.” Sun le búrüwañubei nuágu lagúnfulirúña guetó.

³⁸ Ábati jaríñagun.

—Wabúreme, nuján bián efeín ya.

Ába laríñagun joun.

—Buíti.

Layúmuragun Jesúsu Getsemaní

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Ábati láfuridun Jesúsu, ába lídin luágun wúbü le Olívos quei ligáburiñaja, ába jóudin láni disípulugu lúma. ⁴⁰ Dan le jachúlürün lídan fulásu ligía, ába laríñagun joun.

—Jayúmuragua, meféridirun jumámugei jaffíñe nuágu.

⁴¹ Ába ladísedun Jesúsu jaweí murúsunraü, ába lájuduragun ayúmuragua lun Búngiu, ⁴² laríñaga.

—Núguchi, ánjabu busén, séfu bána lueí oúnwenbun asúfuriruni le lúnbei nasúfurirun, madügúwalá le nabúseerubei, le la babúseerubei adügúwa.

⁴³ Ábati liábin ában ánjeli siéluigiñe lun líchugun érei lun. ⁴⁴ Dan létima laweíridun ligárigu, ligíatima layúmuragun láu érei, lédedejati lísüga lueí camá jamuga oúnwenbun lédedejan jítaü, múarugun.

⁴⁵ Dan le lásaarun lídaangiñe layúmuragun, ába ladáriruniña disípulugu arúmuga, larúmagüdüni íruni. ⁴⁶ Ábati laríñagun joun.

—¿Ca uágu jarúmuga? Sarájuma, jayúmuragua, meféridirun jumámugei jaffínen nuágu.

Janúgüni Jesúsu adáüra

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Nígili Jesúsu adímureja, ligía jayábin sarágu güriá, Júdas, le ában jádaangiñe dúusu disípulugu, jabá jabá. Aba layárafadun lun Jesúsu lun lachúuruni. ⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Júdas, ¿láu ában chúuti balúgurana, áu le Wügúri Garaúwartügüti?

⁴⁹ Játi lúmabaña Jesúsu, dan le jaríjin-balin cába lan asúsereda, ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, ¿ageíndagua wamáña táu efeín?

⁵⁰ Ába lánchuguni ában jádaangiñe lánigu Jesúsu larígei lumúsun fádiri ín-timaati, le loúnwenren. ⁵¹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumáña, buídurügaali.

Ábati lagúruruni Jesúsu larígei músu ligía, ába lareídagun. ⁵² Ába laríñagun joun jábutigu fádirigu, joun wügúriña weírigitüña lídan jaffínen juríu, lúma joun jábutigu tisúdaarana témpulu, ja núbínbaña anúgei.

—¿Jiábin nuágu táu efeín lúma wéwe camá jamuga jíwerutina? ⁵³ Dan lé meja júma nan témpulurugu ságü wéyu, magúrugubeitün nuágu, wel, niján jidáani lun jadúgüni jugúndan náu, óraali lun lagúmadijan le labúremebei lubúriga.

Laríñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ábati jarügüdüni Jesúsu, ába janúgüni lúbíñoun fádiri le ínútimaabei, ábati lafálaruni Pédro dísegiñe. ⁵⁵ Ába jáfuragun wátu ñi lamídaangua baríeru,

ába jañúurun geyégu láu, ába gíñe lañúurun Pédro jádan. ⁵⁶ Queíti taríjini ában músu ñun larúgürügü wátu, ába teréderun aríaguei, ába taríñagun.

—Lúmañein buga gíñe Jesúsu güriá le.

⁵⁷ Ába leyéedagun Pédro, laríñaga.

—Ibídíñeti wügúri ligía nun.

⁵⁸ Murúsun lueígiñe, ábaya laríjini ában, ába laríñagun.

—Jánigu gíñe amúri.

Ába laríñagun Pédro.

—Máma jánigu áu.

⁵⁹ Queí buri ában óra lárigiñe, ábaya laríñagun ában.

—Ináruini luágu lúmañajañein lan wügúri le ladúga Galiléana gíñe.

⁶⁰ Ábati laríñagun Pédro.

—Ibídíñeti nun ca lan uágu badímureja.

Lídan meme óra ligía, dan le niján-gua lan Pédro adímureja, ába layúgurujan ában gáyu. ⁶¹ Ába ladígiragun Wabúreme Jesúsu aríja luágun Pédro, ába larítagun Pédro luágu lé buga laríñagubei Jesúsu lun. “Lubáragiñe layúgurujan gáyu ugúñe, beyéedaguba náu úriüwa weíyaasu.” ⁶² Ábati láfuridun Pédro, ába layájun láu igárigu.

Jéjerajan láu Jesúsu

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Ja wügúriña ja oúnigirubalin Jesúsu, ába jéjerajan láu, bei jameí. ⁶⁴ Ába jagúraguni lágu, ába jagáyujajan ligíbuagun, aríñageina jagía.

—¡Bugúya le profétabei, aríñagabeí-gia ca lan agáyujajabei buágu!

⁶⁵ Ába buri jaríñagun sarágu ámu cátei anábei.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Dan le larúgadunbei, ába jóundaragun wügúriña weírigitüña lídan jaffínen juríu, jábutigu jafádirigun juríu,

jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ába janúgiini Jesúsu ligíbugiñoún jadámurin le líñun-ágei lúrudu. Ába jaríñagun lun ñi.

⁶⁷—Aríñagabei woun, ¿amúrúsan Crístubei le lúnbei lasálbaruniña güriña?

Ába laríñagun joun.

—Ánjana aríñaga jun luágu ánjan, maffñebadün nun, ⁶⁸ánjaün nálügüdagua, moúnabun jubádina, mígiragüdün jumáname. ⁶⁹Naríñaga ában cátei jun. lúmagiñe guetó, nañúuruba, áu le Wügúri Garaúwarügüti, lueígiñe loúnwenren Búngiu le Súnti Gabáfuti.

⁷⁰Ábati jálügüdüni súngebui.

—¿Amúrú lubeíti Liraúbei Búngiu?

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánja, áu, quei jaríñaguni jugúya guánarügü.

⁷¹Ábati jaríñagun.

—Mabúseerunjadiwa geféen jamá ámu woun, agáamba wamáali lídaangiñe guánarügü liyúma.

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

23 Ábati jásaarun sun líñun-ágei lúrudu, ába janúgiini Jesúsu ligíbugiñoun Piláto, ²ába jagúmeserun íchiga lidúnrun, jaríñaga.

—Darí wamaali wügúri le achágaraguágüdaña güriña, laríñajare luágu moun lan lun wafáyeijan seínsu lun urúei Rómata, aríñagati giñe luágu ligía lan Crístubei le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña güriña, aríñaga ligía luágu urúei lan ligía.

³Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Amúrúsan Jarúeitebei Juríu? Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánja, ítara líña quei baríñaguni.

⁴Ábati laríñagun Piláto joun jábutigu fádirigu lúma joun jíbiri güriña.

—Madáritina dúru luágu wügúri le.

⁵Ábatima jaríñagun jére.

—Lachágaraguágüdüñanu sun güriña Judéana láu ligáburi larúfudajan, lagúmesera Galiléagiñe, niján mémegua adúgei chílú nájoun.

Jesúsu ligíbugiñe Heródes

⁶Dan le lagáambunbalin Piláto cátei le, ába lálügüdajan ánjein Galiléana lubei wügúri ligía. ⁷Dánti le jaríñagun lun luágu Galiléana lan, ába loúnajani lun Heródes, le gumándan Galiléa, ladúga ññein Heródes Jerusalén lídan dan ligía. ⁸Ába lagúndaaragun Heródes dan le laríjini Jesúsu, ladúga agáambañajaali lan luágu áni lúja labúseerun laríjini, agúrabatiti laríjin ladúgün ában miláguru. ⁹Ába lálügüdaguni luágu sarágu cátei, moúnabunti Jesúsu ni cáta. ¹⁰Ñíñanu jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, magúmuti jíchugun lidúnrun. ¹¹Ábati loúseruni Heródes jáu lisúdaaranigu quei ni cáta, éjeraja jagía láu. Ábati jadáuraguagüdüni táu anáanguni wéndegutu quei lanáangun urúei, ábaya loúnajani Heródes lun Piláto. ¹²Wéyu ligía, ába gamádagua lan Heródes lúma Piláto, lubáragiñe líra, gáganiguañajatiña.

Lasíadirúniwa Jesúsu lun loúnwen

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³Ábati loúndaruniña Piláto jábutigu fádirigu jáma lúrudugu, jáma buri ámu güriña, ¹⁴ába laríñagun joun.

—Jugúya anúgübalin wügúri le nun, jaríñaga luágu chagáguagüda lániña güriña, álügüdagua náali jigíbugiñe, áni aríja jumúti luágu madári nan ni murúsun dúru luágu lídaangiñe le jaríñagubei luágu. ¹⁵Madáriti giñe Heródes lidúnrun, giríbugüdalá woun. Aríja jumáali luágu madúgün lan ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe,

¹⁶ nabeíchagüdali lubeíti, lárigiñeme, ábame nígiragüdüni.

¹⁷ Gagáburititi Piláto lúnja lígiragüdün ában adaürúti fédurugu, ¹⁸ ába jagúarajan súngubei lídan ában.

—¡Áfarabeí le! ¡Ígiragüdabeí Barabási!

¹⁹ Barabási ligía, ladaürúña lueígiñe ligía lan ában jádaangiñe ja inúrágubaña jóungua luágu gumádi, lúma lueígiñe láfarajan. ²⁰ Busénti yebe Piláto lígiragüdüni Jesúsu, ábaya ladímurejan joun, ²¹ ligíatima jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²² Ába larínagun Piláto joun luágu lúruwan weíyaasu.

—¿Cáti wurfbati ladügübei? Madáritina ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe. Nabeíchagüdali, ábame nígiragüdüni.

²³ Ábatima jagúarajan lun ládarawagún luágu gurúwa, jéretiti jagúarajan jagía jáma jábutigu fádirigu, ába jabíjini le jabúseerubei.

²⁴ Ábagubeíti ladügüni Piláto le jabúseerubei, ²⁵ ábati lígiragüdüni wügüri le jabúseerubei, le adaürúbei lueígiñe inúráguni lúma áfarajani, ábati ledéregeruni Jesúsu joun lun jadügüni jagúndan láu.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Dan le jóüdiña lan láu Jesúsu lun ládarawagún luágu gurúwa, ába járügüdün ában wügüri Ciréna gíríti Simón, liábiña áraabugiñe, ába janú-gagüdüni gurúwa lun, ába lídin láu lárigi lárigi Jesúsu.

²⁷ Sarágu jáña gürgia afálaruti jáma sarágu würiña jádan ayájuajeina, agúarajeina láu íruni luágu. ²⁸ Ába ladígiragun Jesúsu jawágun, ába larínagun joun.

—Würiña Jerusalénna, mayájua jumá nuágu, jayájua juoúgua lúma jawágu jirájüñü, ²⁹ ladúga liábinba buri wéyu dánme le larínawagún. “Fuleiseiwatiña ja siñábei jagáraüdüni jáma gñe ja marájüñüjañábaña, jáma ja mátagüda-janbaña.” ³⁰ Ábamei jarínagun gürgia lun wúbü inüti. “Áburujabá wawágun”, arínaga jagíame lun wúbü únabuti. “Darúguabá wáu.” ³¹ Ladúga ánjein adú-gajabalín sun le láu tídiu wéwe le dúdügili, ¿cábagi madügün jamá láu le mábejali? (Ítara líña ladímurejan lu-oúgua, le madúnrunbei, lúma jawágu ja gadúnrunbaña.)

³² Barútiña gñe biáma gadúnruntiña lun jafarún úara lúma Jesúsu. ³³ Dan le jachúlürünbei lídoun fulásu le gíríbei Lufúlasun Lábu Ichúgü, ába jádaraguni Jesúsu luágu gurúwa jáma gñe biáma wurfbatiña jagía, ában lueígiñe loún-wenren, ában lueígiñe lubáüna. ³⁴ Dánti le añája lan ádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, ába larínagun.

—Núguchi, ferúduna báña ladúga ibídiñeti joun ca lan jadügübei.

Ába jájurerun súaara ubúnuruni lun jaríjin cába lan un jádaangiñe terédera lanáangun Jesúsu. ³⁵ Níñanu gürgia aríagua, níñanu gñe lúrudugu jéjera-jaña láu, jarínaga.

—Sálbati ámu, sálbagonalá gñeti lún-gua, ánjein inárüni lubeí luágu ligía lan Crístubei le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürgia.

³⁶ Éjerajatiña gñe súaara láu, láu jayárafadun íchiga tagúbüri diweín lun lun látunún, ³⁷ jarínaga buri lun.

—Ánjein Jarúeite bubeí juríu, sál-baguabá búngua.

³⁸ Níñeinti ában abúrújóüni lougiñe lichúgü, larínajare ñi. “Níjan Jarúeite Juríu.”

³⁹ Ába lanábuni ában jádaangiñe wurí-batiña ja dáwagubaña luágu gurúwa ñi Jesúsu, larínaga.

—Ánjein bugúya lubeí Crístubei, sál-baguabá búngua, sálba bawame.

⁴⁰ Ába ladeinjan le ában lun louba, laríñaga lun.

—¿Manúfudetibusan lueí Búngiu, bugúya le lábugiñebei ában meme sífuri lúma? ⁴¹ Wagía, garíchatywa lun wasúfurirun ladúga wafáyeijaña luágu wadúga, ánjeinti wügúri le, madúgúnti ni cáta wuríbati.

⁴² Ábati laríñagun.

—Jesúsu, baritaguame nuágu dánme le lagúmeserun barúeijan.

⁴³ Laríñaga Jesúsu lun.

—Ninárün báu luágu númabadibu lan siélu, ugúñe méme.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Amídirugu, ába labúrigadun sun fulásu darí ladaúnrún úrúwa ráboun-wéyu. ⁴⁵ Ába labúrigadun wéyu, ába tajeíridagun tubélun témpulu tamídan túmagua. ⁴⁶ Ábati lagúaragun Jesúsu ítara.

—Núguchi, deréga numútu nuwáni bújaburugun.

Quei laríñagun ítara, ába loúnwen.

⁴⁷ Dan le laríjinbalin jábuti súdaara Rómána le asúseredubei, ába ladímurejan weírugu luágu Búngiu, laríñaga.

—Inárüni, madúnrunti buga wügúri le.

⁴⁸ Sun gürígia ja ñíbaña, ja aríjubalin le asúseredubei, ába jóúdin ñígiñe, áfarajeina jameí janíguagu, le jagárigu.

⁴⁹ Ánjaña sun lumádagu Jesúsu jáma giñe würiña ja ñúbinbaña úara lúma Galiléagiñe, ába jeréderun díse aríjei buri cátei le.

Labunún Jesúsu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Ñíñein ában wügúri gríti José, lídaangiñeti fulásu le gríbeí Arimatéa, le jafúlasun juríu. Buíti ligáburi wügúri

ligía, richáguati ligíbugiñe Búngiu, lídaañein líñun-ágei lúrudu le jáni juríu. ⁵¹ Agúrabañu líñein larúeijan Búngiu, magúndaanti lubeíti láu cátei le ladúgübei líñun-ágei lúrudu láu Jesúsu. ⁵² Ábati lídin lúmoun Piláto, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma. ⁵³ Lárigiñe laráriragüdüni luegiñe gurúwa, ába louburaguni táu ában gamísa, ába lácharuni lídoun ában umúajaü achigíti luágu ában dúbü le ñí lubei úagili lan ni ában abunúti. ⁵⁴ Wáandaradi wéyu ligía, luwéyuri aráansejani lubá luwéyuri eméraaguni joun juríu, áni agúñeeli gumése.

⁵⁵ Ába jafálaruni würiña já meja ñúbinbaña lúma Jesúsu Galiléagiñe José, aríja jameí umúajaü, aríja jameí buídu ída líña lan líchugún lúgubu Jesúsu lídoun umúajaü. ⁵⁶ Dan le jagíribudunbei jábiñoun, ába jaráanseruni ibíñei buri le íchugúbei jawágu jiláaña, ábati jeméraagun lídan wéyu le eméraaguagülei quei laríñaguni lílúrudun Moisés.

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

24 Wéyu dimáasu, ába jagíribudun würiña luágun umúajaü, bináafingua, barúina jameí ibíñei le jaráanserubei jámagua. ² Dan le jachúlürünbei, mámaali lídan lubára dúbü le lidaú umúajaü. ³ Ába jebélurun lídoun umúajaü ligía, madári jamúti lúgubu Wabúreme Jesúsu ñi. ⁴ Sunti añája lan ñi arítagua jageí lánfuna, ligía jaríjin bián wügúriña rára jarúgabü táu anáanguni mirítu. ⁵ Queíti jélemuchun láu jagíbu únabun, buin láu anúfudei, ába jaríñagun wügúriña jagía joun.

—¿Ca uágu jáluajei le wínwanbei jádan jiláaña? ⁶ Úati ya, saráali lídaangiñe oúweni. Jarítagua jumá luágu lé meja laríñagubei jun dan le Galiléañein lán meja, luágu le lúnbei

lasúseredun lun, ligía le Wügúri Garaúwarügüti, ⁷ luágu ledéregerúaba lan jájaburugun gafígountiña, ábame jádaraguni luágu gurúwa, ábame lásaarun lídaangiñe ouweni luágu lúriwan wéyu.

⁸ Ábati jarítangun luágu dimúrei le laríñagubei Jesúsu. ⁹ Lárígíñeti jagíríbudun umúajaurugúgiñe, ába jabájüdaguni sun cátei le asúseredubei joun únsu apóstolugu lúma joun jíbiri lánigu Jesúsu. ¹⁰ Ja anúgübalin ugánu le joun apóstolugu, María Magdaléna, Juána, María to lúguchu Jacóbo, jáma ja jíbiri würiña. ¹¹ Dan le jaríñagunbalin buri cátei le joun apóstolugu, ába janúgüni quei lílülün áu, maffíñetiña joun.

¹² Ába láfuridun Pédro, ába lídin eíbaagueina luágun umúajaü, dan le laríjinbei lurágeirugun, gamísa rügúñoun ñi, úaali úgubu. Ába lídin lúbiñoun láu luweírín anígi láu cátei le laríjubei.

Luágu úma lun Emaúsun

(Mr 16.12-13)

¹³ Luágu méme wéyu ligía, jóudiña bíama jádaangiñe lánigu Jesúsu lídoun ában liraúraü fulásu gírítí Emaús, úriüwa óra eíbuguni Jerusaléngiñe, ¹⁴ adímurejeina jáña luágu sun cátei lé buri asúsere-dubei. ¹⁵ Súnti adímurejeina jamá, ába layárafadun Jesúsu joun, ába lagúmeserun eíbuga úara jáma. ¹⁶ Láu sun aríja jamáni, siñátí jasíbudiruni luágu Jesúsu lan. ¹⁷ Ábati laríñagun joun.

—¿Cásan le uágubei jadímureja, sun eíbugeina jumá?

¹⁸ Ába jaráramagun láu íruni jagíbuagu, ába louñabun ában jádaangiñe, gírítí Cleofás, ába laríñagun.

—Sun gürígia subúdi jamúti le asúseredubei Jerusalén lídoun buri

wéyu le. ¿Amúri rügúñein jádaangiñe ja ñibaña ibídiñejabu lun?

¹⁹ Ábati laríñagun joun.

—¿Cági asúseredubei?

Jaríñaga lun.

—Luáguti Jesúsu le Nazarétna, ában meja proféta láu ubáfu luágu le ladúgübei lúma luágu lerérún ligíbugiñe Búngiu lúma jagíbugiñe sun gürígia. ²⁰ Ábati jedéregeruni jábutigu wafádiríñegu jáma walúrudungu lun siádiwa lan lun ouweni lúma lun ládarawagún luágu gurúwa. ²¹ Rúwamutí yebe wafíñen luágu ligíaba lan eséfurei linásiñun Israel. Úriüwa wéyu guetó lueígiñe lasúseredun cátei le. ²² Láu sun líra, weírígüda jamáali jádaangiñe würiña ja wámabaña wanígi láu jóudin luágun umúajaü lubá buga larúgan, ²³ queíti madári jamáni lúgubu ñi, ába jayábin abájüdagua woun luágu aríja jamá ánjeligu ñi, aríñaga jamá joun luágu wínwan lan Jesúsu. ²⁴ Ába jóudin jádaangiñe wíbirigu aríjei umúajaü, ába jadáriruni ítara quei jaríñaguni würiña jagía, maríjin jamúti Jesúsu.

²⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¡Loúguati giñe gunfaráanda jumá, lúti giñe lubá jaffínerun luágu lé meja jaríñagubei profétagu! ²⁶ ¿Ma funági lúnti meja lasúfuriruni Crístu sun cátei le lubáragiñe lerésibiruni luweírigin?

²⁷ Ábati lagúmeserun afúnraanguágüdei sun le taríñagubei Lerérún Búngiu luágu joun, lagúmesera túmagiñe buri lílíburun Moisés túmoun sun jalíburun profétagu.

²⁸ Dan le jachúlürün lídoun fulásu le ñíjinbaña lubeí, ába ladúgün Jesúsu camá jamuga lasígiraali leíbugun. ²⁹ Ába jéredun luágu lun leréderun jáma, jaríñaga lun.

—Reídeibá wáma, ladúga ladáruđuña áni güñemémeeli.

Ábati lebélorun Jesúsu lun leréderun jáma. ³⁰ Dánti le ñurújali jáma luágu dábula, ába lanúgünun fein lújabu-rugu, ába leteñgiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun, ába líchugunun joun. ³¹ Lídan óra ligía, ába léfegechun jágu, ába jasúbudiruni luágu Jesúsu lan, ába lagúmuchagun jagíbugiñe. ³² Ábati jaríñagun jámagua.

—¿Ma sandítwa tásüdün wanígi le wagúndan dan le adímurejeina lubeí woun luágu úma, aríñagaleí tfla Lerérun Búngiu woun?

³³ Ábati magúrabaanjaña lan, ába járügüdün úma lun jagíribudun ubúrun Jerusalén le ñí lubei jadáriraña únsu apóstolugu oúndaragu jáma gíñe jíbiri lánigu. ³⁴ Ába jaríñagun ja oúndaraguñubaña ñi joun.

—Inárüni luágu saráali lan Wabúreme Jesúsu lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun, aríja lálali Simón.

³⁵ Ábati jabájüdaguni bián wügúriña jagía le asúseredubei joun luágu úma, lúma luágu jasúbudiruni luágu Jesúsu lan dan le lagúbachagúnbarun fein.

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun disípulugu

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Ñígiña adímureja luágu buri cátei le, ligía lasálriragun Jesúsu jamídaangua, ába labúsurun joun, aríñageina.

—Ñurúguai jun.

³⁷ Ába tájüchürün janígi láu sarágu anúfudei, jaríttagun luágu pántu lan jaríjubei. ³⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ca uágu tájüchüra janígi? ¿Ca uágu ñjein lubeí liloúguan affíñeni le tídan janígi? ³⁹ Aríja jumeí nújabu lúma nugúdi, áu méme le. Gurújumana, pántu, mágürügüti, mábu ligía, anáti áu.

⁴⁰ Dan laríñaguni líra, ába larúfuduni lújabu lúma lugúdi joun. ⁴¹ Queíti

maffíñen mémegiña lan ladúga ugúndani lúma luweírin anígi le jawágubei, ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Níjeinsan eíginí júma ya?

⁴² Ába jíchugun murúsun úduraü súti lun lúma síruudu, ⁴³ ába lanúgüni, ába leíginí jagíbugiñe sun jagía. ⁴⁴ Lárígiñe, ába laríñagun joun.

—Le asúseredubei nun, ligía lé meja uágubei nariñaga jun dán meja le júmagidina, luágu lagúnfulirúaba lan sun le búriúwañubei nuágu tídan lílburun Moisés, tídan jalíburun profétagu, lúma tídan líburu to gíriboun Sálmos.

⁴⁵ Ábati gunfaráandagüda lánun Lerérun Búngiu joun, ⁴⁶ ába laríñagun joun.

—Bürúwañu líña luágu lúnti lan loúwen Crístu, ába lánme lásaarun lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun luágu lúruwan wéyu, ⁴⁷ lúnti lan gíñe lapúrichijóun lídan líri joun sun güri-gia uboúagu lun jasáansiruni jóuserun lun ferúdunawa lan jaffgoun, lagúmeseruña apúrichijani ligía ubúrugugiñe Jerusalén. ⁴⁸ Jugúya geféentün luágu buri cátei le. ⁴⁹ Noúnajabei Sífiri Sándu, le uágubei laríñaga Núguchi Búngiu jun, ítara líña lubeíti, reídei jumá ya ubúругu Jerusalén daríme jerésibiruni ubáfu lúmagiñe Búngiu le siélubei.

Lamúdeirun Jesúsu siélun

(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Ábati lanúgüniña Jesúsu boúgudin lueí ubúругu chülú Betánia, ába liñúruni lújabu, ába ln ferúdunawa laabíniruniña. ⁵¹ Dánti labíniruniña, ába lamúdeirun jaweí, ába lanúgüniwa siélun. ⁵² Lárígiñe jájuduragun lun, ába jagíribudun jarigoún ubúrugun Jerusalén, ¡ma jagúndan!

⁵³ Súnwandánti témpulurugúñanu lan íchiga uweíriguni lun Búngiu.

UGÁNU BUÍTI LE LABÚRÜJABEI JUAN LUÁGU JESÚSU

Liábigüle Búngiu Irájü ubouágun queísi Wügúri Garaúwarügüti

1 Dan le lagúmeserunbei sun cátei, ní-
jeinjali meja Dimúrei (le ámu íri
lun Búngiu Irájü), lúmañein Búngiu le
Dimúreiabei, áni Búngiu méme ligía. ²Lí-
dan lubeíti lagúmeserunbei sun cátei, lú-
mañein Búngiu Úguchili Búngiu Irájü.
³Lídaangiñe ladúgei Búngiu sun cátei,
úati ni cáta adügüti le máma ladúga.
⁴Ligía íchugubei íbágarí lun sun cátei,
áni ligía arúgoungadágüdübei jáu güri-
gia. ⁵Rúti larúgounga queísi lámpu lídan
lubúriga, áni lásiñerubei lubúriga lámpu
ligía éñegucha.

⁶Níñein meja ában wügúri loúna-
jan Búngiu, gíriti Juan, le ñúbinbei
lun líchugun fe luágu Búngiu Irájü le
lúnbei liábin ubouágun lun larúgoun-
gadágüdüñ jáu güri-gia. ⁷Juan, lúnti
líchugun fe luágu, lun gayáraabei lan
jaffínerun sun güri-gia luágu cátei le lún-
bei laríñaguni dánme le liábin. ⁸Máma
Juan le lúnbei larúgoungadágüdüñ jáu
güri-gia, ában wügúri ligía le oúna-
joubei lun ladímurejaba lan luágu.
⁹Búngiu Irájü, le queísigubeirügübei
ában lámpu le tímatimaati lun larúgoun-
gadágüdüñ jáu sun güri-gia, lachúlürüña
meja ubouágun lídan dan ligía.

¹⁰Ñúbinti ubouágun, áni láu sun
lídaangiñe lan ladúgei Búngiu ubou,
manúgün jamúti lirájüñü ubou quei
Búngiu Irájü. ¹¹Lageíroun yebe liábin,
merésibirun jamúti lílana lageíra.
¹²Láu sun líra, añajein erésibiruti,
ába jaffínerun luágu, ába líchugun
ubáfu joun lun lirájüñübaña lan
Búngiu. ¹³Mítaraantiñatia quei
jasáanigu agúbürigu ja güri-giabaña, ja
agúriajouítiña quei furúmierügü güri-gia

o láu lan lugúndan ában wügúri,
lirájüñü Búngiu jagía.

¹⁴Ligíratí meja le Dimúreiabei, le
méme Búngiu Irájübei, ñúbinti lun
ítara lúba lan quei furúmierügü güri-gia,
ába laganouñiwa wádan. Aríja wamúti
luweírigun, uweíriguni le ladúnabei Li-
raú Búngiu le ábanrügüti, le buñbei láu
areíni lúma inárüni. ¹⁵Adímurejati Juan
luágu, ába laríñagun.

—Niján léñaja uágabei nadímureja
jun dan le naríñagunbei luágu le lan
ubábei naráanseja úma, weírigutima lan
sügú náu, ladúga níjeinjali lán meja
lubáragiñebei nagúriajouñ.

¹⁶Sun wagía íbjaadiwa sarágu
abíniruni lídaangiñe luweírin lirísín.
¹⁷Lúmagiñe Moisés lerésibirúa
lilúrudun Búngiu, ánjeinti ínsíñeni lúma
inárüni, lídaangiñe Jesucrístu liábin.
¹⁸Uágili ni ában aríjiti Búngiu, Liraú le
ábanrügübei le yaráfabei tun lanígi,
ligía arúfudubalin woun ída líña lan
Búngiu.

Ladímurejan Juan le abásteragüdjabei luágu lufúleisein Jesucrístu

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹Ába jóunajan juríu ja Jerusalénna
fádirigu jáma wügúriña jádaangiñe
ladúgawagun Leví álügüdeí Juan
cáteiñein lan. ²⁰Ába laríñagun joun
furáangu.

—Máma áu Crístu.

²¹Ábayati jálügüdüni.

—¿Cátabuti? ¿Proféta Elías amúri?

Laríñaga joun.

—Uá, máma áu.

Ábaya jaríñagun lun.

—¿Amúri proféta ligíra le lúnbei
liábin?

Ába laríñagun joun.

—Máma gíñe áu.

²²Ábati jaríñagun lun.

—¿Cátabuti? Mósutia wanúgüni bouñabagüle joun ja oúnajabaliwa. ¿Cági gayáraabei baríñagun woun buoúgua?

²³ Ába loúnabuniña láu méme dimúrei lé meja laríñagubei proféta Isaías.

—Áu ában le agúarajabei lídan fulásu le magefrawati. “Aráanse jumoún janígi lubá liábin Wabúreme queísi ladárarúniwa úma surúti.”

²⁴ Ja nñúdünbaña adímureja lúma Juan, lánigu jadámurin fariséogu, ²⁵ ábati jaríñagun lun.

—Ánjeinti máma bubeí Crístu, ni Elías, ni proféta ligía, ¿cáti uágu babásteragüdaja?

²⁶ Ába laríñagun joun.

—Áu, láu dúna nabásteragüdaja, níjein ában ibídiñeti jun jagánagua, ²⁷ liábinba nárigiñe, wügúri ligía, madúnatina ni lun jamúga nafáragaduni tagúruga ligeídin.

²⁸ Sun cátei le, lídan fulásu le gírubei Betábara lasúsereda, luágu oúbaü le nñigiñe lubeí láfuara wéyu libíti dúna Jordán, le nñ lubei labásteragüdaja Juan.

Wügúri le loúnajabei Búngiu lun loúnwen luágu jafígoun gürígia

²⁹ Larúgan, ába laríjin Juan liábin Jesúsú ayárafadeina lun, ába laríñagun joun lánigu.

—Niján le loúnajabei Búngiu lun loúnwen luágu jafígoun gürígia queísi meja lafarúniwa mudún lídan dan ligíra luágu jafígoun gürígia. ³⁰ Luágunaja nadímureja dan le naríñagunbei. “Liábinba ában wügúri nárigiñe le weíríguti sügú náu, ladúga níjeinjali lán meja lubáragiñe nagúriajoún.”

³¹ Ni áu, ibídiñetí meja wügúri ligía nun, abásteragüdajádina láu dúna lun jasúbudiruni Israelítagu.

³² Aríñagati gíñe Juan.

—Aríja numúti Sífiri Sándu camá ában únjun, larárirun siéluigiñe, ába larárama-

gun lábulugu. ³³ Ibídiñetí yebe nun cátei lan wügúri ligía, aríñagarúgaali meja le oúnajabalina abásteragüdaja láu dúna, nun. “Dánme le baríjin larárirun Sífiri Sándu ábame laráramun lábulugu itaga wügúri, ligía wügúri ligía le abásteragüdajabei láu Sífiri Sándu.” ³⁴ Aríja náaliti, geféen áu luágu ligía lan Liraúbei Búngiu.

Furúmiñetiña lání Jesúsú disípulugu

³⁵ Larúgan, nñeinya Juan jáma biáma jádaangiñe lánigu. ³⁶ Dan le laríjinbei Juan lástügürün Jesúsú, ába laríñagun.

—Niján wügúri le lanúadirubei Búngiu lun lagídaruni jafígoun gürígia.

³⁷ Ába jagáambuni biáma lánigu Juan laríñagun ítara, ába jafálaruni Jesúsú. ³⁸ Ábati ladígiragun Jesúsú lárigoún, quei laríjin jafálaruni, ába laríñagun joun.

—¿Ca jabúseerubei núma?

Ába jaríñagun lun.

—Maésturu, ¿jalía bagánawa?

³⁹ Ába laríñagun Jesúsú joun.

—Jigoúgu jaríjei.

Ába jóudin, ába jaríjini jalía lan lagánawa, ába jásügürüni líbiri wéyu ligía lúma, ladúga queíburijali lan gádürü rábounwéyu óra ligía.

⁴⁰ Andrés, le lamúlen Simón Pédro, ligía ában jádaangiñe biáma ja agáambubalin le laríñagubei Juan ába jafálaruni Jesúsú. ⁴¹ Lubáragiñe ámu cátei, ába lídin Andrés álugei Simón Pédro le líbugaña, ába laríñagun lun.

—Darí wamaali Mesías, le Crístu, le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun.

⁴² Ába lanúgüni Andrés Simón le nñjin lubeí Jesúsú, ába laríaguni Jesúsú Simón ligíbuagun, ába laríñagun lun.

—Simón, amúrri le liraú Jonás, guetó Céfasha bíri, míni lan íri le. Pédro, o dúbü.

**Lanúadiruniña Jesúsu Felípe lúma
Natanaél lun lánime disípulugu**

⁴³ Larúgan, ába larítangun Jesúsu lídin loúbawagun Galiléa, ába ladúnragun lúma Felípe, ába laríñagun lun.

—Falábana.

⁴⁴ Felípe ligía, Betsáidana le ní lubei gíne lagánawa Andrés láu sun Pédro.

⁴⁵ Ábati lídin Felípe áluajei Natanaél, ába laríñagun lun.

—Aríja wamáali wügúri le uágubei labúrúja Moisés tídan líburu to lánina lilúrudun Búngiu, le gíne uágubei jabúrúja profétagu—Jesúsu le liraú José le Nazarétna.

⁴⁶ Ába laríñagun Natanaél.

—¿Níjein funági Nazarétna buíti?

Ába laríñagun Felípe lun.

—Jigábu baríja.

⁴⁷ Dan le laríjin Jesúsu layárafadun Natanaél, ába laríñagun.

—Nitén ában ladúgawagun Israél le tímatimaati, úati yéguau lídan.

⁴⁸ Ába laríñagun Natanaél lun.

—¿Ída liñági basúbudirunina?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Aríja numútibu lubáragiñe lagúarun Felípe bun, dan le tábugiñeñadibu lan tídibu ígo.

⁴⁹ Ábati laríñagun Natanaél lun.

—Maésturu, amúrú Liraúbei Búngiu, amúrú jarúeitebei Israelítagu.

⁵⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Bafíñerunbei nun ladúgarügü naríñagun bun luágu aríja nánibu tábugiñe tídibu ígo? Baríjubati cátei weínamutimáati lueí le.

⁵¹ Aríñagati gíne Jesúsu.

—Ninárün jáu, luágu jaríjubei lan siélu junréñu, añájame láni Búngiu án-jeligu aweínja lúma arárija noúgiñe, áu le Wügúri Garaúwarügüti.

**Ában maríei lídan fulásu le gíribei
Caná, le lídaanbei Galiléa**

2 Úriwa wéyu lárigiñe, níñein ában maríei lídan ában fulásu gíríti Caná, le lídaanbei Galiléa. Níñounti lúguchu Jesúsu, ² amísurajoúati gíñeti Jesúsu jáu sun láni disípulugu lídoun maríei ligía. ³ Ába tagúmuchun diweín, ába taríñagun lúguchu Jesúsu lun.

—Gumújatia diweín.

⁴ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—¿Cági uágu baríñagei le nun, núguchu? Machúlügili dan lun nídejan lídan cátei le.

⁵ Ába taríñagun joun ja éjeeragubaña.

—Adúga jumeí sun le laríñagunbei jun.

⁶ Níñoun sísi dináa láutu dúbü tíbe to jayúsuruboun juríu lun jachíbagun jóungua según jagáburi. Ságü ában dináa tugúya, barútu wein o darándi gálun dúna. ⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun éjeeragutiña.

—Buíngüda jumoún sun dináa to láu dúna.

Ába jabuínchagüdünnun buídu buídu.

⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Dabú jumati murúsun tídaangiñe, ábame janúgüni lun le aríjubei láu fédu.

Ába jadúgüni ítara. ⁹ Ábati loúchuni le aríjubei láu fédu dúna ligía salígua lun diweínme, ibídiñoun lun jalágiñeti lan, ja rügúñanu éjeeragubaña asúbudirei, ladúga jagía lan adáburubalin dúna. Ábati lagúarun le aríjubei láu fédu lun le amárieidubei, ¹⁰ ába laríñagun lun.

—Sun güriña seríwi jamútu tubúidun-ágei diweín furúmiñe, dánti le guráaña amísurajoúitiña gíbe, ligía jéjeeragun diweín to furúmieguarügü, ánjeinti amúrú, ába bareídunun tubúidun-ágei diweín darí guetó baságaroun.

¹¹ Cátei le, le ladúgübei Jesúsu lídan fulásu le gíribei Caná le lídaanbei

Galiléa, ligía furúmiñetibei miláguru le áubei larúfudei luweírigun, ába jaffínerun láni disípulugu luágu.

¹²Lárigiñe cátei le, ába lídin lídoun fulásu le gírubei Capernaúm, úara túma lúguchu, lamúlenu, jáma láni disípulugu, ába jeréderun átiri wéyu ñi.

Labúgaguniña Jesúsu

alúgurajatiña témpulurugugiñe

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³Ábati lídin Jesúsu ubúrugu Jerusalén ladúga yaráfaali lan jafédun juríu le lánina páscua. ¹⁴Ñi ladárirraña ja alúgurajabaña bágasu, mudún, únjun, jáma buri ja núnbaña lídan jabára le ñí lubei jasáansija seínsu joun gürígia. Lídan tübürrü témpulu ladárirraña sun gürígia ja. ¹⁵Dan le laríjnbalin Jesúsu cátei le, ába ladúgün ában labefjagüle láu gúruudu, ába labúgaguniña sun jagía lídaangiñe tübürrü témpulu jáu sun jalúgüniña mudún jáma bágasu. Chagálei jaseínsun ja asáansijabaña seínsu, garábagualeí jadábulan. ¹⁶Ába laríñagun joun ja alúgurajabaña únjun.

—¡Sagájumei sun cátei le yágiñe! ¡Manúga jumoún lúban Núguchi lun jalúguraagüleme!

¹⁷Ábati jarítangun láni disípulugu luágu laríñawagún tídan líburu to Lerérun Búngiu. “Jángitina táu búban táu sun nanígi.”

¹⁸Ábati jaríñagun juríu lun.

—¿Ca miláguru barúfudubei woun lun wasúbudiruni ánjein garícha bubeí lun badúgüni cátei le?

¹⁹Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Güríngua jumoún témpulu to, naráramagüdayaboun lídan úruwa wéyu.

²⁰Ába jaríñagun juríu lun.

—Bíán-wein-sísi irúmu janúgün adúgoun témpulu to, ¿lun biyáraaboun lan aráramagüda lídan úruwa wéyu?

²¹Lúgubu guánariú Jesúsu témpulu to uáguboun ladímureja joun. ²²Ligía dan lubeí le lásaarun lídaangiñe ouweni, ába jarítangun luágu dimúrei lé meja laríñagubei, ába jaffínerun luágu sun le tídaanbei líburu to Lerérun Búngiu lúma luágu dimúrei buri lé meja laríñagubei joun.

Subúsiiti le tídaanbei

janígi gürígia lun Jesúsu

²³Dan le Jerusalén lubeí Jesúsu lídan fédu le lánina páscua, sarágu jáña affínerutiña luágu dan jaríjnbalin miláguru buri le ladáagubei lun larúfuduni luágu ligía lan Crístubei. ²⁴Ánjeinti Jesúsu, míchaagunti lúngua jájaburugun ladúga subúdi lánina cátañañanu lan. ²⁵Mabúseerunti laríñawagúniwa lun ída jáña lan gürígia, ligía lúngua subúdi lumúti cátei lan tídaanbei janígi.

Jesúsu lúma Nicodémo

3Ñínein ában wügúri lánina jadámurin fariséogu, ába jádaangiñe jábutigu juríu, gíríti Nicodémo. ²Ába lídin Nicodémo ayánuja lúma Jesúsu gúnoun, ába laríñagun lun.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu Búngiu lan oúnajabalibu arúfudaji woun, ladúga úati ni ában lun gayára lan larúfuduni lubáfu láu miláguru quei badúgüni ánjein úa lubeí Búngiu lúma.

³Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu le lan magúri-ajoúnwayati, siñáti lebéllurun lídoun larúeijan Búngiu.

⁴Ába laríñagun Nicodémo lun.

—¿Ída lubági lagúriajoúnwaya ában wügúri weírriyaali? ¿Gayáraati funági lebéllurunya turágeirugun lúguchu lúnya tagúriajani?

⁵Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu le lan magúriajoúnti lídaangiñe dúna lánina

abásteruni, lúma lídaangiñe Sífiri Sándu, siñáti lebélorun lídoun larúeijan Búngiu. ⁶Le agúriajóubei jádaangiñe agúbürigu ja gürígiabaña, itara líña ligáburi queísi jagáburi gürígia, le agúriajóubei lídaangiñe Sífiri Sándu, itara líña ligáburi queísi ligáburi Sífiri Sándu. ⁷Maweíridalá banígi luágu naríñagun bun luágu lúnti lánya jagúriajóuniwa sun gürígia. ⁸Ítara quei láfurun garábali le nígiñe lumúti lubúseera, agáambabei lamúri, ibídiñeti bun jalíagiñe lan liábin ni jalíñoun lan lídin, itara jáña giñe sun ja agúriajóubaña lídaangiñe Sífiri Sándu.

⁹Ábayati laríñagun Nicodémo lun.

—¿Ída lubásan cátei le?

¹⁰Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ába oúnwenbun maésturu Israélna amúri, ¿ibídiñeti cátei le bun? ¹¹Ninárün báu luágu le lan wasúbudirubei, ligía lan wadímurejabei, geféen wagía luágu le aríja wamáalibei, jugúya fariséogu, maffñetün luágu le waríñagubei jun. ¹²Ánjein maffñen jubel nun dan le nadímurejan jun luágu buri cátei le lánina ubou, ¿ída lubági jaffñera luágu le lánina siélu?

¹³Úagili ni ában amúdeiruti siélu, lárigiñe ába larárirun nígiñe lun gayára lan geféen lan luágu nueídügüya, áu le Wügúri Garaúwarügüti, le gábanbei siélu. ¹⁴Ítara quei meja liñúrurun Moisés tiyáwa jéwe luágu wéwe lídan fulásu mageírawati lun jasálbaruba lan sun ja aríjitiña tuágun, itara liñá giñe niñurúaba lan luágu gurúwa ¹⁵lun sun lan le affñeruti nuágu, mídin lámuga máfiougati, siélu lámuga lídin abágarida ában ibágaru le magúmuchaditi.

Lísiñejabu Búngiu joun gürígia

¹⁶Weíruti jínsiñe gürígia ja ubouagubaña lun Búngiu darí lun loúnajanina, áu le Liraú le ábanrügüti, lun noúnwen luágu jaffgoun, lun

sun lan ja affñerutiña nuágu, mídin jamámuga máfiougati, siélu lámuga jóudin, abágarida ában ibágaru le magúmuchaditi. ¹⁷Moúnajan lumútina Búngiu áu le Liraú ubouagun lun níchugun jadúnrun gürígia, loúnajanina lun jasálbarun ja ubouagubaña nuágu.

¹⁸Le affñeti nuágu, áu le Liraú Búngiu, barú lumuti Búngiu queísi madúnrun, ánjein le maffñeti, gadúnrunjali ligbugiñe Búngiu ladúga maffñen lan nuágu, áu le Liraú Búngiu le ábanrügüti. ¹⁹Ja maffñebaña, gadúnrunjaña ligbugiñe Búngiu ladúga dán buga le niábinbei ubouagun lun narúgoungagüdün láu, gúndaatimaatiña lílana ubou láu lubúriga sügü láu larúgounga, ladúga cátei lan wuríbati jadáagubei. ²⁰Sun ja adúgübaña cátei wuríbati, iyereeguti larúgounga joun, ába jadisedun luei larúgounga ligía, luei lasúbudirúniwa cátei wuríbati le jadúgübei. ²¹Ja adúgübalin lugúndan Búngiu, jínsiñeti joun lun lídan jamá larúgounga lun laríjiniwa luágu jarúma lan le jadúgübei, láu lubáfu Búngiu.

Ladímurejaanya Juan luágu Jesúsu

²²Lárigiñe sun cátei le, ába lídin Jesúsu jáu láni disípulugu Judéoun, ába leréderun átiri dan ni, abásteragü-daja. ²³Níñein giñe Juan abásteragü-daja lídan fulásu le gíribei Enón, yaráfa lun Sálím, ladúga níñein lan sarágu dúna, ába buríti jayábingua gürígia, ába jabásterun. ²⁴Lubáragiñe ladaürün Juan lasúsereda sun cátei le.

²⁵Ábati jagúmeserun jádaangiñe lánigu Juan asígeneja jáma jurú luágu igáburi le lánina arúmaduni. ²⁶Ábati jóudin aríñaga lun Juan.

—Aríjabásan maésturu, wügúri lé buga búmabei luágu óubaü le nígiñe lubei láfurida wéyu libíti dúna Jordán, le ligíra lé meja uágubei badímureja

woun, guetó labásteragüdajaña güri-gia áni jafálaruñeiti sun güri-gia.

²⁷ Ába laríñagun Juan joun.

—Siñáti njein lan ni cáta lúma ni ában güri-gia ánjein máma lubeí líchugun Búngiu lun. ²⁸ Agáamba jumúti lubeí-gia naríñagun jun furáangu luágu máma lan áu Crístubei, luágu áu lan ában le oúnajubei lubá. ²⁹ Lídan ában marfei, adári ligía táubei ladári. Léti lumáda adári, le ñíbeí agáambeí, oúnwenbun lugúndan láu lagáambuni ladímurejan. Ítara níña gíñeti, oúnwenbun nugúndan luágu Jesúsu, ³⁰ ligía lúnti laweírigudúntima, áu lun nú nabuduntima.

Le ñúbinbei siélu-giñe

³¹ Jesúsu, le ñúbinbei siélu-giñe, jóugiñeñein sun güri-gia. Áu, múaruguna áu, áni lérügüñein lánina ubou gunfaráanda nan. Ánjein le ñúbinbei siélu-giñe, jóugiñeñein sun güri-gia, ³² luágu giñe le aríja lálalibeí lúma le agáamba lálalibeí ladímureja, míbetiña afíñerutiña luágu le laríñagubei. ³³ Ánjeinti le afíñeruti, lachoúrurubei luágu inárüni lan le laríñagubei Búngiu, láu lafíñerun. ³⁴ Le loúnajabei Búngiu, lerérun Búngiu ladímurejabei, ladúga mébejati líchuguni Búngiu láni Espírítu lun. ³⁵ Jínsiñeti Liraú Búngiu lun, rúlaali giñe sun cátei lújaburugun. ³⁶ Le afínebei luágu Liraú Búngiu, gabágariti le magúmuchaditi, ánjeinti le májabei lafíñerun luágu Liraú Búngiu, mabágaribeí líbe íbágarí ligía áni mebélurunbei siélun, lábujurügüba ligáni Búngiu luágu.

Jesúsu túma wúri to Samariána

4 Aba jagáambun fariséogu luágu gíbetima jamá lánigu Jesúsu sügú jáu lánigu Juan, áni gíbetima güri-gia ñúbintiña lun, lun jabásterun, ² láu sun máma lan Jesúsu abásteragüdajabalíña, lánigu abásteragüdajabaña. ³ Dan

le lasúbudirunbalin Jesúsu cátei le, ába láfuridun Judéagiñe lun lagíribudun Galiléoun.

⁴ Lídan wefyaasu ligía lásügürubati loúbawagugiñe Samária. ⁵ Ítara liñáti lachúlürün lídoun ában fulásu lídan Samária gíriti Sícar, yaráfa lun múa lé meja lígirubei Jacób lun José le liraú, le ában jádaangiñe binádu wagúbürigu. ⁶ Ñíñein wélu le únbei jagúara luwélun Jacób, queíti buchá lan luágu Jesúsu efbuga, ába lañúurun láru wélu ligía. Queí buri amídirugu óra ligía. ⁷ Tiábijati ában wúri Samariána adábura dúna lídaangiñe wélu le, ába laríñagun Jesúsu tun.

—Rúba dúna nun.

⁸ Añángüratí buga láni disípulugu agáñija eí-gini ubúругu. ⁹ Ábati taríñagun wúri Samariána to lun Jesúsu.

—¿Ída liñá-gi bamúriajanbei dúna núma, lárigiñe juríu ban, nugúya Samariána?

(Mínsiñeguatiñati juríu jóungua jáma Samariána.) ¹⁰ Aba laríñagun Jesúsu tun.

—Lun jamúga subúdi báni edéweejani le líchugubei Búngiu, subúdibef jamúga cátei lan le amúriajabei dúna búma, bamúriajaña jamúga núma, ába jamúga níchugun ában luwúyeri dúna le gayáraati líchugun íbágarí bun, bun.

¹¹ Ába taríñagun lun.

—Úgubeíti cába lan áu badábura dúna áni julíiti wélu le, ¿ída lubáti bíchuguni luwúyeri dúna ligía nun? ¹² Jacób, lé meja binádu wadúgawagun, ígirubalin wélu le woun, guráti meja dúna lídaangiñe jáu sun lirájüñü jáma lilúgüniña. ¿Weírigutibu funá-gi sügú láu Jacób?

¹³ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Sun ja átubaña lídaangiñe dúna le, jamágürabudayaba, ¹⁴ ánjein le átuti lídaangiñe dúna le níchugubei, mamágürabudundügüyaali, ladúga

dúna le lúnbei níchuguni lun, géséséenbei lídan lun líchugun ibágari magúmuchaditi lun.

¹⁵ Ábati taríñagun lun.

—Rúbei dúna ligía nun, masándirundügúyaadina lámuga mágürabu, miábin nugúyame ya wélurugu adábura dúna.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Beíba oúgei búmari le úmabei bamárieida, ábame biábin.

¹⁷ Ába taríñagun lun.

—Mámaritina le marfeitina lúma.

Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Binárün láu baríñagun luágu mámari ban le marieiti búma, ¹⁸ladúga seíngüjána wügúriña úmatíña bagánawa, áni mamárieiduntibu lúma wügúri le úmabei bagánawa guetó. Aríñagaadibu inárüni.

¹⁹ Dan tagáambubalin wúri to cátei le, ába taríñagun lun.

—Affñetina luágu proféta ban.

²⁰ Binádu wagúbürigu ja Samariána, judúguatiña meja lun Búngiu ya luágu wúbü lígita, ánjein jugúya juríu, aríñagatiün luágu Jerusalén lan fulásu le lúnbei ñi lan wájuduragua lun Búngiu.

²¹ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Affñebá nun luágu nítebei lan dan lun jájuduragun lun Búngiu mídinga jugúya luágun wúbü lígita, ni jídin Jerusalén. ²² Jugúya Samariána, ibídiñeti jun ca lan un jájuduragua, ánjein wagía, subúdi wamúti ca lan un wájuduragua ladúga lídaangiñe warásan wagía juríu liábin asálbaruni.

²³ Lachúlürüba óra, áni niján óra ligía, lun mebéresenwa lan jalía lan jájuduragua gürígia lun Búngiu. Le lúnbei lebéreserunwa láu, ída líña lan ligáburu jájuduragun lun. lúnti jadúgüni táu sun janígi lídan ában luwúyeri le áuti lagúndaara Búngiu, según lerérun. Niján luwúyeri ájuduraguni le lálujabei Búngiu jámagiñe gürígia.

²⁴ Espíritu Búngiu, ja ájuduragubaña lun, lúnti jadúgüni láu sun janárün, mebéresenga láu cátei le arijúati.

²⁵ Ába taríñagun lun.

—Subúdiñi nun luágu liábinba lan Mesías le gíribei Crístu, dánmeti liábin, lafúnraanguagüdübei sun cátei woun.

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Áu Mesías ligía.

²⁷ Ligíati jachúlürün láni disípulugu, ába laweíridun janígi láu jadáriruni Jesúsu adímureja túma ában wúri, úati ni ában ganígiti lun lálügüdajan ca lan tabúseerubei o ca lan uágu layánuja túma. ²⁸ Ábati tígirunun wúri tugúya tidína, ába tídin ubúrugú oúgaña gürígia, ába taríñagun joun.

²⁹—Jigoúgu jarija ában eyéri aríñaguti sun cátei le adúga náalibei nun. ¿Mámadügü funásan ligía Crístubei?

³⁰ Ábati jóúdingua ubúruguñe lun le ñíjin lubei Jesúsu. ³¹ Anájati buga disípulugu ayúmuragua lun Jesúsu lun leígin. ³² Laríñaga joun.

—Níjein cátei lun neígini le ibídiñeti jun.

³³ Ábati jagúmeserun disípulugu álgügüdagua jámagua, ába jaríñagun.

—¿Máfuna barújaña eígini lun?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nadúgüni lugúndan le oúnajabalina, agúmuçhei luwádigimari, ligía neíginbei. ³⁵ Jugúya aríñagatiün. “Níjeingua gádürü játi lubá alúbajani.” Ánjein áu, naríñajare jun. Aríja jumei nádü, dánjali lun lalúbajoún. ³⁶ Le ñadágimeinbei alúbaja, ibíja lumúti lafáyeiruaja, áni cáteiti le lalúbajabei, gürígia, lun jabíjini ibágari le magúmuchaditi siélu, lun lagúndaarun le ábunagubei úara lúma le alúbajabei.

³⁷ Quei le lubeiñe laríñawagún. “Ámu le ábunagubei, ámu le alúbajabei.”

³⁸ Oúnaja náadün alúbaja le ñi lubei

mábunagun jumá, ámu ábunagubaña, jugúya alúbaja.

³⁹ Sarágu jáña lílana fulásu ligía le láni Samária affñerutiña luágu Jesúsu láu tariñagun wúri tugúya joun luágu aríñaga láni sun le adúga táalibei tun. ⁴⁰ Dánti le jachúlürünbei Samariána le ñí lubei Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun leréderun jáma. Ába leréderun bián wéyu ñí, ⁴¹ ábaya jaffñerun sarágu girígia dan le jagáambunbalin le laríñagubei. ⁴² Ábati jaríñagun tun wúri tugúya.

—Mámarügaali luágu le baríñagubei woun wafñera, ladúga agáamba wamáali gíne lúmagiñe, áni subúdi wamúti luágu ligía lan Crístubei le lasálbaja ubóu.

Lareídaguagüdüni Jesúsu liraú ában ñadágimeinti lúma urúei

⁴³ Bián wéyu lárigiñe, ába láfuridun Jesúsu Samariagiñe, ába lasígiruni luweíyasun loúbawagun Galiléa, ⁴⁴ mídinti lageíra quei laríñaguni Jesúsu guánarü luágu madügúniwa lan gásu láu ában proféta lídan guánarü lageíra. ⁴⁵ Dan lachúlürünbei Galiléa, resíbi jamúti lílana fulásu buídu, ladúga ñúdün jamá gíne lídan fédu le lánina páscua Jerusalén áni aríja jamúti sun le ladúgübei lídan fédu ligía.

⁴⁶ Ábayati lagíribudun Jesúsu lídoun fulásu le Caná le lídaanbei Galiléa, le ñí lubei lasálriguagüda dúna lun diweínme. Ñíñeinti ában wügüri weíriguti, ñadágimeinti lúma urúei, níjein ában liraú sánditi lídan fulásu le gíribei Capernaúm. ⁴⁷ Dan lagáambunbei wügüri ligía luágu ñúbinjali lan Jesúsu Judéagiñe lun Galiléoun, ába lídin aríjei, ába layúmuragun lun lun lídin lúbiñe lun lareídaguagüdüni liraú, ladúga madíseeli lan lun loúnwen. ⁴⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Jugúya, ánjaün maríjin miláguru, maffñetün.

⁴⁹ Laríñaga wügüri ligía lun.

—Queímoun furése lubáragiñe loúnwen niraú.

⁵⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Giríbubá búbiñoun, areídagua biraú.

Ába laffñerun wügüri ligía luágu le laríñagubei Jesúsu lun, ába lídin. ⁵¹ Dan layárafadun tun lúban, ába jayábin lumúsuniña lubároun, ába jaríñagun lun.

—Magádieeli biraú.

⁵² Ába lálügüdüniña ca lan óra lagúmesera liraú areídagua, ába jaríñagun lun.

—Gúñaarü ladaúnrün ában rábounwéyu lagídara abíruaü lueí.

⁵³ Ába larítaguni luágu ligía lan óra laríñagun Jesúsu lun luágu areídaguaaali lan liraú, ába laffñerun luágu Jesúsu jáu sun lufámilian.

⁵⁴ Ligía libíaman miláguru le ladúgübei Jesúsu dan le lagíribudunbei Judéagiñe lun Galiléoun.

Lareídaguagüdüni Jesúsu wügüri adádagaraali le Betésdana

5 Lárigiñe cátei le, jadúgüña juríu ában fédu, ába lagíribudun Jesúsu Jerusaléoun luágu fédu ligía. ² Ñi Jerusalén, yaráfa lun béna le gíribei Jabéneri Mudún, níjein ában dúna, Betésda líribei lídan jerérún juríu, seíngüñein lubéneri. ³ Sarágu jáña sánditiña roun ñí múarugu, ñíñanu maríjintiña, mefbuguntiña, jáma derégüdaña, jagúrabajañein lánjingichagun dúna. ⁴ Ladúga níjeinja dan, liábin ában ánjeli siélugiñe, ába lánjingichaguni dúna ligía, léti furúmiñeti sánditi le adáburuti lídoun dúna ligía lárigi lánjingichagun, ába lareídagun furúmieguarügü sándi le luágubei. ⁵ Ñíñeinti ában wügüri,

darándi-wídü irúmu láu láu sándi, ⁶ dan laríjnbalin Jesúsu wügúri ligía roun, subúdilei átiri lan dan láu ítara, ába laríñagun lun.

—¿Buséntibu bareídagun?

⁷ Ába louñabun le sándibe.

—Úati cába lan anúgana lídoun dúna dan le lánjingichagun. Ságü nálugun nadáburun, dabújali ámu nubáragiñe.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Sarába, budáboun bubárari, beíba.

⁹ Lídan óra ligía, ába lareídagun, ába labúdunun lubárari, ába lagúmeserun efbuga. Quefti lidáani lubei eméraaguni wéyu ligía, ¹⁰ ába jaríñagun juríu lun le areídagubei.

—Wéyu le eméraagugülei ugúñe, moún lumuti banúgünun bubárari buóguá.

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Le areídagugüdübalina aríñagubei nun. “Budáboun bubárari, beíba.”

¹² Ába jaríñagun lun.

—¿Cáteigi le aríñagubei bun. “Budáboun bubárari, beíba”?

¹³ Ibídiñetiti lun ca lan areídagugüdübalin, ladúga gíbetiña gürgia ñi áni ñúdünja bugáti Jesúsu.

¹⁴ Lárigiñe, ába ladúnragun Jesúsu lúma, témpulurugu, ába laríñagun lun.

—Guetó, quei areídaguaadibu lubei, mafígounjadügüyabá luei ladágarun ámu cátei janárimetimaati buágu.

¹⁵ Ábati lídin, ába lawísaruniña juríu luágu Jesúsu lan areídagugüdübalin.

¹⁶ Ligía lébubei jeíbaajani juríu Jesúsu lun jáfaruni jilágubei ladúga buri ladáaguni cátei líbe le lídan wéyu le eméraagugülei. ¹⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ñadágimeinti Núguchi chülú lúmoun dan le, áu ñadágimeintina gíñe.

¹⁸ Ligíatimaati jabúseerunbei juríu jáfaruni jilágubei, mámarügü ladúga lálalachaguni lúruđu le lánina wéyu le eméraagugülei, ladúga gíñe líchaagun

lúngua quei Búngiu láu laríñagun luágu Lúguchi lan.

Lugúmadin Liraú Búngiu

¹⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu, luágu siñá lan nadúgün, áu le Liraú Búngiu, ni cáta láu náni núnua, le rügúñein naríjubei ladúgün Núguchi, nadúga. Sun le ladúgübei Búngiu Úguchili, adúga numúti gíñe, áu le Búngiu Irájü, ²⁰ ladúga jínsiñetina lun Búngiu, arífuda lumúti sun le ladúgübei nun, áni larífuduba cátei weínamutimaati nun, le lúnti laweíridun janígi láu. ²¹ Ítara quei lásaaragüdüniña Búngiu Úguchili jiláaña lídaangiñe ouweni ába líchugun ibágari joun, ítara líña gíñe níchugun, áu le Búngiu Irájü, ibágari joun ja nabúseerun. ²² Magúseragüdünti Búngiu ni ában, rúrügü lumúti sun ubáfu nun, áu le Liraú, lun nadúgüni, ²³ lun sun lan gürgia íchigei ában méme inébesei le jíchugubei lun Búngiu Úguchili nun. Le míchuti inébesei nun, áu le Búngiu Irájü, míchuti gíñe inébesei lun Búngiu Úguchili le oúnajabalina.

²⁴ ‘Ninárün jáu, luágu le lan eténiruti lun le naríñagubei lun, affíne ligía luágu le oúnajabalina, gabágariti le magúmuchaditi, masíadirúnwabei gíñe, sügújali lídaangiñe féridi lídoun ibágari le magúmuchaditi. ²⁵ Ninárün jáu luágu nítebei lan dan, áni niján dan ligía, dánme le jagáambuni jiláaña numálali, ja ñúdünbaña láu le nubefbei, gabágaribaña. ²⁶ Ladúga gabáfuti Búngiu Úguchili lun líchugun ibágari, rújali gíñe ubáfu nun, áu le Búngiu Irájü, lun níchugun ibágari, ²⁷ rújali gíñe ubáfu nun lun nagúseragüdüniña gürgia ladúga Wügúri Garaúwarügüti áu. ²⁸ Maweíridalá janígi luágu le, ladúga lachúlürüba dan lun jagáambuni sun jiláguaaña numálali, ²⁹ ábame jáfuridunga lídaangiñe jamúaja. Já

meja arúfudubalin luágu nánigu jamá láu jadúgüni buíti ubouágu, jásaaruba lun jaganouín lúma Búngiu lun sun dan, ánjañati ja arúfudubalin luágu lánigu jamá Máfia láu jadúgüni wuríbani, jásaaruba lun jasiadirúniwa lun máfiougati lun sun dan.

Larúfuduni Jesúsu lagúmadijan

³⁰ ‘Siñáti nadúgün ni cáta láu nání núngua. Quei laríñawagúniwa nun, ítara líña nagúseragüdün, áni buíti ligáburu nagúseragüdün ladúga mouchun nan lun nadúgüni le nabúseerubei, lueídügüya le labúseerubei Núguchi le oúnajabalina. ³¹ Ánjein áuba lubeí geféen nuouágu, mounti le naríñagubei. ³² Níjein ámu le geféenbei luágu nání fuleísei, áni subúditi nun luágu le lan laríñagubei nuágu, gebégiti. ³³ Jugúya oúnajatün álügüdei Juan nuágu, áni le loúnabagülebei jun, inárüni. ³⁴ Áu magúrabuntina ladímurejan ni ában wügüri luágu nufúleisein, narítaguagüda rügúñaadün luágu le laríñagubei Juan nuágu lun gayáraabei lan jaffínerun nuágu lun jasálbaruba lan. ³⁵ Ítara líñá meja Juan quei ában lámpu le durúnguati, ru ligía larúgounga, áni jugúya aráanseñu jíña méjati lun jerésibiruni larúgounga ligía luágu murúsun dan. ³⁶ Níjein ában cátei luágu nufúleisein buítimaati sügü láu le laríñagubei Juan. Lé buri cátei le nadúgübei, le méme buri uágubei laríñaga Núguchi nun lun nadúgüni, arúfuda lumúti luágu Núguchi lan oúnajabalina le tímatimaati. ³⁷ Núguchi le oúnajabalina, arúfuda láali luágu áu lan Liraú le oúnajoubei lun nasálbaruniña gürígia ubouágu, láu sun magáambun jumágili lan lumálali Búngiu, maríjin jumeí. ³⁸ Mebélugili lerérun jídoun, ladúga maffínetün nuágu, áu le loúnajabei. ³⁹ Atúriaja

jumútu Lerérun Búngiu láu sarágu goúnigi, ladúga agúraba jumá jadáriruni ibágaru le magúmuchaditi tídan, láu sun líra, líburu tugúya adímurejaboun nuágu, ⁴⁰ áni májatiün jíábin númoun lun jibíjini ibágaru ligía.

⁴¹ ‘Máluajantina lun janúgüniña gürígia weírigu. ⁴² Gáma lúmoun, subúdi numútün, áni subúdi numúti luágu mísiñen lan Búngiu jun. ⁴³ Áu, lueígiñe loúbadina Núguchi niábin, áni jugúya, merésibirun jumútina, ánjein núbin ámu láu lání lúngua, ligíaba jerésibira. ⁴⁴ ¿Ída lubásan jaffínerun nuágu, resíbitinga uweírighuni jumagiñegua, máluajan jumúti uweírighuni le lúmagiñeti Búngiu le ábanrügüti? ⁴⁵ Marítagua jumátia luágu níchuguba lan jidúnrun ligíbugiñe Núguchi, Moisés guánarügüba íchiga jidúnrun, le guánarügü uágubei jíchigei jeménigin. ⁴⁶ Ladúga, lun jamúga affíne jumá luágu le laríñagubei Moisés, jaffíneruña jamúga gíñe nun, ladúga abúrújati Moisés nibúgürü. ⁴⁷ Ánjein maffínen jubeí luágu le labúrújabei, ¿ída lubáti jaffínerun luágu le naríñagubei jun?

Leígagüdün Jesúsu seíngü mílu wügüríña

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

6 Lárigiñe, ába lídin Jesúsu loubáfurugun dúna le Galiléa, le méme gíñe dúna le gíribei Tibérias. ² Sarágu jáña gürígia afálarei ladúga jaríjini buri miláguru le ladáagubei, láu lareídaguagüdüniña sánditiña. ³ Ábati laweínrun Jesúsu luágun ában wúbü, ába lañúurun ñi jáma lání disípulugu. ⁴ Yaráfaaliti páscoa, le jafédun jurfu. ⁵ Dan laríjinbei Jesúsu luágu sarágu jáña lan gürígia afálaruti, ába laríñagun lun Felípe.

—¿Jalíabasan wagáñija eígini joun sun gürígia ja?

⁶Laríñagunbalin líra lúnriigü lagáambun cába lan laríñaga Felípe, Jesúsu, subúdi láali cába lan ladúga. ⁷Ábati laríñagun Felípe lun.

—Ni bián-san fiádürü fein loúguaboun lun tafánreinjóuniwa murúsun murúsun jádan sun güriígia ja.

⁸Ábati laríñagun Andrés, ában gíne jádaangiñe disípulugu, le lamúlen Simón Pédro, lun.

⁹—Niján ában irájü ya, nújein seíngü fein lúma, jáma bián úduraü, loúguabei líra joun sarágu güriígia.

¹⁰Ábati laríñagun Jesúsu.

—Aríñaga jumá joun súnqubei lun jañúurun.

Níñanuti jawára seíngü mflu wügiíriña bougudin jawei würiña jáma irájüñü. Queíti níñein lan sarágu sagádi lídan fulásu ligía, ába jañúurun. ¹¹Ábati lanúgünun Jesúsu fein lújaburugu, lárigiñe líchugun eteíngiruni lun Búngiu, ába líchugunun joun láni disípulugu, ába jafánreinjanun disípulugu jádan sun ja núnbaña. Ligía méme ladúga jáu úduraü, ruínaleí sun le jabúseerubei joun. ¹²Dan le quimúleña, ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Abúdaja jumeí sun le ígiragubei, mabúlegu lámuga ni cáta.

¹³Ába jabúdajani, ába jabuínchagüdün dúusu faníñe láu tífe fein le ígiragubei tídaangiñe seíngü fein.

¹⁴Dánti le jaríjinbalin güriígia miláguru le, le ladúgübei Jesúsu, ába jaríñagun.

—Inártüni luágu niján lan proféta le meja lúnbei liábin ubouágun.

¹⁵Queíti lasúbudiruni Jesúsu luágu busén jamá janúgüni láu érei lun jadúgüni urúeime, ába lídin lábugua luágun wúbü.

Leíbugun Jesúsu ligíbuagu dúna

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶Dan le lagúñedunbei, ába jarágachun láni Jesúsu disípulugu lárün

dúna, ¹⁷ába jádinagun tídoun ában ugúnein, ába jagúmeserun ánjiñuragua lun jachúlürün Capernaúm. Búrigaalti, machúlüti Jesúsu jámoun. ¹⁸Ába lagúmeserun garábali áfuragua jére, ába lérougadun. ¹⁹Dan le awáanseña luára seíngü o sísi quilómetros, ligía jaríjin liábin Jesúsu tuágun ugúnein, efbugeina ligíbuagu dúna, ába janúfudedagun. ²⁰Ába laríñagun joun.

—Manúfudeda jumá, áu le.

²¹Ábati jerésibiruni láu ugúndani tídan ugúnein, ába jachúlürün lídoun fulásu le níjin lubeí jóudin lídan murúsun óra.

Jáluajani güriígia Jesúsu

²²Larúgan, ába jaríjin güriígia ja eréderubaña loubáfurugu luágu nídünja jamá buga disípulugu tídan ugúnein to níboun áni tugúya rügúnoun ní, áni mídin lan Jesúsu jáma. ²³Súnti dan ligía, ába tiábingua ugúnein ubúrugugiñe Tibérias lun lídoun ában fulásu yaráfa lun le ní lubei jeígoun fein lárígi leteíngirun Jesúsu tuágu. ²⁴Dánti jaríjini güriígia luágu úa lan Jesúsu ní, ni láni disípulugu, ába jádinagun tídoun ugúnein buri tugúya, ába jóudin Capernaúm áluajei.

Jesúsu, fein to lánina ibágarí

²⁵Dan le jachúlürünbei loubáfurugu dúna, ába jadáriruni Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—Maésturu, ¿ída búgasan biábin?

²⁶Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu ladúga lan jeígin darí lun jaquímuledun jáluajana, máma ladúga gunfaráanda jumáni laníchigu buri miláguru. ²⁷Madíjerida jumá luágu eígin le gagúmuchaditi le lúntibeí júgubu, áluaja jumeí eígin tun juwáni, le íchugubei ibágarí magúmuchaditi. Ligía eígin le lúnbei níchuguni jun, áu Wügiíri Garaúwarügüti, ladúga

rúlaali Búngiu Úguchili ubáfu nun lun níchuguni ibágari ligía.

²⁸ Ábati jaríñagun lun.

—¿Ída lubásan wadúga lun wouúdin láu le lubeíbei Búngiu?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le labúseerubei Búngiu, lun jaffñerun nuágu, áu le loúnajabei.

³⁰ Jaríñagati lun.

—¿Cábagi seíni gayára barúfudun woun lun waffñerun buágu? ¿Cági cátei badúgübei? ³¹ Binádu wagúbürigu jóútiña meja fein to gíriboun maná lídan fulásu mageírawati, quei taríñaguni Lerérun Búngiu. “Jouúgüda lumútiña Búngiu fein to siéluñetu.”

³² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nináriin jáu luágu máma lan Moisés íchugubarun fein siéluñetu tugúya joun, Núguchi íchugubei fein joun áni ligía giñe íchugubarun fein siéluñetu jun to tímatimaatu.

³³ Ladúga fein to líchuguboun Búngiu, tugúya to aráriruboun siéluñe áni rúti giñe ibágari joun lílana ubouí.

³⁴ Ábati jaríñagun lun.

—Rúboun fein tugúya woun súnwandan.

³⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Áu fein to íchuguboun ibágari. Le ñúbinti númoun, malámadügüyaarume luwáni, le affñeruti nuágu, mamágürabadügüyaaru giñe luwáni.

³⁶ Quei le nubeíbei jun, jugúya maffñetün láu sun aríja jumáadina lan. ³⁷ Sun gürígia ja líchugubaña Núguchi nun, ñúbintiña nun, játi ñúbintiña númoun mabúgun nubáña.

³⁸ Máma niábiña siéluñe lun nadúgüni nugúndan, le náni núngua, niábiña lun nadúgüni lugúndan le oúnajabalina.

³⁹ Léti labúseerubei Núguchi le oúnajabalina, lun meféridirun nan ni ában jádaangiñe ja líchugubaña nun, lun sarágüdarügü nániña lídaangiñe ouweni lídaanme lagúmujoún wéyu.

⁴⁰ Le labúseerubei le oúnajabalina, lun sun lan ja anúgütina queísi Liraú Búngiu, affñe jagía nuágu, lun gabágari jamá le magúmuchaditi, áni násaaragüdübaña lídaangiñe ouweni lídan lagúmujoún wéyu.

⁴¹ Ába jagúmeserun juríu admureja wuríba luágu Jesúsu ladúga laríñagun luágu ligía lan fein to aráriruboun siéluñe. ⁴² Ába jaríñagun.

—¿Ma funági Jesúsu le liraú José le? Subúdi wamúti lúguchi túma lúguchu. ¿Ída liñáti laríñagunbei luágu siéluñe lan larárra?

⁴³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Madímureja jumá nuágu. ⁴⁴ Siñáti liábin ni ában númoun ánjein máma lubeí lanúgün Búngiu Úguchili le oúnajabalina, áni násaaragüdübei lídaangiñe ouweni lídan lagúmujoún wéyu. ⁴⁵ Laríñajare tídan líburu to jerérun profétagu. “Larúfudajaba Búngiu joun súngebei.” Sun lubeíti ja agáambubalin Búngiu Úguchili, furéndeí jagía lúmagiñe, ñúbintiña númoun.

⁴⁶ ‘Máma jamúgatia luágu níjein lan aríjiti Búngiu Úguchili. Áu le ñúbinbei lúmagiñe Búngiu, áu rügúñein aríjei.

⁴⁷ Nináriin jáu luágu le lan affñeti nuágu, gabágariti le magúmuchaditi.

⁴⁸ Áu fein to íchuguboun ibágari.

⁴⁹ Jóútiña binádu jagúbürigu fein to maná lídan fulásu mageírawati áni láu sun luwúyeri jiláguatiña.

⁵⁰ Áu, tuágu fein to aráriruboun siéluñe nadímureja, lun ja lan eígitu, lúmounbaña Búngiu. ⁵¹ Áu méme

fein wínwantu tugúya to aráriruboun siéluñe, le eígitu tídaangiñe fein tugúya, labágariduba le tímatimaati lúma Búngiu lun súnwandan. Fein to lúnboun níchugunun, núgubu guánarü, níchugubei lun gayáraabei lan jabágaridun gürígia lun sun dan lúma Búngiu.

⁵² Ábati jeréderun juríu adímureja já-magua, ába jaríñagun.

—¿Ída lubásan leigagüdüni le lúgubu guánarü woun?

⁵³ Laríñaga Jesúsu joun.

—Nináriin jáu luágu ánjaün lan meigin lídaangiñe nógubu, áu Wügúri Garaúwarügüti, mátun jumeíme níta, mabágaribadün. ⁵⁴ Le eígiti nógubu, gurálei níta, gabágariti tímatimaati le magúmuchaditi, áni násaaragüdübei lídaangiñe oúweni lídan lagúmujoún wéyu. ⁵⁵ Ladúga eígini le tímatimaati nógubu, uníñein le tímatimaati níta.

⁵⁶ Le eígiti nógubu, gurálei níta, lídaañein ában núma, áu lúma.

⁵⁷ Úguchili le oúnajabalina, gabágariti, áni áu, gabágaritina gíñe lídaangiñe, ítara méme líña, le awínwanduti nídaangiñe, gabágaribei nídaangiñe.

⁵⁸ Tuágu fein to aráriruboun siéluigiñe nadímureja. Mítaraantu fein to quei maná le jeígubei binádu jagúbürigu, láu lan sun luwúyeri jiláguatiña, le eígiti tídaangiñe fein to, labágariduba tímatimaati lun sun dan lúma Búngiu.

⁵⁹ Lídan adámuridaguni tídan jalígilisin juríu to Capernaúmboun, ñi larúfudajei Jesúsu cátei le.

Dimúrei lánina ibágari magúmuchaditi

⁶⁰ Sarágu jáña jádaangiñe ja afálarubalin Jesúsu, dan le jagáambunbalin arúfudajani le, ába jaríñagun.

—Cátei le laríñagubei, jénreenguti lerésibirúniwa, ¿cábasan adúga gásu láu?

⁶¹ Ába lasúbudiruni Jesúsu luágu jadímurejaña lan luágu cátei ligía, ába laríñagun joun.

—¿Wuríbati láburujan líra jun?

⁶² ¿Cába jamúga funáti asúsereda ánjana jamúga jaríja, áu Wügúri Garaúwarügüti, awárirá nárigoún

siélun lé meja ñí nubei furúmiñe?

⁶³ Náni Espíritu, ligía íchugubei ibágari tímatimaati, nóguburügü, siñáti líderagunün. Áni sún buri cátei le naríñagubei jun, máma luágu eígini le lúnti jurágeirugu, luágu eígini le túnti juwáni, le íchugubei ibágari magúmuchaditi. ⁶⁴ Áni añájeingua jídaangiñe, maffíñetiña.

Ladúga lúmagiñe furúmiñeti dan, subúdi láña Jesúsu cátaña lan maffíñebaña, lúma cátei lan le lúnbei lalúguruni. ⁶⁵ Ába laríñagun.

—Ligía naríñagunbei jun luágu siñá lan liábin ni ában númoun ánjein máma lubeí Nóguchi Búngiu agúarubei lun.

⁶⁶ Lúmagiñe dan ligía, sarágu jáña jádaangiñe ja afálarubalin Jesúsu, ába jígiruni, ába meíbugunjaña lan lúma. ⁶⁷ Ábati laríñagun Jesúsu joun dúusu disípulugu.

—Ángi jugúya, ¿buséntün gíñe jídin nueí?

⁶⁸ Ába louñabun Simón.

—¿Cábagi úmoun woúdin? Dimúrei buri le baríñagubei, lánina ibágari tímatimaati le magúmuchaditi. ⁶⁹ Wagía affíñeediwa, áni subúdi wamúti luágu amúrü lan Crístubei le Liraú Búngiu wínwanti.

⁷⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Másan áu anúadajabalün dúusugubei jugúya? Láu sun líra, níjein ában jídaangiñe láni Máfia.

⁷¹ Dan laríñagunbalin Jesúsu líra, luáguñein Júdas, le liraú Simón Iscarióte, ladúga ligíaba lan alúgurei, láu sun ában lan jádaangiñe dúusu disípulugu ligía.

Maffíneruntiña lamúlenu Jesúsu luágu

7 Lárigiñe sun cátei le, ába eíbugañaja lan Jesúsu loúbawagu Galiléa, mabúseerunti leréderun Judéa ladúga ñi buséntiña juríu jáfaruni jilágubei.

²Quefti yaráfaali lan ában lídaangiñe jafédun juríu le gríbeí tufédun dibásein, ³ába jaríñagun lamúlenu lun.

—Meréderabá ya, beíba Judéoun aríja jamámugei gíñe bánigu ja ñíbaña cátei lé buri badúgübei. ⁴Dan le busén lan ában güirígia lasúbudirúniwa, madúgün lumúti buri cátei arámudaguarügü. Quefti adúga ban cátei líbeina le, adúgabei ligíbugiñe sun uboú.

⁵Ni íbini lamúlenu maffñetiña luágu.

⁶Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Machúlügili dan lun nídin Jerusalén luágu fédu ligía, ánjein jun, buíti furúmierügü óra. ⁷Siñáti jiyéeregudún joun ja lánina uboú le, anáti áu, iyéeregutina joun, ladúga geféentina luágu wuríba lán buri cátei le jadúgübei. ⁸Jeíba lídan fédu, áu mídinbadina guetó, machúlügili nidáani lun nídin.

⁹Lárigiñe laríñaguni sun le joun, ába leréderun Galiléa.

Jesúsu lídan fédu le tánina dibásein

¹⁰Lárigiñe jóudin lamúlenu, ligía lídin Jesúsu lídan fédu ligía, mafúnraangun-rügü líña, camá jamuga mabúseerunti larijóuniwa. ¹¹Ítara líña jáluajani juríu lídan fédu ligía, ába jaríñagun.

—¿Jageí funásan wügúri le?

¹²Sarágu jañáti adímurejatiña luágu jádan güirígia. Ñíñanu aríñagutiña luágu ában lan wügúri buíti ligía, jíbiri aríñaga. “Mabuídunti, yéegua lumútiña güirígia.”

¹³Úati ni ában adímurejati furáangu luágu, ladúga janúfude jaweí juríu.

¹⁴Lamídounjali fédu lúmagua, ligía lebélorun Jesúsu témpulurugun, ába lagúmeserun arúfudaja. ¹⁵Ába laweíridun janígi juríu, ába jaríñagun.

—¿Ída liñásan lasúbudirunbei le sarágu cátei, matúrijaanga ligía?

¹⁶Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le narúfudajabei, máma nídaangiñeti, lídaangiñeti le

oúnajabalina. ¹⁷Ánjein níjein lubeí ában le aráanseti lun ladúgüni le labúseerubei Búngiu, lasúbudirubei ánjein lúmagiñeti lubeí Búngiu le narúfudajabei lúmoun luágu lan náni núngua nadímureja. ¹⁸Le adímurejabei luágu láni lúngua, ladúgüni lun janúgüni güirígia weíri, le oúchubei lun lanúgüniwa le oúnajabalin weíri, ligía aríñagubalin inárüni, áni máma ligía biángua tigibu.

¹⁹¿Ma inárüni luágu rúlaani Moisés lúruđu jun? Láu sun líra, úati ni ában jídaangiñe úaraduti lúma lúruđu ligía. ¿Ca uágu jabúseera jáfarunina jilágubei?

²⁰Ába jaríñagun lun.

—Níjein espíritu wuríbati bídan, ¿ca busénbei láfarunibu jilágubei?

²¹Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Luágurügü ában cátei le nadúgübei lídan wéyu le eméraguagülei laweírda janígi sun jugúya. ²²Arúfudaja lumúti Moisés luáguti jagáburi juríu le circuncisión, (láu sun máma lan ligía agúmeserubalin igáburi ligía, jagúmeserun bináđu lagúbürigu lubáragiñe), ligía lébubei lerésibirun ában irájü circuncisión íbini lídan lan wéyu le eméraguagülei. ²³Ánjein adúga jubálin líra íbini lídan lan wéyu le eméraguagülei luefrügü jadúraaguni lilúrudun Moisés, ¿cáti uágu jagáñida núma lueígiñe nareídaguagüdüni lúgubu ában wügúri dayárugubei lídan wéyu le eméraguagülei? ²⁴Masáminara jumá luágu cátei queísi larijíníwa, samína jumá luágu queísi lubeí.

Ladímurejan Jesúsu luágu ladúgawagún

²⁵Ábati jagúmeserun jádaangiñe ja aganoúbaña Jerusalén álügüdjaja.

—¿Másan niján le jáluajabei lun jáfaruni jilágubei? ²⁶Nijánga adímureja ligíbugiñe guríríguauí, áni úati ni ában

aríñaguti ni cáta lun. ¿Léfunasan afíñe jamá gumádimatiña luágu wügúri lan le Crístubei? ²⁷ Subúdi woun jalíagiñe lan liábin le, ánjeinti dánme le liábin Crístu, ibídiñebei ni ca un jalíagiñe lan liábin.

²⁸ Dan lagáambubalin Jesúsu cátei le, dan larífudajaña lubeí témpulurugu, ába laríñagun rein.

—¡Subúdi jumútiña lubeíti, subúdi jumeí jalíagiñe lan niábin! Máma láu náni núngua niábin, ában le inárinibeí luágu njein lan, ligía oúnajabalina, áni ibídiñeti jun. ²⁹ Áu, subúdi numúti ladúga lúmagiñe lan niábin, áni ligía oúnajabalina.

³⁰ Ába yebéti jabúseerun jadáürüni, úati ni ában agúuruti luágu ladúga machúlügüli lan dan lun loúnwen.

³¹ Sarágu jáña affínerutiña luágu, ába jaríñagun.

—Dánme le liábin Crístu, ¿ladúgüba funági ámu miláguru sügú láu wügúri le?

Jóunajan fariséogu polisía adáürei Jesúsu

³² Ába jagáambuni fariséogu le jaríñagubei gürgia luágu Jesúsu, jagía jáma jábutigu fádirigu, ába jóunajan polisía témpulurugugiñe lun jadáürüni.

³³ Ábati laríñagun Jesúsu.

—Murúsunrügübei dan neréderun júma ya, ábame nagíribudun lúmoun le oúnajabalina. ³⁴ Jáluajabadina, madári jubádina, ladúga siñábei lan jídin le ñjínbadina lubeí.

³⁵ Ábati jagúmeserun jurú álügüdagua jámagua.

—¿Jalíñounba funásan lídin le siñábei lubeí nege wadáriruni? ¿Leíbuga funa jámoun jurú ja jagánaguabaña gürgia ja güriégu, lun larífudajan joun güriégu?

³⁶ ¿Ca míni lan láu laríñagun woun. “Jáluajabadina, madári jubádina ladúga siñábei lan jídin le ñíbadina lubeí”?

Líseesen dúna wínwanti

³⁷ Le lagúmujoún wéyu lídan fédu ligía, ligíatima weírigubei. Lídaanti wéyu ligía, ába laráramun Jesúsu, ába laríñagun láu umálali reínti.

—Le mágürabutu luwáni, ñúbinlá númoun, gurála. ³⁸ Le affíneti nuágu, láwiyujaba dúna wínwanti tídaangiñe lanígi, quei taríñaguni Lerérun Búngiu.

³⁹ Laríñaguña Jesúsu láu líra luágu ja lan affínerutiña luágu, jerésibirubei lan Sífiri Sándu, dan ligía, miábingili Sífiri Sándu ladúga magíribudungili lan Jesúsu larigoún siélnun lídoun luweírigun.

Fánreinguauú jádan gürgia

⁴⁰ Ñíñanu jádaangiñe gürgia, dan le jagáambunbalin cátei le, ába jaríñagun.

—Inárüni luágu niján lan proféta lé meja lúnbei liábin.

⁴¹ Jaríñaga jíbiri.

—Niján Crístubei.

Jaríñaga jíbiri.

—¿Ída lubásan Galiléanabei lan Crístu? ⁴² Taríñajare Lerérun Búngiu luágu ladúgawagunbei lan urúei David Crístu, áni Beléngiñetibeí lan, fulásu meme le ñígiñeti lubeí David.

⁴³ Ába lubeíti jafánreinragun gürgia lueígiñe Jesúsu. ⁴⁴ Ñíñanu yebe abúseerutiña jadáürüni, úati ni ában adúgüti.

Maffínetiña gumádimatiña luágu Jesúsu

⁴⁵ Ába jagíribudun polisía ja tánina témpulu jarigoún jámoun fariséogu jáma jábutigu fádirigu. Ába jaríñagun joun polisía.

—¿Ca uágu manúgün jubálin?

⁴⁶ Ába jaríñagun polisía.

—¿Uagili ni ában adímurejati quei ladímurejan wügúri le!

⁴⁷ Ábati jaríñagun fariséogu joun.

—¿Ígiraguagüdaadün gíne júngua lun leyéedunün? ⁴⁸ ¿Níjein funági ában jádaangiñe wábutigu o jádaangiñe lan fariséogu afíneruti luágu? ⁴⁹ Ánjaña güriña ja, ja afálarubalin wügüri ligía, ja ibídiñejabubaña lun lúrudu, ínarawagúaaña.

⁵⁰ Nicodemo, le núdünbei adímureja luma Jesúsu gúnoun, ligía ában jádaangiñe fariséogu, ába laríñagun joun.

⁵¹ —Según walúrudun, siñáti wasíadiruni ában wügüri magáambunga wameí furúmiñe lun wasúbudiruni ca lan lidúnrunbei.

⁵² Ábati jaríñagun lun.

—¿Galiléana gíne amúri, badímurejaanbei luágu lufúleisein? Atúriajaboún Lerérun Búngiu, basúbudirubei luágu úagili lan ni ában proféta Galiléana.

⁵³ Ába jóudin cáda ában jábiñoun.

Wúri marieitu to aganoúboun luma ámu wügüri

8 Ánjeinti Jesúsu, ába lídin luágun wúbü le gíribei Olívos. ² Larúgan bináafin, ába lagíribudun témpulurugun, ába jayábin sun güriña lubádun, ába lañúurun, ába lagúmeserun arúfudaja joun. ³ Ábati janúgün arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu ában wúri jadáriragun luma ámu wügüri lueí túmari. Ába jíchugunun jamídaangua ja ñibaña jámagua, ⁴ ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, nuján wúri to, wadáriragun luma ámu wügüri lueí túmari.

⁵ Laríñajare lilúrudun Moisés jawágu jíbe wúriña ja, lun jáfarawagún jilágubei láu dúbü. ¿Cági bariñagubei?

⁶ Jaríñagunbalin líra lun jaríjin lábun, lun gébuna lan jíchugun lidúnrun. Ábati lélemuchun Jesúsu, ába labúrújan múarugu láu lújabu. ⁷ Queíti jasígirun álügüdaguei, ába laráramun, ába laríñagun joun.

—Furúmiñegarügü jídaangiñe le mafgounti, chúlei furúmiñeti dúbü tuágu.

⁸ Ábaya lélemuchun, ába lasígirun abúrúja múarugu. ⁹ Jagía, le jagáambubalin le laríñagubei, ába jasándiragun jóungua luágu gafígoun jamá, ába jáfuridunga ában ában, jagúmesera jámagiñe ja weínamutimáajañabaña. Dánti le furíña súngubei, ába ladáriragun Jesúsu lúngua lábbugua túma wúri tugúya quei teréderunbei ñi. ¹⁰ Ábati línúraguni Jesúsu lichúgü, ába laríñagun tun.

—¿Jagáñasán buga ja íchugubaña bidúnrun? ¿Úati ni ában asiadirutibu lun bouñwen?

¹¹ Ába taríñagun lun.

—Uá, úati ni ában.

—Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Ni áu, masíadirun nubádibu, beíba, madúgadügüyabá figou.

Jesúsu lilámpun ubou

¹² Ábaya ladímurejan Jesúsu joun güriña, ába laríñagun.

—Áu lilámpunbei ubou, le afálarutina, libíjubei larúgounga le anúgübei güriña lídoun ibágarí magúmuchaditi, áni meíbugunbei lídan lubúriga.

¹³ Ábati jaríñagun fariséogu lun.

—Amúri, badímurejaña buíti buougua, mebégiti líra.

¹⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le naríñagubei gebégiti, láu sun áu lan adímurejabei buíti nuougua. Áu, subúdi numúti jalíagiñe lan niábin luma jalíñounba lan nídin, ánjein jugúya, ibídiñeti jun jalíagiñe lan niábin ni jalíñounbadina lan. ¹⁵ Jugúya, jasáminarun nuágu queísi luwúyeri lasáminarun ubou, áu, magúseragüdüntina ni ában. ¹⁶ Ánjana jamúga agúseragüda, nadúgüñein jamúga láu úarani, ladúga mámarügüba áu agúseragüda, Núguchi le ouñajabalina lagúseragüdüba gíne

núma. ¹⁷ Bűrúwati lídan jilúrudun luágu dan lan geféen jamá bián gürígia luágu ában méme cátei, lúnti lan lafñerún joun. ¹⁸ Ítara liñáti áu ában le geféenbei luágu náni fuleisei, Nóguchi le óunajabalina, ligía giñe ában le geféenbei nuágu.

¹⁹ Ábati jaríñagun lun.

—¿Jageígi Búguchi?

Ába laríñagun joun.

—Jugúya, ibídiñetina jun, ni Nóguchi, ibídiñeti giñe jun, lun jamúga subúdi jumánina, subúdi jamúga giñe Nóguchi jun.

²⁰ Lídan laríñagubalin Jesúsu cátei le, larúfudajaña témpulurugu lídan fulásu le ñi tubeí buri gáfu to lágei seínsu. Madáürün lumúti ni ában ladúga machúlügili lan lidáni lun louñwen.

Laríñajare Jesúsu joun luágu siñá lan jeídin ñjinba lubeí lídin

²¹ Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—Áu, nebuga, jugúya jáluajabadina, jóuweguba gaffigounga, siñáti jídin le ñjinba lubeí nídin.

²² Ábati jaríñagun jurú.

—¿Láfaragua funa lúngua, laríñagunbei luágu siñá lan woúdin le ñjinba lubeí lídin?

²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jugúya, únabuna jugúya, ánjein áu, yágütana ñnu áu. Láni uboú le jugúya, ánjein áu, máma láni uboú le áu. ²⁴ Ligía naríñagunbei jun luágu jóuweguba lan gaffigounga, ladúga ánjein mafínen jubeí luágu áu lan áu, jóuweguba ítara.

²⁵ Ábati jaríñagun lun.

—¿Cátabuti?

Ába laríñagun joun.

—Aríñaga náali jun lúmagiñe binárü.

²⁶ Gayáraati jamúga naríñagun gíbeti jun luágu luríban jigáburi lun nadeñjan jun, le óunajabalina aríñaga lumúti inárüni, áni cáteirügübei le nagáambubei

lúmagiñe le óunajabalina naríñaga joun ja lílana uboú.

²⁷ Ánjein jagía, úati gunfaráanda jamáni láu luágu lan Búngiu ladímureja Jesúsu joun. ²⁸ Ligía laríñagunbei joun.

—Dánme le jiñúrúna, áu Wügúri Garaúwarügüti, ligíame jasúbudiruni luágu áu lan le uágubei naríñaga luágu áu lan, áni madügün nan ni cáta luágu náni nungua, luefdügüya le larúfudajabei Nóguchi nun. ²⁹ Ladúga númañein le óunajabalina, mígirun lágidina Nóguchi nábugua, ladúga adúga náni le áubei lagúndaara súnwanda.

³⁰ Dan le laríñagunbalin Jesúsu le, ába jaffñerun sarágu luágu.

Lirájüñü Búngiu jáma lidámuniña figoú

³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun jurú ja áñarubaña lun lerérün.

—Ánjaün asígira lun jídin surúnu láu le nubeíbei jun, jiábinba lun náni jumá disípulugu le tímatimaati. ³² Ábame jasúbudiruni inárüni, ábame lafúnraanguagüdünün inárüni.

³³ Ába jaríñagun lun.

—Linébaanfaangu Abrahám wagía, áni merédegidiwa idámunime ni ca un. ¿Ída liñáti baríñagunbei luágu furáangujadiwa lánme?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu, luágu sun lan ja adáagubaña figoú, lidámun figoú jagía. ³⁵ Ában idámuni, máma jádaangiñeti família, ánjeinti ában isáni, jádaangiñeti família súnwanda.

³⁶ Ánjaün lubeíti nafúnraanguagüda, áu le Búngiu Irájü, lídaangiñe idámuni lun figoú, furáangubadün le tímatimaati.

³⁷ Subúdi náali luágu linébaanfaangu jumá Abrahám, láu sun líra, buséntün jáfarunina, ladúga mája jumá lun le nubeíbei jun. ³⁸ Áu nadímurejan luágu le larúfudubei Nóguchi nun, jugúya

jadúgüni le jafúnrendeirubei lúmagiñe júguchi, le Máfia.

³⁹ Ába jaríñagun lun.

—Abrahám wáguchibei.

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Lun jamúga inárüni lan luágu lirájüñü jumá Abrahám, jadúgüñein jamúga le ladúgübei. ⁴⁰ Láu sun aríñaga náali lan inárüni le larúfudajabei Búngiu nun jun, buséntün jáfarunina. ¡Madúgünti meja Abrahám ni cáta líbe líra! ⁴¹ Le méme ladúgübei júguchi, ligía jadúgübei.

Ábati jaríñagun lun.

—Mámatia wagía bástadi, ában rügüñein wáguchi, Búngiu.

⁴² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánjein jamúga Búngiu lubei júguchibei, jínsiñetina jamúga jun ladúga lúmagiñe Búngiu niábin, áni anája ya. Mاما láu náni nungua niábin, Búngiu oúnajabalina. ⁴³ ¿Ca uágu lásiñerunbei gunfaráanda jumáni le naríñagubei? Ladúga mabúseerun jumá jagáambuni náni ugánu.

⁴⁴ Máfia júguchibei, lánigu jugúya, áni buséntün jadúgüni lugúndan. Gáfarajadigubeiñein Máfia lúmagiñe furúmiñeti dan. Márügüdünti lueígiñe inárüni, maríñagunti gíñe inárüni. Lídan le laríñagun iyéeni, ladímurejaña quei ligáburí, ladúga yéeti áni ligía lúguchibei iyéeni. ⁴⁵ Ánjeinti áu, quei inárüni lubei naríñagubei, mafñetün nun. ⁴⁶ ¿Ca jídaangiñe gayáraabei larúfuduni luágu gaffgoun nan? Ánjeinti inárüni lubei naríñagubei, ¿cáti uágu mafñen jubei nun? ⁴⁷ Le lánigu Búngiu, agáamba lumúti lerérün Búngiu, ánjeinti jugúya, quei máma jubei lánigu Búngiu, ligía mája jubei jagáambuni.

**Níjeinjali meja Crístu
lubáragiñe Abrahám**

⁴⁸ Ábati jaríñagun juríu lun.

—Wanáriün láu waríñagun luágu máma ban ámu jaweí jagúbüri Samariána, luágu gíñe níjein lan ában espíritu wuríbati bídan.

⁴⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Úati espíritu wuríbati nídan. Le nadúgübei, níchuguña inébesei lun Núguchi, jugúya, íchiga minébeni nun. ⁵⁰ Málujajaantina inébesei nungua, láu sun níjein lan ában áluga lumúti ninébesé, áni ligía le agúseragüdübei. ⁵¹ Nináriün jáu luágu le lan adúgüti gásu láu le nubefbei, moúnwenbei lan.

⁵² Ábati jaríñagun juríu lun.

—Anáti guetó, choúru wamáali luágu níjein lan espíritu wuríbati bídan. Jiláti Abrahám, jilágua profétagu, áni aríñagagibu luágu le lan adúgüti gásu láu le bubeiñbei, moúnwenbei lan.

⁵³ ¿Cátabuñadíbugi lúmoun wáguchi Abrahám? Jiláti Abrahám, jilágua profétagu. ¿Ída liñáti banáangun búngua?

⁵⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánjana íchiga uweíriguni nuóugua, málabei, ánjeinti Núguchi, le méme uágubei jaríñaga luágu ligía lan Jubúngiutebei, ligía íchugubei uweíriguni nuágu. ⁵⁵ Jugúya, ibídiñeti Búngiu jun, anáti áu, subúdüti nun, áni ánjana jamúga aríñaga luágu ibídiñe lan nun, yéetina jamúga gíñe quei jugúya. Subúdüti Búngiu nun le tímatimaati, áni adúga numúti le lubeiñbei. ⁵⁶ Abrahám lé meja binádu júguchi, gúndaati meja láu lasúbudiruni luágu lachúlürüba lan nuwéyuri lun niábin ubouágun queisi asálbaragülei, buin líña láu ugúndani dan laríjini wéyu ligía.

⁵⁷ Ábati jaríñagun juríu lun Jesúsu.

—Úagubeigili ni dimí-san irúmu báu, ¿aríñagatibu luágu aríja báni Abrahám?

⁵⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nináriün jáu luágu lubáragiñe lan ñi lan Abrahám, anájeinjadina.

⁵⁹ Ába jabúdajan dúbü lun jachúra-guni luágu, ába larámudagun, ába láfuridun témpulurugugiñe, ába lásügürün jamádaangiñe, ába lídin.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában wügúri marjinti

9 Lídan le lásügürün Jesúsu lídaangiñe ában fulásu, ába larjín ában wügúri marjinti lúmagiñe lagúriajoún. ² Ába jaríñagun láni disípulugu lun.

—Maésturu, ¿cásan uágu lagúriajoún-bei wügúri le marjinga? ¿Ladúgasan jafígoun lagúbürigu, o ladúga lifígoun guánaru?

³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Máma ladúga lifígoun, máma gíñe ladúga jafígoun lagúbürigu, lasúseredunbei ítara lun larijóuniwa le luáraabei Búngiu adúga láu lareídagun wügúri ligía. ⁴ Lúnti nadúgüni luwádigimari Búngiu le oúnajabalina sun wíngangidina lan, jiláadina ligíame, siñame nadúgüni. ⁵ Sun dan anája lan ligíbuagu ubou le, áu lilámpunbei ubou.

⁶ Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába lásuerun múarugun, ába ladúgün murúsun gubégubeti láu larúre, ába lájuruduni luágu lágu le marjínbei. ⁷ Ába laríñagun lun.

—Beíba achíbei bigíbu lídan dúna le gíribei Siloé —míni lan líra, Oúnajoúti.

Ába lídin marjinti ligía, ába lachífbuni ligíbu ñi, dan le lagíribudunbei, aríjaali. ⁸ Játi lubésinanigu jáma gürígia já meja aríjbalin amúriaja, ába jaríñagun.

—¿Másan nijáñaja le añúurubei amúriaja seínsu?

⁹ Ñíñanu aríñagutiña.

—Ánja, ligía.

Jaríñaga jíbiri.

—Máma ligía, lenége.

Ába laríñagun wügúri ligía.

—Ánja, áu.

¹⁰ Ábati jaríñagun lun.

—¿Ída liñáti aríjaadibu lubeí?

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Wügúri le gíribei Jesúsu, ligía adúgübei murúsun gubégubeti, ába lájuruduni luágu nágu, ába laríñagun nun. “Beíba lídan dúna le gíribei Siloé, ábame bachífbuni bigíbu ñi.” Ábati nídin, lásun nachífbuni nigíbu, ába narjín.

¹² Ábati jaríñagun lun.

—¿Jageígi wügúri ligía?

Laríñaga joun.

—Íbidiñeti nun jageí lan.

Jálügüdaguni fariséogu marjinti le areídaguagüdúwalíbei

¹³ Ábati janúgüni wügúri le meja marjínbei jagíbugiñoún fariséogu. ¹⁴ Queíti lídan lan wéyu le eméraaguagülei ladúgei Jesúsu gubégubeti le áubei lareídaguagüdei marjinti ligía, ¹⁵ ába gíñe jálügüdüni fariséogu wügúri ligía ída líña lan gayáraajali lubeí larjín. Ába laríñagun joun.

—Ába líchugun gubégubeti luágu nágu, ába nachífbuni nigíbu, guetó aríjaadina.

¹⁶ Ábati jaríñagun jádaangiñe fariséogu.

—Le wügúri le adúgübalin cátei le, siñáti loúnagüle lan Búngiu ladúga minébenti wéyu le eméraaguagülei lun.

Jaríñagati jíbiri.

—¿Ída liñáti ladáaguni buri miláguru le, ánjein gaffígoun lubeí?

Ába lubeíti ñi lan fánreinguau jádan.

¹⁷ Ábaya jálügüdüni lé meja marjínbei.

—Ángi bugúya, ¿cági baríñagubei luágu wügúri le, queísi bugúya lubeí le larjagüdübei?

Ába laríñagun.

—Nugúya, naríñagun luágu ában lan proféta.

¹⁸ Májatiña yebe fariséogu jaffínerun luágu marjín lán meja wügúri ligía áni

aríjaali lan guetó, darí lun jagúarun joun lagúbürigu, ¹⁹ ába jaríñagun joun.

—¿Nijánsan jiraú le uágubei jaríñaga luágu maríjin gubeíñein lan lúmagiñe lagúriajóun? ¿Ída liñáti aríjaali lubei guetó?

²⁰ Ába jaríñagun lagúbürigu.

—Subúdi wamúti luágu waraú lan le, áni maríjin lan dan le lagúriajóunbei, ²¹ íbidiñeti woun ída líña lan aríjaali lubei, ni ca lan areídaguagüdúbalin lágu. Álügüda jumeí, weíriyaali, gayáraati loúnabun lueíñegua.

²² Anúfudeiti aríñagagüdúbalin líra joun lagúbürigu wügúri ligía, ladúga aríñagaña lan fariséogu luágu sun lan ja affñerutiña luágu Jesúsu lan Crístubei, jabugúba lan tídaangiñe jalígilisin juríu. ²³ Ligía jaríñagunbei lagúbürigu. “Álügüda jumeí, weíriyaali.”

²⁴ Ábayati jagúarun juríu lun wügúri lé meja maríjinbei, ába jaríñagun lun.

—Aríñagabeí inárüni woun ligíbugiñe Búngiu, wagía, subúdi woun luágu gafígoun lan wügúri líra.

²⁵ Ábati laríñagun joun.

—Íbidiñeti nun ánjein gafígoun lubei lúmoun maffígoun lan. Le nasúbudirubei, luágu maríjin nán meja, áni guetó aríjaadina.

²⁶ Ábaya jaríñagun lun.

—¿Cásan ladúgubei báu? ¿Ída liñásan ladúga lun laríjagüdünibu?

²⁷ Ába laríñagun joun.

—Aríñaga náali jun, mebéreseguntün náu, ¿cáti uágu jabúseera naríñaguniya jun? ¿Ódi buséntün gíñe jafálaruni?

²⁸ Ábati janábuni, ába jaríñagun lun.

—Bugúya, falá bumuti larúfudajan wügúri ligía, ánjein wagía, larúfudajan Moisés wafálarubei. ²⁹ Subúdi woun luágu adímureja lán meja Búngiu lun Moisés, ánjein le, íbidiñegubeíti woun jalíagiñeti lan.

³⁰ Ábati laríñagun wügúri ligía joun.

—¿Ámuti gíñe cátei le! ¡Íbidiñeti jun jalíagiñeti lan, áni aríjagüda lána!

³¹ Subúdi woun luágu magáambun lániña Búngiu gafígountiña, ja rügúñanu ájuduragubaña lun jáma ja adúgúbalin lugúndan, lagáamba. ³² Magáambuñajagili luágu ni ában aríjagüdúti ában güriña le agúriajóuti maríjinga. ³³ Lun jamúga máma lan lúmagiñe Búngiu liábin wügúri le, siñáti jamúga ladúgün ni cáta.

³⁴ Ábati jaríñagun lun.

—¿Bugúyan le agúriajóubei buin láu figotú, buséntibu barúfudajan woun?

Ába jabúguni tídaangiñe jalígilisin.

Ja maríjinbaña luágu cátei lánina Búngiu

³⁵ Ába lagáambuni Jesúsu luágu bugá jamaani maríjinti meja ligía, dánti le ladúnragun lúma, ába laríñagun lun.

—¿Affñetibu luágu Liraú Búngiu?

³⁶ Ába laríñagun wügúri ligía lun.

—Aríñagabeí nun cátei lan, affñe námuga luágu.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Aríja báali, áu le úmabei badímureja.

³⁸ Ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun.

—Affñetina, Nabúreme.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Niábinbei ñájoun uboúagun lun néfegechagüdüni jágu ja íbidiñejabubaña lun cátei lánina Búngiu, lun gíñe narúfuduni luágu ja lan aríñagubaña luágu fegé lan jágu luágu buri cátei lánina Búngiu, maríjin jamá ni cáta.

⁴⁰ Dan le jagáambunbalin jádaangiñe fariséogu ja ñíbaña cátei le, ába jaríñagun lun.

—¿Baríñaguñati luágu darúñu líña lan gíñe wágu lun cátei le luáguti Búngiu?

⁴¹ Laríñaga Jesúsu joun.

—Lun jamúga ibídiñe lan cátei lánina Búngiu jun, madúnruntün jamúga luágu jiffigoun, quei jaríñagun luágu subúdi jumáni, gadúnruntün.

**Jémpulu luáguti louñigiruniña
Jesúsu lánigu queísi
ában oúnigiruti mudún**

10 ‘Ninárün jáu luágu le lan mebéluti lídaangiñe lubéneri jabárierun mudún, lun lebélorun lídaangiñe ámu oúbaü, jíweruti. ² Ánjeinti le ebélurubei lídaangiñe béna, ligía le oúnigirubaliña mudún. ³ Ába lánjunrenchuni le oúnigirubalin béna béna lun, lun lebélorun, subúdi jamúti gíñe mudún lumálali. Ába lagúajan joun láu jíri, ába laságaraguniña barírerurugugiñe. ⁴ Lárigiñe laságaraguniña súnigubei, ába lídin eíbugeina jabá jabá, ába jafálaruni ladúga subúdi jamáni lumálali. ⁵ Mídintiña lárigi ában le ibídiñeti joun, anúrajariügütiña lueí ladúga ibídiñeti jamálali ámu mútu joun.

⁶ Rúlumuti Jesúsu jémpulu le joun, úati gunfaráanda jamáni le labúseerubei laríñagun joun.

Jesúsu jóuniri mudún buíti

⁷ Ábayati laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu, áu béna le nígiñe lubeí gayára lan jayábin gürígia lun lánigu jamá Búngiu. ⁸ Ja núúbinbaña nubáragiñe, ítara jáña queísi jíwerutiña mudún ladúga iyéeni lan jarúfudajabei, madúgütiña lánigu Búngiu gásu jáu. ⁹ Áu bénabei, le ebéluruti nueígiñe, lasál-barúaba. Ítara lúba quei ában mudún le ebéluruti furí ligía barírerurugugiñe, darí ligía sagádi lun leígin.

¹⁰ ‘Jíweruti, liábin rügüña lun líwerujan, lun láfarajan lúma lun lagúnrinchagun, ánjein áu, niábiña lun jibíjin ibágari, áni lun jibíjini gíbe.

¹¹ Áu, ítara níña queísi ában jóuniri mudún le buíti, le gayáraati líchuguni libágari jawágu lilúgüniña mudún.

¹² Ánjein le ñadágimeinrügüti luágu fáyeiti, dan le laríjin liábin anímaalule jabísa mudún, ába lígiruniña mudún, ába leíbaagun, ladúga máma lan oúnigiruti buíti ligía, máma gíñe lilúgüniña mudún. Ábati liábin jabísa mudún, ába lawáraüdagugüdüniña. ¹³ Wügüri ligía eíbaaguati ladúga luwádigimariña lan luágurügü fáyeiti, mebéresegüti jáu mudún.

¹⁴⁻¹⁵ ‘Áu oúnigirutibeí buíti. Ítara quei nisúbudin lun Nóguchi áni subúdi Nóguchi nun, ítara líña gíñe jasúbudin nánigu nun, subúdi jamána gíñe queísi subúdi jamáni mudún jóuniri. Rúnnumuti nibágari jawágu queísi líchuguni oúnigiruti mudún libágari jawágu lilúgüniña mudún. ¹⁶ Añájein gíñe ámu gürígia ja lúnbaña nánigu jamá ja mámabaña juríu, lúnti gíñe nanúgüniña lun nánigu jamá. Jagáambubadina, ábame jeréderun súnigubei lídan ában lúma ában oúnigiruti.

¹⁷ ‘Jínsiñetina lun Nóguchi, ladúga níchugubei nibágari luágu uboú, ligía ábayame nibíjini. ¹⁸ Magída lubeí ni ában gürígia nibágari, láuba nugúndan níchiñe. Garíchatina lun níchuguni lúma lúnya nerésibiruni. Ligía cátei le laríñagubei Nóguchi nun.

¹⁹ Dan le jagáambubalin juríu dimúrei buri le, ábaya jafánreinragun. ²⁰ Sarágu jáña jádaangiñe aríñagutiña.

—¿Cásan uágu jadúga gásu láu, níjeingusan espíritu wuríbati lídan áni lúlújali láu?

²¹ Jaríñaga jíbiri.

—Úati ni ában le láuti espíritu wuríbati lun gayára lan ladímurejan ítara. ¿Gayáraati funági laríjagüdüni espíritu wuríbati maríjintiña?

Merésibirun jamáni juríu Jesúsu

²² Dan ligía lidáni luríbouga, ladügúñati fédu le lánina tederegerún témpulu Jerusalén lun Búngiu. ²³ Níñeinti Jesúsu eſbugañaſa témpulurugu luágu corredór le gíríbeí Láni Salomón corredór. ²⁴ Ába jagúriridagun juríu láu, ába jaríñagun lun.

—¿Daríſan ídaba bígirawa láu machóuruni? Ánjein amúrú lubeí Crístubei, aríñagabeí furáangu.

²⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Aríñaga náali, mafíñetün nun. Sún buri cátei le nadáagubei láu lugúmadin Nóguchi, arúfuda lumúti furáangu. ²⁶ Jugúya, mafíñetün ladúga máma jumá jádaangiñe nilúgüniña mudún quei bugáſa naríñaguni jun. ²⁷ Subúdi jamúti nilúgüniña mudún numálali, subúdi numútiña gíñe, áni falá jamutina. ²⁸ Rútina íbáſari magúmuchaditi joun áni meféridirubaña, úabei gíñe agídarutiña nújaburugugiñe. ²⁹ Nóguchi le weíríbeí jaweí súngubei, ligía íchugubaliña nun, áni úati ni ában lun lagídaruniña lújaburugugiñe. ³⁰ Áu lúma Búngiu Úguchili ában méme wagía.

³¹ Ábayati jabúdajan juríu dúbü lun jachúráguni luágun. ³² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Gíbeeli cátei buíti nadúga jigíbugiñe láu lubáfu Búngiu, ¿cábagi lídaangiñe uágu jíchaagua dúbü nuágu?

³³ Ába jaríñagun juríu lun.

—Míchaagunbadiwa dúbü buágu luágu ni cáta buíti badúga, ladúga anába báali lan Búngiu láu berérun. Wügúri rügúñadibu, áni bíchaaguña búngua quei Búngiu.

³⁴ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Bürúwati lídan jílúrudun luágu aríñaga lan Búngiu. “búngiu buri jugúya”. ³⁵ Subúdi woun luágu siñá

lan leyéedawagún láu le taríñagubei Lerérun Búngiu, áni aríñagatu líburu tugúya luágu wa lániña Búngiu gürígia ja erésibirubalin lerérun lun jíchuguni joun gürígia, quei búngiugu.

³⁶ Ánjeinti anúadaſa lubálina Búngiu, ába loúnajanina ubouágun, ¿ída liñáti jaríñagunbei luágu anába náni láu naríñagun luágu Liraú nan Búngiu?

³⁷ Ánjein madügün nan cátei lé buri ladügübei Nóguchi, mafíñera jumá nun, ³⁸ ánjein nadúga, íbini mafíñerun jumá nun, afíñe jumá luágu buri cátei le nadügübei, subúdi jumámugei luágu níjein lan Nóguchi nídan, áni anájein lan gíñe lídan Nóguchi.

³⁹ Ábaya jálugun jadáürüni, ába leséfurun jaweí.

⁴⁰ Ábati lagíribudun Jesúsu loubáfurugun dúna Jordán, ába leréderun ní lídan fuláſu le ní lubeí meja labáſteragúdaſa Juan. ⁴¹ Sarágu jáña gürígia núdüntiña aríjei, ába buri jaríñagun.

—Láu sun madügün lan Juan ni ában miláguru, inárüni sun le laríñagubei luágu wügúri le.

⁴² Ába jafíñerun sarágu gürígia luágu Jesúsu lídan fuláſu ligía.

Loúnwen Lázaro

11 Níñein ában wügúri sánditi, gíríti Lázaro, íflana fuláſu le gíríbeí Betánia, le tageíra María túma Márta to tíbugaña. ² María tugúya, to lítu Lázaro le sándíbeí, tugúya to éseruboun íbíñei luágun lugúdi Jesúsu, ába tarágajani láu tídíburi. ³ Ábati jóúnajan bían ítunu ja, aríñaga lun Jesúsu.

—Jesúsu, sándíñeintia bumáda.

⁴ Dan lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun.

—Mámabei óuweni lébeja cátei lídaangiñe sándi le, lúntíbeí laríjiniwa luweírígün Búngiu, lúma gíñe lun laríjiniwa luweírígün Liraú Búngiu lídaangiñe sándi ligía.

⁵Láu sun weíri lan jínsiñe Márta, María, lúma Lázaro lun Jesúsu, ⁶dan le jaríñawagúnbei lun luágu sándiñein lan Lázaro, reídeigili bián wéyu lídan fulásu le ní lubei. ⁷Lárigiñe, ába laríñagun joun láni disípulugu.

—Queímounya Judéa.

⁸Ábati jaríñagun lun.

—Maésturu, málügili lueígiñe jálugun juríu jáfarunibu láu dúbü ní, ¿busényadibu bídin ní?

⁹Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ma dúusuñein óra lídan ában wéyu? Ánjein lubeíti eíbuga ában gürígia wéyuagu, machúgeragúnbei, ladúga laríjubei lan larúgounga le yábei ubouágu, ¹⁰ánjein eíbuga árieibu, lachúgeraguba ladúga lubúriga.

¹¹Lárigiñe, ába laríñagun Jesúsu joun.

—Arúmuga wamáda Lázaro, neíbuga agágudajei.

¹²Ábati jaríñagun disípulugu lun.

—Maésturu, ánjein arúmuga lubeí, lareídaguárügü líña.

¹³Míni lánti Jesúsu luágu jilá lan Lázaro, jarítagunti disípulugu luágu luágu lan furúmieguarügü arúmuguni ladímureja. ¹⁴Ábati laríñagun Jesúsu joun, furáangu.

—Jilá Lázaro. ¹⁵Gúndaatina láu úa nan ní, ladúga buítimaati ítara jun, affíne jumámuga. Queímoun waríjei.

¹⁶Ábati laríñagun Tomás, le únbei jaríñaga Mádou, joun jíbiri disípulugu.

—Queímoun gíñe, jilá wamámuga úara lúma.

Jesúsu ásaaragüdübei lídaangiñe ouweni, ligía íchiga ibágarí

¹⁷Dan le lachúlürünbei Jesúsu, gádüríjali wéyu lueígiñe labunún Lázaro. ¹⁸Lidíse Betánia lueí Jerusalén quei bián quilómetros dimí. ¹⁹Sarágu jáñati jádaangiñe juríu nídüñtiña Jerusalengiñe bisídoun Márta túma

María lun jíchugun ñurúguai joun luágu loúnwen jamúlen. ²⁰Dan tagáambunbei Márta luágu níteeli lan Jesúsu achúlüireina, ába táfuridun lubároun, ánjoun María, ába teréderun múnada. ²¹Ába taríñagun Márta lun Jesúsu.

—Lun jamúga ya ban, moúnwenti jamúga namúlen, ²²áni subúditi nun luágu líchugubei lan Búngiu sun le bamúriajan lúma bun.

²³Laríñaga Jesúsu tun.

—Labágaridayaba bamúlen.

²⁴Taríñaga Márta lun.

—Ánja, subúditi nun luágu labágaridayaba lan lídaanme jásaarun jiláguaaña lídan lagúmujouñ wéyu.

²⁵Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Áu le ásaaragüdübaliña jiláaña, rúneí jabágari joun lárigoún. Le affíneti nuágu, gayáraati loúnwen, labágaridayaba, ²⁶áni sun le wínwangilibei áni affíneti nuágu, labágariduba gíñe lúma Búngiu súnwandan. ¿Affínetibu?

²⁷Taríñaga lun.

—Ánja, Nabúreme, affínetiña luágu bugúya lan Crístubei le Liraú Búngiu, lé meja lúnbei liábin ubouágun.

Layájun Jesúsu lubádu lumúaja Lázaro

²⁸Lárigiñe taríñaguni Márta le, ába tídin oúgoun María, ába taríñagun tun jóúnguarügü.

—Níjein Maésturu ya lún nege bídin lun.

²⁹Quei tagáambuni María cátei le, ába tásaarun, ába tídin furése aríjei Jesúsu. ³⁰Mebélugilíti Jesúsu ubúrugin, lídaañein fulásu le ní lubei tadárierei Márta. ³¹Dan le jaríjinbei juríu ja níbaña múnada túma María ámalijoun tásaarun ába táfuridun furésegueina, ába jóúdin tárígi, jarítagun luágu teíbuga lán yebe luágu umúajau ayájua.

³² Dánti le tachúlürünbei María le ñíjin lubeí Jesúsu, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába taríñagun.

—Nabúreme, lun jamúga ya ban, moúnwenti jamúga namúlen.

³³ Dan le laríjin Jesúsu tayájun María jáma juríu ja ñúbinbaña túma, ába lírudagun tídan lanígi, ³⁴ ába laríñagun joun.

—¿Jalfasan jábunei?

Ába jaríñagun lun.

—Jigábu baríjei.

³⁵ Ába layájun Jesúsu. ³⁶ Ábati jaríñagun juríu.

—¿Aríja jumá luweírín meja línsiñe lun!

³⁷ Ñíñanu jádaangiñe aríñagutiña.

—Niján le aríjagüdübalin wügúri le maríjinbei, ¿siñáti jamúga funásan ladúgün lun moúnwen lan Lázaro?

Lásaarun Lázaro lídaangiñe oúweni

³⁸ Ábaya tírudagun lanígi Jesúsu, ába layárafadun lun umúajaü. Umúajaü ligía ában júyu luágu dúbü, ñíñein ában dúbü lidaúme. ³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Gidájumei dúbü.

Ába taríñagun Márta lun.

—Mósutia jíngiaali lan ladúga gádürü wéyu lueígiñe loúnwen.

⁴⁰ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—¿Másan aríñagatína bun luágu ánjabu lan affíne nuágu, baríjubei lan luweírigin Búngiu?

⁴¹ Ábati jagídaruni dúbü, ába laríjin Jesúsu siélun, ába laríñagun.

—Núguchi, teínqui numútibu luágu bagáambunina. ⁴² Subúdi numúti luágu agáamba bánina súnwandan, naríñaguñein líra jawágu gürígia ja, ja yábaña, lun jafíñerun luágu amúrti lan oúnajabalina.

⁴³ Lárigiñe laríñaguni cátei le, ába lagúaragun.

—¿Lázaro, furíba ñígiñe!

⁴⁴ Ába láfuridun jílaali láu lújabu lúma lugúdi gürágu táu gamísa, lúma ligíbu táu ában gamísa. Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Farára jumeí, ígira jumeí lun lídin.

Elédeguni lun lárügüdúniwa Jesúsu

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Láu lasúseredun líra, sarágu jádaangiñe juríu ja ñúdinbaña túma María, aríja jameí le ladúgübei Jesúsu, ába jafíñerun luágu. ⁴⁶ Ñíñanu jádaangiñe, ába jóúdin jámoun fariséogu, ába jabájüdaguni le ladúgübei Jesúsu joun. ⁴⁷ Ábati jayábin fariséogu jáma jábutigu fádírigo, ába jóúndaragun jáma jíñun-ágei agúmadijatiña, ába jaríñagun.

—¿Cábasan wadúga? Ladáaguñatia wügúri le sarágu miláguru. ⁴⁸ Anjeinti wígira ítara, jafíñeruba sun gürígia luágu, ábamei jayábin gumádimatiña Rómána, ábame jagúmochaguagüdünun walígílisin láu sun warásan.

⁴⁹ Níñein ában jádaangiñe, gíríti Gáifasi, ligía jábutibeí fádírigo lídan irúmu ligía, ába laríñagun joun.

—Íbidiñeti ni cáta jun, ⁵⁰ maríjin jumeí luágu buítima lan woun lun loúnwen ábanrügü wügúri jawágu jíbiri, máma lun lagúnrinchawagún sun warásan.

⁵¹ Máma láu lání Gáifasi lúngua laríñagei líra, ladúga quei ligía lan fádiri le ínutimaabei lídan irúmu ligía, ába laríñagagüdüni Búngiu lun, luágu loúweba lan Jesúsu jawágu juríu, ⁵² áni mámarügü jawágu juríu, lun giñe loúndaruniña sun lirájüñü Búngiu ja díseguabaña jawáriuagua. ⁵³ Lúmagiñeti wéyu ligía, ába jagúmeserun agúmadijatiña aráanseja lun jáfaruni Jesúsu jílagubei.

⁵⁴ Ligía ába lubeí meíbugunjaali lan Jesúsu furáangu jádan juríu, ába láfuridun Judéagiñe, ába lídin lídoun ában

fulásu gírítí Efraín, yaráfa lun fulásu mageírawati. Ába leréderun ñi jáma láni disípulugu.

⁵⁵Yaráfaaliti jafédun juríu le gíríbei páscua, sarágu jáña gürígia nūdün Jerusalén lun jadúgiini igáburi le lánina jarúmadun lubáragiñe fédu ligía. ⁵⁶Jálu-ajañeinti Jesúsu, dánti le témpulurugúñanu lan, ába jálügüdajan jámagua.

—¿Ca jaríñagubei? ¿Liábinba lídan fédu, ódi miábinbei?

⁵⁷Rújañati fariséogu jáma jábutigu fádírígu dimúrei lun le lan asúbudíruti jalíañein lan Jesúsu, lun lan laríñaguni, barú jamámugei adáura.

Tájurudaguni ában wúri lugúdi Jesúsu

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

12 Sísí wéyu lubáragiñe páscua, ába lídin Jesúsu Betánia, le ñí lubei lagánawa Lázaro le lásaaragüdübei jádaangiñe jiláaña lúnya labágaridun. ²Ába jadúgün ában adíneruni ñi luágu láni fuleísei, Márta, tugúya éjeeraguboun, Lázaro ában jádaangiñe ja ñúnbaña luágu dábula luma Jesúsu. ³Ábati tanúgün María ában paénti ibíñei le séruti, ába tájurudaguni lugúdi Jesúsu láu, ába tarágajani láu tídíburi, ába lejémougadun ibíñei ligía sun ñi múnada. ⁴Ába laríñagun Júdas Iscarióte, le liraú Simón, ában jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu, le méme lúnbei lalúguruni.

⁵—¿Ánsan malúgurún lubei ibíñei le luágu úruwa-san fiádürü lun jíder-awağún gudémetiña?

⁶Laríñagunbei Júdas ítara, máma luágu berése lan jáu gudémetiña, laríñagunbei ítara ladúga jíweru lan, áni quefti ligía lan gámabarun lágei seínsu, ábaja líwerujan lídaangiñe le íchugúbei tídoun. ⁷Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Ígiraboún, taráanseruñadina lubá lachúlürün luwéyuri nábunúniwa. ⁸Súnwandan ñíbaña lan gudémetiña jídan, ánjeinti áu, mámaba súnwandan júma nan.

Elédeguni lubá Lázaro

⁹Ába jasúbudíruni sarágu jádaangiñe juríu luágu níjein lan Jesúsu Betánia, ába jóudin ñi, mámarügü lun jaríjini, lun giñe jaríjini Lázaro le lásaaragüdübei Jesúsu jádaangiñe jiláaña. ¹⁰Ába giñéti juáradun jábutigu fádírígu lídan ában lun giñe jáfaruni Lázaro, ¹¹ladúga sarágu jáña lan juríu adíseduntiña jawei lun jafíñerun luágu Jesúsu, lídaangiñeti Lázaro.

Lebélurun Jesúsu ubúrugun Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹²Sarágu jáña gürígia nūdüntiña Jerusalén lubá fédu le páscua, larúgan, ába jasúbudíruni luágu lachúlürüba lan Jesúsu ñíjin ubúrugun. ¹³Ábati játújan tubána fáluma, ába jáfuridun lubároun Jesúsu agúarajeina.

—¡Uweíriguni lun Búngiu! ¡Biníwati le ñúbinbei lídan líri Wabúreme! ¡Biníwati lurúeite Israél!

¹⁴Ába ladárirun Jesúsu ában burígu, ába laweínruni quei laríñagun tídan Lerérun Búngiu.

¹⁵Manúfudebá, ubúругu le Sión, níten burúeite waríñu luágu ában burígu.

¹⁶Úati yebe gunfaráanda jamáni láni disípulugu cátei le wéyu ligía, larígiñe, dan le belújali Jesúsu lídoun luweírígün yágüta siélu, ába jarítagn luágu bürüwa lan sun cátei le luágu, áni ítara líña lan lasúseredun lun.

¹⁷Ja gürígia ja ñíbaña dan le lagúarun Jesúsu lun Lázaro lídaangiñe lumúaja, ába lásaaragüdüni lídaangiñe ouweni, abájüdagua jamúti le jaríjubei.

¹⁸Ligía lébubei jáfuridun güriégia erésibirei Jesúsu, ladúga jagáambun luágu miláguru le ladúgübei. ¹⁹Ábati jaríñagun fariséogu jámagua.

—Aríja jumáali luágu, siñá lan ladúgüniwa ni cáta, sun güriégia añágüran lúma.

Jáluajani güriégu Jesúsu

²⁰Ñíñanu güriégu jádan güriégia ja ñúdünbaña Jerusalén lun jájuduragun lun Búngiu, ²¹ába jayábin güriégu jagía lúmoun Felípe, le Betsáidana, ñi Galiléa, ába jaríñagun lun.

—Buséntiwa waríjini Jesúsu.

²²Ába lídin Felípe, ába laríñaguni lun Andrés, ába jóúdin biángubei jagía abájüdaguei lun Jesúsu. ²³Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Chülúja óra lun líchugüniwa uweírugini nun, áu le Wügúri Garaúwarügüti.

²⁴Nínárün jáu luágu ánjein lan máburujan ában lágu türígu múarugun lun loúnwen, ában mémebei águu, ánjein oúwe, lalúbajouba sarágu lídaangiñe. ²⁵Le jín-siñejabuti lun libágari, leféridirubei, ánjein le mebéresenti láu libágari lídan uboú le, lareídubei lubá íbágari le magúmuchaditi, siélu. ²⁶Le busénti lesériwidunina, lúnti lafálarunina, áni le ñí numuti, ñíbei gñe le esériwidubalina. Le esériwidutina, líchuguba Núguchi uweírugini lun.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

²⁷“Níjein ában oúnwenbun líbe samínaü nuágu guetó. ¿Cábasan naríñaga? ¿Naríñaga funa. “Núguchi, sálba bána lídaangiñe le lúnbei lasúseredun nun guetó”? Uá, lun líra niábin. ²⁸Núguchi, iñurualá bíri nídaangiñe.

Ábati lagaambúniwa ában umálali siéluangiñe le aríñagubei.

—Íñúra náali níri bídaangiñe, áni niñúruyabei.

²⁹Ábati jaríñagun güriégia ja ñíbaña agáambaja luágu wayújururu lan, jíbiri aríñaga.

—Ában ánjeli adímurejabei lun.

³⁰Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Mámatia luágu nufúleisein lagaambúa umálali le, luágu jufúleisein. ³¹Níján dan ligía lun lagúserawagüdüñ uboú, áni guetóba leféridirei Máfia, le agúmadijabei lídan uboú le, lubáfu. ³²Dánmeti le niñurúniwa múarugugiñe, nanúgübaña súngebui númoun.

³³Láu líra laríñaguñein luágu loúweba lan luágu ában gurúwa. ³⁴Ába jaríñagun güriégia lun.

—Agáambaadiwa laliijóun tídan walíburun to lánina lilúrudun Moisés luágu labágariduba lan Crístu lun sun dan. ¿Ída liñáti baríñagunbei luágu liñurúaba lan Wügúri Garaúwarügüti? ¿Cáteigi Wügúri Garaúwarügüti ligía?

³⁵Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Níchiga mémebei larúgounga jun luágurügü murúsun dan. Eíbuga jumá lídan larúgounga ligía sun anájagua lan júma lun gayáraabei lan jachúlürün le ñíjin lubei jabúseera jachúlürün, máriügüdüñ lámugaün lubúriga, ladúga le eíbuguti lídan lubúriga, ibídiñeti lun jalíñouñein lan. ³⁶Afíñe jumá lubeiti nuágu sun anájagua lan júma lun lirájüñü jumá larúgounga.

Lárigiñe laríñaguni Jesúsu sún buri cátei le, ába lídin, ába larámudagun jaweí.

Lébuna maffíñen jamá juríu luágu Jesúsu

³⁷Láu sun adúga lan Jesúsu sarágu miláguru jagíbugiñe, maffíñetiña luágu. ³⁸Láu líra jagúnfulirei le laríñagubei proféta Isaías.

¿Cásan affíñerubei luágu wáni ugánu?

¿Ca un larúfudei Wabúreme Búngiu lubáfu?

³⁹ Quei maffñerun jabeí, ába lasúseredun le ámu dimúrei le laríñagubei Isaías tídan labúrrijan, joun.

⁴⁰ Darú lumuti Búngiu jaríjin, derégüda loun janígi, lun maríjin jamá láu jágu, úame gunfaráanda jamá, mayábin jagíame nun lun nareídaguagüdüniña.

⁴¹ Laríñagunbalin Isaías le luágu Jesúsu ladúga aríja láali lan luweírigun.

⁴² Láu sun líra, sarágu jáña jádaangiñe juríu affñerutiña luágu Jesúsu ásta jádaangiñe ábutigu, áni maríñagun jamúti bougudi, le janúfude jaweí fariséogu, lueí jabúguniña tídaangiñe jalígilisin.

⁴³ Ladúga gúndaatimaatiña láu inébe-sei le jíchugubei gürígia sügú láu le líchugubei Búngiu.

Lagúseragüdübaña dimúrei buri le laríñagubei Jesúsu gürígia

⁴⁴ Ába laríñagun Jesúsu láu umálali jéreti.

—Le affñeti nuágu, máma rügúñein nuágu laffñera, affñeti gíñe luágu Nóguchi le oúnajabalina. ⁴⁵ Le gíñe aríjítina, laríjiñein gíñe le oúnajabalina.

⁴⁶ Áu lámpubei, niábinbei ubouágun lun sun lan ja affñetiña nuágu, merédera jamámuga lídan lubúriga. ⁴⁷ Ánjein le agáambuti nerérun áni madúgünti gásu láu, máma áu asiádirubalin, ladúga máma niábiña lun nasiádiruniña gürígia ubouágu, niábiña asálbaraña. ⁴⁸ Le mebéresenti náu, madúgün ligía gásu láu nerérun, níjein lúnti lasiádiruni. dimúrei buri le aríñaga náalibei, ligíaba asiádirei lídaanme lagúmujoún wéyu.

⁴⁹ Ladúga madímurejaantina luágu nání núngua, Nóguchi le oúnajabalina, ligía aríñagubalin le lúnbei naríñaguni nun lúma le lúnbei narúfudajani. ⁵⁰ Áni subúdi numúti luágu barú lan lugúmadin Nóguchi ibágari magúmuchaditi joun ja adúgübalin

le lubeíbei. Le lubeíti naríñagubei, naríñaguni quei laríñaguni Nóguchi nun.

Lachíbuni Jesúsu jagúdi láni disípulugu

13 Ábanrúgaali wéyu lubá fédu le páscua. Subúdi láali Jesúsu luágu chúlúja lan óra lun lígiruni uboú le lun lídin lúmoun Lóguchi. Súnwandan meja jínsiñe jamá lánigu ja ubouágubaña lun, guetó larúfuduñeinti línsiñejabu lídan luweírin-ágei.

²⁻⁴ Dálalaíti Máfia larítangun tídoun lanígi Júdas Iscarióte lun ledéregeruni Jesúsu joun láganiñu. Jesúsu, láu sun subúdi láni luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin, luágu lúmounba lan gíñe Búngiu lagíribuda, luágu gíñe rúlaali lan Úguchili sun cátei lújaburugun, ába larúfuduni luweírin-ágei únabuni le luágubei. Dan lubeíti jadíneruñá lan, ába lásaarun lueígiñe dábula, ába larágachunun gamísa to tigíbuaguboun ladáüragun, ába lagúrün ában tuáya liránaagua. ⁵ Ába líchugun dúna lídoun ában dabárasei, ába lachíbuni jagúdi disípulugu, ába larágachuni táu tuáya to liránaaguaboun.

⁶ Dán yebe le lachíbaali lan lugúdi Simón Pédro, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, ¿bachíbaalisan nugúdi?

⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Guetó, úati gunfaráanda bání le nadúgübei, gunfaráanda bubeí lárigiñe.

⁸ Ába laríñagun Pédro lun.

—¡Machíbun bubeí nugúdi!

Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjein machíbun nan bugúdi, siñábei gafánran ban núma.

⁹ Ába laríñagun Simón Pédro lun.

—Mámarügüla nugúdi bachíba, chibábei gíñe nújabu lúma nigíbu.

¹⁰ Laríñaga Jesúsu lun.

—Le sun liñábei lágoun, lugúdi rügúñein abúseera lachibúniwa,

ladúga jarúmati líbiri lúgubu. Jugúya, jarúmatün, mámarügü líña sun jugúya.

¹¹ Le laríñagunbei luágu máma lan sun jagía jarúmatiña, ladúga subúdi láni cába lan edéregerei.

¹² Lásun lachíbuni Jesúsu jagúdi, ábaya ladáürunun gamísa to larágachuboun, ábaya lañúurun luágu dábula, ába laríñagun joun.

—¿Gunfaráanda jumútisan le nadúgübei jun? ¹³ Jugúya agúajatün nun Maésturu, lúma Nabúreme, áni richátün ladúga áu ligía, ¹⁴ ánjeinti chibá nubálin jugúdi láu sun Jumáesturun nan áni Jabúreme, lúnti gíne jachíbuni jugúdi júmagua.

¹⁵ Rújadina ában jémpulu jun lun jadúgüni líbe méme le nadúgübei.

¹⁶ Ninárün jáu luágu mñnugun lan ni ában músu lueí liyúbudiri, ni ában le oúnajoúti lueí le oúnajabalin. ¹⁷ Ánjein gunfaráanda jumá buri cátei le áni adúga jumeíme, gúndaabadün.

¹⁸ Mámattia nadímurejaña juágu sun jugúya, subúdi numútiña cátaña lan nanúadirubaña lun nánigume le tímatisaati. Áni lúnti lagúnfulirún le tídaanbei Lerérun Búngiu. “Garábagua le eígubei núma, nuágun.” ¹⁹ Naríñaguñein le jun lubáragiñe lasúseredun, lun dánme lan le lasúseredun, afíne jumámuga luágu áu lan Crístubei. ²⁰ Ninárün jáu luágu le lan erésibiruti le noúnajan, resíbi lumútina gíne, áni le erésibirutina, resíbi lumúti gíne le oúnajabalina.

Ladímurejani Jesúsu luágu ledéregerebei lan Júdas

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Lásun laríñaguni Jesúsu sun cátei le, ába lasándirun sarágu íruni tídan lanígi, ába laríñagun furáangu.

—Ninárün jáu luágu ledéregerebadina lan ában jídaangiñe.

²² Ábati jagúmeserun disípulugu aríagua jawoúguoún, ibídiñounga joun ca lan jádaangiñe uágubei ladímureja Jesúsu. ²³ Áu Juan, le abúrújararun gárada to, ában jádaangiñe disípulugu, le weírubei ínsiñe lun Jesúsu, loúbagiñeñádina lídan adíneruni, ²⁴ ába ladúgün Simón Pédro seíni nun lun nálügüdüni Jesúsu ca lan jádaangiñe uágubei ladímureja. ²⁵ Ábati nayárafaduntima lun Jesúsu, ába naríñagun lun.

—Nabúreme, ¿cáteisán lúnbei ledéregereunibu?

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu nun.

—Nadúdüragüda murúsun fein, le únti níchigoun, ligíaba edéregereana.

Ábati ladúdüragüdüni murúsun fein, ába líchugunun lun Júdas Iscarióte, le liraú Simón. ²⁷ Quei lárügüdünun Júdas fein tugúya, ítara lebéllurun Máfia tídoun lanígi. Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Le lúnbei badúgüni, adúgabei furése.

²⁸ Úati gunfaráanda láni ni ában jádaangiñe ja eígibaña luágu dábula ca lan uágu laríñagei Jesúsu líra lun.

²⁹ Quei Júdas lubeí táubei lágei seínsu, sun jaríñagun yebéti laríñaguña Jesúsu lun lun lagáñijani le jabúseerubei lubá fédu, o lun lan líchugun seínsu joun gudémetiña. ³⁰ Lárigiñe leíginun Júdas fein, ába láfuridun. Gúñeeli óra ligía.

Iséri gumádi

³¹ Lárigiñe láfuridun Júdas, ába laríñagun Jesúsu.

—Larijúa nuweírigin, áu le Wügúri Garaúwarügüti, guetó, arijúame luweírigin Úguchili nuágu. ³² Ánjeinti arúfuda nubálin luweírigin Búngiu, larúfudubei gíne Búngiu nuweírigin, áni ladúgübei madíse. ³³ Nirájüñü, úaadínáme júma sarágu dan. Jáluajabadina, le méme naríñagubei joun juríu naríñagayaali jun guetó. Siñábei jídin le ñjínba

lubei nídin. ³⁴Níchigaali iséri gumádi le jun. lun jínsiñegua jumá júngua. Ítara quei jínsiñe nun, lúnti gíñe jínsiñegua jumá júngua. ³⁵Ánjaün jínsiñegua júngua, jasúbudirubei sun gürígia luágu náni jumá disípulugu.

**Ladímurejani Jesúsu luágu
Ieyéedaguba lan Pédro luágu**

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶Ába laríñagun Simón Pédro lun Jesúsu.

—¿Jalíñounbadibusan, Nabúreme?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Siñáti bafálarunina le ñjínbadina lubei guetó, lachúlürüba wéyu lun bafálarubadina lan.

³⁷Laríñaga Pédro lun.

—¿Ca uágu siñá lubei nafálarunibu guetó? Aráanseedina lun níchuguni nibágari buágu.

³⁸Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Binárün luágu aráanse ban lun bíchuguni bibágari nuágu? Ninárün báu luágu beyéedaguba lan náu úrüwa weíyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu.

**Jesúsu, ligía úmabei
lun lúmoun Úguchili**

14 ¹Merédera jumá láu líbe samínaü, affñe méme jumá luágu Búngiu, affñe méme jugúyame nuágu. ²Níjein sarágu ubáraü tídan lúban Nóguchi lun jaganoún gürígia ñi, lun jamúga máma lan ítara líña, aríñaga náali jamúga jun. Neíbuga lubeiti aráanseja ában ubáraü jubá. ³Lárigiñeme nídin, aráanse neíme ubáraü ligía, ábame nagíribudunya lun nanúgünün númera, lun ñi jumá le méme ñi numuti. ⁴Subúdi jumúti jalíñounbadina lan, subúdi jumúti gíñe úma.

⁵Laríñaga Tomás lun.

—Nabúreme, ibídiñeti woun jalíñounbadibu lan, ¿ída lubáti wasúbudiruni úma?

⁶Laríñaga Jesúsu lun.

—Lun lachúlürüniwa lúmoun Búngiu, áu úmabei, áu inárüni, áu ibágari. Nueígiñe rügüñein gayára lan lachúlürüniwa lúmoun Búngiu Úguchili. ⁷Lun jamúga subúdi nan jun buídu, subúdi jumúti jamúga gíñe Nóguchi, subúdi jumáaliti lúmagiñe guetó, ladúga aríñaja jumáali láu jaríjinina.

⁸Laríñagati Felípe lun.

—Arúfudabei Úguchili woun, buídurügaalime woun.

⁹Laríñaga Jesúsu lun.

—Felípe, lújadina júma, ¿ibídiñegidina bun? Le aríjitina, laríjñein gíñe Búngiu Úguchili, ¿cáti uágu baríñaga nun lun narúfuduni Búngiu Úguchili jun? ¹⁰¿Maffñetibusan luágu anájein lan lídan Búngiu Úguchili, níjein lan gíñe Búngiu Úguchili nídan? Lé buri cátei le naríñagubei jun, máma lan láu náni núngua naríñagei, Búngiu Úguchili le aganoúbei nídan, ligía adúgübalin luwádigimari guánarü.

¹¹Affñe jumá nun luágu anájein lan lídan Búngiu Úguchili, áni lan níjein gíñe Búngiu Úguchili nídan, íbini luágurügü cátei lé buri nadúgübei, affñe jumá nun. ¹²Ninárün jáu, luágu le lan affñeti nuágu, ladúgübei lan cátei lé buri nadúgübei, ladúgüba buri cátei weínamutimaati, ladúga áu, neíbuga le ñjín lubei Nóguchi. ¹³Sun le jamúriajan lídan níri, nadúgübei, arúfuda námugei luweírigun Nóguchi. ¹⁴Nadúgübei furúmiegurügü cátei le jamúriajan lídan níri.

**Líchugun Jesúsu dimúrei luágu
Ióunajabei lan Sífiri Sándu**

¹⁵Ánjein jínsiñe nubei jun, gúnfuli jumá láu le nubeiñe, ¹⁶ábame nayú-

muragan lun Nóguchi lun loúnajan ámu jun newéñegua lun líderagunün, lun gñe líchugun gurásu jun. Ligíaba Sífiri Sándu le subúdíjabúbei lun sun inárüni, júmabei súnwandan. ¹⁷Ja lánigu uboú le, siñáti jerésibiruni Sífiri Sándu ligía, ladúga siñá lan jarjini ni jasúbudiruni, ánjein jugúya, subúdi jumáali, ladúga níjein júma áni leréderuba jídan. ¹⁸Mígirun nubádün jábugua, nagríbudayaba lun júma nan. ¹⁹Málüjadina ánjana marjín jamá güriquia, ánjein jugúya, jarjübadina, áni gabágaribadün ladúga wínwañu níña lan. ²⁰Lárigiñeme liábin Sífiri Sándu lun júma lan lun sun dan, jasúbudirubei luágu anájein lan lídan Nóguchi, jugúya nídan, áu gñe jídan. ²¹Le subúdíjabuti lun nugúmadin áni úaragu ligía lúma, arúfuda lumúti luágu jínsiñe nan lun le tímatimaati. Áni jínsiñejabúbei Nóguchi lun le jínsiñejabuti nun, jínsiñebei gñe nun, arúfudagua áume núngua lun.

²²Ába laríñagun Júdas (mámatia le Iscarióte).

—¿Cásan uágu barúfudaguba lubei búngua woun, máma joun güriquia ja lánigu uboú le?

²³Laríñaga Jesúsu lun.

—Le jínsiñejabuti nun, adúgati gásu láu le nubeíbei, áni línsiñeduba lun Nóguchi, ábame wayábin, áu lúma Nóguchi, agánawa lúma. ²⁴Le mín-siñejabuti nun, madúgünti gásu láu le nubeíbei. Dimúrei le naríñagubei, máma náni, láni Nóguchi le oúnajabalina.

²⁵‘Naríñaguñein sun le jun láu anájagua lan júma, ²⁶Sífiri Sándu le lúnbei loúnajani Nóguchi lídan níri lun líderagunün, larúfudajaba jun, larítaguagüdübädün gñe luágu sun le aríñaga náalibeí jun.

²⁷‘Neíbuga júmagiñe, nígiraali ñurúguau júma—ában luwúyeri ñurúguau le áurügübei gayára lan níchiguni. Mítaraanti queísi ñurúguau

le líchugubei uboú. Magíbedalá jisáminan, manúfude jugúyame. ²⁸Agáamba jumáali naríñagun luágu neíbuga lan, áni nagríbudayaba lan lun júma nan, lun jamúga jínsiñe nan jun láu jinárün, gúndaatün jamúga láu jasúbudiruni luágu neíbuga lan lúmoun Nóguchi, ladúga ligía ínugútimaati nueí. ²⁹Ligía aríñaga gñe nubálin le jun, lun dánme lan lasúseredun, afñe jumámuga.

³⁰‘Madímurejaanjadina sarágu júma, ladúga níteeli le agúmadijabei lídan uboú le. Láu sun mabáfu lan nuágu, ³¹lúnti ítara lúba lan lun lasúbudiruni uboú luágu jínsiñe lan Nóguchi nun, áni adúga náni le lubeíbei nun. Sarájuma, queímoun yágiñe.

Tídibu beíbei lúma tilímun

15 Laríñaga Jesúsu. —Ítara níña quei ában tídibu beíbei le tímatimaati, Nóguchi, ítara líña quei le oúnigirubarun nádü. ²Chaún lumuti furúmieguarügü lídaangiñe nilímun le míinti, atírímujá lumúti le gíin-bei, jarúmagüdaleí lúntima lagíndun. ³Jugúya, jarúmaadün lárígi narúfudajan jun. ⁴Lídan méme jumá ában núma quei lídaañadina lan ában júma. Ában límu siñáti lagíndun ánjein mámañein lubei luágu ídibu, ítara jíña gñe, siñáti jagíndun ánjein máma lubei badúleñu jíña nuágu.

⁵‘Áu ídibubei, jugúya límu. Le badúleñuti nuágu, badúleñu áu luágu, lagínduba gíbe, siñáti jadügün ni cáta úouga áu. ⁶Le merédeti badúleñu nuágu, lágurúba bougudin, ábame lamábeidun queí buri límu le abúdajoubei lun lagudúniwa.

⁷‘Ánjaün asgira badúleñu nuágu, mabúlieidun jumeíme le narúfudajabei, gayáraabei jamúriajani le jabúseerun, áni jibjubei. ⁸Ibíjati Nóguchi inébe-sei dan le gíbe lan jagíndun, áni arú-

fuda jumúti luágu náni jumá dispulugu ja tímátimaatiña láu líra. ⁹Jínsiñetün nun ítara quei nínsiñe lun Nóguchi, ítara méme jumá lubeíti lídan ínsiñeni le nánibeí jun. ¹⁰Ánjaün ñúdiün láu le nubesbei, lídan mémebadün ínsiñeni le nánibeí jun, ítara quei nídin láu le lubeíbei Nóguchi, áni lídan mémeñadina ínsiñeni le lánibeí nun.

¹¹Nadímurejánbei jun ítara lun gayára lun jasúbisiruni úgundani le níchugubei, le gumúti. ¹²Niján nugúmadinbei. lun jínsiñegua jumá júngua quei jínsiñe nun. ¹³Luweírin-ágei ínsiñeni le gayáraabei gáni láni güriágia, lun líchuguni libágari jawágu lumádagu. ¹⁴Numádagu jugúya, ánjein jadúga le nubesbei. ¹⁵Manúgün náadün quei músu, ladúga ibídiñeti le ladúgübei liyúbudiri músu lun, nanúgünün quei numádagu ladúga subúdigüda náali sun le laríñagubei Nóguchi nun jun. ¹⁶Máma jugúya anúadajabalina, áu anúadajabalün, áni rújadina dimúrei jun lun jagúindun gíbe, lun gíne ladúrurun jin. Ítara lúba líchuguni Nóguchi sun le jamúriajan lúma lídan níri jun. ¹⁷Ítara líña lubeíti nugúmadin jun lun jínsiñegua jumá júngua.

Iyéreeguti Jesúsu jáu sun lánigu lun uboú

¹⁸Ánjaün iyéreeguda lun uboú, subúdi jumeí luágu áu lan iyéreegudubei lun furúmiñe. ¹⁹Lun jamúga lánigu jumá uboú, jínsiñetün jamúga joun güriágia ja lánigu uboú quei jínsiñe jánigu joun. Anúadaja numútün jádaangiñe ja lánigu uboú, ligía jiyéreegunbei lun uboú ladúga mámaadün lan láni uboú. ²⁰Jarítagua jumá luágu le naríñagubei jun. “Úati músu íñuguti lueí liyúbudiri.” Ánjein ebaaja jamáadina lubeí, jeíbaa-jabadün gíne, ánjein giñeti madúgün jabeí gásu láu narúfudajan, madúgün-

baña gíne gásu jáu. ²¹Jadúgübei sun le jun, nueígiñe, ladúga ibídiñe lan le ou-najabalina joun.

²²“Lun jamúga meja miábin nan adímureja joun, madúnruntiña jamúga luágu jamájarun lun jerésibirunina, queísiti niábin joun, gadúnruntiña lubeíti luágu figoú ligía. ²³Ja iyéreejabúbaña nun, iyéreeguti gíne Nóguchi joun. ²⁴Madúnruntiña jamúga lun jamúga madúgün nan ni cáta le úagili adúgüti jagánagua, guetó aríja jamáali buri cátei ligía áni láu sun líra iyéreegugidina joun, iyéreegu gíne Nóguchi joun. ²⁵Wel, lasúseredunbei le ladúga lúnti lan lagúnfulirun dimúrei le búriwañubei lídan jalúrudun. “Ába niyéreegudun joun, mébunouga.”

²⁶“Dánme liábin Sífiri Sándu le lún-bei líderagunün, Espíritu le lánina in-árüni le lúnbei nouñajani luágu loúbadina Nóguchi, ligíaba adímureja luágu náni fuleísei. ²⁷Jugúya, jadímurejaba gíne luágu náni fuleísei, ladúga númañadün lan lúmagiñe furúmiñeti dan.

16 “Naríñaguñein buri cátei le jun lun moúnwen lan jaffñen nuágu. ²Jabúgagubadün tídaangiñe jalígilisin, wuríbabei dan jun daríme lun ánjaün lan láfaragua furúmierügu güriágia jilágubei, larítagua luágu lesériwiduñein lan Búngiu láu líra. ³Jadúgübei líra ladúga masúbudirun jamágili lan Nóguchi, masúbudirun jamána. ⁴Naríñaguñein le jun, lun dánme lan le lachúlürün dan ligía, lun jarítapun luágu aríñaga náali lán meja jun.

Le ladúgübei Sífiri Sándu

“Maríñagun numúti meja le jun lúmagiñe binárü ladúga meja júmañadina lan, ⁵ánjein guetó, neíbuga lúmoun le ouñajabalina. Málügüdün lumútina ni ában jádaangiñe jalíñounbadina lan, ⁶jírurügütün luágu

naríñaguni cátei lé buri jun. ⁷Inárüni naríñagubei jun. buítimaati jun lun nídin, ladúga ánjana mídin, miábinbei Sífiri Sándu júmoun lun líderagunün, áni ánjana nñúdün, noúnajabei. ⁸Dánme liábin, ladáriraguagüdübaña güriáia ja ubouágubaña jóungua luágu gaffigoun jamá, luágu gñe níjein lan ában úma le lánina úarani, luágu gñe lagúseragüdübaña lan Búngiu. ⁹Larífudubei joun luágu gaffigoun jamá láu maffínen jamá nuágu, ¹⁰lasúbudiragüdübei joun luágu úaragua nan, láu larífuduni joun luágu nídiba lan le nñjin lubei Nóguchi dánme le nígirunün. ¹¹Líchuguba fe joun luágu lagúseragüdün Búngiu, ladúga agúseragüda láali Máfia, le agúmadijabei lídan ubou le.

¹²Gfbegili lúnti naríñaguni jun, jásiñerubei gunfaráanda guetó. ¹³Dánme liábin Sífiri Sándu le lánina inárüni, larífudajabei sun inárüni jun, ladúga madímurejanbei luágu láni lúngua, le lagáambubei, ligiaba laríñaga. Lasúbudiragüdübei cátei lé buri lúnbei lasúseredun jun. ¹⁴Líchuguba inébesei nun, ladúga lerésibiruba lídaangiñe ninárün, ábame lasúbudiragüdüni jun. ¹⁵Sun le lúmabei Nóguchi, náni gñe, ligía naríñagunbei luágu lerésibiruba lan Sífiri Sándu lídaangiñe ninárün, ábame lasúbudiragüdüni jun.

Lasáansiraguba íruni lun ugúndanime

¹⁶Málüjadina, ánjana maríjin jumá, múrusunmeya dan lárigiñe, ábayame jaríjinina, ladúga neíbuga le nñjin lubei Nóguchi.

¹⁷Ábati jálügüdagun jádaangiñe láni díspulugu jámagua, ába jaríñagun.

—¿Cásan míni lan le? Laríñaga woun luágu málüjali lan ánjein maríjin wamá, múrusunya lánme dan lárigiñe,

ábayame lan waríjini, ladúga leíbuga lan le nñjin lubei Lóguchi. ¹⁸¿Ca míni lan láu “múrusun dan lárigiñe le”? Úati gunfaráanda wamáni ca lan uágu ladímureja.

¹⁹Ába lasúbudiruni Jesúsú luágu busén jama jálügüdaguni, ába laríñagun joun.

—Aríñagatina jun luágu málüjadina lan ánjana maríjin jumá, múrusun lánme dan lárigiñe, ábaya lánme jaríjinina. ¿Ligía le uágubei jálügüdagua júmagua? ²⁰Ninárün jáu luágu jayájuba lan, jirugua jugúyame, ánjañati güriáia ja láni ubou le, jagúndaaruba. Láu sun líra, íbini jiru jumá, lasáansiraguba jírún lun ugúndanime. ²¹Dan le tagúriajan lan ában wúri, súfuru luágu chülúja lan lórate igári, lásun agúriajouáali lan irájü, marítangunjaru luágu igári, ladúga ugúndani le tasándirubei luágu agúriajaru lan ában irájü ubouágu. ²²Ítara líña gñe, jugúya jírutün guetó, naríjayabadün, ábame tabuínchun janígi láu ugúndani, ában ugúndani le úati gayáraati lagídaruni jueí.

²³Lídaanme wéyu ligía, málügüdün jumádiname luágu ni cáta. Ninárün jáu luágu líchugubei lan Nóguchi sun le jamúriajabei lídan níri lúma, jun. ²⁴Chülú lúmoun dan le, mamúriajangidün ni cáta lídan níri, jamúriaja, ábame jibíjin, buin jumámuga láu ugúndani.

Jesucristu, le ásiiragúbalin ubou

²⁵Aríñaga náali buri cátei le jun láu jémpulu, inítebei dan lun madímurejaanjadina lánme jun láu jémpulu, ábame nadímurejan furáangu jun luágu Búngiu Úguchili. ²⁶Lídaanme wéyu ligía, jamúriajaba lúma lídan níri, maríñaguntina luágu nayúmraguba lan lun Nóguchi juágu, ²⁷ladúga ligía guánari jínsiñetün lun. Jínsiñetün lun ladúga jínsiñe nan jun, afíñeedün gñe

luágu lúmagiñe lan Búngiu niábin. ²⁸ Lúmagiñe Búngiu Úguchili náfurida, ába niábin lídoun uboú le, guetó nígiraali uboú le, neíbugaya lúmoun Nóguchi.

²⁹ Ába jaríñagun láni disípulugu.

—Anáti guetó, badímurejaña furáangu, mayúsurunga jémpulu.

³⁰ Aríja wamáali guetó luágu subúdi lan sun cátei bun, moún lumuti bálügüdün luágu ni cáta ladúga subúdi báni jarítangun gürrígia. Luágu líra wafñera luágu lúmagiñe lan Búngiu biábin.

³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Affñedüti guetó? ³² Iníteeli óra, áni guetó guetó, dánme le jachágara-gun sun jugúya, cáda ában luágu loúbadina, ábame jígirunina nábugua, láu sun máma lan nábuguañadina ladúga níjein Nóguchi núma. ³³ Naríñagunbalin sun le jun, lun jadárirun ñurúguau lídan jaffñerun nuágu. Jasúfuriruba uboúagu, ganígi jumá, ¡sirígua náali uboú!

Layúmuragun Jesúsu jawágu lání disípulugu

17 Lárigiñe laríñaguni Jesúsu sun cátei le, ába laríjin siélun, ába laríñagun.

—Nóguchi, chülúja nidáani, rúba inébesi luágu Biraú, ru lámuga gñe Biraú inébesi bun. ² Rújadibu ubáfu lun Biraú jawágu sun gürrígia lun líchugun ibágari magúmuchaditi joun ja bíchugubaña lun. ³ Niján lébunabei ibágari le magúmuchaditi, lun jasúbudirunibu gürrígia amúru le Búngiu ábanrügüti, le inárüti, lúma lun jasúbudirunina, áu Jesucrístu le boúnajabei.

⁴ Rújadina uweíriguni bun ya uboúagu, gumú nan gñe le uágubei boúnajana. ⁵ Guetóti Nóguchi, rúbei uweíriguni le méme méja nánibei nun biñúwarú lubáragiñe meja ñi lan uboú.

⁶ Subúdigüda náali joun ja baságarubaña lídaangiñe uboú lun bíchuguniña nun, cátabu lan. Bánigu meja,

ába bíchuguniña nun, ñúdüntiña láu le bubeíbei. ⁷ Guetó, subúdi jamáali luágu sun lan le bíchugubei nun búmagiñe lan liábin, ⁸ rúnaali ugánu le bíchugubei nun joun áni resíbi jamúti, subúdi jamáali luágu inárüni lan luágu búmagiñe lan niábin, affñeeña gñe luágu amúru lan oúnajabalina.

⁹ Ayúmuraguatina bun jawágu, mayúmuraguntina jawágu lánigu uboú, nayúmuragun jawágu ja bíchugubaña nun, ladúga báni jamá. ¹⁰ Sun le náni, báni, le báni, náni, arijúati nuweírigun jawágu.

¹¹ ‘Áu, meréedina uboúagu, ánjein jagía, jeréderuba. Áu, neíbuga búmoun. Nóguchi sánduti, toúnigi báña ja bíchugubaña nun láu bubáfu lueí jeíguadun, lun lídan jamá ában le tímatimaati quei áu búma. ¹² Dán meja le jáma nan uboúagu, toúnigi numútiña meja ja bíchugubaña nun láu bubáfu, meferidiruntina ni ában jádaangiñe lueídügü Júdas, lun lagúnfulirun le bürúwañubei tídan Berérun.

¹³ ‘Guetó, neíbuga le ñíjin bubeí, luágu anájagua lan uboúagu aríñaga numúti buri cátei le lun jabuínchun láu ugúndani méme le nuágubei. ¹⁴ Rúnaali berérun joun, ába jeyereegudún lun uboú, ladúga máma jamá lánigu uboú ítara queísi máma lan lánigu uboú áu. ¹⁵ Mamúriajaantina búma lun baságaruniña uboúagugiñe, namúria- jan búma lun batoúnigiruniña lueí Máfia. ¹⁶ Ítara quei máma lan lání uboú áu, máma gñe lání uboú jagía. ¹⁷ Derégeguagüda báña jóungua bun, láu lubáfu berérun le inárütibei. ¹⁸ Quei boúnajanina jádoun lánigu uboú láu ugánu lánina asálbaruni, ítara gñe nou- najaniña jádoun lánigu uboú láu ugánu ligía. ¹⁹ Áni derégeguatina núngua bun jawágu, lun gñe jedéregeragun jóungua bun le tímatimaati.

²⁰ ‘Máma rügüñein jawágu namúria- aja búma, amúriajatina gñe jawágu

ja lúnbaña jaffñerun nuágu dánme le jagáambuni ugánu lánina asálbaruni jámagiñe. ²¹ Amúriajatina búma lun lídan jamá ában sun jagía, lun ában méme jamá cátei wáma quei áu búma, amúrü núma, lun lídan jamá ában buídu buídu, lun laffñerun uboú luágu bouñajan nan. ²² Rúnaali uweíriguni le méme bíchugubei nun joun, lun ában méme jamá cátei quei ában méme wamá cátei áu búma, ²³ áu jádan, amúrü nídan, lun jayábin lun ában mémebaña lan buídu buídu, subúdi lámugei uboú luágu bouñajan lan áu, áni jínsiñe jamá bun sarágu quei nísíñe bun.

²⁴ Nóguchi, amúrü íchugubaliña nun, buséntina lun númabaña lan le ñí numuti, lun jaríjini uweíriguni le bíchugubei nun, ladúga jínsiñegubeiñadina bun lubáragiñe ladügúniwa uboú. ²⁵ Nóguchi richáguati, ibídiñetibu lun uboú, subúditibu nun, subúdi jamáli gíñe wügúriña ja luágu bouñajan lan áu. ²⁶ Subúdigüda náali joun cátabu lan, áni nasúbudiragüda mémebadibu, lun ñi lan ínsiñeni le buágubei nun jádan, lun gíñe ñi nan já dan.

Janúgüni Jesúsu adáüra

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

18 Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába láfuridun jáu láni disípulugu lun jóúdin loubáfurugun dúna le cedrón. Níñein ában fulásu lé buri ñí lumuti tídibu olívos, ñíjin lubeí lebélura Jesúsu jáu láni disípulugu. ² Subúdi lumúti gíñe Júdas le alígurubalin Jesúsu, fulásu ligía, ladúga óundaraguañaajaali Jesúsu ñi jáma láni disípulugu. ³ Ába lubeíti lachúlürün Júdas ñíjin jáu sarágu súdeara jáma polisía ja tánina témpulu, jóúnajan jábutigu fádirigu jáma fariseógu. Gárumatetiña, barútiña gíñe lámpu lúma

tóchi. ⁴ Quei subúdi láali lan Jesúsu le lúnbei lasúseredun lun, ába láfuridun, ába laríñagun joun.

—¿Ca jáluajabei?

⁵ Ába jaríñagun lun.

—Wáluajañein Jesúsu le Nazarétna.

Laríñaga Jesúsu joun.

—Áu Jesúsu ligía le jáluajabei.

Ñíñein Júdas le edéregerubalin jáma.

⁶ Dan laríñagunbei Jesúsu joun luágu ligía lan le jáluajabei, ába jeíguadunga múarugún janagoún. ⁷ Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ca jáluajabei?

Ába jaríñagun lun.

—Wáluajañein Jesúsu le Nazarétna.

⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Aríñagaadinatia jun luágu áu lan.

Ánjein áu lubeí jáluajabei, ígira jumáña ja lun jóúdin.

⁹ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun le laríñagubei Jesúsu guánarügü. “Mefédirúnti ni ában jádaangiñe ja líchugubaña Nóguchi nun.” ¹⁰ Ábati laságarunun Simón Pédro lefeínte, ába líbuguni larígei ában lumúsun fádiri le íñutimaabei gíríti Málco. ¹¹ Ába laríñagun Jesúsu lun Pédro.

—Dáboun befeínte tárigoún.

¿Jarítaguatibu funági luágu moun lan nasúfuriruni oúchwagúni le líchugubei Nóguchi lun nasúfuriruni?

Jesúsu ligíbugiñe fádiri le íñutimaabei

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹² Ábati janúgüni súdeara, lúma gumándan, jáma japolisían juríu, Jesúsu adáüra, ába jagúrugini. ¹³ Lárigiñe, ába janúgüni lúbiñoun Anás. Anás ligía limédamurubei Gáifasi, fádiri le íñutimaabei lídan irúmu ligía. ¹⁴ Gáifasi ligía, le méme meja aríñagubei joun juríu luágu buítima lan joun lun loúnwen ában wügúri jawágu sun mútu.

Leyéedagun Pédro luágu subúdi láni Jesúsu

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Ába wouúdin, áu Juan lúma Simón Pédro, lárigi lárigi Jesúsu. Áu, subúditina lun fádiri le ínutimaabei, ábati nebélurun lúma Jesúsu lídoun tübüürü lúban fádiri, ¹⁶ ánjeinti Pédro, ába leréderun bougudi luágu béna. Ligía náfuridunbei, ába nadímurejan túma to ouñgírubalin béna, ába nebélaagüdüni Pédro. ¹⁷ Ábati tálügüdüni ouñgírutu béna Pédro.

—¿Ma bugúya ában jádaangiñe láni güriñgia le disípulugu?

Laríñaga Pédro.

—Uá, máma áu.

¹⁸ Queíti dilíga lubeí, fúguatiñati músu jáma polisía wátu, rára jañáti ñi abácharagua. Ñíñein giñe Pédro jáma, abácharagua larúgürügü wátu.

Lálügüdaguni fádiri le ínutimaabei Jesúsu

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Ába lagúmeserun fádiri le ínutimaabei álügüdaguei Jesúsu cátaña lan lánibaña disípulugu, cátei lan giñe larúfudajabei. ²⁰ Laríñaga Jesúsu lun.

—Bougudi nadímureja ligíbugiñe sun ubouú, súnwandan narúfudajan tídan liglísi lúma témpulurugu le ñí lubei jóundaragua sun juríu, madúgüngidina lubeíti ni cáta arámudaguati. ²¹ ¿Ca uágu bálügüdana? Álügüda baña ja agáambubalina, jagialá aríñagei le uágubei nadímureja joun. Subúdi jamúti le naríñagubei joun.

²² Dan laríñaguni Jesúsu cátei le, ába liábin ában jádaangiñe polisía ja tánina témpulu, ába lagáyuajan ligíbuagun, ába laríñagun lun.

—¿Itara lúba bouñabuni fádiri le ínutimaabei?

²³ Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjein aríñaga nubeí wuríbati, aríñagabeí jalíañein lan luríban, ánjeinti buídu lubeí le naríñagubei, ¿ca uágu bagáyuaja nuágu?

²⁴ Ábati loúnajani Anás gürágu lun Gáifasi, fádiri le ínutimaabei lídan irúmu ligía.

Leyéedagunya Pédro luágu Jesúsu

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Sun dan le, nijágua Pédro abácharagua larúgürügü wátu, ába jaríñagun lun.

—¿Másan amúri ában jádaangiñe láni güriñgia le disípulugu?

Ába leyéedagun Pédro, ába laríñagun.

—Uá, máma áu.

²⁶ Ábati lálügüdüni ában jádaangiñe lumúsuniña fádiri le ínutimaabei, ában lidúje le líbugubei Pédro arígei.

—¿Máfunagi aríja numútibu lúma lídan fulásu lé buri ñí lumuti tídibu olívos?

²⁷ Ábaya leyéedagun Pédro, lídan óra ligía, ába layúgurujan gáyu.

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Ábati janúgüni Jesúsu lúbiñegiñe Gáifasi lun lúbiñoun gumándan. Arúgadeina liñáti, mebélutiñati juríu palásiurugún lueí marúma jamá, siñáme gádan láníña adíneruni le lánina páscua.

²⁹ Ligía láfuridunbei Piláto lun ladímurejan jáma, ába laríñagun joun.

—¿Cásan lidúnrunbei güriñgia le jurúma?

³⁰ Ába jaríñagun lun.

—Lun jamúga madúgün lan wuríbani, medégerun wamúti jamúga bun.

³¹ Ábati laríñagun Piláto joun.

—Barújumei, agúseragüda jumeí quei laríñaguni jilúruden guánarü.

Jaríñaga juríu lun.

—Wagía juríu, maríchatywa lun wáfarun ni ában jilágubei.

³² Ítara líña lagúnfulirún le laríñagubei Jesúsu luágu ligáburí ída lúba lan loúnwen. ³³ Ábaya lebéllurun Piláto palásiurugun, ába lagúarun lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—¿Amúrú Jarúeitebei Juríu?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Luágu bání búngua bálügüdaja luágu líra, ódi ladúga jaríñaguni ámu bun nuágu?

³⁵ Laríñaga Piláto lun.

—¿Juríu funági áu? Binásiñun jáma jábutigu fádirigu, jagía edéregerubalibu nun. ¿Cági bidúnrunbei?

³⁶ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Narúeijan máma lánina uboú le, lun jamúga ítara líña lan, jageíndaguaña jamúga nánigu lun medéregerúniwa nan joun juríu. Máma yána narúeijan.

³⁷ Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Urúei lubeíti amúrú?

Laríñaga Jesúsu lun.

—Urúei áu quei baríñaguni. Agúria-jouátina, núbín áu lídoun uboú le lun naríñaguni le inárünibeí. Sun ja gagáambadibaña lun inárüni, agáamba jamúti le naríñagubei.

³⁸ Laríñaga Piláto lun.

—¿Cáteiti inárünibeí?

Lasiadirúniwa Jesúsu lun ouweni

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Lárigiñe ladúgüni Piláto álügüdajani le, ábaya láfuridun adímureja jáma juríu, ába laríñagun joun.

—Madáritina ni murúsun dúru luágu wügúri le. ³⁹ Quei jéchu jumá lun nígiragüdüin ában adaürúti jun lídan fédu le lání páscua, ¿buséntün lun náfuridagüdüni Jesúsu le jarúeitebei juríu?

⁴⁰ Ábaya jagúaragun sun jagía.

—¿Mígiragüdabeí le! ¿Barabáslá bígiragüda!

Barabási ligía, ában jíwer uti.

19 Ábati lanúgüni Piláto Jesúsu, ába loúnajan abeíchagüdei,

² ába jíchugun ában súdeara ába rídi láuti jíyu leréberugu Jesúsu, ába jadáüraguagüdüni táu ában anáanguni colóru gúchu. ³ Ába jayárafadun lubáduin dan méme aríñageina.

—¿Gabágarilá Jarúeite Juríu!

Ába jagáyuajan ligíbuagun.

⁴ Ábayati láfuridun Piláto, ába laríñagun joun juríu.

—Naságaraali ñájoun lun jasúbidiruni luágu madári nan dúru luágu.

⁵ Ába láfuridun Jesúsu láu rídi láuti jíyu lábulugu, táu lanáangun colóru gúchu. Ábati laríñagun Piláto joun.

—¿Níjan wügúri ligía!

⁶ Dan jaríjinbalin jábutigu fádirigu jáu sun polisía, ába jagúmeserun agúaraja.

—¿Dáguabeí luágu gurúwa! ¿Dáguabeí luágu gurúwa!

Laríñaga Piláto joun.

—Barújumeiti, dágua jumeí luágu gurúwa, ladúga áu, madáritina ni murúsun dúru luágu.

⁷ Ába jaríñagun juríu lun.

—Wagía galúruduntiwa áni según walúrudun, lúnti loúnwen ladúga laríñagun luóguua luágu Liraú lan Búngiu.

⁸ Dan lagáambunbalin Piláto le, ábaitima lanúfudedun. ⁹ Ábaya lebéllurun palásiurugun, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Jalíanasan amúrú?

Moúnabunti Jesúsu ni cáta.

¹⁰ Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Moúnabun bumútina?

¿Ibídíñetisan bun luágu gabáfu nan lun nígiragüdüinibu, gabáfu áu lun nádaraguagüdüinibu luágu gurúwa?

¹¹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Úati jamúga ni murúsun ubáfu búma nuágu lun jamúga míchu lání Búngiu bun, ligía weíritima lubeí lidúnrun le edéregerubalina bun sügú báu.

¹² Lúmagiñe óra ligía, ába lálugun Piláto ída lúba lan lígiragüdüni Jesúsu. Ába jagúaragun juríu lun.

—¡Anjein bígiragüda, máma amúrü lumáda urúei Rómana! ¡Furúmieguarügü le aríñaguti luouógua luágu urúei lan, lágani urúei Rómana!

¹³ Dan lagáambunbalin Piláto líra, ába loúnajan aságarai Jesúsu, ába lañúurun luágu jalaú le agúseragülei, ubáraü le únbei jaríñaga Dúbü, Gabáta lídan jerérun juríu. ¹⁴ Queí buri amídirugujaali, le ában wéyu lubá páscua. Ábati laríñagun Piláto joun juríu.

—¡Niján jurúeite!

¹⁵ Ába jagúragun.

—¡Jilála! ¡Jilála! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!

Laríñaga Piláto joun.

—¿Buséntün nádaraguni jurúeite luágu gurúwa?

Jaríñaga jábutigu fádirigu lun.

—Marúeitetiwa ámu lueí urúei Rómana.

¹⁶ Láu líra, aba ledéregeruni Piláto joun lun ládarawagún luágu gurúwa, ába janúgüni.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Ábati láfuridun Jesúsu barúinaleí lugúruwan lun lídin lídoun fulásu le únbei jaríñaga Lufúlasun Lábu Ichúgü, Gólgota lídan jerérun juríu. ¹⁸ Ñi jádaraguei luágu gurúwa, dágua jagía bián wügüriña úara lúma, ában lueígiñe cáda loúba. ¹⁹ Ába loúnajan Piláto íchigagüda ában abúrjüóuni luágu gurúwa, laríñaga ñi. “Jesúsu Nazarétna, Jarúeite Juríu”. ²⁰ Sarágu jáña jádaangiñe juríu alíjati abúrjüóuni ligía ladúga fulásu le ñí lubei jádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, madíseti ubúrugugiñe, áni abúrjüóuati abúrjüóuni ligía lídan buri dimúrei hebréo, güriégu, lúma latín. ²¹ Ligía jaríñagunbei jábutigu jafádirin juríu lun Piláto.

—Mabúrüdabá ñi “Jarúeite Juríu”, bürüba “Le aríñagubei luágu Jarúeite lan Juríu.”

²² Ába laríñagun Piláto joun.

—Le bürúnaalíbei bürúnaalíbei, ítara lúba.

²³ Lárigiñe jádaraguni súaara Jesúsu luágu gurúwa, ába janúgünun lanáangun, ába jadúgün gádürü fánreinti táu, ába fánreinti lun cáda súaara. Ába giñe janúgünun lisímisin, quei májüchawagún tubeí, ában rügünoun fiésu íñugiñe lun únabun, ²⁴ ába jaríñagun súaara jámagua.

—Majeiridagua wamoún, ájurera wamá tuágu, aríja wamámuga cába lan agáñiroun.

Ítara líña lagúnfulirun le taríñagubei Lerérun Búngiu. “Fánreingua jamútu nanáangun jádaangua, ájurera jagía tuágu nisímisin cába lan agáñiroun.” Ítara líña lubeíti jadúgüni súaaragu.

²⁵ Níñoun lúguchu Jesúsu yaráfa lun gurúwa túma tamúlelua, María to lú-mari Cléofas, túma María Magdaléna.

²⁶ Dan laríjinbarun Jesúsu lúguchu rára nubádu, áu le disípulu lé jínsiñebei lun sarágu, ába laríñagun tun lúguchu.

—Núguchu, nírán biraú.

²⁷ Ába laríñagun nun.

—Nurán búguchu.

Lúmagiñe óra ligía, ába nerésibirunun núbiñe.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Lárigiñe sun cátei le, quei subúdi láni Jesúsu luágu gúnfulijali lan láu sun le lúnbei ladúgüni luágu wasál-barun, ába laríñagun, lun lagúnfulirún le taríñagubei Lerérun Búngiu.

—Mágürabujadina.

²⁹ Níñein ában fúdu táu diweín garújütu, ába jadúdüragüdün ában mudúsi tídan diweín tugúya, ába jíchuguni luágu ában wéwe, ába

jiñúruni luágun liyúma. ³⁰Ába látunun Jesúsu diweín garújütu tugúya, ába laríñagun.

—Gúnfulija sun cátei.

Ába larábachun ligíina, ába loúnwen.

Límiruni ában súdaara loúba Jesúsu táu lefeínte

³¹Wéyu ligía, ában wéyu lubá páscua, mabúseeruntiñati juríu lun leréderun jágubu gurígia luágu gurúwa lídan wéyu le eméraaguagúlei, ladúga weíríti wéyu ligía. Ligía jamúriajaanbei lúma Piláto lun loúnajan ájalajei járuna ja dáwaguñubaña luágu gurúwa, lun gíne lagídarún jágubu nígiñe. ³²Ábati jóúdin súdaara, ába jájalachuni lúruna furúmiñeti, jalá jameí lúruna le ában le dáwaguñubei luágu gurúwa úara lúma Jesúsu. ³³Dan le jayárafadunbei lun Jesúsu, ába jaríjin luágu jiláali lan, ligía májalachun jamáali lubeí lúruna.

³⁴Ába liábin ában súdaara, ába límiruni Jesúsu loúbawagun táu ában efeín, ába láfuridun jítaü lúma dúna nígiñe. ³⁵Áu Juan, le abúrújabalin le, ában le aríjubalin, áni aríñaga numúti inárüni, subúdi numúti luágu aríñaga náni inártüni lun gíne jaffñerun jugúya. ³⁶Ladúga lasúseredunbei buri cátei le, lun lagúnfulirun le taríñagubei Lerérun Búngiu. “Májalachúnwabei ni ában ábuu luágu.” ³⁷Aríñagati gíne tídan Lerérun Búngiu. “Jaríjubei le jímirañagubei.”

Lábunajoún Jesúsu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸Lárigiñe sun cátei le, níñein ában wügúri Arimatéana, gíríti José, falá lumuti meja wügúri ligía Jesúsu, láu sun arámudaguarügü lan ladúga lanúfude jaweí juríu, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma Piláto. Ába líchuguni lun, ába lanúgiñi José lúgubu Jesúsu. ³⁹Ába gíne liábin Nicodémo, lé meja núñdünbei

ayánuja lúma Jesúsu gúñoun, ába liábin láu sarágu ibíñei. ⁴⁰Ábati janúgiñi José lúma Nicodémo lúgubu Jesúsu, ába jóúburaguni táu gamísa to túaguatu láu ibíñei ligía según jagáburi juríu lubá jábunajan. ⁴¹Níñein ában fulúri-ágei lídan fulásu le ní lubei jádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, lídaanti fulásu ligía, níñein ában umúajaü iséri le mayú-surungili. ⁴²Níjin jíchigei lúgubu Jesúsu, ladúga yaráfa lan umúajaü ligía, ladúga gíne agúñeeli lan, gumése wéyu le eméraaguagúlei.

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

20 Wéyu dimáasu, lubá larúgan dan le búrigagili, ába tídin María Magdaléna aríjei umúajaü, dan tachúlürünbei ní, úaali dúbü le lidaú umúajaü ní. ²Ába tídin eñbaagueina le níjin wabeí áu lúma Simón Pédro, ába taríñagun woun.

—Barújama Jesúsu lídaangiñe lumúaja, ibídiñeti woun jalía lan jíchigei.

³Ábati wáfuridun, ába woúdin luágun umúajaü. ⁴Úara woúdin biángubei wagía eñbaagueina, furésetina lueí Pédro, ába nachúlürün furúmiñe luágu umúajaü. ⁵Ába nélemuchun aríja níjin, gamísa rügúñoun naríja ní, mebelútina. ⁶Lárigiñe, ába lachúlürün Simón Pédro, ába lebelurun lídoun umúajaü. Gamísa to aúboun lagúrawagua Jesúsu, tugúya rügúñoun gíne laríja ní. ⁷Gamísati to áuboun loúbarawagúa lichúgü Jesúsu, máma lídaañoun ában túma tó buri áuboun lagúrawagúa, jóúburagu tíña, tábugua. ⁸Ába giñéti nebélurun, ába naríjini le asúseredubei, ába naffñerun luágu saráali lan Jesúsu lídaangiñe oúweni. ⁹Ligíaaliti gunfaráanda náni le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu lásaaruba lan Jesúsu lídaangiñe oúweni. ¹⁰Ábati wagríbudun wábiñoun.

Larúfudagun Jesúsu lúngua tun María Magdaléna

(Mr 16.9-11)

¹¹ Ánjounti María, ába teréderun bougudi ayájuaa lubádu umúajai. Sun nuján lan ayájua, ába télemuchun aríja lídoun umúajai, ¹² ába taríjin bián ánjeligu, jarútu jadáüragun, ñun le ñi lubeí buga lúgubu Jesúsu, ában lichúgügiñe, ában lugúdigíñe. ¹³ Ába jaríñagun ánjeligu jagía tun.

—¿Ca uágu bayájua?

Taríñaga joun.

—Barújama Nabúreme, ibídiñeti nun jalía lan jíchigei.

¹⁴ Quei taríñagun ítara, ába tadígiragun, ába taríjini Jesúsu, niján lan ñi, ibídiñeti tun luágu ligía lan. ¹⁵ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—¿Ca uágu bayájua? ¿Ca báluajabei?

Sun taríñaguti le oúnigirubalin fulúri-ágei adímurejabei tun, ába taríñagun lun.

—Ánjein banúgün lubeí, aríñagabei nun jalía lan bíchigei, barú námugei.

¹⁶ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—¡María!

Ába tagáragun, ába taríñagun lun lídan jerérun juríu.

—¡Rabóni! —míni lan líra, Maésturu.

¹⁷ Laríñaga Jesúsu tun.

—Márügüdába nuágu, ladúga maweínrungidina le ñíjin lubeí Nóguchi. Beíba, baríñagame joun náni disípulugu luágu nefbuga lan le ñíjin lubeí Nóguchi, le gíñe Júguchi, Nubúngiute le gíñe Jubúngiute.

¹⁸ Ábati tídin María Magdaléna awísaraña disípulugu luágu aríja táali lan Jesúsu, áni aríñaga láni buri cátei le tun lun taríñaguni joun.

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun disípulugu

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Wéyu méme ligía güñoun, oúndaragu jáña disípulugu, darúgu béna jáu ladúga janúfude jaweí juríu. Ába lebélu-run Jesúsu, ába laráramun jamídaangua, ába labúsurun joun ítara.

—Níjeinlá darángilau jídan.

²⁰ Lárigiñe laríñaguni líra, ába larífuduni lújabu lúma loúba joun. Ába jagúndaragun disípulugu láu jaríjini Jesúsu. ²¹ Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—Níjeinlá darángilau jídan. Ítara quei loúnajanina Nóguchi, ítara líña gíñe nouúnajanün.

²² Ábati láfurun jawágun, ába laríñagun joun.

—Resíbi jumeí Sífiri Sándu. ²³ Ánjein ferúduna jumá jafígoun ámu, ferúdunawaali, ánjein úa ferúduna jumáni, reídeijali, úouga ferúdunawa lan.

Laríjini Tomás Jesúsu lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni

²⁴ Tomás, ában jádaangiñe dúusu disípulugu le únbei jaríñaga Mádou, úatiti jáma dan le líábinbei Jesúsu. ²⁵ Lárigiñe, ába jaríñagun ja jíbiri disípulugu lun.

—Aríja wamáali Wabúreme Jesúsu.

Ába laríñagun Tomás joun.

—Ánjein maríjin nan lárigi gürábu luágu lújabu, da neíme liraúraü nújabu lídoun júyu le lárigi gürábu, da nújabu lídoun loúba, siñábei nafínerun.

²⁶ Wídü wéyu lárigiñe, oúndaragu jáñaya disípulugu tídan ában múna, ñíñeinti Tomás jáma dan ligía. Láu sun darúgu líña lan béna jáu, ába lebélu-run Jesúsu, ába laráramun jamídaangua, ába labúsurun joun ítara.

—Níjeinlá darángilau jídan.

²⁷ Ába laríñagun lun Tomás.

—Dábei liraúraü bújabu ñájoun, aríja beíme nújabu, da beíme bújabu lídoun

noúba. Masígirabá láu liloúguan affíneni, affínebá luágu áu lan.

²⁸ Ábati laríñagun Tomás.

—¡Nabúreme, Nubúngiute gíne!

²⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Tomás, affíneedibu guetó, ladúga aríja báadina lan, gúndaatiña ja affínerubaña, maríjnga jamána.

Ca lan lébubei tabúrújoún líburu to

³⁰ Adúgayati Jesúsu ámu sarágu miláguru jagbugeíne lání disípulugu, le úabei búruúnu tídan líburu to.

³¹ Labúrúdünburi buri le lun jaffínerun luágu Jesúsu lan Crístubei, le Liraú Búngiu, lun gíne láu lan jaffínerun, gabágari jumá queísi lánigu.

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun sedú jádaangiñe lání disípulugu

21 Lárigiñe, ábaya larúfudagun Jesúsu lúngua joun lání disípulugu láru dúna le gríbeibei Tibérias. Niján ligáburu ladúgüni. ² Lídaañanu ában Simón Pédro, Tomás le únbeibei jaríñaga Mádou, Natanaél, le lílana Caná le lání Galiléa, lirájúñü Zebedeó, jámaya bián jádaangiñe lání Jesúsu disípulugu. ³ Ába laríñagun Simón Pédro joun.

—Neíbuga esénija.

Ába jaríñagun lun.

—Weíbuga gíne búma.

Ába jádinun tídoun jagúne, ába jóúdin, mañúguntiña ni cáta árieibu ligía. ⁴ Dan le arúgadeina lan, ába jaríjini Jesúsu ñi láru dúna, ibídiñetí yebe joun disípulugu luágu Jesúsu lan.

⁵ Ábati laríñagun joun.

—Numádagu, ¿mañúgungidünsan?

Jaríñaga lun.

—Ni cáta.

⁶ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Fíjuma lueígiñe toúnwenren ibítu ugúnein, jañúguba.

Ába jágurun, lárigiñe siñá yebe jacháwarunun séni dúnarugugiñe le jíbe úduraü tídan. ⁷ Ábati naríñagun, aú Juan, lun Pédro.

—¡Jesúsutia le!

Quei lagáambun Simón Pédro luágu Jesúsu lan, ába ladáürunun lanáangun, ába lachúbarun dúnarugun. ⁸ Ja jíbiri disípulugu, ába jóúdin lárun béya táu ugúnein, adúrujeina jamoún séni buin jáu úduraü, quei ában rüğüñe in lan san báduñ jadise lueí béya. ⁹ Dan le jarárirun múarugun, ába jadárirun wátu gemetí láu eñégurau, láu ában úduraü ligíbuagu túma fein. ¹⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Barújuma fiú jádaangiñe úduraü ja sun liñábei jañúguniña.

¹¹ Ába ládinun Simón Pédro tídoun ugúnein, ába ladúrujanun séni lárun béya buin jáu úduraü weínamutiña, san dimí-san úruwañanu, láu sun jíbe, majeíridaguntu séni. ¹² Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jigoúgu, játa bachátí.

Úati ni ában jádaangiñe disípulugu álügüdüti cátei lan, ladúga subúdi jamáni luágu Jesúsu lan. ¹³ Ába liábin, ába lanúgünun fein lújaburugu, ába líchugunun joun, ligía méme ladúga láu úduraü.

¹⁴ Ligía lúruwan larúfudagun Jesúsu lúngua joun lání disípulugu lárigi lásaarun lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

Ladímurejan Jesúsu lúma Simón Pédro

¹⁵ Lárigiñe játun bachátí, ába laríñagun Jesúsu lun Simón Pédro.

—Simón, Liraú Jonás, ¿jínsiñetinasan bun sügú jáu ja?

Laríñaga Pédro lun.

—Ánja, Nabúreme, subúditu bun luágu jínsiñe ban nun.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Toúnigi báñati nánigu queísi ában joúniri mudún buíti.

¹⁶ Ábaya lálügüdüni luágu libíaman weíyaasu.

—Simón, liraú Jonás, ¿jínsiñetinasan bun le tímatimaati?

Laríñaga Pédro lun.

—Ánja, Nabúreme, subúdi bun luágu jínsiñe ban nun.

Laríñaga lun.

—Toúnigi báñati nánigu.

¹⁷ Ábaya lálügüdüni luágu lúruwan weíyaasu.

—Simón, liraú Jonás, ¿jínsiñetinasan bun?

Ába lírudagun Pédro ladúga lálügüdüni Jesúsu luágu lúruwan weíyaasu ánjein jínsiñe lubeí lun, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, subúsi sun cátei bun. Subúsi bun luágu jínsiñe ban nun.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Toúnigi báñati nánigu queísi ában joúniri mudún buíti. ¹⁸ Ninárün báu, luágu dan lán meja núraütimagidibu, ábaja badáüragun, ába bídin le nñjin lumúti babúseera, dánme le weíyaadibu, inúrarügübalime barúna, ábame ladáüraguagüdünibu ámu, ábame lanúgünibu le nñjin lumúti mabúseerun ban bídin.

¹⁹ Láu laríñaguní Jesúsu cátei le, lasúbudiragüdüñein ída lúba lan ligáburi loúnwen Pédro, lun líchugun

uweírugini lun Búngiu láu. Lárigiñe, ába laríñagun lun.

—¡Falábana!

Disípulu le jínsiñegubei

²⁰ Dan ladígiragúnbei Pédro, ába laríjinina, áu Juan, anángüran lan járigi, áu le jínsiñebei sarágu lun Jesúsu, le méme añúurubei loúbagiñe Jesúsu lídan adfneruni, le gíñe álügüdübalin Jesúsu cába lan wádaangiñe edéregerei. ²¹ Dan laríjinbalina Pédro, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nabúreme, ánsan le, ¿cábasan asúsereda lun?

²² Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjana busén labágaridun daríme nagíribudun, ¿cámegi burúma? Amúru, falábana.

²³ Ábati leíbaagun dimúrei jádan jíbiri lánigu Jesúsu luágu moúnwenbadina lán nege, maríñagunti Jesúsu luágu moúnwenbadina lan, aríñagarügüti. “Ánjana busén labágaridun darí lúmoun nagíribudun, ¿cámegi burúma?”

²⁴ Áu méme disípulu le, le achoúru-rubalin buri cátei le, abúrúja náaru gíñe gárada to jalíjaboun guetó. Áni subúdi-wati luágu inárüni lan le naríñagubei.

²⁵ Níjein gíñe sarágu cátei ladúga Jesúsu, ánjein jamúga abúrújoúa ában ában, affínetina luágu mábara tan jamúga buri líburu to abúrújoútu láu lídan sun uboú.

CÁTEI LÉ BURI MEJA JADÜGÜBEI APÓSTOLUGU

Loúnajani Búngiu Sífiri Sándu

1 Lun teófilo. Abürüjatina bun tídan furúmiñetu nigáradan luágu sun le ladügübei Jesúsu, lúma le larúfudajabei, lúmagiñe dan le lagúmeserunbalin luwádigimari ²darí lúmoun wéyu le lamúdeirúnbei siélun. Lubáragiñebei lídin siélun, láu lubáfu Sífiri Sándu aríñaga lumúti cátei lé buri labúseerubei lun jadügüni apóstolugu já meja lanúadajabaña, lárigiñe lídin jámagiñe. ³Lídan bián-wein wéyu le láubei ubouágu lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni, arúfudaguati lúngua furáangu joun sarágu weíyaasu luágu wínwan lan. Ába burítí ladímurejan joun luágu larúeijan Búngiu.

⁴Dán meja le níjeingua lan Jesúsu jáma lání apóstolugu, aríñagati meja joun lun máfuridun jamá lídaangiñe ubúrugugun Jerusalén, laríñaga joun.

—Agúraba jumá lagúnfulirun dimúrei le líchugubei Nóguchi jun, le uágubei naríñaga jun. ⁵Subúdi jumúti luágu badíseigüida lan Juan láu dúna, nasúbudiragüdüñein jun luágu máljadün lan giñe ánjaün badísei láu Sífiri Sándu.

Lamúdeirun Jesúsu siélun

⁶Dan le oundaragujaña lubei lúma Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, ¿Nijánsan dan le lún-bei bíchuguniya linásiñun Israél lun larúeijan?

⁷Laríñaga Jesúsu joun.

—Siñátí jasúbudiruni ídame lan o cába lan dan ladúgei Nóguchi cátei le buri, ligía rügüñein gayára laríñagun ídame lan ladúgei. ⁸Anjein dánme

le liábin Sífiri Sándu juágun, jibjuba ubáfu lun geféen jumá nuágu, dándu Jerusalén quei sun loúbawagu Judéa, Samária, chülú lúmoun lidíse-ágei fulásu ubouágu.

⁹Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, sun añája lan aríaguei, ába liñurúniwa lun lanügüniwa siélun, ába liábin ában juánriñu, ába ladáuragun láu, ába marjín jamáali lan. ¹⁰Níñanu aríagua siélun sun amúdeireina lan Jesúsu, ligía jasáriragun bián wügüriña, jarútu jadáuragun jarúgabú, ¹¹ába jaríñagun joun.

—Wügüriña Galiléana, ¿ca uágu jerédera aríagua siélun? Jesúsu méme le, le amúdeirubei siélun júmagiñe, liábiyaba ítara quei jarjín lídin.

Lanúadirún Matías Iewéñeguame Júdas

¹²Ábati jagíribudun disípulugu lueígiñe wúbü le gíribei Olívos lun ubúrugun Jerusalén, lidíse ában kilómetro. ¹³Dan le jachúlürünbei ubúrugun, ába jamúdeirun tídoun rúmu to ní lubei jagánawa. Níñein Pédro jádan, Jacóbo, Juan, Andrés, Felípe, Tomás, Bartolomé, Matéo, Jacóbo le liraú Álfeo, Simón le lídaanbei adámurini le gíribei Cananísta, lúma Júdas le lamúlen Jacóbo. ¹⁴Oúndaraguatiñaja sun jagía súnwandan lun jayúmragun lun Búngiu jáma lamúlenú Jesúsu, túma María to lúguchu, jáma ja jíbiri würiña.

¹⁵Luágu ában wéyu lídan dan ligía, ába laráramun Pédro jagíbugiñe sun affñetiña ja ñibaña—jawára san-wein gürígia—ába laríñagun joun.

¹⁶—Nidújeñu, lúnti buga lagúnfulirun le laríñagubei Sífiri Sándu liyúmulugugiñe Davíd tídan Lerérun Búngiu, lídan le ladímurejánbei luágu Júdas, le adúndejabáliña ja anügübalin Jesúsu adáura. ¹⁷Ában meja jádaangiñe

wánigu, Júdas, áni seríwiti lun Jesúsu úara wáma. ¹⁸Ába lídin, ába lagáñijan ában fulásu láu seínsu le afáyeirúbei lun luágu wuríbani le ladúgübei. Ába láburijan láu lábubugu únabun, ába lafáüunchün, ába láfuridun sun litíripan. ¹⁹Dan le jagáambunbalin güriquia ja aganoúbaña Jerusalén, ába jagúajan lun fulásu ligía, Acéldama, míni lan lídan jerérun, Fulásu Láni Jítaü.

²⁰Ába lasígirun Pédro arñaga.

—Bürúwañu líña dimúrei buri le luágu Júdas tídan líburu to giriboun Sálmos. Laríñajare ñi.

Reídeitá lúban málouga,
úa jamá aganoútiña tídan.
Arñagati gñe ñi.

Rúalá lubára lun ámu.

²¹Ítara líña lubeíti, lúnti wanúadajan ában wügúri wádaangiñe lé meja wámati sun dan le wáma lubeí Jesúsu, ²²lúmagiñe dan le labásterágüdünbalin Juan Jesúsu darí lúmoun dan le lamúdeirünbei siélun, lun lewéñegua lan Júdas. Wügúri ligía, líchuguba fe úara wáma luágu lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

²³Ábati jíridun bián jádaangiñe. José, le méme giríbei Barsabási, le méme gñe giríbei Jústo, lúma Matías. ²⁴Ába jayúmuragun lun Búngiu ítara.

—Wabúreme, amúrü le subúdiabúbei tun janígi sun güriquia, arúfudabei woun ca lan jádaangiñe bián wügúriña ja anúadira báalíbei ²⁵lun lesériwidunibu queísi apóstolu lewéñegua Júdas. Ladúga féridi láali Júdas lubára ladúga lafigounjan, áni ñúdünja lídoun fulásu le ladúnabei.

²⁶Ábati jíchaajan ubúnuruni, ába láburijan luágun Matías. Lúmagiñe óra ligía, ába ábanjali lan jádaangiñe apóstolugu.

Liábin Sífiri Sándu

2 Dan lachúlürünbei luwéyuri fédu le Pentecostés, oúndaragu jáña sun lánigu Jesúsu lídan ában fulásu. ²Sódini ába lagaambún ában ireíni ñúbinti siéluigiñe quei dan le láfurun ában garábali jéreti, ába lagaambún tídan sun múna to ñí jabei. ³Ábati lasáliragún buri cátei joun camá ligémeri wátu, afánreinjouáñu lun ñi lan ában murúsun loúgiñe lábubugu cáda ában jádaangiñe. ⁴Ába jabuínchun sun jagía láu Sífiri Sándu, ába jagúmeserun adímureja lídan buri ámu luwúyeri dimúrei lueí jerérun quei ladímuregüdüniña Sífiri Sándu.

⁵Lídoun buri dan ligía, ñíburiñanu juríu Jerusalén ja gúnfulitiña lídan jafñen, ñúbintiña lídaangiñe sun fulásu ubouágu. ⁶Dan le jagáambunbalin ireíni ligía, ába jóúndaragunga güriquia, ibídiñeja joun cába lan jasáminara ladúga cáda ában jádaangiñe güriquia jagía, agáamba jamútiña lánigu Jesúsu adímureja lídan jerérun guánarü. ⁷Ába laweíridun janígi, ába jaríñagun jámagua.

—¿Ma funági Galiléana ja adímurejabaña? ⁸¿Ída liñáti wagáambubaliña adímureja lídan lerérun cáda ában wádaangiñe? ⁹Añájein güriquia Pártiana ya, Médiana, Elámna, Mesopotámiana, Judéana, Capadócia, Póntona jáma Ásiana, ¹⁰Frijiana, Panfíliana, Ejíptona lúma lídaangiñe buri fulásu África le yagúroun mémebei lueí Ciréne. Añájein giñe Rómána aganoútiña ya, añájein jádaangiñe, juríu ladúga juríu jamá jagúbürigu, jíbiri, barú jamaali ligáburi jafñen juríu. ¹¹Añájein gñe güriquia Créta jáma Arábiana, sun wagía agáamba wamútiña adímureja luágu luweírigun Búngiu lídan werérun guánarü.

¹²Weírüti janígi súnigubei, ibídiñeja joun cába lan jasáminara, ába buri jálügüdagun jámagua.

—¿Cásan míni lan sun le?

¹³ Jíbiri, ába jéjerajan jáu lánigu Jesúsú, ába jaríñagun.

—Bacháruañanúrügü jáña.

Le laríñagubei Pédro joun güirígia ja ñíbaña

¹⁴ Ábati laráramun Pédro jáma ja jíbiri únsu apóstolugu, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Wügúriña Judéana jáma sun ja aganoúbaña Jerusalén, agáamba jumeí le lúnbei naríñaguni jun buídu, subúdi jumámugei ca lan lílabei cátei le jaríjubei. ¹⁵ Mabácharuántiña wügúriña ja quei jarítagun, néfugubeigili bináafin guetó. ¹⁶ Cátei le, le jaríjubei, ligía lé meja uágubei ladímureja Joél, le proféta, dan le laríñagunbei.

¹⁷ Lídoun buríme lagúmujoun wéyu, líña laríñagun Búngiu, nouñajabei náni Espíritu jádoun sun güirígia,
nadímurejaba jayúmulugugiñe jisáanigu.

Nayáwadaguba joun irájüñü,
lúma joun weíyaaña mútu.

¹⁸ Nouñajabei gñe náni Espíritu jádoun ja esériwidubaña nun lídoun buri wéyu ligía, wügúriña jáma würíña, ábame nadímurejan jayúmulugugiñe.

¹⁹ Narúfuduba buri cátei garíyawaseti siélu,
narúfuduba seíni uboúagu.
láubei jítaü seíni buri ligía, láu wátu geméti, lúma láu juánriñu láuti gumúlali.

²⁰ Labúrigaduba wéyu,
láfuarame játi funáti quei jítaü,
lubáragiñe lachúlürün luwéyuri Wabúreme,
le lúnbei ában lan wéyu weíríti, le maríjngilíbei líbe.

²¹ Áni sun ja amúriajatiña asálbaruni lúmagiñe Búngiu, jasálbaruba.

²² ‘Agáamba jumeí lubeíti le lúnbei naríñaguni, jugúya wügúriña Israelítagu. Jesúsú le Nazarétna, ában meja wügúri le larúfudubei Búngiu jigíbugiñe quei wügúri úraguati láu buri cátei weínamuti, miláguru, lúma buri seíni le ladúgübei Búngiu jagánagua lídaangiñe, quei le jisúbudin. ²³ Láu sun líra, dan le ledéregerúnbei jun, quei ligáburí aráansejani le larítageubei Búngiu lúmagiñe furúmiñeti dan, ába jáfaruni jilágubei láu jedéregeruni joun wügúriña wuríbatíña lun jádaraguni luágu gurúwa. ²⁴ Ába leséfuruni Búngiu lídaangiñe lubáfu ouweni, sarágüda lumúti lúnya labágaridun, ladúga siñá lan gabáfu lan ouweni luágu. ²⁵ Laríñajare urúei Davíd, dan le ladímurejan luágu Jesúsú.

Subúdi numúti luágu númabei lan Nabúreme Búngiu súnwandan,
noubagiñeñein lun úa lan ni cáta lun lebélaagüdün anúfudei nídoun.

²⁶ Ligía lébubei téjerajan nanígi,
ába nadímurejan luágu ugúndani le nídaanbei.

Láu sun wügúri nan garaúwarügüti,
jeménigitina buágu luágu nabágaridayaba lan,

²⁷ ladúga mígirun bubóun nuwáni lídan jabára jiláaña,
mígirun amúriime lun lañáladun núgubu, áu le bánigu le jínsiñebei bun.

²⁸ Arúfuda bumúti úma le anúgübei güirígia lídoun ibágari magúmuchaditi nun,

áni babuínchagüdúbadina láu ugúndani láu abúnja lan nubádu.

²⁹ ‘Nidújeñu, cátei furáanguti le, luágu jilá lan meja wadúje Davíd, bunáwa ligía, gayáraagili waríjini lumúaja chülú lúmoun wéyu le. ³⁰ Davíd, ában meja proféta ligía, áni subúdi lumúti meja luágu aríñaga láali lan Búngiu lun luágu jádaangiñeba lan linébaanfan

liábin Crístu, le lúnbei lañúurun luágu lála. ³¹ Adímurejati lubeíti Davíd luágu lásaarun Crístu lídaangiñe ouweni, luágu giñe merédeboun lan luwáni lídan jabára jiláaña, mañáladun ligíame lúgubu. Ítara líña ladímurejan Davíd luágu Crístu camá jamuga aríagu líña lun, áni ítara líña lasúseredun. ³² Sarágüda lumúti Búngiu Jesúsu méme le lídaangiñe ouweni, sun wagía geféentiwa luágu líra. ³³ Nñurúgüda lumúti Búngiu lueígiñe loúnwenren láu sarágu uweiriguni, ába lerésibiruni Sífiri Sándu lúmagiñe Búngiu queísi laríñaguni Búngiu lun, lun gayáraabei lan loúnajani méme Sífiri Sándu ligía joun sun lánigu ubouágu. Ligía cátei le aríja jumáalibei lúma le agáamba jumáalibei guetó. ³⁴ Máma Davíd amúdeirubei siélun, aríñagati Davíd guánarügü.

Laríñajare Búngiu lun Nabúreme.

“Nñurúba lueígiñe nouwenren,

³⁵ daríme níchuguniña báganiñu lábugiñoun bubáfu.”

³⁶ Lúnti jasúbudiruni sun jugúya linásiñun Israél luágu Jesúsu méme lan le, le jádaragubei luágu gurúwa, adúga láali lan Búngiu lun ligíaba lan Wasálbaragüle, ligíame giñe Wabúreme.

³⁷ Dan jagáambunbalin cátei le, ába lebélorun igárigu tídoun janígi, ába jaríñagun lun Pédro lúma joun jíbiri apóstolugu.

—Wadújeñu, ¿cábasan wadúga?

³⁸ Ába laríñagun Pédro joun.

—Sáansi jumeí jigáburi ligíbugiñe Búngiu, badísei jugúyame cáda ában lídan líri Jesucrístu, ferúdunawa lámuga jiffgoun, ru lámugei Búngiu Sífiri Sándu jun. ³⁹ Ladúga aríñagaali Búngiu luágu líchugubei lan giñe Sífiri Sándu jun, lúma joun jadúgawagun, lúma joun ja aganoubaña díse, lúma joun sun ja lagúarubaña Búngiu lun lánigu jamá.

⁴⁰ Láu buri dimúrei le lúma buri ámu, ladímureja Pédro joun, ába laríñagun joun.

—Séfu jumá lueí asúfuriruni le lúnbei liábin jawágun gürígia wuríbatíña ja.

⁴¹ Ítara liñáti ába jabásterun, ja adúgübaña gásu láu lerérun, ába jayábin queí buri úrtüwa mílu gürígia lun jaffñerun luágu Jesucrístu wéyu ligía. ⁴² Ába jedéregeragun jóungua lun jafúnrendeiruni le jarífudajabei apóstolugu joun, aganoía jagía lídan úarani jámagua, ayúmuragua jagía buri lun Búngiu, oúndaragua jagía lun jeíginun fein to arítaguagülei luágu loúnwen Jesúsu, queísi meja laríñaguni joun apóstolugu lun jadúgüni.

Jabágarí furúmiñetiña lánigu Crístu

⁴³ Súngubei láuñanu luweírín anígí luágu buri seíni lúma buri miláguru le ladúgübei Búngiu jádaangiñe apóstolugu. ⁴⁴ Sun ja affñerubaña, lídaañanu ában, ába buríti jafánreinjani le jámati jádaangua. ⁴⁵ Jalúgurajeí buri jafúla-sun lúma le jámati, ába jafánreinjani lebégi según lemégeirun cáda ában. ⁴⁶ Ságü wéyu jóúndaragun témpulurugu lun jájuduragun lun Búngiu. Lárigiñe, ába jóúndaragun lúbiñe ában jádaangiñe lun jeíginun fein to arítaguagülei luágu loúnwen Jesúsu, lúma lun jeígin le lán-ina ságü wéyu, lídan ában láu ugúndani lúma gudémege. ⁴⁷ Ábaja jadímurejan weírígu luágu Búngiu, ábati jínsiñe jamá joun gürígia, ábatíja anáajeina lániña Búngiu ja asálbareinabaña jánwoun.

Lareídagun ában meíbugunti

3 Luágu ában wéyu, ába lídin Pédro lúma Juan témpulurugu ladaúnrín úrtüwa rábounwéyu, le lórate ayúmura-guni lun Búngiu. ² Ságü wéyu, nñínein lan ában wügúri meíbugunti lúmagiñe lagúriajóun, barúwarügütíja añúura lubádu tubéneri témpulu le giríbei “Béna

Buídumeraüti” lun lamúriajan seínsu jáma ebélurutiña témpulurugun. ³Dan le laríjinbaliña meíbugunti ligía Pédro lúma Juan jebélura lan témpulurúgun, ába lamúriajan seínsu jáma. ⁴Ábati jaríjin Pédro lúma Juan luágun, ába laríñagun Pédro lun.

—Aríjabá wawágun.

⁵Ába laríjin jawágun, agúraba yebe jíchugun seínsu lun. ⁶Ába laríñagun Pédro lun.

—Maseínsutina, níchigaali le númati bun. lídan líri Jesucrístu le Nazarétna, sarába, beíbuga.

⁷Ábati lárügüdüni Pédro lueígiñe lújabu le loúnwenren, ába línúraguni, óra ligía, ába ledérebugudun lugúdi lúma lumúrugute. ⁸Ábati lachúbarun lun laráramun, ába leíbugun. Ába lebélorun jáma témpulurugun, eíbugeina, achúbajeina, adímurejeina luágu luweírigin Búngiu. ⁹Ába jaríjini sun gürígia eíbuga lúma adímureja luágu luweírigin Búngiu. ¹⁰Weírítiti janígi luágu le asúseredubei lun, quei subúdi jabálin wügúri ligía, subúdi jameí luágu ligía lan leñaja añúurubei amúriaja tubéneri témpulu le gíríbei “Béna Buídumeraüti”.

Lapúrichijan Pédro témpulurugu

¹¹Mígiragüdüni lumútiñati meíbugunti le areídagubei Pédro lúma Juan, súnti gürígia, ába jeíbaagun láu luweírín janígi luágun tubáranda témpulu le gíríbei Salomón, le ñí jabei. ¹²Dan le laríjini Pédro cátei le, ába laríñagun joun gürígia.

—Jugúya Israelítagu, ¿ca uágu laweírída janígi? ¿Ca uágu jaríaguawa camá jamuga wagía areídaguagüdúbalin wügúri le, eíbugagüdei láu wabáfu o láu lan wagúnfulin lúma Búngiu? ¹³Máma líña, Búngiu, le Jabúngiute binádu wagúbürigu Abrahám, Isáac lúma Jacób, ligía areídaguagüdúbalin

wügúri le lun líchuguni líñun-ágei uweírigin lun Jesucrístu le Liraú, ligía lé meja jedéregubei joun lúrudugu, áni dan lálugan Piláto lígiragüdüni, májatün. ¹⁴Lubáragiñe jamúriajan lun lígirawagüdüni Jesúsu le jarúmabei áni richágua, amúriajarügü jugúya lun lígirawagüdüni ában gáfarajati. ¹⁵Ítara líña jáfaruni le íchugubalin íbágarí tmatimaati. Ába lásaaragüdüni Búngiu lídaangiñe oúweni, áni gefeéntiwa luágu líra. ¹⁶Níjan wügúri le jaríjubei áni subúdi jumeí, láu lubáfu méme Jesúsu ligía, lerésibira érei. Wafíñen luágu Jesúsu, ligía areídaguagüdúbalin buídu buídu quei jaríjini.

¹⁷Subúdi náali, nidújeñu, luágu íbídiñe lán meja jun ca lan jadúgübei dan le jáfarunbálin Jesúsu, jugúya jáma jábutinu. ¹⁸Láu sun líra, gúnfuli lumúti Búngiu lé meja laríñagubei jádaangiñe profétagu, luágu lúnti lan lasúfuriruba lan Crístu. ¹⁹Ligía lubeíti, ígira jumeí binádu jigáburí, giríbu jumá lun Búngiu, chibáwa lámuga jífigoun. ²⁰Ábamei gayára lan loúnajan Búngiu eméraguni tun juwáni, oúnajaya leíme Jesúsu le Crístu, le aráanseelíbei lubáragiñe furúmiñeti dan woun. ²¹Láu sun, lúnti lan leréderun Jesucrístu síelu guetó daríme laráanseruni Búngiu sun cátei quei laríñaguni jádaangiñe profétagu ja derégeguaañabaña jóungua lun, lídan meja dan le binádu. ²²Ítara líña lubeíti aríñagati meja Moisés joun binádu wagúbürigu. “Louñajaba Wabúreme Búngiu ában proféta jídaangiñe guánarügü quei loúnajanina. Ánja jumá lun sun le lúnbei laríñaguni jun, ²³ladúga sun ja amájarutiña lun le laríñagubei proféta ligía, jagídarúba jádaangiñe lánigu Búngiu, ábame jagúnrinchawagún.”

²⁴Ítara líña lubeíti, sun profétagu lúmagiñe Samuél darí lárígiñe, adímurejatiña libúgürü buri cátei le

lúnbei lasúseredun lídoun buri wéyu le. ²⁵Jugúya lúnbei jerésibiruni sun le laríñagubei Búngiu jádaangiñe profétagu, luáguti gñe jufúleisein darádu lé meja ladúgubei Búngiu jáma binádu wagúbürigu dan le laríñagunbei lun Abrahám. “Nabínirubaña sun güirgia ja ubouagubaña láu ában jádaangiñe binébaanfaangu.” ²⁶Ába lanúadajani Búngiu Liraú lun loúnajani jun furúmiñe, jugúya juríu, lun labínirunün cáda ában jádaangiñe, láu laságarunün lídaangiñe luríban jigáburu.

Pédro lúma Juan jagíbugiñe gumádimatiña

4 Nígiña Pedro lúma Juan adímureja joun güirgia, ligía jayábin jafádirigun juríu, jáma jábutigu sudaara ja oúni-girubárun témpulu, jáma ja lídaanbaña jadámurin saduséogu. ²Gánitiña ladúga jarúfudajan Pédro lúma Juan joun güirgia, aríñaga jagía luágu arúfudúa lan luágu jásaaruba lan güirgia lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun ladúga sará lan Jesúsu. ³Ábati janúgüniña adáüra, ába jádaruniña furísunrugun darí larúgan quei dárüjali lubeí. ⁴Sarágu jáña jádaangiñe ja agáambubalin ugánu le jíchugubei apóstolugu affñerutiña luágu. Ja affñerubaña járügü wügúriña, queí buri seíngü mílu.

⁵Larúgan, ába jóundaragun jábutigu juríu, wügúriña weírigutiña lídan jafínen, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, Jerusalén. ⁶Níñein gñe Anás le fádiri le ínutimaabei, Gáifasi, Juan, Alejándro jáma sun ja jádaangiñebaña lufámilian Anás. ⁷Ábati jóunajan anúgei Pédro lúma Juan, ába jíchuguniña lamídan jadámurin, ába jaríñagun joun.

—¿Ca áu ubáfu, o ca ídan íri jareídaguagüdei wügúri le?

⁸Buin líña Pédro láu Sífiri Sándu, ába laríñagun joun.

—Jábutigu juríu jáma wügúriña weírigutiña lídan waffínen. ⁹quei jálügüdúniwa luágu buíti le adügúbei lun ában wügúri sánditi, ída líña lan lareídawaguágüdün, ¹⁰buséntiwa lun jasúbudiruni, jugúya jáma sun güirgia ja Israelítagu, luágu láu lan lubáfu Jesucrístu le Nazarétna niján lubeí wügúri le ya jigíbugiñe areídaguañu. Láu lubáfu Jesucrístu, le meme jádaragubei luágu gurúwa, le lásaaragüdúbei Búngiu lídaangiñe ouweni, lareídagua. ¹¹Jesúsu le, ligía queísi dúbü le áubei jíchiga mebéreseni, jugúya le queíbaña ábunagutiña múna, áni nñúbinjali Jesúsu lun ligíaba lan quei dúbü le mégeiwatimaabei lídan bunáguai. ¹²Úati ámu lun lasálbaruniwa lueídügüya Jesucrístu, ladúga míchuti Búngiu ámu íri ubouágu lun gayára lan wasálbarun lueígiñe.

¹³Dan jaríjini gumádimatiña luágu adímureja jamá Pédro lúma Juan manúfudeiga ni murúsun, áni subúdi jameí luágu máma jamá güirgia atúriajatiña sarágu, luágu güirgia jamá ja furúmieguariügü, ába laweíridun janígi, ábati jasúbudiruni luágu jádaangiñetiña lan já meja eíbugubaña lúma Jesúsu. ¹⁴Queíti níñein lubeí wügúri le areídawaguágüdúbei jáma, rára ligía, siñáti jaríñagun lúrudugu ni cáta. ¹⁵Ábati jóunajaniña lúrudugu Pédro lúma Juan lúma wügúri le areídaguualibei bougudin lueí jadámurin lun gayáraabei lan jayánujan jámagua. ¹⁶Jaríñagati.

—¿Cábasan wadúga jáu wügúriña ja? Sun ja aganoubaña Jerusalén subúdi jamúti luágu adúga jamáali lan miláguru le, áni siñáti wayéedagun láu. ¹⁷Lun mabúrchagun lan ugánu luágu cátei le lídan sun fulásu, wewerídiraña lun madímurejandügüya jamá ni ca un lídan líri Jesúsu lúmagiñe ugúñe.

¹⁸ Ábati jagúarun joun lun jebélu-run, ába jariñagun joun lun ni lan ca uágu lun madímurejan jamá, marúfudajan jagíame lídan líri Jesúsu. ¹⁹ Ába jariñagun Pédro lúma Juan joun.

—Samína jumá júngua ánjein buídu lubeí ligíbugiñe Búngiu lun ladúgün le jubeíbei, ígira le lubeíbei Búngiu. ²⁰ Wagía, siñáti wámanichun láu cátei le aríja wamáalibei lúma le agáamba wamáalibei.

²¹ Ábayati j ewéridiruniña gumádimitiña, ába jígiragüdüniña. Madáritiña ída lúba lan jadúgün ni cáta jáu ladúga adímurejatiña buri güriña buíti luágu Búngiu luágu cátei le asúseredubei. ²² Wügüri le areídagubei láu miláguru ligía, sügü láu bián-wein irúmu láu.

Jamúriajan affñetiña manúfudei lúma Búngiu lídan jesériwidun lun

²³ Dan le jáfuridun Pédro lúma Juan furisunrugugiñe, ába jouúdin le ñí jabei jibirigu, ába jabájüdaguni sun le jariñagubei jábutigu fádirigu jáma wügüriña weírigutiña joun. ²⁴ Dan jagáambubalin, ába jayúmuragun sun jagía lun Búngiu, ába jariñagun.

—Wabúreme, amúrü Búngiubei le adúgübalin siélu, ubou, barána lúma sun cátei. ²⁵ Amúrü, aríñagatibu láu lubáfu Sífiri Sándu liyúmulugugiñe Davíd lé meja esériwidubei bun.

¿Ca uágu jagáñida ja mámabaña juríu, samína jagía lun jadúgüni cátei le siñábei jadúgüni?

²⁶ Inúraguatiña lurúeitegu ubou joungua, oúndaraguatiña lábutigu fulásu lun jadúgün wuríbani lun Wabúreme Búngiu lúma lun Crístu le lanúadajabei.

²⁷ Áni suséreti ítara, oúndaraguatiña Heródes luma Póncio Piláto lídan ubúrgu le, jáma ja mámabaña

juríu, lúma jáma Israelítagu lun jadúgün wuríbani lun Biraú Jesúsu le sándubei, le banúadajabei. ²⁸ Láu líra, adúga jamúti sun le baráansejabei lun lasúsereduba lan. ²⁹ Guetóti, Wabúreme, aríjabei jasiadiruniwa, rúba anígi woun, wagía le esériwidubalibu, lun wadmúrejan buágu manúfudeiga, ³⁰ gayára lámuga gíne wareídagugüdüni sánditiña, adúga wagíame miláguru lídan líri Biraú Jesúsu le sándubei, láu bubáfu wawágu.

³¹ Dan le lásurun jayúmuragun, ába lánjingichun fulásu le ñí lubei jouúndaragua, ába jabuínchun sun jagía láu lubáfu Sífiri Sándu, ába japúrichijani lerérun Búngiu manúfudeiga.

Sun cátei jáni súngua luágu

³² Sun ja affñerubaña, ában lábu jarítagnun, ában lábu jabúseerun. Úati ni ában aríñaguti luágu lumégen luágu láni lan lábugua, sun cátei jáni súngua luágu. ³³ Ába jasígirun apóstolugu adímureja luágu lásaarun Wabúreme Jesúsu lídaangiñe ouweni láu sarágu ubáfu, ábati labíniruniña Búngiu sun jagía sarágu. ³⁴ Úati ni ában jádaangiñe emégeiruti ni cáta ladúga sun ja gafúlasunbaña o gában, ába buri jalúgurunun, ába janúgüni tebégi, ³⁵ ába jadéregeruni joun apóstolugu lun lafánreinjouú jádan ja emégeirutiña. ³⁶ Queíburi, ñíñein ában jádaangiñe ladúgawagun Leví jádan, gíríti José, agúriajouúti luágu ubouju le gíríbei Chípree, ába jáchuni apóstolugu Bernabé, míni lan líra, “Le Íchigubei Gurásu”. ³⁷ Wügüri ligía, ába lalúguruni lufúlasun, ába lanúgüni seínsu edéregera joun apóstolugu.

Jafígoun Ananías túma Safíra

5 Ñíñein gíne ában wügüri gíríti Ananías, túma Safíra, to lúmari, ába gíne jalúgurun ában fulásu. ² Wügüri le, ába lanúgün lídaangiñe seínsu, ába lídin

láu líbiri joun apóstolugu, lafámura camá jamuga ligía rügúñein libjín luágu fulásu. Áni subúsititi sun cátei tun lúmari. ³Ábati larínagun Pédro lun.

—Ananías, ¿ca uágu bígira lun lagáñiruni Máfia baritagun lun layéejagüdüñibu lun Sífiri Sándu, lun beréderun láu líbiri seínsu le afáyerúbei bun luágu fulásu? ⁴¿Ma funági bufúlasun meja fulásu? Lárigiñe balúguruni, ¿ma biseínsun lun badúgüni le babúseerunbei láu? ¿Ca uágu basáminara badúgüni cátei le? Búngiu bálugubei bayéedagun, máma wügúriña.

⁵Dan lagáambuni Ananías cátei le, ába láburujan ouwe. Súnti ja asúburubalin cátei le, ába janúfudedagun. ⁶Ábati jayábin wügúriña, ába jóuburaguni Ananías, ába janúgüni ábuna.

⁷Queíburi úrúwa óra lárigiñe, ába tebélorun lúmari Ananías, ibídiñoun ni cáta tun luágu le asúseredubei. ⁸Ába larínagun Pédro tun.

—Arínagabei nun, ¿luágu ebégi le jarínagubei jalúgurei fulásu?

Ába tarínagun.

—Ánja, luágu ebégi ligía.

⁹Ábati larínagun Pédro.

—¿Ca san uágu jebélura lídoun úraduni lun jóuchaguni láni Búngiu Espíritu ítara? Añatén ja anúgübalin búmari ábuna, janúgadibu gíñe.

¹⁰Lídan méme óra ligía, ába táburujan ouwe lubádu lugúdi Pédro. Dan jebélurun wügúriña, jadáriroun jíláaru, ába jaságarunun, ába jábununun loubagiñe túmari. ¹¹Súnti güriñe ja affíñebaña luágu Crístu jáma sun ja asúburubalin cátei le, ába janúfudedagun sarágu.

Sarágu buri miláguru lúma seíni

¹²Adáaguatiña buri apóstolugu sarágu seíni lúma miláguru jádan güriñe, ábati buri jóundaragun sun affíñetiña

lídan fulásu témpulurugu le gíribei “Barandá Salomón”. ¹³Úati meja ni ában jádaangiñe ja mámabaña affíñetiña lun jóundaragun jáma affíñetiña ladúga janúfude, láu sun jínsiñe jamá sun affíñetiña joun güriñe, sarágu. ¹⁴Eíbu wéyu, eíbu jayábin güriñe lun jaffínerun luágu Jesucrístu, dándu wügúriña queísi wúrriña. ¹⁵Quei jadúgüña lan apóstolugu sarágu miláguru, ába jaságaruniña güriñe sánditiña úmadoun tídan jabáari lun dan lan lásügürün Pédro, gayára lan jareídagun láurügü tadágarun liyáwa jawágu. ¹⁶Núbintiña gíñe sarágu güriñe lídaangiñe buri fulásu yaráfati lun Jerusaléoun jáu sánditiña jáma ja gawágutiña espíritugu wuríbatíña, sun jagía areídaguatiña.

Jeíbaajóun Pédro lúma Juan

¹⁷Léti fádiri le ínútimaabei jáma ja jánigu saduseógu ja lúmabaña, ába jabuínchun láu gimúgü, ¹⁸ába janúgüniña apóstolugu, ába jadáürüniña. ¹⁹Ába ladáraruni ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli tubéneri furísun áriebe ligía, ába láfuridagüdüniña, ába larínagun joun.

²⁰—Jeíba, jaráramame témpulurugu, ábame jabájüdagun joun ja ñíbaña luágu iséri ibágarí le líchugubei Jesucrístu joun güriñe.

²¹Dan jagáambuni cátei le, ába jóúdin témpulurugun bináafingua, ába jagúmeserun arúfudaja.

Súnti dan le, le fádiri le ínútimaabei jáma ja lúmabaña, ába jóundaruniña líñun-ágei lúrudu, ja súnbaña Israelítigu weírigitíña, ába jóúnajan anúgaña apóstolugu furísunrugugiñe. ²²Dan jachúlürünbei polisía furísunrugu, madári jamútiña ñi. Ába jagíribudun, ²³ába jarínagun.

—Darúñu líña wadárirunun furísun, ñíñanu súaara bénabu óunigira, dan le

webélurunbei, madáritiwa ni ában já-daangiñe apóstolugu ñi múnada.

²⁴ Dan le jagáambunbalin jábutigu fádirigu lúma jábuti súdaara ja oúnigirubarun témpulu cátei le, ába jálígüdagun jóungua cába lánfuna ídan lébeda cátei le. ²⁵ Lídan óra ligía, ligía liábin ában wügúri, ába laríñagun joun.

—Ja wügúriña ja jádarubaña furísun-rugun, añájein témpulurugu arúfudaja joun güriña.

²⁶ Ábati lídin jábuti oúnigirutiña jáu súdaara, ába janúgüniña láu buídu, ladúga janúfude lueí jachámuragun güriña dúbü jawágun. ²⁷ Dan jachúlürün jáu, ába jíchuguniña ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu, ába laríñagun fádiri ínutimaati joun.

²⁸ —Wéridi wamáadün lun marúfudajandügüya jumá lídan líri Jesúsu, áni ¿ca jadúga? Buíngüda jumá sun Jerusalén láu le jarúfudajabei, áni buséntün jíchuguni dúru wawágun luágu loúnwen wügúri ligía.

²⁹ Ábati loúnabun Pédro jáma ja jíbiri apóstolugu, ába laríñagun.

—Lúnti wagáambuni Búngiu lun wadúgüni le lubeíbei lubáragiñe le jabeíbei wügúriña. ³⁰ Le Jabúngiute binádu wagúbürigu, ligía ásaaragüdúbalin Jesúsu, le méme jáfarubei láu jádaraguni luágu ában gurúwa. ³¹ Rúlaali Búngiu uweiriguni lun, ñurúgüdaleí lueígiñe loúnwenren, adúga láali Ábutime lúma Asálbaragülei, gayára lámuga jígiruni Israelítagu binádu jagáburi, lun gíñe ferúdunawa lan jafígoun. ³² Geféentiwa luágu líra, geféenti gíñe Sífiri Sándu le líchugubei Búngiu joun ja ñídünbaña láu le lubeíbei.

³³ Dan jagáambunbalin líñun-ágei lúrudu cátei le, ába jagáñidun, ába yebe jabúseerun jáfaraguniña jilágubei.

³⁴ Ñíñein ában fariséo jádan lúrudugu, gíriti Gamaliél, maésturu lánina

lilúrudun Moisés, inébeti joun güriña sarágu. Ába laráramun, ába laríñagun lun janúgüniwa apóstolugu lídaangiñe adámurini luágu murúsun óra, gayára lámuga ladímurejan jámarügü lúrudu.

³⁵ Ába laríñagun joun gumádimatiña.

—Wügúriña Israélna, toúnigi jumátia láu le lúnbei jadúgüni jáu wügúriña ja.

³⁶ Jarítagua jumátia luágu íñuragua lán meja Teudás lúngua aríñaga luágu ában lan wügúri weiriguti ligía, ába jafálaruni gádürü-san wügúriña, áni afarúati jilágubei, súnti ja afálarubalin, ába jawáragadagun, ába lagúmuchun sun cátei. ³⁷ Lárigiñe, lídan lidáni jabájüdúniwa güriña, ligía líñuragun Júdas le Galiléana lúngua, sarágu jáña afálaruti lídan labúseerun yebe lagáragun luágun gumádi. Áfarúati gíñe, ába gíñe jawáragadagun sun ja afálarubalin. ³⁸ Ígira jumáña lubeíti wügúriña ja, memétera jumá jámoun.

Ladúga ánjein jáni lubeí wügúriña cátei le jarúfudajabei lúma le jadúgübei, lagúmuchaguba, ³⁹ ánjein láni lubeí Búngiu, siñá jubei agúnrinchagua. Toúnigi jumá, mageíndagua jumá lúma Búngiu.

⁴⁰ Ába jánjanrun súngubei láu le laríñagubei. Ábati jebélaagüdúniña apóstolugu, ába jabeíchuniña, ába jaríñagun joun lun jebé lan jadímurejan lídan líri Jesúsu. Lárigiñe, ába jígiragüdúniña, ⁴¹ Ába jáfuridun apóstolugu jámagiñe lúrudugu, gúndaañu láu laríjiniña Búngiu queísi güriña gadúnamatiña lun jasúfuriruni busígana luágu líri Jesúsu. ⁴² Merédetiti jarúfudajan témpulurugu lúma tídan buri muna ságü wéyu, aríñaga jagía luágu Jesúsu lan Crístubei le agúrabajoúbei.

Jáluajóuniwa sédü ídejatiña

6 Lídan dan ligía, quei agíbedeina jamátima affíñetiña luágu Jesucrístu,

ába jagúmeserun ja adímurejabaña güriégu adárrira jadúnrun ja adímurejabalin jerérun jurú, ába jariñagun luágu mibíjin jamá würiña güriégu ja jiláañabaña úmari eġini dan le lafánreinjoúniwa, ságü wéyu. ²Ábati joúndaruniña dúusu apóstolugu affñetiña, ába jariñagun joun.

—Mabuđunti lun wígiruni wapúrichijani lerérun Búngiu lun wagíaba lan afánreinjei eġini. ³Ligía lubeiti nidújeñu, áluga jumá sédü wügúriña jídaangiñe ja gafñerúati jawágu, ja chúbaña áu, ja derégeguatiña joúngua lun Sífiri Sándu le gumúti, lun jadúgüni wadágimanu le. ⁴Wagía, wedéregerubei wadáani lun ayúmuraguni lun Búngiu luma lun warúfudajani lerérun.

⁵Ába júaradun súnġubei lídan cátei le, ába janúadiruní Estéban, le ában wügúri buín líña láu affñeni luágu Jesucrístu áni derégeguañu líña lúngua lun Sífiri Sándu le gumúti, Felípe, Prócoro, Nicanór, Timón, Parménas lúma Nicolás le Antioquiana, lé meja afálarubalin ligáburi jafñen jurú. ⁶Ába janúgüniña le ñjin jabeí apóstolugu, ába jayúmuragun lun Búngiu jáu, ába jíchuguni jájabu jawágu lun jabíniruniña.

⁷Ába gíbetimaajaña lan agáambuti lerérun Búngiu lídan sun fulásu, agánwoundeina jagía affñetiña Jerusalén furése, ába giñe jafñerun sarágu fádirigu jurú luágu Jesucrístu.

Ladáürün Estéban

⁸Adáaguatiña Estéban, le ábanbei wügúri le buínbei láu ubáfu lúma abíniruni lúmagiñeti Búngiu, miláguru lúma sefni jádan gürgía. ⁹Ábati jagúmeserun gürgía asígeneja luágu, gürgía jagía, tídaangiñetiña jalígilisin jurú to gíriboun “Idámunigu Joúnguaña”, jáma Ciréna, Alejandríana, Cilíciana jáma Ásiana.

¹⁰Siñáti joun lúma Estéban, ladúga láu lichú áu le líchugubei Sífiri Sándu lun ladímureja. ¹¹Ábati jafáyeirun wügúriña lun jariñagun luágu agáamba jamáani adímureja wuríba luágu Moisés lúma luágu Búngiu. ¹²Ábati jafúdagüdüniña gürgía, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma wügúriña weírigutiña lídan jafñen jurú, ába járügüdüni Estéban, ába janúgüni ligíbugiñoun líñun-ágei lúrodu. ¹³Ába giñe jálugun yeetiña lun jariñagun luágu lerédera lan adímureja wuríba tuágu témpulu sándu lúma luágu lilúrudun Moisés. ¹⁴Jariñaga.

—Agáamba wamúti laríñagun luágu lagúnrinchaguboun lan Jesúsu Nazarétna témpulu, sáansi leíme igáburi le lígirubei Moisés woun.

¹⁵Dánti jaríjini lúrudugu jáma sun ja ñibaña ligíbu Estéban, ítara líña camá ligíbu ában ánjeli.

Ladímurejan Estéban luágu lufúleisein

7 Ábati laríñagun fádiri le ínutimaabei lun Estéban.

—¿Inárüni sun cátei le?

²Ába loúnabun.

—Nidújeñu, nagúbürigu, agáamba jumána. Weíriguti Búngiu, arúfudaguati meja lúngua lun Wáguchi Abrahám dan le Mesopotámia lan, lubáragiñe lídin agánawa Harán. ³Ába laríñagun lun. “Ígirabeí bageíra jáma bidújeñu, beíba lídoun fulásu le lúnbei narúfuduni bun.” ⁴Ábati láfuridun Abrahám Caldéagiñe, ába lídin agánawa Harán. Lárigiñe, ába loúnwen lúguchi, ába lanúgüni Búngiu Abrahám lídoun fulásu le ñi lubei wagánawa guetó. ⁵Míchuti ni murúsun múa lun lídan fulásu le, aríñagarügüti lun luágu lachúlürüba lan dan lun lánibeí lan ageíraü le jáu sun ladúgüwagun, láu sún meja marájüñügüli lan Abrahám

lídán dan ligía. ⁶Aríñagati Búngiu lun luágu jaganoúba lan ladúgawagun quei teréncha lídan jageíra ámu, luágu idámunibaña lan ñi, amúdirúa jagíame luágu gádürü-san irúmu. ⁷Aríñagati giñe Búngiu lun. “Nagúseragüdübaña lílana fulásu le anügübaliña idámunime, lárigineme lásügürün gádürü-san irúmu, ábame jáfuridun ñígiñe, ábame jesériwidun nun lídan fulásu le.” ⁸Adúgati Búngiu ában darádu lúma Abrahám, ába lerésibiruni Abrahám circuncisión, liseñime darádu ligía. Ligía, dan lubei lagúriajounbei liraú Abrahám le Isáac, ába lerésibiruni circuncisión luágu wídü wéyu láu, ítara giñe ladúga Isáac lun Jacób le liraú, adúgaleí Jacób, le méme gíribei Israél, joun dúusu lirájüñü, ja jagúbüri-gubaña dúusu türübu ja gíribaña Israelítagu guetó.

⁹Lirájüñü Jacób ja, ja binádubaña wagúbüri-gu, ába jagímugajan lun José le jamúlen, ába jalúguruni lun lanügün Ejíptoun quei idámuni. Ñínein Búngiu lúma José, ¹⁰ába leséfuruni lídaangiñe sun lidíjeri láu líchugun gunfaráandau lun. Ába lagáñeiragüdüni lufúleisein Faraón, le lurúeite Ejípto lun, ába líchuguni José ábutime ñi Ejípto lúma tídan líban Faraón.

¹¹Ábati ladágarun ában ilámaü lídan fulásu le Ejípto lúma Canaán, deréti meja dan ligía, madáritiñati binádu wagúbüri-gu cába lan jeíga. ¹²Ába lagáambun Jacób luágu níjein lan eíginí Ejípto, ába louñajaniña lirájüñü, ja binádu wagúbüri-gu, ñi. Ligía furúmiñetibeí jaweíyasun. ¹³Le libíaman jóudin, ába larúfudagun José lúngua joun líbugañanu lúma lamúlen, ítara líña lasúbudirúniña urúei lidújeñu José. ¹⁴Ábati louñajan José anúgei Jacób le lúguchi jáu sun lufámilian, Ejíptoun, úruwañanu-wein-queínsi gürígia jagía. ¹⁵Ítara líña lídinbei

Jacób agánawa Ejípto, le ñi lubei louwe, ñi lubei giñe jóuwegua binádu wagúbüri-gu. ¹⁶Átiri irúmu láriginé, ába lanügüniwa jábu ñígiñe lídoun fulásu le gíribei Síquem, ába jabunún lídan umúajaü lé meja lagáñijabei Abrahám jámagiñe lirájüñü Hamor ñi Síquem.

¹⁷‘Dan le layárafadúnbei dan lun lagúnfulirun dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám, gíbeeña ladúgawagun Israél Ejípto. ¹⁸Ábati lagúmeserun ában urúei agúmadija Ejípto le ibídiñejabubei lun José. ¹⁹Ába layéeraguniña urúei ligía warásan jurú, amúdiragua láña binádu wagúbüri-gu, águragüdáña jasáanigu ja figígiña joun lun jóuwegun, gumúgua lámuga warásan. ²⁰Lídan dan ligía, ligía lagúriajoun Moisés, ában irájü buídumeraüti, ába jagúriajani lagúbüri-gu jábiñe luágu úrüwa játi. ²¹Dan lachúlürünbei dan lun jáguruni, ába jáguruni, ába tabúduni liraú urúei Ejíptona, ába tagúriajani quei tiraú. ²²Ligía lafúnrendeirubalin Moisés líchú jáu Ejíptona, áni gabáfutiti lídan le laríñagubei lúma le ladúgübei.

²³‘Dan le bián-weñjali irúmu láu Moisés, ába lálugun lídin aríjaña lirásan ja ladúgawagun Israél, ja ñibaña Ejípto. ²⁴Ába laríjin ában Ejíptona amúdiragua ában jádaangiñe, ába lídin Moisés íderaguei lidúje, ába leséfuruni láu láfaruni Ejíptona ligía jilágubei. ²⁵Moisés, jarítaguati luágu jasúbudirúbei lan Israelítagu luágu ligíaba lan layúsura Búngiu lun jésefurún lídaangiñe le gádaanbaliña, jagía, masúbudirun jamúti. ²⁶Larúgan, ába ladúnragun Moisés jáma biáma Israelítagu ageíndagua jámagua, ába yebe labúseerun laráandaragüdüniña jámagua. Ítara líña laríñagunbei joun. “Ában mémetia mútu jugúya, ¿ca uágu jageíndagua júmagua?” ²⁷Ábati ládaruni wügüri le áluajabei

wuribu lúma le ában, ába laríñagun lun. “¿Ca íchubalibu ábutime lúma agúseragüdüttime wádan? ²⁸ ¿Buséntibu gíñe báfarunina quei báfaruni Ejíptona ligía gúñaari?” ²⁹ Dan lagáambuni Moisés cátei le, ába lanúrajan, ába lídin Madiáoun. Ába leréderun agánawa ñi quei teréncha, ába jáguchi lan bián irájüñü ñi.

³⁰ ‘Bián-wein irúmu lárigiñe, ába lasálriragun ában ánjeli lun lídan fulásu mageírawati, yaráfa lun wúbü le gíríbei Sinaí, liábin lun quei wátu geméti lídan ában búbugati. ³¹ Ába laweíridun lanígi Moisés láu cátei le laríjubei, dánti layárafadun lúntima laríjini buídu, ába lagáambun laríñagun lumálali Wabúreme Búngiu. ³² “Áu Jabúngiute binádu bagúbürigu, Lubúngiute Abrahám, Lubúngiute Isáac lúma Jacób.” Ábati lagúmeserun Moisés adádagara láu anúfudei, májaali ni lun laríjin ñíjin. ³³ Ába laríñagun Búngiu lun. “Gidáboun bigeídin lueígiñe bugúdi, ladúga fulásu le ñi bubei rára, fulásu sánduti. ³⁴ Aríja náali jasúfurirun numútuniña Ejípto, agáamba náali jagúajan láu igárigu, neséfuraaña lubeíti. Jigábu lubeíti, nouñajadibu Ejípto.”

³⁵ ‘Láu sun mebéresen jamá láu Moisés, álügüda jameí ca lan íchubalin ábutime lúma agúseragüdüttime, oúnaja lumúti Búngiu quei ábuti lúma quei eséfujati, adímurejeina Búngiu lídaangiñe ánjeli le asálriragubei lun lídan búbugati. ³⁶ Moisés aságarubaliña binádu wagúbürigu Ejíptogiñe, adúga ligía miláguru buri lúma buri cátei weíriguti lídan fulásu ligía, lídan Barána Funáti, lúma lídan fulásu mageírawati, luágu bián-wein irúmu. ³⁷ Moisés meme le, ligía aríñagubei joun Israelítagu. “Loúnajaba Búngiu ában proféta jun jádaangiñe guánarügü jibíriña, quei loúnajanina. Adúga jumá

gásu láu.” ³⁸ Lídan le añája lubeí Israelítagu adamurigu lídan fulásu mageírawati, Moisés meme le, ába ladímurejan lúma ánjeli luágu wúbü le Sinaí, ába lásügüragüdüni lerérun ánjeli ligía joun binádu wagúbürigu. Ligía le erésibirubalin ugánu le adúrarubei lun sun dan lúmagiñe Búngiu lun lásügüragüdüni woun.

³⁹ ‘Májatiña meja binádu wagúbürigu jagáambuni Moisés, mebéreseruntiña láu, busénrügü jagía jagíríbudun Ejíptoun. ⁴⁰ Ábati jaríñagun lun Aarón. “Buséntiwa lun badúgün búngiugu woun lun jóudin wabá wabá, ladúga ibídiñeti woun ca lan susérebei lun Moisés, le aságarubaliwa Ejíptogiñe.” ⁴¹ Ábati jadúgün ában tiyáwa bágasu lun jasándunme, ába jáfarun anímaalugu lun jadágaragüdün tun jasándun, ába jadúgün fédu lun jagúndaarun láu cátei le jadúgübei láu jájabu. ⁴² Ábati ladíreirun Búngiu jaweí, ába lígiruniña lun jájuduragun joun warúguma ja siélubaña. Ítara líña labúrüdün tídan jalíburun profétagu.

Jugúya Israelítagu, ¿áfaratün funági anímaalugu lun jadágaragüdün nun lídan bián-wein irúmu le jáubei lídan fulásu mageírawati?

⁴³ Madúgün jumúti líra, lubáragiñe lira, barú jumuti jisándun Molóc tídan lágei to jadúgüboun lun, túma tiyáwa warúguma to gíríboun Renfán, to gíñe janúgüboun quei jisándun, iyáwaü buri ja jadáagun guánarügü lun jájuduragun joun.

Ligía naságarubadün lubeí jageíragiñe, nouñajaünme yagúroun meme lueí Babilónia.

⁴⁴ ‘Lídan fulásu mageírawati, ñíñoun méja lúban Búngiu to gadíñurúwadiboun jáma binádu wagúbürigu, ñi lubei lerédera Búngiu jáma. Adúga lumútu Moisés lúban

Búngiu tugúya queísi larúfuduni Búngiu lun lun ladúgünun. ⁴⁵Nújeingua méja múna tugúya jáma jadúgawagun binádu wagúbürigu, ába janúgünun jámawagua lídoun fulásu le ní lubei wagánawa guetó, dán meja le lagáñeirubalin Josué wuríbu jawágu mútu ja mámabaña juríu já meja aganoúbaña ya. Ítara líña, nújeingua lubeí líban Búngiu tugúya lídan fulásu le darí lidáani Davíd. ⁴⁶Daríti urúei Davíd fuleísei ligfbugiñe Búngiu, ába labúseerún yebe ladúgün ában témpulu lun laganóun Lubúngiute Jacób ñi, ⁴⁷Salomón adúgubarun témpulu tugúya, ⁴⁸láu sun, maganoún lan Búngiu le weírigutimaabei tídan buri ligílisi to jadúga gürígia, queí meja laríñaguni proféta.

⁴⁹Siélu nálabei le ní lubei nañúura lun narúeijan, ubouú, le ní lubei neméraaguagüdei nugúdi.

¿Cába tuwúyeri múna jadúga nun? líña laríñagun Búngiu.

¿Cátei fulásu le ní lubei gayára lan neméraagun?

⁵⁰¿Ma funági nadúga sun cátei le láu nújabu?

⁵¹Ába lasígirun Estéban aríñaga joun.

—Ánjein jugúya, derégubeiñóun janígi, magáambaditün lun lerérun Búngiu, ítara jíña quei ja ibídiñe-jabúbaña lun Búngiu. Súnwandan májatün lun Sífiri Sándu, ítara jíña quei binádu jagúbürigu. ⁵²¿Ca jádaangiñe profétagu mouserun jabaña binádu jagúbürigu wuríba? Ni ában, áfaragua jamútiña já meja adímurejabaña luágu liábin Crístu le richáguabei, guetóti dan liábin, ába jalúguruni joun láganiñu, ába jáfaruni jilágubei. ⁵³Jugúya le erésibirubálin lilúrudun Búngiu jamagiñe ánjeligu, mídintün láu.

Loúnwen Estéban

⁵⁴Dan jagáambunbalin cátei le, ába jagáñidun buídu, ába lacúnrinjan jári luágu Estéban, le jagáñi lun. ⁵⁵Ánjein Estéban, buin líña láu lubáfu Sífiri Sándu, ába laríjin siélun, ába laríjini luweírigun Búngiu, luma Jesúsu rára lueígiñe loúnwenren Búngiu. ⁵⁶Ába laríñagun joun.

—¡Aríja jumá! Aríagu níña lun siélu darágu, luma Jesúsu le Wügúri Garaúwarügüti, lueígiñe loúnwenren Búngiu.

⁵⁷Ába jadáuruni jarígei láu jájabu lueí jagáambuni, ába jayábin sun jagía luágun, agúarajeina. ⁵⁸Ába jaságaruni ubúrugugiñe, ába jígirunun gefeéentiña janáangun lábugiñe laríajaan ában wügúri gíriti Sáulo, ába jachámuragun dúbü luágun Estéban. ⁵⁹Súnti añája lan achámuragua dúbü luágun, ába layúmuragun Estéban lun Jesúsu, ába laríñagun.

—Nabúreme Jesúsu, resíbiboún nuwáni.

⁶⁰Lárigiñe, ába lájjuduragun, ába lagúaragun.

—Nabúreme, míchigabá dúru jawágun lueígiñe figoué.

Lárigiñe laríñaguni le, ába loúnwen.

Leíbaajaniña Sáulo ja afíñebaña luágu Crístu

8 Sáulo, gúndaatiti láu láfarún Estéban.

Wéyu méme ligía, ába lagúmeserun ában oúnwenbun eíbaajouáni jawágun ja affíñebaña luágu Jesucrístu, Jerusalén. Ába janúragun lídoun buri lirájüñü fulásu Judéa luma Samária le mí-betiña gürígia ñi, apóstolugu rügúñanu manúrajan. ²Ába jayábin wügúriña ja derégeguatiña joúngua lun Búngiu, ába jábununi Estéban láu sarágu íruni luágu loúnwen. ³Ábati lasígirun Sáulo eíbaa-

jaña affñetiña, ábaja lebélorun tídon sun muna lun laságaruniña wügúriña jáma wúriña adúruujeina, ába louñaniña furisunrugun.

Lapúrichijoun ugánu buíti luáguti asálbaruni Samária

⁴Apúrichija jamúti ja anúrjabaña Jerusaléngiñe ugánu buíti luágu chúlú lan Jesucrístu lun lasálbaruniña sun gürígia, sun le ní lumuti jóudin. ⁵Ába lídin ában jádaangiñe, gíriti Felípe, lídon ában ubúru gu Samária, ába lagúmeserun adímureja joun ja níbaña luágu Crístu. ⁶Ábaja jóundaragun gürígia, ru jagía jarígei lun le ladímurejabei Felípe, aríja jameí buri giñe miláguru le ladáagubei. ⁷Ladúga sarágu buri gürígia ja gawágutiña espíritugu wuríbatíña, areídaguatiña, ába buri jáfuridun espíritugu wuríbatíña jagía agúarajeina jádaangiñe, areídagua jagía sarágu derégüdaaña jamá, mešbuguntiña. ⁸Súnti gürígia lídan fulásu ligía, gúndaatiña luágu cátei le.

⁹Nínein ában wügúri lídan fulásu ligía, gíriti Simón, gabíñarajati meja, lúñajaali ayéejaña gürígia Samariána láu laríñagun joun luágu máma lan furúmieguarügü gürígia ligía. ¹⁰Agáambaja jamútítija sun gürígia buídu, jámagiñe ja gudémegutiña dagá jámoun ja weírigutiña, ába jaríñagun.

—Ibíja lumúti gürígia le oúnwenbun lubáfu Búngiu.

¹¹Adúgatiñatija gásu láu, ladúga lúñajaali ayéejaña láu labíñarajan. ¹²Dan le jaffñerunbei luágu ugánu le líchugubei Felípe joun luágu larúeijan Búngiu luma luágu Jesucrístu, dándu wügúriña quei wúriña, ába jabásterún. ¹³Simón meme ligía ába giñe laffñerun, ába giñe labásterún, ába lagúmeserun afálarei Felípe, le luweírin lanígi láu buri oúnwenbun buri miláguru luma seíni le ladáagubei Felípe.

¹⁴Dan le jagáambunbalin apóstolugu ja Jerusalébaña luágu resíbi jamáali lan Samariána lerérun Búngiu, ába jóunajani Pédro luma Juan ní. ¹⁵Dan le jachúlürünbei, ába jayúmuragun jawágu affñetiña ja Samariána lun liábiba Sífiri Sándu jádoun, ¹⁶ladúga miábingili lan Sífiri Sándu lídon ni ában jádaangiñe, badíseirügügiña lídan líri Wabúreme Jesúsu. ¹⁷Ábati jíchuguni Pédro luma Juan jájabu jawágu, ába liábin Sífiri Sándu jádoun.

¹⁸Dan le laríjinbei Simón luágu núbun lan Sífiri Sándu jádoun gürígia dan le jíchuguni apóstolugu jájabu jawágu, ába lálugun lagáñijani ubáfu ligía jámagiñe láu seínsu. ¹⁹Ába laríñagun joun.

—Rújumei giñe ubáfu le nun, lun dánme lan níchuguni nújabu luágu furúmieguarügü, lun giñe lerésibiruni Sífiri Sándu.

²⁰Ábati laríñagun Pédro lun.

—Bešba máfiougatin láu sun biseínsun, ladúga jarítaguatibu luágu gayára lan lagáñijoun cátei le ledéweejan Búngiu. ²¹Maríchatibu, mafánran bugúya lídan wesériwidun lun Búngiu, ladúga múaraantu banígi ligíbugiñe Búngiu. ²²Ígirabeí buríban le, ayúmuruaguabá lun Búngiu, lun ferúduna lánibu luágu luríban barítangun. ²³Ladúga aríja numúti luágu buin tíña lan banígi láu wuríban, áni ragúñu liñálibu Máfia.

²⁴Ábati laríñagun Simón.

—Ayúmuruagua jumá lun Búngiu nuágu lun masúseredun lan ni cáta nun lídaangiñe le jaríñagubei.

²⁵Larígiñe jíchugun fe luágu Jesucrístu luma jadímurejani lerérun Búngiu lídan fulásu ligía, ába japúrichijani apóstolugu ugánu buíti luáguti lasálbaruniña Jesucrístu gürígia lídaangiñe jaffgoun lídan sarágu lirájüñü fulásu Samária, luágu jawéyasun jarígoún Jerusaléoun.

Felpe luma wügüri le Etiopiana

²⁶ Lárigiñe cátei le, ába laríñagun láni Wabúreme Búngiu ánjeli lun Felpe.

—Aráansebá, beíba luágun sur lídaangiñe úma le arárirubei Jerusaléngiñe lun ubúrugun Gáza.

Ligía úma le ástügürubei lídaangiñe fulásu magefrawati. ²⁷ Ába laráanserun Felpe, ába lídin. Luágu lefbuguniwágu, ába ladárirun ában wügüri Etiopiana lubá lubá. Wügüri ligía siñáti garaú lan, ában wügüri weíriguti, ligía giñe gamánjaribei láu sun tiseínsun Candáce to lurúeite Etiopía. Liábiñati wügüri ligía Jerusaléngiñe lárigi lídin ájuduragua lun Búngiu.

²⁸ Lagíribuduñáti lageíroun, ñun tídan ában cárü, alíijeinaloún lilíburun proféta Isaías. ²⁹ Ábati laríñagun Sífiri Sándu lun Felpe.

—Yaráfabá tuágun cárü túra.

³⁰ Ába leíbaagun tuágun cárü, ába lagáambuni lalíjaña lan tídan lilíburun Isaías, ába laríñagun lun.

—¿Gunfaráanda bumútisan le balíijabei?

³¹ Ába laríñagun wügüri ligía lun.

—¿Ída lubági gunfaráanda náani, úaga cába lan afúnraanguáguidei nun?

Ába laríñagun lun Felpe lun ládinun lúmoun lun lañúrun loúbagiñe.

³² Niján buri dimúrei le lalíijabei.

Quei mudún, lanügúwa lun lafarún jilágubei,

ítara quei leréderun mudún maníñu jagíbugiñe ja ásarubalín líyu,

ítara líña giñe maríñagun lan ni cáta.

³³ Únabuti lanügún, áni michugúnwati lirícha lun,

siñábei ladímurejóun jawágu ladúgawagun,

ladúga gumúja lan labágaridun uboúagu.

³⁴ Ába laríñagun wügüri ligía lun Felpe.

—Adúgabei fuleísei nun, aríñagabei nun, ¿cáteisan le uágubei laríñagei wügüri le abúriijabei dimúrei le, lu-oúgua, ódi luágu ámu?

³⁵ Ábati lagúmeserun Felpe arífudajei Lerérun Búngiu lun, lúmagiñe le ñígiñe lubei lagúmesera alíija, ába líchuguni ugánu luáguti Jesúsu lun.

³⁶ Dánti le jásügürünbei lídaangiñe ában fulásu le ñí lubei dúna, ába laríñagun wügüri ligía.

—Nijántia dúna, ¿siñátisan nabásterun?

³⁷ Laríñaga Felpe lun.

—Ánjein affíne bubei luágu Jesucrístu táu sun banígi, gayáraati babásterun.

Laríñaga wügüri ligía lun.

—Affínetina luágu Jesucrístu lan Liraúbei Búngiu.

³⁸ Ábati laráramagüdúnun cárü, ába jarárirun biángubei jagía dúnarugún, ába labásterágüdüni Felpe. ³⁹ Dan jamúdeirun dúnarugugiñe, ába lanügüni láni Búngiu Espíritu Felpe ñígiñe, ába maríjin láali lan wügüri ligía. Ába lasígiruni lefbugun, gúndaanu.

⁴⁰ Ába ladáriragun Felpe lúngua Azóto, ába lídin lídaangiñeina fulásu apúrichijeinaleí ugánu luáguti Crístu darí lachúlürün Cesaréa.

Lerésibiruni Sáulo Crístu queísi lasálbaragüle

9 Sun dan ligía, merédeti lasiadiruniña Sáulo affínetiña luágu Jesucrístu. ² Ligía lídinbei lúmoun fádiri íñutimaati lídan jaffínen juríu amúriaja gárada láutu ubáfu lun lídin tídan buri jalígilisin juríu to Damáscoboun áluajaña ja afálarubalín lémeri Crístu lun lanügüniña adáüragua Jerusalén, dándu wügüríña quei würiña. ³ Luágu lefbuguniwágu, dan yaráfaali lun Damáscó, sódini ába ladúnraagun ában larúgounga siélugiñe, geyégua láu.

⁴ Ábati láburiĵan Sáulo múarugún, ába lagáambun laríñagun ában umálali lun.

—Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beſbaajana?

⁵ Ábati laríñagun Sáulo.

—¿Cátabusan Nabúreme?

Ába laríñagun umálali ligía.

—Jesúsu áu, le méme beſbaajabei.

⁶ Sarába, belúba ubúrugun, laríñawagúba bun ñi cába lan badúga.

⁷ Wügúriña ja úarabaña lúma Sáulo lídan luweŷasun, ába jaráramun láu luweŷin janígi ladúga agáamba jamúti umálali, áni maríjin jamúti le adímurejabei. ⁸ Ába lásaarun Sáulo múarugugíne, dan le léfegechúnbalin lágu, maríjinjali. Ábati jártügüdüni lújabu, ába janúgüni ubúrugun Damásko. ⁹ Ába leréderun úruwa wéyu ñi maríjina, meígin líña, mátun ni cáta.

¹⁰ Ñíñein ában afíñeti luágu Jesucrístu ñi Damásko gíríti Ananías, le únbei layáwadagua Wabúreme Jesúsu, ába laríñagun lun.

—¡Ananías!

Ába loúnabun.

—Anája ya, Nabúreme.

¹¹ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Beſba guetó guetó luágu úma le gíríbei Surúti, danme le bachúlürün lúbiñe Júdas, bálügüdejame luágu ában wügúri Társona gíríti Sáulo. Badárirubei ñi ayúmuragua lun Búngiu, ¹² áni ayáwadaguaali ában wügúri gíríti Ananías lun, ába líchuguni lújabu luágu lun gayára lan laríjin.

¹³ Dan lagáambunbalin Ananías cátei le, ába laríñagun.

—Nabúreme, gíbeeñátia abájüdagutiña nun luágu wügúri ligía lúma luágu sun wuríbani le ladáagubei joun ja afíñebaña buágu, Jerusalén. ¹⁴ Guetó, líabiña ñájoun láu ubáfu jámagine jábutigu fádírigu lun ladáuraguniña sun ja bánigubaña.

¹⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Beſba, ladúga anúadira náali wügúri ligía lun ladímurejan nuágu joun güri-gia ja mámabaña juríu lúma joun jarúeitegu, lúma gíne joun Israelítagu. ¹⁶ Narúfudubei sarágu cátei le lúnbei lasúfuriruni nueígiñe lun.

¹⁷ Ábati lídin Ananías lídoun fulásu le ñi lubei Sáulo. Ába lebélorun múnadoun, ába líchuguni lújabu luágu, ába laríñagun lun.

—Nidúje Sáulo, loúnajañadina Wabúreme Jesúsu le arúfudagubei lúngua bun luágu úma le ñígiñe lubei biábin, lun gayáraaya lan baríjin, lun gíne berésibiruni Sífirí Sándu.

¹⁸ Lídan óra ligía, ába leíguadun camá jamuga arúraü lueígiñe lágu, ábaya laríjin. Lídan óra ligía, ába labásterún.

¹⁹ Lárigiñe, ába leígin, ábaya lejéredun, ába leréderun átiri wéyu jáma afíñetiña ja aganoúbaña Damásko.

Lapúrichijan Sáulo Damásko

²⁰ Ába lagúmeserun Sáulo apúrichija tídan buri jalígílisin juríu, laríñaga luágu Jesúsu lan Liraúbei Búngiu. ²¹ Súnti ja agáambubalín, ába laweíridun janígi, jaríñagati.

—¿Másan niján wügúri léñaja eſbaajabáliña ja afálarubalin Jesúsu Jerusalén? ¿Ma ligía méme le ñúbinbei ya lun lanáanguniña adáura, lun ledéregeruniña joun jábutigu fádírigu juríu?

²² Ábatimá lapúrichijan Sáulo láu anígi, arúfudei luágu Jesúsu lan Crístubei le lúnbei lasálbaruniña güri-gia lídaangiñe jafígoun, darí lun labúlieidaguágüdüni jáu jurfu buri ja aganoúbaña Damásko.

Leséfurun Sáulo jaweí juríu

²³ Lárigiñe sarágu wéyu, ába jelédegun juríu lun jáfaruni Sáulo jilágubei, ²⁴ ába lasúbudirawagüdüni le jabúserubei jadúgün lun Sáulo.

Wéyuagu, áriebu, jagúrabanja juríu luágu béna le áfuridagülei le láni ubúругu Damáscu lun jáfaruni jilágubei. ²⁵ Ába jíchuguni affñetiña lídoun ában faníñe weíríti, ába jarárigüdúni áriebu lueígiñe barieru le geyégubei láu ubúругu, ába leséfurun.

Sáulo ubúругu Jerusalén

²⁶ Dan le lachúlürünbei Sáulo Jerusalén, ába yebe lálugun ladaragun lúngua jádoun affñetiña, sun jagía, janúfudetiña lueí, ladúga maffñetiñá yebe luágu affñejali lan luágu Jesucrístu. ²⁷ Ába lanúgüni Bernabé jagíbugiñoun apóstolugu. Ába labájjudagun joun luágu laríjini Sáulo Jesúsu luágu leíbuguniwágu, lúma luágu ladímurejan Jesúsu lun, lúma luágu lapúrichijan Sáulo furáangu luágu Jesúsu ubúругu Damáscu. ²⁸ Ábati jerésibiruni Sáulo queísi jánigu, ába leíbugun jáma Jerusalén, ²⁹ apúrichijeina luágu Wabúreme Jesúsu furáangu. Lárigiñe ladímurejan luágu Jesúsu jáma juríu ja adímurejabaña güriégu, asígeneja ligía jáma, ába jabúserun jáfaruni jilágubei. ³⁰ Dan le jasúbudirúnbalin affñetiña cátei le, ába janúgüni Sáulo ubúругun Cesaréa, ñígiñe ába jounajani Társoun.

³¹ Lídoun buri dan ligía, buíti jouserúniwa affñetiña luágu Jesucrístu ja aganoúbaña Judéa, Galiléa, lúma Samária. Ába jedérebugudún lídan jaffñen luágu Jesucrístu, falájamei le lubeíbei, resíbi jagía gurásu lúmagiñe Sífiri Sándu. Ába agánwoundeina jamá affñerutiña.

Lareídagun Enéas

³² Dan le lebélujaña lubeí Pédro lídan buri fulásu lun líderaguniña ja affñeñaabaña luágu Jesucrístu, ába giñe lídin aríjaña lánigu Búngiu ja ubúругubaña Lída. ³³ Ñi ladárira ában

wügúri gíríti Enéas, wídü irúmu láu gabánarugu láu derégüdaü. ³⁴ Ába laríñagun Pédro lun.

—Enéas, areídaguagüda lumútibu Jesucrístu. Sarába, aráanseboún bigábana.

Ába lásaarun Enéas óra ligía. ³⁵ Ába jaríjini sun ja aganoúbaña fulásu buri Lída lúma Sarón, ába jígiruni binádu jaffñen, ába jaffñerun luágu Jesúsu.

Tágyugun Dórcas

³⁶ Lídan meja dan ligía, ñíñoun meja ában affñetu aganoútu Jópe, gírítu Tabíta, lídan jerérun güriégu, gírítu Dórcas. Wúri tugúya, súnwandan táu adúga buíti, íderagua tugúya gudémetiña. ³⁷ Lídoun dan ligía, ába tasándirun Dórcas, ába toúnwen, lárigiñe jágawagüdünun, ába jaríwachaguagüdünun. ³⁸ Yaráfati Jópe lun Lída le ñí lubei Pédro, queíti jagáambuni affñetiña luágu níjein lan ñi, ába jounajan bián wügúriña aríñaga lun.

—Queímoun Jópe, oúfuda.

³⁹ Ábati lídin Pédro jáma. Dan le lachúlürünbei, ába janúgüni tídoun rúmu to ñí tubei jiláaru, ába jagúriridágun sun wúriña ja jiláguaañábaña úmari láu, ayájuaja tárigi, arúfudajoún buri dínugu túma simísi tó buri tájuchaguboún Dórcas dán meja moúnwengiru, lun. ⁴⁰ Ába láfuridagüdúniña Pédro sun ja ñíbaña, ába lájuduragun, ába layúmuragun lun Búngiu. Ábati laríjin tuágun jiláaru, ába laríñagun tun.

—Tabíta, sarába.

Ábati téfegechuni tágu, dan taríjini Pédro, ába tiñúragun túngua. ⁴¹ Ába lárügüdúni tújabu, ába lásaaragüdünun. Lárigiñe, ába lagúarun joun wúriña jagía jáma jíbiri affñetiña ja ñíbaña, ába larúfudunun joun, wínwañu. ⁴² Ába lagaambún cátei le lídan sun ubúругu Jópe, ába sarágu jamá affñerutiña luágu Jesucrístu. ⁴³ Ába leréderun Pédro sarágu

dan lídan ubúругu ligía, lúbiñe Simón le aráansejabei úraü.

Loúnajan Cornélio ougei Pédro

10 Ñiñein ában wügúri ubúругu Cesaréa gíriti Cornélio, gumándan joun súdeara ja Italiána. ²Wügúri ligía jáu sun lufámilian, derégeguatiña joun-gua lun Búngiu, judúguatiña lun Búngiu láu sun máma jamá juríu. Rúti buri gñe sarágu seínsu lun jíderawagún juríu, áni súnwandan layúmuragun lun Búngiu. ³Luágu ában wéyu, queí buri ladaún-rün úrüwa rábounwéyu, ába lasáliragun ában láni Búngiu ánjeli lun, furáangu, ába laríñagun lun.

—¿Cornélio!

⁴Ába leréderun Cornélio aríaguei ánjeli ligía láu sarágu anúfudei, ába laríñagun.

—¿Ca babúseerubei, Nabúreme?

Ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Agáamba láali Búngiu bayúmuragun, aríjalei buri cátei le badúgübei lun bíderaguniña gudémetiña. ⁵Oúnajabá lubeíti wügúriña ubúругu Jópe lun jóuguni Simón, le gñe gríbeí Pédro, lun liábin bun. ⁶Lúbiñe Simón le aráansejabei úraü, le gábanbei láru barána.

⁷Dan le núdünjali ánjeli le adímurejabei lúma Cornélio, ába lagúarun joun bíama jádaangiñe lumúsuniña lúma ában lisúdaaran, súdeara ligía, ában wügúri derégeguati lúngua lun Búngiu, leménigira Cornélio. ⁸Ába labájúdaguni sun cátei joun, ába loúnajaniña ubúругu Jópe.

⁹Larúgan amídirugu, sun ayárafadeina jamá wügúriña ja lun Jópe, ába lamúdeirun Pédro luágun tábulugu múna le fadábei, ayúmuragua lun Búngiu. ¹⁰Weírijaliti liláma óra ligía, busénjali leígin. Dan le añája lan aráanserei leígin, ába lasáliragun ában cátei lun ítara. ¹¹aríja lumúti lánjunrenchun siélu, ába tiábin ában

cátoun camá jamuga gamísa weíritu gürágu lueígiñe gádürü tarígei, tiábin arárireina múarugun. ¹²Tídan gamísa tugúya, ññanu sun jawúyeri anímaalu, gádürügua tugúdi, jéwe, jáma dunúru. ¹³Ábati lagáambun laríñagun ában umálali lun.

—Sarába Pédro, áfarabá jádaangiñe anímaalu ja lun beígin.

¹⁴Ába loúnabun Pédro.

—Uá, Nabúreme, meíñajágidina ni cáta le wanúgübei quei mabuídunti según lilúrudun Moisés.

¹⁵Ábayati ladímurejan umálali ligía lun, ába laríñagun lun.

—Le cátei le labuíduragüdün Búngiu, maríñagabá luágu luágu mabuídun lan.

¹⁶Úrüwañein weíyaasu lasúseredun cátei le, lárigiñe, ábaya tamúdeirun gamísa tugúya siélu. ¹⁷Súnti niján lan Pédro láu luweírin arítagni luágu, asáminara ca lan laníchigubei cátei le laríjubei, ligía jachúltürün luwúgüriñan Cornélio, álügüdajeína tuágu lúban Simón. ¹⁸Dan jachúltürün tubéneri múna, ába jálügüdajan rein ánjein ñí lubei lagánawa ában gíriti Simón le gñe únbei jaríñaga Pédro. ¹⁹Queíti buga nijágua lan Pédro asáminara luágu cátei le asáliragubei lun, ába laríñagun Sífri Sándu lun.

—Añája úrüwa wügúriña álugabu, ²⁰raríba, oúfudabá, beíba jáma láu affíneni ladúga áu lan oúnajabalíña.

²¹Ábati larárirun Pédro le ñíjin jabei wügúriña ja loúnajabaña Cornélio, ába laríñagun joun.

—Áu le jáluajabei. ¿Ca gabúgürübalün?

²²Ába jaríñagun.

—Loúnajan gumándan le gríbeí Cornélio wagía, ában wügúri surúti, derégeguati lúngua lun Búngiu, jínsiñeti joun sun juríu. Núbinti ában ánjeli aríñaga lun lun loúnajan oúgabun lun

bídin lúbiñe, lun lagáambuni le lúnbei baríñaguni lun.

²³ Ábati lebélaagüdüniña Pédro, ába jeréderun lúma ñi áriebu ligía. Larúgan, ába lídin Pédro jáma, ñúdüntiña gíne já-daangiñe affñetiña ja aganoúbaña Jópe jáma.

²⁴ Larúgan, ligía jachúlürün Cesaréa, le ní lubei Cornélio agúrabajaña jáu lidú-jeñu jáma jabuídun-ágei lumádagu ja lamísurajabaña. ²⁵ Dan lachúlürün Pédro, ába láfuridun Cornélio erésibirei, ába lájuduragun ligíbugiñe láu sarágu inébesei. ²⁶ Ába liñúráguni Pédro, ába laríñagun lun.

—Ráramabá, wügúri gíne áu bíledi.

²⁷ Súnti niján lan adímureja lúma, ába lebélorun, ába ladárirun sarágu gürgía adámuriñu ñi. ²⁸ Ábati laríñagun Pédro joun.

—Subúsi jumúti luágu mája lan wafíñen wagía juríu lun jóundaragun juríu jáma ja mámabaña juríu quei jugúya, ni lun webélurun tídoun jában lueí wasálirun mabuídunga ligíbugiñe Búngiu. Wel, arúfuda láali Búngiu nun luágu mabúseerun lan lun nouseruniña ja mámabaña juríu queísi gürgía mabuíduntiña. ²⁹ Ligía nánjanrunbei niábin dan le bouñajanbei nuágu. Buséntina jamúgati nasúbudiruni ca lan lébubei jóñajan nuágu.

³⁰ Ábati loñabun Cornélio.

—Úrüwa wéyu guetó, queíburí óra le, ñañadina núbiñe ayúmuragua lun Búngiu ladaúrün úrüwa rábounwéyu, queísi wéchun, ligía lasáliragun ában wügúri nun táu ában dáüguauí mirítu. ³¹ Ába laríñagun nun. “Cornélio, agáamba láali Búngiu bayúmuragun, jarítaguaaliti luágu buri cátei le badúgübei lun bíderaguniña gudémetiña. ³² Oúnajabá lubeíti wügúriña ubúruгу Jópe óugei Simón le gíne gíribei Pédro, lúbiñe ábanya Simón aráansejati úraü, le gábanbei láru

barána, ñi lagánawa.” ³³ Ába lubeíti nouñajan ougabu furése, áni buítiti badúga biábin. Guetóti awánja sun wagía ya ligíbugiñe Búngiu, buséntiwati wagáambuni le laríñagubei Wabúreme Búngiu bun lun baríñaguni woun.

Lapúrichijan Pédro lúbiñe Cornélio

³⁴ Ábati lagúmeserun Pédro adímureja, ába laríñagun.

—Subúdi náali guetó luágu ában lan lábu lanúgüniña Búngiu sun gürgía. ³⁵ Resfíbirügü lumútiña sun ja inébejabúbaña lun áni adúga jameí le buídubei, dándu juríu quei ja mámabaña juríu. ³⁶ Adímurejati Búngiu joun ladúgawagun Israél, adímurejeina ugánu luágu gayára lan jaráandarun gürgía luma Búngiu lídaangiñe Jesucrístu, le Jabúremebei sun gürgía. ³⁷ Jugúya, subúdi jumúti cátei le asúseredubei jageíra juríu buídu, le agúmeserubei Galiléa lárigiñe lapúrichijan Juan, áni abásteragüdaja ligía. ³⁸ Subúdi jumúti luágu rúlaani Búngiu lubáfu Sífiri Sándu lun Jesúsu Nazarétna, luágu meja gíne ladáagun buíti, lúma lareídaguagüdüniña ja asúfurirubaña lábugiñe lubáfu Máfia. Ladúgünbalin buri meja cátei le, ladúga ñíñein lan Búngiu lúma. ³⁹ Wagía geféentiwa luágu sun cátei le ladúgübei Jesúsu Jerusalén lúma lídan sun líbiri jageíra juríu. Lárigiñe, ába jáfaruni jilágubei láu jádaraguní luágu ában gurúwa. ⁴⁰ Sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni luágu lúriwan wéyu, ába larúfudaguagüdüni lúngua wínwañu woun. ⁴¹ Marúfudagúnti lúngua joun sun gürgía, lueídügüya woun, wagía le anúadaja láañabaña Búngiu lúmagiñe binárü quei geféentiña luágu lásaarun lídaangiñe ouweni. Jóútiwa lúma, gurá wagía lúma lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun. ⁴² Ába

loúnajaniwa apúrichija joun güri-gia luágu, lun giñe waríñaguni luágu rúlaali lan Búngiu Jesúsu méme le lun lagúseragüdüniña ja wínwangiñabaña jáma ja jiláguaañabaña dánme le lagíríbudun ubouágun. ⁴³ Adímurejaaña meja giñe sun profétagu luágu Jesúsu lúmagiñe binártü, luágu sun lan ja affñeabaña luágu, resíbi jamáni ferú-dun luágu jafígoun.

Jerésibiruni ja mámabaña jurú Sífiri Sándu

⁴⁴ Ñígili Pédro adímureja, ligía liábin Sífiri Sándu jádoun ja agáambajabalin ladímurejan. ⁴⁵ Játi jurú ja affñetiña luágu Jesucristu ja ñúbinbaña úara lúma Pédro, ába laweíridun janígi láu liábin Sífiri Sándu jádoun ja mámabaña jurú. ⁴⁶ Agáamba jamútiña adímureja dimúrei le mámabei jerérun, adímureja jagía luágu luweírigun Búngiu. ⁴⁷ Ábati laríñagun Pédro.

—¿Majouábei funági lun jabásterún güri-gia ja, quei resíbi jamáali lubéi Sífiri Sándu queígubeirügü wagía?

⁴⁸ Ába líchugun dimúrei lun jabásterun lídan líri Jesucristu. Lárigiñe, ába jayúmuragun lun Pédro lun leréderun átiri wéyu jáma.

Labájüdagun Pédro joun tílana ligílisi to Jerusalénboun luágu le asúseredubei Jópe

11 Ába jagáambuni apóstolugu jáma jíbiri affñetiña ja Judéabaña luágu ánjaaña lan giñe ja mámabaña jurú lun láni Búngiu ugánu luáguti Wasálbaragüle, Jesucristu. ² Dánti le lagíríbudun Pédro Jerusaléoun, ába jachúra-jani jurú ja affñetiña, ³ jariñaga.

—¿Cámesan bídin aríjaña ja mámabaña jurú, áni jou amúru jáma?

⁴ Ábati labájüdaguni Pédro sun le asúseredubei joun lúmagiñe lagúmesaja, ába laríñagun.

⁵ —Ubúrugunadina Jópe, ayúmuragua lun Búngiu, ligía naríjin ában cátei lasáliragun nun camá jamuga ában gamísa weírítu tarárirun siélu-giñe, gürágu lueígiñe gádürü tarígei, tiábin chülú le ñí nubei. ⁶ Dan le naríjin tuágun buídu lun naríjin ca lan tídaanbei, ába naríjin anímaalugu gádürüga tugúdi ñi, anímaalugu gáñitiña, jéwe, jáma dunúru. ⁷ Ába nagáambun laríñagun ában umálali nun. “Sarába Pédro, áfarabá jádaangiñe, joubei.” ⁸ Ába naríñagun. “Uá, Nabúreme, ladúga meígiñajágidina ni cáta le wanúgübei quei mabuídunti según lilúrudun Moisés.” ⁹ Ábayati ladímurejan umálali siélu-giñeti ligía nun, laríñaga nun. “Le cátei le labuíduragüdü-n Búngiu, maríñagabá luágu luágu mabuídun lan.” ¹⁰ Úrüwañein weíyaasu lasúseredun cátei le, lárigiñe, ábaya tamúdeirun siélun. ¹¹ Lídan óra ligía, ligía jachúlürün úrüwa wügúriña tídoun múna to ñí nubei, oúnajóutiña Cesaréagiñe álugana. ¹² Ába laríñagun Sífiri Sándu nun lun nídin jáma láu affñeni. Ñúdüntiñá giñe sísi affñetiña ja núma. Dan wachúlürün Cesaréa, ába webélurun sun wagía lúbiñoun ában wügúri, ¹³ le abájüdagubei woun luágu nege laríjin ában ánjeli rára lúbiñe, ába lán nege laríñagun ánjeli ligía lun. “Oúnajabá wügúriña lun jou-din ubúругu Jópe ougei Simón le giñe gíríbei Pédro, ¹⁴ laríñagubei bun ída lúba lan gayára lan basálbarun jáu sun bufámilian.” ¹⁵ Dan nagúmeserúnbei adímureja joun, ába liábin Sífiri Sándu jádoun queí meja liábin wádoun furúmiñe. ¹⁶ Ábati narítangun luágu lé meja laríñagunbei Wabúreme. “Inárüni luágu badíseigüda lan Juan láu dúna, ánjein Búngiu, labásteragüdübadün láu

Sífiri Sándu.” ¹⁷Ánjeinti ru lubálin Búngiu líbe le líchubei woun, wagía le affíneelibe luágu Jesucrístu, joun, ¿cátanañadináti lun neréderubei lan le labúseerubei Búngiu ladúga?

¹⁸Dánti le jagáambuni affínetiña ja Jerusalénbaña cátei le, ába jámanichun. Ába jadímurejan luágu luweírigan Búngiu, ába jaríñagun.

—¡Rújali lubei giñéti Búngiu ubáfu joun ja mámabaña juríu lun jasáansiruni jagáburi, lun gayára lan jabíjin ibágari magúmuchaditi!

Liglísi to Antioquíana

¹⁹Dan le láfarúnbei Estéban, ába giñe jagúmeserun eíbaajaña ja jíbiri affínetiña, ába janúrajan jíbiri chúlú Fenícia, Chípree, luma Antioquía. Ñi jíchigei ugánu luáguti lasálbaruniña Jesucrístu gürígia lídaangiñe jafígoun jóunrügü juríu, máma joun ámu gürígia. ²⁰Ánjeinti affínetiña ja Chíprena jáma Ciréneña, ába jachúlürün Antioquía, ába giñe jadímurejan joun ja mámabaña juríu, ába jíchuguni ugánu luáguti Wabúreme Jesucrístu joun lun jasálbarun. ²¹Ñíñein lubáfu Búngiu jáma affínetiña jagía, sarágu ja mámabaña juríu, ába jígiruni binádu jaffínen, ába jaffínerun luágu Jesucrístu.

²²Dan lachúlürünbei ugánu le lábun jagáambun affínetiña ja Jerusalénbaña, ába jóunajani Bernabé Antioquíoun. ²³Dan lachúlürünbei Bernabé, ába laríjini luágu binílaaña lan Búngiu gürígia ja mámabaña juríu, ába lagúndaarun sarágu. Ába labímejaniña súngubei lun jafálaruni Wabúreme Búngiu táu sun janígi. ²⁴Bernabé, ában meja wügüri buíti, derégeguati lúngua lun Sífiri Sándu le gumúti, buin líña giñe láu affíneni luágu Jesucrístu, ítara líña lagáñeirun sarágu gürígia lun Jesucrístu.

²⁵Lárigiñe, ába lídin Bernabé Társo áluajei Sáulo, dan ladáriruni, ába lanúgüni Antioquíoun. ²⁶Ába jeréderun ñi jáma tílana liglísi ában irúmu, arífudaja joun sarágu gürígia. Ñi Antioquía lagúarúa joun affínetiña “Cristiánugu” furúmiñe.

²⁷Lídan dan ligía, ába jóúdingua já buri profétagu Jerusaléngiñe lun Antioquíoun. ²⁸Ában jádaangiñe, gíriri Ágabo, ába laráramun jádan affínetiña, ába laríñagun láu le lasúbudirágüdübei Sífiri Sándu lun luágu líábiba lan ában oúnwenbun ilámaü lídan sun uboú, áni suséreti lídan lidáani larúeijan Cláudio. ²⁹Ábati jóúndaragun affínetiña ja Antioquíana lun jóúnajan seínsu joun affínetiña ja Judéabaña según le jayáraati íchiga. ³⁰Ítara líña jadúgüni, ába jóúnajani seínsu ligía lúma Sáulo joun tábutigu jalígilisin affínetiña Judéana.

Lóunwen Jacóbo lúma ladaürún Pédro

12 Lídan dan ligía, ába lagúmeserun urúei Heródes eíbaajaña jádaangiñe affínetiña. ²Ába láfaragüdúni Jacóbo le lamúlen Juan táu efeín, ³quefti laríjin láu gúnda jamá juríu láu cátei le, ába giñe lanúgüni Pédro adáüra. Lídan buri wéyu le fédu le ídaanbei teigúa fein magánatu ísi lasúsereda cátei le. ⁴Lárigiñe lanúgüni Heródes Pédro adáüra, ába ládaruni furísunrugun jáu díisi-sísi súdearagu oúnigira gádürü gádürü, larítangun lún yebe laságaruni jagíbugiñe lílana fulásu lárigiñe fédu lun lagúserun. ⁵Ñíñein lubeíti Pédro furísunrugu toúnigiwañu buídu, merédeti jayúmuragun tílana liglísi lun Búngiu luágu.

Leséfuruni Búngiu Pédro furísunrugüñe

⁶Áriebu le lubáragiñe wéyu lé yebe lúnbei laságaruni Heródes Pédro

javbugiñoun gürgia, larúmuguña Pédro jamídaangua bián súaara, gürágu ligía láu bián güringüri, jámaya bián súaara luágu béna oúnigira. ⁷Sódini, ligía lasálriragun ában láni Wabúreme ánjeli, ába larúgoungadún furísunrugu. Ába lagúuruni ánjeli ligía loúbawagu, ába lagáguduni, ába laríñagun lun.

—Sarába furése.

Ábati láburrjan güringüri lueígiñe lújabu Pédro, ⁸ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Murúbei bubélitin, daúbounme bigeidin.

Lárigiñe ladúgüni Pédro sun líra, ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Daúboun babíte, falábana.

⁹Ába láfuridun Pédro lárigi ánjeli ligía, ibídiñoun lun ánjein inárüni lubeí lúmoun máma lan inárüni cátei le ladúgübei ánjeli ligía. Genégetimáati lun camá gewenediñein. ¹⁰Ába já sügürün jáu furúmiñetiña oúnigirutiña, sügú jamaña jabíaman, dánti le jachúlürün luágun béna le gürábu le úmadagiñebei, ába lánjunrenchun lúngua. Ába jáfuridun, lárigiñe jánjiñuragún ában úma, ába lígiruni ánjeli ligía Pédro lábugua.

¹¹Ligíaali lárügüdagun Pédro lúngua, ába laríñagun.

—Aná guetó, subúdi náali luágu oúnaja láali lan Búngiu ánjeli lun leséfurinina lueí Heródes lúma lueí sun lé yebe jabúseerubei juríu jadúgün náu.

¹²Asáminareína ligía Pédro luágu cátei le, ába lídin túbiñoun María to lúguchu Juan Márcos, le ní jabei sarágu gürgia adamuriñu ayúmuragua lun Búngiu luágu. ¹³Dan lacaújan luágu lubéneri бүрүрү, ába táfuridun ában irájü músu, gírítu Róde, aríja ca lan agúajabei. ¹⁴Dan tasúbudiruni luágu Pédro lan luágu lumálali, bulíei tumúti tánjunrenchuni béna, le luweírín tugúndan, ábarüga teíbaagun múnadoun awísaja

luágu niján lan Pédro bénabu. ¹⁵Ábati jaríñagun tun.

—¡Lúlüjaali báu!

Ába taríñagun joun luágu choúru tan luágu ligía lan. Ába jaríñagun.

—Máma ligía, fágua láfurugu.

¹⁶Niján mémeti Pédro acaúnja luágu béna. Dan jánjunrenchuni, ába laweírídun janígi dan le jaríjini. ¹⁷Ába lichugun seíni joun láu lújabu lun jámanichun, ába labájüdaguni joun ída líña lan laságaruni Búngiu furísunrugúgiñe, lárigiñe, ába laríñaga joun.

—Abájüdagua jumeí cátei le lun Jacóbo lúma joun jíbiri affñetiña.

Ábati láfuridun, ába lídin lídoun ámu fulásu.

¹⁸Dan larúgadunbei, niján luwúyerigu samínaü jádan súaara, ladúga ibídiñeti joun ca lan susérebei lun Pédro. ¹⁹Ába loúnajan Heródes áluajei, quei madári jamáni, ába lálügüdaguniña súaara já buga oúnigirubalin, lárigiñe, ába láfaraguágüdüniña jilágubei. Lárigiñe, ába láfuridun Heródes Judéagiñe, ába lídin agánawa Cesaréa.

Loúnwen Heródes

²⁰Weírítu ligáni Heródes jáma gürgia ja aganoúbaña Tíro lúma Sidón, ánjein jagía, ába jebélurun lídoun ában arítaguni lun joúnajan wügüriña lun jadímurejan lúma luágu jafúleisein. Dan le jachúlürün, ába jagáñeiruni Blásto, ában wügüri íñuguti láni Heródes, lun líderaguniña adlíjei sun cátei, ladúga lageíragiñe Heródes jabíja égini. ²¹Ába lagúaragüdüñ Heródes jawágu luágu ában wéyu, wéyu ligía, ába ladáürunun lanáangun to lanáangun urúei, ába lañúurun luágu lála le ñígiñe lubeí lagúmadija, ába ladímurejan joun. ²²Ábati jagúmeserun gürgia agúaraja.

—¡Máma wügüri adímurejabei, búngiu adímurejabei!

²³ Lídaan óra ligía, ába lasándiragüdüni láni Búngiu ánjeli Heródes, ladúga lanáangun lúngua luágu jerérun güri-gía, míchu lumúti linébesé Búngiu lun, ába jeígini jéweraü, ába loúnwen.

²⁴ Abúrchagueínatimá ligíati ugánu le láni Búngiu, apúrichijóuati lídan sun fulásu.

²⁵ Dan jagúmuchuni Bernabé lúma Sáulo jawádigimari, ába jagíribudun Jerusaléngiñe barúina jameí Juan Már-cos jámagua.

**Jagúmeseruni Bernabé lúma
Sáulo jawádigimari
apúrichijei Lerérun Búngiu**

13 Tídan ligílisi to Antioquíaboun, ñíñanu profétagu jáma maésturu-gu. Wügúriña jagía. Bernabé, Simón, le únbei jaríñaga Wuríti, Lúcio le Ciréna, Manaén le agúriarúbei úara lúma Heródes le gumádimati Galiléa, lúma Sáulo. ² Luágu ában wéyu dan le jájuduragun lun Búngiu, ayúnara jagía, ába laríñagun Sífiri Sándu joun.

—Dírei jumeí Bernabé lúma Sáulo nun lun wadágimanu le únbei nanúadiraña.

³ Lárigiñeti jayúmuragun lúma jayúnarun, ába jíchuguni jájabu jawágu Bernabé lúma Sáulo, ába jóúnajaniña luágu jawádigimari.

**Japúrichijan Bernabé lúma
Sáulo lídan fulásu le Chípre**

⁴ Ítara líña loúnajaniña Sífiri Sándu Bernabé lúma Sáulo, ába jóúdin Seléucia, ñígiñe, jádina lun jóúdin luágun uboúju le Chípre. ⁵ Dan jachúlürün lídan ubúrugun le gíribei Salamína, líbiri méme Chípre, ába jagúmeserun apúrichijei lerérun Búngiu tídan jalígilisin juríu. Ñúdünti gíñe Juan Már-cos jáma, íderaguaña. ⁶ Eíbuga jamúti sun uboúju ligía chúlú lumoun fulásu le gíribei Páfos. Ñi jadárira ában juríu gíriti Bar-jesús, garíyajati wügúri ligía, ye ligía,

laríñaga luágu proféta lan. ⁷ Garíyajati ligía lúmañein gumádimati le Sérjio Páulo, ában wügúri janíchiguti. Ába loúnaján gumádimati ligía luágu Bernabé lúma Sáulo ladúga busén lan lagáambuni lerérun Búngiu. ⁸ Ánjein garíyajati ligía, le méme gíribei Elímas, sigéne lumútiña lueí yebe lafíñerun gumádimati luágu le jaríñagubei lun luágu Jesucrístu. ⁹ Sáuloti, le méme gíribei Pábulo, buin líña láu lubáfu Sífiri Sándu, ába laríaguni Elímas, ¹⁰ ába laríñagun lun.

—Yéetibu, buin bíña láu wuríbaní, liraú Máfia amúru, lágani sun le buídubei! ¿Ca uágu meréde lubei beyéejan luágu lémeri Búngiu le surúbei? ¹¹ Guetó láburuja ligáñi Búngiu buágun, berédera maríjina luágu átiri dan.

Lídaan óra ligía, ába labúrigadún láu, ába lálujan cába lan árújei lújabu, ladúga maríjinjali lan. ¹² Dan laríjini gumádimati cátei le, ába lafíñerun luágu Jesucrístu, weíriri lanígi láu le jarífudajabei luágu Wabúreme Jesucrístu.

**Pábulo lúma Bernabé
ubúrugun Antioquia**

¹³ Ába láfayarun Pábulo jáma líbirigu Páfosiñe lun ubúrugun Pérgé, le lídaanbei fulásu gíriti Panfília. Ánjein Juan Már-cos, ába lígiruniña, ába lagíribudun Jerusaléoun. ¹⁴ Lárigiñe, ába jásügürün Pérgegiñe lun ubúrugun Antioquia, le lídaanbei Pisídia. Ába jebélurun lídan wéyu le eméraguagülei tídoun jalígilisin juríu, ába jañúurun ñi. ¹⁵ Lárigiñeti taliijóuniwa líburu to lánina lilúrudun Moisés túma buri líburu to jabúrújaboun profétagu, ába jóúnajan ábutigu aríñaga joun.

—Wadújeñu, ánjein níjein lubei dimúrei lun jaríñaguni joun güri-gía ja, aríñaga jumeí guetó.

¹⁶ Ábati lásaarun Pábulo, ába ladúgün seíni joun láu lújabu lun jámanichun, ába laríñagun.

—Agáamba jumá, wügúriña Israelítagu júma jugúya le ájuduragubei lun Wabúngiute. ¹⁷Búngiu le Jabúngiute Israelítagu, anúadaja lumútiña meja binádu wagúbürigu lun lánigubaña lan, ába ladúgüniña ábanme oúnwenbun násiñun dán meja le añajagua lan agánawa quei teréncha Ejipto, lárigiñe, ába laságaruniña lídaangiñe fulásu ligía láu lubáfu. ¹⁸Awánda lumúti Búngiu luríban jagáburi lídan fulásu mageírawati quei buri bián-wein irúmu. ¹⁹Lárigiñe, ába lagúmuchaguagüdüni sédü násiñun ja aganóutiña Canaán lun líchuguni jafúlasun joun binádu wagúbürigu luára gádürü-san-dimí irúmu. ²⁰Lárigiñe, ába líchugun güriña lun jagúseragüdüniña darí lúmoun lidáani proféta Samuél. ²¹Ábati jamúriajan ában urúei lun ligíaba lan agúmadiraña, ába líchuguni Búngiu Saúl joun jarúeiteme luágu bián-wein irúmu, Saúl ligía, liraú Cis, ladúgawagun Benjamín. ²²Lárigiñe, ába lagídaruni Búngiu arúejani lueí Saúl, ába líchuguni lun Davíd, le uágubei laríñaga. “Darína Davíd, liraú Isaí, ában wügúri le áubei nagúndaara, áni ladúgübei sun le nabúseerubei.” ²³Jádaangiñe ladúgawagun Davíd ligía liábin Jesúsú le loúnajabei Búngiu lun jasálbarun Israelítagu, quei meja laríñaguni. ²⁴Lubáragiñebei liábin Jesúsú uboúagun, apúrichijati Juan joun sun Israelítagu, laríñaga joun luágu lúnti lan jasáansiruni jagáburi, badísei jagíame. ²⁵Dan le layárafadúnbei dan lun loúnwen Juan, ába laríñagun. “Mámatia áu le uágubei jarítagua luágu áu lan, liábiba ában nárigi, ni cáta áu loúbagiñe, madúnatina ni íbini lun nafáragadunun ligeídin.” ²⁶Nidújeñu, jugúya le jarájüñübei ladúgawagun Abrahám, júma jugúya le mámabei ladúgawagun Abrahám, inébejabutün lun Búngiu. wagía

güriña ja únbaña loúnajoúu ugánu le luáguti Wasálbaragüle. ²⁷Já meja güriña ja aganóubaña Jerusalén jáu sun jábutigu, ibídiñetí yébe joun ca lan Jesúsubei, úa ligía gunfaráanda jamáni jerérun profétagu, láu sun aliijoúu lan jerérun tídan jalígilisin ságü luwéyuri eméraaguni, jagía guánarügüti gúnfuli jamúti le búruwañubei láu jasadiruni Jesúsú lun loúnwen. ²⁸Láu sun madári jamá lidúnrun Jesúsú lun gayára lan jáfaruni jilágubei, amúriajatiña lúma Piláto lun láfaragüdüni jilágubei. ²⁹Dánti le adúga jamáali sun le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu, ába jarárigüdüni lueígiñe gurúwa, ába jíchuguni lídoun lumúaja. ³⁰Ába lásaaragüdüni Búngiu lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun. ³¹Arúfudaguati Jesúsú lúngua wínwañu luágu sarágu weíyaasu joun ja ñúbinbaña lúma luágu luweíyasun Galiléagiñe lun Jerusaléoun, jagíati geféenbaña luágu joun güriña guetó. ³²“Wíchiguñein lubeíti ugánu le jun, luágu darádu lé meja ladúgübei Búngiu jáma binádu wagúbürigu ³³gúnfuli láali woun, wagía le jadúgawagun, láu lásaaragüdüni Jesúsú, quei laríñaguni tídan liliburun, lídan libíaman Sálmo. “Niraú amúrtü, rúnaali ubáraü le bun ugúñe.” ³⁴Aríñaga láali meja Búngiu luágu lásaaragüdüni Jesúsú lídaangiñe oúweni lun mañáladun lan lúgubu, dan laríñagun tídan líburu to Lerérun. “Níchugubei abíniruni le uágubei naríñaga lun Davíd bun, gayáraati beménigidun luágu.” ³⁵Laríñaga gíñe Davíd lídan ábanya Sálmo. “Mígirunbadibu lun lañáladun lúgubu Biraú le jínsiñebei bun.” ³⁶Davíd, seríwiti méja joun ja lánina lidáani quei laríñaguni Búngiu lun, lárigiñe, ába loúnwen, ába labunún le ní lubei jabunúa lagúbürigu, ába lañáladun lúgubu. ³⁷Anjeinti Jesúsú, sarágüda

lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni, mañáladunti lúgubu. ³⁸Nidújeñu, lúnti lubefti jasúbudiruni luágu lídaangiñe lan Jesúsu ferúduñawa lan wafígoun. Ligía ugánu wanúgübei jun. ³⁹Lídaangiñeti giñe, chibáwaali lubeí sun wafígoun, sun wagía le affñebei luágu, gidáwa ligía wadúnrun ligíbugiñe Búngiu, cátei lé meja siñá lubei lilúrudun Moisés adúga. ⁴⁰Toúnigi jumá lubefti lueí lábुरुjan ligáni Búngiu juágun queísi jaríñaguni profétagu dan le jaríñagunbei.

⁴¹Jugúya le éjerajabei náu, weírilá janígi, áni gumúgua jumá, ladúga áu le Búngiubei, nadúgüba cátei weínamuburiti, daríme lun maffñen jumá, íbini jabájüdaguni ámu jun.

⁴²Dan le láfuridunbei Páblo jáma lánigu tídaangiñe ligílisi, ába jamúriajan jáma lúnya jadímurejan joun luágu buri cátei le lewéñegua dimáasu.

⁴³Dan lagúmuchun jadámuridagun ligílisirugu, sarágu jádaangiñe juríu jáma buri ja ígirubalin binádu jaffñen lun jafálaruni jaffñen juríu, ába jafálaruni Páblo lúma Bernabé. Ába jadímurejan Páblo lúma Bernabé jáma, ába jaríñagun joun lun jasígirun eménigira luágu lareídun Búngiu.

⁴⁴Lewéñegua dimáasu, le luwéyuri eméraaguni, ába jóundaragun jíbe-ágei lílana fulásu lun jagáambuni lerérun Búngiu. ⁴⁵Láu jaríjin juríu sarágu gürígia agáambajei lerérun Búngiu, ába jeméendüjan, ába jagúmeserun asígeneri Páblo, anába jameí líri Jesúsu. ⁴⁶Ábati jadímurejan Páblo lúma Bernabé manúfudeiga, ába jaríñagun.

—Lúnti yebe wíchuguni ugánu lúmagiñeti Búngiu luágu Wasálbaragüle jun furúmiñe, jugúya le juríu, quei mabúseerun jumá jerésibiruni ugánu ligía, láu líra jarífuduñein luágu madúna jumáni ibágari le magúmuchaditi, ítara líña

weíbugagubeíti apúrichija joun ja mámabaña juríu. ⁴⁷Ladúga ítara líña laríñaguni Wabúreme woun.

Níchuguñadibu lun bíchuguni larúgounga joun ja mámabaña juríu,

lun gayáraabei lan jasálbarun ja aganoúbaña lídan lagúmujoún fulásu uboúagu.

⁴⁸Dan jagáambuni ja mámabaña juríu cátei le, ába jagúndaaragun, ába jagúmeserun aríñaga luágu buídu lan lání Búngiu ugánu, ába jaffñerun sun ja lúnbaña jaffñerun luágu Jesucrístu, ja lúntiñabaña ibágari le magúmuchaditi. ⁴⁹Ítara líña lapúrichijotín lerérun Búngiu lídan sun fulásu ligía. ⁵⁰Ába jadímurejan juríu jáma würíña gúnfulitiña, inébewa jagía, lúma jáma wügüríña weírigutiña ñi ubúrugú, ába jínchajániña lun jefbaajaniña Páblo lúma Bernabé darí lun jabúguniña lídaangiñe fulásu ligía. ⁵¹Ábati jáfuruduní calíqui lueígiñe jagúdi, arífudei luágu mabúidun lan jóuserun lílana fulásu ligía, ába jóúdin ubúrugun Icónio. ⁵²Gúndaañu jáña affñetiña Antioquía luágu jabágari lúma Crístu, weíríti jedéregeregun jóungua lun Sífiri Sándu.

Páblo lúma Bernabé ubúrugú Icónio

14 Ába jebélurun Páblo lúma Bernabé tídoun jalígílisin juríu ubúrugú Icónio, ába japúrichijan, buíti jadímurejan darí lun jaffñerun sarágu, dándu juríu quei máma juríu, luágu Jesucrístu. ²Juríu ja maffñebaña luágu Jesucrístu, ába jínchajaniña ja mámabaña juríu, amísiñedagúdaña affñetiña joun. ³Ligía jeréderunbei Páblo lúma Bernabé sarágu dan ñi, ába jadímurejan furáangu, manúfudeiga, jeménigiñu luágu Búngiu, arífuda lumúti Wabúreme luágu inárüni lan cátei le japúrichijabei luágu lareídun, láu líchuguni ubáfu joun lun jadáagun

seíni lúma miláguru. ⁴Fánreinguañu jáña lílana ubúrgu ligía, jíbiri jámagiñeñanu juríu, jíbiri jámagiñe apóstolugu. ⁵Játi juríu jáma ja mámabaña juríu, ába jebélurun lídoun ában arítaguni jáma gumádimatiña lun jefbaajaniña apóstolugu lúma lun jachámuragun dúbü jawágun. ⁶Ánjein Páblo lúma Bernabé, ába jasándiruni, ába jóúdin lídoun buri fulásu le gírubei Lístra lúma Dérbe, biáma fulásu le láni méme fulásu le Licaónia, lúma geyégua láu, ⁷apúrichija jamúti gíñe ugánu luáguti Wasálbaragüle Jesucrístu ñi.

Jachámuragun dúbü luágu Páblo lídan fulásu le Lístra

⁸Ñíñein ában wügúri mefbugunti, Lístra, ñun líña ladúga ítaragubeñein lan lúmagiñe lagúriajoún, mefbugungubeíti. ⁹Lagáambajañein wügúri ligía le laríñagubei Páblo, láu laríjin Páblo luágun, ába lasúbudiruni luágu affíne lan wügúri ligía luágu gayára lan lareída-gun. ¹⁰Ábati laríñagun Páblo lun láu umálali jéreti.

—Ráramabá luágu bugúdi.

Ába lachúbarun wügúri ligía arárama, ába lagúmeserun efbuga. ¹¹Dan jaríjini gürígia cátei le ladúgubei Páblo, ába jagúmeserun agúaraja lídan jerérun Licaóniana, jaríñaga.

—¡Raríjaña búngiugu quei jagáburi wügúriña wámoun!

¹²Jaríñaga luágu Bernabé búngiu Júpiter, luágu Páblo búngiu Mercúrio, ladúga ligía lan adímurejabei. Nújein lúban jabúngiute Júpiter bougudiñoun lueí ubúrgu, ¹³ába liábin lufádirin Júpiter ñígíñe barúina wügúriña bágasu lúma buri fulúri luágun lubéneri ubúrgu, buséti yebéti ligía jáma buri gürígia lun jáfaruniña bágasu jagía lun jadágaragüdún joun Páblo lúma Bernabé. ¹⁴Dan jasúbudiruni Páblo lúma Bernabé cátei lan jabúseerunbei

gürígia ja jadúgün, ába jajeíridagunun janáangun le luweírin lubéresen cátei le joun, ába jádaragun jóungua jádoun gürígia agúarajeina.

¹⁵—¡Wügúriña! ¿cámesan jabúseera jadúgüni cátei le? Wügúriña giñétia wagía quei jugúya, wayábiña aríñaga jun lun jígiruni cátei buri le mabufundunbei, lun jafálaruni Búngiu le wíwanbei, le adúgübalin siélu lúma uboú, barána lúma sun cátei le lídaanbei. ¹⁶Lídan meja dan le sügújalibe, ígira lumútiña meja Búngiu gürígia lun jadúgüni le jabúseerubei, ¹⁷láu sun, arúfuda láani joun gürígia cáteinein lan láuja buídu le ladúgubei joun. Rúti júya woun lúma alúbajani buíti, ru ligía éigini buídurügüti woun, belúgüda lumúti ugúndani tídoun wanígi.

¹⁸Láu sun aríñaga jamáni Páblo lúma Bernabé sun cátei le joun, jénreengu mémegili jeréderuniña gürígia lueí jáfaruniña bágasu jagía lun jadágaragüdún joun.

¹⁹Ábati jachúlürün juríu Antioquá-giñe lúma Icóniogiñe, ába jagáñeiruni jarítagun gürígia lun jachámuragun dúbü luágun Páblo. Lárigiñe, ába jadúruguduní bougudín lueí fulásu, sun jaríñagun luágu jiláali lan. ²⁰Dan le jagúriridágun affíñetiña láu Páblo, ába lásaarun, ábaya lebélorun fulásurugún. Larúgan, ligía lídin lúma Bernabé ubúrgun Dérbe.

²¹Lárigiñe lapúrichijaní ugánu luáguti Wasálbaragüle ñi Dérbe, le ñi jabei sarágu gürígia affínerutiña luágu Jesucrístu, ába jagíribudun, ába jóúdin Lístra, Icónio lúma Antioquía. ²²Rútiña gurásu joun affíñetiña ja lídaanbaña buri fulásu ligía, aríñaga jagía joun lun jasígirun derégüdagu lídan jafíñen, aríñageina jagía joun luágu lúnti lan wasúfurirun sarágu lun gayára lan webélurun lídoun larúeijan Búngiu. ²³Rútiña gíñe ábutigu lídan

cáda jadámurin affñetiña. Lásunti jayúmuragun lúma jayúnarun, ába jedéregeruniña lábun laríajaan Búngiu le uágubei jaffñera.

Lagíribudun Páblo lúma Bernabé Antioquíoun

²⁴ Lárigiñe, ába jásügürün Pisídiagiñe, ába jachúlürün Panflia. ²⁵ Ába japúrichijaní ugánu luáguti Jesucrístu ubúruge Péрге, lfbiri méme Panflia, ábati jóúdin Atálioun. ²⁶ Ñígiñe jádina, ában jóúdin Antioquíoun, le fulásu le ñijin lubei jóúnajóúa lábugiñe laríajaan Búngiu adúgei wadágimanu le jagúmuchubei guetó. ²⁷ Dan jachúlürün Antioquíu, ába jóúndaraguniña tánigu jalígilisin affñetiña, ába jabájúdaguní sun cátei le ladúgübei Búngiu jáu joun, lúma luágu lánjunrenchuní Búngiu béna joun ja mámabaña juríu lun gíñe gayáraabei lan jaffñerun luágu Jesucrístu lun jasálbarun. ²⁸ Ába jeréderun Páblo lúma Bernabé sarágu dan jáma affñetiña ñi.

Adámuridagúni Jerusalén

15 Ligía jayábin wügúriña Judéagiñe lun Antioquíoun, ába jagúmeserun arúfudaja joun affñetiña luágu lun lan jasálbarún, mósu lan jerésibiruni wügúriña circuncisión, quei laríñaguni lilúrudun Moisés. ² Barúti Páblo lúma Bernabé ában sigénei weíriti jáma luágu cátei ligía, lagúmujóun óra, ába loúnajóun Páblo, Bernabé, jámaya ámu wügúriña Jerusaléoun lun jóúdin aráanserei cátei le jáma apóstolugu jáma tábutigu ligílisi to ñiboun.

³ Ja tánigu ligílisi to Antioquíaboun oúnajabaliña, lídaanti jawéyasun, ába jásügürün loubawagugiñe Fenícia lúma Samária, abájúdagueina jagía luágu jígiruni ja mámabaña juríu binádu jaffñen lun jafálaruni Crístu. Ába jagúndaaragun sun affñetiña láu ugánu le.

⁴ Dan jachúlürünbei Páblo lúma Bernabé Jerusalén, ába jerésibiruniña tílana ligílisi, jáma apóstolugu, jáma tábutigu ligílisi, ába jabájúdagun Páblo lúma Bernabé joun luágu sun le adúga láalibei Búngiu jádaangiñe. ⁵ Ñíñanu jádaangiñe jadámurin fariséogu ja affñetiña luágu Crístu, ába jaráramun, ába jaríñagun.

—Lúnti jerésibiruni wügúriña affñetiña ja mámabaña juríu circuncisión, lúnti gíñe jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés.

⁶ Ábati jóúndaragun apóstolugu jáma tábutigu ligílisi lun jatúriajaní cátei le. ⁷ Lárigiñe sarágu dimúrei, ába lásaarun Pédro, ába laríñagun.

—Nidújeñu, subúdi jumúti luágu binárü lán meja lanúadirana Búngiu jídaangiñe lun níchuguni ugánu le lánina asálbaruni joun ja mámabaña juríu, lun gíñe gayáraabei lan jaffñerun luágu Jesucrístu. ⁸ Búngiuti, le subúdijabúbei tun anígi, arúfuda lumúti luágu resibi lániña ja mámabaña juríu láu líchuguni Sífiri Sándu joun quei líchuguni woun. ⁹ Manúgün lumútiwa Búngiu ámu jawéi, jarúmagüda lumútu gíñe janígi láu jaffñen luágu Jesucrístu. ¹⁰ ¿Cáti uágu laloúguada jaffñen guetó luágu le adúga láalibei Búngiu, ru jugúya ában ijúrúgu jawágun affñetiña ja, le wásiñerubei wagía guánarügü anúga—ni wagía ni binádu wagúbürigu? ¹¹ Affñetiwa luágu sálbaadiwa lan láurügü waffñerun luágu Jesucrístu, madúgünga wagía ni ámu cátei lun wabjini, sálbaadiwa láu lareíni Wabúreme Jesucrístu. Ítara méme líña gíñe jasálbarun ja mámabaña juríu.

¹² Ábati jámanichúnga, ába jagáambuni sun le jaríñagubei Bernabé lúma Páblo joun luágu buri seíni lúma miláguru le ladúgübei Búngiu jádaangiñe, jagánagua ja mámabaña

juríu. ¹³Dan le lásurun jadímurejan, ába laríñagun Jacóbo.

—Nidújeñu, agáamba jumána.

¹⁴Abájúdaguuaali Simón Pédro woun ída líña lan fuleisei lániña Búngiu ja mámabaña juríu, láu lanúadajan jádaangiñe lun lánigume. ¹⁵Ítara líña cátei le quei lé meja jabúrrijabei profétagu títan Lerérun Búngiu.

¹⁶Gumúguuaali jarúeijan ladúgawagun Davíd, queísigubeirügü tagúmucha-gun ában múna eíguadutu.

Lachúlürüba wéyu nun, áu le Búngiu, lúnyame naríjin jawágun ladúgawa-gun Davíd,

ábame níchuguni ubáfu lun ában já-daangiñe lun larúeijan jádan.

¹⁷Nadúgübei líra lun gayáraabei lan jayábin sun jíbiri güri-gia lun jálua-janina queísi Jabúreme,

lun jayábin sun ja mámabaña juríu nun, ja anúadaja náñabaña lun nánigume.

¹⁸Ítara líña naríñagun, áu le Búngiu, le asúbudirágüdübalin cátei le lúmag-iñe buga binádu dan.

¹⁹Ligía naríñagunbei luágu moun láni wíchugun sarágu lúrodu jawágun ja mámabaña juríu, ja ígirubalín binádu jaffnen lun jafálaruni Búngiu, ²⁰buí-durügüti láu labúrrijoún joun lun jebé lan jeígin eígin le adágarawagüdúti joun sándu, madáagun jagíame cátei buri jáma ja úmatiña mamárieidun jamá, meígin jagíame jágürügü aní-maalu ja tigíwarügütiña lugúndun máfu-ridunti játa jádaangiñe, meígin jagíame játa anímaalu. ²¹Buíti lun jagúnfulirun lúma buri cátei le lun jíchugun inébe-sei joun juríu, ladúga lúmagiñe bugája binádu dan, añájein güri-gia apúrichijati lilúrudun Moisés lídan ságü fulásu, ali-ijoúati lúrodu luágu títan buri jalígílisin juríu ságü luwéyuri eméraaguni.

²²Ábati jarítangun apóstolugu jáma tábutigu ligílisi jáma sun títana ligílisi

janúadajan wügúriña jádaangiñe, lun jóunajaniña Antioquía úara lúma Páblo lúma Bernabé. Ába janúadiruni Júdas, le giríbei Barsabási, lúma Sílas, bián wügúriña weírigutiña jádan affñetiña. ²³Ába jóunajan ában gárada jáma, laríñajare títan gárada tugúya.

“Wagía le apóstolugu, tábutigu ligílisi, jáma sun jíbiri affñetiña, mábuga wáña joun wadújeñu luegiñe Jesucrístu ja mámabaña juríu ja aganoúbaña Antioquía, Síria, lúma Cilícia. ²⁴Agáambaadiwa luágu añájein lan güri-gia núdüntiña yágiñe ibídínoun woun ebéreseja jun láu jadímurejan, áni dájaña ámu arítangun jídoun láu jaríñagun jun luágu mósu lan jerésibiruni wügúriña circuncisión, queísi laríñaguni lilúrudun Moisés.

²⁵Ligía wúwaradúnbei lídan warítangun lun wanúadajan güri-gia wádaangiñe lun jóúdin aríjaün úara jáma wadújeñu Bernabé lúma Páblo ja jínsiñebaña woun sarágu, ²⁶ja rújamaalíbei jabágari lídoun pelíguru luegiñe Wabúreme Jesucrístu. ²⁷Woúnajañanu lubeíti Júdas lúma Sílas jun, jadímurejaba júma lun jafúnraanguagüdüni sun cátei le tídaanbei gárada to woúnajaboutun jun, jun. ²⁸Maríbaanti laríjin lun Sífiri Sándu lúma woun, míchugúniwa lan ámu ijúrúgu jun lueídügüya murúsun cátei le, le lunbei jadúgüni. ²⁹lun meígin jumá úwi le jáni anímaalu ja adágarawagüdútiña joun sándu, meígin jugúyame jítaü, ni úwi le jáni anímaalu ja tigíwarügütiña, madáagun jugúyame cátei buri jama güri-gia ja mamárieidúntiña júma. Anjaün areídagua júngua lueí buri cátei le, buídubei jadúga. Buídu lámuga lídin jun.”

³⁰Lárigiñeti jóunajoún luágu jaweíyasun, ába jóúdin Antioquía. Dan le jachúlürünbei ñi, ába jóúndaraguniña affñetiña, ába jíchugunun gárada joun.

³¹Dánti le jalíjanbarun affñetiña, ába jagúndaarun sarágu luágu gurásu le tíchugubei joun. ³²Quei gíneti gabáfu jamá Júdas lúma Sílas lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe, ába jíchugun gurásu joun affñetiña láu jadímurejan joun, ru jagía idérebugun lun jaffñen. ³³Lárigiñe jásügürün átiri dan ñi, ába jayoúragun affñetiña joun lubá jagríbudun jámoun já meja oúnajabaliña Jerusalén. ³⁴Ánjeinti Sílas, ába leréderun. ³⁵Reídeitiña gñe Páblo lúma Bernabé Antioquia, ába jasígirun arúfudajei lúma apúrichijei ugánu luáguti Cristu, jagía jama sarágu ámu.

Lagúmeseruni Páblo libíaman luweíyasun apúrichija

³⁶Átiri dan lárigiñe, ába laríñagun Páblo lun Bernabé.

—Queímounya aríjaña affñetiña lídan sun ubúru gu buri le ñí lubei apúrichija wamáali lan ugánu luágu Cristu, aríja wamámu ga ída jáña lan.

³⁷Busénti yebe Bernabé janúgüni Juan Márcos jámaga, ³⁸májati Páblo janúgüni ladúga meja ígira láaña lan Panfília, masígiti jama lídan wadágimanu. ³⁹Lárigiñe sarágu sigénei, múaradúntiña luágu cátei le darí lun jafánreinragun jawáriuagua. Ába lanúgüni Bernabé Márcos, ába jóúdin Chípree, ⁴⁰ába lanúgüni Páblo Sílas. Lárigiñe jederegeruni affñetiña Páblo lúma Sílas lújaburugun Búngiu, ába jóúdin, ⁴¹ába jásügürün Síriagiñe lúma Cilíciagiñe, íchaajeina gurásu joun affñetiña liglísirugu.

Lídin Timoteo úara jama Páblo lúma Sílas

16 Ába jachúlürün Páblo lúma Sílas lídoun buri fulásu le Dérebe lúma Lístrea, le ñí lubei jadárira ában affñeti gíriti Timotéo, tiraú ában wúri ju-

rú affñetu luágu Jesucristu, güriégu lúguchi. ²Affñetiña ja aganoúbaña Lístrea lúma Icónio, buíti jadímurejan luágu. ³Busénti Páblo lun lídiba lan Timotéo jama, íchigeina ugánu luáguti Cristu, ába lerésibiruni Timotéo circuncisión lueí wuríba lan joun juríu ja aganoúbaña lídan buri fulásu ligía, quei subúdi jamáni luágu merésibirun láani circuncisión ladúga güriégu lan lúguchi. ⁴Súnti fulásu le ñígiñe lumúti jásügüira, jasúbudirágüdüni cátei le jaríñagubei apóstolugu jama tábutigu liglísisi ja Jerusalénbaña joun affñetiña, ába jéredun jawágu lun jagúnfulirun lúma jagúmadin. ⁵Ába lubeíti jedéragüdüñ tflana liglísisi lídan jaffñen, ába jagánwoundun affñetiña ságü wéyu.

Lasáliragun ában wügüri Macedóniana lun Páblo

⁶Májati Sífiri Sándu lun jíchugubei lan ugánu luágu Cristu Ásia. Ábati jásügürün labádinaguagiñe Fríjia luma Galácia, ⁷ába jachúlürün luágu fadáguaü le Mísia. Ñígiñe yebe jarítagua lun jebélurun loúbawagun Bitínia, májati lani Jesúsu Espíritu le méme Sífiri Sándu lun jadúgüni. ⁸Ábati jóúdin surúru gu Mísioun, ába jarárirun Tróas. ⁹Ñi lasáliragua ában wügüri Macedóniana lun Páblo, áriebu, rára ayúmuragua lun, laríñaga lun. “Queímoun Macedónia íderagua bámugawa.” ¹⁰Lárigiñe lasáliragun wügüri ligía lun Páblo, ába waráansejan lun woúdin Macedónia láu waffñen luágu lagúajaña lan Búngiu woun lun wíchuguni ugánu luágu Cristu le Wasálbaragüle joun Macedóniana.

Páblo lúma Sílas ubúru gu Filípos

¹¹Ábati wáfayarun Tróasgiñe, ába woúdin sügúlügü luágun ubójuu le Samotrácia, larúgan, ligía wachúlürün Neápolis. ¹²Ñígiñe ába woúdin Filípos,

Filípos lábugiñeñein lagúmadijan Róma, ligía gñe ubúru le weirigutimáabei luágu louba Macedónia. Reídeitiwa átiri wéyu ñi. ¹³ Luágu ában wéyu le luwéyuri eméraaguni, ába wáfuridun bougudin lueí ubúru, lárún dúna, lídan ában fulásu le ñi lubeíja layúmurawagúa lun Búngiu. Ába wañúurun ñi, ába wíchuguni ugánu luágu ti Crístu joun wúrña ja oúndaragubáña ñi. ¹⁴ Ññoun ában jádaangiñe, gírútu Lídia, ubúru-guna Tiatíra, tífisute alúguraja gamísa fínutu to gúchu tágu. Judúguatu wúri tugúya lun Búngiu, tagáambajañádiwa, ába lánjunrenchunun Búngiu tanígi lun tadúgün gásu láu le laríñagubei Páblo. ¹⁵ Ába tabásterun jáu sun tílana túban, larígiñe, ába tayúmuragun woun ítara.

—Ánjein affñe jubeí luágu affñe nan le tímatimaati luágu Wabúreme Crístu, reídei jumá ya núbíñe.

Jéretu wawágu, ába weréderun.

¹⁶ Luágu ában dan, dan le woúdiña lan lídoun fulásu le ñi lubeíñaja layúmurawagúa lun Búngiu, ába wadúnragun túma ában irájü gawágutu ában espírútu wuríbati le íchugubei ubáfu tun lun tasábiujan. Ában idámuni irájü tugúya, íbjatutíja sarágu seínsu joun tabúriña láu tasábiujan. ¹⁷ Ába tagúmeserun irájü to afálarawa, wagía lúma Páblo, agúarajaina tugúya ítara.

—Gürígia ja, jesériwiduña lun Búngiu le íñubei, jadímurejaña luágu úma lánina asálbaruni lídaangiñe figou jun.

¹⁸ Gíbeti wéyu táu adúgei cátei le darí lun tebéresedun lun Páblo, ába lagáragun, ába laríñagun lun espírútu le tídaanbei.

—Lídan líri Jesucrístu, gumádi numútibu lun báfuridun tídaangiñe.

Ába láfuridun espírútu ligía tídaangiñe lídan méme óra ligía.

¹⁹ Dan le jaríjin tabúriña luágu siñáali lan jagáñeirun seínsu tueígiñe, ába jártügüdüni Páblo lúma Sílas, ába

janúgüniña jagíbugiñoún ábutigu lamídaangua ubúru. ²⁰ Ába jarúfuduniña jagíbugiñe gumádimatiña, ába jaríñagun.

—Wügúriña juríu ja, jacháraguñein wabúrugute, ²¹ jarúfudajaña igáburi le wásiñerubei erésibira ni adúga ladúga Rómána wagía.

²² Ábati jínúragun gürígia jóungua jawágu, ába jarágachaguágüdüniña gumádimatiña, ába jíchugun dimúrei lun jabeichúniwa láu wéwe. ²³ Lárígiñe sarágu abeichúni, ába jádaruniña furísunrugún, ába jaríñagun lun oúnigiruti adaürútiña lun goúnigi láníña buídu. ²⁴ Dan libíjini oúnigiruti lúrudu le, ába ládaruniña lídoun lagúmujoún tarígeirugu furísun, ába legélenchuni jagúdi.

²⁵ Queí buri luágun amídi áriebu, ñññanu Páblo lúma Sílas ayúmuragua lúma erémuja urému lun Búngiu, ja jíbiri, agáambaja. ²⁶ Sódini, ába líabin ában oúnwenbun jarabaganáli, ába lánjingichuni tuágaburi furísun. Lídan óra ligía, ába lánjunrenchun sun béna, safá ligía sun güiringüri le jawágubei adaürútiña. ²⁷ Ába lagágudun oúnigiruti, dan laríjin luágu júnren líña lan sun tubéneri furísun, ába laságarunun lefeínte lún yebe láfaragun lúngua, sún yebe laríñagun luágu ññdúngua jamá adaürútiña. ²⁸ Ába lagúaragun Páblo lun.

—Máfaraguabá búngua, awánja ya sun wagía.

²⁹ Ábati lamúriajan oúnigiruti lámpu, ába lebélorun eíbaagueina, adádagareina láu anúfudei, ába láguragun lúngua lubádu jagúdi Páblo lúma Sílas. ³⁰ Ába laságaruniña furísunrugugiñe, ába laríñagun joun.

—Wügúriña, ¿ca cátei lúnbei nadúgüni lun nasálbarun?

³¹ Ába jaríñagun lun.

—Affñebá luágu Wabúreme Jesucrístu, ábame basálbarun jáu sun tílana búban.

³² Ába jíchuguni ugánu luáguti Crístu lun jáu sun ja lúbiñebaña. ³³ Lídan méme óra ligía, láu sun áriebujali lan buídu, ába lachíbuni bíti buri le jawágubei, ábati labásterun jáu sun lufámilian. ³⁴ Lárigiñe, ába lanúgüniña lúbiñoun, ába líchugun eíginí joun, ¡máti lugúndan jáu sun lufámilian láu jaffñerun luágu Búngiu!

³⁵ Larúgan bináafin, ába jóúnajan gumádimatiña polisía aríñaga lun oúnigiruti lun lígiragüdúniña Páblo lúma Sílas. ³⁶ Ábati laríñagun oúnigiruti lun Páblo.

—Oúnajaaña gumádimatiña aríñaga nun lun nígiragüdünün, gayárajali lubéti jídin darángilañu.

³⁷ Ába laríñagun Páblo joun polisía.

—Láu sun Rómána wamá, beíjamutiwa jagíbugiñe güriégia, míchigunga dan woun lun wadímurejan waweígnegua, dágua jamáwa furísunrugun, ¿guetó buséntiña jígiragüdúniwa arámudaguáriüü? ¡Máfuridunbadiwa! Núbin jamá aságarawa.

³⁸ Ába jabájüdaguni polisía cátei le joun gumádimatiña, ába janúfudedagún gumádimatiña dan le jasúbudiruni luágu Rómána jamá Páblo lúma Sílas. ³⁹ Ábati jóúdin amúriaja ferúduñ jáma, ába jaságaruniña, ába jayúmuragun joun lun jáfuridun nígiñe ubúrugugiñe. ⁴⁰ Dan le jáfuridunbei furísunrugugiñe, ába jóúdin túbiñe Lídia, lárigiñe jaríjiniña affñetiña lúma jíchugun idérebugu joun, ába jasígiruni jaweíyasun.

Chagáguau ubúругu Tesalónica

17 Lídan jaweíyasun Páblo lúma Sílas, sügútiña Anffípolisgiñe lúma Apolóniagiñe, nígiñe, ába jachúlürün ubúrugun Tesalónica le ní

tubei ában jalgílisin juríu. ² Quei léchun Páblo, nüdúnti tídan ligílisi tugúya, adímurejati jáma úriwa dimáasu, ságü luwéyuri eméraaguni. ³ Arúfudajati joun quei taríñaguni Lerérun Búngiu luágu lúnti lán meja lasúfurirun Crístu, lárigiñeme lan loúnwen, aba lánme lásaarun lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun. Laríñaga buri joun.

—Jesúsu méme le uágubei nadímureja jun, ligía Crístubei le lúnbei liábin asálbaraña güriégia.

⁴ Ábati jaffñerun jádaangiñe juríu, ába júaradun lúma Páblo lúma Sílas. Affñetiña gíñe sarágu ja mámabaña juríu ja judúguatiña lun Búngiu, jáma sarágu würiña weírigutiña. ⁵ Juríu ja maffñebaña luágu Jesúsu lan Crístubei le lunbei liábin, magúndaantiña láu cátei le, ába jóúndaragun wügúriña wuríbatíña ja ebugañajádügübaña úmada, ába jachágaraguágüdúniña güriégia ní ubúругu. Ába jaságarajanun lúban Jasón, áluaña Páblo lúma Sílas lun jaságaruniña lun jedéregeruniña jájaburugún güriégia. ⁶ Queíti madári jamániña ní, ába janúgüni Jasón jáma átiri jádaangiñe affñetiña jagíbugiñoún gumádimatiña lídan ubúругu ligía, ába jagúaragun aríñaga.

—Wügúriña ja, ja ebéresejabaña lídan sun fulásu, chúlújaña gíñe nájoun, ⁷ resíbi láaña Jáson lúbiñe. Sun jagía dúrúgua jamúti lilúrudun Urúei César, ladúga aríñagatiña luágu níjein lan ámu urúei, ában nege gíriti Jesúsu.

⁸ Dan jagáambuni gumádimatiña jáma sun jíbiri güriégia cátei le, ába jachágaragun. ⁹ Jáson jáma ja jíbiri, ába jafáyeijan, ába jígirawagüdúniwa.

Páblo lúma Sílas ubúругu Beréa

¹⁰ Furése furése, dan le labúrigadun, ába jóúnajaniña affñetiña Páblo lúma Sílas ubúrugun Beréa. Quei jachúlürün ní, ába jóúdin tídoun jalgílisin juríu.

¹¹ Juríu ja ñíbaña, buítimaati jagáburi jaweí ja Tesalónicabaña, resíbi jamúti ugánu luáguti Crístu láu ugúndani, ságúti wéyu jalíjanun Lerérun Búngiu lun jaríjini ánjein inárúni lubeí le aríñawagúbei joun. ¹² Sarágu jáña lubeíti affínerutiña jádaangiñe, affíne jagía gíñe sarágu ja mámabaña juríu, dándu wúrriña weírigutiña quei wügúriña. ¹³ Dan le jasúbudirunbalin juríu ja Tesalónicabaña luágu lapúrichijañein lan gíñe Páblo Lerérun Búngiu Beréa, ába joudin achágaraguágúdaña güriña. ¹⁴ Ába jóunajani affínetiña Páblo furése lun lídin lacóstoun, leréderame Sílas lúma Timotéo Beréa. ¹⁵ Ja ñíúdünbaña láu Páblo, ába jáfayajan lúma chülú ubúругu Aténas. Láriñe, ába jagíribudun barúina jagía dimúrei lun Sílas lúma Timotéo lun jóudin lárigi Páblo lídan lufúresen.

Páblo ubúругu Aténas

¹⁶ Sun niján lan Páblo Aténas agúrabajei Sílas lúma Timotéo, medéraguágúdünti larítangun láu laríjini ubúругu ligía buin jáu büürübün sándu. ¹⁷ Ligíaja ladímurejaanbei tídan jalígílisin juríu lúma jáma ja mámabaña juríu ja ájuduragubaña lun Búngiu, adímureja ligía buri ságü wéyu jáma güriña ja úmadarugubaña, ñí lubei jadámuridagua. ¹⁸ Ñíñanu jádaangiñe wügúriña ja atúriajabalin jarífudajan epicúreogu, jáma ja atúriajabalin jarífudajan estóicogu, ába jadímurejan lúma. Jaríñaga jíbiri.

—¿Cáfunasan laríñagubei wügúri le woun, líbebei ladímurejan?

Jaríñaga jíbiri.

—Camátia ladímurejaña jawágu ámu búngiuugu.

Jaríñagunbeiti ítara ladúga lapúrichi-
jan Páblo joun luágu Jesúsu lúma luágu ásaaruni lídaangiñe ouweni. ¹⁹ Ábati

janúgüni lídoun ában fulásu gíriti Areópago, le ñí lubeíja jóundaragua lun jagáambagun jóungua, ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraati wasúbudiruni cátei lan iséri cátei le barífudajabei? ²⁰ Cátei lé buri baríñagubei woun, terénchati woun, buséntiwati wasúbudiruni ca lan laníchigubei.

²¹ Sun Aténasna, jáma teréncha ja aganoúbaña ñí, marítaguntiña luágu ámu cátei lueídügya luágu jaríñagun lúma jagáambun cátei iséri.

²² Ábati laráramun Páblo jamídaangua ñí Areópago, ába laríñagun.

—Wügúriña Aténasna, aríja numúti luágu affíne jumá jawágu jisándun, ²³ ladúga dan le aríaajeina nubálin fulásu buri le ñí lubei jájuduragua joun jisándun, darítina ában latárü le ñí lubei büürúwañu lan dimúrei le. “Lun Búngiu le ibídiñewabei”. Búngiu le, le únbei jájuduragua, le ibídiñebei jun, ligía Búngiu le uágubei nadímureja jun.

²⁴ Ligía Búngiu le adúgübalin ubou lúma sun cátei le ubouagubei, ligía labúremebei siélu luma ubou. Maganoúnti tídan ligílisi to jadúga güriña, ²⁵ memégeirun lumúti gíñe le gayáraabei jadúgüni güriña luágu lufúleisein, ligía guánarügü íchugubei íbágarí lúma garábali, lúma sun cátei woun, sun wagía.

²⁶ Lídaangiñe ábanrügü wügúri ladúgaña sun néchaanigu lun jaganoún lídan sun fulásu, aráanseleí dan le lúnbei jabágariduni lúma fulásu le lúnbei ñíba lan jagánawa. ²⁷ Adúga lumúti Búngiu sun líra lun gayáraabei lan jáluajani güriña, gayára lámuga jadáriruni láu jáluajani, láu sun inárüni lan luágu madíse lan Búngiu lueí cáda ában wádaangiñe. ²⁸ Ladúga lídaangiñeti Búngiu awánjein lubeí, gabágarí wagía, eíbuga wagía ligíbuagu ubou le, quei jaríñaguni poétagu

jídaangiñe. “Lirájüñü Búngiu wagía.”²⁹ Queíti lirájüñü wabeí Búngiu, moún lumuti wanúgüni Búngiu quei ában sándu le gólu, o pláta o dúbü le jadúga wügúriña quei jarítangun luágu ítara líña lan Búngiu.³⁰ Mebéresegúnti méja Búngiu láu cátei le jadúgübei güriña lábugiñe libídiñe joun, ánjein guetó, aríñagati joun sun güriña lídan sun fulásu lun jasáansíruni jóuserun.³¹ Ladúga anúdajaali Búngiu ában wéyu lun ligíaba lan wéyu lagúseragüdüniña güriña ja ubouágubaña láu ísuruni láu ában wügúri le anúdaja lálalibei, wügúri ligía, ligía Jesucristubei, arúfuda lumúti woun láu lásaaragüdüni Jesúsu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

³² Dan le jagáambubei luágu ásaaruni lídaangiñe ouweni, ñíñanu jádaangiñe, ába jéjerajan láu, jíbiri ába jaríñagun.

—Lídaanbagúbei ámu dan wagáambeí badímurejan luágu buri cátei le.

³³ Ábati lígiruniña Páblo.³⁴ Ába jaffínerun jádaangiñe luágu Jesucristu, ába jafálaruni. Níñein Dionísio jádan, lé meja ában jádaangiñe ábutigu lídan fulásu le gíribei Areópago, túma gíñe ában wúri gírítu Dámaris, jámaya ámu güriña.

Páblo ubúругu Corínto

18 Lárigiñe cátei le, ába láfuridun Páblo Aténasgiñe, ába lídin ubúругu Corínto.² Ni ladárra ában juríu gírítu Aquíla, túma lúmari to gíríboun Priscíla, Póntona jagía. Málügíli lueígiñe jayábin Itáliagiñe, jayábinbei nígiñe ladúga líchugun urúei Cláudio dimúrei lun jáfuridun sun juríu Rómagiñe. Ába lídin Páblo aríjaña,³ queíti ában lan lífisiute jáma—tadáawagun quiámpu—ába leréderun jáma lun jawádigimaridun lídan ában.⁴ Ságüti wéyu le lidáani eméraaguni, lídin Páblo tídan jalígílisin

juríu adímureja, áni gáñei láaña buri dándu juríu quei ja mámabaña juríu lun jaffínerun luágu Jesucristu.

⁵ Dan jachúlürün Sílas lúma Timotéo Macedóniagiñe, ába líchaagun Páblo lúngua le gumúti apúrichijeí Lerérun Búngiu. Aríñagati joun juríu furáangu luágu Jesúsu lan Crístubei le jagúraba-jabei lun lasálbaruniña lídaangiñe jaffgoun.⁶ Ánjaña juríu, ába jasígeneruni le lubeíbei, anábagua buri jameí. Ábati láfuridunun Páblo labíte jawágun, arúfudei joun luágu mínsiñe lan jagáburi lun, ába laríñagun joun.

—Ánjaunme eféridira jídaangiñe, mámaalime nídaangiñeti. Lúmagiñe guetó, neíbuga apúrichija joun ja mámabaña juríu.

⁷ Ába láfuridun tídaangiñe jalígílisin juríu, ába lídin lúbiñoun ában wügúri gírítu Jústo, wügúri ligía, judúguati lun Búngiu, ñi toubagiñe ligílisi lagánawa.⁸ Críspu, le tábuti jalígílisin juríu, ába laffínerun luágu Wabúreme Jesucristu, jáu sun tílana lúban. Sarágu gíñe jádaangiñe Coríntona, dan jagáambunbalin ugánu luáguti Jesúsu, ába jaffínerun, ába jabásterún.⁹ Ábati lasálrágun Wabúreme Jesúsu lun Páblo luágu ában áriebe, ába laríñagun lun.

—Manúfudebá, bapúrichija méme, mámanichabá,¹⁰ ladúga anájein búma, úabei ni ában agúruruti buágu lun ladúgün wurfbani bun. Añájein sarágu güriña lídan ubúругu le ja lúnbaña nánigubaña lan.

¹¹ Reídeiti lubeíti Páblo ában irúmu dimí ñi Corínto arúfudajeí Lerérun Búngiu joun lílana fulásu.

¹² Lídan dan le Galión lan gumándanbei Acáya, ába jóundaragun juríu lun járügüdüni Páblo. Ába janúgüni ligíbugiñoun lúrudu lun lagúserawagüdün.¹³ Ába jaríñagun lun gumándan.

—Wügúri le, leréde arúfudaja joun gürígia lun jájuduragun lun Búngiu láu ában igáburi le múaraanbei lúma lúrodu.

¹⁴ Dán yebe ladímureja lan Páblo, ligía laráñagun Galión joun juríu.

—Lun jamúga ában lan wuríbani o dúru júrti ladúgübei wügúri le, níchaaguña jamúga núngua lun nagáambunün, jugúya juríu, ¹⁵ quei luágu lan dimúrei buri, lúma íri, lúma jilúrudun, aráanse jumei júngua, ladúga mabúseeruntina nagúseragüdün luágu buri cátei le.

¹⁶ Ába labúgaguña nígiñe. ¹⁷ Ábati járügüdüni sun güríegugu Sóstenes le tábuti jalígilisin juríu, ába jabúleiseiruni ñi guánarügü ligíbugiñe gumándan. Mebéresegúnti Galión láu líra.

Lagíribudun Páblo Antioquíoun, lagúmeseruni lúruwan luweiyasun apúrichija

¹⁸ Lárigiñe líra, ába leréderun Páblo átiri dan ñi Corínto. Lárigiñe, ába layouúragun joun affñetiña, ába lídin Síria úara túma Priscíla lúma Aquíla. Ába lásaruni lídiburi lídan ubúругu Céncrea lubáragiñe ládinun, lun lagúnfulirun láu ában méja darádu le ladúgübei lúma Búngiu. ¹⁹ Dan le jachúlürün ubúругu Éfeso, ába lígiruniña Páblo Priscíla lúma Aquíla lun jeréderun ñi lídan ubúругu ligía. Lubáragiñe lígiruni Páblo Éfeso, ába lídin ligílsirugu adímureja jáma juríu. ²⁰ Ába jamúriajan lúma lun leréderun méme ñi jáma, májati. ²¹ Ábati layouúragun joun, laríñaga joun.

—Mósu ñi nan Jerusalén lubá fédu le lúnbei ladúgún, nagíribudayaba aríjaün ánjein busén Búngiu.

Ába ládinun, ába lídin Éfesogiñe. ²² Túrúti Cesaréa, nígiñe ába lídin Jerusalén abúsura joun tílana ligílisi, lárigiñe, ába larágachun Antioquíoun. ²³ Lárigiñe lásügürün átiri dan ñi,

ábaya láfuridun, ába leíbuguni sun fulásu Galácia lúma Fríjia ában ában, íchaajeina dúgüdaguau joun affñetiña.

Lapúrichijan Apólos ubúругu Éfeso

²⁴ Lídan dan ligía, ába lachúlürün ában juríu gíríti Apólos ubúругun Éfeso, Alejandríana juríu ligía. Gapúrichijati, áni subúdi lumúti gíñe Lerérun Búngiu buídu buídu. ²⁵ Subúdititi luágti Asálbaragülei le lúnbei liábin lun, áni apúrichijati luágu Asálbaragülei ligía táu sun tarúman lanígi. Sun le larúfudajabei luágu Jesúsu, inárüni, láu sun loúgua lan lasúbudirun luágu, le rügüñein larúfudajabei Juan le abásteragüdjabei luágu Jesúsu le lúnbei liábin lárigiñe, lasúbudira. ²⁶ Luágu ában wéyu, dan le ladímurejaña lan Apólos tídan jalígilisin juríu láu sarágu ichouúrni, ába jagáambuni Priscíla lúma Aquíla. Dan lagúmuchun lapúrichijan, ába janúgüni Priscíla luma Aquíla jábiñoun lun jafúnraanguagüdünitima luágti Jesúsu le Wasálbaragülebei lun, luma luágti cátei le larúfudajabei. ²⁷ Dánti le labúseerunbei Apólos lídin loúbawagun Acáya, lúmagiñeñanu affñetiña Éfeso lun lídin, ába joúnajan ában gárada joun affñetiña ja ñíbaña Acáya lun jerésibiruni buídu. Dan lachúlürünbei Apólos Acáya, íderagua lumútiña ja laffñeragüdúbaña Búngiu luágu Jesúsu, láu lareíni, ²⁸ arúfuda lumúti joun gürígia láu richaú le siñá jamuti asígenera, luágu marícha lan le jarúfudajabei juríu, arúfudaleí joun tídaangiñe Lerérun Búngiu luágu Jesúsu lan Crístu le jagúrúbubei lun lasálbaruniña.

Páblo ubúругu Éfeso

19 Sun niján lan Apólos ubúругu Corínto, ligía lásügürün Páblo labádinaguagiñe buri fulásu, ába

lachúlürün Éfesoun ñi lubei ladárira sarágu affñetiña. ²Ába laríñagun joun.

—¿Resíbi jumútisan Sífiri Sándu dan le jaffñerunbei luágu Jesucrístu?

Jaríñaga lun.

—Uá, magáambungubeígidiwa yebe luágu nñein lan Sífiri Sándu.

³Ábati laríñagun joun.

—¿Cáti luwúyeri badísei jerésibirubei?

Jaríñaga lun.

—Le labásterágüdüin Juan.

⁴Laríñaga Páblo joun.

—Labásterágüdüiniña méja Juan gürgia, arúfudei luágu sáansi jamáali lan jóuserun, aríñagati gíñe joun luágu lúnti lan jaffñerun luágu le lúnbei liábin lárigiñe—luágu Jesúsu le Crístubei, le Jasálbaragüle.

⁵Dan jagáambuni cátei le, ába jabásterun lídan líri Wabúreme Jesúsu. ⁶Dánti le líchugunbalin Páblo lújabu jawágu, ába liábin Sífiri Sándu jawágun, ában jadímurejan dimúrei buri teréncha, ába buri ladímurejan Búngiu jayúmugugüñe. ⁷Jawáraañanu dúusu wügüriña jádan sungubei.

⁸Ürüwañein játi láu Páblo abásija tídoun jalǵilisin juríu le ñi lubeija lapúrichija, adímureja ligíaja furáangu luágu larúeijan Búngiu, affñegüda láña gürgia luágu. ⁹Ñiñanu gíñe, edéreragüdütu janígi, májatiña jaffñerun, adímurejarúgü jagía wuríba luágu lémeri Crístu jagíbugiñe gürgia. Ábati ladíreirun Páblo jawei, ába lanúgüniña ja affñebaña luágu Jesucrístu tídoun ában lescuéla to ñí lubei larúfudaja ában wügüri gíríti Tiránno, ábaja ladímurejan ságü wéyu joun, ñi. ¹⁰Ítara líña lasǵirun luágu bián irúmu, súnti ja aganoúbaña loubwawagu Ásia, agáamba jamúti ugánu luáguti Wabúreme Jesúsu, dándu juríu quei ja mámabaña juríu. ¹¹Adúgati buríti Búngiu oúnwenbun

buri miláguru lídaangiñe Páblo, ¹²darí lun tánügüniwa buri músue o anáanguni to dagáaru luágu lúra joun sánditiña, ábaja jareídagun, furí jagíaja espíritugu wuríbatiña jádaangiñe.

¹³Ñiñanu juríu eíbugañajádügütiña, aságajatiña gíñe espíritugu wuríbatiña jawei gürgia, álugatiña yebe jayúsuruni líri Wabúreme Jesúsu lun jaságajaniña, jaríñaga buri joun espíritugu.

—Gumádi numútiibu lídan líri Jesúsu, le uágubei lapúrichija Páblo, lun báfuridun.

¹⁴Ñiñanu sédü lirájüñü ában juríu gíríti Escéva, jábuti méja fádorigu, jádan ja adúgübalin buri cátei le. ¹⁵Nñein ában jadúgüni, ába louñabuniña espíritugu wuríbati ligía.

—Subúdi numúti Jesúsu, subúditi gíñe nun cátei lan Páblobei, ánjein jugúya, ¿cátaün?

¹⁶Ába lachúrágun wügüri le láubei espíritugu wuríbati lúngua jawágun, gabáfuti sügü jáu sungubei, ába labúleiseiruniña buídu, ába jeíbaagun ñígiñe surúsu lúma láu buri bíti jawágu. ¹⁷Agáamba jamúti sun ja aganoúbaña Éfeso cátei le, juríu jáma máma juríu, ába janúfudedagun, weíríti linébedun líri Wabúreme Jesúsu joun.

¹⁸Sarágu gíñe buri jádaangiñe ja affñerubaña, ába jayábin agúfeserei buri cátei wuríbati lé meja jadúgübei, ¹⁹sarágu gíñe buri jádaangiñe já meja gabíñarajadibaña, ába janúgünun jalíburun buri, ába jágudunun jagíbugiñe sungubei. Dan jabájüdüinbalin tebégi líburu buri tugúya, gebégitu quei buri dimí-san mílu murúsun seínsu le pláta. ²⁰Ítara líña abúruchagueína lan ugánu luáguti Jesúsu, arúfudeinalei lubáfu lun lasáansiragüdüni jagáburu gürgia.

²¹Lárigiñe sun cátei le, ába laráanserun Páblo lun lídin aríjaña affñetiña Macedónia luma Acáya, lubá

lasígiruni luweíyasun Jerusaléoun. Aríñagati gíñe luágu lárigiñe lanme lídin Jerusalén, lídiba lan gíñe Róma. ²²Ábati loúnajan biáma jádaangiñe ja íderagubalin lubá, Macedónia, wügúriña jagía, Timotéo luma Erásto, ligía, ába leréderun átiriraüya dan Ásia.

Chagáguauü ubúru gu Éfeso

²³Lídan dan ligía, ññein ában oúnwenbun achágaraguní Éfeso jaweígiñeti ja afálarubalin lémeri Crístu, ²⁴lídaangiñeti ában wügúri gíriti Demétrio, ladáawagun cátei láuti pláta lífisiutebei. Wügúri ligía, adáaguati tirájüñü ligílisi láu pláta to tilígílisin sándu to gíriboun Diána, belútiti sarágu seínsu joun ja ñadágimeinbaña lúma. ²⁵Ábati loúndaruniña ja ñadágimeinbaña lúma úara jáma ámu ja ñadágimeintiña ámu físiu le lenége jaffisiute, ába laríñagun joun.

—Wügúriña, subúdi jumúti luágu ñulú lan wabágari láu físiu le, ²⁶agáamba jumáali, aríja jumeí ída líña lan lídin Páblo aríñaga luágu máma jamá búngiugu sándu ja jadúgübaña wügúriña, áni gíbeeña güri gía jaffñeragüdün, mámarügü ya Éfeso, lídan gíñe líbe-ágei Ásia. ²⁷Ñónguati cátei le, ladúga gayáraabei weféridiruni wabísínisin, gayáraabei gíñe teféridiruni tilígílisin búngiu Diána tuweírigun, ábame tanügün búngiu Diána to únoun jájuduragua sun güri gía Ásia lúma lídan sun ubou quei ní cáta.

²⁸Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jagáñidun buídu, ába jagúaragun.

—¡Weírigutu Diána to jabúngiute Éfesona!

²⁹Ñíñeinti ában oúnwenbun achágaraguní lídan sun ubúru gu ligía. Ába járiügüdüni Gáyo lúma Aristárco, biáma wügúriña Macedóniana ja úarabaña lúma Páblo, ába jadúruguduniña chúlú

tuágun múna to ñi lubéja jóúndaragua. ³⁰Álugatí yebe Páblo lebélorun lun ladímurejan joun güri gía ñi lun ladílirun sun cátei, mígirun jamúti affñetiña lun lebélorun. ³¹Ñíñanu gíñe jádaangiñe ábutigu ñi Ásia lumádagu Páblo, oúnajatiña gíñe dimúrei lun lun mebélorun lan ñíjin. ³²Ñíti lídan adamurini, jíbiri agúaragua ában cátei, jíbiri agúaragua ámu, ladúga chagágujaña güri gía, jíbe-ágei, íbidiñeti joun ca lan lébubei jadámuridagun. ³³Ñíñanu jádaangiñe güri gía, ába jafúnraanguágüdüni cátei le lun Alejandro, le jádajabei juríu ligíbugiñoún guríriguauü lun ladímurejan luágu jafúleisein. Ába ladúgün Alejandro seíni láu lújabu lun jámanichun, lun ladímurejan luágu jafúleisein jagíbugiñe güri gía. ³⁴Dan jasúbudirunbalin luágu juríu lan, ába jagúarajan sun jagía lídan ában, yaráfa lun bián óra.

—¡Weírigutu Diána to jabúngiute Éfesona!

³⁵Dánti le gálumagüda láaña abúrüjati le lání ubúru gu ligía güri gía, ába laríñagun.

—Güri gía Éfesona, sun güri gía subúdi jamúti luágu Éfesona lan oúnigirubárun tilígílisin búngiu Diána, túma tiyáwa to áburujaboun siélu gíñe. ³⁶Quei úa lan ní ában lun lasígeneruni cátei le, gáluma jumá, madúga jumá ní cáta masáminarunga jumeí buídu. ³⁷Wügúriña ja, ja janúgübaña ñájoun, míwerujan jamágiru jíligílisin, madímurejan jagía wuríbati tuágu jubúngiute. ³⁸Ánjein níjein lubeí cátei uáguti labúseera Demétrio jáma ja ñadágimeinbaña lúma líchugun jadúnrun, ligía níjein lubeí agúseragüdüti lúma agúseragülei, gayáraati jídin ligíbugiñoun lúru du lun ladímurejan cáda ában luefíñegua. ³⁹Ánjein ámu lubeí cátei jamúriajabei, lúnti laráanserún lídan ában adamurini le richáti, ⁴⁰ladúga gayáraabei

laríñawagúniwa luágu wagúbujaña lan wuríbani ladúga cátei le asúseredubei ugúñe, ibídiñebei woun cába lan wounabagüle ánjava álügüdüwa luágu chagáguauí le.

⁴¹Lárigiñe laríñaguni cátei le, ába lagúmchaguagüdüni adámuridaguni.

Luweíyasun Páblo Macedónioun lúma Grécioun

20 Dan le lagúmchunbei chagáguauí Éfeso, ába loúnajan Páblo jawágu affíñetiña lun jayábin lun, gayára lámuga líchugun gurásu joun, ábati loúburuniña, ába layoúragun joun, ába lídin Macedónioun. ²Luágu luweíyasun, chülúgueina líña jámagiñe affíñetiña lídan buri fulásu le ídaangiñebei lásügüra, ru ligía sarágu dúgüdaguaú joun láu lerérun. Ítara líña lachúlürün lídoun ageíraú le Grécia. ³Reídeiti úrtüwa játi ñi Grécia, ládina yebe ugúnein lun lídin Síria, ligía lagáambun luágu jelédeguña lan jurú lubá. Ábagubeíti laráanserun lun lagíribudun múarugugiñe, sügüína ligíaya Macedóniagiñe. ⁴Gíbetiña wügúriña ñúdüntiña úara lúma. Sópater, le liraú Pyrrhus, Beréagiñe, Aristarco lúma Segúndo, Tesalónicagiñe, Gáyo, Dérbeigiñe, Timotéo gíñe, lúma gíñe Tíquico lúma Trófimo, Ásiana. ⁵Affíñetiña ja, ába joúdin wabá, ába jagúrabuniwa ubúругu Tróas. ⁶Wagía, lárigiñe fédu le teigín fein to magánaboun ísi, ába wáfuridun Filíposgiñe tídan ugúnein, seíngü wéyu lárigiñe, ligía wátürün Tróas, le ñí lubei wúwarada jáma ja ñúdünbaña wabáragiñe, ába weréderun ñi sédü wéyu.

Bisída láni Páblo ubúругu Tróas

⁷Samúdi gúnoun, ába joúndaragun affíñetiña lun jeigín fein le jarítaguagüle

luágu loúnwen Crístu, Páblo arúfudajabei joun. Queíti gaweíyasúnbei lan larúgan, ába lasígirun adímureja joun darí lúmoun amídi áriebu. ⁸Íñuñanu lídan lúriüwan túbanana múna to ñí lubei joúndaragua, ñíñein sarágu lámpu durúngu. ⁹Ñíñein ában irájü agáambaja, ñun líña luágu funédere, Eútico líribei. Queíti lílúbei lapúrichijan Páblo áriebu ligía, ába ladábudun lágu irájü ligía, ába larúmugun ñi, ába leíguadun lídaangiñe lúriüwan túbanana múna, múarugun. Dan le jarárirunbei lun jiñúraguni, jiláali. ¹⁰Ábati larárirun Páblo, ába laroúnrun ligíbuagu irájü ligía, ába loúburuni. Ába laríñagun joun affíñetiña.

—Madíjeri jumá, gabágariyaali.

¹¹Ábayati lawárirun Páblo, ába jafánreinragunun fein, ába jeigín. Ábati lasígirun adímureja darí larúgadun, ligíaali lídin. ¹²Irájüti buga ligía, ába janügüni águyu wínwañu, sun jagía láu ugúndani láu.

Weíyaasu lúmagiñe Troásgiñe lun Milétoun

¹³Ába gíñe woúdin, ába wádinun tídoun ugúnein, ába woúdin chülú Asón, le ñí lubei lúnti lan wabúduuni Páblo quei wadáradun, ladúga busén lan lídin Asón múarugugiñe. ¹⁴Dan le wadúnragun lúma ñi Asón, ába ládinun wáma, ába woúdin Mitiléne. ¹⁵Larúgan, ába wáfuridun ñígiñe, sügüína wagía ligíbugiñe uboúju Quío, ában wéyu lárigiñe, ligía wachúlürün uboúju Sámos. Ába weméraagun ubúругu Trojíllo, larúgan, ligía wachúlürün ubúругu Miléto. ¹⁶Mátürüntiwa ubúругu Éfeso luágu waweíyasun ladúga mabúseerun lan Páblo leréderun sarágu dan ageíraú Ásia, busénti lachúlürün Jerusalén furése lun ñi lan lubá fédu le Pentecostés ánjein gayára.

**Lapúrichijan Páblo
joun tábutigu liglîsi, Éfeso**

¹⁷ Dánti le Milétojadiwa, ába loúnajana Páblo jawágu tábutigu liglîsi Éfeso lun jayábin Miléto aríjei, ¹⁸ dan le jachúlürünbei, ába laríñagun joun.

—Subúdi jumúti ída líña lan nigáburî lúmagiñe furúmiñeti wéyu nachúlürün Ásioun. ¹⁹ Sun dan le jagánaguañadina lubei, seríwitina lun Búngiu láu únabuni, láu sarágu águirai, sífuri áu sarágu láu cátei lé buri jabúseerubei jurfu jadúgün nun. ²⁰ Merédeti napúrichijan jun luágu cátei le lúnbei buídubei lan jun, arúfudaja áu jun furáangu lídan guríriguai lúma júbiñe. ²¹ Dándu joun juríu quei joun ja mámabaña juríu, aríñagaadina luágu lúnti lan jasáansiruní jóuserun ligfbugiñe Búngiu, lúma lun jaffñerun luágu Wabúreme Jesucrístu. ²² Guetó lubeiti neíbuga Jerusalén, loúnajana Sífiri Sándu. Ibídiñeti nun cába lan asúsereda nun ñi, ²³ lé rügúñein nasúbudirubei, luágu sun lan ubúrugú le ñí lumuti nídin, aríñagati Sífiri Sándu nun luágu nadaürúba lan, nasúfuriruba sarágu, Jerusalén. ²⁴ Úati ni cáta lídaangiñe áuti nebéresera, ni nibágari guánarügü, mebégiti ni cáta nun, adúgarügü náali ligía le uágubei loúnajana Búngiu láu ugúndani darí lúmoun lagúmujoún, lun nadímurejani ugánu buíti luágu línsiñejabu Búngiu.

²⁵ ‘Guetó, choúru numúti luágu maríjindügüya láadina lan ni ában jídaangiñe, jugüya lé meja únbei napúrichija luágu larúeijan Búngiu. ²⁶ Ligía naríñagunbei jun ugúñe luágu masándiragun nan núngua láu dúru lueígiñe ni ában jídaangiñe, ²⁷ ladúga subúdigüda náali sun laráansejan Búngiu jun, marámuduntina ni cáta jueí. ²⁸ Toúnigüa jumá lubeiti júngua, toúnigi jumáñame affñetiña ja líchugubaña Sífiri Sándu lun

jóunigiruniña, ja tánigu lílígilisin Búngiu, ja lagáñijabaña láu líta Liraú guánarügü. ²⁹ Subúdi numúti luágu dánme lan nídin, jayábinba lan ámu áluga jagúnrinchaguni jaffñen, quei lebélorun geígusi jádoun mudún áfaraguaña. ³⁰ Níbaña jídaangiñe guánarügü, lubáragiñe jamúga jarúfudajani inárüni, jarúfudajabei iyéeni lun jafálaruniña affñetiña. ³¹ Toúnigi jumá lubeiti, jarítagua jumei luágu úrüwa lan irúmu náu ewéridijaün wéyuagu áriebu, ayájua buri áu.

³² ‘Guetóti, nidújeñu, derége numútün lun Búngiu lúma lun ugánu le luáguti línsiñejabu, le gabáfubei lun léredagüdüni jaffñen lúma lun líchugun ubáraü jun siélu jádan ja derégeguáañabaña jóungua lun. ³³ Mabúseerun nágili ni líseínsun ni ában, ni lanáangun, ³⁴ lubáragiñe líra, subúdi jumúti luágu ñadágimein nan lun nibíjini le nemégeirubei lúma le jemegeirubei ja nómabaña. ³⁵ Súnwandan narúfudajan jun luágu ítara líña lan luwádigimariniwa lun jíderawagún ja níjeinbei jemegeirun, luágu gíñe lúnti lan larítawagún luágu dimúrei le laríñagubei Wabúreme Jesúsú dan le laríñagunbei. “Gúndaatímáati le íchugubei sügú láu le erésibirubei.”

³⁶ Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lájuduragun, ába layúmuragun lun Búngiu jáma súngubei. ³⁷ Ába jayájun súngubei láu igárigu, ába jóuburuni Páblo, ába jachúuruni. ³⁸ Jírutiñati ladúga laríñagun joun luágu maríjindügüya jamáali lánme. Ába jóúdin íchaajei tuágu ugúnein.

**Luweiyasun Páblo
ubúrugun Jerusalén**

21 Dan le wígiruniña affñetiña, ába wóúdin sügúlügü lídoun fulásu le gríbeí Cos, larúgan, ában

woúdin Ródas, ñígiñe Ródasgiñe woúdin lun Pátara. ²Ñi Pátara wadárira ában ugúnein teíbuga Fenícia, ába wádinun tídoun, ába woúdin. ³Dan wásügürün, ába waríjini uboúju le Chípree, ába wígiruni lueígiñe wabaúna, ába wasígirun darí wachúlürün Síria. Queítí taráriguágüdüba lan ugúnein lídan ubúru gu le gíríbei Tíro, ába warárirun ñi. ⁴Áluaja wamútiña affñetiña ja ñíbaña, ába weréderun sédü wéyu jáma ñi. Ába lawísaruniña Sífiri Sándu luágu lasúfuriruba lan Páblo Jerusalén, ába jaríñagun lun lun mídin lan. ⁵Dan lástügürün sédü wéyu ligía, ába woúdin. Sun affñetiña jáu jámarigu jáma jasáanigu, ñúdüntiña íchaajawa chúlú bougudi lueí ubúru gu, ñi béyabu ába wájuduragun ayúmuragua lun Búngiu. ⁶Ábati woúburagun woungua jáma, ába wádinun tídoun ugúnein, jagía, ába jagíribudun jábiñoun.

⁷Ába wagúmuchi waweíyasun baránaja lúmagiñe ubúrugugiñe Tíro darí Tolemáida, le ñí lubei wabúsura joun affñetiña, ába weréderun ában wéyu jáma ñi. ⁸Larúgan, ába láfuridun Páblo wáma, wagía le lúmabei, ába wachúlürün ubúru gu Cesaréa. Ñi woúdin lúbiñe Felípe le apúrichijabalin ugánu luáguti Jesucrístu, ába gñe jádaangiñe sédü wügúriña já meja anúadajoúbaña Jerusalén lun jeténirun lun le jemegeirubei affñetiña, ába weréderun lúma. ⁹Gasáaniguti Felípe gádürü würiña irájüñü ja máfuridungiña, ibíja jamúti ubáfu lúmagiñe Búngiu lun ladímurejan jayúmulugugiñe. ¹⁰Átiri wéyu wáu ñi, ligía lachúlürün ában proféta Judéagiñe, gíríti Ágabo, ¹¹liábiña aríjawa. Ába lanúgüni lubélitin Páblo, ába lagúraguni lugúdi guánarü lúma lújabu láu, ába laríñagun.

—Laríñajare Sífiri Sándu luágu ítara lúba lan jagúraguni jurú labúreme

bélití le ubúru gu Jerusalén, ábame jedéregeruní joun ja mámabaña jurú.

¹²Dan wagáambuni cátei le, wagía jáma Cesaréana, ába wayúmuragun lun Páblo lun mídin lan Jerusalén. ¹³Ába laríñagun Páblo.

—¿Ca uágu jayájua, írudagüdána? Aráansetina mámartügu lun nagúrawagún Jerusalén, aráansetina darí lun notúnwen lueígiñe Nabúreme Jesús.

¹⁴Quei siñá wamani larítagn agáñeira, ába wígiruni, ába waríñagun lun ladügúniwa lugúndan Búngiu.

¹⁵Dan le gumújali webélujan ñi, ába waráanserun, ába woúdin Jerusalén.

¹⁶Ñúdütiña jádaangiñe affñetiña wáma Cesaréagiñe, ñíñein ában Chípreea jádan, gíríti Mnasón, lújali lueígiñe lafíñerun luágu Jesucrístu, lúbiñeba wagánawa.

Bisída láani Páblo Jacóbo

¹⁷Dan wachúlürün Jerusalén, ába jerésibiruníwa affñetiña láu ugúndani.

¹⁸Larúgan, ába woúdin lúma Páblo aríjei Jacóbo, ñíñanu gñe sun tábutigu liglísi Jerusalén. ¹⁹Ába labúsurun Páblo joun, ába labájüdaguni sun cátei le ladügübei Búngiu lídaangiñe joun, jádan ja mámabaña jurú. ²⁰Dan le jagáambunbalin ugánu le, ába jadímurejan luágu luweírigan Búngiu. Ábati jaríñagun lun Páblo.

—Wadúje, aríjabásan, añájein sarágu mílu jurú affñerutiña luágu Jesucrístu, áni sun jagía, aríñagatiña luágu lúnti lan lasígirüniwa lilúrudun Moisés. ²¹Aríñawagúaaali joun luágu arúfudaja ban joun sun jurú ja aganoúbaña lídan jageíra ja mámabaña jurú lun madügün jamá gásu luágu lé meja laríñagubei Moisés, áni aríñaga bán nege joun lun merésibirun jamá jasáanigu circuncisión, mafála jameíme wagáburi, wagía jurú. ²²¿Cábasan

wadúga? Joúndaragubátia juríu dánme le jasúbudiruni luágu chúlújadibu lan, lun jadúgün wuríbani bun. ²³Niján cátei le lúnbei badúgüni. Añajein gádürü wügúriña ya wádan, gásu jagúnfulirun ában darádu lúma Búngiu. ²⁴Barúbaña búmagua, ábame barúmadaguágüdün búngua jáma ligbugiñe Búngiu según wagáburí, wagía juríu, fáyeibeíme le jagástarubei lun jagúnfulirun lúma jadáradun, lárigiñeme gayárajálime jásaragüdüni jádiburi. Ítara lúba jaríjini sun juríu luágu iyéeni lan le aríñawagúbei joun buágu, gúnfulirügütibu lan gíñe lúma lilúrudun Moisés quei lubúdubu. ²⁵Ánjeinti jawágu ja mámabaña juríu áni affíñejaña luágu Búngiu, abúrújaadiwa joun lun madíjeri jamá luágu buri cátei le, lúnrügu meígin jamá úwi le dagágüdawaali joun sándu, ni jítaü, ni anímaalu le tigíwarügüti, lun gíñe úa lan ni ában agámariduti wúri to mamárieiduntu lúma.

Járügüdüni Páblo adáúra tídan témpulu

²⁶Ábati lanúgüniña Páblo gádürü wügúriña jagía, larúgan, ába larúmadaguagüdün lúngua jáma, ába lebélorun témpulurugun awísaja ídaba lan lagúmucha jawéyuri gádürü wügúriña jagía lun jarúmadun, léme lidáani jadágaragüdün cáda ában jádaangiñe lun Búngiu.

²⁷Dan lé yebe yaráfaali lun lagúmuchun sédü wéyu ligía lubá lagúmuchun jarúmadun ligbugiñe Búngiu, ába jaríjini jádaangiñe juríu Ásiana Páblo témpulurugu, ába jachágaraguágüdüniña gürígia. Ába jarügüdüni Páblo, ²⁸ába jagúaragun.

—¡Wügúriña Israelítagu, íderagua jumáwa! Niján wügúri le eíbugubalin sun fulásu arúfudaja joun sun gürígia wuríba luágu wanásiñun,

luágu lilúrudun Moisés, lúma tuágu témpulu to, belúgüdaali gíñe gürígia ja mámabaña juríu témpulurugun awíyedei fulásu sándu le ligíbugiñe Búngiu.

²⁹Jaríñagunbei ítara ladúga meja jaríjini Páblo ubúругu lúma Trófimo le Éfesona, jarítaguatíñati luágu barúlaani témpulurúgun.

³⁰Ába jachágaragun sun lílana fulásu, ába jayábin gürígia eíbaagueina. Ábati jarügüdüni Páblo, ába jadúruguduní botúgudin tueí témpulu, ába jadáuraguni béna furése. ³¹Busénjaña yebe jáfaruni jilágubei, ligía lachúlürün ugánu lun gumándan luágu chagágujaña lan sun lílana ubúругu Jerusalén.

³²Ábati loúndaraguniña gumándan lisúdaaranigu jáma jábutigu, ába lachúlürün eíbaagueina le ñíjin jabeí gürígia. Dan jaríjini gumándan jáma súdaaragu, ába lásurun jabeíchuni Páblo. ³³Ábati layárafadun gumándan, ába lárügüdüni Páblo, ába lagúraguágüdüni láu bián güríngüri, lárigiñe, ába lálügüdajan cátei lan, lúma ca lan lidúnrunbei.

³⁴Ámuñegueinarügüti cátei jaríñagun gürígia, siñátiti gunfaráanda lan gumándan ni cáta ladúga irefni le jadúgübei, ába lanúgagüdüni jábiñoun súdaara. ³⁵Dan le jachúlürünbei luágu testépute muna, ába janúgüni súdaara Páblo oýuajeina lueí jáfaruni gürígia jilágubei, ³⁶ladúga jayábiña súngubei jarígi agúarajeina.

—¡Jilála!

Ladímurejan Páblo lueígiñegua

³⁷Dan lé yebe jádaraali lan Páblo múnadoun, ába laríñagun lun gumándan le jáubei súdaara.

—¿Gayáraati nadímurejan búma?

Ába laríñagun gumándan lun.

—¿Geréngaditibu güriégu? ³⁸¿Máma lubeí bugúya Ejípton a lé meja adúgübei

ában mabúchajai luágu ában dan, ába lanúgün gádürü mílu wügüríña gáfara-jatiña lídoun fulásu magefrawaguti?

³⁹Laríñagati Páblo lun.

—Máma áu, juríu áu, Társona, ában fulásu weíriguti Cilícia. Adúgabá fuleí-sei nun lun bígirunina lun nadímurejan joun güri-gia.

⁴⁰Ába líchugun gumándan úma lun, ába laráramun Páblo luágu estépu, ába líchugun seíni láu lújabu joun güri-gia lun jámanichun. Dan le manígaali, ába ladímurejan joun lídan hebreo, le jerérun juríu, ába laríñagun.

22—Nidújeñu jáma jagúbürigu, agáamba jumeí le lúnbei naríñaguni jun nueígnegua.

²Dan jagáambun ladímurejan joun lídan jerérun, ábatima jámanichaguágüdüin. Ábati laríñagun joun.

³—Juríu áu, le gumúti, ubúru-gu Társo loúbawagu Cilícia nagúriajouá, ya Jerusalén naweírida. Lábugiñe larúfudajan Gamáliele natúriaja, úarati larúfudajan lúma jalúrudun binádu wagúbürigu. Jouchatina súnwandan lun nesériwidun lun Búngiu táu sun nanígi, queígubeirügü ligáburi jadúgüni jugúya ugúñe wéyu. ⁴Áu, eíbaaja numútiña meja lánigu Crístu darí náfaraguniña jilágubei, barúgua áu wügüríña furísunrugun. ⁵Geféenti fádiri ínutimaati jáu sun jábutigu juríu luágu rújama gárada nun joun wapaísanu ja Damáscobaña. Núdüntina ñi áluajaña affínetiña luágu Crístu lun nanúgüniña ñájoun lun nasúfuriragüdüniña.

Labájüdaguní Páblo luágu ti lasáansiragun ligáburi

⁶Dan luáguñadina lubeí úma, yaráaadina lun nachúlürün Damáscu, queíburi amídirugu, sódini ligía ladúnraagun ában oúnwenbun larúgouna siélu-giñe náu, ⁷ába

náburujan múarugun. Ába nagáambun laríñagun ában umálali nun. “Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beíbaajanina?” ⁸Ábati naríñagun. “¿Cátabusan Nabúreme?” Laríñaga nun. “Jesúsu le Nazarétna áu, le méme beíbaajabei.” ⁹Aríja jamúti ja úarabaña núma larúgouna ligía, ába janúfudedagun, magáambun jamúti lumálali le adímurejabei nun. ¹⁰Ábati naríñagun. “¿Cábaga nadúga, Nabúreme?” Ába laríñagun nun. “Sarába, beíba luágu buweíyasun Damáscoun, ñíba laríñawagúa sun le lúnbei badúgüni bun.” ¹¹Queíti maríjingüda láadina lubeí buga larúgouna ligía, ába járugüdüni ja númabaña nújabu darí wachúlürün Damáscu.

¹²Ñíñein ában wügürí Damáscu gríti Ananías, gúnfuliti buídu lúma lilúrudun Moisés, sun juríu ja aganoúbaña Damáscu adímurejatiña buídu luágu wügürí ligía. ¹³Ába liábin Ananías aríjana, dan lachúlürün, ába laráramun nubádu, ába laríñagun nun. “Nidúje Sáulo, ibíjayabei baríjin lárigoún.” Lídan méme óra ligía, ába léfegechun nágu, ába naríjini. ¹⁴Ábati laríñagun nun. “Anúadaja láadibu Jabúngiute binádu wagúbürigu lúmagiñe binárti lun basúbudiruni lugúndan, lúma lun baríjini Jesúsu le richáguabei, lun bagáambuni lumálali, ¹⁵ladúga bíchuguba lan fe luágu Jesúsu joun sun güri-gia, abájüdagubeíme le aríja báalibeí lúma le agáamba báalibeí. ¹⁶Guetóti, ¿ca uágu badárasaja? Sarába, badíseibá jeménigiñu luágu Wabúreme lun lachíibun bífgoun.”

Labájüdagun Páblo luágu loúnajouñ apúrichija joun ja mámabaña juríu

¹⁷Dan nagíribudun ubúrugun Jerusalén, luágu ában wéyu dan le nídin témpulurugu ayúmuragua, ába lasáliragun Nabúreme Jesúsu

nun, ¹⁸ ába larínagun nun. “Furíba yágiñe Jerusaléngiñe, oífuda, ladúga madúgünbaña juríu gásu láu le barínagunbei nuágu lídan fulásu le.” ¹⁹ Ábati narínagun lun. “Nabúreme, subúdi jamúti luágu ñúdü nán buri méja tídan sun jalígílisin affíñetiña anáajaña ja affíñebaña buágu furísunurugun, beí buri náña. ²⁰ Dan le láfarúnbei Estéban jilágubei, le bánigu lé meja adímurejabei buágu, ñíñadina, gúndaatina láu jáfaruni, áu oúnigirubárun janáangun ja áfarubalín.” ²¹ Ába larínagun Nabúreme nun. “Befba, ladúga noúnajadibu díse, apúrichija joun ja mámabaña juríu.”

Páblo lújaburugu gumándan

²² Agáamba jamúti chülú lúmoun ladímurejan luágu lídin apúrichija joun ja mámabaña juríu, ába jagúmeserun agúaraja.

—¡Áfara jumeí jilágubei! ¡Maríchatí lun labágaridun!

²³ Queéti jasígirun agúaraja, achújoun buri janáangun, achúja calíqui íñun le jagáñi, ²⁴ ába larínagun gumándan lun ladarúniwa Páblo jábiñoun súaara, ába loúnajan abeíchei lun ladímurejan, lun lasúbudirúniwa ca lan uágu jagúaraja gürígia luágu ítara. ²⁵ Dan le güráguu jamáali lun jabeíchuni, ába larínagun Páblo lun jábuti súaara le ñíbei.

—¿Garíchatínsan lun jabeíchun ában wügüri Rómata, magúserunga ligía?

²⁶ Dan le lagáambuni jábuti súaara cátei le, ába lídin arínaga lun gumándan.

—Tóunigibátia láu le lúnbei badúgüni, Rómanatia wügüri le.

²⁷ Ábati lídin gumándan luágun Páblo, ába larínagun lun.

—¿Inárüni luágu Rómata ban?

Larínaga Páblo lun.

—Ánja.

²⁸ Ábati larínagun gumándan.

—Fáyeitina sarágu seínsu lun Rómata nan.

Larínaga Páblo.

—Ánjein áu, ñi nagúriajouá.

²⁹ Ába jígiruni já yebe lúnbei jabeíchuni furése, liábin giñe gumándan, dan le lasúbudiruni luágu Rómata lan Páblo, ába lanúfudedagun lueígiñe lagúraguni.

Páblo jagíbugiñe lúrudugu juríu ja íñutimáabaña

³⁰ Larúgan, busénti gumándan lasúbudiruni ca lan lidúnrunbei Páblo jarúma juríu, ába lagídaruni güríngüri lueí, ába loúndaraguágüdüniña jábutigu fádírugu jáma lúrudugu juríu ja íñutimáabaña, ábati laságaruni Páblo, ába líchuguni jagíbugiñe.

23 Ába laríjin Páblo jawágun lúrudugu jagía, ába larínagun joun.

—Nidújeñu, jarúmati nasándiragun núngua ligíbugiñe Búngiu chülú lúmoun wéyu le.

² Ábati loúnajan Ananías, fádiri le íñutimaabei, lun jagáyuajan ja yaráfabaña ñi luágun liyúma Páblo. ³ Ába larínagun Páblo lun.

—¡Lagáyuajaba Búngiu buágu, biángua tigíbu bugúya le! Ñun bíña ñi lun bagúseragüdüniña quei larínaguni lúrudu, ¿cáti uágu bagáyuagüda nuágu, adúraaguei lúrudu?

⁴ Ába jarínagun ja ñíbaña lun.

—¿Ítara liñásan banábuni fádiri le íñutimaabei le lání Búngiu?

⁵ Ába larínagun Páblo.

—Nidújeñu, ibídiñetí yebe nun luágu fádiri lan le íñutimaabei, ladúga taríñajare Lerérün Búngiu. “Madímurejaan-badibu wuríba luágu ában agúmadijati bageíra.”

⁶ Subúdi lumúti Páblo luágu jánigu lan saduséogu jíbiri ja ñíbaña, jíbiri, jánigu

fariséogu, ába larínagun láu umálali jéreti.

—Nidújeñu, fariséo áu, já-daangiñetiña fariséogu nagúbürigu, áni jagúseragüdúñadina ladúga affñe nan luágu jásaaruba lan jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun.

⁷Dan le larínagunbálin cátei le, ába jagúmeserun fariséogu jáma saduséogu asígeneja jámagua, ába lafánreinragun adámurini. ⁸Ladúga jaríñajare saduséogu luágu másaarunbaña lan jiláaña lídaangiñe ouweni, úatiña nege gíne ánjeligu, ni espíritugu, ánjanati fariséogu, affñetiña luágu sun cátei le. ⁹Jareínchati súngebei, ába jásaarun jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja ñibaña, áni fariséogu gíne jagía, ába jaríñagun.

—Wügúri le, úati ni cáta wuríbati ladúga, áni ánjeindügü ában lubei espíritu adímurejabei lun o ában lan ánjeli, toúnigi wamátiá luei wadárirún oucha weréderuni luwádigimari Búngiu.

¹⁰Weírjiali sigénei darí lun lanúfudedun gumándan luei jáfaruni Páblo jilágubei. Ábati loúnajaniña lisúdaaranigu lun jaságaruni Páblo lídaangiñe adámurini lúnya janúgüni jábiñoun súaara.

¹¹Le ában áriebe, ába lasálriragun Wabúreme Jesúsu lun Páblo, ába laríñagun lun.

—Manúfudebá, Páblo, ladúga ítara quei rújadibu lan fe nuágu ya Jerusalén, bíchuguba gíne fe nuágu, Róma.

Aráansejaní lun láfarúniwa Páblo jilágubei

¹²Larúgan, ába jebélurun juríu lídoun úarani lun jáfaruni Páblo jilágubei, ába jaríñagun láu íñaraguni ligíbugiñe Búngiu luágu meíginbaña lan, mátun jagíame ni cáta darí jáfaruni. ¹³Jougiñe bián-wein wügúriña ja aríñagubalin cátei le. ¹⁴Ábati jóudin jámoun jábu-

tigu fádorigu lúma jámoun wügúriña weírigitíña jádan juríu, ába jaríñagun.

—Aríñagaadiwa láu íñaraguni luágu meíginbadiwa lan ni cáta darí wáfaruni Páblo jilágubei. ¹⁵Guetóti, jugúya jáma ja jíbiri lúrudugu ínutimaatiña amúriaja jumá lúma gumándan lun lanúgüni jun jarúga, jaríñagame lun luágu lun lántima jálügüdüni luágu dúru le rúwaalbei luágu jabúseera jaríjini. Wagía, aráanseñu wába lun wáfaruni lubáragiñe lachúlürün.

¹⁶Ába lachúlürün cátei le lábun lagáambun tiraú lítu Páblo, ába lídin jábiñoun súaara asúbudiragüdei lun Páblo. ¹⁷Ábati lagúarun Páblo lun ában jádaangiñe jábutigu súaara, ába laríñagun lun.

—Barúbei irájü le lúmoun gumándan, níjein cátei lun laríñaguni lun.

¹⁸Ába lanúgüni jábuti súaara lúmoun gumándan, ába laríñagun lun.

—Wáti adaürúti Páblo nun, ába lamúriajan núma lun nanúgüni irájü le bun ñájoun, níjein nege cátei lun laríñaguni bun.

¹⁹Ába láriügüdüni gumándan lújabu irájü ligía, ába lanúgüni lun jábugua jamá, ába laríñagun lun.

—¿Ca babúseerubei baríñagun nun?

²⁰Ábati laríñagun irájü ligía lun.

—Belújaña juríu lídoun úarani lun jamúriajan búma lun banúgüni Páblo jagíbugiñoun lúrudugu ínutimaatiña lún nege jálügüdünitima luágu lidúnrun. ²¹Maffñerabá joun, añájein jougiñe bián-wein jawügúriña arámudagu jabá úmada agúrabajei lun jáfaruni jilágubei. Aríñagaaña láu íñaraguni ligíbugiñe Búngiu luágu meíginbaña lan, mátun darí jáfaruni Páblo, guetó aráanseñu jáña, jagúraba rügúñein bouñabagüle.

²²Ábati loúnajani gumándan irájü ligía águyu, aríñageina ligía lun lun maríñagun lan ni ca un luágu abájüdagua láali lan cátei le lun.

Loúnajóun Páblo lun gumádimati le Félix

²³ Ába lagúarun gumándan joun bián jádaangiñe jábutigu súaara, ába laríñagun joun lun jaráanserun bián-san súaara lun jóudin Cesaréa efbu, úara jáma úruwa-wein-dfisi ja jawágutiña gabáyu, jáma bián-san ja táutiña efeín, lun jóudin ladaúnrun néfu guñoun. ²⁴ Aráansegüdáti gñe gabáyu lun laweínjaniña Páblo, ru ligía dimúrei lun jachúlüragüdúni Páblo lúmoun gumádimati Félix láu magádiei. ²⁵ Oúnajati ában gárada jáma, laríñajare tídan gárada tugúya.

²⁶ “Lúmagiñetu Cláudio Lisías lun gumádimati Félix le weírígubei, mábuga níña bun. ²⁷ Niján wügúri le, le noúnajabei bun, daújamaali yebe jurú áni jáfaraali yebe jilágubei, dan le nasúbudirúnbalin luágu Rómána lan, ába nídin jáu nisúdaaranigu, ába neséfuruni. ²⁸ Queíti nabúseerun nasúbudiruni ca lan lidúnrunbei jarúma, ába nanúgüni jagíbugiñoun lúrudugu jurú íñutimaatiña. ²⁹ Lidúnrun jarúma luáguti buri cátei le luáguti jalúrudun, úati iríchaü lun láfarún jilágubei, ni íbini lun ladaürún. ³⁰ Quei lachúlürün lábun nagáambun luágu jaráansejaña lan jurú lun jáfaruni jilágubei, ligía lébubei noúnajani bun madárasajaanga. Aríñagaadina gñe joun ja íchugubaña lidúnrun lun búma lan jaráanserei le jánibei lúma.”

³¹ Ábati janúgüni súaara Páblo quei laríñawagúniwa joun, áriebu, chúlú Antípatris. ³² Larúgan, ligía jagíribudun súaara ja efbubaña, súaara ja jawágubaña gabáyu, ába jasgiruni jaweíyasun láu Páblo. ³³ Dan le jachúlürünbei Cesaréa, ába jedéregerunun gárada lun gumádimati, derége jameí gñe Páblo. ³⁴ Lárigiñe lalíjanun gumádimati gárada, ába

lálügüdajan jalána lan Páblo, dánti le lasúbudirúnbalin luágu Cilíciana lan, ³⁵ ába laríñagun lun.

—Nagáambubadibu dánme le jayábin ja íchugubaña bidúnrun.

Ábati líchugun dimúrei lun líchugúniwa Páblo tídoun palásiu tó meja lábunaguboun Heródes, jáu oúniri.

Ladímurejan Páblo lueígiñegua ligíbugiñe Félix

24 Seíngü wéyu lárigiñe, ába lachúlürün Ananías, fádiri le íñutimaabei, ubúrugun Cesaréa jáu wügúriña jádaangiñe jurú weírígutiña, lúma ában wügúri le subúdíjabeti lun lúrudu, gíríti Tértulo. Ába jayábin lúmoun gumádimati lun jíchugun lidúnrun Páblo. ² Dan le lanügúniwa Páblo jagíbugiñoun, ába lagúmeserun Tértulo íchiga lidúnrun, laríñaga.

—Luágu bareíni, gumádimati, lújadiwa láu darángiläü ya wageíra, buíti leíbugun sun cátei ya fulásurugu súnwandan lábugiñe lichú báu.

³ Ibíja wamúti sun le, áni teínqui wamútibu luágu. ⁴ Lun magídarun wamáni bidáani sarágu, amúriajatina búma lun badúgün murúsun fuleísei woun lun bagáambuníwa luágu murúsun óra. ⁵ Niján wügúri le Páblo, beréseti, lerédera afánreinraguagüdaña jurú lídan sun fulásu, ligía gñe ában jádaangiñe lichúgüdinabei jadámurin nazarénugu. ⁶ Álugati gñe lawíyedagüdünun témpulu ligíbugiñe Búngiu láu lebélaagüdün ában wügúri le mámabei jurú tídoun. Ába wárügüdüni, ába yebe wabúseerun wagúseragüdüni láu ligáburi walúrudun, ⁷ ába leméterun gumándan Lisías níjin, ába lagídaruni waweí láu érei, ⁸ ába laríñagun luágu ja lan íchugubaña lidúnrun lúnti lan jayábin búmoun. Gayáraati bálügüdaguni Páblo, subúdi

bámugei inárüni luágu sun cátei le, le waríñagubei luágu.

⁹ Juríu buri ja ñíbaña, aríñagatiña gíne luágu inárüni lan sun le laríñagubei Tér-tulo. ¹⁰ Ába ladúgün gumádimati seíni lun Páblo lun ladímurejan, ában laríña-gun Páblo.

—Lau sun nugúndan nadímureja nueígiñegua bigíbugiñe ladúga subúdi náani luágu lúmagiñe lan sarágu irúmu bagúseragüdajan lídan fulásu le. ¹¹ Gayáraati bálügüdajan ánjein inárüni lubei le lúnbei nariñaguni bun. Dúsurügügili wéyu lueígiñe nachúlürün ubúrugun Jerusalén lun nájuduragun lun Búngiu, ¹² madárirúnwatina asígeneja ni ca úma, ni achágaraguágüdaña gürgia témpulurugu, ni tídan buri tífiri jalígilisin juríu, ni lídan buri ámu fulásu ubúrugú. ¹³ Gürgia ja, siñáti jarífuduni luágu inárüni lan ni ában lídaangiñe sun cátei le jaríñagubei nuágu. ¹⁴ Ában cátei nariñagubei bun, luágu nesériwiduña lan lun Jabúngiute nagúbürigu quei larífudajani Jesucrístu, le uágubei jaríñaga luágu marícha lan. Affínetina luágu sun le büríwañubei tídan buri líburu to lánina lilúrudun Moisés lúma lé meja jabúrújabei profétagu. ¹⁵ Níjein gíne eménigini le jawágubei nuágu luágu Búngiu, luágu lásaaragüdübaña lan jiláaña, dándu ja buídubaña quei ja wuríbabaña. ¹⁶ Ligía náfaagunbei súnwandan lun madúnrun nan ligíbugiñe Búngiu lúma jagíbugiñe gürgia.

¹⁷ Lárigiñe átiri dan náu eíbugei ámu buri fulásu, ába nagíribudun nageíroun lun nedégerun seínsu joun gudémetiña Jerusalén lúma lun nadágaragüdün lun Búngiu. ¹⁸ Nadúgüñein yebe cátei le témpulurugu lárigiñe narúmudaguagüdün núngua quei le igáburi, ligía jadárirunina átiri juríu loúbawaguna Ásia ñi témpulurugu,

úatiña sarágu gürgia ñi, ni chagáguau.

¹⁹ Jagía lúnbaña jayábin arífudagua jóungua ya lun jaríñaguni le lúnbei jaríñaguni ánjein níjein lubei lúnti jaríñaguni nuágu, ²⁰ jaríñaguni lan ja yábaña ánjein darí jabei nidúnrun dan le ligíbugiñe nubei líñun-ágei lúrudu juríu. ²¹ Siñáti jaríñagun ni cáta nuágu, lueídügüya luágu lan ában wéyu dan le jádaañadina lubei, ába nagúaragun aríñaga. “Jagúseragüdüñadina uguíñe lueígiñe affíne nan luágu jásaaruba lan jiláaña lídaangiñe oúweni lúnya jabágaridun.”

²² Subúsiti sarágu luágu larífudajan Jesúsu lun gumádimati Félix, ítara líña, dan le lagáambunbalin le laríñagunbei Páblo luágu jásaarun jiláaña, ába lagúmuchaguagüdüni adamurini, aríñageina ligía.

—Nagúseragüdübei wügúri le dánme le lachúlürün gumándan Lisías.

²³ Ábati laríñagun Félix lun jábuti súdaara lun lasígirun Páblo daúwañu, lun furáangu lan lun gayára lan jóúdin lumádagu aríjei, eténira lun.

²⁴ Átiri wéyu lárigiñe, ábaya lachúlürün Félix túma Drusíla to lúmari, to juríu, ubúrugun Cesaréa, ába lagúaragüdün luágu Páblo lun ladímurejan lun luágu Jesucrístu. ²⁵ Dan le ladímurejaanbei Páblo lun luágu ibágarí le surúbei, lúma luágu ágüdaagúni únguaü lueí le wuríbabei, lúma luáguti wéyu le lúnbei lagúseragüdüniña Búngiu sun gürgia, ába lanúfudedagun Félix, ába laríñagun lun.

—Befba yebe, dánme le gadáani nan, nagúarayaba bun.

²⁶ Agúrabatí yebe giñe Félix lun líchugun Páblo seínsu lun lun lígiragüdüni, ligía, dan méme lubei wájali luágu lun layánujan lúma. ²⁷ Sügúti bián irúmu ítara, ábati lagúmuchun lagúmadijan Félix, ába

láriigüdüni Pórcio Fésto lufúlasun. Queíti busén lan Félix leréderun buídu jáma juríu, ába lígiruni Páblo daúwañu.

Páblo ligíbugiñe Fésto

25 Ábati lachúlürün Fésto lun láriigüdüni lufúlasun queísi gumádimati, úruwa wéyu lueígiñe, ába lamúdeirun Cesaréagiñe lun ubúrugin Jerusalén. ²Ába jachúlürün jábutigu fádirigu ñjin jáma juríu ja weírigutimaabaña íchiga lidúnrun Páblo ligíbugiñe Fésto. ³Ába jamúriajan fuleisei lúma lun loúnajan anúgei Páblo Jerusalén. Le jaráansejanbei, lún yebe jáfaruni jilágubei luágu úma. ⁴Ába loúnabun Fésto luágu Cesaréa lan ladaürüwa Páblo, áni jarítagua lan lídin ñi madíse. ⁵Ába laríñagun joun.

—Ligía lúnti lubei jóudin ja weíriguti-maabaña jídaangiñe Cesaréa úara núma, áni ánjein adúgaali lubei wügúri ligía dúru, gayáraabei jaríñaguni.

⁶Widü rügúñein o díisi lan wéyu láu Fésto Jerusalén, ába lagríbudun ubúrugin Cesaréa. Larúgan, ába láriigüdüni lufúlasun lun lagúseragüdün, ába loúnajan luágu Páblo. ⁷Dan le lebélurunbei Páblo, ába jagúriridágun juríu ja ñúbinbaña Jerusaléngiñe láu, ába jíchugun sarágu lidúnrun le júrüti, áni siñáti jarífuduni luágu inárüni lan ni cáta lídaangiñe le jaríñagunbei. ⁸Ábati laríñagun Páblo lídan ladímurejan lueígiñegua.

—Madúgüngidina ni murúsun dúru ni lun jalúrudun juríu, ni tun témpulu, ni lun urúei César.

⁹Queíti busén lan Fésto leréderun buídu jáma juríu, ába laríñagun lun Páblo.

—¿Buséntibu bídin Jerusalén lun nagúseragüdünibu ñi?

¹⁰Ába loúnabun Páblo.

—Ligíbugiñeñadina lagúseragülei urúei César, le ñi lubei lúnti lan

nagúserún. Queísi basúbudiruni buídu, madúgüngidina dúru joun juríu. ¹¹Ánjein adúgaadina lubei dúru le garíchatu lun nafarún jilágubei lueígiñe, meberesegüntina noúnwen, ánjein úa lubei ni cáta lánina inárüni lídan sun le aríñawagúbei nuágu, úati ni ában garíchatu lun ledéregerunina joun juríu. Amúriajatina lun César lan agúseragüdána.

¹²Láriigiñeti layánujan Fésto jáma lánigu cába lan ladúga láu Páblo, ába laríñagun lun.

—Amúriajaadibu lubeigia lun César lan agúseragüdabu, beñbugati lun César.

Páblo ligíbugiñe urúei Agrípa

¹³Átiri wéyu láriigiñe, ába lídin urúei Agrípa túma Bereníce Cesaréa aríjei Fésto. ¹⁴Quei reídei jabei átiri wéyu ñi, ába labájüdaguni Fésto luáguti lagúserun Páblo lun urúei Agrípa, laríñaga lun.

—Níjein ában wügúri lígirun Félix daúwañu ya. ¹⁵Dan le Jerusalén nubei, rútiña jábutigu fádirigu jáma wügúriña juríu weírigutiña lidúnrun nigíbugiñe, amúriajatiña núma lun nasíadiruni. ¹⁶Ába naríñagun joun luágu magáburi láani lúruđu Rómana lun lasíadirun ában gürígia lun oúweni maríjnga láña ja íchugubaña lidúnrun ligíbugiñe, lun gayára lan ladímurejan lueígiñegua.

¹⁷Ligía, lídan lubei le jayábinbei ya úara núma, mefériđerúntina dan, larúgan, ába náriigüdüni nufúlasun lídan agúseragülei, ába noúnajan luágu wügúri ligía. ¹⁸Ja ñúbinbaña lun jíchugun lidúnrun, maríñaguntiña ni cátei luágu lídaangiñe lé yebe uágubei narítagua. ¹⁹Lé buri cátei le jaríñagubei luágu, luágu múaradun lán nege jáma luágu ligáburi jafíñen, lúma luágu ában nege wügúri gríti Jesús—jiláti nege, laríñajare Páblo luágu wínwanya lán nege. ²⁰Queíti

ibídiñe lan nun cába lan nadúga lídan ában cátei líbe le, ába nálügüdüni Páblo ánjein busén lubei lídin Jerusalén lun lagúserún luágu cátei le ñi. ²¹Quei lamúriajan lun urúeiba lan Augústo César agúseragüdei, ába laríñagun lun lasígirun dáuwañu daríme gayára lan noúnajani lun Augústo César.

²²Ábati laríñagun Agrípa lun Fésto.

—Buséntina gíñe nagáambuni wügúri ligía.

Ába laríñagun Fésto lun.

—Bagáambubei jarúga.

²³Larúgan, dan le jachúlürünbei Agrípa túma Bereníce, ába jebélurun láu oúnwenbun uweíriguni múnadoun, jáma jábutigu súdaara jáma wügúriña weírigutiña ñi ubúrugü. Ába loúnajan Fésto luágu Páblo, ²⁴ába laríñagun.

—Urúei Agrípa, jáma wügúriña ja adámurigubaña wáma ya, niján wügúri le. adímurejaaña sarágu jádaangiñe juríu wuríba nun luágu, dándu Jerusalén quei ya Cesaréa, áni añájagua aríñaga nun láu sarágu éregu luágu lúnti lan loúnwen.

²⁵Laganoún nun camá madúgüngili ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe, áni queíti ligía guánarügü lan amúriajabei lun urúeiba lan Augústo César agúseragüdei, noúnajaali lun.

²⁶Queíti úa lan cába lan cátei uágu nabúrúja lun Augústo luágu wügúri le, ligía nanúgübalin jigíbugiñoún, bigíbugiñoúntimá urúei Agrípa, lun bálügüdaguni, níjein lámuga cába lan nabúrúja. ²⁷Ladúga garábaguati nun lun noúnajan ában adaürúti, mawísaajaanga áu ca lan lidúnrunbei.

Ladímurejan Páblo lueígiñegua ligíbugiñe urúei Agrípa

26 Ábati laríñagun Agrípa lun Páblo.

—Gayáraati badímurejan bueígiñegua.

Ába liñúrui Páblo lújabu lun jagáambuni, ába lagúmeserun adímureja, ába laríñagun.

²—Oúnwenbun nugúndan gayára lan nadímurejan nueígiñegua bigíbugiñe, urúei Agrípa, luágu sun cátei le aríñaga jamáalibeí juríu nuágu, ³gúndaatimáatina ladúga subúdi báni jagáburi juríu lúma cátei lé buri uágubei jasígeneja. Ligía namúriajanbei búma lun gagúraasun ban lun bagáambunina.

Labájüdaguni Páblo binádu libágari

⁴Subúdi jamúti sun juríu ligáburi meja nabágaridun jádan, nageíra lúma ubúrugü Jerusalén, lúmagiñe irájügídina. ⁵Lúja jasúbudirunina, áni gayáraati jamúga jaríñaguni ánjaña jamúga busén luágu fariséo lan nugúya lúmagiñe niñúraü, adámurini létima derégüdabei lídan luwúyeri wafíñen, wagía juríu. ⁶Guetóti, jagúseragüdúñadina luágu eménigini le nuágubei, luágu lásaaragüdübaña lan Búngiu jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun, queí meja laríñaguni joun binádu wagúbürigu. ⁷Dúusugubei família le jadúgawagunbei lirájüñü Israél agúrabatiña jaríjini lagúnfulirun dimúrei le, ligía jájuduragunbei lun Búngiu, seríwi jameí wéyuagu, áriebu. Lueígiñe méme eménigini le, jadárira juríu nidúnrun, urúei Agrípa. ⁸¿Mafíñetün funági luágu gayára lan lásaaragüdüniña Búngiu jiláaña?

Labájüdagun Páblo luágu meja leíbaajaniña affíñetiña

⁹Nugúya guánarügü, jarítaguatina méja luágu lúnti lan nesbaajaniña ja afálarunbalin Jesúsu Nazarétna, ¹⁰áni ítara líña nadúgüni ubúrugü Jerusalén. Láu ubáfu le jíchugubei jábutigu fádirigu nun, dátina sarágu jádaangiñe lánigu Búngiu furisunrugun, áni dan lé buri jasíadirúniwa lun

joúnwen, nugúya ában jádaangiñe ja abúdujabaña lun ítara lúba lan. ¹¹Níjeinja dan, súfurigüda numútiña lún yebe jeyéedagun luágu jafíñen luágu Jesucrístu. Adáagua numúti meja cátei le tídan sun jalígílisin affíñetiña, áni weíríti meja nigáñi joun darí lun nefbaajaniña chülú lídoun buri ubúrugú le díseti.

Labájüdagunya Páblo luágu lasálbarun

¹²‘Ligía yebe cátei le gabúgürübalina ubúrugun Damáscó ában dan, joúnajan jábutigu fádírígu. ¹³Luágu úma, nurúeite, amídirugu, ába naríjin ában larúgounga siélugíñeti, jéreti sügú lau larúgounga wéyu, ába ladúnraagun geyégua náu jáu sun ja úarabaña núma. ¹⁴Súngubei wagía, ába wáburujan múarugun, ába nagáambun ában umálali aríñaguti nun lídan hebréo, le jerérun juríu. “Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beíbaajana? Basúfuriraguagüdüñatia búngua láu bamánjarun nun quei ladúga bágasu dan le líchaagun quíqui luágun cátei gágiríti.” ¹⁵Ábati naríñagun. “¿Cátabusan, Nabúreme?” Ába laríñagun nun. “Jesúsu áu, le guánariügü beíbaajabei. ¹⁶Sarába, ráramabá, ladúga narúfudagunbei núngua bun lun besériwidun nun, lun geféen ban luágu le aríja báalibei guetó lúma le lúnbei narúfuduni bun. ¹⁷Neséfurubadibu jaweí juríu lúma jaweí ja mámabaña juríu, ja únbaña noúnajabu guetó. ¹⁸Noúnajañadibu jámoun lun béfegechagüdüni jágu nuágu, lun jebé lan jeíbugun lídan lubúriga, lun jeíbugun lídan larúgounga, lun gíñe meréde méme jamá lábugiñe lubáfu Máfia, lun lábugiñe jamá lubáfu Búngiu. Noúnajañadibu joun, afíñe jamámuga nuágu, ferúdunawa lámuga jafígoun, ibíja jamámuga alágan jádan

ja jarúmagüda láañabaña Búngiu láu jafíñerun nuágu.”

Labájüdagun Páblo luágu luwádigimari

¹⁹‘Ítara líña lubeíti, urúei Agrípa, ába nadúgüni le laríñagunbei Jesúsu nun lídan le lasáliragunbei nun. ²⁰Furúmiñe, ába napúrichijan joun ja Damáscobaña, aríñagatina joun lun jaságüríjan luágu jafígoun, lun jagríbudun lun Búngiu, lun jadúgün cátei buíti, arijúa lámuga luágu sáansiguuáli lan jagáburi. Lá-rigiñe, ába napúrichijani cátei méme le joun ja Jerusalénbaña, ja mámabaña juríu. ²¹Ligía lébubei járügüdümina juríu témpulurugu, ába jálugun jáfarunina jilágubei. ²²Ába líderagunina Búngiu, ítara líña gayára lan nasígirun íchiga fe luágu Jesúsu lan Crístubei joun sun gürígia, dándu ja weírigubaña queísi ja únabugubaña, chülú lúmoun óra le. Maríñaguntina ni cáta joun gürí-gia bougudin lueí le uágubei jaríñaga Moisés jáma profétagu luágu lasúsere-duba lan— ²³luágu lúnti lán meja lasú-furiruba lan Crístu, luágu lárigiñe lánme loúnwen, ligába lan furúmiñeti ásaaruti jádaangiñe jiláaña láu ibágari magú-muchaditi, luágu gíñe líchugubei lan larúgounga luáguti asálbaruni dándu joun juríu quei joun ja mámabaña juríu.

Láfaagun Páblo lun lafíñeragüdüni Agrípa luágu Jesucrístu

²⁴Lídan le laríñagunbalin Páblo cátei le buri lídan ladímurejan lueígiñegua, ába lagúaragun Fésto.

—¡Lúlüjaali báu, Páblo! Lúlügüdá sarágu atúriajani báu.

²⁵Ába loúnabun Páblo, ába laríñagun. —Málülúnti náu, gumádimati, in-árüni le naríñagunbei. ²⁶Niján urúei Agrípa le subúdíjabúbei lún buri cátei le buídu, ligía gayára lubeí nadímure-jan ligíbugiñe, furáangu, ladúga choúru

náni luágu subúdi láani gñe sun cátei le asúseredubei lun Jesúsu, ladúga máma cátei le adügúti arámudaguarügü. ²⁷ ¿Afíñetibu luágu le jaríñagubei profétagu, urúei Agrípa? Subúdi numúti luágu affíne ban.

²⁸ Ába laríñagun Agrípa lun.

—¿Jarítaguatibusan luágu baffíneragüdúbadina lan luágu Jesucrístu ítara ufúresen?

²⁹ —Furése yébe, o darása yébe, amúriajatina lúma Búngiu, mámarügü buágu, jawágu gñe sun ja añájabaña agáambana ugúñe, lun jayábin lun jafíñerun quei nugúya, úouga güringüri jawágu.

³⁰ Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lásaarun urúei, sará gñe gumádimati úara túma Bereníce jáma sun ja ñúnbaña ñi, ³¹ ába jadíñurun ñígiñe lun jadímurejan luágu cátei le. Jaríñagatí buri jámagua.

—Wügúri le, madúgünti ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe, moún lumuti ni íbini leréderun furísunrugu.

³² Ába laríñagun Agrípa lun Fésto.

—Lun jamúga mamúriajan lan wügúri le lun lagúseragüdüni Augústo César, gayáraati jamúga lígirawagüdün.

Lounajóun Páblo ubúrugun Róma

27 Lídan le jaráanserunbei lun jóunajaníwa Itálioun, ába ledéregerún Páblo jáma ja jíbiri adaürütiña lábu laríjin ában súdeara gíriti Júlio, ligía gumándanbei lun jadámurin súdeara le gíribei “lisúdaaranigu Urúei Augústo.” ² Ába wádinagun tídoun ában ugúnein ñúbintu Adramítiogiñe lun Ásioun. Ñíñein gñe Aristárco wáma, le Tesalónicana, Tesalónica ában ubúrugun láni Macedónia. ³ Larúgan, ligía wachúlürün Sidón, lídan fulásu ligía, buíti louseruni Júlio, le gumándan, Páblo, ígira lumúti lun bisída láníña

lumádagu lúma lun jeténirun lun. ⁴ Lídan wáfuridun Sidóngiñe, ába wouúdin únabugiñe libíti uboujú Chípree ladúga wabánrouñein lan garábali. ⁵ Ába wájiñuraguni barána ligíbugiñe lubéyaari Cilícia lúma Panfília, ába wachúlürün lídoun fulásu le gíribei Míra, ában ubúrugun láni Lícia.

⁶ Ñi ladárira gumándan ában ugúnein Alejandríana teíbuga Itália, ába ládinagüdüniwa lun wasígiruni waweíyasun. ⁷ Áfayajatiwa jámaru luágu sarágu wéyu, láu lénreengun wachúlúra ligíbugiñe ubúrugun le gíribei Gnído. Queíti wabánroun mémegili lubeí garábali, ába wáfayajan únabugiñe libíti uboujú Créta, sügúina wagía ligíbugiñe Salmón, ⁸ wasígira láu méme lénreengun láru láru, ába wachúlürün lídoun ában ubúrugun gíriti Buíti Fulásu, yaráfa lun ubúrugun Laséa.

⁹ Féridijadiwa sarágu dan, dénchajaliti áfayajani baránaja ladúga yaráfaali lidáani luríbouga, sügújali jafédun jurú le lánina ferúdu figouú. Ligía lewéridirunbaliña Páblo, laríñaga joun.

¹⁰ —Aríja numúti luágu denchábei lan weíyaasu le, áni weféridiruboun ugúnein, féridime sun tíla, gayáraabei gñe weféridiruni wabágari.

¹¹ Lubáragiñe ladúgün gumándan gásu láu le laríñagunbei Páblo, ába lídin láu le lubefbei tabúreme ugúnein lúma le abúgajabei. ¹² Queíti mabuídun lubeí fulásu ligía lun lásügürün luríba dan ñi, ába jarítagu jíbe-ágei luágu buíditima lán yebe lun wáfuridun ñígiñe, lun waríjin ánjein gayára wachúlürün Feníce, ában fulásu láni uboujú Créta, lun wásügürüni luríbaniga ñi. Ñi Feníce, níjein barána lueígiñe núru lúma suédi.

Luríba dan baránaja

¹³ Queíti lagúmeserun suédi jámaru, ába jarítagu luágu gayáraabei lan jasígiruni weíyaasu, ábati joudin, ába

jasgírurun láru láru Créta. ¹⁴Málüti lueígiñe jáfayarun, ába láfurun ában nodísi jéreti, ¹⁵ába lagúmeserun abánrenjoun ugúnein. Queíti siñá lan wawáanserun lubároun garábali, ába wígiraguágüdüin woúngua lan lanúgüniwa. ¹⁶Ába wásügürün ünabugiñe libíti ában liraúraü uboúju gíríti Cláuda, le ñí lubei mére lan láfujan garábali, ába wádnagüdüinun tisálufun wagúne to atoújeina waboún, láu ában lénreengun. ¹⁷Lárigiñe wiñúrurun ugúneirugun, ába lásügüragüdüniwa gürudu tábugiñegiñe ugúnein lun jagúragunun, derébugu támuga. Queíti janúfudebei lueí jóúdin adágara luágu sándala le gíríbei Síрте, ába jagídaraguní bíra, ába jígiraguágüdüin jóúngua lun lanúgüniwa garábali. ¹⁸Larúgan, quei jére mémegili lubeí dan, ába jagúmeserun achágajei tíla ugúnein baránajoún, ¹⁹luágu lúruwan wéyu, ába jachágajani lídaangiñe tumégegungun ugúnein baránajoún láu jájabu guánariügü. ²⁰Maríjintiwa wéyu ni warúguma lídan sarágu wéyu, láuti oúnwenbun luríban dan le, féridi wamáali waffínen luágu weséfuruba lan. ²¹Queíti sügújadiwa lubeí sarágu dan meíginga, ába laráramun Páblo wádan, ába laríñagun. —Wügüriña, aríñagatiná yebe jun lun mayábin wamá Crétagiñe, buídutimaati jamúga lueí wasúfuriruni dáñu le, áni féridi wameí wálagu. ²²Gagúraasun jumá, úabei ni ában jídaangiñe oúweti, láu sun teféridiruba lan ugúnein. ²³Chülújali ában láni Búngiu ánjeli númoun áriebu to, loúnagüle Búngiu le Nabúreme le gíñe únbei nesériwida, ²⁴laríñajare ánjeli ligía nun. “Manúfudedabá, Páblo, ladúga barúfudaguba búngua ligíbugiñe urúei César Augústo, áni badúgaba leséfuraña Búngiu sun ja tídaanbaña ugúnein búma lueí oúweni.” ²⁵Gagúraasun

jumá lubeíti, ladúga jeménigitina luágu Búngiu, áni choúru numúti luágu ítara lúba lan quei laríñaguni ánjeli luágu nun, ²⁶láu sun, wadágaruba lan luágun ában uboúju.

²⁷Bián dimáasu wáu luágu waweíyasun, lubáranarugúñadiwa Ádria, labánreinja mémeñadiwa garábali, ligía, amídi áriebu, ába jasándirun mádulungu luágu achúlüreina wáña lan luágun múa. ²⁸Ába jamísurajani lujúlilin dúna, san-wein ugúdi lujúlilin, ábaya jamísurajan jabáruaguoún mémerai, gádürü-wein-dísi ugúdi. ²⁹Léti janúfude lueí jabúguchun luágu dúbü, ába jágurun gádürü oúnguru tiyúnagiñe ugúnein, ába jagúrabajan larúgadun láu idíjeri. ³⁰Súnti dan le, añája mádulungu asáminara lun jeséfuragun jóúngua láu jeíbaagun tídaangiñe ugúnein, ába jagúmeserun aráriragüdoún salúfu dúnarugun, jadúga camá jágura oúnguru tígiriñe ugúnein. ³¹Ába lawísaruni Páblo gumándan jáma lisúdaaranígu, laríñaga joun.

—Ánjaña meréde ja tídan ugúnein, jugúya siñábei jeséfurun.

³²Ábati jíbuguni súdeara tugúrudun salúfu, ába jígiragüdüinun dúnarugun.

³³Lubá larúgan, ába laríñagun Páblo joun súngubei lun jeígin, laríñaga joun.

—Bián dimáasu guetó lueígiñe marúmugun jumá buídu, meígin sarágu, ladúga idíjeri le juágubei.

³⁴Ayúmuraguatina jun lun jeígin, líchuguba érei jun lun jeséfurun. Choúru numúti jun luágu úabei lan ni ában eféridiruti libágari.

³⁵Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lanúgün ában fein lújaburugu, ába líchugun eténgiruni lun Búngiu jagíbugiñe súngubei. Ábati lagúbachagunun, ába leígin.

³⁶Ába jártügüdüin ja jíbiri gurásu, ába gíñe jeígin. ³⁷Bián-sáñadiwa

úrúwa-wein-dfísi-sísi gürgia tídan ugúnein. ³⁸Dánti le jóujúña quimúle, ába jáguruni túrígu baránajoun lúntima tawálidagun ugúnein.

Tabúluchun ugúnein

³⁹Dan le larúgadunbei, ibídiñeti fulásu le ñí jabei mádulungu joun, ába jaríjin ában beídi gebéyaariti, ába jóúchun lun janúgünun ugúnein ñíjin. ⁴⁰Ába jíbuguni lagúruga oúnguru, ába jígiruni baránaja, ába jasílacürüni fágaayu le esériwidubei lun jabúgurunun ugúnein. Ábati jaweínragüdüni lúgubu bíra, ába tagúmeserun ugúnein ayárafajoúa lun láru béya. ⁴¹Ába tídin lídoun ában fulásu le ñí lubei biángua lan ébeeni, ába tadágarun, siñá lánjingichun tígiri ni murúsun, ába tagúmeserun abouchágu tiyúnagiñe, le lére lugúdi barána. ⁴²Ába yebe jabúseerun sudaara jáfaraguniña adaürütiña jilágubei lueí janúrajan áfulijeina. ⁴³Ánjein le gumándan, quei busén lubei leséfuruni Páblo, mígirunti lun jadúgüni sudaara le jarítagebei. Ábati laríñagun lun lan jachúbaragun ja gáfulijadíbaña baránajoun furúmiñe lun jachúlürün múarugun, ⁴⁴jáme jíbiri, jóúdinme ligíbuagu buri fuláansu luma buri tífe ugúnein. Ítara líña jachúlürün súngebei múarugun séfuñu.

Páblo luágu uboujú le gíribei Málta

28 Dan le séfujadiwa sun wagía láru béya, ligía wasúbudiruni luágu Málta lan líribei uboujú ligía. ²Buítí jóuseruniwa gürgia ja aganoúbaña ñí, ába jáfuragun ában oúnwenbun wátu quei dilíga lubeí áni niján júya ájuya, ába jamísurajaniwa sun wagía lun wabácharagun. ³Ábati labúdajan Páblo wátu mábeiti, líchuguñein yebe wáturugun, ligía táfuridun ában jéwe tanúrajaña lueí lára wátu, ába

tártügüdüin luágu lújabu, ába tágürüni. ⁴Dan le jaríjinbarun lílana fulásu jéwe to dawágu luágu lújabu Páblo, ába jaríñagun jámagua.

—Mósu ában lan wügüri gáfarajati wügüri le, láu sun leséfurun baránajagiñe, mabúseerunti Búngiu lun labágaridun.

⁵Ába láfuridunun Páblo jéwe wáturugun, masúsereundi ni cáta lun. ⁶Agúra-batiñá yebe súngebei láludun lújabu, o láburujan lan oúwe. Líliwagu jagúraba-jan, dan le jaríjinbei luágu masúsere-dun lan ni cáta lun, ába lasáansirun jarítageun, ába jagúmeserun aríñaga luágu ában lan búngiu Páblo.

⁷Yaráfa lun fulásu ligía, ñíñein lufúla-sun ában wügüri le weírigutimaabei lídan sun uboujú ligía, Públío líribei, resíbi lumútiwa lúbiñe, seríwi láwa buídu luágu úruwa wéyu. ⁸Roun líñáti lúguchi Públío láu sándi, abíruaü, luma denési. Ába lídin Páblo aríjei, lásun layúmuragun lun Búngiu luágu, ába líchuguni lújabu luágu, ába lareídagun. ⁹Lárigiñe lira, ába gíñe jayábingua jíbiri sánditiña ja lídaanbaña fulásu ligía, ába jareídagun. ¹⁰Ába jarífuduni lubuídun jagáburi woun, edéweejatiña sarágu cátei woun, lárigiñe, dan le lachúlürün dan lúnya wádinagun lun wasígiruni waweíyasun, ába jíchuguni sun le wemegeirubei woun lun waweíyasun.

Lachúlürün Páblo ubúrugun Róma

¹¹Lárigiñe úruwa játi wáu luágu uboujú ligía, ába wádinagun tídoun ában ugúnein to eréderuboun ásügürei luríbouga ñí luágu uboujú ligía. Alejandríana ugúnein tugúya, ñíñanu jayáwa bián sándu luágu tigíbu ugúnein tugúya, Cástor luma Pólux. ¹²Ába wachúlürün ubúruagu Siracúsa, ába weréderun úruwa wéyu ñí, ¹³ñígiñe wasgira láru láru darí wachúlürün ubúruagu Régio. Larúgan, ába láfujan

suédi, luágu libíaman wéyu ába wachúlürün lídoun liraúraü aúdü le gríbeí Puteóli. ¹⁴Ñi wadárira átiri affñetiña, ába jamísurajaniwa lun weréderun ában dimáasu jáma, lárigiñe, ába wígiragüdün lun ubúrugun Róma. ¹⁵Agáambaña affñetiña ja Rómabaña wawágu luágu awánte lan, ába jóúdin wabároun, jíbiri chúlú lúmoun fulásu le gríbeí Fóro, le luágubei úma grítri Ápio, jíbiri, dúnguatiña wáma lídan fulásu le gríbeí Úrüwa Jában Chúlúdügütiña. Dan le larjínbaliña Páblo, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu, ába lárügüdün gurásu. ¹⁶Dan le wachúlürünbeí Róma, ába ledégeruniña gumándan adaürütiña lun jábuti oúnigirutiña, ánjeinti Páblo, ígira lumúti lun leréderun lábugua láu ában súdaara oúnigirei.

Lapúrichijan Páblo Róma

¹⁷Úrüwa wéyu lárigiñe lachúlürün Páblo, ába loúnajan jawágu juríu weírugitiña ja Rómabaña, dan le adámuriguana, ába laríñagun joun.

—Nidújeñu, láu sun madúgün nan ni cáta wuríbati joun juríu, ni lun le uágubei jéchuda binádu wagúbürigu, derégawatina dáüwañu joun Rómata ubúrgu Jerusalén.

¹⁸Lárigiñe jálügdagúnina, álugatiñá yebe jígiragüdünina ladúga madári jamá nidúnrun le lúnti náfarúniwa jilágubei lueígiñe, ¹⁹májatiña juríu lun nígirawagüdün, ába namúriajan lun urúeiba lan César agúseragüdána, láu sun madúnrun jamá ninásiñun nun. ²⁰Ligía lubeíti lébubei noúnajan juágu lun narjínün lúma lun nadímurejan jun, ladúga lueígiñe cátei le uágubei weménigida wagía Israelítagu anája lubeí gurágu láu guríngüri le.

²¹Ábati jaríñagun lun.

—Wagía, merésibirúngidiwa ni ában gárada buágu Judéagiñe, úgüli gíñe ni

ában wapaísanu jádaangiñe ja núbinbaña nígiñe aríñaguti wuríbati woun buágu. ²²Busétiwa jamúga wagáambuni ca lan barítagebei, ladúga subúdi wamúti luágu adímurejóua lan wuríba luágu iséri adámurini le, le lánina lémeri Jesús, lídan sun fulásu.

²³Ábati jíridun ában wéyu lun, ába jachúlürün sarágu gurígia le ní lubei lagánawa Páblo. Ába ladímurejan joun lúmagiñe bináafin darí gúnoun luágu larúeijan Búngiu. Loúchun lun laffíneragüdünina luágu Jesús lan asálbaragüleibeí le jagúrabajabei láu layúsuruni lilúrudun Moisés lúma le jabúrújabei profétagu. ²⁴Jíbiri, affñetiña luágu le laríñagubei Páblo, jíbiri maffñetiña. ²⁵Queíti múaradun jamá jámagua luágu jarítangun, ába jagúmeserun núdüngua, ábati laríñagun Páblo joun.

—Ligía laríñagunbeí Sífiri Sándu joun binádu wagúbürigu lídaangiñe proféta Isaías.

²⁶Beíba, baríñagame joun gurígia ja juríubaña.

Jugúya, jagáambuba ában ugánu sarágu dan, úabei gunfaráanda jumáni laníchigu dimúrei le jagáambubei. Jarjuba sarágu cátei, meféenbadün luágu,

²⁷ladúga deréeru janígi gurígia ja, áni wuríbati jagáambun,

darú jamuti jágu, lueí jarjini laníchigu cátei le jarjubei,

úati gíñe gunfaráanda jamáni cátei le jagáambubei,

derétu gíñe janígi,

máluajan jamútina lun nareídaguagüdünun jawáni.

²⁸Subúdi jumeí luágu oúnaja láali lan Búngiu ugánu luáguti Jesús le méme Wasálbaragüleibeí joun ja mámabaña juríu, áni jagía, jánjaruba lun.

²⁹ Dan le laríñagunbei Páblo ítara, ába joúdingua juríu, adímurejeina jámagua luágu cátei le.

³⁰ Reídeiti Páblo bián irúmu dayáruti tídan lúban ájayajóutu, resíbi lumútiña

sun ja ñúdümbaña aríjei. ³¹ Apúrichijati luágu larúeijan Búngiu láu furáangu, arúfudaja ligía luágu Wabúreme Jesucrístu, mebérésejanga ní ában lun.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN RÓMANA

Labúrújan Páblo joun tílana ligílisi to Rómaboun

1 Anája áu, Páblo, nabúrújañoun gárada to jun, jugúya lánigu Búngiu ja aganoúbaña ubúrugu Róma. Aban esériwiduti lun Jesucrístu áu, anúadira lumútina Búngiu lun lánibadina lan apóstolu, ába loúnajanina lun nasúbudiragüdüni ugánu luáguti Wasálbaragüle le aráanse láalibei jaba güriá. ²Sabúdigüda lumúti Búngiu ugánu le lúmagiñé meja bináriú jádaangiñe profétagu, bürúwati le jadímurejabei tídan Lerérun Búngiu. ³Núbinti asálbaruni ligía woun lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. Güriá ubouáguna Jesucrístu, Búngiu méme giñe. Queisi güriá, jádaangiñeti méja lufámilian Urúei David Jesucrístu, ⁴arufudúati luágu Liraú lan Búngiu láu luweírín miláguru le ladúgübei láu lásaaragüdüni Jesucrístu lídaangiñe ouweni. ⁵Fuleísei lumútiwa Búngiu lídaangiñe Jesucrístu lun loúnajaniwa lídan líri lun wasúbudiragüdün joun güriá luágu queísi Wasálbaragüle lídan sun fulásu, gayára lámuga jaffínerun luágu, adúga jameíme le lubefbei. ⁶Anjünjein jagánagua güriá jagía, jugúya le únbei lagúara Búngiu lun lánigu jumá Jesucrístu.

⁷Nabúrújaña lubeíti jun, jugúya le aganoúbei ubúrugu Róma, ja jínsiñebaña lun Búngiu, wa ligía jun lun jabágaridun ában ibágari derégeguañu júngua lun. Ibíja jumá abíniruni lúma darángilau lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Busénti Páblo lídin Róma

⁸Furúmiñeti cátei le nabúseerúbei jasúbudirun, luágu luweírín neteíngiruni Nubúngiute lídaangiñe Jesucrístu juágu, sun jugúya, lugúndun adímurejóuati luágu jaffínen luágu Jesucrístu lídan sun fulásu. ⁹Áni Búngiu, le únbei nesériwida táu sun nanígi apúrichijeí ugánu luáguti Liraú, geféenti luágu luweírín nayúmuragun juágu súnwandan lídan nayúmuragun lun. ¹⁰Amúriajatina lúma Búngiu súnwandan lun madísebei lan wéyu ligía lun gayáraabei lan nídin aríjaün, ánjein ligía lubeí lugúndaanbei. ¹¹Lugúndun buséntina naríjinün lun níderagunün lídan jaffínen, lúntima derégüdagu jumá, ¹²lun giñe wíchugun gurásu wádaangua láu affíneni le wawágubei.

¹³Nidújeñu, buséntina jasúbudiruni luágu álugaadina lan nídin aríjaün sarágu weíyaasu, siñágili nídin. Álugaadina nídin lun níderagunün lídan jawáanserun lídan jeíbugun lúma Búngiu, queísi naríjini jawáanserun jíbiri affínetiña lídan buri ámu fulásu. ¹⁴Lúnti níderaguniña sun güriá, dándu ja chúlúguatiña queísi ja machúlaaguntiña, dándu chu táu queísi ibídiougua táu. ¹⁵Lueígiñe lubeíti noubadina, buséntina giñe lun napúrichijani ugánu luáguti Wasálbaragüle jun, jugúya le aganoúbei ubúrugu Róma.

Lubáfu ugánu lánina asálbaruni

¹⁶Úati nibúsigari nan láu ugánu luáguti Wasálbaragüle, lugúndun níjein lan lubáfu Búngiu lídan ugánu ligía lun lasálbaruniña sun ja affínebaña luágu, juríu furúmiñe, lárigiñe, ja mámabaña juríu. ¹⁷Arúfuda lumúti ugánu ligía woun ída líña lan larícharaguagüdüniña Búngiu güriá ligíbugiñe, lun

gayáraabei lan lerésibiruniña queísi lánigu. luwúyeri igáburi ligía, láurügü laffiñerúniwa luágu, libijúa. Ítara líña tariñaguni Lerérun Búngiu. “Le güri-gia le richáguabei ligíbugiñe Búngiu láu laffiñerun luágu, libíjubei ibágari magúmuchaditi.”

Jadúnrun güri-gia ligíbugiñe Búngiu

¹⁸ Aríja wamúti láburujan lanárime ligáni Búngiu siélugiñe jawágun sun güri-gia ja wurfbabaña, jáma ja minébenejabubaña lun, ja mígirunbaña lun lasúbudirúniwa linárün Búngiu, lurúma jaríban. ¹⁹ Subúdi jamúti le gayáraabei lasúbudirúniwa luágu Búngiu buídu buídu lugúndun ligía guánarügü arúfuda láali joun, ²⁰ le marijínbei luágu Búngiu, gayáraati lasúbudirúniwa láu buri cátei le ladúgübei. Arijúaali furáangu lúmagiñe lagúmeserun uboú luágu Búngiu lan ligía, luágu gíñe Súnti Gabáfu lan ligía lun súnwandan. Gadúnrunjaña lubefíti luágu jaríban, ²¹ lugúndun láu sun subúdi jamáni Búngiu ítara, míchugugiña inébesi lun queísi Búngiu, meteingirun jamef. Queísi libídiouniga láu ligáburi jarítangun luágu Búngiu, féridi jamúti murúsun larúgounga luágu Búngiu lé meja jabíjubei. ²² Láu sun aríñaga jamá luágu chu lan jáu, ibídiouguati jáu, ²³ lubáragiñe jájuduragun lun Búngiu le weírigubei, le moúwedadibeí, jájuduragarüga joun jayáwa güri-gia ja goúwedaditiña, lúma gíñe joun jayáwa dunúru, jéwe jáma anímaalu ja gádürügua tugúdi.

²⁴ Ligía ígira láaña lubeí Búngiu láu luríban ayúmajani le gádaanbaliña, darí lún buri jadúgün cátei buri nibúsigarídünati jámagua. ²⁵ Ítara líña ligáburi jabágaridun lugúndun maffiñerun jamá luágu inárüni luáguti Búngiu, jaffiñera luágu iyéeni, jájuduragua láu inébesi lún

buri cátei le ladúgübei Búngiu lubáragiñe jamúga jájuduragun lun Búngiu, le gadúnabei inébesi súnwandan. Ítaralá.

²⁶ Ligía ígira láaña lubeí Búngiu lun jadáagun cátei nibúsigarídünati, ásta würiña adáagutiña cátei jáma würiña jáledi lubáragiñe jamúga jagámaridun wügüri queísi lubúdubu. ²⁷ Ítara méme gíñe ígira jamáali wügüriña jayúsurun würiña lun jayúsuragun jóungua. Adáaguatiña wügüriña cátei buri nibúsigarídünati jámagua, ábati jasúfuriruni lafáyeirua ja jawíye jawoúgua.

²⁸ Queísiti mabúseerúnjaña lan jíchuguni lilúgaarun Búngiu lun, ígira láañati láu lagúbüri jasáminan, lun jadúgüni le moún lubei jadúgüni. ²⁹ Buin jáña láu sun luwúyeri maríchaü, salúfuri, wuríbani, meménijabuni, iyéreejabuni, gimúgaü, áfarajadi, lanígiwa wuríbu, ayéeraguní, ibíbuni, marásualugu. ³⁰ Adímurejatiña wuríba jawágu jíbiri güri-gia, iyéreeguti Búngiu joun, minébenejabutiña, barúguatiña jóungua, pántatiña. Gachúgütiña lun jaságarun iséri buri cátei wuríbati, mabájüdüni jamútiña jagúbürigu, ³¹ ibídiouguati jáu, magúnfulirun jamúti jerérun, mínsiñejabutiña ni ca un, úati ferúduna jamá, magúdemejaabutiña. ³² Subúdi jamúti le laríñagubei Búngiu buídu buídu, subúdi jamúti luágu ja lan adúgütí buri cátei le, lúnti lan jóunwen lueígiñe. Láu sun líra, adúga méme jamúti, darí lun gúnda jamá dan l jasáminan, lun jadúgüni lee jaríjin ámu güri-gia adúgei.

Agúseragüdáti Búngiu láu inárüni

2 Ligía gadúnrun lubeí le adímurejabei luágu le ladúgübei ámu, cáteiñein lan, lugúndun dan le ladímurejan luágu wuríbani le ladúgübei ámu, líchuguña guánarügü dúru luoúgua, lugúndun líbe méme gíñe cátei wuríbati ligía ladúgübei.

²Subúdi wamúti luágu láu lan inárüni lagúseragüda Búngiu dan le lasíadiruniña ja adúgübalin buri cátei l jasáminan, lun jadúgüni lee. ³Bugúyati le adímurejabei jawágu ja adúgübalin buri cátei wuríbati le, áni ligía méme gíne badúgübei, ¿jarítaguatibu funági luágu beséfuruba lan lueí ligáñi Búngiu? ⁴¿Ódi mebéresentibu láu lareñi Búngiu le magúmuchadibei lúma lugúraasun, ibídiñounga bun luágu arúfuda láani Búngiu lareñi bun lun gayáraabei lan basáansiruni bigáburi, máma lun basígirun affígounja? ⁵Derétu banígi, májatibu basáansiruni bigáburi. Ligía abúnja lubeí agánwoundagüda lafáyeija biffígoun lubáme luwéyuri lagúseragüdün Búngiu dánme liábin lun líchuguni lisíadin le richábei, ⁶dánme le lafáyeiruni cáda ában según le ladúgübei. ⁷Líchuguba ibágari magúmuchaditi joun ja áluajabalin uweíriguni, inébesi, lúma cátei lé buri magúmuchaditi yágüta siélu láu jadúgüni le buídubei súnwandan ya ubouágu. ⁸Ánjaña sun gürígia ja magáambadibaña lun Búngiu, ja májabaña lun jafálaruni linárün Búngiu, jafálarai wuríbani, lafáyeirubaña Búngiu láu sun ligáñi. ⁹Níjeinbei asúfuriruni lúma igárigu joun sun ja adúgübalin le wuríbabei, joun juríu furúmiñe, lúma gíne joun ja mámabaña juríu. ¹⁰Ánjeinti joun sun ja adúgübalin le buídubei, líchuguba Búngiu uweíriguni, inébesi, lúma darángilau, juríu furúmiñe, lúma gíne joun ja mámabaña juríu. ¹¹Lugúndun ában lan lanúgüniña Búngiu sun gürígia. ¹²sun ja affígounjabaña masúbudirunga jameí lilúrudun Búngiu le ledéregereubei joun gürígia lídaangiñe Moisés, jagúserawagüdúba bougudin lueí lúrudu ligía, tídiba jawáni máfiougatin. Játi affígounjabaña láu sun subúdi jamáni lilúrudun Búngiu, jagúser-

awagüdúba láu lúrudu ligía, tídiba gíne jawáni máfiougatin. ¹³Lugúndun máma ja agáambariügübalin lúrudu richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, anáti ja agúnfulirubalin. ¹⁴Játi mámabaña juríu, ja ibídiñejabubaña lun lilúrudun Búngiu, gayáraagili jadúgüni le lubeíbei Búngiu láurügü laríñagun jarítagun guánarügü joun luágu le buídubei lúma le wuríbabei. ¹⁵Láu jagáburi, arúfuda jamúti luágu níjein lan lilúrudun Búngiu búrüñu tídan janígi, arúfuda tumúti janígi líra, áni laríñagubei jarítagun joun ánjein gadúnrun jabeí lúmoun madúnrun jamá. ¹⁶Luágume wéyu le lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia lídaangiñe Jesucrístu, larítaguba luágu sún buri cátei le, ladúga lagúseragüdübei gíne ásta cátei lé buri arámudagúabei tídan wanígi. Ítara lúba según ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabei.

Juríu lúma lilúrudun Moisés

¹⁷Ánjein bugúya le pántabei luágu juríu ban, luágu bárügüdün luágu lilúrudun Moisés lun basálbarun, luágu Búngiu lan le inárüni Bubúngiutebei. ¹⁸Subúdi bumúti lugúndan Búngiu, áni arúfudajati lilúrudun Moisés bun lun banúadajani cátei le buídutimaabei. ¹⁹Jarítaguatibu búngua luágu gayára lan badúndejan maríjintiña lídoun úma buíti lúma luágu gayára lan bíchugun larúgounga joun ja eíbugubaña lídan lubúriga. ²⁰Jarítaguatibu luágu gayára lan barúfudajan joun ibídiougua táu luágu Búngiu, lúma lun barúfuduni úma joun ja isérigiñabaña lídan jaffínen, queísi barítagun luágu ibíja báani sun subúdi lúma inárüni lídan lilúrudun Moisés. ²¹Wel, ánjein lubeíti arúfudaja bubeí joun ámu, ¿cági uágu marúfudajan bubeí bun guánarügü? Ánjein apúrichija bubeí luágu lúnti lan míwerujoún lan, ¿cági uágu bíweruja?

²² Ánjein aríñaga bubeí luágu moún lumuti lan jagámaridúniwa jámari güriúa marieitiña, ¿cámegi badúgei? Ánjein iyéreegu lubeí cátei lánina sándu bun, ¿cámegi bádaragua búngua lídoun buri cátei jánina sándu láu bíwerujani tirísin jalgílisin? ²³ Pántatibu láu lilúrudun Búngiu, ába bíchugun minébesei lun Búngiu láu magúnfulirun báani. ²⁴ Tinárün Lerérun Búngiu dan le taríñagunbei. “Jídaangiñeti, jugúya jurú, jadímurejanbei ja mámabaña jurú wuríba luágu Búngiu.”

²⁵ Adúga jumúti jugúya jurú igáburi le circuncisión lé meja liseíni lidáradun Búngiu jáma lánigu. Buíti igáburi ligía ánjaün agúnfulira lúma líbiri lilúrudun Búngiu lé meja líchugubei joun lánigu lídaangiñe Moisés. Ánjein magúnfulirun jumá, manúgünti circuncisión ni cáta jun, queígubeirügü madügúniwa lan. ²⁶ Güriúa ja mámabaña jurú, ánjein jadúga buri cátei le lubeíbei lilúrudun Búngiu, janügúba queísi lánigu Búngiu láu sun merésibirun jamáni circuncisión. ²⁷ Güriúa ja merésibirubalin circuncisión, ába jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, jarúfudunbei jidúnrun, jugúya le resíbi jumáalíbei circuncisión, ja magúnfulirunbalin Lerérun Búngiu, láu sun jun lan labúridúwa. ²⁸ Le jurúubei le tímatimaati, máma bougudigiñerügü libíti jurú lan, máma gíñe láurügü wadúgün cátei le bouguditi wabíti lánigu wamá Búngiu. ²⁹ Láu wafálaruni Búngiu táu sun wanígi, lánigu wagía le tímatimaati, wáfaaguba táu sun wanígi lun wadúgüni lugúndan, lugúndun ni cáta circuncisión lun Búngiu. Ítara líña lubeíti, güriúa le lánigubei Búngiu tídaangiñe lanígi, ligía buídubei ligíbugiñe Búngiu íbini jarítageun güriúa luágu mabuídun lan.

3 Queísi ítara líña lubeí, ¿jalíñaeinti jagáñiragüle güriúa lueígiñe ju-

rú jamá? ¿o cági lubuíduña lerési-birúniwa circuncisión? ² Sarágu, áni gí-beti gíñe lébuna. Furúmiñeti cátei, rúlu-muti Búngiu lerérun joun jurú. ³ Ánjaña ñi jádaangiñe jurú, múaraantiña lúma Búngiu, ¿magúnfulirunbei funági Búngiu láu lerérun ladúga líra? ⁴ ¡Máma líña! Lubáragiñe líra, lagúnfuliruba Búngiu láu lerérun láu sun yé jama sun güriúa ubouágu. Taríñajare Lerérun Búngiu.

Babájüdúba queísi richáti lídan le baríñagubei, áni buídubei báfuridun dánme le bagúserawagüdü.

⁵ Ábanya álügüdjani. ánjein seríwi lubeí luríban wagáburi lun larúfuduni luágu richágua lan Búngiu, ¿cábagi waríñaga? ¿Maríchati funági Búngiu lugúndun larúfuduni ligáñi luágu luríban wagáburi? (Nadímurejañatia queísi güriúa.) ⁶ ¡Máma líña! Lugúndun lun jamúga múaran lan Búngiu, ¿ída líña jamúgagi lagúseragüdüniña güriúa?

⁷ Ánjein gíñe seríwi lubeí wayéeni lun weírigutimá lan linárün Búngiu, ¿cáti uágu laríñawagúa wawágu luágu gafígoun wamá? ⁸ ¿Lúnti lubeí jamúga ladúgün wuríbani lun larijóuniwa le buídubei? Niján cátei le jaríñagubei sarágu güriúa luágu ligía lan warúfudajabei. Güriúa ja aríñagubaña ítara, lúnti jamúga jasiadirúniwa.

Sun wagía gadúnruntiwa ligíbugiñe Búngiu

⁹ ¿Ída líñagi? ¿Buítimaatiwa wagía jurú sügü jáu güriúa ja mámabaña jurú? ¡Uá! Lugúndun arúfuda wamáali luágu dándu lan jurú queísi máma jurú lábugiñeñanu lubáfu figou. ¹⁰ Taríñajare Lerérun Búngiu.

Úati ni ában güriúa richáguati ligíbugiñe Búngiu, ni íbini ábanrügü,

¹¹ úati ni ában ánjaruti lun gunfaráanda lan,

úati ni ában áluajati Búngiu.

¹² Yuríguaaña súngebei, ñúdünjaña lídoun féridi.

Úati ni ában adúgüti le buídubei, ni fbini ában.

¹³ Eyéraguatiña láu jayúma,

júnren líña jayúma lun jadímurejan lagúburi dimúrei le mínsineguti

queísi limínsinegun líjeme umúajäü júnren lárigiñe líchugúniwa jiláali ñjjin.

Yúsu jamúti jayúma lun jagádeirun jiri güriña furése queísi láfarajan luepsini jéwe.

¹⁴ Anábajani rügúñein jadímurejan lau jeyéeejabu.

¹⁵ Furéseti jagúdi lun jóudin áfaraja.

¹⁶ Barúti jagáburi güriñguäu lúma igárigu,

¹⁷ áni ibídiñeti úma lánina darángiläü joun.

¹⁸ Marítagungubeítiña luágu lanúfudewa lueí Búngiu.

¹⁹ Subúdi wamúti luágu sun lan le laríñagubei binádu lilúrudun Búngiu, joun lan ja lábugiñebaña lúruđu lígía laríñagei, lun jasúbudiruni güriña jagía luágu gáfígoun jamá. Ítara líña lubeíti, gadúnrun jamá sun güriña ligfbugiñe Búngiu, dándu jurfu queísi ja mámabaña jurfu. ²⁰ Lugúndun úabei ni ában eréderuti richágu ligfbugiñe Búngiu lueígiñerügü ladúgüni le lubeíbei lúruđu, lúnrügü lasúbudiragüdüni lúruđu woun luágu gáfígoun wamá lesériwida.

Lídaangiñe affñeni líabin asálbaruni

²¹ Guetóti arúfuda láali Búngiu woun ída lúba lan ligáburi gayára lan weréderun richáguña ligfbugiñe bougudin lueí lúruđu lé meja líchugubei lídaangiñe Moisés. Gayáraati wasúbudiruni líra láu walíjanun

lilíburuna to meme lilúrudun Moisés, túma jalíburun profétagu. ²² Láu waffínerun luágu Crístu, gayára lan weréderun richáguña ligfbugiñe

Búngiu, áni ában lan ladúgüni Búngiu líra joun sun güriña, ²³ lugúndun

afígounjaaña sun güriña áni siñáti lagúndaarun Búngiu jáu. ²⁴ Láu lareíni

Búngiu, resíbi lumútiña sun güriña queísi lánigu, mafáyeijaanga jagía

luágu, lugúndun fáyeijali Crístu luágu wáfígoun lun gayáraabei lan weréderun

richáguña ligfbugiñe Búngiu. ²⁵ Adúgati Búngiu lun lébunabei lan

ferúduđu Crístu láu loúnwen luágu wáfígoun, áni lídaangiñe waffínerun

luágu queísi Wasálbaragüle líabin ferúduđu woun. Láu loúnwen Crístu

queísi afáyeiragülei luágu figóu, ába larúfuduni Búngiu luágu úaragua lan

áni iyéreeguti figóu lun. Ába lachífbuni líta Crístu jáfígoun güriña já meja

aganoúbaña lídan dan le sügújalibei, le uágubei mafáyeijagüdüni láañabaña

lan, ²⁶ chibá lumuti gíñe jáfígoun ja aganoúbaña lídan buri dan le, lun

larúfuduni luágu úaragua lan, áni sun ja affñebaña luágu Jesucrístu queísi

Jasálbaragüle barú lumútiña queísi úaraguatiña.

²⁷ Queísiti ítara líña lubeí, ¿cáti asúseredubei lun japántan güriña

luágu lubuíduđu jagáburi? Gumúguati. ¿Cági uágu? Lugúndun lun jamúga

gayára lan wasálbarun láu lubuíduđu wagúnfulirun lúma binádu lilúrudun

Búngiu, gayáraati jamúga wanáangun woúngua, queísi sálbañu wáña lubeí

laurügü waffínerun luágu Crístu, gumúgua lébuna wanáangun woúngua.

²⁸ Subúdi wamáali lubeíti buídu luágu resíbi láani Búngiu güriña le affñeti

luágu Crístu queísi güriña richáguati, mebéresegúnga ánjein gúnfulijali

lubeí lúma lilúrudun Moisés lúmoun magúnfulirungili lan.

²⁹ ¿Juríu rügúñanu funági Gabúngiutei Búngiu? ¿Ma funági gíñe Jabúngiute ja mámabaña juríu? Jabúngiute gíñe, ³⁰ lugúndun ában rügúñein Búngiu, le erésibirubaliña sun gürígia ja affínebaña luágu Jesucrístu queísi Jasálbaragüle, mebérésenga ligía ánjein resíbi jabálin circuncisión lúmoun merésibirun jamáni. ³¹ ¿Wayúsuruñein lubefti affínei luágu Crístu lun warúfuduni luágu mebégi lan binádu lilúrudun Búngiu guetó? ¡Uá! Lubáragiñe líra, warúfuduñein luágu buídu méme lan lúrudu ligía.

Jémpulu luáguti Abrahám

4 ¿Cábati waríñaga luágu Abrahám, le binádu wáguchi, wagía juríu? ² Lun jamúga luegiñe lan ladúgün cátei buíti lerésibirei Búngiu queísi ában gürígia richáguati, gébunati jamúga lapántajan, máma ligíbugiñe Búngiu. ³ Taríñajare Lerérun Búngiu. “Affíneti meja Abrahám luágu Búngiu, luágu laffínen lerésibirei queísi wügúri richáguati.” ⁴ Dan le ladúgün gürígia ában wadágimanu, fáyeiti le libíjubei lebégi luwádigimari, máma edéweejani. ⁵ Ánjeinti gürígia le asálbaruti lídaangiñe liffgoun láurügü laffínerun luágu Búngiu le erésibirubaliña gafígountiña, lerésibirubei Búngiu queísi ában gürígia richáguati luágu laffínen, anáti líra, edéweejani. ⁶ Davíd guánarügü adímurejati luágu jagúndan gürígia ja lerésibirubaña Búngiu queísi richáguatiña luágurügü jaffínen, mebérésenga ligía ca lán meja jadúgübei. ⁷ Laríñajare Davíd.

Gúndaatiña gürígia ja ferúduna lubáña Búngiu jaríban, áni chibáwa ligía jaffgoun.

⁸ Gúndaati gürígia le lanúgübei Búngiu queísi gürígia maffgounjaangili.

⁹ ¿Joúnti rügúñein funásan ja erésibirubalin circuncisión, ódi joúnti gíñe

ja merésibirunbalin? Joúnti sun jawúyeri gürígia ugúndani ligía. Aríñagaadiwa luágu resíbi láani Búngiu Abrahám queísi wügúri richáguati, luágu laffínen. ¹⁰ ¿Ída bugági lerésibirei, lárigiñe lerésibiruni circuncisión ligía ódi lubáragiñe? Máma lárigiñe, lubáragiñe. ¹¹ Lárigiñe larúfuduni Abrahám laffínen luágu Búngiu, ligía lerésibiruni circuncisión queísi seíni luágu resíbi láali lan Búngiu queísi wügúri richáguati ladúga laffínen luágu. Ítara líña gíñe liábin Abrahám lun jáguchibeí lan sun ja affínebaña luágu Búngiu merésibirunga circuncisión, áni resíbi lumútiña gíñe Búngiu ítara queísi richáguatiña. ¹² Jáguchi gíñe ja resíbi jamáalibeí circuncisión Abrahám, ja affínebaña luágu Búngiu queísi laffínerun Abrahám lúmagiñe lubáragiñe meja lerésibiruni circuncisión.

Gúnfuliti Búngiu láu lerérun

¹³ Aríñagati meja Búngiu lun Abrahám luágu líchugubei lan ubouú lun jáu sun linébaanfaangu queísi jalágaante, máma ladúga lagúnfuliruni Abrahám lilúrudun Búngiu líchugúa dimúrei le lun, ladúga laffínerun luágu Búngiu, ába lerésibiruni Búngiu queísi ában wügúri richáguati. ¹⁴ Lun jamúga já rügúñanu lan íchugubalin jeménigi luágu jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu erésibira alágan, málati lubefti jamúga jaffínerun ja eménigidubaña luágu jaffínen luágu Búngiu lun jerésibiruni. Málati jamúga gíñe dimúrei le líchugubei Búngiu luágu alágan lugúndun lídan linárün cátei, mabáfutiña gürígia lun jagúnfulirun lúma lilúrudun, ¹⁵ barúrügü lumúti lilúrudun Búngiu ligáñi jawágun gürígia luágu magúnfulirun jamáni. Ánjein le ñí lumuti úa lan lúrudu, úati gíñe dúru luágu ladúraawagún.

¹⁶ Ligía, lun lubeí derégüda lan dimúrei le líchugubei Búngiu lun

Abrahám joun sun linébaanfaangu, lúnti méja ábanbei lan edéweejani luágurügüti affñeni. Mámarrügü jóunti ja lábugiñebaña lilúrudun Búngiu le líchugubei joun jurú lídaangiñe Moisés dimúrei ligía, jóunti gñe sun ja mámabaña jurú áni máma gñe lábugiñeñanu lúrudu ligía, ába jaffñerun luágu Búngiu queísi laffñerun Abrahám luágu. ¹⁷Ligíbugiñe Búngiu, ñúbinti lubeíti Abrahám lun wáguchibei lan sun wagía le affñebeí luágu Búngiu, queísi taríñagun Lerérun Búngiu. “Adúga náadibu lun jáguchi ban sarágu mútu.” Gabáfuti Búngiu lun ladúgüni líra queísi gabáfu lan lun líchugun ibágari joun jiláaña, níjeingüdaleí buri cátei le úagili.

¹⁸Láu sun uá lán yebe eménigini luágu Abrahám lun garaú lan ladúga weíyaali lan, weíya tugúya Sára, affñeti dán meja le laríñagubei Búngiu lun luágu ítara lúba lan jíbe ladúgawagun queísi warúguma. Ába lasúseredun ítara lun jáguchibei lan sarágu mútu. ¹⁹Meféridirun lumúti laffñen luágu dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, láu sún meja yaráfaali lan lun lagúnfulirun san írúmu, áni weíyaaru gñe Sára lun tagáraüdü. ²⁰Maloúguadunti laffñen luágu dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, weíritimáarügüti laffñen. ²¹Rúti uweíriguni lun Búngiu láu ában ichóuruni le tímatimaati luágu gabáfu lan Búngiu lun ladúgüni sun le uágubei laríñaga. ²²Ligía lerésibirunbalin Búngiu queísi wügüri richáguati, luágu laffñen.

²³Cátei le, luáguti lerésibiruniña Búngiu gürígia luágu jaffñen, mámarügü luágu Abrahám labúrújóua, ²⁴labúrújóuña gñe wawágu. Lugúndun luágu waffñen, resíbi lumútiwa gñe Búngiu queísi richáguatiña, wagía le affñebeí luágu le ásaaragüdúbalin Wabúreme Jesúsu lídaangiñe óuweni.

²⁵Jesúsu le edéregerúabei lun loúnwen luágu wafígoun, ába lásaarun lídaangiñe óuweni lun larúfuduniwa richáguañu ligíbugiñe Búngiu.

Niján lébubei weréderun madúnrunga

5 Queísi resíbi láadiwa lubeí Búngiu láu waffñerun luágu, lídaanjadiwa dan lúma, lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. ²Ladúga Crístu, biníwadiwa lubeí láu waffñen luágu, derégüdagu wáña lídan lareíni Búngiu, áni gúndaatiwa láu eménigini luágu gafáanranbadiwa lan lídan luweírigun Búngiu. ³Áni máma rügüñein líra, gúndaatiwa gñe lídan wasúfurirun ya ubóuagu, lugúndun subúdi wamúti luágu ru lan asúfuriruni gurásu woun, ⁴buídugüda lumúti gurásu wagáburi, áni láu líra, gayára lan weménigidun lun gafánraanbadiwa lan lídan luweírigun Búngiu yágüta siélu. ⁵Áni máburujanbei warúna lurúma eménigini le, ladúgübei Búngiu le aríñaga lálalibei woun ladúga línsiñejabu woun. Sandí wamaali línsiñejabu, buíngüda láaru wanígi láu línsiñejabu, láu Sífiri Sándu le rúlaalíbei woun.

⁶Ladúga línsiñejabu Búngiu woun, queí meja le mabáfu wabéí lun wasálbaragun woúngua lídaangiñe figóu le gádaanbaliwa, ába loúnajani Crístu lídan óra le lanúadirubei lun loúnwen wawágu, wagía le gaffígounbei. ⁷Máma cátei ménreengunti lun loúnwen ában gürígia jawágu ámu gürígia, ni íbini lueígiñe ában gürígia le buídubei, láu sun níjein lan gürígia gayáraati jamúga loúnwen lueígiñe ában gürígia le buíti le tímatimaati. ⁸Ánjein Búngiu, ába larúfuduni luweírin línsiñejabu woun láu loúnajani Jesucrístu le Liraú lun loúnwen wawágu, láu sún meja gaffígoungidiwa lan. ⁹Guetóti, láu resíbi láadiwa lan queísi gürígia richáguatiña láu loúnwen Crístu wawágu, choúruti-

maati luágu weséfuruba lan lueí ligáñi Búngiu le lúnbei láburujan jawágun gaffigountiña lídaanme luwéyuri agúseruni. ¹⁰Lugúndun ánjein ru lubáliwa Búngiu lídan dan lúmagua láu loúnwen Liraú dán meja le láganigídiwa, choúrutimaati luágu lasálbarubadiwa lan le gumúti, luágu Liraú le wínwañubei lúma, siélu. ¹¹Áni máma rügúñein cátei le, gúndaatiwa gñe lúma Búngiu lídoun buri dan le, lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, le ídaangiñebei lídaanjadiwa lan dan lúma Búngiu.

Adán lúma Crístu

¹²Ítara queísi lídaangiñe lán meja ábanrügü wügúri le gíribei Adán lebélura figoú uboúagun, ába lanúgüni figoú oúweni lúmagua queísi lafáyeija, ítara líña gñe jóuweguba lubeí sun güri-gia lugúndun afígounjatiña sùngubei. ¹³Lubáragiñe meja líchuguni Búngiu lilúrudun joun güri-gia lídaangiñe Moisés, añájeinjaña méja güri-gia afígounjaña uboúagu, láu sun úagili lan lúrudu ligía lun gayáraabei lan jadúraaguni. ¹⁴Láu sun líra, lúmagiñe meja lidáani Abrahám darí lúmoun lidáani Moisés, jilátiña güri-gia luágu jaffígoun láu sun máma lan ladúga magáambadi jamá jaffígounbei queísi ladúgüni Adán le magáambadibei lun lerérun Búngiu lun. Lueígiñe ában oúbaü, Adán liyáwa Crístu le lúnbei liábin, ladúga biángubei jagía barútiña som cátei joun güri-gia.

¹⁵¡Ámuñegueinarügü gñe cátei le janúgübei joun güri-gia! Barúti Adán oúweni joun sun güri-gia láu laffígounjan, ánjeinti Crístu, barúti asálbaruni joun sun güri-gia, áni weíriti asálbaruni le líchugubei Búngiu láu lareíni woun lídaangiñe Crístu sügú láu lifígoun Adán. ¹⁶Weíriti gñe le líchugubei asálbaruni sügú láu le líchugubei lifígoun Adán woun. Ladúgarügü ában figoú,

chülúti oúweni joun sun güri-gia, ánjeinti ladúga loúnwen Crístu wawágu, ferúdunawati sun wafígoun le gíbebei, resíbi lumútiwa Búngiu queísi güri-gia richáguatiña. ¹⁷Ánjein gabáfu lubeí oúweni jawágu sun güri-gia ladúga lidúnrun ábanrügü wügúri—Adán, choúruti-maati luágu sun lan güri-gia ja lerésibirubaña Búngiu láu lareíni queísi güri-gia richáguatiña, jabfjubei ibágari magúmuchaditi lúma Búngiu, jaréijaba úara lúma Crístu, ladúga ábanrügü wügúri ligía.

¹⁸Ítara queísi líchuguniña Adán sun güri-gia lábugiñe lisíadin Búngiu lun jóunwen láu ladúgüni le áubei magúndan lan, ítara líña gñe lagídaruniña Crístu güri-gia lábugiñegiñe asiadiruni ligía, rúleí ibágari magúmuchaditi joun láu ladúgüni lugúndan Búngiu lun loúnwen jawágu. ¹⁹Ladúga lubeíti lumágaambadi ábanrügü wügúri, núbintiña sun güri-gia lun jaffígounjaba lan, ítara méme gñe, ladúga lagáambadi ábanrügü wügúri, gayáraati jayábin sun güri-gia lun richágu jamá ligíbugiñe Búngiu.

²⁰Rúati lilúrudun Moisés woun lun gayáraabei lan wasúbudiruni cátei lan figoúbei. Láu sun gíbe lan figoú uboúagu, weírítimaabei lareíni Búngiu lun lachíbbuni sun figoú ligía. ²¹Ítarati queísi gabáfu lán meja figoú lun lanúgüni oúweni, ítara gñe gabáfuti lareíni Búngiu lun ladúgüniña güri-gia richágu ligíbugiñe, lúma lun líchugun ibágari magúmuchaditi joun lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu.

Jiláñu wáña lun figoú, wínwañu lun wesériwidun lun Crístu

6 ¿Cábati waríñaga? ¿Wasígiruba afígounja lun laráfuduntima Búngiu lídaangiñe lareíni woun? ²¡Máma lúba! Wagía, jiláadiwa lun figoú, ¿ida lubáti gayára lan wasígirun afígounja? ³¿Ibídíñeti jun luágu láu lan lídan

wamá ában lúma Crístu láu wabásterun, queísigubeirügü jamúga lídaañadiwa lan gíñe ában lúma lídan loúnwen, lun mabáfujali lánme figoú wawágu? ⁴Láu wabásterun, queísigubeirügü jamúga bunáwa wamá úara lúma Crístu, áni reideitiwa jiláñu lun figoú. Queígubeirügü saráguída láani Wáguchi Búngiu Crístu lídaangiñe oúweni láu luweírin lubáfu, saráguída láadiwa gíñe lun isérijali lan wabágari.

⁵Lugúndun ánjein núbin wabeí lun lídaanbadiwa lan ában lúma Crístu lídan ában oúweni líbe loúnwen, ítara wába gíñe lídan lásaarun lídaangiñe oúweni. ⁶Subúdi wamúti luágu dáwagua lan binádu meja wagáburi lúma Crístu luágu gurúwa lun lagúnrinchawagún lubáfu figoú lé meja wawágubei, lun merédeediwa lan queísi idámuni esériwida lun figoú queísi wayúbudiri. ⁷Lugúndun le jiláalibei, furíjali lídaangiñe figoú. ⁸Ánjein jiláadiwa lubeí lúma Crístu, gayáraati wafñerun luágu wabágariduba lan gíñe lúma, ⁹lugúndun subúdi wamúti luágu sará lan Crístu ában weíyaasu lídaangiñe oúweni, moúnwendügúyaali, mabáfujali oúweni luágu. ¹⁰Dan le loúnwenbei Crístu, ába lagúmuchaguagüdüni lubáfu figoú lun sun dan, áni ibágari le labágaridubei guetó, lun méme lesériwidun lun Búngiu labágaridei. ¹¹Jugúya gíñe, rúgua jumá júngua queísi jiláguaaña lun figoú, áni wínwañu lun jesériwidun lun Búngiu, lídan ában lúma Crístu Jesúsu le Wabúreme.

¹²Ligía, mígira jumá lubeí lun gabáfu méme lan figoú juágu, afósuraün lun jadúgüni luríban jayúmajan. ¹³Míchaagua jumá júngua lun figoú lun layúsuruni júgubu lun cátei wuríbati. Lubáragiñe líra, derégegua jumá júngua lun Búngiu queísi gurígia jiláaña, ábaya jabágaridun, derége jumeí júgubu lun

Búngiu lun layúsuruni lun cátei buíti. ¹⁴Mabáfujalíme figoú juágu, lugúndun mámaadün lábugiñe lilúrudun Búngiu, lábugiñejadün lareíni lun gayára lan jadúgüni lugúndan.

Ában jémpulu luágu idámuni

¹⁵Queísiti máma lubeí lídaangiñe wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu le íchugubei lun Moisés líabin wasálbarun, lídaangiñe werésibiruni lareíni Búngiu, ¿gayáraati lubeíti wabágaridun lídan figoú ladúga líra? ¿Siñáti! ¹⁶¿Ibidiñeti jun luágu le lan únti jíchaagua júngua lun jídin láu le lubeíbei lidámuñadün lan? Gayáraati lubeíti janúadajan cába lan un jíchaagua júngua, lún yebe figoú le íchugubei féridi, o lun lan agáambadi lun Búngiu, le íchugubei ában ibágari richáguati. ¹⁷Teínqui níña lun Búngiu luágu láu sun lan lidámun jumá meja figoú, guetó jídiña láu ligáburi arúfudajani buíti le jagáambubei, táu sun janígi. ¹⁸Mámaadün idámuni lun figoú, lidámunjadün Búngiu. ¹⁹(Nadímurejaña jun láu jémpulu le, le luáguti idámuni lúma labúreme, lúntima gunfaráanda jumánina.) Ítara queí meja lidámun jumá sun luwúyeri figoú, guetó lúnti jíabin lun lidámun jumá buri cátei le buídubei, lun jabágaridun ában ibágari derégeguañu lun Búngiu.

²⁰Lídan buri meja dan ligíra, dán meja le lidámuñadün lan figotí, mebéreseguntün meja lun jabágaridun ában ibágari buíti ligíbugiñe Búngiu. ²¹¿Ca mejáti cátei buíti lanígubeí buri cátei ligía jun le áubei buri nibúsigari jumá guetó? Ni cáta buíti, féridi rügüñein lanúga jun. ²²Ánjeinti guetó, mámaadün lábugiñe lugúmadin figoú, lidámujadün Búngiu, barútiti cátei le arúmani tun janígi lúma ibágari magúmuchaditi jun. ²³Lugúndun oúweni lafáyeijabei figoú,

ánjeinti edéweejani le líchugubei Búngiu woun, ibágari le magúmuchaditi ladúga lídaañadiwa lan ában lúma Wabúreme Jesucrístu.

Ában jémpulu lídaangiñeti maríei

7 Nidújeñu, jugúya le subúdiabúbei lun lúrodu, subúdi jumáali luágu dán rügúñein lan wínnwangili ában gürí-gia, ligía lábugiñeñein lan lúrodu.² Quei jamúga, ában wúri to maríeitu, rúlu-mutu lúrodu lábun lagúmadijan tú-mari sun dan le wínnwangili lan, ánjein oúwe túmari, boúgudijaru lueí lúrodu le íchugubarun lábugiñe lagúmadijan tú-mari.³ Ánjoun lubeti agánawa lúma ámu wügúri sun wínnwangili lan túmari, tadúgüña figoú le gíribei adultériu, án-jein oúwe túmari, gidáaru lábugiñeñe lúrodu ligía, áni gayáraati tamáriei-dun lúma ámu wügúri, madúgüntu adultériu.

⁴ Ítara gñe jugúya, nidújeñu, láu loúnwen Crístu, furíjadiñ lábugeñeñe lagúmadijan lilúrudun Moisés queísi wúri to jiláali túmari, ába tagámaridun ámu. Guetó, lánijadiñ Crístu, le saráalíbei lídaangiñe oúweni, lun gayáraabei lan jesériwidun lun Búngiu le gumúti.⁵ Lubáragiñe meja werésibiruni Crístu, seríwiti meja lilúrudun Moisés lun lagáguduni luríban ayúmajani wádan, áni ligía cátei le anúgübalíwa lídoun oúweni.⁶ Ánjeinti guetó, jiláadiwa lun lúrodu ligía lé meja gámabaliwa lábugiñe lubáfu, guetó furáangujadiwa lun wesériwidun lun Búngiu lídan iséri luwúyeri, táu sun wanígi, láu ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu woun, máma queísi idámuni lun binádu lilúrudun Búngiu le bürúwabei.

Igáburi lánina figoú le wádaanbei

⁷ ¿Waríñaguba lubeíti luágu wuríba lan binádu lilúrudun Búngiu? ¡Máma líña! Láu sun líra, lúrodu

asúbudiragüdúbalin figoú nun. Ibídiñeti jamúga nun luágu figoú lan lawámadirun jamégen ámu ánjein jamúga maríñagunti lúrodu. “Mawámadirabei jamégen ámu.”

⁸ Ladúga méme gumádi le, ába lagáguduni igáburi lánina figoú le nídaanbei sun luwúyeri luríban ayúmajani nídan. Lugúndun lun jamúga úa lan lúrodu, larúmuguñá yebe lubáfu figoú.⁹ Níjein meja ában dan, lubáragiñe nasúbudiruni laníchigu lilúrudun Búngiu le tímatimaati, ába narítapun luágu úaragua lan nigáburi ligíbugiñe Búngiu, dan le nasúbudirubalin laníchigu lúrodu ligía, ába nasúbudiruni luágu gaffigoun nan, luágu lídaañadina lan úma lun férídi.¹⁰ Ítara líña, lúrodu le jamúga lúnbei yebe líchugun ában ibágari buíti nun, arúfudarügü lumúti nidúnrun lúma lafáyeiruaia.¹¹ Lugúndun larügüdün igáburi lánina figoú le nídaanbei lueígiñe lúrodu ligía, ába leyéeragunina lun nadúgüni le wuríbabei, ába lanúgünina lídoun férídi láu meme lúrodu ligía.

¹² Sánduti lubeíti lilúrudun Búngiu lí-daangua, sánduti giñe sun gumádi le lí-daanbei, úaraguati, áni buíti.¹³ ¿Ligía funásan cátei buíti le anúgübalina lídoun férídi? ¡Máma líña! Nífígoun anúgübalin neféridirun nun, áni ítara líña larúfuduni luágu figoú lan, láu cátei le buídubei, le méme lúrudubei, lanúgana igáburi lánina figoú le nídaanbei lídoun férídi, áni ítara líña larúfuduni lilúrudun Búngiu luágu wuríba lan figoú le tímatimaati.

¹⁴ Subúdi wamúti luágu lídaangiñe lan Sífiri Sándu líchigei Búngiu lilúrudun, ánjeinti áu, queísi wügúri garaúwarügüti, alúgurúña níña queísi idámuni lun lubáfu figoú.¹⁵ Úati gunfaráanda náani ca lan susérebei nun, madúgün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadúgün, nadúgei

cátei le iyéeregubei nun. ¹⁶ Ánjein le lubeí mabúseerun nubeí nadúgün ligía nadúga, úraguati nisáminan lúma lilúrudun Búngiu luágu cátei le buídubei, áni láu líra, arúfuda numúti luágu barúnaani lúrudu quei cátei buíti. ¹⁷ Mámaadina lubeíti áu adúgübalin cátei wuríbati le nadúgübei, igáburi lánina figoú le nídaanbei, ligía adúgübalin. ¹⁸ Subúdi numúti luágu úa lan ni cáta buíti nídan boúgudin luef Búngiu, áu queísi wúgúri garaúwarügüti. Buséntina jamúga nadúgüni le buídubei, siñáti nadúgüni. ¹⁹ Madúgün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadúgün, nasígirarüga adúgei wuríbati le mabúseerun nubeí nadúgün. ²⁰ Ánjein lubeíti le lubeí cátei le mabúseerun nubeí nadúgün ligía nadúga, lídan linárün cátei, máma áu le lání Búngiu adúgübalin, igáburi lánina figoú le nídaangilibei, ligía adúgübalin.

²¹ Niján cátei le asúseredubei nun. dan le busén nan nadúgüni le buídubei, wuríbati rügüñein nadárira nídan. ²² Lídan nisáminan, jínsiñeti lilúrudun Búngiu nun, ²³ áni aríjatina luágu níjein lan cátei nídan, ageíndaguti lúma nisáminan, cátei ligía, igáburi lánina figoú le nídaanbei, le gámabalina adaírúwañu.

²⁴ ¡Fugiábu áu! ¿Cába eséfurana lídaangiñe igáburi lánina figoú le nídaanbei, le anúgübalina lídoun ouweni? ²⁵ Búngiu gubeírügü, lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. ¡Teínqui níña lun Búngiu! Gunfaráanda numúti lubeíti luágu áu lan láu nání núngua, úouga lubáfu Crístu nuágu, buséntina jamúga nagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, siñá numuti ladúga igáburi lánina figoú le nídaanbei, seríwirügütina lun figoú queísi lidámun.

Wabágarí lúma Sífiri Sándu

8 Guetó, gidáwaali jadúnrun gürígia ja lídaanbaña ában lúma Jesús.

² Rúlaali Crístu lání Espíritu woun, áni Espíritu ligía, rúti iséri ibágarí woun, furígüda láadiwa lábugiñegiñe lubáfu figoú le anúgübalíwa lídoun ouweni. ³ Mabáfuti meja lilúrudun Búngiu lun lagídaruníwa lábugiñegiñe lubáfu figoú ladúga turíban wanígi, wagía gürígia garaúwarügütiña. Ába ladúgüni Búngiu le lásíñerubei lilúrudun adúga láu louñajani Liraú uboúagun queísi gürígia garaúwarügüti le gñe gayáraati lafí-gounjan (láu sun, maffgounjan lan). Ába louñwen Liraú Búngiu, le Jesucrístubei, luágu waffgoun, ába lagúmucha-guagüdüni lubáfu figoú wawágu láu louñwen. ⁴ Ladúgünbalin Búngiu líra, lun gayáraabei lan wadúgüniwa gürí-giame richáguatiña queísi lagúmadijan lilúrudun, gürígia ja mabágaridun-jañabaña lídan luríban jagúndan, ja abágariduñabaña guetó queísi lugúndan Sífiri Sándu.

⁵ Ja abágaridubaña queísi jagúndan queísi gürígia garaúwarügütiña, luágu rügüñein cátei le lánina uboú jarítagua, ánjaña ja abágaridubaña queísi lugúndan Sífiri Sándu, luágu cátei le lánina siélu jarítagua. ⁶ Dan le jabágaridun gürígia queísi jagúndan, marítagua jagía luágu Búngiu, barú lumútiña lídoun ouweni, ánjeinti dan le jabágaridun queísi lugúndan Sífiri Sándu, barú lumútiña lídoun ibágarí tímatimaati lúma darángilaü. ⁷ Ja arítaguaña luágu cátei le lánina uboú le, láganiñu Búngiu lugúndan mája jáña, áni siñá ligía jíchaagun jóungua lábun lilúrudun. ⁸ Ligía, ja lubeí abágaridubaña láu jagúndan queísi gürígia garaúwarügütiña, siñáti jadúgüni lugúndan Búngiu.

⁹ Ánjeinti jugúya, mabágaridunjadün lídan jugúndan queísi gürígia garaúwarügütiña, jabágariduña lídan ában lúma lání Búngiu Espíritu, queísi aganoúa lubeí jídan. Le úabei lání Crístu

Espíritu lúma, máma lánigu Crístu.
¹⁰ Ánjein wínwan lubeí lání Crístu Espíritu jídan, wínwanboun juwáni lun sun dan ladúga tarúfudúniwa richáguañu ligíbugiñe Búngiu, láu sun louúweba lan júgubu ladúga figoú le lídaanbei uboú le. ¹¹ Ánjein wínwan lubeí lání Espíritu jídan, Búngiu méme le ásaaragüdübalin Jesucrístu lídaangiñe oúweni, líchuguba ibágari iséri lun júgubu le goúwedadibei, lídaangiñe lání Espíritu le jídaanbei.

¹² Ítara líña lubeíti, nidújeñu, lúnti wagúnfulirun lúma Sífiri Sándu le wádaanbei, máma lúma wagúndan queísi güriquia garaúwarügütiña. ¹³ Lugúndun ánjaün abágaridarügü queísi jugúndan, queísi güriquia garaúwarügütiña, jeféridiruba, mídinbadün siélu, ánjein jáfara igáburi lánina figoú le jídaanbei jilágubei, láu lubáfu Sífiri Sándu, jabágariduba lun sun dan lúma Búngiu siélu.

¹⁴ Sun ja ladúndejabaña lání Búngiu Espíritu, lirájüñü Búngiu. ¹⁵ Sífiri Sándu le jerésibirubei, máma ában espíritu lánina idámuni lúnya lanúfudedagüdüñün lueí láburujan ligáni Búngiu juágun, Espíritu le jerésibirubei, ligía le adúgübalün lun lirájüñü jumá Búngiu. Ligía gayára lubeí wagúaruni Búngiu Wáguchi. ¹⁶ Geféenti lání Búngiu Espíritu woun luágu lirájüñüjadíwa lan Búngiu. ¹⁷ Áni ladúga lirájüñü wamá Búngiu, garíchatywa giñe lun alágan siélu le uágubei laríñaga Búngiu woun, le lúnbei gafánran wamá lídaangiñe, lúma Crístu. Ánjein súfuri wabeí luágu Crístu ya uboúagu, gafánraanbadiwa lídan luweírigan yágüta siélu.

¹⁸ Jarítaguatina luágu ni cáta lan le wasúfurirubei ya uboúagu lúmoun uweírigan le lúnbei wabíjini siélu. ¹⁹ Láuñein sarágu ayúmajani lúma eménigini sun uboú le ladúgübei

Búngiu, agúrabei dan le lúnbei jerésibiruni lirájüñü Búngiu jalágaante. ²⁰ Níjein mégeiti luágu sun uboú, máma jamúga ladúga labúseerun, ladúga ítara líña lan labúseeruni Búngiu, ²¹ láu sun líra, súnwandan níjein lan eménigini luágu leséfuruba lan uboú lídaangiñe asúfuriruni lúma agádeiruni le gádaanbalin lun gafánraanbei lan lídan jaweírigan lirájüñü Búngiu. ²² Subúdi wamúti luágu chülú lan lúmoun dan le, sun uboú le ladúgübei Búngiu ayájuati láu igárigu camá ában wúri to agáridutu. ²³ Áni máma rügüñein uboú asúfurira, súfuritiwa giñe, wagía affñetiña luágu Crístu, láu sun níjeinjali lan Sífiri Sándu wáma queísi lagúmeseraja cátei le lúnbei werésibiruni. Sandítiwa ában oúnwenbun igári, áni agúraba wamúti dan le lúnbei wayábin lun lirájüñüjadíwa lánme Búngiu le tímatimaati, dánme le liséridun wágubu. ²⁴ Ligía lágüdaja wasálbarun. Merésibirun wamágili sun ubuíduni le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü Búngiu, agúrabajatiwa werésibiruni yágüta siélu. Ánjein jamúga ibíja wamáaliti sun le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü, mébunaali jamúga wagúrabajan. Magúrabajaantiña güriquia jerésibiruni cátei le ibíja jamáalibei. ²⁵ Queíti merésibirun wamágili lubeí sun le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü Búngiu, lúnti wagúrabuni láu gurásu.

²⁶ Ítara méme giñe, íderagua lumútiwa Sífiri Sándu lídan wadébilin. Queísigubeirügü níjein dan, siñáti wayúmuragan lun Búngiu queísi lubúdubu. Lídan óra ligía, ába líderaguníwa Sífiri Sándu lun waríñaguni luweírigan cátei le wasándirubei tídan wanígi lun Búngiu lídan ában luwúyeri le siñáti laríñawagún láu dimúrei. ²⁷ Áni Búngiu, le aríjubarun wanígi, subúdi lumúti ca lan labúseerubei Sífiri Sándu laríñagun

wádaangiñe, ába loúnabuníwa Búngiu lugúndun ayúmuraguati Espíritu queísi lugúndan Búngiu.

Agáñeiruni lídan sun luwúyeri lénreengúnga

²⁸ Subúdi wamúti luágu aráanse láani Búngiu lun sun lan cátei le asúseredubei woun, íbini asúfuriruni, lun lanúgün buíti woun, wagía le jínsiñejabúbei lun, wagía le wájali lan lun lánigu wamá queísi larítaguni. ²⁹ Lugúndun ja lasúbudirubaña Búngiu lúmagiñe lubáragiñe ladúgüni uboú luágu lánigubaña lan, fánrein lumútiña lun ítara jamá queísi Liraú, lun Liraú lan íbugañau joun sun ja lanúadirubaña lun lirájüñü jamá. ³⁰ Játi lanúadirubaña lúmagiñe binárü, wáti gíñe joun, resíbi lumútiña gíñe lúmagua queísi gürígia richáguatiña, áni ja lerésibirubaña, rúti gíñe ufánrani joun lídan luweírigun queísi lirájüñü.

³¹ ¿Cábati waríñaga luágu buri cátei le? Queísi lueígiñeñein lubeí wafúleisein Búngiu, ¿cábagi jabáfu wáganiñu wawágu? ³² Mamájaanti Búngiu lun líchuguni Liraú guánarügü lun loúnwen luágu wafúleisein, lubáragiñe líra, ába ledéregeruni lun loúnwen waweígiñe, sun wagía, ¿ída lubáti míchugun láani sun líbiri cátei woun queísi líchuguni Liraú woun? ³³ ¿Cági gayáraabei líchugun jadúnrun ja anúadaja láañabaña Búngiu queísi lánigu? Búngiu arúfudubaliña quei madúnruntiña. ³⁴ ¿Cáteiti gayáraabei lasíadiruníwa lun féridi? Crístu guánarügü oúwebei wawágu, ába lásaarun lídaangiñe oúweni, guetó níjein ñnun lueígiñe loúnwenren Búngiu Úguchili ayúmuragua wawágu. ³⁵ ¿Cábati gayára lagídaruníwa lueí línsiñejabu Crístu? ¿Liyáraabadiwa funági asúfuriruni, o lénreengúnga, o eíbaajóuni, o ilámaü, o manáanguni, o

pelíguru, o oúweni? ¡Uá! ³⁶ Laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Yaráfatiwa lun woúnwen bueígiñe ságü wéyu,

ítara líña jóuseruniwa wáganiñu queísi mudún anügútiña lun jafarún.

³⁷ Lídan sun cátei le, íbija wamúti luweírin lubáfu Crístu, le jínsiñejabúbei woun, lun wagáñeirun lídan sun lénreengúnga. ³⁸ Choúru numúti lubeíti luágu úa lan ni cáta lun lagídaruníwa lueí línsiñejabu Búngiu—ni oúweni, ni íbágarí, ni ánjeligu, ni máfianu, ni cátei le guetóbei, ni le lúnbei liábin, ³⁹ ni le siélubei, ni le uboúagubei, ní buri ámu cátei le ladúgübei Búngiu—siñáti lagídaruníwa lueí línsiñejabu le larúfudubei woun lídan Wabúreme Jesucrístu.

Anúadaja láaña Búngiu Israelítagu lun lánigu jamá

9 Inárüni le lúnbei naríñaguni guetó jawágu nirásan, áu queísi ában affñeti luágu Crístu, áni meyéejantina, aríñaga tumúti nanígi nun to úraguaboun lúma Sífiri Sándu luágu inárüni lan. ² Weíríti nírun, áni súnwandan níjein lan gáriti tídan nanígi jawágu nirásan. ³ Buséntina jamúga lun gíñe lábugiñe nan líñaragun Búngiu, díseñu lueí Crístu, ánjein jamúga ítara lúba lubeí gayára lan jerésibiruni Jesucrístu queísi jasálbaragüle lun jasálbarun. ⁴ Linébaanfaangu Israel jagía, áni resíbi lumútiña Búngiu queísi lirájüñü. Reídeiti meja Búngiu jádan láu sun luweírigun áni rulumuti gíñe darádu buri joun lúma lilúrudun lídaangiñe Moisés. Arúfudati igáburi joun lun jesériwidun lun, ligílisirugu, áni joun laríñaga luágu loúnajaba lan ában Asálbaragülei. ⁵ Janébaanfaangu Abrahám, Isáac lúma Jacób jagía, lídaangiñe jarásan liábin Crístu, le Búngiubei, le gíñe Súnti Gabáfu, le

gadúnamabei lun liñurúniwa líri lun sun dan. Ítaralá.

⁶Mámatia luágu jamúga reídei lan lerérun Búngiu joun ladúgawagun Israél magúnfulirunga, ladúga máma sun Israélítagu lánigu Búngiu le tímatimaati. ⁷Máma sun linébaanfaangu Abrahám lirájüñü Búngiu le tímatimaati, aríñagarügüti méja Búngiu lun Abrahám. “Lídaangiñertügüba Israél ganébaanfaangu ban.” ⁸Arúfuda lumúti líra woun luágu úa lan ni ában liraú Búngiu luágurügü lirásan, ja rügúñanu lirájüñü ladúga jafñerun luágu lerérun, jagía anügübaña queísi lirájüñü ja tímatimaatiña. ⁹Lugúndun niján dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám. “Níábinba dánme le lachúlürün dan ligía, ábame tagáraüdüñ Sára ában irájü.”

¹⁰Áni máma rügúñein líra, niján ábanya jémpulu luágu lanúadajan Búngiu. Biángubei meja tirájüñü Rebéca ában jáguchi, le binádu wadúje Isáac, ¹¹⁻¹³áni dán meja le magúriajoungiña, madúgiungiña gíñe ni cáta ni buíti ni wuríbati, ába laríñagun Búngiu tun Rebéca. “Lumúsunbei amúleñein le íbugañaü.” Úaraguati gíñe líra lúma le aríñawagúbei tídan Lerérun Búngiu. “Jínsiñetí meja Jacób nun, ánjein Esaú, iyéreeguti nun.” Ítara líña gufrümawa lan lirícha Búngiu lun lanúadajaniña ja únbaña labúseera lagúarun lun lánigu jamá queísi labúseeruni, mebéresenga ligía ca lan jadúgubei.

¹⁴¿Cábatí waríñaga? ¿Waríñaguba luágu múaran lan Búngiu? ¿Siñáti! ¹⁵Lugúndun laríñajare lun Moisés. “Gareñibadina lun le nabúseerun, gudémejabu áume lun le únti nabúseera.” ¹⁶Ítara líña lubeíti, máma lídaañein wabúseerún o wáfaagun, lugúdemejabu Búngiu woun, lídaañein lugúndan. ¹⁷Tídan Lerérun Búngiu, bürúwañu líña dimúrei le laríñagubei

lun urúei Ejíptona. “Nadúgünbálibu urúeime lun narúfuduni nubáfu buágu, lun gíñe nasúbudiragüdüni níri lídan sun fulásu.” ¹⁸Gudémejabuti lubeíti Búngiu lun le labúseerun gudémejabu lan, deréüidalouñ lanígi le únti labúseera ledéreragüdüñun.

¹⁹Baríñaguba lubeíti nun. “Ánjein ítara líña lubeí, ¿cáti uágu líchiga Búngiu dúru jawágu gürígia? ¿Cági gayáraabei ladúgün cátei boúguditi lueí lugúndan Búngiu?” ²⁰Wel, ¿cátabuñadíbugi lun balégejan lúma Búngiu? ¿Laríñaguba funági sóúdieiru lun le adúgübalin. “¿Cáme badúgana ítara?” ²¹Garíchatí le adáagubei sóúdieiru lun ladúgüni le labúseerun láu lubúñe sóúdieiru, gayáraati ladúgün ában sóúdieiru le díseguati layúsurun, lúma ában le ayúsurúti lun furúmieguarügü cátei lídaangiñe ában méme ubúñei.

²²Ítara méme líña, gabáfuti Búngiu jawágu gürígia, aráanseñu líña lun larúfuduni luweírin ligáni jawágu gürígia ja gadúnabaña jagúnrinchawagún. Áfaaga lumúti jaríban láu sarágu gurásu darí guetó ²³lúnrügü gayára lan larúfuduni luweírin luweírigun woun, wagía le únbaña gudémejabu lan, ja gíñe laráanserubaña lúmagiñe binárü lun gafánraanbadiwa lan lídan luweírigun. ²⁴Wáti Búngiu woun, jíbiri jádaangiñe jurú, jíbiri jádaangiñe ja mámabaña jurú, ²⁵queísi laríñagun Búngiu tídan lilíburun Oséas.

Já meja mámabaña nánigu, naríñaguba joun. “Nánigu”, gürígia méja ja mínsiñebaña nun, naríñaguba joun. “Jínsiñetün nun”. ²⁶Áni lídan méme fulásu le ní lubei laríñawagúa joun. “Máma nánigu jugúya”, ñíba laríñawagúa joun. “Lirájüñü Búngiu le wínwanbei”.

²⁷ Ánjeinti jawágu Israelítagu, ja méme juríubaña, laríñajare Isaías. “Láu sun gíbe jamá ladúgawagun Israél quei ságoun láru béya, biánraürügúbaña jádaangiñe erédera lun jasálbarun, ²⁸ lugúndun lagúnfulirubei Búngiu lerérun ligíbuagu uboú lun lagúnrinchaguniña ja magáambadibaña lun, lídan ában igáburi le gumúti, le gíne furéseti.” ²⁹ Queísi méja laríñagun méme Isaías.

Lun jamúga meja mígirun lan Súnti Gabáfu jádaangiñe wadúgawagun woun, wayábiña jamúga lun ítara wamá queísi ubúrugú buri Sodóma lúma Gomórra.

Juríu lúma ugánu luáguti Crístu

³⁰ ¿Cábati waríñaga? Luágu ja lan mámabaña juríu, ja mibíjinbalin lilúrudun Búngiu lun jasúbudiruni le buídubei lúma le wuríbabei, jagía anügúbaña quei richáguatiña ligíbugiñe Búngiu ladúga jaffínerun luágu. ³¹ Ánjañati ladúgawagun Israél, ja áfaagubaña lun jerésibirúniwa queísi gürígia richáguatiña láurügü jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, siñá jamuti lúrudu ligía agúnfulira, machúlüntiña lun richágua jamá ligíbugiñe Búngiu. ³² ¿Cági uágu? Lugúndun máfaagun jamá lun jeréderun buídu ligíbugiñe Búngiu luágurügü jaffínen, jadúgeirüga láu cátei le guánarügü jadúgübei. Ligía jachúgeragunbei luágu Jesucrístu queísi “dúbü le achúgeraguágülei”, ladúga siñá lan jaffínerun luágu queísi Jasálbaragüle. ³³ Laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Rútina ában wügúri le queísigubeirügübei dúbü le achúgeraguágülei Sión, dúbü gíne le eíguadagüdúti gürígia.

Ánjeinti le affíneruti luágu, maságüríjanbei.

10 Nidújeñu, le cátei le uágubei tayúmaja nanígi, lúma le uágubei nayúmuragun lun Búngiu jawágu Israelítagu, ja méme juríubaña, lun jasálbarun. ² Aríñagatina luágu jafúleisein luágu níjein lan ában oúnwenbun gúnfuli jádan lun Búngiu, máma queísi laríñagun subúdi jagúnfulin. ³ Ibídíñeti joun ída líña lan ligáburi líchuguniña Búngiu gürígia richáguañu ligíbugiñe, láu igáburi le jabúseerubei jáluajan jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu, madúgünga jameí le labúseerubei. ⁴ Lugúndun Crístu lébejabei lagúnfulirúniwa lilúrudun Moisés, áni adúgati lun sun lan ja affínebaña luágu, jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu.

⁵ Luágu lerésibiruniña Búngiu gürígia queísi gürígia richáguatiña láu jagúnfuliruni lilúrudun, laríñajare Moisés. “Gürígia ja agúnfulirutiña lúrudu le gumúti, jabágariduba luágu lúrudu.” ⁶ Luáguti lerésibiruniña Búngiu gürígia queísi richáguatiña ligíbugiñe luágu jaffínen, laríñajare. “Maríñagabá tídan banígi. ¿Cába amúdeira siélun?” —queísigubeirügü barárigüdúñein lan Crístu le Wasálbaragüle siélugiñe. ⁷ Maríñagabá giñe. “¿Cába arárra le ñíjin jabei jiláaña?” —queísigubeirügü bamúdeiragüdúñein lan Crístu jádaangiñe jiláaña ítara. Úati ni cáta lun wadúgüni lueídügüya lun waffínerun luágu. ⁸ Cáteiti laríñagubei Búngiu? “Yaráfati ugánu lánina asálbaruni bun, adímurejatibu luágu ugánu ligía láu biyúma, níjein gíne ugánu ligía tídan banígi.” Ugánu le, elun?” —queísigubeirügü barárigüdúñein lan Crístu le ligía ugánu le lánina affíneni luágu Crístu le Wasálbaragüle, le wapúrichijabei. ⁹ Ánjabu aríñaga láu

biyúma luágu Jesúsu lan Babúremebei, affíne amúrú tídan banígi luágu sarágüda láani Búngiu lídaangiñe oúweni, basálbaruba. ¹⁰Láu baffínerun luágu Jesucrístu táu sun banígi, lerésibirabu Búngiu queísi ában güri-gia richáguati ligíbugiñe, láu bíchugun fe luágu láu biyúma, basálbara.

¹¹Taríñajare Lerérun Búngiu. “Úati ní ában güri-gia le affíneruti luágu Jesucrístu lun laságüríjan luágu lárígiñe.” ¹²Ában jáu juríu jáma ja mámabaña juríu, Wabúreme Jesucrístu, ligía Jabúremebei sún-gubei, áni fuleísei lumútiña sun ja agúarubaña lun lun líderaguniña. ¹³Ítara líña quei laríñawagún tídan Lerérun Búngiu. “Sun ja aguáruti líri Wabúreme, jasálbaruba.” ¹⁴¿Ída lubáti gayára lan jagúaruni lun lasálbaruniña ánjein maffínerungiña lubeí luágu? ¿Ída luba giñéti gayára lan jaffínerun luágu, ánjein magáambungiña lubeí luágu? ¿Ída lubáti gayára lan jagáambun luágu, ánjein uá jabeí apúrichijati ugánu luáguti asálbaruni joun? ¹⁵¿Ída lubáti giñe gayára lan japúrichijan güri-gia joun ánjein uá cába lan oúnajaña apúrichija? Queísi laríñawagún tídan Lerérun Búngiu. “¡Ma lubuídun jachúlürün ja anúgübalin ugánu luáguti aráandaruni lúma Búngiu, apúrichija jameí ugánu buíti luáguti asálbaruni!”

¹⁶Másutiña güri-gia ja agáamba jamáalibeí ugánu luáguti asálbaruni ebéresera láu. Queísi laríñaguni Isaiás tídan lílburun. “Wabúreme, míbetiña affínerutiña luágu ugánu luáguti asálbaruni le wapúrichijabei.” ¹⁷Ítara líña lubeíti, lídaangiñe jagáambuni güri-gia ugánu luáguti Crístu gayára lan jaffínerun luágu.

¹⁸Ába nariñagun. ¿Magáambun jamúba giñéti gayára lan jaffíneruti funásan ugánu luáguti asálbaruni?

¡Agáamba jamúti! Taríñajare Lerérun Búngiu.

Agaambúaaali jamálali lídan sun fulásu, chúlújali jerérun lídoun lagúmujouñ larígei uboú.

¹⁹Ába nariñagun. ¿Úagili funásan gunfaráanda jamáni Israelítagu ugánu luáguti Wasálbaragüle? Gunfaráanda jamáali, lugúndun lídan furúmiñeti cátei laríñajare Búngiu liyúmulugugiñe Moisés.

Naméendidagüdúbadün jadúga ában rása ja máma náni, nagáñidagüdúbadün jadúga ában rása ja ibídiñegidina joun.

²⁰Aríñagati giñe Búngiu liyúmulugugiñe Isaiás.

Darí jamutina ja máluajaanbalina, arífudaguatina núngua joun ja málugü-dajánbaña nuágu.

²¹Ábaya laríñagun jawágu Israelítagu. “Sun wéyu náu agúaja joun güri-gia magáambaditiña, mabuídun.”

Israelítagu ja sálbabaña

11 Aríñagatinati guetó. ¿Májaali funásan Búngiu joun Israelítagu ja lumútuniña? ¡Máma líña! Áu guánarügü Israelíta áu, jádaangiñetina lirásan Abrahám, jádaangiñe lufámilian Benjamín. ²Barú lumútiña Búngiu Israel-ítagu queísi lánigu lúmagiñe meja binárü, guetó, mamájaanti joun. ¿Magáambun jumúti le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu Elías, lé meja proféta, luágu líchuguni dúru jawágu Israelítagu lídan layúmuragun lun Búngiu? Laríñaga. ³“Nabúreme, áfaragua jamá profétagu jilágubei, güri-gua jameí buri báni latárü, áu rügáli erédera jádaangiñe bánígu, áni buséntiña giñe jáfarunina jilágubei.” ⁴Ába laríñagun Búngiu lun. “Anuádajaadina sédü mílu wügúriña nubárua ja májuduragúngiñabaña ligíbugiñe liyáwa búngiu le Baal.”

⁵Ítara méme gíne lídoun buri wéyu le, reídeijaña átiri jádaangiñe juríu ja anúadaja láañabaña Búngiu láu lareíni. ⁶Ánjeinti láu lubeí lareíni Búngiu lanúadiraña, mámaali láu cátei le liyáraati gürígia guánariügü adúga, lugúndun lun jamúga ítara líña lan, mámaali jamúga areíni lareíni Búngiu.

⁷Ítara líña lubeíti, madári jamúti sun Israelítagu le jáluajabei, anáti ja lanúadirubaña Búngiu, darí jamuti. Ja jíbiri, siñáti jánjanrun lun asálbaruni le lébunabei affíeni luágu Búngiu, ába lígiruniña Búngiu táu tidére janígi.

⁸Queísi taríñagun Lerérun Búngiu. “Adúga lumútiña Búngiu lun deré lan jachúgü lun cátei lánina Búngiu, rúti águu le maríjinti joun, arígeirugu le magáambuti. Ítara liñáti chülú lúmoun dan le.” ⁹Aríñagati Davíd.

Garábagua lámuga jefédujan lun sádarame, lun jáburujan tídoun, lun jasúfurirun.

¹⁰Darú lámuga jágu, maríjin jamámuga, sebúgua lámuga gíne janágan lábugiñe janúgün lun sun dan.

Jasálbarun ja mámabaña juríu

¹¹Nálügüdajaati guetó. ¿Láu jachúgeragun juríu, ja méme Israelítagu, jeíguatiña funásan le gumúti? ¡Máma líña! Lubáragiñe líra, láu jamájarun juríu lun jerésibiruni Crístu, jayábin ja mámabaña juríu lun jabíjubei lan asálbaruni, lun jáyeijabaña lan Israelítagu. ¹²Ánjeinti seríwi lubeí dúru le jadúgübei juríu buítme lun ubou, áni ánjein buíti lubeí lanúgübei jeféridirun joun ja mámabaña juríu, ¡sarágume buídutimaabei lan dánme le jasálbarun sun juríu!

¹³Níjein gíne ában cátei lun naríñaguni jun, jugúya le mámabei juríu. Quei loúnajañadina lan Búngiu apúrichija luágu Crístu joun ja mámabaña juríu, weíríti nubéresen láu nuwádigmari,

¹⁴lun gayára lan jabúseerun nirásan jáyeijanün, lun gíne jasálbarun. ¹⁵Ánjein ladúga lubeí lamájarun Búngiu joun juríu, jayábin ja mámabaña juríu lun jaráandarun lúma Búngiu, ¿ídatimá lubáti dánme le jerésibirúniwa? Ítara lúba joun queísi ásaaruni lídaangiñe ouweni. ¹⁶Ánjein derégewa tubeí furúmiñetu fein to adügútu tídaangiñe fulúwaaru añoundawagutu lun Búngiu, derégewatu gíne sun fulúwaaru ñounwaguatu to ídaangiñeboun tiábin fein tugúya. Ánjein gíne derégewa lubeí tilagüle ában tídibu wéwe lun Búngiu, derégewañu líña gíne tilímun.

¹⁷Añájein jádaangiñe juríu, queísi tilímun olívo tímatimaati, chaúnwatiña, gidáwatiña jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu ladúga maffíeni le jádaanbei. Jugúya jawéñegubei, jugúya le mámabei juríu, ja ítarabaña quei tilímun olívo to áraabuna. Ítara líña jábin lun gabára jumá lídan tilagüle lúma lídan tibágarí olívo, resíbi jugúyame labínirun Búngiu, queísi lumútuniña. ¹⁸Marítagua jumátia luágu buídutimá jumá lueí límu le ñígubeibeí méja. Ánjaün arítagua luágu buídutima jumá, jarítagua jumá luágu máma lan jugúya ágüdjabalín ílagülaü, luágu ílagülaü lan ágüdjabalün.

¹⁹Fágua jaríñaguba. “Ánja, ába jagídarúniwa juríu lun wíchugún jawéñegua luágu olívo.” ²⁰Jinárün luágu gidáwa jamá jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu, jagídarúnbei lugúndun maffíen jamá luágu Wasálbaragüle, jugúya, gabára jubeí ladúga jaffíen luágu. Manáangua jumá lubeíti júngua, duárirügü jumá.

²¹Lugúndun ánjein úa lubeí ferúdana lániña Búngiu juríu já meja lanúadajabaña lun lánigu jamá, úabei gíne ferúdana lánün, jugúya le mámabei juríu, ánjaün ñúbin lun maffíen jumá. ²²Aríja jumeí lubeíti luweírín lareídun Búngiu, derégüdati gíne. Derégüdati joun ja maffínebaña, areídati joun ja

affínebaña. Lúnti jasígirun lídan lareíni láu sun jaffínen luágu, ánjein madúgün jumá ítara, jagídarúba gíne. ²³ Ánjaña ñúbin juríu lun jaffínerun luágu Crístu, jíchugúayaba lídoun jabára jagánagua lumútuniña Búngiu, lugúndun gabáfuti Búngiu lúnya líchuguniña járigoún. ²⁴ Jugúya le mámabei juríu, chaún-wattün tueígiñe ában olívo to áraabuna, ába jíchugün tuágun olívo to buítu, gúbume ladúgúwa joun juríu ja tilímunbaña olívo buítu ja tímatimaatiña, jíchugúayaba járigoún tuágun olívo to ñígiñe lubei jagídarúa, naríñaguña luágu lachúlürüba lan wéyu lun jerésibiruni juríu Jasálbaragüle.

Jasálbarun Israelítagu le lagúmujóun

²⁵ Nidújeñu, buséntina lun jasúbudiruni cátei le luáguti laráansejan Búngiu, lé meja arámudagúabei, lun mapántajan jumá luágu chu lan jáu lídan le jálügüdagun júngua luágu buri cátei le. luágu deréraügüda láaru lan Búngiu janígi Israelítagu murúsun lun Jasálbaragüle darírügü dánme le gumújali jerésibiruni ja mámabaña juríu Crístu. ²⁶ Dánme le lasúseredun líra, ábame jasálbarun sun Israelítagu, ja méme juríu, lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu.

Liábinba Asálbaragülei Sióngiñe, ábame lagídarun wurfbani jádaangiñe juríu.

²⁷ Nijánba nidáradun jáma, dánme le nagídaruni jafígon.

²⁸ Luágu ugánu le luáguti asálbaruni, barúwatiña juríu queísi láganiñu Búngiu luágu jufúleisein, láu sun líra, jínsiñegiña lun Búngiu lugúndun anúadaja lumútiña binádu jagúbürigu juríu. ²⁹ Lugúndun le cátei le líchugun Búngiu, magída lumúti, gürígia ja lanúadajabaña lun lánigu jamá, lánigumemebaña. ³⁰ Jugúya, magáambaditún meja lun Búngiu,

guetó, láu jamájarun juríu jagáambuni, ába gudémejabu lan Búngiu jun. ³¹ Magáambaditiña juríu lun Búngiu guetó, ánjein líra, lúnrügü gudémejabu lan Búngiu joun queísi gudémejabu lan jun. ³² Ígira lumútiña Búngiu súngubei lun magáambun jamáni, lun gayáraabei lan gudémejabu lan joun.

³³ ¡Luweírin lareídn Búngiu, lúma lichú láu! Siñáti wasúbudiruni larítagn, siñá gunfaráanda wamáni lémeri. ³⁴ ¿Cági gunfaráandabalin larítagn Búngiu? ¿Cági arúfudajabei lun? ³⁵ ¿Cági gürígia rújalibe som cátei lun Búngiu furúmiñe lun lerésibirun som cátei fáyeitime lárigiñe? ³⁶ Úati ni ában, lúmagiñe Búngiu liábin sun cátei, ligía gíne ágüdajabalin sun cátei, áni lúngua gíne ladúgei. ¡Uweíriguni lun Búngiu lun sun dan! Ítaralá.

Ibágarí le derégewati lun Búngiu

12 Amúriajatina lubeíti júma, nidújeñu, lun jedéregeragn júngua le gumúti lun Búngiu queísi gürígia abágaridutiña lun jesériwidun lun, jarúmañu lan jibágarí ligíbugiñe. Niján luwúyeri agúnfuliruni le áubei lagúndaara Búngiu, áni lúnti ítara lan wadúgüni lugúndun weíríti lareíni woun. ² Jebé jabágaridun queísi lirájüñü uboú le, lubáragiñe líra, sáansi jumei ligáburí jisáminan, sáansi lámuga gíne ligáburí jabágaridun. Ítara lúba jíabin lun jasúbudiruni le lugúndaanbei Búngiu jun—le buídubei, le uáragubei.

³ Queísi jumaésturun luágu lareíni Búngiu nun, aríñagatina jun sun jugúya, lun úa lan ni ában jídaangiñe arítagnúti luoúgua weíri sügú láu le ligíabei. Lubáragiñe líra, cáda ában lúnti lasúbudiragn lúngua, según affíneni le rúlaalíbei Búngiu lun. ⁴ Lugúndun ítara quei gíbe lán buri umégeguni luágu ábanrügü úgubu, áni máma ában méme lífísiute sun umégeguni ligía, ⁵ ítara

wáña gíne, wagía affñetiña, láu sun gíbe wamá, ában rügúñadiwa úgubu lídan ában lúma Crístu, áni íderaguatiwa woúngua wádaangua queísi lumégegún ában méme úgubu.

⁶Rújali Búngiu ámuñegueinarügü ubáfu woun queísi labúseeruni líchuguni lun cáda ában, lun wesériwidun lun, lúma joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu. Lúnti buídu lan wayúsuruni ubáfu ligía. Ánjein rújali lubeí Búngiu ubáfu woun lun ladímurejan wayúmulugugiñe, lúnti wadúgüni según affñeni le wádaanbei, ⁷ánjein rújali lubeí ubáfu woun lun wesériwidun joun ámu, lúnti wesériwidun buídu. Le garífudajadíbei Lerérún Búngiu, lúnti líchaagun lúngua lun arífudajani. ⁸Le gíchigaditi dúgüdaguau joun ámu, lúnti líchaagun lúngua lun ladúgüni. Le edéweejati, lúnti magúraban lan láguyun lun, le ábutibei, lúnti lagúmadijan láu sarágu duári, le íderaguti gudémetiña, lúnti ladúgüni láu ugúndani.

Ligáburi jabágaridun lánigu Crístu

⁹Jínsiñe jamá jidújeñu lueígiñe Jesucrístu jun láu ínsiñeni le inárúnti. Iyéregulá wuríbani jun, falájumei le buídubei. ¹⁰Lúnti jínsiñegua jumá júmagua queísi idújeñu. Furése jumá lun jinúragüdüni jiri jidújeñu.

¹¹Mamáqualigu jumá lídan luwádigimari Wabúreme, seríwi jumeí táu sun janígi.

¹²Abágarida jumá gúndaañu láu eménigini le juágubei, gagúraasun jumá dan le jasúfurirun, ayúmuragua lun Búngiu, eteíngirei, súnwandan.

¹³Íderagua jumáña affñetiña lídan jemégeirun, resíbi jumáña ja bisídabalün láu ugúndani.

¹⁴Amúriaja jumá labínirun Búngiu jawágun ja oúserutün wuríba, amúriaja jumá abíniruni joun, máma wuríbani.

¹⁵Gúnda jumá jáma ja gúndaabaña, jayájua jáma ja ayájubaña.

¹⁶Abágarida jumá lídan úraguni júmagua. Manáangua jumá júngua, gamádagua jumá jáma ja gudémebaña. Marítagua jumá juoúgua queísi sábiugu.

¹⁷Mafáyeira jumá wuríbani luágu wuríbani lun ni ában. Áfaagua jumá lun jadúgüni le búidubei jagíbugiñe súngubei. ¹⁸Adúga jumeí sun le juáraati lun jabágaridun lídan dan jáma súngubei. ¹⁹Nidújeñu jínsiñetiña nun, máguyugüda jumeí wuríbani, ígira jumeí lun Búngiu lan afáyeigüda luágu. Taríñajare Lerérún Búngiu. “Áu lúnbei nafáyeigüdüniña gürígia luágu jaríban, líña Jabúreme.” ²⁰Aríñagati gíne Búngiu. “Ánjein lamá lubeí bágani, rúba eígini lun, ánjein mágürabu lubeí, rúba dúna lun, lugúndun láu badúgüni líra, lebéloruba busíganu lun luágu luríban loúserunibu.” ²¹Mígiraguagüdadá búngua lun lagáñeirunibu wuríbani lun báguyugüdün wuríbani luágu wuríbani, lubáragiñe líra, gáñibeí wuríbani láu buídu le badúgübei.

13 Lúnti jíchaagun súngubei júngua lábun jalúrudun gumádimatiña, lugúndun ítara líña laráansejan Búngiu lun ñíbei lan lúrodu, áni gumádimatiña ja lídaanbaña jabára, labúseerun Búngiu añájein lubeí ñi. ²Gürígia lubeíti le awúgüríjouti lun gumádi, múaraanti láu le laríñagubei Búngiu, áni ja awúgüríjoutiña ítara, gadúnruntiña luágu líra áni jafáyeiruba luágu. ³Máma lúnñanu jíchugun gumádimatiña anúfudei joun ja adúgübalin le buídubei, aná joun ja adúgübalin le wuríabei. ¿Buséntibu babágaridun manúfudeiga lueí lúrodu? Buídulá bouserun, ábame buídu ban lurúma lúrodu, ⁴lugúndun lesériwiduñu lun Búngiu luágu bufúleisein. Ánjein wuríba bouserun, lúnti janúfude ban, ladúga máma luágu ni cáta gabáfu lan lúrodu lun lafáyeijagüdün luágu dúru,

quei lesériwiduña lubei lun Búngiu lun lafáyeijagüdüün luágu dúru. ⁵Ligía lúnti lubei úaragua wamá lúma lilúrudun wageíra, mámarügü lun máburujan lan asúfuriruni wawágun, lúnti ítara lan lun jarúmañu lan warítangun. ⁶Ligía gñe lébubei jafáyeijan seínsu lun gumádi, lugúndun jesériwiduña lúrudugu lun Búngiu áni lun cátei le jeténira.

⁷Ru jumeíme le jáni cáda güir-gia joun. Fáyei jumeí le lagúburajabei gumádi luágu jufúlasun, lúma buri ámu cátei líbe líra, fáyei jumeí le lúnti jafáyeiruni luágu cátei le ñúbinbei jun boúgudigiñe luei jageíra. Gagáambadi jumá joun gumádimatiña, ru jugúyame inébasei joun queisi lubúdubu. ⁸Máni jumá dúweiti ni ca úma, lueídügüya lidúweitina ínsiñeni le jadúweirubei júmagua. Le jínsiñejabuti lun güir-gia líledi, adúga láali sun le lubeíbei lilúrudun Búngiu láu ladúgüni líra. ⁹Tariñajare Lerérun Búngiu. “Magámaridabá güir-gia marieitiña, máfara-jabá, míwerujabá, mariñagabá iyéeni luágu ni ában, mawámadalá jemégen mútu bun.” Gúnfuli wamáali sun gumádi le, lúma buri le líbiri, láu wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu le aríñagubei. “Jínsiñelá güir-gia bíledi bun queisi bín-siñegua búngua.” ¹⁰Le jínsiñejabúbei, madúgünti wuríbati lun ni ában, ánjawa lubeíti jínsiñejabu, gúnfuli wamáali sun lilúrudun Búngiu queisi lubúdubu.

¹¹Lúnti ítara lan ligáburu wabágaridun lugúndun wabágariduña lídoun lagúmujoún dan. Dánjali lun wagágudun lídaangiñe idábagu, lugúndun yaráfatimaajali óra lun lagírribudun Wasálbaragüile uboúagun sügú láu dán meja le wafíñerunbei luágu ugánu luáguti asálbaruni. ¹²Belújali áriebe buídu, yaráfaali larúgadun, ligía lúnti lubei wígiruni wadúgüni cátei wuríbati le adúgúbei lábugiñe lubúriga, lun wadáürunun wadáürangun queisi

súdaara ja lábugiñetiña larúgouna. ¹³Eíbuga wamá queisi lubúdubu ítara queisi güir-gia ja buídubaña, úouga ni cáta luágu jagáburi lun jarámudagun luei jaríjin güir-gia. Mabágarida wamá lídan bacháruaü, lúma buri lanárime fédu, ni lídan salúfuri lúma iwíyeni, ni lídan gáganiguaü lúma gimúgaü. ¹⁴Lubáragiñe líra, rújumei Crístu guánarügü jubáragiñe lídan sun cátei, masáminara jumá lun jíchugun ugúndani lun lagúbüri ayúmajani.

Madímurejabá luágu bidúje lueigiñe Jesucrístu

14 Ánjein débili lubei ában güir-gia lídan lafíñen, resíbi jumeí, mariñagunga ni cáta lun luágu cátei le machoúrunei luágu. ²Quei buri, añajein derégüdati jafíñen, jarítaguatiña luágu gayára lan jeígin afíñetiña furúmieguarügü cátei áni jeréderuba jarúmañu ligíbugiñe Búngiu. Añajein jíbiri, débilitiña lídan jafíñen, meígintiña úwi. ³Le eígiti furúmieguarügü cátei, moún lumuti únabu lan lanúgüni le meíginbalin, le gñe májabei leígin furúmieguarügü cátei, moún lumuti gñe ladímurejan luágu le eígibalin, lugúndun resíbi láali Búngiu güir-gia ligía queisi lánigu. ⁴¿Cátabuñadíbugi lun badímurejan luágu güir-gia le esériwidubei lun Búngiu? Ánjein erédera buídu o wuríba, Labúreme lúnbei laríjin láu líra. Áni leréderuba buídu lugúndun gabáfuti Búngiu lun lerédragüdüni buídu.

⁵Nijánya ában jémpulu. Añajein güir-gia weíruti janúgüni ában wéyu luei ámu wéyu, añajein jíbiri, afíñetiña luágu ában lan lábu sun wéyu. Cáda ában lúnti lachoúruruni le uágubei larítagua. ⁶Le areídubei som wéyu, ladúgüñein lun líchugun inébasei lun Búngiu. Le eígibe furúmieguarügü cátei, leígini lun líchugun inébasei lun Búngiu, lugún-

dun rúti eteingiruni lun Búngiu luágu eíginí ligía. Le meíginbei úwi ladúga liloúguan lafínen, lun líchugun inébesei lun Búngiu ladúgei, rúti gíne eteingiruni lun Búngiu luágu cátei le gayáraabei leígin según lafínen.

⁷Naríñagubalin líra lugúndun úa lan ni ában wádaangiñe abágariduti lun guánarügü, úa ni ában ouweti lun guánarügü. ⁸Ánjawa abágarida, wabágariduña lun wadúgüni lugúndan Búngiu, ánjawa ouwe, wouñweña según lugúndan Búngiu. Ítara líña lubeítí, dándu lídan ibágari queísi lídan ouweni, láni Crístu wagía. ⁹Jilátí Crístu, ábaya labágaridun lun Wabúremebei lan, wínwañu wagía yebe, jiláñu yebe.

¹⁰¿Ánjein bugúya, ca uágu badímureja luágu bidúje lueígiñe Jesucrístu? ¿Ca uágu banúgei quei ni cáta? Búngiu rügíñein lun lagúseragüdün, áni sun wagía, waráramuba ligíbugiñe lun wagúserun, ¹¹queísi taríñagun Lerérun Búngiu.

Inárüñiti ítara quei gabágari nan, líña laríñagun Búngiu, luágu jájuduraguba lan sun güri-gia nigíbugiñe, áni jasúbudirubadina súngubei ligíbugiñe gurírguaü.

¹²Cáda lubeítí ában wádaangiñe, lagúseruba luoúgua lúma Búngiu.

Machúgeraguagüdabeí bidúje

¹³Ligía, moún lubeí wadímurejan jawágu wadújeñu lueígiñe Jesucrístu. Lubáragiñe líra, derébugulá jarítangun lun madúgün jumá ni cáta le gayáraati lachúgeraguagüdüni jíbiri, o lábúrugüdüni lan lídoun figoú. ¹⁴Subúdi numúti luágu úa lan ni cáta le leígibeí güri-gia lun lawíyeduni ligíbugiñe Búngiu, áni choúru numúti líra, áu queísi afíñeti luágu Jesucrístu.

Láu sun líra, ánjein jarítagua lubeí ában güri-gia luágu marúman lan ában cátei, marúmaanti lun, áni figoú lun lun leígini. ¹⁵Ánjeinti bañáwuriya lafínen bidúje láu cátei le beígibeí, mámaali bagáburiduña láu ínsiñejabuni. Madúgabá lun leféridirun ában güri-gia le ueígiñebeí loúwe Crístu, ladúgarügü beígin ítaga cátei. ¹⁶Míchiga jumá lubeítí lúgaaru lun ladímurejoún wuríba luágu cátei le gayáraabei jadúgüni queísi afíñetiña luágu Crístu. ¹⁷Larúeijan Búngiu máma cátei luáguti le eígiñebeí o atúbeí, luáguti ában ibágari le lánina ísuruni, darángilaü lúma ugúndani le líchugubeí Sífiri Sándu woun. ¹⁸Le eseríwiduti lun Crístu lídan igáburi le, gúndaati Búngiu láu, áni buítí gíne jarúma güri-gia.

¹⁹Ítara méme wamá lubeítí áluaja lun lídan lan darángilaü sun cátei, lun gayára lan wíderagun wámagua lun wawáanserun lídan cátei le lánina Búngiu. ²⁰Magúrinchaguabeí luwádigi-mari Búngiu lídan libágari ában güri-gia láu cátei le beígibeí. Inárüni luágu jarúma lan sun eíginí ligíbugiñe Búngiu, le wuríbabeí, lun leígín cátei le áburugüdütiña ámu güri-gia lídoun figoú.

²¹Buítí lun meígin ban úwi, matún bínu, madúgün ni cáta le achúgeraguagüdüti bidúje, o lábúrugüdüni lan lídoun figoú, o ledébiliragüdüni lan lafínen. ²²Afíñeni le buágubeí, lúnti buágu guánarügü lan ligíbugiñe Búngiu. ¡Gúndaati güri-gia le gayáraabei laríñagun luágu buídu lan cátei le ladúgubeí, masándiragunga ligía lúngua láu dúru! ²³Ánjeinti le eígiñebeí ában cátei láu machoúrui luágu buídu lan leígini queísi afíñeti luágu Crístu, gadúnrunti ladúga leígini, lugúndun meígin lumúti láu afíñeni. Sun le wadúgubeí, ánjawa arítagua luágu fágua lan moun láani wadúgüni, figoú woun.

**Gúndaagüdüdá güriǵia bíledi,
máma amúru guánarüǵü**

15 Wagía le jérebei lídan wafínen, lúnti gagúraasun wamá jabá ja louǵuagiñabaña affíne, lúnti warítangun luágu le buídubei joun, mámarüǵü luágu wíchugun ugúndani woúniwagua. ²Cáda ában wádaangiñe, lúnti lagúndaaraguagüdüni güriǵia líledi láu le buídubei lun güriǵia ligía, lúma láu le gayáraati lagánwoundagüdüni lafínen. ³Ni Crístu, míchugunti ugúndani lúniwagua, lubáragiñe líra, suséreti le abúrijoúbei tídan Lerérun Búngiu lun. “Núguchi, áburujati janábajan ja anábubalibu nuágun.” ⁴Sun le aríñawagúbei tídan Lerérun Búngiu lúmagiñe bináru, lun larúfudajoún woun labúrijoúa, búriwátí meja dimúrei buri ligía lun wanúgün gurásu lúma dúgüdaguaü lídaangiñe, gayára lámuga weménigiduntima luágu Búngiu. ⁵Búngiu le íchugubei gurásu lúma dúgüdaguaü, íderagualaún lun jabágaridun lídan dan jáma jibirigu, queísi ladúgiini Jesucrístu. ⁶Ítara lúba, sun lan wagía lídan ában, láu ábanrügü umálali, wíchuguba uweíriguni lun Búngiu, le Lúguchi Wabúreme Jesucrístu.

**Agáambatiña ja mámabaña
juríu luágu Wasálbaragüle**

⁷Resbíguia jumá lubeíti júniwagua quei gíne lerésibiruníwa Crístu, lun liñurúniwa líri Búngiu. ⁸Le naríñagubei, luágu liábinbei lán meja Crístu lun lesériwidun joun juríu, lun lagúnfulirun dimúrei le íchugúbei joun binádu wagúbürigu, lun larúfudún luágu gúnfuli láani Búngiu lerérun. ⁹Liábinbei gíne lun jíchuguba lan ja mámabaña juríu uweíriguni lun Búngiu luágu lareídun, quei taríñaguni Lerérun Búngiu.

Ligía níchuguba lubeí uweíriguni bun jagánaguagiñe ja mámabaña juríu, nerémujaba gíne luágu buweírigun.

¹⁰Taríñajare gíne Lerérun Búngiu.

Gúnda jumá, jugúya le mámabei juríu, úara jáma ja lánigubaña Búngiu.

¹¹Taríñajare gíne.

Rújuma sun ja mámabaña juríu inébesei lun Búngiu,

adímureja jamá sun güriǵia luágu luweírigun.

¹²Laríñajare gíne Isaías tídan Lerérun Búngiu.

Liábiba ában ladúgawagun Isaí, le lúnbei lagúmadiruniña ja mámabaña juríu.

Jagía, jeménigiduba luágu.

¹³Búngiu, le íchugubalin eménigini woun, buíngüdalaún láu ugúndani lúma darángilaü lídan jafíñerun luágu, lun buínu jumá láu eménigini, láu lubáfu Sí-firi Sándu.

¹⁴Nidújeñu, choúruguatina núngua luágu buin jíña lan láu areíduni lúma subúdi luágu wafínen luágu Crístu, luágu gíne gíchigadi jumá dimúrei buíti joun jibirigu. ¹⁵Tídan gárada to, abúrijaadina jun láu sun furáangu luágu buri cátei le lun mabúlieidun jumáni. Nadúgüñein luágu wadágimanu le rúlaalíbei Búngiu nun láu lareíni, ¹⁶lun nesériwidun lun Jesucrístu jagánagua ja mámabaña juríu. Seríwi le nadúgübei, napúrichijani ugánu lúmagiñeti Búngiu luágu Wasálbaragüle lun nanúgübaña lan ja mámabaña juríu lun Búngiu, lun lerésibiruniña queísi güriǵia ja jarúmaaru janígi láu luwádígimaridun Sífiri Sándu jádan.

¹⁷Ítara líña lubeíti, áu queísi ában affíneti luágu Jesucrístu, gébunati gúnda nan lídan nesériwidun lun Búngiu, ¹⁸luágu rügüñein buri cátei le ladúgübei Crístu guánarüǵü nídaangiñe nadímureja, lun jayábin ja mámabaña juríu lun jagáambubei lan Búngiu. Yúsu

láali Crístu nerérun lúma náfaagun,
¹⁹luweirin buri seíni lúma buri
 miláguru le nadúgübei láu lubáfu
 Sífiri Sándu nídan, lun lanúgüniña ja
 mámabaña juríu lúmoun. Láu igáburi
 le, jóustagüida náali lapúrichijóun
 ugánu luáguti asálbaruni lídaangiñe
 Crístu, lúmagiñe Jerusaléngiñe darí
 loúbawagun Ilríco. ²⁰Ítara líña
 áfaaguaadina lan lun napúrichijani
 ugánu luáguti Wasálbaragüle le ní
 lumuti magaambúngili lan líri Crístu.
 Mabúseeruntina nuwádigimaridun lun
 Crístu lídan fulásu le ní lumuti chülújali
 lan ámu láu ugánu luágu, nubáragiñe,
²¹lubáragiñe líra, súnwandan busén
 nan nagúnfuliruni dimúrei lébei le
 taríñagubei Lerérun Búngiu.
 Ja masúbudiringiñabaña luágu,
 jagáambuba luágu,
 gunfaráanda jagíame luágu.

Jarítaguati Páblo lídin Róma

²²Ladúga nesériwiduña lan lun Crístu
 lídan ámu fulásu, siñágili lubeí nídin
 bisídaün, láu sun gíbeeli lan weíyaasu
 nabúseerun nadúgüni. ²³Guetóti,
 quei gumúnaali lan nuwádigimari
 lueígiñe oúbaü le, áni quei lúmagiñe
 lan binárü nabúseera nídin aríjaün,
²⁴agúrabatina násügürün bisídaün
 dánme le nídin Espáña. Lárigiñeme
 aríja náadün lan lun wagúndaaragun
 wámagua murúsuraü, agúrabatina lun
 jíderagubadina lan luágu nuweíyasun
 yágütoun. ²⁵Ánjein guetó, neíbuga
 Jerusalén, barüina cátei joun wadújeñu
 lueígiñe Jesucristu ñi. ²⁶Lugúndun
 wadújeñu ja Macedóniabaña jáma ja
 Acáyabaña jarítaguaaña jóundarun
 seínsu jádaangua lun jóunajani joun
 idújeñu gudemetiña ja Jerusalénbaña.
²⁷Jarítaguaaña luágu buídu lan
 lun jadúgüni cátei le, áni richátiña,
 lugúndun dúwei jamúti joun le
 tímatimaati, lugúndun ítara quei

jafánreinraguni affñetiña ja juríu jarísin
 le lánina siélu jáma ja mámabaña juríu,
 lúnti giñéti jíderaguniña affñetiña ja
 mámabaña juríu affñetiña ja juríu luágu
 jemegeirun ya ubouágu. ²⁸Dánme
 lubeíti gumúnaali cátei le, derége
 neíme seínsu le joun, ábame nídin
 lun Espáñoun, bisída naúnme dánme
 le násügürün. ²⁹Chóuru numúti
 luágu dan lánme nachúlürün júmoun,
 nachúlürüba lan buin láu abíniruni
 lúmagiñe Crístu.

³⁰Nidújeñu, ayúmuraguatina jun
 luágu jínsiñejabu lun Wabúreme
 Jesucristu, lúma luágu ínsiñeni le
 líchugubei Sífiri Sándu woun, lun
 júaradun núma lídan áfaaguni,
 ayúmuragueina lun Búngiu nuágu.
³¹Amúriaja jumá lúma Búngiu
 lun leséfurunina jaweí maffñetiña
 ja Judéabaña, lun gíñe buídu
 lan lerésibirúniwa íderawaguni
 le nanúgübei joun wadújeñu ja
 Jerusalénbaña, ³²lun gúndaabadina
 lan dánme le nachúlürün júmoun
 eméragua murúsun, ánjein ligía lubeí
 lugúndaabei Búngiu. ³³Júmalá Búngiu
 le íchugubei darángilau. Ítaralá.

Mábugaü lun cáda ában

16 Táu gárada to, nasúbudi-
 ragüdünoun Fébe, wadúje
 lueígiñe Crístu to esériwiduboun wáma
 tídan ligílisi to Cencreáboun, jun.
²Dánme le tachúlürün júmoun, resíbi
 jumoún buídu lídan líri Wabúreme,
 queisi lúnti lan ladügún jádan idújeñu
 lídan affñeni. Íderagua jumoúnme lídan
 furúmieguarügü cátei le temégeirun,
 lugúndun tugúya, sarágujaña tíderagun,
 íderagua táadina gíñe.

³Mábuga níña tun Priscíla, lúma lun
 Aquíla ja nidújeñu lídan nesériwidun
 lun Jesucristu. ⁴Jagía, rújamuti jabá-
 gari guánarügü lídoun lénreengúnga
 lun jasálbaruni nibágari, teínqui níña

lubeíti joun, áni mámarügü áu, sun gíne wadújeñu ja tílana jalígilisin ja mámabaña juríu, rújamuti jeteíngirun joun luágu líra. ⁵Mábuga níña gíne joun wadújeñu ja oúndaragubaña jábiñe Priscíla lúma Aquíla. Mábuga níña lun numáda Epenéto le jínsiñebei nun, le furúmiñebei afñeruti luágu Crístu ubúrugu Acáya. ⁶Mábuga níña tun María to ñadágimeinjáruboun sarágu jagánagua, jugúya Rómána. ⁷Mábuga níña joun nupaísanu Andrónico lúma Junías já meja nfirigubaña furísunrugu, buíti jadímurejan lání Crístu apóstolugu jawágu, jagía gíne afñerubaña luágu Crístu nubáragiñe.

⁸Mábuga níña lun Amplías, numáda jínsiñeti nun queísi lánigu Crístu. ⁹Mábuga níña lun Urbáno, woúba lídan wawádigimari luágu Jesucrístu, lúma lun Estáquis, numáda le jínsiñebei nun. ¹⁰Mábuga níña lun Apéles, le arúfuda lálalibei lafñen luágu Crístu sarágu weíyaasu, mábuga níña gíne joun tílana lúban Aristóbulo. ¹¹Mábuga níña lun nupaísanu Herodión lúma joun tílana lúban Narcíso ja afñeña luágu Wabúreme. ¹²Mábuga níña joun Trífena túma Trífosa, ja ñadágimeinbaña lídan luwádigimari Wabúreme, lúma gíne tun wadúje Pérsida to jínsiñeboun woun, to adúgaaruboun sarágu lídan líri Crístu. ¹³Mábuga níña lun Rúfo, wügúri le buídubei igáburi le tímatimaati ligbugiñe Crístu, mábuga níña gíne tun lúguchu, to gíne ítarajaruboun quei ában úguchuru nun. ¹⁴Mábuga níña joun Asíncrito, Flegónte, Hérmás, Patróbas, Hérmes, lúma joun wadújeñu ja jámabaña. ¹⁵Mábuga níña gíne lun Filólogo lúma tun Júlia, lun Neréo lúma tun lítu, lun Olímpas lúma joun sun wadújeñu lueígiñe Crístu ja jámabaña.

¹⁶Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lí-

daañadiwa lan ában wámagua. Mábuga jáña sun tílana lilígilisin Crístu jun.

¹⁷Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jaríjiniña cátaña lan ja afánreinraguagüdübaña güriña, ru jagía achúgeraguágülei lun jafñen. Múaraanti le jadúgübei lúma le arúfudajoubei jun. Díse jumá jaweí güriña jagía, ¹⁸lugúndun güriña jagía, mesériwiduntiña lun Wabúreme Jesucrístu, joíngua guánarügü jesériwida. Jeyéedañati güriña ja únabugutiña láu buri líñúlun lúma lubuídun lagaambún jerérun. ¹⁹Subúdi jamúti sun güriña luágu núdün jumá láu le lubeíbei Búngiu, ligía gúnda nubeí, buséntina gíne lun furése jumá lun jadúgüni le buídubei, máma lun le wuríbabei. ²⁰Búngiu le íchugubalin darángilau, lagáñeiragüdübadün luágu Máfia, furése. Binílaün Wabúreme Jesucrístu.

²¹Mábuga líña Timotéo jun, le nouba lídan wadágimanu, mábuga jaña gíne Lúcio, Jasón lúma Sosípater, ja nupaísanu, jun.

²²(Áu, Tércio, le abúriujabarun gárada to, mábuga níña gíne jun, nidújeñu lueígiñe Wabúreme.)

²³Mábuga líña Gáyo jun. Naganouíña tídan lúban to gíne lafúrederúboun joun sun tílana liglisi. Mábuga líña gíne Erásto jun, le ágüdjabalin liseínsun fulásu, lúma gíne wadúje Cuaróto.

²⁴Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.

Rúwama uweíriguni lun Búngiu

²⁵Guetóti, rúwama inébesi lun Búngiu, le gayáraabei ladúgünün lúntima derégüdagu jumá lídan jafñen, según ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabei, lúma arúfudajani luágu Jesucrístu. Arámudaguati meja laráansejan Búngiu luáguti wasálbarun lúmagiñe lubáragiñe

lagúmeserun uboú, láu sun abúriija jamá meja profétagu luágu. ²⁶ Guetó, láu lugúmadin Búngiu le wínwanbei lun sun dan, subúdigüdüawaali luágu Wasálbaragiüle joun sun güriigia lun gayára lan jaffñerun luágu, gagáambadi jagíame lun Búngiu.

²⁷ ¡Uweíriguni lun Búngiu le ligíarügüiti, ábanrügüiti, le ligíarügüiti chu áu, uweíriguni lun, lídaangiñe Jesucrístu, lun sun dan! Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO JOUN CORÍNTONA

Labúrűjan Páblo joun tílana ligílisi Corínto

1 Áu Páblo, wálaadina Búngiu láu lugúndan lun ábanbadina la láni Jesucristu apóstolu, le méme gírubei ában le loúnajan. Nabürűjañoun gárada to, úara lúma wadűje Sóstenes, jun, ²jugűya le wadűjeñu lueigiñe Jesucristu ja títanabaña lilígilisin Búngiu to ubúruguboun Corínto, ja lánigubaña Búngiu ladűga lídaañadűn lan ában lúma Jesucristu. Wájali Búngiu jun lun jederegeragun júngua lun le gumúti, queisi wájali lan joun sun ja agúarubalin líri Wabúreme Jesucristu lídan sun fulásu lun jederegeragun joúngua lun. Jesucristu Jabúremebei, ligía gíñe Wabúremebei. ³Resibi jumei abíniruni lúma darángilau lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucristu.

Abíniruni le wánibe lídaangiñe Jesucristu

⁴Súnwandan neteíngiruni Búngiu juágu, luágu abíniruni le rúlaalíbe jun láu lareíni, lídaangiñe Jesucristu. ⁵Ladűga lídaañadűn lan ában lúma Crístu, rűjali Búngiu sun luwűyeri irisini le lánina siélu jun, rűjali ában oúnwenbun subúdi jun luouúgua, lun gayáraabei lan jadímurejan luágu láu ában lichú áu. ⁶Ítara líña geféen jumá luágu inárűni lan le waríñagubei jun luágu Crístu. ⁷Láu igáburi le, úati ni cáta jemégeirun lídaangiñe le líchugubei Crístu, sun anjűnja lan agúrabajei wəyu le lúnbei lagíribudun Wabúreme Jesucristu ubouágun. ⁸Lágűdajabadűn Búngiu derégűdagu

lídan jafíñen darí lúmoun lagúmujoún, lun úa lan ni ában íchuguti jidúnrun luágu ni cáta dánme le liábin Wabúreme Jesucristu. ⁹Súnwandan lagúnfuliruni Búngiu lerérun, áni ligía agúarubei jun lun lídan jumá ában lúma Jesucristu, le Liraú, le Wabúreme.

Fánreinguaű jádan lánigu Búngiu

¹⁰Nidűjeñu, ayúmuraguatina jun luágu líri Wabúreme Jesucristu, lun júaradun, lun meréde jumá fánreinguaű. Abágarida jumá lídan úarani le gumúti, láu ában méme luwűyeri asáminaruni lúma ayúmajani. ¹¹Naríñagunbalin le, nidűjeñu, lugúndun aríñagaaña ja jádaangiñebaña lufámilian Cloé luágu nűjein lán nege múarani jagánagua. ¹²Ámuñegueinarűgű lán nege cátei laríñagun cáda ában jídaangiñe, añajein nege jídaangiñe, aríñagatiña. “Áu, lánigu Páblo áu”, jaríñaga jíbiri. “Áu, lánigu Apólos áu”, jaríñaga jíbiri. “Áu, lánigu Pédro áu”, jaríñaga jíbiri. “Áu, lánigu Crístu áu”. ¹³¿Cámegei sun le? ¿Fánreinwaguati funági Crístu? ¿Dáwaguatina funági luágu gurúwa luágu jufűleisein? ¿Ódi lídan nírí jabástera? ¹⁴Teínqui níña lun Búngiu luágu mabásteragűdűn nan ni ában jídaangiñe lueídűgűya Críspo lúma Gáyo, ¹⁵ítara, úati ni ában lun laríñagun luágu lídan lan nírí labástera lun nánigu lan. ¹⁶Narítaguñein guetó luágu badíseigűda náani gíñe Estéfanas jáu sun títana lűban, marítaguntina ánjein badíseigűda nubei ámu. ¹⁷Mouúnajan lumútina Crístu abásteragűdaja, loúnajañadina apúrichijej uganu luáguti lasálbaruniña gűrgia, máma láu apúrichijani le weiriguburiti, luei lagídarun lídaangiñe laníchigu loúnwen Crístu luágu gurúwa.

Arijúati lubáfu Búngiu lúma lichú láu lídan Crístu

¹⁸ Ítara líña ugánu luáguti loúnwen Crístu luágu gurúwa quei libídiouniga áu joun ja lúnbaña jeféridirun, ánjein woun, wagía le lúnbei wasálbarun, subúdi wamúti luágu lídaangiñe lan ugánu luáguti loúnwen Crístu larúfudei Búngiu lubáfu lun lasálbaruniña gürígia. ¹⁹ Bűrúwati tídan Lerérun Búngiu.

Nagúrinchagubei lichú áu le lánina uboú le,
nadúgübei jafúrendeí furéndeitiña lun ni cáta me ánjein máma lubeí númagiñe liábin.

²⁰ ¿Cáti un ju lan le chúbei áu, o le arúfudajabei, o le lan gasígenejadibalín buri cátei le lánina uboú le? Úati ju lan lun ni cáta, adúga láali Búngiu lichú láu uboú le lun libídiounigame áu. ²¹ Láu lichú láu, adúgati lun masúbudirun jamáni ja lánigubaña uboú láu lichú áu le jawágubei. Láu gíne lichú láu, ába laráansejan lun lasálbaruniña ja affínebaña luágu lárígiñe jagáambuni ugánu luágu loúnwen Crístu jawágu, láu sun barú jamaani jíbiri gürígia ugánu le quei libídiouniga áu.

²² Buséntiña juríu jaríjin miláguru lun jaffínerun luágu Crístu, ja mámabaña juríu, buséntiña lun láubei lan lichú áu arúfudajani lun gayáraabei lan jerésibiruni. ²³ Ánjein wagía, wapúrichija luágu Crístu le ádarawagúbei luágu gurúwa. Jayábiti juríu, siñáti jerésibiruni ában asálbaragúlei le ouwebei láu ában luwúyeri ouweni le busíganudünati líbe líra, játi mámabaña juríu, janúgüni quei libídiouniga áu. ²⁴ Láu sun líra, añájein jádaangiñe juríu jáma ja mámabaña juríu ja agáambubalin lagúarun Búngiu joun lun lánigu jamá. Jagía, gayáraati jaríjini lubáfu Búngiu lídan loúnwen Crístu, lúma lichú láu

lun lasálbaruniwa ítara. ²⁵ Joun lirájüñü uboú, libídiouniga áu laráansejan Búngiu, wel, weíriti lichú láu Búngiu sügü láu le chútimaabei áu uboúagu. ²⁶ Nidújeñu, lúnti jasúbudiruni luágu wájali lan Búngiu jun, láu sun míbe jamá jádaangiñe chúti jáu según uboú, áni míbetiña gíne jádaangiñe weírígutiña, o jádaangiñetiña lan famlíia íngutiña. ²⁷ Anúadaja láaña Búngiu ja íbídiouguabaña áu según uboú lun líchugun busíganu joun ja chúbaña áu, láu jaríjini luágu ni cáta lan lichú jáu ligíbugiñe Búngiu. Anúadaja láaña gíne ja lanúgübaña uboú quei mabáfutiña lun líchugun busíganu joun ja gabáfubaña, láu jaríjini luágu ni cáta lan jabáfu ligíbugiñe Búngiu. ²⁸ Anúadaja láaña Búngiu ja mawérigunbaña uboúagu, ja áubaña mebéresenwa lan, ja ni cátabaña, lun larúfuduni luágu ni cáta lan ja anáangubaña jóungua uboúagu. ²⁹ Úati lubeíti ni ában gayáraati lanáangun lúngua ligíbugiñe Búngiu. ³⁰ Rúládün Búngiu guánarügü jugúya affínetiña lídoun ában lúma Jesucrístu. Ladúga cátei líra, íbífjatiwa lichú áu lúmagiñe Crístu, gayáraati lerésibiruniwa Búngiu queísi richáguatiña, derégeguañu woúngua lun, sálbañu. ³¹ Ítara líña lubeíti adúga wameí quei taríñagun Lerérun Búngiu. “Le busénti ladímurejan luágu uweíríguni, adímurejalá luágu luweírín cátei le adúga láalíbei Wabúreme Crístu woun.”

Ugánu luáguti Crístu le ádarawagúbei luágu gurúwa

2 Nidújeñu, dán meja le níninbei lun nadímurejan jun luágu linárün Búngiu, adúga numúti mayúsurunga dimúrei buri ínguti. ² Dan lé meja júma nubeí, máluguntina meja napúrichijan luágu ámu cátei lueídügüya luágu

Jesucrístu le ádarawagúbei luágu gurúwa. ³Ába narúfudagun núngua jun queisi ában wügúri gudémeguti, adádagareina láu anúfudei lueí jamúga njein lan mégeiti lídan nuwádígimari luágu Wabúreme. ⁴Dán meja le nadímurejanbei jun, ába napúrichijani Lerérun Búngiu jun, máluajantina nagáneuruntün láu buri dimúrei le jadímurejan wügúriña chu táu. Lubáragiñe líra, láurügü lubáfu láni Búngiu Espíritu nadímureja jun, ába jasúbudiruni luágu inárüni lan le naríñagubei jun. ⁵Ítara líña jafñerun lídaangiñe lubáfu Búngiu, máma lídaangiñe lichú jáu gürígia.

Arúfudaguati Búngiu lúngua lídaangiñe láni Espíritu

⁶Láu sun líra, adímurejatiwa luágu ában luwúyeri lichú áu joun ja weínamujañábaña lídan jafñen. Ánjeinti lichú áu ligía, máma lánina ubou le, máma giñe jáni ja agúmadijabaña ya ubouágu, ja madíseelibeí ánjañame gumúgua. ⁷Luágu lichú láu Búngiu wadímureja, le áubei laráanseja lúmagiñe lubáragiñe ladúgiini ubou lun lasálbaruníwa lun sun dan, gafánran wamá-muga lídan sun luwefrígün Crístu. Ligía rügúñein meja asúbudirei aráansejani ligía, guetó, subúdigüda láali woun. ⁸Játi gumádimatiña lánina ubou le, siñáti gunfaráanda jamáni laráansejan Búngiu lubá wasálbarun, lugúndun lun jamúga gunfaráanda jamáni, mádaragun jamúti jamúga Crístu luágu gurúwa. ⁹Ítara líña queisi taríñaguni Lerérun Búngiu. Maríjñaja jamágili gürígia cátei buíti lé buri laráansejabeí Búngiu joun ja jínsiñejabúbaña lun, magáambuñajagiña gürígia luágu cátei buíti líbeina líra, marítaguntiña ída lúba lan.

¹⁰Ába lasúbudiragüdüni láni Búngiu Espíritu, le méme Sífiri Sándu, luáguti buri sun lubuídun cátei ligía woun, wagía afñetiña. Aríaja lumúti Sífiri Sándu sun cátei, áni subúdi lumúti lujúlilin-ágei larítagun Búngiu.

¹¹¿Ca jádaangiñe gürígia gayáraabei lasúbudiruni ca lan tídaanbei lanígi ában gürígia, lueídügüya espíritu le lídaanbei gürígia ligía? Ítara líña giñe, láni rügúñein Búngiu Espíritu asúbudirei sun cátei le lánina Búngiu. ¹²Wagía afñetiña, máma ában espíritu le lánina ubou werésibirubei, Sífiri Sándu le ñúbinbei lúmagiñe Búngiu, ligía werésibirubei, lun gunfaráanda wamáni le rúlaalíbeí Búngiu woun láu lareíni. ¹³Adímurejatiwa luágu lareíni Búngiu láu buri dimúrei le larúfudajabeí Sífiri Sándu woun, máma láu buri dimúrei le wafúnrendeirun láu lichú wáu, le jáni gürígia. Ítara líña, laú lubáfu Sífiri Sándu, wafúnraanguagüdei linárün Búngiu joun gürígia ja íbjubalin Sífiri Sándu.

¹⁴Gürígia le mibjñinbalin Sífiri Sándu, májati lun larítagun Búngiu le larúfudajabeí láni Búngiu Espíritu jádaangiñe gürígia, lugúndun libídiouniga áu lanúgüni, siñá lumuti gunfaráanda, lugúndun cátei lán buri le, láu rügúñein lubáfu Sífiri Sándu gayára lan gunfaráandawa lan. ¹⁵Ánjeinti gürígia le gámati Sífiri Sándu, gáma lumúti larúgounga le líchugubei Sífiri Sándu luágu sun cátei, jayábiti ja lirájüñü ubou, siñáti gunfaráanda jamáni cáteinein lan gürígia le eíbugubei lídan larúgounga le líchugubei Sífiri Sándu. ¹⁶Queisi laríñawagun tídan Lerérun Búngiu. “¿Ca gunfaráanda jamáalibeí lisáminan Búngiu? ¿Ca gayáraabei larúfudajan lun Búngiu?” Láu sun líra, wagía afñetiña, njein lisáminan Crístu wádan ladúga íbjá wamáali Sífiri Sándu.

**Luwádigimari Páblo lun Búngiu
lídán ában jáma jíbiri**

3 Láu sun líra, nidújeñu, dán meja le júmañadina lan, siñáti meja nadímurejan jun queisi joun gürígia ja lagúmadirubaña Sífiri Sándu, adímurejatina meja jun queisi joun gürígia ja míchaagugiñábaña jóungua lábuginoun lagúmadijan Sífiri Sándu le gumúti—queisi joun irájjuñü—luágu buri cátei le luáguti Crístu. ²Ába níchugun arúfudajani le ménreengunti jun, queisi líchugúniwa úri lun ában irájü le gurágili lewéñegua eíginile deréguati, lugúndun siñágili lan lájuluchun eíginile deréguati. Siñá jumuti meja líla lujúlilin-ágei larítangun Búngiu gunfaráanda, áni chülú lúmoun dan le, siñá meme jumágili, ³lugúndun gagáburigidün queisi jagáburilirájjuñü ubou. Níjeingua ligía gimúgaü jídan, gániguau, fánreinguaü, máma jígiraguagüdüña júngua lun labúgurunün Sífiri Sándu, áni jadúgiñein le jadúgübei sun mútu. ⁴Lugúndun láu laríñagun ában. “Lánigu Páblo áu”, laríñagaya ában. “Áu lánigu Apólos”, jadúgüña queisi gürígia ja lánigu ubou le.

⁵¿Cátanagi? ¿Cáteigi Apólosbei? Esériwidutiñarügü lun Búngiu wagía, ja ídaangiñébaña jíabin affñera luágu Crístu. Wadágimanu le líchugubei Wabúreme lun cáda ában wádaangiñe, ligía wadúgübei. ⁶Áu ábunagubalin Lerérun Búngiu queisi nádü tídoun janígi, Apólos áturaguei nádü ligía láu larúfudajan méme jun luágu Crístu. Búngiu aweíridagüdübalin nádü, ligía edébugüdübalin jaffñen. ⁷Ni lubefti le ábunagubei, ni le áturagubei, ni cáta jagía, ánjeinti Búngiu, sun cátei ligía, lugúndun ligía aweíridagüdübarun nádü. ⁸Ában jáu ja ábunagubaña jáma ja áturagubaña, láu sun lafáyeirubei

lan Búngiu cáda ában según luwúyeri lesériwidun lun. ⁹Íbirigu wagía lídan wadágimanu esériwida lun Búngiu, jugúya, ítara jíña quei múa le luwádigimaridubei Búngiu.

Ítara jíña gíñe queisi ában múna to lábunaguñounoun Búngiu. ¹⁰Fuleísei láadina Búngiu láu líchugun ubáfu nun lun nuwádigimaridun úara lúma. Niábiti queisi ában wügúri le subúsijabúbei lun labunún wagábu buídu—áu le íchugubalin ébuu lun jaffñen. Ámuti gürígia ábunagubei ligíbuagu ébuu ligía—jagía maésturugu ja arúfudajabaña luágu Jesucrístu jun, nárígi. Cáda ában, lúnti goúnigi lan ída líña lan lábunagun ligíbuagu ébuu ligía. ¹¹Rúaaali ébuu lun jaffñen, áni siñáti líchugúniwa ámu ébuu. Ébuu ligía, Jesucrístu guánarügü. ¹²Gayáraati lábunagun gürígia ligíbuagu ébuu ligía laú cátei gebégiti le siñábei lágudúniwa, queisi gólu, pláta, lúma dúbü gebégiti, o gayáraati lábunagun láu cátei le mebégi sarágu, le gayáraabei lágudúniwa, quei fuláansu, murísi o mabúru. ¹³Lachúltürüba wéyu lun louchuni Búngiu jawádigimari sun gürígia ubouágu lun laríjini ída líña lán meja, ánjein gebégi lubeí lúmoun mebégi lan. Louchagubei wawádigimaridun quei láu wátu geméti, aríja lámugei ánjein gayára lubeí lawándun, ánjein gebégi lubeí. ¹⁴Ánjein buídu lubeí wawádigimaridun luágu Búngiu áni madúnamati lun lagúnrinchawagúniwa, queisi siñá lan tagúnrinchawagúniwa múna to adügútu láu cátei derébuguti, werésibirubei wafáyeiruaja lúmagiñe Búngiu. ¹⁵Ánjein mabuídnun lubeí wawádigimaridun luágu Búngiu, lagúnrinchawagúba sun wawádigimari, weféridirubei sun cátei, wawánirügüba wasálbara, quei le séfuguarügüti lúngua lídaangiñe wátu geméti.

¹⁶ ¿Ibídinetísan jun luágu lilgílisin lan Búngiu jugúya, áni agánawa lan Sí-firi Sándu jídan? ¹⁷ Ánjoun lagúnrin-chagua ában gürígia lilgílisin Búngiu tugúya, lagúnrinchagubei gíñe Búngiu gürígia ligía, lugúndun Búngiu jabúremebei tílana lilgílisin, áni jugúya guánarügü tılanabei ligílisin tugúya.

¹⁸ Mayéeragua jumá júngua. Le aríttaguti luágu sábiu lan según lichú áu le lánina ubou le, lúnti labúlieiduni lichú áu ligía, lun lanügúniwa queísi ában ibídiougua táu según ubou, gayára lámuga lerésibiruni lichú áu le tímátimaati le líchugubei Búngiu.

¹⁹ Lugúndun lichú áu le lánina ubou le, ában libídiouniga áu lun Búngiu. Taríñajare Lerérun Búngiu. “Áburügüda lumútiña Búngiu ja chúbaña áu según ubou le tídoun lisádaraana jabíibun guánarügü.” ²⁰ Aríñagatu gíñe. “Subúdi lumúti Wabúreme Búngiu luágu mála lan jasáminan sábiugu.” ²¹ Ligía moún lubei lun janáangun júngua luágu arúfudajati le jafálarubei, ladúga gürígia rügúñadiwa sun wagía, áni rúlaali Búngiu sun cátei jun lun lesériwidun jun.

²² Rúlaadina jun láu sun Apólos lúma Pédro, lun warúfudajan jun. Rúlaali gíñe sun cátei le ubouágubei jun lun jayúsuruní. Rúlumuti gíñe íbágari lúma oúweni jun. Sun le asúseredubei jun ugúñe lúma sun le lúnbei lasúseredun jun, jáni.

²³ Jáni sun cátei ladúga lánigu Crístu jugúya, áni Crístu láni Búngiu.

Jawádigimari apóstolugu

4 Lúnti lubeíti janügúniwa queísirügü esériwidutiña lun Crístu, ja íchugúbaña lun jarúfudajani linárün Búngiu lé meja arámudaguabei jun. ² Le lubeíti íbíjiti ában wadágimanu, lúnti ladügüni buídu lun larúfuduni luágu gadúna lan lun leménigidun liyúbudiri luágu. ³ Ánjein luágu noubadina, maweírinti nebéserun luágu ida

líña lan janügüni nesériwidun lun Búngiu, ni jugúya ni furúmieguarügü le ubouáguna. Ni áu guánarügü, siñáti naríñagun ánjein buídu lubeí nesériwidun lun, o ánjein níjein lubeí mégeiti luágu, ⁴ láu sun madúnrun nan luágu ni cáta lurúma narítangun, máma lueígiñe líra lun madúnrunbadina lan, Nabúreme agúseragüdúbalina. ⁵ Magúseragüda jumá lubeíti luágu buri cátei lubáragiñe dan, agúra jumá lagíribudun Wabúreme Jesucrístu ubouágun lun laságaruni cátei le arámudaguabei lídoun larúgounga. Lasúbudiragüdubei Wabúreme tarítangun cáda ában anígi, ca lan ueígiñe wadúgei sun le adúga wamáalibei. Ábame ladímurejan Búngiu buíti luágu gürígia le buídubei adúga.

⁶ Nidújeñu, adímurejaadina nuougua lúma luágu Apólos queísi ában jémpulu jun lun gayáraabei lan jafúnrendeirun lídaangiñe le naríñagubei wawougua. Le lúnbei jafúnrendeiruni, lun manügün jumá ában gürígia weíri lueí le lúnbei lanügúniwa, queísi bürúwañu lan, lun gíñe manáangun lan ni ában lúngua luágu ában arúfudajati le lafálarubei, áni lanúgeime le ában quei ni cáta. ⁷ ¿Cági adügübalibu buídu jaweí íbiri? ¿Cági cátei búmabei le mámabei líchugun Búngiu bun? Ánjeinti Búngiu lubeí íchugubalin sun cátei bun, ¿cáti uágu banáangua búngua camá jamuga íbjarügü bumúti le búmabei láu báni búngua?

⁸ Jaganouñ camá jamuga rísijadün lídan cátei lánina Búngiu, íbija jumáali sun le gayáraabei jabúseruni lídaangiñe le líchugubei. Sandíguatün júngua camá jamuga jarúeijaña lúma Crístu, ígira wagía. ¡Buíti jamúga lun urúeigu jumá le tímátimaati lun jamúga gafánran wamá lídan jarúeijan! ⁹ Laganouñ nun luágu ígira láadiwa lan Búngiu wagía apóstolugu lídan

lagúmujuún ubáraü. Ítara wáña queísi güriúa ja siádiwanaña lun ouweni, ñúbinjadiwa lun ábanbadiwa lan aríawasei lun jaríaguniwa sun lílana ubou, dándu ánjeligu queísi güriúa. ¹⁰Barúwatiwa queísi ibídiougua táu lueígiñe wesériwidun lun Crístu, sun jarítaguñu jumá juouúa luágu chu lan jáu lídan cátei lánina Crístu. Según jugúya, wagía débilitiwa, jugúya jéretün. Barú jamutiwa güriúa quei ni cáta, ánjein jugúya, inébetün joun. ¹¹Chülú lúmoun wéyu le, áfagaadiwa ilamáü, mágürabu, lúma manáanguni, wuríbati joúseruniwa güriúa, mábantiwa, ¹²weíríti wawádigimari láu wájabu lun wágüdaagun woúngua darí lun labúcharun wawágu. Anába jamútiwa güriúa, ába woúnabun láu abíniruni. Eíbaajouatiwa, awánda wamúti. ¹³Adímurejatiña wuríba wawágu, rútiwa dimúrei buíti joun láu gurásu. Chülú lúmoun wéyu le, ousera jamútiwa camá ifei láni ubou, quei cátei le mabúseerun jamáali güriúa.

¹⁴Máma nabúrijañein le jun lun janúgün busíganu, nabúrijañein jun lun narúfudajan jun queísi joun nisáanigu jínsiñetiña nun. ¹⁵Láu sun jamúga añájein lan dísi-mílu maésturugu arúfudajatiña jun luágu Crístu, áu rügúñein júguchi lídan jafñen luágu, ladúga áu lan anúgübalin ugánu jun luágu Wasál-baragüle lun gayáraabei lan jafñerun luágu. ¹⁶Amúriajatina lubeíti júma lun jáyeijani nigáburi.

¹⁷Ligía nouñajaanbalin Timotéo lun líderagunün luágu cátei le. Jínsiñeti nun sarágu, ítara líña queísi ában niraú lídan Jesucrístu, gayáraati neménigidun luágu. Larítaguagüdübadün luágu ligáburi nabágaridun queísi afñeti luágu Crístu, lun jáyeijani. Niján luwúyeri igáburi le narúfudajabei tídan sun ligílisi lídan sun fulásu. ¹⁸Añájein jídaangiñe, buin jáña láu

anáanguni únguauí, jarítaguatiña luágu mídinbadina lan bisídaün ladúga nanúfudei lun nagágibudagun júma. ¹⁹Bulíeiguatiña, agúrabatina nídin aríjaün madíse, ánjein busén Wabúreme. Ábamei naríjini ca lan jayáraabei barúga túngua ja adúga lun jesériwidun lun Búngiu, mámarügü le jaríñagubei. ²⁰Lugúndun dan le larúeijan Búngiu tídan wanígi, máma láurtügüti dimúrei, níjein lubáfu wádan lun wadúgüni lugúndan. ²¹¿Cáteiti jímein jubeí. lun nabeíchunün dánme le nachúlürün, ódi lun nídin aríjaün láu ínsiñeni lúma uálini?

Lagúserawagüdüñ ában le adúgübei figou

5 Agaambúaaali luágu níjein lan ában jídaangiñe lagámariduñoun lúmari lúguchi. Ában ouñwenbun iwíyei líra, le majouábei lun ni jádan ja ibídiñe-jabubaña lun Búngiu. ²¡Áni laú sun líra, anáanguagidün júngua! ¡Lúntirügü jamúga jírudagun luágu líra! Güriúa le adúgübalin lanárime iwíyei le, lúnti labugún jídaangiñe. ³Láu sun úa nan júma le ñí jubei, anájein júma narítangunrugu, áni darínaali lidúnrun le adúgübalin figou le, camá jamuga ññadina júma lun nagúseragüdüni. ⁴Guetó, le lúnbei jadúgüni, lun joúndaragun lídan líri Wabúreme Jesucrístu, ñíbadina júma narítangunrugu, ñíbei gíñe lubáfu Wabúreme Jesúsú júma. ⁵Lúnti lubeíti jederegeruni wügüri ligía lun Máfia láu jaságaruni lídaangiñe jidámurin, lun lagúnrinchawagún lúgubu, sálba támuga luwáni dánme le lagíribudun Wabúreme Jesúsú ubouagun.

⁶Moun lumuti janáangun júngua luágu le jadúgübei. ¿Magáambun jumágili cátei le. résigüda lumútu murúsun ísi sun fulúwaaru to ídounboun líchugúa? Ítara méme gíñe, murúsun figou jagánagua gayáraati

lagádeirunün súngebui. ⁷Gidájumei lubeíti sun iwíyei le lánina binádu igáburu le ígirubei jídan, le ítarabei quei ísi le pasáli. Ábame jarúma jumá le tímatimaati. Ítara júba quei fein to eigiboun lídan fédu le páscua, to adügúboun táu fulúwaaru to sún umuti tañoúndawagún, to magánatu ísi. Jarúmaali wadáriragun woúngua ligbugiñe Búngiu ladúga derége láani Búngiu Crístu lun loúnwen luágu wafígoun quei meja ladágaragüdúniwa mudún lídan fédu le páscua luágu figou. ⁸Ítara líña lubeíti, queisi sálbaadiwa lan, lúnti wagáburidun ában igáburu jarúmati, falá wameíme inárüni. Igáburu ligía, ítara líña quei fein to magánatu ísi. Moún lumuti wagáburidun queisi meja wagáburidun furúmiñe, moún lumuti woúserun wuríba, ni lun wasígirun láu tiwíye wanígi. Sun igáburu ligía, ítara líña quei ísi pasáli.

⁹Aríñagatiná meja jun tídan to ában nigáradan luágu moun lan lun jeréderun lídan ában jáma ja abágaridubaña lídan salúfuri. ¹⁰Máma meja naríñaguña jun lun jadísedun le gumúti jawei sun lirájüñü ubou le, ja salúfuribaña, o ja lan meménijabutiña, o jíwerutiña, o ájuduragutiña joun sándu, lugúndun lun jamúga mánbadün lan ni cáta jáma, gásu jamúga jáfuridun ubouagugiñe. ¹¹Le nabúseerubei naríñagun jun, lun meméterun jumá lúmoun ni ában le aríñaguti luágu idújei lan lueígiñe Jesucrístu áni salúfuriti, o meménijabuti, o judúguati joun sándu, o marásualuguti, bachárua o jíweru. Moún lumuti ni lun jeígin lúma idújei le ítarati. ¹²⁻¹³Máma áu lúnbei nagúseragüdúniña ja bougudibaña lueí Crístu, Búngiuba agúseragüdaña. Wagía, lúnti wagúseragüdúniña wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ánjein jadúgiñe lubeí wuríbati. Ligía gidájumei lubeí gaffgounti le jagánaguagiñe.

Wuríbu buri jagíbugiñe agúseragüdútiña ja máma affíñetiña

6 Dan le níjein lan cátei lúnti laríñaajan ában jídaangiñe líri ámu, ¿cági uágu jídin jámoun agúseragüdútiña ja ibídiñebei Crístu joun, lubáragiñe jamúga jídin jámoun lánigu Búngiu? ²¿Ódi ibídiñeti jun luágu jagúseragüdúbaña lan lánigu Búngiu lánigu ubou? Ánjeinti jagúseragüdúbaña lubeí lánigu ubou, ¿siñá jumuti buri cátei núbüriti le aráansera? ³¿Ibídiñeti jun luágu wagúseragüdúbaña lan gíne ánjeligu? ¿Gúbuméti gayára lan wagúseragüdün luágu buri cátei lánina ibágaru le! ⁴Ánjein níjein lubeí buri wuríbu jagánagua luágu buri cátei le lánina ibágaru le, ¿cámegi jídin aríñaaja joun ja mafínebaña luágu Jesucrístu, ja málabei lichú áu le jádaanbei ladúga máma lan lúmagiñeti Búngiu? ⁵Naríñaguñein le lun janúgün busíganu. ¿Úati funági íbini ában chu táu jídan le gayáraati laráanseruni ában cátei jádan lidújeñu lueígiñe Jesucrístu? ⁶¿Lúnti lídin ában idújei aríñaaja líri lidúje joun agúseragüdútiña ja maffíñetiña luágu Crístu?

⁷Láurügü jawúribujan júmagua, ábanjali mabuíduni le gumúti líra. Buítimaati lun jawánduni maríchaü le adügúbei jun sügú láu jageíndagun ladúga. Buítimaati lun jígirun lun líwerujoún jueí. ⁸Ánjein jugúya, lubáragiñe líra, adúgatün maríchaü, íweruja jugúya, íbini jawei jidújeñu guánarügü.

⁹⁻¹⁰¿Ibídiñeti jun luágu ja lan adúgübaña wuríbani, mafánranbaña lan lídan larúeijan Búngiu? Sun ja agámaridubaña mamárieidunga, ja ájuduragubaña joun sándu, ja agámaridubaña ja marfeitiña, ja wügúriña ja agámaridutiña wügúriña jáledi, jíwerutiña, meménijabutiña,

bacháruatiña, marásualugutiña, ja anúgübalin láni ámu láu jabíun—sun ja adúgübaña wuríbani líbe buri le, siñábei jebélurun lídoun larúeijan Búngiu siélu. ¹¹ Añájein jídaangiñe, ítara jañá meja, ánjein guetó, chibáwaali jifígoun, derégeguaadün júngua lun Búngiu, áni resíbi láadün queísi lánigu ladúga le ladúgübei Wabúreme Jesúsu juágu, lúma sun le ladúgübei láni Búngiu Espíritu juágu.

Wágubu, ában cátei derégewati lun Búngiu

¹² Aríñawagúati. “Gayáraati ladúgüni gürígia le labúseerun ladúga.” Inárüni líra, áni máma sun cátei lun buídu lan lanügún. Gayáraati ladúgüni gürígia le labúseerun, wel, moún lumuti lígiraguagüdün lúngua lun lagúmadiruni layúmajan. ¹³ Inárüni le aríñawagúbei luágu ladúgüni lan Búngiu eíginí lun weígini, adúgaleí warágeirugu lun ladúgüni wadágimanu láu weígin. Inárüni, áni lagúmuchaguagüdübei Búngiu biángubei cátei le, mamégeirun wamáalime. Ánjeinti wágubu, madúgúnti lun wadúgün salúfuri láu, ladúgün wágubu lun Crístu, lun ligíaba lan labúreme, áni ligía íchugubalin ubáfu lun wágubu lun gayáraabei lan wesériwidun lun, láu. ¹⁴ Ítara quei lásaaragüdüni Búngiu Crístu lídaangiñe ouweni láu sun lúgubu, lásaaragüdübadiwa gíñe láu sun wágubu, láu lubáfu.

¹⁵ ¿Ibídíñetísan jun luágu líbiri lan cátei le únbei wagúara lúgubu Crístu cáda ában jídaangiñe? ¿Nanúgeiméti nógubu le líbiribeí lúgubu Crístu lun nadúgüni líbirime túgubu ában jóru? ¡Madúgün nubeí! ¹⁶ ¿Ódi ibídíñeti jun luágu dan lan le leméterun ában gürígia túmoun ában jóru, biángubei jagía núbintiña lun ítara jabá lan quei

ában méme úgubu? Tariñajare Lerérun Búngiu. “Jayábinba biángubei lun ítara jamá quei ábanrügü.” ¹⁷ Ánjein dan le liábin ában gürígia lun lídan lan ában lúma Crístu, ában liábin láni Crístu Espíritu lun ában lan lúma láni gürígia ligía espíritu lun ábanrügü jamá espíritu.

¹⁸ Anúraja jumá lubeíti lueí salúfuri. Mítaraanti salúfuri queísi ámu figoú, furúmiñeguarügü ámu figoú le jadúga gürígia, boúgudin lueí jágubu ladúga dáñu, ánjein le agámariduti mamárieidunga, ladúgüña figoú luágu lúgubu guánarügü. ¹⁹ ¿Ibídíñeti jun luágu lúban lan Sífiri Sándu wágubu, le líchugubei Búngiu woun lun laganouñ wádan? Máma wagía labúriñabei wágubu, Búngiu labúremebei. ²⁰ Agáñija lumútiwa Búngiu séru lun lánigu wamá. Ligía lúnti lubeí wíhugun inébesei lun Búngiu dándu láu wágubu quei láu wáni espíritu lugúndun láni Búngiu biángubei.

Dimúrei buri luáguti maríei

7 Guetó noúnabaali lé buri uágubei jálígüdana tídan jigáradan to jabúriñjaboun nun. Inárüni luágu buídu lan lun wügúri lun magámaridun lan, ² quei níjein lubeí sarágu salúfuri, buftimaati lun lagámaridun wügúri, lun gíñe tagámaridun wúri, súnwandan láu amárieiduni. ³ Lúnti lagúnfulirun wügúri túma lúmari queísi úmari, lúnti gíñe tagúnfulirun wúri lúma túmari. ⁴ Máma úmari to wúri labúremeboun túgubu guánarügü, láni gíñe túmari. Máma gíñe úmari le wügúri labúremebei lúgubu guánarügü, táni gíñe lúmari. ⁵ Mamájara jumá lun jesériwidagun júniwagua, ánjaün gubeífrügü adúga darádu lun mayúsuragun jumá júngua luágu átiri dan lun jíchaagun júngua lúnrügü jayúmuragun lun Búngiu. Lárigiñe

líra, lúntiya jayúsuragun júngua, lueí lásiñerun jágüdaagun júngua, ábame laffigoungüdüünün Máfia láu jeméterun jámoun ámu jaweí jámarigu.

⁶Máma nariñaguña luágu lúnti lan jagámaridun, gayáaraarügüti jáluajan úmari lun jamárieidun jáma ánjaün busén. ⁷Áu, buséntina jamúga lun sun lan gürígia magámaridun jamá queísi áu. Subúdi numúti luágu siñá lan ítara, rújali Búngiu ámuñegueinarügü ubáfu lun cáda ában, ában luwúyeri joun jíbiri, ámu joun jíbiri.

⁸Ja mámarigiñabaña, jáma ja jiláañabaña úmari, aríñagatina joun luágu buídu lan jamúga lun jeréderun mámariga queísi áu, ⁹ánjein siñá lubei jágüdaagun jóungua, buíti lun jagámaridun (súnwandan láu amárieiduni) sügü láu lun jeréderun láu ában luweírin ayúmajani le siñábei jawánduni.

¹⁰Ánjaña ja maríejañabaña, aríñagatina joun lun mígirun táani wúri túmari. Gumádi le, lídan lubúdubu máma nugúmadin, lugúmadin Wabúreme. ¹¹Láu sun líra, ánjein tígira wúri túmari, lúnti teréderun mámariga, o taráandarun lan lúma túmari. Moún lumuti gñe lígirunun wügúri lúmari.

¹²Joun jíbiri, aríñagatina queísi dimúrei le náni, máma láni Wabúreme, luágu ánjein lan maffñen tubeí lúmari ában le affñeti luágu Crístu, áni gagúndaantu lun tasígirun agánawa lúma, moún lumuti lafánreinragun túma. ¹³Ánjein gñe maffñen lubeí túmari ában wúri to affñetu luágu Crístu, áni gagúndaanti lun lasígirun agánawa túma, moún lumuti tafánreinragun lúma. ¹⁴Úmari le maffñebeí, derégewaali lun Búngiu láu lídaañein lan ában túma lúmari to affñetu luágu Crístu, úmariti to maffñetu, derégewaaru gñe lun Búngiu

láu lídaañoun lan ában lúma túmari le affñebeí luágu Crístu. Lun jamúga máma líña lan, ítara jáña jamúga jisáanigu queí jasáanigu ja maffñebaña, ítara, derégewañu jáña lun Búngiu. ¹⁵Ánjein busén lubeí úmari le maffñebeí luágu Crístu lun lígirunun lúmari, o wúri to maffñeboun lun tígiruni túmari, ígiragua jamá. Lídan oúbaü líra, moún lumuti jafósuruniña úmarigu ja affñebaña úmarigu ja maffñebaña lun jeréderun jáma, lugúndun wájali Búngiu woun lun wabágaridun lídan darángilau. ¹⁶Ában gñe cátei, ¿cági basúbudirubei, amúri wúri, ánjeindügü gayára lubeí basálbaruni búmari láu beréderun lúma? ¿O cági basúbudirubei, amúri wügúri, ánjeindügü gayára lubeí basálbarunun búmari láu beréderun túma?

¹⁷Lídan sun luwúyeri, lúnti labágaridun cáda ában queí líchuguni Wabúreme lun, áni queí lubeí meja gñe, dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lánigu lan. Ítara líña nariñaguni tídan sun ligílisi. ¹⁸Ánjein agúara Búngiu lun ában gürígia le resíbi lálalibeí circuncisión, lé meja liseíni lidáradun Búngiu jáma lánigu, lúnti leréderun ítara, ánjein gñe agúara lun ában le merésibirungili circuncisión, moún lumuti lerésibiruni. ¹⁹Mebéresenwati ánjein resíbi lubeí circuncisión lúmoun merésibirún lán, le busénwabei, lun lagúnfulirúniwa lugúmadin Búngiu. ²⁰Cáda gürígia lúnti leréderun lídan igáburi lé meja gádaanbalin dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lánigu lan. ²¹Ánjein meja idámuni bubeí dan le lagúarunbei Búngiu bun, madíjeribá luágu líra, ánjeinrügü liñáti gayára lubeí báfuridun lídaangiñe idámuni ban, adúgabeí. ²²Lé meja idámunibeí lun labúreme ya ubouágu dan le lagúarunbei lun lun laffñerun luágu Crístu, gidáali lueí lubáfu figouú lun

lesériwidun lun Wabúreme Jesucrístu, ítara méme gñe, lé meja mámabei idámuni lun ában gürígia ubouágu dan le lagúarúnbei lun, lidámunjali Crístu, ligíajali Labúreme. ²³ Agáñija láadiun Búngiu luágu oúnwenbun ebégi, mígira jumá lun janúgünün wügúriña lidámunme jagúndan, lidámun jumá lugúndan Búngiu. ²⁴ Ítara líña lubeíti, nidújeñu, madíjeri jumá cátañañadün lan bougudigiñe jibíti, reídei jumá ligbugiñe Búngiu lídan méme igáburi lé meja gádaanbalün dan le lagúarunbei jun.

²⁵ Jawágu gürígia ja mámarigiñabaña, úati ni ában gumádi núma le jamúga lúmagiñeti Wabúreme, naríñagaali le narítangun, áu queísi ában le gadúnati lun laffñerúniwa luágu, luágu lareíni Wabúreme le rújalibei murúsun lídaangiñe lichú láu nun. ²⁶ Lídan narítangun, lúnti leréderun gürígia quei lubeí, ladúga buri lidére dan le gádaanbaliwa. ²⁷ Ánjein gámari bubeí, málugabá bígiragun, ánjein mámari bubeí, málugabá bagámaridun. ²⁸ Ánjabu amárieida, máma figou, ánjoun gñe amárieida ában irájü, máma gñe figou, láu sun líra, ñíbei asúfuriruni joun ja gámaribaña, áni buséntina jamúga masúseredun lan líra.

²⁹ Nidújeñu, niján le nabúseerubei naríñagun. Murúsun rügáali dan wabá lun wesériwidun lun Búngiu. Lúmagiñe lubeíti guetó, ja gámaribaña, lúnti jesériwidun lun Búngiu táu sun janígi camá jamuga mámaritiña. ³⁰ Moún lumuti wíchugun dan lun íruni o ugúndani le gádaanbaliwa, o lun umégeguni le wámabei, lun lagídaruníwa luef wadúgüni le lúnbei wadúgüni quei esériwidutiña lun Búngiu, ladúga louguati dan. ³¹ Masáminara jumá sarágu luágu lubuídun cátei lánina ubou le, le jánibei lun jayúsuruni, ladúga ubou le, le

waríjibei, lagúmuchuña, lúnti jarítangun luágu cátei le magúmuchadibei.

³² Buséntina lun madíjeri lan jarítangun luágu ni cáta. Dan le mámari lan ában wügúri, larítangun luágu buri cátei le luágu ti Búngiu lúma lun lesériwiduni buídu. ³³ Ánjeinti dan le gámarijali, larítangun luágu buri cátei le lánina ibágari le, lúma lun lesériwidun lúmari buídu, ³⁴ biánguañein cátei lun leténirun lun—lun lesériwidun lun Búngiu lúma lun latoúnigirunun lúmari. Ámuti gñe toúserun wúri maríteitu tuef to mámari-boun. To mámari-boun, tarítangun luágu buri cátei le luáguti Wabúreme Búngiu, lun derégeguñu tan túngua lun Búngiu dándu láu túgubu queísi táu tanígi. Ánjounti to gámariboun, tarítangun luágu buri berésegu lánina ibágari le, lúma lun tesériwidun buídu lun túmari.

³⁵ Naríñaguñein le jun luágu jáni fuleísei, máma naríñaguñein lun mamárieidun jumá. Naríñaguñein lun jabágaridun lídan ában igáburi le buíti, esériwideina lun Wabúreme, derégeguñu júngua lun, marítangunga sarágu luágu cátei lánina ibágari le.

³⁶ Agúbürigu ja arítangubaña luágu buídutima lan lun tamárieidun jaraú lugúndun tawefyaaduña lan, áni ánjein buítima lubeí líra, lúnti jadúgüni le uágubei jarítagua luágu buídu lan—gayáraati jíchugunun lun tadári lun tamárieidun lúma, máma figou líra. ³⁷ Ánjein añajein lubeí ámu agúbürigu, derégüdaguatiña lídan jarítangun luágu moún lumuti lan lun tamárieidun jaraú, áni memégeiruati lun tíchugúniwa, áni gayáraati jadúgüni le jabúseerunbei, buíti jadúga lun míchugun jamánun jaraú lun tamárieidun. ³⁸ Ja lubeíti íchugutu jaraú lun tamárieidun, buíti jadúga, ja míchuguntu, buítimaati jadúga.

³⁹ Wúri to maríteitu, lábugiñeñoun leréreejan túmari, lurúma lúrudu,

sun wíngwángili lan, ánjein ouwe túmari, gayáraati tamárieidun lúma le tabúseerun, affñeti rügáali ligía luágu Crístu. ⁴⁰Láu sun líra, buítimaabei dan tun ánjourya mamárieidun. Ligía narítangunbei, áni affñetina luágu ligía lan gíne larítangunbei láni Búngiu Espíritu.

Eígini buri le adágarawagüdúti joun sándu

8 Guetó nadímureja luágu eígini le adágarawagüdúti joun sándu. Inárüni luágu subúdi wamáni luáguti buri cátei le, queisi jaríñaguni, awáansegüda lumútiwa wasúbudin lídan cátei málati, ánjein ínsiñeni, awáansegüda lumútiwa lídan lubuídun igáburi. ²Le arítaguti luágu njein lan lasúbudirun, ibídiñegilirügü líña ni cáta lun queisi lubúdubu. ³Ánjein le jínsiñejabúbei lun Búngiu, subúdi lumúti Búngiu gürígia ligía queisi lánigu.

⁴Luáguti lubeíti leigín eígini le adágarawagüdúti joun sándu, inárüni luágu ni cáta jamá sándu uboúagu, máma jamá búngiuugu ladúga subúdi wamúti luágu ában rügúñein lan Búngiu. ⁵Añájein mútu uboúagu, jarítaguatiña luágu añájein lan bürúbünu búngiuugu jáma abúremeigu siélu lúma uboúagu, ⁶ánjeinti woun, wagía le affñebei luágu Crístu, ában rügúñein Búngiu, le Wáguchibi. Ligía adúgübalin sun cátei, áni ligía le únbei wesériwida táu sun tarúman wanígi. Ában rügúñein gíne Wabúreme, le Jesucrístu, le ídaangiñebei ladúgüwa sun cátei, áni ligía le ídaangiñebei wíbije ibágari magúmchaditi.

⁷Másutiña ja afiñebaña luágu Crístu gayára jaffñerun luágu ni cáta jamá sándu, añájein já meja jéchubaña ájuduragua joun sándu, jou jamágili eígini ligía queisi cátei adágarawagüdúti joun búngiuugu. Queíti

lougua lubeí jaffñen luágu gayára lan jeígini affñetiña eígini ligía, ába mabuídun lan lasándiraguagüdüniña jóungua ligíbugiñe Búngiu láu jeígini eígini ligía. ⁸Inárüni le jaríñagubei luágu máma lan cátei le weígibeí gayáraagüdübalin lerésibiruníwa Búngiu, mabuíduntimaabadiwa ligíbugiñe Búngiu luegiñe weigin, maríbaduntima wagíame luegiñe meigin wáma. ⁹Gayáraati jeigin eígini le adágarawagüdúti joun sándu, lúntirügü gounígi jumá lueí jeíguadagüdüniña jidújeñu luegiñe Crístu ja louguabaña jaffñen ánjein buídu lubeí lúmoun mabuídun lan. ¹⁰Quei jamúga guetó, amúrti le subúdiñabúbei luágu gayára lan beigin furúmieguarügü eígini, bañúura eíga lídan ában fulásu le jóunti sándu, laríjabu ában idújei le débiliti laffñen luágu buri cátei le, ñi, lanúgüba gurásu buágu lun gíne leigin lídaangiñe eígini le, le adágarawagüdúti joun sándu. ¹¹Ítara, ladúga bisúbudin, féridigüda bumúti bidúje le débilibei lídan laffñen le gíne uegiñebei louwe Crístu. ¹²Dan lubeíti le jañáwarijani jarítangun idújeñu ja débilibaña lídan jaffñen, jadúgüña lun jaffgounjan jidújeñu, áni jugúya guánarügü jaffgounjaña gíne. ¹³Ligía, ánjein lubeí náburügüda nidúje lídoun figoú ladúga cátei le neígibeí, buítimaati lun meíngindügüya nan úwi lueí nafígounjagüdüni.

Lirícha buri ában apóstolu

9 Áu, furáangutina lun nadúgüni le nabúseerubei, garíchatina gíne queisi ában apóstolu, aríja náali Wabúreme Jesús, áni jugúya guánarügü asálrubaña lídaangiñe nuwádigimaridun luágu Wabúreme. ²Fágua manúgün jabáquina jíbiri queisi apóstolu, ánjeinti jugúya, gásu janúgünina queisi apóstolu, lugúndun

láu affiñe jumá luágu Crístu, arífuda lumúti líra luágu inárüni lan luágu ában nan apóstolu.

³Niján nouñabagülebei joun ja adímurejabaña nuágu. ⁴Garíchatina lun nerésibiruni sun le íchugúbei nun lun neígini lúma lun nátuni queísi nafáyeiru-aja luágu nuwádigimari luágu jáni fuleísei. ⁵Garíchatina gíñe lun namárieidun túma ában wúri to affiñetu luágu Crístu, lun gíñe nanúgünun númagua luágu nuweiyasun quei ladúgüni Pédro jáma ja jíbiri apóstolugu, jáma gíñe ja lamúlenu Wabúreme. ⁶¿Ódi jarítaguatün luágu áu rügüñein lan lúma Bernabé marícha lun werésibirun wágüdaja júmagiñe lun gayára lan wígiruni wawádigimaridun láu wájabu lun wapúrichijani Lerérun Búngiu? ⁷Queísigubeirtigü, máma súdaara guánarügü afáyeirubalin cátei lé buri layúsurubei, le ábunagubei beíbei, joúti tídaangiñe, le oúnigirubei bágasu, guráti lídaangiñe míligi le lamíligijabei. ⁸Áni marítagua jumátia luágu naríñaguñein lan le queísirügü jarítagun gürígia, lugúndun aríñaga lumúti gíñe lilúrudun Moisés. ⁹Laríñajare tídan lilíburuna lúrudu. “Magúraguabeí liyúma bágasu le lánina wadágimanu lueí legin lídaangiñe flaü le léferejabei.” Máma laríñaguñein Búngiu líra jawágurügü bágasu, ¹⁰laríñaguñein gíñe queísi ában jémpulu woun. Luágu wáni fuleísei labúrüdúwa lúrudu le, lugúndun dándu le awoújabalin múa, queísi le éferejabalin líla nádü, lúnti jadúgüni láu eménigini luágu jerésibirubei lan jafánran lídaangiñe alúbajani. ¹¹Queísi bunágu wamáali lubeí Lerérun Búngiu tídan janígi, ¿gíbeti funági larijín jun lun walúbajan murúsun cátei júmagiñe lun wágüdaagun woúngua? ¹²Ánjein garícha jabei ámu lun líra júmagiñe, garíchatimáatiwa.

Mayúsu wamúti íríchaü le wawágubei. Lubáragiñe líra, awánda

wamáali sun le wemegeirubei lueí lejénreendun jun agáambeí wapúrichijani Lerérun Búngiu, ladúga wamúriajan wágüdaja júmagiñe. ¹³Subúdi jumúti luágu ja lan ñadágimeinbaña liglísirugu, lídaangiñe le liglísirugubei jawínwanda. Ja eténirubaña lun latárü le ní lubei líchugúa adágaragüdüni, joútiña úwi jádaangiñe anímaalu ja adágarawagüdúbaña ñi. ¹⁴Ítara líña gíñe laríñaguni Wabúreme Jesúsú lun ja lan apúrichijabalin ugánu luágu, lun gíñe jádaangiñe lan ja agáambubalin ugánu ligía jawínwanda. ¹⁵Áu, mayúsugidina ni ában lídaangiñe íríchaü le, máma gíñe nabúrújañein le jun lun jíchugun som cátei nun. ¡Jímein numúti nouñwen niláma lubáragiñe neféridiruni ugúndani le nuágubei láu napúrichijani ugánu luáguti asálbaruni, magúburajanga luágu!

¹⁶Máma cátei lúnti napántajan luágu láu napúrichijani ugánu luáguti asálbaruni jun, lugúndun mósu nadúgüni. ¡Fugiábu áu ánjein mapúrichijan nan ugánu le! ¹⁷Lun jamúga mínsiñe lan nun lun napúrichijan, láu sun luwúyeri mósu nadúgüni ladúga ligía lan wadágimanu le líchugubei Búngiu nun. Queísi apúrichija nan láu sun nugúndan, gafáyeiruajatina, ¹⁸afáyeiruajati ligía, lun gayára lan napúrichijan luágu Wasálbaragüle, magúburajanga ni cáta, mártügüdünganeí nírícha lun nawínwandun lídaangiñe nuwádigimari queísi apúrichijati.

¹⁹Láu sun mábuti nan uboúagu lun nagáambuni, rúguaadina núngua jadámunme súngubei, lun nagáñeirun sarágu gürígia lun Crístu. ²⁰Dan le jagánagua nan juríu, ába nadúgün camá juríu áu, lun nagáñeiruniña lun Crístu. Queísi jabágaridun juríu lábugiñe lilúrudun Moisés, rúguatina núngua lábugiñoun lúrudu ligía lun nagáñeiruniña, láu sun mámañadina

lan lábugiñe lúrudu ligía. ²¹Lun nagáñeiruniña ja mámabaña juríu, ja mabágaridunbaña lábugiñe lilúrudun Moisés, rúguatina núngua quei jagía, láu sun lábugiñeñadina lan lilúrudun Búngiu, quei lábugiñeñadina lubeí lilúrudun Crístu. ²²Dan le jáma nan ja loúguabaña affiñe luágu cátei le gayáraabei jadúgüni affiñetiña, madúgüntina ni cáta le uágubei jarítagua luágu mabuídun lan ladúgüniwa, lun gayára lan nagáñeiruniña. Rúguaadina núngua queísi cáda jawýeri gurígia lun añajein lan nasálbarun lídan furúmiegurügü luwýeri. ²³Nadúgüñein sun le lun lasúbudirúniwa ugánu le lánina asálbaruni, lun gafánraanbadina lan lídan buídu le lanúgübei ugánu le.

²⁴Subúdi jumúti luágu gíbe jamá eíbaagutiña lídan ában eíbaaguni, áni ában rügüñein jádaangiñe agáñeira. Eíbaagua jumá lubeíti lídan ibágarí le lídan ában luwýeri lun gayáraabei lan jagáñeiruni ledéweejan Búngiu jun. ²⁵Sun ja aráansejabaña lun jebélurun lídoun juráraü, jóuchatiña lun madúgün jamá ni cáta le gayáraabei lásíñer-agüdüni jájurerun. Áni jadúgüni lun jagáñeirun ában rídi le láuti ubánaü. Ánjeinti wagía, wáfaaguña lun wibíjin ában rídi siélu le lúnti ladúrarun lun sun dan. ²⁶Áu, neíbaaguña lídan ibágarí le, rúñuneí naríjin luágun ubuíduni le lúnbei líchuguni Búngiu nun, siélu. Mítaraantina queísi ageíndaguti le agáyuajabei garábalirugu, ²⁷lubáragiñe líra, áfara numúti lugúndan núbubu, fósuneí lun lagáambunina, lueí lubeígia neféridiruba lan lárigiñe buga arúfudadina lan joun ámu luágu lubuídun úma lun wachúlürün lúmoun Búngiu.

Dimúrei luágu ájuduraguni joun sándu

10Nidújeñu, buséntina lun narítaguagüdüñun luágu lé meja asúseredubei joun binádu wagúbürigu lídan lé meja lídan jamá fulásu mageírawati, luágu níñein lán meja Búngiu lídan ában juánriñu jóugiñe lun loúnigiruniña. Séfuti gíñe lanúgüniña súnugubei dan le jájiñuragunbalin Barána Funáti. ²Ítara líña queísi ában abásteruni joun láu jásügürün labádinaguagiñe barána, lúma juánriñu jóugiñe. Lídaañanu ában lúma Moisés lun jafálaruni ladúga ligía lan abúgurubaliña. ³Jóutiña gíñe sun jagía lídaangiñe ában méme eígini le líchugubei Búngiu joun, siélugiñe, ⁴rúati gíñe dúna joun súnugubei lídaangiñe ában dúbü lun játun. Níñein Crístu jáma luágu sun jaweyasun lun fuleísei láníña láu dúna lun játun. ⁵Láu sun líra, madúgün jamúti jíbe-ágei lugúndan Búngiu, ába lamágundarun Búngiu jáma. Ligíati jóüwegunbei lídan fulásu mageírawati.

⁶Sun le asúseredubei joun, ában jémpulu woun, lun mayúmajan wamá buri cátei wuríbati, queí meja jadúgüni. ⁷Ligía májuduragua jumá lubeí joun sándu queí meja jadúga jádaangiñe, queísi taríñaguni Lerérun Búngiu luágu jefédujan joun sándu. “Ába jañúurun gurígia eíga lúma áta, lárigiñe, ába jásaarun eféduja.” ⁸Moún lumuti wadúgün salúfuri queí meja jadúga jádaangiñe, ába larúfuduni Búngiu luágu wuríba lan le jadúgübei láu loúwegüdüniña mílu gurígia jádaangiñe lídan ában wéyu. ⁹Moún lumuti gíñe wáluajani lében lugúraasun Búngiu woun láu luríban wagáburi, quei jadúgüni jádaangiñe, ába jóüwegun láu lágüragüdüniña joun jéwe. ¹⁰Mamágundara jumá gíñe

lúma Búngiu quei jadúga jádaangiñe, ába loúnajani Búngiu ánjeli lun láfaraguniña jilágubei.

¹¹ Suséreti sun le joun binádu agúbürigu, ába labúrüdún tídan Lerérun Búngiu queisi jémpulu woun, wagía le wíwanbei lídan lagúmujoún dan le, lun wasúbudiruni buídu luágu mínsiñe lan figoú lun Búngiu. ¹² Le lubeíti jarítaguabei luágu derégüdagua lan leíbugun lúma Búngiu, toúnigilá, máburujalá lídoun figoú. ¹³ Oúchwaguni buri le jasúfurirubei, ában láu lúma buri le jasúfurirubei ja jíbiri. Gayáraati jeménigidun luágu Búngiu, mígirunbei lun jibíjin oúchwaguni le jásiñerun awánda. Lubáragiñe líra, dánme liábin oúchwagúni, larúfudubei gíñe Búngiu jun ída lúba lan jáfuridun lídaangiñe, ítara lúba gayára lan jawánduni.

¹⁴ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, mádaragua jumá júngua lídoun cátei le jánina sándu. ¹⁵ Nadímurejaña jun queisi joun gürígia gunfaráandatiña, samína jumá júngua ánjein buídu lubeí le naríñagubei jun, lúmoun mabuídun lan. ¹⁶ Dan le werésibirun, dan le wátun lídaangiñe uníñein le uágubei wíhiga eteíngiruni lun Búngiu, arúfuda wamúti luágu lídaañadiwa lan ában lúma Crístu luágu líta le áwiyurubei, dan lé meja loúnwenbei luágu gurúwa wawágu. Dan le weígin tídaangiñe fein to wagúbach-aguboun, arúfuda wamúti luágu lídaañadiwa lan ában lúma Crístu luágu lúgubu le ledéregereubei lun ouweni luágu gurúwa ligía. ¹⁷ Queisi jou wabeí tídaangiñe ában méme fein, arúfuda lumúti líra luágu lídaañadiwa lan ában láu sun gíbe wamá.

¹⁸ Aríja jumá lun násiñun le linásiñun Israél. Ja eígibaña lídaangiñe eígini lé buri adágarawagüdüti lun Búngiu luágu latárü, lídaañañu lan ában jámagua, lúma lúma Labúreme latárü. ¹⁹ Máma

naríñaguña luágu wíwan jamá sándu, maríñaguntina gíñe luágu weírigutima lan úwi le adágarawagüdübei joun sügú láu ámu úwi. ²⁰ Le naríñagubei, luágu dan lan le jadágaragüdüin ja ibídiñejabubaña lun Búngiu joun sándu, joun máfianu jadágaragüda, máma lun Búngiu, áni mabúseerúntina lun lídan jumá ában jáma máfianu. ²¹ Siñáti játun lídaangiñe licópun Wabúreme Jesucrístu úara lúma játun lídaangiñe jacópun máfianu. Siñáti gíñe jeígin luágu lidábulan Wabúreme Jesucrístu úara lúma jeígin luágu jadábulan máfianu. ²² ¿Ódi buséntün jeméendügüdüni Wabúreme láu jañúurun luágu jadábulan máfianu? ¿Jéretün funági lueí Búngiu lun manúfudebadün lan lueí ligáni?

Lúnti jínsiñejabu jamá lánigu Crístu

²³ Inárüni le aríñawagúbei luágu gayára lan jadúgüni gürígia le jabúseerun, láu sun líra, máma sun cátei buíti láburujan. Gayáraati jadúgüni gürígia le jabúseerun, láu sun, máma lan sun cátei lun líderaguniña ámu gürígia lun jóudin jabáruaguouún lúma Crístu. ²⁴ Lúnti warítangun luágu le buídubei joun ámu gürígia, mámarügü lan wawoúguoun warítagua.

²⁵ Niján le lúnbei jadúgüni luágu úwi. Joújuma lídaangiñe sun cátei le alúgurajoúbei mágidirugu, málgüdaganga jugúya ánjein dágüdawa lubeí joun sándu lúmoun madágarawagüdüin lan, ²⁶ maríbadalá jarítangun luágu, gayáraati jeígini, lugúndun láni Wabúreme múa láu sun le lídaanbei.

²⁷ Ánjaün lamísuraja ában gürígia le mafíñeti luágu Crístu lun jídin eíga lúma, gayáraati jídin ánjaün busén. Joújumei le íchugúti jun, málgüdaganga ni cáta, mebéresen jumá ánjein dágüdawa lubeí eígini ligía joun sándu furúmiñe, lúmoun madágaragüdüinwa

lan. ²⁸ Ánjein aríñawagua jun luágu dágüdawaali lan égini ligía joun sándu, meíga jumeí, lueí jadúgün dáñu lun le aríñagubalin jun, lueí gíñe laríbadun larítapun. ²⁹ Nadímurejañatia luágu larítapun le ában, máma luágu barítapun.

Gayáraati jamúga funa laríñapun mútu. “¿Cásan uágu lúnti lubeí lafálaruni ában guírígia le larítapun ámu? ³⁰ Ánjein gayára lubeí níchugun eteíngiruni lun Búngiu luágu le neígubei, ¿cábago uágu jadímureja nuágu lueígiñe neígini?” ³¹ Ánjaün lubeíti eíga o áta o jadúgün furúmiegurügü cátei, adúga jumeí súngubei lídan ában luwúyeri le íchugubei inébesei lun Búngiu. ³² Míchiga jumá lébuna eíguaduni lun ni ában, ni joun juríu, ni joun ja mámabaña juríu, ni joun ja lánigu Búngiu. ³³ Áu, jóchatina lun nagúndaaragüdüniña súngubei lídan sun cátei, máma rügüñein nuóúgua narítagua, jarítaguatina gíñe jawágu jíbiri lun gayáraabei lan jayábin lun jafñerun luágu Jesucrístu lun jasálbarun.

11 Áyeija jumeí nigáburu queísi náyeijani ligáburu Crístu.

Würíña lídan jóundarapun affñetiña

² Nidújeñu, gúndaatina jáu luágu súnwandan lan jarítapun nuágu, lúma luágu falá jumani arúfudajani le níchugubei jun. ³ Guetó, níjein ámu arúfudajani le nabúseerubei lun gunfaráanda jumáni, luágu Crístu lan lichúgüdinabei cáda wügüri, wügüri tichúgüdüna lúmari, ítara quei Búngiu lan lichúgüdinabei Crístu. ⁴ Nibúsigarídünati lun ladáurapun ában wügüri láu lálbulugu dan le layúmurapun lun Búngiu, eteíngirei lídan jadámurin affñetiña, o dan lan le laríñapun ugánu le ladímurejan Búngiu liyúmulugugiñe wügüri ligía, ladúga láu líra, laráfuduñein luágu

níjein lan ában wügüri weírigutimaati lanúgüni lueí lídan adámurini ligía, áni Crístu rügüñein weírigo jádan sun wügüriña. ⁵ Nibúsigarídünati gíñe lun madáurapun tan würi láu tábulugu dan le tayúmurapun lun Búngiu, eteíngirei lídan jadámurin affñetiña, o dan lan le ladímurejan Búngiu tiyúmulugugiñe, ladúga láu líra taráfuduñein tamájarun lun tanúgüni wügüri weírigo sügü táu, wuríbatu líra, queísigubeirügü jamúga lasarún tídburi queísi wügüri.

⁶ Ánjoun madáurapun ában würi láu tábulugu, buítimaati lun tásaruni sun tídburi, áni ánjein busíganudüna lubeí tíbuguni würi tídburi o tásaruni lan tábulugu, darúguatá láu tábulugu. ⁷ Moún lumutu ladáurapun wügüri láu lálbulugu lídan jadámurin affñetiña lugúndun liyáwa Búngiu ligía, áni aráfuda lumúti luweírigin Búngiu. Ánjounti würi, aráfuda tumúti luweírigin wügüri, ⁸ lugúndun dan le ladúgünbalin Búngiu wügüri, máma tídaangiñe würi ladúgei, würi ladúgüboun lídaangiñe wügüri. ⁹ Adúga lumútu Búngiu würi lun wügüri, máma wügüri tun würi. ¹⁰ Ligía lúnti lubeí tadáurapun würi láu tábulugu lídan jadámurin affñetiña queísi liseíni derégüdaguaü lálbugiñe lagúmadíjan wügüri, lúma lun jagúndaarun ánjeligu láu tagúfurumadun. ¹¹ Láu sun líra, lídan wabágaru queísi affñetiña, mégei lumútu wügüri würi, mégei tumúti gíñe würi wügüri. ¹² Queísi inárüni lubeí luágu lídaangiñe lan wügüri tadúgüwa würi, ítara líña gíñe inárüni lan luágu würi lan íchugubalin wügüri ubóuagu, áni sun cátei lúmagiñe Búngiu liábin.

¹³ Ítara líña lubeíti, samína jumá júngua ánjein buídu lubeí lun tayúmurapun würi lun Búngiu lídan adámurini madáurapunga láu tábulugu. ¹⁴ Jéchutiwa wagía gürígia lun warítapun luágu busíganu lan lun migínagu lan

líðiburi wügúri. ¹⁵ Ánjoun wúri, ában uwéndeni tun lun migínagu lan tíðiburi, ligía líchugúnbei íðiburi migínaguti tun lun tadáuragun láu tábulugu. ¹⁶ Ánjein níjein lubeí busénti lasígenejan luágu cátei le, lúnti lasúbudiruni luágu ni lan wagía, ni já buri jíbiri tílana lilígílisin Búngiu masúbudiruntiwa ámu igáburi lueí líra.

**Luríban jagáburi afíñetiña dan
le jeígin luágu líðábulan
Wabúreme Jesucrístu**

¹⁷ Nabúrija jun guetó luágu ában cátei le siñábei naríñagun luágu buíðu lan jadúgüni, lugúndun genége lumúti luágu adúga lán buri jóúndaragun dáñu jun lubáragiñe jamúga ladúgün buíti. ¹⁸ Furúmiñeti cátei, aríñawagúati nun luágu dan lan le jóúndaragun, níjein lan fánreinguauí jídan, áni afíñetina luágu níjein lan inárüni lídan le aríñawagúbei. ¹⁹ ¡Fágua lúnti ñi lan fánreinguauí jídan lun lasúbudirúniwa cátaña lan afíñetiñabaña ja tímatiñatiña! ²⁰ Láu buri fánreinguauí le, dan le jóúndaragun lun jeígin luágu líðábulan Wabúreme Jesucrístu, siñáti jeígin láu ában igáburi le íchugubei inébesi lun, ²¹ lugúndun dan le lachúlürün óra lun jeígin, meígin-tün nege lídan ában. Lubáragiñe líra, cáda ában, ába loufudajan eígei eígin le lanúgübei. Ja siñábei janúgün gíbeti, ába jeréderun láu jaláma. Jayábiti jídaangiñe, ába játun sarágu darí lun jabácharuadun. ²² ¿Mábantün funági lun jeígin lúma lun játun ñi? Láu igáburi le, barú jumutiña tílana lilígílisin Búngiu quei ni cáta, rújumaña ja úabei ni cáta jáma lídoun busíganu. ¿Cábago naríñaga jun luágu líra? ¿Lúnti nagúndaarun jáu? ¡Luágu líra siñáti!

**Adíneruni le arítaguagülei
luágu loúnwen Wabúreme**

²³ Lúmagiñe guánarügü Wabúreme Jesucrístu nerésibirei igáburi le warítaguagüle luágu loúnwen, lé meja níchugubei jun. Queísi le nubefbei jun, luágu le lan áriebu le lalúgurúnbei Wabúreme, ába lanúgünun fein lújaburugu, ²⁴ lásun líchugun etefngiruni lun Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun lun lafánreinragunun jádan lánigu, ába laríñagun. “Jóújuma, núgubu le, le nedéregerubei luágu jufúleisein. Adúga meme jumeí cátei le, jarítaguagüleme nuágu.” ²⁵ Ítara gíñe, lásun jeígin, ába lanúgüni cópu táu diweín lújaburugu, ába laríñagun. “Cópu le táu diweín to, liseíni iséri líðarádun Búngiu júma, le achoúrurúabei láu níta le lúnbei láwiýurun lídaangiñe núgubu juágu. Ságüme játuni, adúga jumeí lun jarítagun nuágun.” ²⁶ Ítara líña lubeíti, daríme le lagíribudun Wabúreme uboúagun, ságüme jeígin fein, gurá jugúya diweín to jarítaguagüle luágu Jesúsú, jarífuduñein luáguti loúnwen Jesúsú wawágu.

**Ligáburi leigín eígin le
arítaguagülei luágu Jesúsú**

²⁷ Furúmieguarügü le eígitu fein tugúya, guráloun diweín to láni Wabúreme Jesucrístu lídan ában igáburi le míchuti inébesi lun Búngiu, ladúgüña figoú ladúga líchuguña lan minébesi lun lúgubu Wabúreme lúma líta. ²⁸ Ítara líña lubeíti, cáda ában lúnti lasúbudiragun lúngua buíðu ánjein jarúma tubeí lanígi lubáragiñe lerésibirun. ²⁹ Lugúndun ánjein erésibira marítagunga luágu laníchigu lánina lúgubu Wabúreme, labeíchubei Búngiu. ³⁰ Ligía añájein lubeí sarágu jídaangiñe, sánditiña, débilitiña, jilágua

jíbiri. ³¹ Ánjawa jamúga asúbudiragua woúngua buídu lubáragiñe werésibirun, mabeíchun lumútiwa jamúga Wabúreme ítara. ³² Dan le labeíchuniwa Wabúreme, ladúgüñein líra lun wasúbudiragun woúngua, gayára lámuga wasáansiraguni wagáburí lueí weféridirunme úara jáma lirájüñü uboú.

³³ Ítara líña lubeíti nidújeñu, dan le joúndaragun lun jerésibirun, agúrabagua jumá júngua. ³⁴ Ja lamátiña, joújama jábiñe, mabeíchun lámugaña Búngiu luágu luríban ligáburí joúndaragun. Lé buri líbiri cátei naráanserubei dánme le nídin aríjaün.

Ubáfu buri le líchugubei Sífiri Sándu lun cáda affñeti

12 Nidújeñu, níjein buri cátei nabúseerun lun jasúbudiruni luágutí buri ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu lun cáda affñeti luágu Jesucrístu.

² Subúdi jumúti buídu luágu dan lán meja le mámagidün lánigu Crístu, áda-joúatün meja lun jeíbugun járigi sándu ja maríñagadibaña. ³ Ligía nabúseerun-bei naríñagun jun guetó lun gayára lan jasúbudiruni ánjein lubáfu lubeí Sífiri Sándu ádajabálin ában gürgía lun ladímurejan lúmoun lubáfu lan espíritu wuríbati. Siñáti ládajani Sífiri Sándu ában gürgía lun lanábaguni Jesúsú láu laríñagun luágu máma lan Liraú Búngiu, espíritu wuríbati ádajabalin lun ladúgüni líra. Áni láu rügüñein lubáfu Sífiri Sándu gayára lan laríñagun ában gürgía luágu Jesúsú lan Wabúremebei.

⁴ Níjein sarágu luwúyerigu ubáfu le gayáraati lerésibiruni gürgía le affñebei luágu Jesucrístu, áni ában méme Sífiri Sándu íchugubalin. ⁵ Níjein sarágu luwúyeri ligáburí esériwiduni lun Wabúreme Jesucrístu láu ubáfu buri le líchugubei Sífiri Sándu woun, áni lun méme ában Abúremein wesériwida. ⁶ Lídan gíñe sarágu

luwúyeri wayúsuri ubáfu buri le rúaalibeí woun, áni ában méme Búngiu le íderagubaliwa lun wayúsuri ubáfu ligía. ⁷ Arúfudaguati Sífiri Sándu lúngua wádaangiñe láu ubáfu le líchugubei woun, lun gayára lan wíderaguniña jíbiri affñetiña. ⁸ Añájein jíbiri, rúti Sífiri Sándu ubáfu joun lun gayára lan jadímurejan láu lichú áu, añájein úntiña líchiga ubáfu lun jadímurejan láu sarágu subúdi. ⁹ Jíbiri resbítiña ában affñeni weíríti lúmagiñe méme Sífiri Sándu ligía, jíbiri resbítiña ubáfu lun jareídaguagüdüin sánditiña. ¹⁰ Añájein resbítiña ubáfu lun jadügün miláguru, jíbiri resbítiña ubáfu lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe. Joun jíbiri, rúti ubáfu lun jasúbudiruni ánjein Sífiri Sándu lubeí ádajabalin ában gürgía lun ladímurejan o ámu lan luwúyeri espíritu, jíbiri íbíjatiña ubáfu lun jadímurejan ámuñegueinarügü luwúyeri dimúrei lueí jerérun. Añájein íbíjatiña ubáfu lúmagiñe Sífiri Sándu lun jafúnraanguagüdüni le aríñawagúbei lídan buri dimúrei teréncha ligía. ¹¹ Sún buri cátei le, ában méme Sífiri Sándu le ábanrügubei, ligía adúgübalin, le afánreinjabalin ámuñegueinarügü ubáfu ligía lun cáda gürgía queísí labúseerun.

Lánigu ában méme úgubu súnugubei

¹² Gíbeti umégeguni lídan wágubu, áni sun umégeguni ligía ában rügüñein úgubu ladúga. Ítara líña gíne le únbei wagúara lúgubu Crístu, cáda ában affñeti ában lídaangiñe lumégegun lúgubu Crístu. ¹³ Sun wagía affñetiña—juríu, máma juríu, idámuni, máma idámuni, furúmieguarügü le wawúyeribeí—láu wabásterun, ába ladúgüniwa Sífiri Sándu lun ában wamá jáma sun jíbiri affñetiña, áni sun wagía, resíbí wamúti méme Sífiri Sándu ligía.

¹⁴Níchiga ában jémpulu jun luágu wágubu láu sun lumégeggun lun jasúbudiruni luágu ítara wáña lan queísi lumégeggun lúgubu Crístu. Wágubu, máma rügúñein ában umégeni luágu, gíbeti umégegguni luágu. ¹⁵Ánjein jamúga aríñaga ugúdi. “Máma nugúya líbiri úgubu lugúndun máma nan újabu”, máma lueígiñe líra lun mámabei lan líbiri úgubu, ¹⁶ánjein lan jamúga aríñaga arígei. “Máma nugúya líbiri úgubu lugúndun máma nan águu”, máma lueígiñe líra lun mámabei lan líbiri úgubu. ¹⁷Lun jamúga águu lan sun úgubu, ¿ída líña jamúgagi wagáambun? O lun jamúga arígeirugu lan sun úgubu, ¿ída líña jamúgagi wirímichun? ¹⁸Rúlaali Búngiu cáda lumégeggun úgubu le ní lumuti labúseera. ¹⁹Lun jamúga ában rügúñein lan umégeni luágu úgubu, moustarunti jamúga úgubu ligía. ²⁰Láu sun gíbe lan lumégeggun úgubu, ában rügúñein úgubu.

²¹Siñáti laríñagun águu lun újabu. “Memégeirun numútibu”, siñáti gíñe laríñagun ichúgü lun ugúdi. “Memégeirun numútibu.”

²²Lubáragiñe líra, lé buri lumégeggun úgubu le laganoúnbei camá débiliti, ligiatima buri mégeiwabei, ²³lé buri lumégeggun úgubu le wanúgübei quei ni cáta, ligiatima wadáüraguagüdübei láu uwéndeni. Le buríti líbiri lumégeggun wágubu le arámudaguabei, ligiatima wóuserunbei láu goúnigi, ²⁴le madúgünwabei lún buri líbiri lumégeggun wágubu. Ítara líña laráanseruni Búngiu úgubu lun le lán buri líbiri umégegguni le anúgübei quei ni cáta, ligiatima lan weírigu, ²⁵lun njein lan ában úarani luágu úgubu lídan le luwádigimaridun sun umégegguni lídan ában, láu ában toúnigi jóuniwagua. ²⁶Ánjein asúfurira ában lídaangiñe lumégeggun úgubu,

súfuriti gíñe buri le líbiri, ánjein gíñe oúserúa ában lídaangiñe buídu, ába lagúndaarun lé buri líbiri lídan ában.

²⁷Ítara méme líña gíñe, lúgubu Crístu jugúya, cáda ában jídaangiñe, lumégeggun úgubu ligía. ²⁸Rújali Búngiu wadágimanu jun tídan lilígilisin lun juwádigimaridun luágu ában queísi luwádigimaridun lumégeggun úgubu. Furúmiñetiña, apóstolugu líchuguniña Búngiu lun jesériwidun joun jíbiri affñetiña, jabíaman, profétagu, júrwun, arúfudajatiña luágu cátei lání Búngiu, lárigiñe, ja adágubaña miláguru, lárigiñe, ja areídaguagüdübaña sánditiña, ja idejabaña, ja láubaña gumádi, jáma ja ibíjubaña ubáfu lun jadímurejan dimúrei buri le teréncha. ²⁹¿Apóstolugu funági súngubei? ¿Profétagu funági súngubei? ¿Arúfudajatiña súngubei? ¿Ódi sun jagía adáaguatiña miláguru? ³⁰¿Gabáfutiña súngubei lun jareídaguagüdüñ sánditiña? ¿Adímurejatiña súngubei dimúrei buri teréncha? ¿Gayára jamúti súngubei míni lán buri dimúrei ligía aríñaga? Uá. ³¹Buítí lubéfti lun jáfaagun lun jibíjini lubuídun-ágei buri ubáfu lúmagiñe Búngiu, áni njein ában cátei lun jáfaagun lun jibíjini, buítimaati sùgú láu sún buri ubáfu ligía, ínsiñeni cátei ligía, narúfudaja jun luágu.

Ínsiñeni

13 Ánjawa jamúga gabáfu lun wadímurejani sun luwúyeri dimúrei le adímurejóubei uboúagu lúma sun luwúyeri dimúrei le jadímurejabei ánjeligu, áni mínsiñejabutiwa, málati jamúga wadímurejan. Ítara wáña jamúga quei ában garánwoun le adaúnjati, o quei lan ában asíedu le areínchuti. ²Ánjein jamúga gayára ladímurejan Búngiu wayúmulugugiñe, subúdi wameí sún buri lujúlilin-ágei

inárüni arámudaguati áni nýjein sun luwúyeri subúdi wáma, áni weíri ligía waffñen darí jamúga lun gayára lan wagídaruni ában wúbü lídaangiñe lubára láu affñeni ligía, sun líra áni mínsiñejabutiwa, ni cáta wagía. ³Ánjein wíchiga sun le wámabei murúsun murúsun joun gudémetiña darí lagúmuchun, madúgünga wameí láu ínsiñejabuni, mesériwinti woun lun ni cáta. Lun jamúga weíri lan wesériwidun lun Búngiu darí lun wágudúniwa jilágubei luágu, mesériwidunga wagía láu ínsiñejabuni, málati gñe woun.

⁴Le jínsiñejabúbei gagúraasunti, areídati, áni magímugati, mapántati, manáangun ligía lúngua. ⁵Manárimeguti, máma rügúñein luóúgua larítagua, magáñidunti, máguuygüdúnti wuríbani luágu wuríbani. ⁶Magúndaarunti láu jafígoun ámu, lagúndaarun dan le janúgün güriúga ában úma le richábei. ⁷Awánda lumúti sun cátei, affñeti buídu jawágu súnigubei, affñeti luágu gayára lan leménigidun jawágun güriúga lun jarúfuduni lubuídun jagáburi, úati ni cáta lun gayára lan lagídaruni línsiñejabu.

⁸Lachúlürüba dan, dánme le lagíribudun Jesucrístu ubouágun, lun madímurejan lánme Búngiu jayúmulugugiñe güriúga, madímurejoún ligíame dimúrei buri teréncha, memégeirunwalime gñe subúdi. Ánjeinti ínsiñeni, leréderuba lun sun dan. ⁹Guetó, murúsun rügúñein wasúbudirun, murúsun rügúñein gñe wafúraanguagüdúni dimúrei le ladímurejabei Búngiu wayúmulugugiñe. ¹⁰Ánjeinti dánme le lagíribudun Jesucrístu, wasúbudirubei sun cátei le gumúti. Murúsun ubáfu le wabjibebei guetó, memégeirunwabei, lagúmuchaguba.

¹¹Dán meja le irájüñügiðiwa, queí meja irájüñü wadímureja, queí meja irájüñü wasáminara, queí gñe meja irájüñü warítagua, ánjeinti dan le wügüriñajadiwa, ába wígiruni le jáni irájüñü. ¹²Guetó, loúguati wasúbudirun luágu Búngiu lúma luágu luwádigimari, warjini camá buri cátei le marijñti buídu tídan ában isúbusein. Lachúlürüba wéyu lun warjini Búngiu furáangu. Guetó, loúguati wasúbudiruni buri cátei, wasúbudirubei Búngiu le gumúti lídanme wéyu ligía queísi lasúbudiruníwa Búngiu guetó. ¹³Affñeni, eménigini lúma ínsiñeni ladúraruba lun sun dan, áni ínsiñeni, weírítimaabei lídaangiñe úrúwagubei.

Ladímurejoún dimúrei teréncha

14 Ítara líña lubeíti, lubáragiñe sun cátei, áfaagua jumá lun jínsiñejabu jumá, ayúmaja jumá gñe lun líchugun Búngiu ubáfu le líchugubei joun affñetiña lídaangiñe Sífiri Sándu jun, létima ubáfu lánina ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe güriúga. ²Buítimaati lun jáluajan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe sügú láu jáluajan jadímurejan dimúrei teréncha, lugúndun güriúga le adímurejati dimúrei buri teréncha, lun Búngiu ladímureja máma joun güriúga, lugúndun Búngiu rügúñein asúbudirei líla dimúrei le ladímurejabei. Le laríñagubei, lídaangiñe Sífiri Sándu laríñagei, ánjeinti laníchigu, arámudaguati lueí jasúbudin güriúga. ³Ánjeinti le iyúmulugugiñebei ladímureja Búngiu, adímurejati láu jerérun ja agáambubalin lun lawáanseragüdúniña lídan cátei lánina Búngiu, lun líchugun dúgüdaguau joun lúma gurásu. ⁴Le adímurejati dimúrei teréncha, lúngua rügúñein líderagua lídan leíbugun lúma Búngiu, ánjeinti le iyúmulugugiñebei ladímureja Búngiu, awáansegiða

lumútiña lánigu Búngiu lídan jeíbugun lúma.

⁵ Buséntina jamúga lun gabáfu jumá sun jugúya lun jadímurejan dimúrei teréncha, laú sun, buséntimaatina jamúga lun gayára lan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe, lugúndun buftimaati líra sügú láu ladímurejoún dimúrei teréncha, ánjein gubeírügü aríñawagua ca lan míni lan le aríñawagúbei lídan dimúrei ligía lun gayára lan jawáanserun títana liglisi lídan jeíbugun lúma Búngiu.

⁶ Ligía lubeíti nidújeñu, ánjana núdün bisídaün, ábame nadímurejan jun láu dimúrei teréncha, mesériwinbei líra jun lun ni cáta, ánjana gubeírügü gíñe adímureja jun lídan werérun luágu cátei le lasúbudiragüdü Búngiu woun, o níchugun lan ában subúdi luáguti inárüni jun, o ában lan arúfudajani, o ladímurejan lan Búngiu jun niyúmulugugiñe.

⁷ Rúwamei jálagu áfarutiña quei ában jémpulu. ílagu buri ligía, mabágariti, quei buri fídu, gidára, ánjein wásiñera asúbudira furáangu ca lan nóta afarúbei, ibídiñebei woun ca lan urému le wagáambajabei. ⁸ Ánjein mínwirun fídu ában ínwiruni furáanguti wuríburugu, úabei ni ában aráanseruti lun lídin ageíndagua. ⁹ Ligía méme gíñe asúseredubei wáma. ánjawa maríñagun dimúrei le gayáraati gunfaráandawa lan, ¿ída lubági lasúbudirúniwa ca lan waríñagubei? ¡Wadímurejaña lun garábali! ¹⁰ Gíbeti luwúyerigu dimúrei ubouágu, áni sún buri dimúrei ligía richáti joun ja gunfaráandabalin, ¹¹ ánjein úa lubei gunfaráanda náni dimúrei le áubei ladímurejoúa nun, terénchabadina lun gürígia le adímurejabei nun, áni terénchabei gíñe gürígia ligía nun. ¹² Ligía, quei weíri lubei jayúmajan lun jibíjin lídaangiñe ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu joun

afñetiña, áfaagua jumá jibíjini ubáfu buri le gayáraabei lawáanseragüdüniña títana liglisi.

¹³ Gürígia lubeíti le adímurejati dimúrei teréncha, lúnti lamúriajan lúma Búngiu lun líchugun ubáfu lun lun lafúnraanguagüdüni le laríñagubei lídan dimúrei ligía.

¹⁴ Ánjana ayúmuragua lun Búngiu láu dimúrei teréncha, inárüni luágu nayúmuraguña lan láu náni espíritu, líla le naríñagubei, ibídiñeti nun. ¹⁵ ¿Cátei lúnbei wadúgüni? Lídan adámurini gayáraati wayúmuragun láu dimúrei teréncha, lúnti gíñe wayúmuragun láu dimúrei le gunfaráandawati. Gayáraati werémujan láu dimúrei teréncha, lúnti gíñe werémujan láu dimúrei gunfaráandawati. ¹⁶ Ánjein badímurejaña lubei lun Búngiu luágu luweírigan láu dimúrei teréncha, gürígia únabugutiña ja agáambubalibu siñábei júaradun búma, lugúndun úati gunfaráanda jamáni le baríñagubei.

¹⁷ Gayáraati ában lan eteíngiruni bufti le bíchugubei lun Búngiu láu dimúrei teréncha, míderagun lumútiña jíbiri gürígia láu líra. ¹⁸ Teínqui numúti Búngiu luágu gayára lan nadímurejan dimúrei teréncha sügú jáu sun jugúya, ¹⁹ áni jímein numúti naríñagun seíngü dimúrei le gunfaráandawati lídan jóundaragun títana liglisi, lun gayára lan jafúnrendeirun númagiñe, lubáragiñe naríñagun díisi-mílu dimúrei teréncha le úati gunfaráanda láni ni ában.

²⁰ Nidújeñu, masáminara jumá quei irájüñü luágu buri cátei le. Ítara jumá quei irájüñü lún buri cátei le wuríbati, ítara jugúyame queísi weínamujaña lídan ligáburi jasáminarun. ²¹ Laríñajare tídan lílburun lúruđu. “Nadímurejaba joun lílana fulásu le lídan ámu luwúyeri dimúrei, lúma jayúmulugugiñe teréncha, ni ítara, mebéresenbaña náu,

líña larínagun Jabúreme Búngiu.”
²²Ubáfu lubeíti lun ladímurejoúniwa ámuñegueinarügü dimúrei, seríwiti liseínime lubáfu Búngiu joun ja maffínebaña, máma joun ja affínebaña. Ánjeinti ubáfu lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe gürígia, seríwiti liseínime lubáfu Búngiu joun affínetiña luágu Jesucrístu, máma joun ja maffínebaña. ²³Dan lubeíti le oúndaragua jamá sun tílana ligílisi, ánjein jadímurejaña lubeí sun jugúya dimúrei teréncha, ába jebélurun maffínetiña jánwoun, o gürígia lan ja ibídiñegilibei luágu ubáfu le joun, ¿ma jarínaguba luágu lúlujali lan jáu? ²⁴Ánjein ladímurejaña lubeí Búngiu jiyúmulugugiñe, ába lebéllurun ában le maffíneti, ladáriraguba lúngua luágu gaffígoun lan dánme le lagáambuni le jarínagubei. ²⁵Ítara lúba lafúnraangudun cátei arámudaguati le tídaanbei lanígi, ábame lájuduragun íchiga inébesi lun Búngiu, aríñaga ligíame luágu njein lan Búngiu júma le tímatimaati.

Adúga jumeí sun cátei lídán lubúdubu

²⁶Nidújeñu, niján lubeíti igáburi le lúnbei jóuseruni lídan jidámurin. Dan le jóúndaragun lun jájuduragun lun Búngiu, añájeinbaña jídaangiñe láu urému o arífudajani, o cátei le lasúbudiragüdün Búngiu jun, o adímurejani lídan dimúrei teréncha, o lafúnraanguagüdúniwa adímurejani ligía, sun líra adúga jumeí lun méme jawáanserun tílana ligílisi lídan cátei le luáguti Búngiu. ²⁷Dan le ladímurejoún lídan dimúrei teréncha, biámarügü jamá gürígia adímureja, o úruwa, áni ában ábanlá gíñe jadímurejan, lúnti gíñe njein lan ában lun lafúnraanguagüdüni le jarínagubei. ²⁸Ánjein úa lubeí ni ában le gayára lumúti afúnraanguagüda,

buítimaati lun madímurejoún lan lídan dimúrei teréncha lídan adámurini, ladímureja cáda ában lúmagua lúma lun Búngiu. ²⁹Ánjein gíñe luáguti lubeí ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe gürígia, biámarügü o úruwa jamá gürígia adímureja, ja jíbiri lun jaríjin ánjein lúmagiñeti lubeí Búngiu le aríñawagúbei lúmoun máma lan lúmagiñeti. ³⁰Ánjein asúbudiragüda Búngiu ában cátei lun ámu gürígia le ñun umúti lun líchuguni lun guríriguai, lúnti lámánichun le adímurejabei lun líchugun dan lun, lun ladímurejan. ³¹Ítara, sun jugúya le iyúmulugugiñebei ladímureja Búngiu, gayáraabei jadímurejan ában ában lun jafúrendeirun súngubei, ragú jugúyame gurásu. ³²Ja iyúmulugugiñebaña ladímureja Búngiu, lúnti jágüdaagun jóungua darí lachúllürün jadáani lun jadímurejan, ³³lugúndun Búngiu le íchugubalin ugánu ligía joun, lánina darángilau, máma lánina chagáguai.

Queísi jagáburi jíbiri wadújeñu lídan waffínen dan le jadámuridagun, ³⁴moún lumuti jadímurejan würiña lídan jadámurin affínetiña lugúndun majoúati lun cátei le. Lúnti gagáambadi jamá queísi larínaguni lilúrudun Búngiu. ³⁵Ánjein busén jabei jasúbudirun ában cátei, állügüda jameí jámari jábiñe, lugúndun mabuídunti laríajaóún lun tadímurejan ában würi lídan jadámurin affínetiña.

³⁶Ánjaün magúnda láu nerérun, lúnti jasúbudiruni luágu máma lan júma lagúmesera Lerérun Búngiu, áni mámarügügüdün gíñe jugúya eresíbirei. ³⁷Le jarítaguabei luágu gabáfu lan lun ladímurejan Búngiu liyúmulugugiñe, o jarítagua lan luágu ru lan Sífiri Sándu ámu ubáfu lun, lúnti lasúbudiruni luágu ában lan lugúmadin Wabúreme Jesucrístu cátei le nabúrújabei jun. ³⁸Ánjein manügún lan ítara, reídeilá lídan libídiouniga láu.

³⁹ Ítara líña lubeíti nidújeñu, áfaagua jumá lun gayára lan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe, mamájara jumá lun ladímurejoun lídan dimúrei teréncha, ⁴⁰ adúgaruga jumeí sun cátei lídan lubúdubu.

Lásaarun Crístu lídaangiñe ouweni

15 Guetóti nidújeñu, buséntina lun jarítangun luágu ugánu lé meja apúrichija náalibei jun luágu Jesucrístu le Wasálbaragüle. Niján ugánu ligía le jerésibirubei, le gíñe ídaanbei derégüdagu lan jaffínen. ² Sálbatün gíñe lun sun dan ladúga jaffínen luágu ugánu le, ánjein jafálara le uágubei napúrichija jun, ánjein gíñe láu lubeí jinárün jaffínera.

³ Furúmiñeti cátei, arúfudaja náali le furéndeí náalibei luágu Wasálbaragüle jun, luágu jilá lan Crístu luágu waffigoun, queísi taríñaguni Lerérün Búngiu luágu lúnti lan lasúseredun. ⁴ Lárigiñe meja loúnwen, ába labunún, ába lásaarun lídaangiñe ouweni luágu lúriüwan wéyu queísi taríñaguni Lerérün Búngiu luágu le lúnbei lasúseredun. ⁵ Ligía larúfudagun lúngua lun Pédro, lárigiñe, ába larúfudagun lúngua joun jíbiri apóstolugu. ⁶ Lárigiñe, ába larúfudagun lúngua joun sügú jáu seíngü-san affíñetiña ja oúndarañubaña lídan ában, áni añájeingua sarágu jádaangiñe, wínwangiña chülú lúmoun dán le, ja jíbiri, jilágu. ⁷ Lárigiñe, ában larúfudagun lúngua lun Jacóbo, lárigiñe, joun sun apóstolugu.

⁸ Agúmujoúni, járigiñe súnigubei, ába gíñe larúfudagun lúngua nun, láu sun ítara níña lan quei ában le agúriajóuti lídan ában igáburi le múaraanti, ⁹ lugúndun áu lan ni cátatimáabei jádan apóstolugu, madúnatina ni lun nanügún quei apóstolu, lugúndun ebaaja numútiña méja tílana lilígilisin Búngiu. ¹⁰ Áu le áubei guetó lugúndun lareídun Búngiu nun, áni merédeti lareíni nun

maságarunga ni cáta buíti nídaangiñe, lubáragiñe líra, ñadágimeinjaadina sügú jáu jíbiri apóstolugu, láu sun máma lan áu ñadágimeinbei, Búngiu le núbabei láu lareíni, ligía ñadágimeinbei nídaangiñe. ¹¹ Mebéresentina ca lántima ñadágimeinjañabaña, jagía lan o áu lan, niján ugánu le wapúrichijabei luágu lásaarun Crístu lídaangiñe ouweni, áni niján gíñe uágubei jaffínera.

Jásaarun jiláaña lídaangiñe ouweni

¹² Queísi wapúrichijan luágu saráali lan Jesucrístu lídaangiñe ouweni, ába jerésibiruni, çída líñáti añájein lubeí jídaangiñe aríñagatiña luágu másaarun jamá jíbiri jiláaña? ¹³ Ánjein másaarun jabei jíbiri jiláaña, másaarunti lubeí gíñe Crístu lídaangiñe ouweni, ¹⁴ áni ánjeinti másaarun lubeí Crístu lídaangiñe ouweni, málati ugánu le wapúrichijabei luágu asálbaruni, málati gíñe affíñeni le juágubei. ¹⁵ Ánjein ítara líña lubeí, waríñaguña iyéeni luágu Búngiu, lugúndun aríñagaadiwa lan luágu sarágüda láani Búngiu Crístu lídaangiñe ouweni, ánjein máma lubeí inárüni luágu sará jamá jiláaña, máma gíñe inárüni luágu sarágüda láani Búngiu Crístu lídaangiñe ouweni. ¹⁶ Lugúndun ánjein másaarun jabei jiláaña, ni Crístu, másaarunti gíñe lídaangiñe ouweni, ¹⁷ áni ánjeinti jiláñugili lubeí Crístu, mesériwinti jaffínen lun ni cáta, lídaangidün jiffigoun ligíbugiñe Búngiu. ¹⁸ Áni ánjein ítara líña lubeí, féridiñu jáña gíñe ja ouwegubaña láu jaffínen luágu Crístu. ¹⁹ Ánjein lúntirügü lubeí ibágari le weménigi luágu Crístu, fugiábu wagía jádaangiñe súnigubei!

²⁰ Le inárünitibei, saráti Crístu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun, ligía furúmiñetibei ásaaruti lídaangiñe ouweni lun moúnwendügüyaali lan, áni ítara lúba jásaarun sun lánigu.

²¹ Ítara quei lídaangiñe lan ában wügúri lagúmesera oúweni uboúagu, lídaangiñe gñe ában wügúri lagúmesera jásaarun jiláaña. ²² Ítara quei jóúwegun súnqubei ladúga lídaangiñe lan Adán jayábin, ítara lubá gñe gabágaríya jamá súnqubei lárígiñe oúweni ladúga lánigu jamá Crístu. ²³ Lúnti lásaarun cáda ában lídan lidáani. furúmiñeti meja ásaaruti, Crístu, lárígiñeme, dánme le lagríbudun Crístu uboúagun, ligame jásaarun lánigu lídaangiñe oúweni. ²⁴ Ligíabati líabin lagúmchagüle sun cátei, ábame lagúnrinchaguni Crístu sun líbiri luwúyeri arúejani, ubáfu, lúma érei le uboúagubei, ábame ledéregeruni arúejani lun Búngiu Úguchili. ²⁵ Larúejaba Crístu daríme gáñeigüda láali Búngiu wuríbu lun jawágu sun láganiñu, ²⁶ oúweni, ligíaba lagúmujoún ágani agúnrinchawagúti. ²⁷ Rúlaali Búngiu sun cátei lábugiñoun lubáfu Crístu, dan le taríñagun Lerérun Búngiu luágu rúa lan sun cátei lábugiñoun lubáfu, subúdiwati luágu úa lan Búngiu lábugiñe lubáfu, lugúndun Búngiu íchugubalin sun cátei lábu lubáfu Crístu. ²⁸ Dánmeti le reídeijali sun sun cátei lábugiñe lubáfu Crístu, ábame leréderun Crístu, le Liraú Búngiu, lábugiñe lubáfu Búngiu, le íchugubalin sun cátei lábugiñoun lubáfu Crístu. Búngiurügüba urúei, le Súnti Gabáfu.

²⁹ Añájein jídaangiñe, abásterutiña jewéñegua ja oúwetiña mabásterunga. ¿Cámegi jadúgei lira? Ánjein másaarun jabeí jiláaña, ¿cámegi ju lan jabásterun jewéñegua?

³⁰ Ánjein siñá jásaarun jiláaña, málati wapúrichijan súnwandan lúnrgü wéibaajoún lueígiñe. ³¹ Ságü wéyu yaráfa wamá lun woúnwen, inárúnti líra nidújeñu, queísi ugúndani le nasándirubei juágu queísi affñetiña luágu Wabúreme Jesucrístu.

³² Ageíndaguatiña wügúriña ja ítaraña quei anímaalugu janárimetiña ya Éfeso núma, ladúga mínsiñe lan cátei le napúrichijabei joun, ¿cági nagáñeirubei láu líra? Ánjein jamúga inárúni lubeí luágu úabei lan ibágari lárígiñe oúweni, richátíña jamúga ja aríñagubaña. “Jóúwama, guráwama, lugúndun jarúga woúwegua.”

³³ Mayeedúa jumá. Aríñawagúati. “Féridigüda jamúti jagúbüri umádagu lubuídun igáburí.” Inárúni líra. ³⁴ Darígua jumá júngua, giríbu jumá lun ában ibágari le surúti, mafígouja jumá. Añájein jídaangiñe, ibídiñeti Búngiu joun. Nariñaguñein le lun janúgün busíganu.

Ída lúba ligáburí jásaarun jiláaña

³⁵ Fágua níjeinbei álügüdjajati. “¿Ída lúbasan ligáburí jásaarun jiláaña? ¿Cábasan luwúyeri úgubu jawágu?”

³⁶ Libídiouniga láu álügüdjajani líra. Dan le labunún ában ílaü, gásu lañáladun lábugiñe múa furúmiñe lubá gayára lan laboúchun. ³⁷ Máma nádü le lúnbei lájüchün abunúbei, ílaü abunúbei, furúmiegüarügü le luwúyeribe. ³⁸ Lárígiñe labunúniwa, jilá ligía, ába líchuguni Búngiu úgubu le labúseerubei luágu ílaü ligía, ába líchuguni úgubu le lúnbei cáda ílaü. ³⁹ Máma ában lábu sun úgubu, ámu luwúyeri jágubu gürgía, ámu jágubu anímaalú, ámu jágubu dunúru, ámu jágubu úduraü. ⁴⁰ Níjein gñe buri cátei siéluna queísi wéyu, játi, warúguma, queísgubeirügü níjein lan uboúaguna, ámu lubuídunmeraü buri le siéluna lueí le uboúaguna. ⁴¹ Ámu larúni wéyu lueí larúni játi, ámu gñe jarúni warúguma, áni jádaanguanarügü warúguma, ámuñegueinarügü jarúni jawáriuagua. ⁴² Ítara líña gñe lídan jásaarun jiláaña, ámubei jágubu, labunúa ában úgubu le gañáladaditi, lásaarame le moúnwenjali. ⁴³ Labunúa

ában úgubu le mabuídunjali, lásaarame ában le buídumeraüti. Labunúa ában úgubu le débiliti, lásaarame ában le jéreti. ⁴⁴Labunúa ában úgubu le idaanbei wabágarida ya ubouágu, lásaarame ában úgubu le idaanbei wabágarida yágüta siélu. Ánjein ibíja wabeí wágubu lánina ubouú, wibíjibeí gíñe wágubu lánina siélu.

⁴⁵Ítara líña taríñagun Lerérun Búngiu. “Adán le furúmiñeti wügúri, ában meja wügúri wínwanti”, ánjeinti Crístu, le gíribeí gíñe lagúmujoún Adán, ában espíritu ligía le íchugubei ibágari. ⁴⁶Furúmiñe ibíja wamúti ibágari le ubouáguna, láriginé, ábame wibíjini ibágari le lánina siélu. ⁴⁷Lé meja furúmiñeti wügúri le adügúbeí láu múa, ubouáguna meja, libíaman wügúri le Wabúreme Jesucrístu, siéluna. ⁴⁸Sun gürígia ubouágu ítara líña jágubu quei lúgubu Adán le adügúbeí láu múa, sun lánigu Crístu, jabíjuba jágubu quei lúgubu Crístu, le siélunabei. ⁴⁹Wágubu guetó, líbe lúgubu Adán, le lánina ubouú, lachúlürüba wéyu lun wibíjin ámu luwúyeri úgubu líbe lúgubu Crístu, le lánina siélu.

⁵⁰Le naríñagubei, nidújeñu, luágu siñá lan jebélurun gürígia láu jágubu le ubouáguna lídoun larúeijan Búngiu siélu, lugúndun cátei le goúwedadibeí siñáti gabára lan lídan fulásu le ñí lubei úa lan ouweni. ⁵¹Buséntina lun jasúbudiruni cátei lé meja arámudaguabei le. Máu sun lánigu Crístu lun jóweguba lan, jasáansirawagúba súngebéi, ánjein wíwngiña lubeí dánme lagíribudun Jesúsú o jiláaña lan, ⁵²lídan murúsun óra, furése furése quei ában léfegechun lúma lámurudun águu, dánme le lagaambúniwa lumálali fídu, le liseíni lagúmujoún sun cátei. Línwiruba fídu, ábame jásaarun lánigu Crístu ja jiláañabaña lun moúnwendügüyaaña

lan, ja moúnwengiñabaña, ábame jasáansirawagún lídan méme óra ligía. ⁵³Wágubu le wawágubei le gayáraabei lañáladun, lasáansiraguba lídoun ában luwúyeri le siñábeí lañáladun, wágubu le goúwedadibeí, lasáansiraguba lídoun le moúwedadibeí. ⁵⁴Dánme le sáansiguaali wágubu le goúwedadibeí lídoun le moúwedadibeí, ábamei lagúnfulirun le búruwañubei tídan Lerérun Búngiu. “Gumúja lubáfu ouweni, féridilá wuríbu. ⁵⁵Oúweni, ¿jigeígi bubáfu lun bagúmuchaguagüdüniwa? ¿Jigeígi agáñeiruni lé nege lúnbeí badügüni?” ⁵⁶Figou lébunabei ouweni, áni binádu lilúrudun Moisés, ligía arúfudubalin woun cátei lan figoubeí lun wayúmajani. ⁵⁷Teínqui wáña lun Búngiu luágu lagáñeiragüdüniwa luágu sún buri cátei le, láu lubáfu Wabúreme Jesucrístu.

⁵⁸Ligía lubeíti nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara méme jumá derégüdagu lídan jafíñen, meréderagunga, ñadágimein súnwandan, gánwoun gueñarügü lídan luwádigimari Wabúreme, lugúndun subúdi jumúti luágu máma lan luágu ni cáta jadúgei wadágimanu le jadügübeí lídan ában lúma Wabúreme Jesucrístu.

Loúndarún seínsu joun idújeñu lueígiñe Jesucrístu

16 Luágu loúndarún seínsu joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja gudémebaña yágüta Jerusalén, adúga jumeí quei narúfudajani tídan sun ligílisi loúbawagu Galácia. ²Ságü wéyu dimáasu, cáda ában jídaangiñe lúnti ladíreirun murúsun lídaangiñe le lagáñeirubei, ábame lareíduni lun dánme lan nachúlürün, merédedünme oundaragua seínsu. ³Dánmeti le nachúlürün, nouñajabaña gürígia ja janúadajabaña ubúrugú Jerusalén, ábame níchugun gárada joun lun

janúgüni seínsu le jóundarubei joun wadújeñu ja ñíbaña. ⁴Ánjein gíne lun lubei nídin, jóudiba núma.

Laráansejan Páblo lubá luweíyasun

⁵Lídan nuweíyasun, násügürüba loúbawagugiñe Macedónia lun neréderun átiri wéyu ñi, nachúlürüba lubeiti ubúругu Corínto lárigiñe. ⁶Fágua neréderagun júma átiri dan, o násügürüni lan sun juyáabun ñi, gayáaraabeiti jíderagunina lídan nuweíyasun léme ñíjin lumúti nídin lárigiñe nebélujan júmoun. ⁷Mabúseerúntina chúlúguarügü nan aríjaün, buséntina neréderagun átiri dan júma, ánjein busén Wabúreme. ⁸Neréderuba ya ubúругu Éfeso darí luwéyuri Pentecostés, ⁹lugúndun níjein ában oúnwenbun cháansi nuágu lun nadímurejan luágu Wabúreme Jesucrístu ya, áni buídubei lanúgün. Añájein gíne gíbetiña gürígia mabúseerúntiña lun nuwádigimaridun luágu Wabúreme ya, ligía siñábei lubei nígiruni Éfeso guetó.

¹⁰Dánme le lachúlürün Timotéo, jóúcha jumá lun gúnda lan jagánagua, lun úa lan sarágu samínaü luágu, lugúndun luwádigimariña luágu Wabúreme Jesucrístu queísi áu. ¹¹Manúga jumeí quei ni cáta. Dánme le gumúlaali lidáani júma, jíderagueime lun gayára lan lagíribudun númoun láu ában ugúndani tídan lanígi luágu lubuídun lidáani júma. Nagúrabajañein ya Éfeso jáu sun jíbiri wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja lúnbaña jayábin úara lúma.

¹²Ayúmuraguatina yebe lun Apólos lun lídin jáma jíbiri wadújeñu aríjaün, jénreenguti lídin guetó, lídiba dánme le gayára lan.

Lagúmujoún buri mábugaü

¹³Ítara méme jumá agágudañu, toúniñiñu lueí cátei le jamúga gayáaraabei ladíñurunün lueí lubuídun úma le gádaanbalün, derégüdagu jumá lídan jaffñen. Agáburida jumá quei wügúriña ja awáanserubaña lídan le inárüniñe, manúfudeiga, jére jumá, gáñei jumámuga luágu wurfbani. ¹⁴Sun cátei le jadúgübei, adúga jumeí láu ínsiñejabuni.

¹⁵Nidújeñu, subúdi jumúti luágu Estéfnas lan jáma sun tílana lúban furúmiñebaña loúbawagua Acáya ígirutiña binádu jagáburi lun jerésibiruni Crístu, luágu gíne derégeguaaña lan jóungua lun jesériwidun joun wadújeñu lídan affñeni lídan furúmieguarügü cátei le jayáraati. ¹⁶Buséntina lubeiti lun gíne jíchaagun júngua joun, lúma joun sun ja ídejabaña, ñadágimein jagía ítara. ¹⁷Gúndaatina láu jayábin Estéfnas, Fortunáto, lúma Acáico ñájoun. Weíriñajati nisáminan juágu, áni siñáti jíábin sun jugúya, ¹⁸ába jíchugun wügúriña jagía gurásu nun láu janúgün ugánu nun juágu. Affñetina luágu janúgüba lan gíne gurásu jámagiñe luágu jadímurejan jun nuágu. Lúnti jeteñgiruni Búngiu jawágu gürígia ítaratiña.

¹⁹Mábuga jáña tílana ligílisi buri to loúbawaguboun Ásia jun. Mábuga jáña gíne Aquíla túma Priscíla jáma sun ja óundaragubaña jábiñe jun, queísi affñetiña luágu Crístu. ²⁰Mábuga jáña sun idújeñu ja yábaña jun. Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

²¹Áu Páblo, noúnajañein mábugaü le jun le nabúrújabei láu nújabu lúma nilétüran.

²²Le mínsiñejabuti lun Wabúreme Jesucrístu, reídeilá lábugiñe líñaragun Búngiu. ¡Giríbubá furése ubouágun, Wabúreme!

²³Binílaün Wabúreme Jesucrístu.
²⁴Oúnaja numúti nínsiñejabu lídan Jesucrístu jun, sun jugúya. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO JOUN CORÍNTONA

Abúsuraguni

1 Áu Páblo, ában láni Jesucrístu apóstolu áu, láu lugúndan Búngiu, ában le loúnajabei lun napúrichijani ugánu luáguti asálbaruni. Úara lúma Timotéo, le wadúje lueígiñe Jesucrístu, nabúrújañoun gárada to jun, jugúra le tflanabei ligílisi to ubúruguboun Corínto, lúma joun sun lánigu Búngiu ja loúbawagubaña Acáya. ²Resíbi jumá abíniruni lúma darángilau lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Lasúfurirun Páblo

³Úati quei Búngiu, le Lúguchibe Wabúreme Jesucrístu! Ligía Wáguchibe le gudémjabubei woun, aráanseñu líña lun líchugun gurásu woun furúmieguaarügü óra. ⁴Rúti gurásu woun lídan sun wasúfurirun, lun gíñe gayára lan wafúnrendeirun lúmagiñe ída lúba lan gayára lan wíchugun gurásu joun ámu ja asúfurirubaña, lídan méme luwúyeri igáburi le líchugubei woun. ⁵Lugúndun ítara quei luwefrin wasúfurirun luágu líri Crístu, ítara gíñe werésibirun ában oúnwenbun gurásu lúmagiñe. ⁶Ligía lébubei wasúfurirun, lun gagúraasun jumá, sálba jugúyame, resíbitiwa gurásu lúmagiñe Búngiu lun gíñe gayára lan jerésibirun gurásu wámagiñe, subúdi jumeíme Wasálbaragüle. Ítara lúba gayára lan jawánduni líbe asúfuriruni le wawándubei, láu gurásu. ⁷Derégüdati wafíñen juágu luágu jasígiramémeba lan derébuguñu lídan jafíñen, láu sun weíri lan jasúfurirun. Subúsi woun luágu láu sun lan jasúfurirun luágu líri Crístu quei sí wasúfurirun, jerésibiruba

lan gíñe gurásu lúmagiñe Búngiu queísigubeirügü werésibiruni.

⁸Nidújeñu, buséntiwa lun jasúbudirun luágu sarágu lénreengúnga le wasúfurirubei loúbawagu Ásia. Deréti ouchwagúni ligía, darí yebe lun méreediwa lan lun wawánduni láu wáni woúngua. Jarítaguatiwa yebe luágu woúweguba lán meja lubáragiñe wáfuridun nígiñe. ⁹Sandíguaadiwa yebe woúngua quei sí gurígia ja sádiwaaña lun joúnwen. Wel, lasúseredunbei líra lun wafúnrendeirun lídaangiñe lun weménigidun luágu Búngiu le gabáfubei lun lásaaragüdúniña jiláña, máma lun wawoúgua lan weménigida. ¹⁰Séfu lumútiwa Búngiu dán buri meja ligía le yaráfa wabeí lun woúnwen, áni leséfuramemeñadiwa lídaangiñe lénreengúnga le gádaanbaliwa guetó, áni rúwamaali weménigi luágu, luágu leséfuramémebadiwa lan, ¹¹ánjawa jíderagua láu jayúmuragun lun Búngiu wawágu. Áni ánjaña ayúmuragua sarágu gurígia wawágu lun Búngiu, sarágubaña íchugutiña eteíngiruni lun Búngiu luágu fuleísei lániwa láu leséfuruniwa.

Ca lan uágu lasáansiraguei Páblo larítangun luágu luweíyasun ubúrugun Corínto

¹²Níjein ában cátei agúndaaragüdútiwa. larinágun warítangun woun luágu gagáburi wamá ában igáburi jarúmati, furáangu, ya uboúagu, jagánaguatima. Íderagua láadiwa Búngiu láu lareíni lun buídu lan wagáburidun ítara, madúgúntiwa ni cátei láu lichú wáu guánarügü. ¹³Lídan le wabúrújanbei jun tídan wagáradan, úati ni cáta arámudaguati ñi le jásiñerun alíja o gunfaráanda. ¹⁴Guetó subúdiraújadün luágu gayára lan jagúndaaragun wáu quei jumáesturungu, chúlú lámuga wéyu lun

gayáraabei lan jasándiragun júngua buídu buídu láu ugúndani wawágu, ítara quei wagía juágu lídaanme wéyu le lagribudagüle Jesucristu ubouágun.

¹⁵Queísi méja affíne nubeí luágu gúnda jumá wáu queísi láni Crístu apóstolugu jun, jarítaguatina yebe meja nídin aríjaün furúmiñe, lun nagúndaaragüdünün láu bisída nánün bián weíyaasu— ¹⁶jarítagutiná yebe nachúlaagun aríjaün lídan nuweíyasun Macedónioun, dan jamúga le nagribudun Macedóniagiñe, ábaya jamúga nachúlaagun aríjaün. Ítara líña jamúga gayára lan jíderagunina lun nasígiruni nuweíyasun Judéoun. ¹⁷Madúgün numúti. ¿Jálügüdaguñasan júngua ca lan ueígiñe madúgün nubálin? ¿Masáminarun numúti funásan quei lubúdubu dan lé meja naríñagubei jun luágu nadúgübei lan cátei le? ¿Jarítaguatün luágu ítara níña lan queísi lirájüñü ubou ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu jerérun? ¹⁸Geféenti Búngiu luágu maríñagun wamá ában cátei jun magúnfulirunga wagía láu. ¹⁹Sun wagía—Silváno, Timotéo, áu—apúrichijatiwa jun luágu Jesucristu, le Liraú Búngiu. Áni mítaraanti Crístu quei güriúa ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu jerérun, Crístu, súnwandan ladúgüni le laríñagubei. ²⁰Gúnfuli lumúti Crístu sun lidáradun Búngiu jáma lánigu, woun. Ligía lébubei dan lan le lásurun wadímurejan lúma Búngiu luágu luweírigan, ayúmuragua wagía lun, ába waríñagun “ítaralá” lun warúfuduni waffínerun luágu ladügúwaba lan lídan líri Jesucristu. ²¹Búngiu adúgübei lun derégüdagu wamá, wagía júma, lídan waffínen luágu Jesucristu, ligía anúadajabaliwa lun wesériwidun lun. ²²Rúlaali Sífiri Sándu wádoun lun larúfuduni luágu lánigu wamá. Sífiri

Sándu le wádaanbei, ligía queísibeí lasúbudiraja le lúnbei werésibiruni queísi lánigu Búngiu. Queísi ítara líña lubeí, ¿gayáraati funásan ítara wamá queísi güriúa ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu? Siñáti.

²³Mídingidina Corínto aríjaün luágu nuweíyasun ñájoun Macedónioun queí yebe narítaguni lugúndunrügü mabúseerun nan nírudaguagüdünün láu ában ébechuni, geféenti Búngiu luágu líra. Ánjein máma lubeí líña, aráansetina lun noúnabun láu nibágari guánarügü. ²⁴Máma jamúgatia wabúseeruña waríñagun jun. “Nijánba jaffínera”, derégüdaguadün lídan jaffínen, busénrügütiwa wíderagunün lúntima lagánwoundun jagúndaarun.

2 Ligía mídynya nubeí bisídaün lun nírudaguagüdünün. ²Lugúndun ¿ída lubásan gayára lan jamúga nagúndaarun lárigiñe níchuguni íruni joun güriúa ja agúndaaraguagüdübalina? Siñáti jamúga. ³Ligía nabúrújanbei jun ítara, lun gayára lan jaráanseruni cátei le mégeibeí jídaangua lubáragiñe nachúlürün júmoun, dánme lámuga nachúlürün, mibíjin námuga íruni júmágiñe, jugúya le lúnbei nibíjin ugúndani júmágiñe. Subúdi numúti luágu láu lan jamúga nasándirun ugúndani, jasándiruña lan jamúga gíñe ugúndani. ⁴Dán meja le nabúrújanbarun gárada tugúya jun, weíríti meja nidíjeri juágu darí lun nayájun lídan le nabúrújabarun. Máma meja lun nírudaguagüdünün nabúrújoun jun ítara, nabúrújanun lun jasúbudiruni luweírín nínsiñejabu jun.

Ferúdon lun lé meja affigounjabei

⁵Le rújaliabei íruni láu luríban leménerun, máma rügüñein nun líchiga íruni, rúlumuti gíñe jun lídan ában luwúyeri. Naríñagunbei “lídan ában luwúyeri” lun maweírín lan

naweíridaguagüdüni jun. ⁶ Abeíchuni lé meja jariñagubei lídan jadámurin lun líchugúniwa luágu gürígia ligía, buídurügaali. ⁷ Guetó, lúnti ferúduna jumáni, ru jugúyame gurásu lun lueí ladúgün sarágu íruni wuríbati lun. ⁸ Ligía nayúmragunbei jun lúnya jarífuduni jínsiñejabu lun. ⁹ Abúrújatina jun luágu cátei le lun gñe nasúbudiruni ánjein aráanse jubeí lun jadúgüni le nubesbei jun. ¹⁰ Guetóti, le únti ferúduna jumá furúmieguarügü cátei, ferúduna nubeí gñe, ánjein gñe níjein lubeí cátei le lúnti ferúduna náni gürígia ligía luágu, ferúduna numúti ligíbugiñe Crístu, jueígiñe. ¹¹ Lídan ában cátei líbe líra, mabúseerúntiwa wíchugun lúgaaru lun Máfia lun lanúgün ában gürígia le máma láni lárigoún lídoun lubáfu, subúdiwati lumáñaan Máfia buídu buídu.

Madárangilan lan larítangun Páblo ubúругu Tróas

¹² Dán meja le nachúlürünbei ubúругu Tróas lun napúrichijani ugánu luáguti Crístu, ába nibíjin ában oúnwenbun cháansi ñi lun nuwádigimaridun luágu Wabúreme. ¹³ Madárangilaanti narítangun lugúndun madári náni wadúje Títo Tróas lun nagáambun lúma juágu. Ligía nayoúragunbei joun wadújeñu ja Tróasbaña, ába nídin loúbwagun Macedónia lun nadúnragun lúma Títo ñi.

Gáñeitiwa láu lubáfu Crístu

¹⁴ Buíti lasálrin sun cátei. Teínqui wamúti Búngiu le anúgüwaliwa lídoun sun fulásu, amáhareina wagía lábugiñe lagúmadijan Wábuti Jesucrístu, le súnwandanbei lagáñeiragüdüniwa lídan sun lénreengúnga. Yúsu lumútiwa Búngiu lídan sun fulásu lun wasúbudiragüdüni ugánu luáguti Crístu, queísi lirímichúniwa líjeme cupáli. ¹⁵ Lugúndun ítara wáña quei

cupáli le lágudajabei Crístu lun Búngiu, ñúdüntiwa láu ugánu luáguti Crístu, le queíbei líjeme cupáli, joun ja lúnbaña jerésibiruni ugánu ligía lun jasálbarun, jáma gñe ja lúnbaña merésibirun jamáni ugánu ligía lun jeféridirun. ¹⁶ Joun ja merésibirunbalin ugánu ligía, ítara líña quei ában íjemeni le gáfarajati, ánjein joun ja erésibirunbalin, ítara líña quei ában arani le areídaguagüdüti. ¿Cáti gabáfubei lun lasúbudiragüdüni ugánu luáguti Crístu? ¹⁷ Wagía le loúnajabei Crístu, gabáfutiwa, ladúga mítaran wamá queísi arúfudajatiña yeétiña jagánagua, ja asáansiragubalin linárün Búngiu quei jabúseerun lun jaríjin cába lan jagáñeira lídaangiñe. Lubáragiñe líra, apúrichija wamúti Lerérun Búngiu quei lubeí, ligíbugiñe Búngiu, wagía queísi loúnajan Búngiu ja lídaanbaña ában lúma Crístu.

Ugánu luáguti iséri darádu

3 Dan le waríñaguni cátei le, ¿genége lumúti jun luágu wagúmeseruñaya lan adímureja buídu wawoúgua? ¿Ódi gásu funági warúfudun gárada jámagiñetu ámu mútu jun to adímurejatu luágu lubuídun wagáburi lun gayára lan jerésibiruníwa, o wamúriajan lan gárada júmagiñetu joun ámu mútu, quei jadúga jíbiri mútu? ² Uá, lugúndun jugúya affñetiña, ítara jíña queísi ában gárada to adímurejatu luágu lubuídun wawádigimaridun jagánagua, ítara jíña quei ában gárada to búrtüwañutu tídan wanígi, to gayáraaboun jalíjanun sun gürígia, asúbudiragüdei cátawa lan. ³ Ítara jíña queísi ában gárada to labúrújan Crístu guánarügü, to wedéregeruboun, ában gárada jugúya to abúrújóuboun láu láni Búngiu le wínwanbei Espíritu, máma láu tínta, áni tídan janígi ladúgei

Espíritu ligía wadágimanu, máma luágu dúbü.

⁴Gayáraati waríñagun luágu buídu lan wesériwidun lun Crístu ladúga wadúgüni jeméniñü luágu Búngiu lun líchuguni ubáfu woun lídaangiñe Jesucrístu. ⁵Mabáfutiwa lun ni cáta láu wáni woúngua, sun le wayáraabei adúga, lúmagiñe Búngiu liábin. ⁶Rú-jali ubáfu woun lun wesériwidun lun láu wasúbudiragüdüni iséri lidáradun jáma güri-gia lun jasálbarun. Iséri darádu ligía, mítaraanti quei lé meja binádu, lé meja lánina lúrudu búrúwati le lún-bei lagúnfulirúniwa láu, lánina ában ibá-gari le erésibirúti lúmagiñe Sífiri Sándu. Lúrudu ligía, le lilúrudun Moisés, arú-fudarügü lumúti wafígoun ligíbugiñe Búngiu, figóu ligía, ouweni lafáyeijabei. Ánjeinti Sífiri Sándu, rúti ibá-gari joun sun ja ánjabaña lun.

⁷Lilúrudun Moisés le, abúrújouáti luágu dúbü. Dan le lerésibirubalin lúrudu ligía lúmagiñe Búngiu lun líchuguni joun Israelítagu, nñein ában oúnwenbun larúgounga lúmagiñeti Búngiu ligíbuagu darí lun siñá lán meja jariaguni güri-gia jagía ligíbu Moisés, lugúndun weíríti lámiridun ligíbu. Láu sun líra, ába éñegucheina lan larúgounga ligía murúsun murúsun. Ánjein láu lubeí sarágu uweíríguni liábin lúrudu ligía le asíadijabei güri-gia lun ouweni, ⁸weírítimaati luweírígün ugánu le lanúgübei Sífiri Sándu woun luágu Wasálbaragüle! ⁹Ánjein weíri lubeí luweírígün meja lúrudu le esériwidubei lun larúfuduni wadúnrun ligíbugiñe Búngiu woun, weírítimaati luweírígün ugánu luágu Wasálbaragüle le adúgübalíwa richá-gua ligíbugiñe Búngiu! ¹⁰Ni cáta luweírígün lilúrudun Moisés ligíbugiñe luweírígün Wasálbaragüle. ¹¹Ánjeinti weírígü lubeí meja darádu le lúnbei ladúrarun murúsunrügü dan, weírítimaati

luweírígün darádu le lúnbei ladúrarun lun sun dan.

¹²Ladúga nñein lan eménigini le wawágu, luágu siñá lan leféridiruni ugánu luáguti Crístu luweírígün, wapúrichijánbei furáangu. ¹³Madúgüintiwa quei meja Moisés, adáuragua láu ligíbu táu ában bélu lun maríjin jamáni Israelítagu léñeguchun larúgounga ligía le siñábei ladúrarun, marámudaguntiwa láu ugánu lánina wasálbarun ni murúsun. ¹⁴Derétu janígi Israelítagu jagía lun laníchigu lilúrudun Moisés joun, queísigubeirügü jamúga núrein lan bélu darúgu láu jasáminan. Íbini guetó, dan le jalíijan tídaangiñe líburu to lilúrudun Moisés, bélu méme tugúya to luáguboun jasáminan, mígirun tumútiña lun gunfaráanda jamáni laníchigu binádu lidáradun Búngiu joun, siñáti jasúbudiruni luágu gúnfuliwa lan sun laníchigu binádu darádu ligía lídan Crístu le Wasálbaragüle. ¹⁵Chülú lúmoun dan le, dan le jalíijanun líburu buri to labúrújaboun Moisés, darúguatu ában bélu láu jachúgü lueí gunfaráanda jamá. ¹⁶Ánjeinti dan le lígiruni ában güri-gia binádu ligáburi lun leíbugun lúma Crístu, ába tagídarún bélu tugúya lueí. ¹⁷Wabúreme Crístu, ligía Espíritu le íchugubei ibá-gari. Láu Espíritu ligía (le méme Sífiri Sándu) wádan, sálbatiwa, máfaagunga wagía lun wagúnfulirun láu lilúrudun Moisés. ¹⁸Ligía sun lubeí wagía afñetiña luágu Crístu, gidáwaaru bélu lueí wasáminan, subúdi wamúti Crístu furáangu, láu sun luweírígün. Ítara wáña quei ában isúbusein to arúfudubalin luweírígün Wabúreme Crístu, áni láu wasígirun íchigei warítagun luágün, sáansiguagüda lumútiwa láni Espíritu murúsun murúsun lun ítara wamá quei ligía.

4 Máburujalá lubeíti warúna,
lugúndun rúlaali Búngiu

wadágimanu le lábun waríajaan, láu lareíni. ²Mayúsuruntiwa íbíbuni lun wafñeragüdúiniña gürígia luágu Crístu, rúwamuti wanágun luágun cátei le adügúbei arámudaguariügü, le nibúsi-garídünabei. Masáansiragun wameí Lerérun Búngiu, inárüni rügúñein waríñaga. Ítara líña jasúbudiruni sun gürígia cátawa lan ligfbugiñe Búngiu. ³Ánjein mafúraangun lubeí werérun luáguti Wasálbaragüle, jóun rügúñein ja lúnbaña jeféridirun mafúraangun lan. ⁴Quei mafñen jabeí luágu werérun, darúlaali Máfia, le lubúngiutebei ubou le, jarjijn lun siñá lan larúgoungadagüdüni ugánu luáguti Crístu le weírigubei, le liyáwabei Búngiu wínwanti, jasáminan. ⁵Dan le wapúrichijanbei, máma wawouúgua wapúrichija, luágu Jesucrístu wapúrichija, queísi Wabúreme, waríñagati wawouúgua luágu esériwidutiñarügü lan wagía jun, luágu wínsiñejabu lun Jesúsu. ⁶Lugúndun Búngiu, le méme íchugubalin lámpu siélu lun lagídarúniwa lubúriga, ligía gíne adúnraaguagüdúbalin lilámpun tídan wanígi, lun gayáraabei lan wasúbudiruni luweírigun Búngiu le warjibeí lídan Jesucrístu.

Abágariduni láu eménigi luágu Búngiu

⁷Larúgounga le wibíjubei luágu luweírigun Búngiu le lídaanbei Crístu, ítara líña quei ában irisini woun. Barú wamuti irisini ligía lídan fugiábu wágubu, le ítarabei quei ában souúderu, lun larijiniwa luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin ouñwenbun ubáfu le wawágubei, máma wámagiñe. ⁸Ítara, láu sun sáfuri wamá sun luwúyeri lénreengúnga, súnwandan larúfudun Búngiu ában úma woun lun wáfuridun lídaangiñe furúmieguarügü lénreengúnga.

Níjein dan, weíriti wadíjeri luágu cába lan wadúga, máburujaanti warúna, lugúndun íderagua lániwa Búngiu. ⁹Eíbaajouátiwa, mígirun lumútiwa Búngiu joun wáganiñu. Gayáraati jájuchuruniwa, ígira jamáwa múarugu quei jiláaña, siñáti jagúmuchaguagüdúniwa. ¹⁰Le ñílumuti wouúdin, buséntiña wáganiñu jáfaraguniwa jilágubei queí jáfaruni láganiñu Jesúsu jilágubei. Lúnti ítara lúba lan lun gayáraabei lan larijiniwa lubáfu Crístu le wínwanbei wádaangiñe. ¹¹Wagía, sun awánja lan abágarida, yaráfañu wáña lun wouñwen furúmieguarügü wéyu lueígiñe Jesúsu, lun gayára lan larijiniwa libágarí Jesúsu wádaangiñe. ¹²Ítara líña lubeíti, láu yaráfañu wamá lun ouweni lun wíchuguni ugánu jun luágu Wasálbaragüle, resíbi jumúti íbágarí magúmuchaditi.

¹³Laríñajare David tídan Lerérun Búngiu. “Affñetina, ligía nadímurejánbei”, ítara giñéti affñetiwa luágu Búngiu láu méme ligáburi affñeni le meja luágubei David. Ligía wapúrichijánbei luágu. ¹⁴Lugúndun subúdi wamúti luágu Búngiu lan le ásaaragüdúbalin Jesúsu lídaangiñe ouweni, lásaaragüdúbalíwa lan gíne lúnya wabágaridun, úara lúma Jesúsu, ábame lanúgúniwa úara júma ligfbugiñoun. ¹⁵Luágu jáni fuleísei nasúfurirei sun cátei lun gayára lan jagfbedun ja ánjarubaña lun lareíni Búngiu joun, gíbe jamámuga gíne íchugutiña eteingiruni lun luágu lareíni. Ítara lúba iñurúañu lan líri Búngiu.

¹⁶Ligía máburujan lubeí warúna. Oúwedeina líña wágubu murúsun murúsun, wawáni, tedébuguduña ságü wéyu. ¹⁷Ni cáta le wasúfurirubei lídan íbágarí le, lídan le wasáminarun luágu ouñwenbun ugúndani le lúnbei wibíjini yágüta siélu dánme le ñi

wamá lúma Crístu lídan luweírigin. Maweírinti lidáni wasúfurirun woun ya uboúagu dan le wasáminarun luágu lúntibeí lan dan magúmuchaditi wagúndan siélu. ¹⁸Marítaguntiwa sarágu luágu cátei lánina uboú le, ladúga murúsuraü lan dan ladúrarun. Le uágubei wíchigei warítangun, luágu cátei lánina siélu, ladúga cátei ligía, lúnbei sun dan ladúrarun.

5 Subúdi wamúti lubeíti luágu gayára lan woúnwen lubáragiñe lagíríbudun Jesucrístu uboúangun, gayáraati loúnwen wágubu quei teíguadun ában múna weíyaaru. Ánjein asúsereda, subúdi wamúti luágu aráanseeli lan Búngiu lun líchugun ában iséri úgubu woun lun wabágaridun láu, siélu, lun sun dan. Úgubume ligía, mámabei lánina uboú quei ában múna adügútu láu újabu, ábanbei úgubu lánina siélu. ²Buchá wawágu láu úgubu le wawágubei guetó, buséntiwa jamúga tadáurawagún wawáni láu iséri wágubu le lánina siélu. ³Láume iséri úgubu ligía wawágu, mítaranbádiwa quei uwáni to úati úgubu táu. ⁴Sun awánja lan abágarida láu úgubu le wawágubei, darítiwa mégeiti luágu, sandígua wagía woúngua láu idíjeri. Máma jamúga wabúseeruña woúnwen lun weréderun quei uwáni úouga úgubu táu, le wabúseerubei, lun lasáansiragun wágubu le gagúmuchadibeí furése furése lídoun wágubu le magúmuchadibeí, moúnwenga wagía. ⁵Búngiu aráanserubaliwa lun gabágari wamá le magúmuchaditi, áni rúlaali Sífiri Sándu woun queísi larúfudajan luágu ítara lúba lan.

⁶Gúndaatiwa lubeíti súnwandan, láu sun subúdi wamá luágu sun lan awánjagua lan uboúagu abágarida lídan wágubu, boúgudiñadiwa lan tueí wában yágüta siélu, máma lan lúmañadiwa Wabúreme. ⁷Ya uboúagu,

siñáti waríjini Crístu, gayáraarügüti waffínerun luágu. ⁸Gúndaatiwa láu furúmieguaügü cátei le gádaanbaliwa, láu sun jamúga jímein wamáni lun wígiruni ibágari le ya uboúagu lun woúdin agánawa lúma Wabúreme Jesucrístu siélu. ⁹Ligía wáfaangunbei lun wadúgiini lugúndan Wabúreme súnwandan, ya wagía yebe uboúagu, yágüta wagía yebe siélu. ¹⁰Lugúndun sun wagía, waráramuba ligíbugiñe Crístu lun werésibiruni cáda ában le lúnbei werésibiruni, según buíti o wuríbati lé meja wadúgübei dán meja le uboúagugidiwa.

Ugánu lánina darángilai

¹¹Ligía, quei subúdi wabálin lanú-fudewa lueí lagúseragüdüun Wabúreme, áfaaguatiwa lun waffíneragüdüniña sun gürgia. Subúdi láali Búngiu cátawa lan, áni agúrabatina lun gíñe subúdi jumáni. ¹²Máma wadímurejañaya buídu wawoúgua, wíchuguña ában cháansi jun lun jasándiragun júngua gúndaanu wáu, lun gayára lan jóunabuniña arúfudajatiña jagánagua ja apántajabaña luágu lubuídun jarúfudagun jóungua boúgudi jabíti, áni tídan janígi mabuíduntiña. ¹³Ánjein weíri lubeí wesériwidun lun Búngiu darí lun waríjín camá lúlüñein wáu, ladúga luweírín wínsiñejabu lun Búngiu lasúsereda. Ánjein genége lubálin luágu wesériwiduña lan lun Búngiu láu ában lidíli ichúgü, ladúga luweírín wínsiñejabu jun wadúgei. ¹⁴Mósu nesériwidun lun Crístu táu sun nanígi lárigiñe larúfuduni luweírín línsiñejabu woun láu loúnwen lídan wafúlasun súngebei. Queísigubeirügü jamúga jilá jamá sun gürgia úara lúma dán meja le loúnwenbei. ¹⁵Jiláti Crístu jawágu súngebei, lun sun lan ja ánjabaña lun jerésibiruni ibágari lídaangiñe, mámaali lámuga joun guánarügü jabágarida,

lun jabágaridun lun Crístu le ouwebei jawágu, sará ligía lídaangiñe ouweni. ¹⁶Ligía manúgiin wabei ni ában quei janúgiin lirájúñü ubouú gürígia, según bougudi jabíti. Luágu méja ában dan, barú wamuti meja Crístu quei janúgiini lirájúñü ubouú, mítaranjaali guetó. ¹⁷Le lubeiti lídaanbei ában lúma Crístu, ábanjali gürígia iséri, gumúja sun cátei le lánina binádu ligáburi, labágariduña ában iséri ibágarí lúma Crístu.

¹⁸Adúga lumúti Búngiu sun cátei le. Gáganiguatiwa meja lúma ladúga wafígoun, ába loúnajani Crístu lun lachíbuni wafígoun, gayára lámuga gamádagua wamá luma. Rúlumuti wadágimanu ligía woun lun waráandaragüdüniña sun gürígia lúma. ¹⁹Le naríñagubei, láu loúnwen Crístu lídan wafúlasun, arúfudati Búngiu ában úma woun lun gayára lan lagídarúniwa wadúnrun luágu wafígoun ligíbugiñe, gayára lámuga gamádagua wamá lúma. Oúnaja lumútiwa lun waríñaguni le joun sun gürígia. ²⁰Wayábiña lubeiti queísi wügúriña ja loúnajabaña Crístu, queísigubeirügü jamúga layúmuragun Búngiu guánarügü jun wádaangiñe. Ayúmuraguatiwa lubeiti jun lueígiñe loúbadina Crístu. aráandara jumá lúma Búngiu. ²¹Madúgünti Crístu ni ában figouú, rúlumuti Búngiu sun lidúnrun wafígoun luágoun Crístu lun láu lan lídan wamá ában lúma, lun wachúlürün abágaridei ibágarí lánina ísuruni le labúseerubei Búngiu lun wabágaridun.

6 Wagía, queísi ñadágimeintiña úara lúma Búngiu, ayúmuraguatiwa jun lun jarúfuduni láu lubuídun jigáburi luágu máma lan luágu ni cáta jerésibirei lareíni Búngiu jun. ²Laríñajare Búngiu tídan Lerérun.

Nagáambubei bagúajan nun lídan nidáani lun fuleíseijabu nan joun gürígia,

níderagubadibu lídan nuwéyuri lun nasálbarun gürígia.

Chúlújali lidáani Búngiu lun fuleíseijabu lan joun gürígia, niján buri wéyu le luwéyuribeí Búngiu lun lasálbaruniña gürígia.

³Áfaaguatiwa lun úaragua lan wagáburi lúma wapúrichijan, lueí jamúga jeréderúniwa gürígia lueí jagáambuniwa. Mabúseerúntiwa jamúga wanúgiin minébesei lun luwádigimari Búngiu láu wagáburi, ⁴busénrügütiwa warúfuduni lídan sun cátei luágu esériwidutiña lan lun Búngiu wagía, láu luweírín wagúraasun lun wawánduni asúfuriruni, mégei, lúma lénreengúnga. ⁵Bejjamaadíwa, dáüjamáwa, ínchajouátiña gürígia lun jeíbaajaníwa, jéreti wawádigimari lun Búngiu darí lun wasándirun oúnwenbun lubúcha uágu. Reídeijadiwa marúmugunga, áfaaga wagía ilámaü. ⁶Arúfuda wamúti giñe luágu esériwidutiña lan lun Búngiu wagía láu larúman wabágarí, láu lisúbudin linárün Búngiu woun, láu wagúraasun lúma wareíni, láu warúfuduni lubáfu Sífiri Sándu le wádaanbei, láu wínsiñejabu le tímatimaati, ⁷láu wáni ugánu le lánina inárüni, lúma láu lubáfu Búngiu wádan. Yúsu wamúti lárumatena lubuídun ibágarí, dándu lun woúdin jabároun wáganiñu quei lun waráramuniña dan le jayábin wabároun. ⁸Níjein dan ibíjatiwa inébesei, níjein dan anábawaguatiwa. Níjein dan adímurejóati buídu wawágu, níjein dan adímurejóati wuribati. Níjein dan, oúsera jamútiwa quei yéetiña, níjein dan quei wügúriña ja aríñagutiña inárüni. ⁹Níjein dan, oúsera jamútiwa quei ibídiñewatiña, níjein dan quei subúdiwatiña buídu, níjein dan, agúrabañu wáña lan woúnwen, awánjagua wínwanlu, ígirati Búngiu lun wasúfurirun, lun wafúnrendeirun

lídaangiñe, ¹⁰ moúnwentiwa lídaangiñe asúfuriruni ligía. Láu sun nñein lan cátei lun lírudaguagüdüniwa, nñein gñe ugúndani lúmagiñe Búngiu tídan wanígi. Láu sun gudéme wamá según uboú, aríñagatiwa joun gürígia luágu írisini inárüniti le gayáraabei jadáriruni lídan Jesucrístu, láu sun úa lan ni cáta wáma según jarítagu lánigu uboú, íbja wamúti sun cátei lídaangiñe Crístu.

¹¹ Wadújeñu Coríntona, adímurejaadina jun láu furáangu, dará náaru nanígi jun le gumúti, le luweírin jínsiñe nun. ¹² Masáansiragúnti wínsiñejabu jun, láu sun affñetina luágu sáansigua lan jínsiñejabu woun. ¹³ Ayúmuraguatina jun quei layúmuragun ában úguchili joun lirájüñü lun jínsiñejabu jumá woun le gumúti, queísi wínsiñejabu jun.

Aganoúati Búngiu wádan

¹⁴ Magámarida jumá gürígia ja maffñetiña luágu Crístu, lugúndun janúgüba ában íbágarí le múaraanti. Mamádaguati ísuruni lúma wuríbani, siñáti gñe gamádagua lan larúgounga lúma lubúriga. ¹⁵ Siñáti nñein lan úarani lídan Crístu lúma Máfia, siñáti gñe lúaradun ában affñeti luágu Crístu lúma ában le maffñeti. ¹⁶ Siñáti gadúnama jamá sándu tídan lúban Búngiu, áni lúban Búngiu le wñwanbei wagía, quei laríñagun Búngiu guánarügü.

Naganoúba jagánagua, efbuga áume jagánagua,

áuba Jabúngiute, jagíame nánigu.

¹⁷ Ligía gñe laríñagunbei Wabúreme Búngiu.

Furíjuma jagánaguagiñe ja maffñebaña nuágu, díse jumá jaweí, líña Jabúreme.

Mádaragua jumá júngua lídoun le wíyebéi.

Ábame nerésibirunün,

¹⁸ ábame ában nan úguchili jun,

jugúyame nirájüñü, líña laríñagun Jabúreme, le Súnti Gabáfu.

7 Ítara líña lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, niján buri dimúrei le líchugubei Búngiu woun. Ligía lúnti lubeí wachíbuni sun luwúyeri iwíyeni wawárua, dándu lueí wágubu quei tuef wawáni. Áluaja wamá lun jarúma lan wémeri le gumúti lúma Búngiu, ladúga luweírin inébeséi le wawágubei lun Búngiu.

Lasáansiragun jagáburi Coríntona

² jRújuma ában ubáraü woun tídan janígi! Madúgüngidiwa dáñu lun ni ában, maríbadagüdüñ wagía ni ában, mayéedagun. ³ Máma naríñaguñein le lun níchugun jidúnrun, lugúndun queí buga naríñaguni jun, tídaañadün nanígi, lídaañadiwa ában ínsiñejabúni le mébejati, lídan yebe íbágarí o lídan yebe ouweni. ⁴ Weíriti naffñen lúma nugúndan jáu, labádinagua sun le nasúfurirubei, sandítina dúgüdaguaü, áni buin níña gñe láu ugúndani, jueígiñe.

⁵ Lúmagiñé meja wachúlürün Macedónioun, meméraagüngidiwa, darírügütiwa lénreengúnga lídan sun fulásu geyégua wáu, geyéguati wuríbu wáu, weíriti wadíjeridun juágu. ⁶ Ánjeinti Búngiu, le íchugubei gurásu joun ja magúraasunbaña, ába líchugun gurásu woun láu lachúlürün Títo, ⁷ áni mámarügü láu lachúlürün, lugúndun gñe gagúraasun lan juágu. Aríñagati woun luágu luweírin jabúseerun jaríjiniwa, abájüdagua ligía woun luágu íruni le juágubei luágu le asúseredubei lúma luágu luweírin jabúseerun lun jóúdin láu nerérun jun. Ábatima nagúndaarun láu líra.

⁸ Láu sun jírugua jumá tadúga gárada to nabúrújaboun jun, maságürijaantina luágu, guetó. Aságürijatíná meja furúmiñe láu nasúbudiruni luágu jírugua jumá tadúga gárada tugúya

luágu murúsun dan.⁹ Guetó gúndaatina, máma ladúga jírudagun, ladúga sáansiguagüda láni írudaguni ligía jigáburí. Afaga jumúti írúni ligía lídan ában igáburí le áubei lagúndaara Búngiu, ítara líña lubefti madúgüntiwa ní murúsun dáñu jun.¹⁰ Lugúndun dan le wíchugun úma lun Búngiu lun layúsuruni írúni le wawágubei ladúga luríban wagáburí lun lasáansiraguni wagáburí, barú lumútiwa lídoun asálbaruni le magúmuchaditi, maríbaanti írúni ligía woun. Ánjein wanúga írúni ligía queísi janúgüni lirájünü ubou, magáragunga wagía lun Búngiu, lanúgübadíwa lídoun féridi lun sun dan.¹¹ Awánda jumúti írúni queísi labúseeruni Búngiu, áni jaríja jumefti le asúseredubei guetó lídaangiñe jawánduni írúni ligía! Tadúga gárada tugúya, ába jatátirun asáminara buídu cába lan jadúga láu wügúri le affgounjabei jagánagua. Arúfuda jumúti luágu magúndan jumá láu figou le ladúgübei, áni gánitün luágu busíganu le líchugubei jun, janúfudetün luef jamuga jabeichúniwa lueígiñe. Ába jabúseerun jaríjinina lun nasúbudírúni jínsiñejabu nun. Weíriti jabúseerun lun jadúgüni le richábei, lun jabeíchuni le adúgübalin figou, adúga jumáli sun le lúnbei jadúgüni lun jaráanseruni cátei le. Madúnrunjadün guetó.¹² Dan lubefti le nabúrújanbarun meja gárada tugúra jun, mámadügüya jamúga ladúga nasáminaruña lan sarágu luágu gürgía le adúgübalin wuríbani, ní luágu le asúfurirubalin lueígiñe, nabúrújanbarun lun geféen júma ligíbugiñe Búngiu luágu luweírin jínsiñejabu woun.¹³ Ligía ragúguaadiwa lubeí woúngua.

Lánwoun sun gurásu le barú wamáalibei juágu, oúnwenbun wagúndan láu waríjini luágu gúnda lan Títo, íderagua jumáli lun jugúya lun lasándirun darángilau.¹⁴ Adímurejatina

bugája buíti juágu lun Títo, áni gúnfuli jumúti nerérun juágu. Quei sun lan le aríñaga wamáalibei jun, inárüni, ítara líña gíñe inárüni lan le waríñagubei lun Títo, luágu gunda wamá jáu.¹⁵ Áni weíritimaati jínsiñe lun dan le larítangun luágu jadúgüni sun jugúya le lamúriajabei júma, luma luágu jerésibiruni láu ában inébesei luma idíjeri luef jamúga jemegeiruba lan lídan jagúnfulirun láu lerérun.¹⁶ Gúndaatina láu gayára lan naffíerun juágu le gumúti.

Wíchugun joun gudémetiña

8 Guetó, nidújeñu, buséntina nabájüdagun jun luágu lareíni Búngiu joun tílana sun ligílisi buri to loúbawaguboun Macedónia.² Láu sun ában lan oúnwenbun oúchwaguni lun jafíñen lénreengúnga le jadárirubei, gúndaatiña buídu, áni láu sun gudéme jamá, rújaña lídan jíderawagún ja gudémebaña Jerusalén camá jamuga rísitiña.³ Geféentina luágu rújamaali lan sun le jayáraabei láu sun tarúman janígi, ru jagía sügú láu lé yebe jayáraabei.⁴ Ayúmuraguatiña sarágu woun lun wígiruniña lun jíchuguni jafáran lídan jíderawagúniwa idújeñu lueígiñe Jesucrístu.⁵ Adúgatiña sügú láu lé yebe wagúrabubei jadúgün, furúmiñe, ába jedéregeragun joúngua le gumúti lun Wabúreme Jesucrístu, lárigiñe ába jedéregeragun joúngua woun, queísi lugúndan Búngiu.⁶ Weíriti jabúseerun jíchugun, darí lun wayúmuragun lun Títo lun lagíribudun júmoun lun gayáraabei lan lagúmuchaguagüdüni labúdajoun seínsu lé meja lagúmeserubei jídan.⁷ Jugúya ubáraübei lídan sun cátei—lídan jafíñen, lídan jisúbudin luágu Lerérun Búngiu luma jubáfu lun jarúfudajani furáangu joun ámu, lídan jabúseerun jeseríwidun lun Crístu, luma

lídaan ínsiñejabuni woun—lúnti lubeítí gñe ubáraü jumá lídaan ídejani le.

⁸Máma nariñaguñein le jun quei ában gumádi, busénrügütina jasúbudiruni jabúseeruni ja jíbiri jídejan, lun gayáraabei lan gñe jaráfuduni jínsiñejabu láu jíchugun táu sun janígi quei jagía. ⁹Jarítagua jumá luágu lareíni Wabúreme Jesucrístu woun. rísiti bugája dan le siélu lan, ába lagúdemedun láu liábin ubouágun ladúga línsiñejabu woun, lun gayáraabei lan wayábin lun warísidun lídaangiñe lugúdeme.

¹⁰Luágu jáni fuleísei nariñagei narítangun jun luágu cátei le. Gumésétün buídu lídaan írúmu le ásügürübei, mámarügü láu jatátirun abúdaja seínsu joun, adúga jumúti gñe táu sun janígi. ¹¹Guetó lubeítí, ítara méme jumá darí jagúmuchuni abúdajani luágu, láu méme ugúndani lé meja juágubei lúmagiñe furúmiñeti, íchigeina según le júmati. ¹²Lugúndun ánjein íchiga ában güriñgia sun le liyáraati según le lúmabei, láu sun lugúndan, gúndaati Búngiu láu, áni resíbi lumúti le líchugubei güriñgia ligía, mamúriajan lumúti Búngiu le úati jáma güriñgia.

¹³Máma lun jáfagun mégei ladúga jíderagun ámu, ¹⁴le busénwabei, lun ñi lan úarani jídan. Guetó, níjein júma lun jabuínchagüdüni le jemégeirubei ámu, lídaanme ámu dan, níjeinbei jáma lun jabuínchagüdüni le jemégeirubei. Ítara lúba ñi lan úarani, ¹⁵quei taríñagun Lerérun Búngiu. “Le gíbebei úma, mígiragunti lúma, le míbebei úma, memégeirunti lun.”

Tító jáma líbirigu

¹⁶Teínqui numúti Búngiu luágu líchuguni ayúmajani méme le líchugubei nídoun tídoun lanígi Tító lun líderagunün. ¹⁷Gúndaati Tító lúnya lídin aríjaün quei namúriajani lúma, áni

afñetina luágu weíri lan labúseerun lúnya laríjiniün darí jamúga lun lídin láu láni lúngua maríñagunga áu ni cáta lun.

¹⁸Úara lúma Tító, wounajaña ában idújei le uágubei buídu lan jadímurejan títana sun ligílisi, luágu lubuídun luwádigimari lun labúruchagun ugánu luágu Wasálbaragüle. ¹⁹Áni mámarügü líra, anúadaja jamúti gñe títana buri ligílisi idújei ligía lun ladúgün weíyaasu wáma lun líderagun lídaan loúndarün seínsu le. Wadúgüñein wadágimanu le, le lánina ídejani, lun wíchugun ugúndani lun Búngiu, lun gñe warúfuduni luágu busén jamá afñetiña lun jíderaguniña jadújeñu ja gudémebaña. ²⁰Waráanserüñein sun cátei lébei lun míchugun wamá lúgaaru lun ladímurejoún wuríba wawágu lueígiñe loúndarun seínsu le wadúgübei. ²¹Wáfaaguña lun wadúgüni sun cátei láu arúmani, mámarügü ligíbugiñe Wabúreme, jagíbugiñe gñe güriñgia.

²²Wounajaña gñe ábanya jádaangiñe wadújeñu lúma Tító lúma le ában. Wügüri le, arúfuda láalíbei luweírin labúseerun lesériwidun lun Crístu woun lídaan sarágu luwúyeri, guetótima láu oúnwenbun afñeni le luágubei luágu jíchuguba lan sarágu seínsu láu sun jugúndan. ²³Le álügüdjati libúgürü Tító, aríñaga jumá lun luágu nouba lan, luágu luwádigimariña lan núma lun wesériwidun jun. Ánjaña álügüdaja jabúgürü biáma idújeñu lueígiñe Jesucrístu ja lúmabaña, jaríñagame joun luágu joúnajan lan títana ligílisi buri, luágu jíñúrágüdüñein lan líri Crístu láu lubuídun jagáburi. ²⁴Ítara líña lubeítí, resíbi jumáña láu ában ínsiñeni le tímatimaati lun gayáraabei lan jaríjini wügüriña jagía luágu inárüni lan lubuídun werérun juágu, áni lun gñe jasúbudirun sun jíbiri títana buri ligílisi luágu ínsiñejabuni le juágubei jádaangiñe wügüriña jagía.

Loúndarún seínsu joun idújeñu ja gudémebaña

9 Luágu loúndarún seínsu joun idújeñu lídan affíneni, memégeirunwati lun nabúriujan jun, ²lugúndun subúdi náali lubúfdun jugúndan lun jídejan. Súnwandan naríñagun joun loúbawaguna Macedónia láu ugúndani luágu jugúya lan Acáyana aráanseñu jíña lan lun jídejan lúmagiñe lídan irúmu le sùgújalibe, áni jíbe-ágei Macedóniana ragújaña gíñe dúgúdaguauí láu jagáambun luágu luweírin jáfaagun luágu ídejani le. ³Láu sun líra, noúnajaña idújeñu jun nubáragiñe lun jaráanseruni luáguti labúdajouñ seínsu, lun mámabei lan iyéeni, buíti le naríñagubei juágu libúgürü cátei le, lun abúdajouáli lan sun seínsu lubáragiñe nachúlürün jumóun, ⁴núdündügü jañeín jádaangiñe Macedóniana núma, jadáriraünme maráanserunga. Líchuguña jamúga líra busíganu woun, júntima, lárigiñe rúwamaali lan sarágu waffínen juágu. ⁵Ligía narítangunbei namúriañan jáma idújeñu ja lun jóúdin bisídaün nubáragiñe, lun gíñe jíderagunün abuínchagüdei seínsu le uágubei jaríñaga jóúndarun. Ítara, aráanseñu lúba seínsu le jóúndarubei lun jarúfuduni jareíni, máma quei ában cátei le lúnti wafósurunün luágu.

⁶Jarítagua jumá luágu cátei le. Le loúguati lábunagun, loúguabei gíñe lalúbajan, le gíbeti lábunagun, gíbebei gíñe lalúbajan. ⁷Cáda ában jídaangiñe, lúnti líchugun queisi ligáburi larítangun, máma láu magúndani ni ladúga aríñawagúya lan jun lun jíchugun, lugúndun jínsiñejabuti Búngiu lun le íchugubei láu ugúndani. ⁸Gayáraati líchugun Búngiu sun luwúyeri abíniruni jun gíbe, lun ñi lan le jabúseerubei júma súnwandan lun jabágaridun, ñi

ligíame gíñe sarágu júma lun jídejan. ⁹Taríñajare Lerérun Búngiu luágu gürígia le íchugubei sarágu. Rújali sarágu joun gudémetiña, áni reídeiti cátei buíti le ladúgübei lun sun dan.

¹⁰Búngiu, le íchugubalin flaü lun lábunún, ában lalúbajagüdüñ sarágu lídaangiñe lun gayára lan weígin buídu, líchuguba gíñe jun lun gayáraabei lan jedéweejan sarágu joun gudémetiña queisigubeirügü flaü le ábunúbei. Ábame laweíridagüdüni Búngiu murúsun fuleísei le jadúgübei joun, daríme lun jabíjin oúnwenbun abíniruni lúmagiñe Búngiu queisi ában oúnwenbun alúbajani. ¹¹Jugúya, jibíjuba sarágu súnwandan lun gayáraabei lan jíchugun sarágu, áni dánme le jerésibiruni wadújeñu seínsu le lúnbei jóúnajani joun wáma, weíribei jateñgiruni Búngiu. ¹²Lugúndun láu wíchuguni íderawaguni le joun wadújeñu, máma wíchiga rügúñein seínsu le jemégeirun joun, wadúgiña gíñe lun jíchugun sarágu eteñgiruni lun Búngiu láu líra. ¹³Jíchuguba uweíriguni lun Búngiu lugúndun arúfuda lumúti ídejani le joun luágu adúga jumáni le lubeíbei Crístu, jíchuguba gíñe uweíriguni lun Búngiu luágu íderawaguni le jíchugubei joun lúma joun sùngubei. ¹⁴Ábame jayúmuragun lun Búngiu juágu láu sarágu ínsiñejabuni jun luágu luweírin lareíni Búngiu le larúfudubei jídaangiñe. ¹⁵¡Teínqui wáña lun Búngiu, luágu rújali lan ában oúnwenbun cátei woun le siñá wabeí adárira dimúrei le buídurügüti ubuídun lun wadímurejan luágu! Cátei ligía, Liraú.

Lubáfu Páblo queisi apóstolu

10 ¹⁻²Aríñawagúati luágu gudémegeu nan dan le júma

nan, ánjein lan dan le díse nan jueí, derégüda lan nouserun júma. Áu Páblo, ayúmuraguatina jun láu ában únabuni lúma ában areíni líbe le larúfudubei Crístu, lun mafósurun jubáquina lan lun narúfuduni nubáfu láu nafáyeigüdüünün luágu wuríbati le jadúgübei, dánme le nachúlürün júmoun. Sáansi jumeí ligáburi jarítangun wawágu, jugúya le aríñagubei luágu lun lan warjín cába lan waságara lídaangiñe wesériwidun lun Crístu. Ánjein madúgün jumá, aráansetina lun nagágibudagun júma. ³Inárüni luágu ubouáguna wamá láu sun jadébilin gürgia ubouáguna, máma queísi wügüriña lánina ubou le wawúribuja luágu wuríbani. ⁴Máma ubouáguna áruma to áuboun wawúribuja, larúmate Búngiu wayúsuruboun lun tagúnrinchagun érei. ⁵Ítara líña lubeíti, láu lubáfu Búngiu güringua wamúti sun arítangun le múaraanbei lúma linárün Búngiu, lúma sun cátei le abúseerübei leréderuni lasúbudirüniwa Búngiu. Sun gñe jasáminan gürgia ubouágu rúwamuti lábugiñoun lubáfu Crístu lun lúaraduba lan láu le lubeíbei. ⁶Áni lárigiñe jíchaagun júngua le gumúti lábugiñoun lagúmadijan Crístu, aráanseñu wáña lun wasúfuriragüdüniña ja magáambadigiñabaña lun.

⁷Barú jumuti cátei quei larijiniwa bougudigiñe libíti. Aríñagatina jun luágu ánjein lan choúruga lubeí ában gürgia lúngua luágu lánigu lan Crístu, lúnti gñe lasúbudiruni luágu ítara méme líña lan lánigu wamá gñe Crístu. ⁸Fágua jarítangun luágu néredun murúsun lueí le lubúdubu luágu nubáfu queísi láni Crístu apóstolu, úabei nibúsigari nan luágu líra, lugúndun Búngiu guánarü rúlaali ubáfu le nun lun nawáanseragüdüünün lídan cátei lánina Búngiu, máma lun nagúnrinchaguni jaffñen, queísi jadúgüni arúfudajatiña

jagánagua guetó. ⁹Mabúseerúntina lun jarítangun luágu náluguña lan nebélaagüdüñ anúfudei jídon táu nigáradan. ¹⁰Aríñagatiña náganiñu luágu abúrija nánun gárada queísi ában gürgia láuti sarágu ubáfu, áni derégüdati nege nerérun jun tídan, dan le júma nan, débilitiná nege, áni mínsiñegu lán nege ligáburi nadímurejan. ¹¹Furúmieguarügü le aríñagubalin cátei le, lúnti gñe lasúbudiruni luágu ítara lan quei nubeí láu dimúrei díse jueí, ítara núba lan gñe dánme le júma nan.

¹²Míchaaguntiwa woúngua jámoun ja adímurejabaña buídu jawougua, mítaraantiwa quei jagía. Jagía, adúgatiña ában libídiouniga áu láu jamísuraagun jóungua láu guánarügü jamísuraagüle lúma láu jíchaagun jóungua jámagua. ¹³Wagía, mapántajaanbadiwa luágu wawádigimaridun lun Búngiu lídan ában fulásu le nílumuti míchugun lan Búngiu úma woun lun wesériwidun lun ñi, queísi jadúgüni arúfudajatiña jagánagua guetó. Búngiu arúfudubalin lébeja fulásu le lúnbei wawádigimarini lun, áni ligía ánjarubei lun wachúlürün júmoun ubúrugun Corínto. ¹⁴Ligía mídin wabeí sügü láu le labúseerubei Búngiu wadúga lídan le wáfaagun lun wíderagunün, ladúga wagía anúgübalin ugánu luáguti Crístu jun furúmiñe. ¹⁵Mapántajaantiwa láu wadágimanu le jadúgübei ámu, camá jamuga wadúga. Agúrabarügütiwa lun quei lan lagánwoundun jaffñen, gayáraabei lan wawádigimaritima jagánagua, súnwandan quei lugúndan Búngiu. ¹⁶Lárigiñeme, jarítaguatiwa wadiseduntima lun wapúrichijani ugánu lánina asálbaruni lídan buri fulásu le díseti jueí, le ñí lumuti magáambungiña lan luágu Crístu, lueí

wapántajan luágu wadágimanu le jadúgübei ámu, camá jamuga wadúga.

¹⁷Le busénti ladímurejan luágu uweíriguni, ladímureja luágu luweírigun Crístu, máma luágu luweírigun guánarü. ¹⁸Lugúndun güirgía le buídubei, máma le adímurejabei buídu luoúgua, le uágubei buídu lan ladímurejan Wabúreme Crístu, ligía buídubei.

Páblo jáma yéetiña ja arínagubaña luágu apóstolugu jamá

11 ¡Buséntina jamúga lun jawánduni libídiouniga náu murúsun! Awánda jumá, ²lugúndun eméendütina jáu láu ában eméendüni le lúmagiñeti Crístu, lueí jamuga jígiruni Crístu. Áu asúbudiragüdübalin Crístu jun, ába júaradun lúma, áni le nabúseerübei, lun gayáraabei lan nedéregerunün lun quei ában irájü jarúmatu to amárieidutu lúma ábanrügü wügüri. ³Ítara quei layéedunun Máfia Éva, janúfudetina lueí gñe jígiraguagüdün júngua lun jeyeedún lídan jarítagun, lueí jesériwidun lúnrügü Crístu táu sun tarúman janígi. ⁴Narínagubalin le, ladúga resíbi jumáaña ja núbintiña adímureja iyéeni jun luágu Crístu, áni bulfeiguatün lueí cátei inárüniti le warúfudajabei jun. Resíbitün gñe ában espíritu láu ugúndani ámu lueí Sífiri Sándu le resíbi jumáalibei láu warúfudajan jun, resíbitün gñe ában ugánu lánina asálbaruni jámagiñe le ámu lueí ugánu lánina asálbaruni le agáamba jumáalibei wámagiñe. ⁵¡Affñetina luágu múnabun nan sügü jáu súper-apóstolugu ja jafálarubaña! ⁶Fágua ibídiouguati láu ligáburi nadímurejan, mabídiounigati láu nisúbudin, áni arúfuda wamáali le jun súnwandan lídan sun le adúga wamáalibei.

⁷¿Ódi wuríbati nadúga napúrichijani ugánu lánina asálbaruni jun magúbura-janga áu ni cáta, únabudaguagüda nún-gua ítara lun niñúragunün lídaangiñe binádu jigáburi? ⁸Barútina seínsu jámagiñe tílana ámu buri ligílisi láu nerésibiruni le jafáyeirubei nun, lun nayúsurunni esériwida jun magúbura-janga naün. ⁹Áni dan lé meja nñein lan nemegeirun dan le júma nubeí, merédetina quei ijúrúgu lun ni ában, idújeñu ja núbimbaña Macedóniagiñe, jagía íchugubalin le nemegeirubei nun. Ítara líña náfaagun lun mámabadina lan ijúrúgu jun lídan ni cáta, áni ítara méme lúba nadúga. ¹⁰Ítara quei choúru náni luágu subúdi náni linártin Crístu, ítara líña gñe nasúbudiruni luágu manúgübadina lan seínsu lúmagiñe ni ában lídan sun Acáya, lueí jamuga lagídarúniwa lébuna ugúndani le nuágubei, lun gayára lan nesériwidun jun magúburajanga. ¹¹¿Cásan uágu nadímureja ítara? ¿Ladúga funásan jimísiñe nun? Subúdi luweírin jínsiñe nun lun Búngiu.

¹²Nadúga mémebei le nadúgübei lun míchugun nan lúgaaru joun arúfudajatiña jagía ja álujabaña lun gayáraabei lan jarínagun luágu ítara méme líña lan jesériwidun jun queísi wagía. ¹³Máma Crístu oúnajabaliña yéetiña jagía jagá-naguoún láu sun jafámurun camá lánigu Crístu apóstolu jagía. ¹⁴Áni máma cátei terénchati le, lugúndun Máfia guánarügü arúfudaguati lúngua quei án-jeli le íchugubalin larúgounga, ¹⁵ligía giñéti jafámurubei ja esériwidubaña lun queísi güirgía ja adúgütiña buíti. Wel, lachúlürüba wéyu lun jerésibiruni le jadúnabei luágu wuríbani le jadúgübei.

Lasúfurirun Páblo luágu lesériwidun lun Crístu queísi apóstolu

¹⁶Narínaguñaya jun. Úa la ni ában arítaguti luágu ladúga lan lúlü lan

náu nadímurejanbei jun ítara, ánjein jaritagua jubálin ítara, ígira jumána lun nadímurejan jun quei ában lúlú táu, lun gíñe gayára lan napántajan murúsun. ¹⁷ Dan le nadímurejan buíti nuouúgua, madímurejaantina láu ában únabuni quei ligáburí ladímurejan Crístu, nadímurejan quei jadímurejan íbídiouguatiña áu. ¹⁸ Queísi japántajan arúfudajatiña jagánagua láu buri cátei le lánina uobóu le, napántajaba gíñe. ¹⁹ ¡Quei lanárimebei lichú jáu, awánda jumútiña lúlú táu láu ugúndani! ²⁰ Lugúndun awánda jumútiña ja afósurubalün lun jesériwidun joun, jáma gíñe ja aságarubalin le júmati, ja anúgübalün jánime, ja oúserubalün quei ni cáta, ja agáyuajabaña jigíbuagun. ²¹ Láu sun nibúsigari nan lun naríñaguni, ¡weírítí buga wedébilin lun wadúgüni cátei líra!

Ánjeinti le uágubei gayára lan janáangun jóungua, gayáraati gíñe nanáangun núngua luágu (nadímurejaña méme queísi ában lúlú táu). ²² ¿Jarásan Hebréona jagía? Áu sun. ¿Linásiñuna Israél jagía? Áu sun. ¿Linébaanfaangu Abrahám jagía? Linébaanfan gíñe áu. ²³ ¿Esériwidutiña lun Crístu jagía? Sügútimaatina jáu láu sun nadímurejaña lan queísi ában lúlú táu dan le naríñaguni. Ñadágimeinjaadina sügú jáu, beíwaadina sügú jáu, dáuwaadina sügú jáu, sarágujali weíyaasu yaráfa nan lun noúnwen. ²⁴ Seíngüjali weíyaasu jabeíchunina jurú láu darándi-néfu beíti. ²⁵ Úrüwa weíyaasu jíchaagun Rómána wéwe nuágu, ában weíyaasu jachúrágun jurú dúbü nuágu. Úrüwa weíyaasu tabúluchun ugúnein to ídaanboun náfayaja náu, ában weíyaasu sügútina ában áriebu lúma ában wéyu anágü baránaja lárigiñe tabúluchun ugúnein náu. ²⁶ Aweíyasujaadina sarágu luágu luwádigimari Wabúreme, áni luágu buri weíyaasu ligía daríguaadina

núngua lídan pelíguru dúnarugu, jádan jíwerutiña, jádan nupaísanu, lúma jádan teréncha. Daríguaadina núngua lídan pelíguru ubúrugú, áraabu, lúma baránaja, lúma lídan pelíguru jádan güriquia aríñagutiña luágu idújeñu jamá luefiñe Jesucrístu, le jayéeni. ²⁷ Deréti nuwádigimaridun láu sarágu lénreengúnga, reídeijadina marúmugunga sarágu weíyaasu, súfurijadina ilámaü lúma mágürabu, ayúnaraadina gíbe, súfurijadina lidífliga lúma tilouúgua anáanguní.

²⁸ Bougúdi lueí buri cátei le lúma buri ámu cátei, ságü wéyu nasándiruni lijúrú nidíjeri jawágu tílana sun ligílisi. ²⁹ Ánjein débili lubeí ában güriquia, sandítina camá jamuga áu débilibei. Ánjein áburuja ában güriquia lídoun figouú, weírítí nigárigu luágu. ³⁰ Ánjein lúnti lubeí napántajan lun gayáraabei lan jerésibirunina queísi apóstolu, napántajaba láu buri cátei le, le arúfudubalin nidébilin. ³¹ Búngü, le Lubúngiute áni Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, le únbei lúnti lan líchugúniwa uweíriguni lun sun dan, subúdi lumúti luágu inárüni lan naríñagubei. ³² Dán meja le ubúrugú nubeí Damáscu, ába líchugun gumádimati le esériwidubei lun urúei Arétas oúnigirutiña luágu buri lubéneri fulásu ligía lun janúgünina adáúra. ³³ Ába jaráriragüdünina numádagu lídan ában faníñe lídaangiñe ában funédere láni lubárierun ubúrugú, ítara líña neséfurun jájaburugugiñe náganiñu.

Labájüdagun Páblo luágu buri cátei le larúfudubei Jesucrístu lun

12 Magáñeirunti güriquia ni cáta láu ladímurejan buídu luouúgua. Láu sun líra, nabájüdagua jun guetó luágu buri cátei lé meja larúfudubei Jesúsú nun. ² Catoúrusu irúmu guetó luefiñe nanügúniwa lídoun lúruwan siélu, áu le affíñebei luágu Crístu. Ibídiñeti nun án-

jein láu sun lubeí nógubu nídin, lúmoun máma lan láu, Búngiu asúbudirubalin.

³Subúdi numúti luágu barúwa nan lídoun lúruwan siélu, le méme gíribei paraíso, ibídiñeti nun ánjein láu sun lubeí nógubu o máma lan láu sun nógubu, Búngiu rügúñein asúbudirei.

⁴Ni siélu, arúfudati Búngiu cátei nun lé buri uágubei siñá lan nadímurejan ni ca un ladúga arámudaguati buri cátei ligía luef jasúbudin güri-gia. ⁵Gayáraati jamúga napántajan luágu narjini buri cátei líra, láu sun líra, siñáti napántajan nuóúgua, nadímurejanrügü luágu luweírin mabáfu nan nurúmawagua.

⁶Láu sun ánjana lan jamúga busén nadímurejan buídu nuóúgua, máma jamúga libídiouniga áu líra, lugúndun inárüni lan jamúga le naríñagubei luágu le asúseredubei nun. Madúgün nubeí lun úa lan ni ában anúgütina weíri sügü láu larjjinina o sügü lan láu le lagáambubei naríñagun.

⁷Buídu buríti bugája cátei lé buri larúfudubei Búngiu nun siélu darí jamúga lun gayára lan napántajan luágu. Lun mámabei lan lúba, ába líchugun ában sándi nuágu camá jamuga ában jíyu charúñu nuágu, liábin quei ában lumégen Máfia lun lasúfuriragüdünina. ⁸Úruwaali weíyaasu namúriajan lúma Nabúreme Crístu lun lagídaruni sándi ligía nueí, ⁹laríñaga Nabúreme nun. “Anájein búma láu nínsiñejabu, áni buídurügüti líra lun bawánduni sun asúfuriruni, buítimaati laríjín nubáfu jawágu güri-gia dan le débili jamá.” Gúndaatina lubeíti láu nidébilin, lun larúfuduni Crístu lubáfu nuágu. ¹⁰Ligía nagúndaarúnbei láu débili, anabúni, mégei, eíbaajóuni, lúma buri lénreengúnga le nasúfurirubei luágu nesériwidun lun Crístu, lugúndun dántima le débili nan, weíritimaabei nasándiruni lubáfu Crístu nuágu.

Lidíjeri Páblo jawágu tílana ligílisi Coríntona

¹¹Ábanjadina lúlü táu láu nadímurejan buíti nuóúgua, áni jugúya adúgagüdübalin nun, lugúndun jugúya yebe lúnbei jadímurejan buídu nuágu, máma áu. Múnabuntina sügü jáu súper-apóstolugu ja jafálarubaña, láu sun ni cáta nan. ¹²Lídan wadágimanu le nadúgübei láu sarágu gurásu jagánagua, arúfudúati láu seíni lúma milágoru weíríti le nadúgübei luágu ában lan apóstolu tímatimaati áu. ¹³Móuserun numútün únabu jaweí tílana tíbiri ligílisi, ánjein gubeírügü láu lubeí meréde nan quei ában ijúrügu jun. ¡Ferúduna jumána luágu líra!

¹⁴Guetó aráanseedina lun nídin bisídaün lúruwan weíyaasu, áni mámabadina ában ijúrügu jun. Máma náluguñein le júmabei, jugúya nálugubei lun jedéregeragun júngua le gumúti lun Crístu. Ítara jíña nun queísi isáanigu, áni agúbürigu lúnbaña jóundarun seínsu jabá jasáanigu, máma isáanigu jabá agúbürigu. ¹⁵Nagástarubei le nómabei láu ugúndani juágu, daríme lun níchaagun núngua le gumúti luágu jufúleisein lun gayáraabei lan jeíbugun buídu lúma Crístu, láu sun genége láni luágu dántima lan le jínsiñe jumá nun, mínsiñetimaatina jun.

¹⁶Añájein, láu sun subúdi jamáni luágu meréde nan quei ában ijúrügu jun, aríñagatiña luágu barú nan seínsu júmagiñe lídan ámu luwúyeri láu íbíbuni.

¹⁷¿Ayéeda numútün funági láu ában jádaangiñe güri-gia ja noúnajabaña jun lun lanúgüni seínsu júmagiñe nubá?

¹⁸Amúriajatina lúma Títo lun lídin bisídaün, oúnaja áu ában idújei lúma. ¿Yéegua lumútün funági Títo? ¿Ma ában láu wóuserun wagía biángubei, áni ában méme Sífiri Sándu abúgurubalíwa?

¹⁹Fágua jarítaguatün luágu weséfuraguña lan woúngua jigíbugiñe, máma líña. Lubáragiñe líra, wadímurejaña ligíbugiñe Búngiu queísi lánigu Crístu. Sun le aríñaga wamáalibei, waríñaguñein lúnrüğü jawáanserun lídan jeíbugun lúma Búngiu, nidújeñu jínsiñetiña nun. ²⁰Nidíjeritina lueí dan lánme nídín aríjañ, fágua madárirun nubádün agáburida queísi nabúseerun jamúga nadárirunün, ábame magúndaanbadün lan láu ébechuni le lúnbei níchuguni juágu. Nidíjeritina lueí nadárirunün ageíndagua, láu gimúgauí, lúma igáñi tídan janígi, láu jáfaagun lun jawáanserun láu júnabudagüdüniña jidújeñu lueígiñe Jesucrístu, láu marásualugu, agúseragüdüña jidújeñu, láu pántaü, lúma lídan chagáguauí. ²¹Nidíjeritina lueí lídan lánme nídinya bisídaün, lanúgagüdüniña Nubúngiute busíganu jáu, lueí gíñe nayájun jawágu sarágu jídaangiñe ja affígounjañabaña lúmagiñe binárü áni mígirun jamágili iwíyei, salúfuri, lúma buri ámu luwúyeri wuríbani.

Ewéridijani lúma lagúmujoún buri mábugaü

13 Nijánme lúruwan weíyaasu nídín bisídaün. Dánme le nachúlürün júmoun, lagúseragüdüwaba cáda ában le gadúnrunti ánjein añajein lubei bíama o úruwa geféentiña luágu lidúnrun. ²Luágu meja libíaman nuweíyasun júmoun, wéridi numútiña meja ja adáagubaña wuríbani lun jasáansiraguni jagáburi. Láu sun díse nan jueí guetó, naríñaguñaya joun sun ja asígirubaña adáagua wuríbani, luágu dánme lan nídín bisídaün lúruwan weíyaasu, nasúfuriragüdübaña lan láu ában érei weíríti. ³Narúfudubeiti jun luágu adímureja lan Crístu nídaangiñe. Áni medébilinti Crístu lídan ligáburi

louserunün, arúfudariüğü lumúti luweírín lubáfu jagánagua. ⁴Inárüni luágu jilá lan luágu gurúwa queísi débiliti, ába labágaridun láu lubáfu Búngiu. Débilitiwa gíñe queísi ligía dán meja le laganounbei ya uboúagu, áni quei sará lan Crístu lídaangiñe ouweni láu sun lubáfu Búngiu luágu, wachúlürüba júmoun láu sun lubáfu Búngiu wawágu ladúga lídaañadiwa lan ában lúma Crístu.

⁵Jóuchagua jumá júngua lun jaríjini ánjein lánigu jubei Crístu le tímatimaati, jóuchagua jumá júngua, moúchagua jumána. ¿Ibídiñeti jun luágu níjein lan Crístu jídan ánjein affíñe jubei le tímatimaati luágu? ⁶Agúrabatina jasúbudiruni luágu affíñe wamá luágu Crístu le tímatimaati, áni níjein lan agánawa wádan láu sun lubáfu, ⁷ladúga mabúseerun wamá warúfuduni wabáfu quei apóstolugu láu wasúfuriragüdüniñe luágu luríban jigáburi. Busénrüğütiwa lun buídu lan jeíbugun lúma Búngiu láu sun jamúga ígirúa wamá marúfudunga wabáfu quei apóstolugu. ⁸Dan rüğüñein múaran lan lagáburidun güriquia lúma linárün Búngiu, labúseerúa larúfudúniwa nubáfu queísi apóstolu lun nasúfuriragüdüni güriquia luágu líffígoun, dan le buídu lan jóúdin lúma Búngiu, mabúseerúnwati narúfuduni nubáfu láu abeíchuni. ⁹Gúndaatina lun naganoun quei mabáfuti ánjein buídu lubei jigáburi, áni wayúmuraguamémeba lun jíabin lun jabuídurun le gumúti. ¹⁰Nabúrijañoun gárada to jun lubáragiñe nídín aríjañ, lun gayáraabei lan jasáansiruni jigáburi lubáragiñe nachúlürün júmoun, lun memégeirúniwa lan narúfuduni nubáfu juágu quei apóstolu láu nasúfuriragüdüniñe. Lugúndun rúllumuti Búngiu ubáfu nun queísi apóstolu lun

nawáanseragüdünün lídan jeíbugun lúma, máma lun neréderunün lueí.

¹¹ Guetóti, nidújeñu, buídulá lídin jun. Áluga jumá lun jabuídurun le gumúti lídan jigáburí, ragújuma dígüdaguaü, abágarida jumá lídan úarani lúma darángilaü. Ítara lúba júmabei lan Búngiu láu lidárangilan

lúma línsiñejabu. ¹² Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme lun jarúfuduni luágu lídaañadiwa lan ában wámagua. ¹³ Mábuga jáña sun wadújeñu lídan affñeni jun.

¹⁴ Resíbi jumeí labíniragüle Jesúsu, lúma línsiñejabu Búngiu, sandí jumeíme Sífiri Sándu júmagua. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN GALÁCIANA

Labúrújan Páblo joun tílana liglisi buri to Galáciaboun

1 Anája áu Páblo, le lání Jesucrístu apóstolu. Máma güri-gia anúadirubalina lun apóstolu nan, máma gñe güri-gia oúnajabalina apúrichija luágu, Jesucrístu guánarügü lúma Wáguchi Búngiu le ásaaragüdübalin lídaangiñe oúweni, jagía oúnajabalina quei apóstolu. ²Áu jáma sun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja nómabaña ya, wabúrújañoun gárada to jun, jugúya le tílana sun liglisi to Galáciaboun. ³Binílaün Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, ibíja jumá gñe darángilaü jámagiñe. ⁴Rúlumuti Jesúsú libágarí wawágu lun lachíbuni wafígoun, gayára lámuga wasálbarun lídaangiñe lubáfu wuríbani le lánina uboú le, queisi labúseeruni Búngiu. ⁵¡Uweíríguni lun Búngiu lun sunwandan! Ítaralá.

Ában rügúñein luwúyeri ligáburi wasálbarun

⁶¡Weíríti nanígi láu lufúresen jígiruni Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá luágu le ladúgübei Crístu juágu, láu luweírín línsiñejabu! Furéseti jasáansiruni jafíñerun afálara ámu arúfudajani lún nege jadáriruni jasálbarun lídaangiñe, ⁷iyéeni arúfudajani ligía. Chúlújaña wügúriña jagánaguóun, ja buséntiña jañáwurijani jarítangun lun jafálarun ában úma le maríchatí—ámu lueí jafíñerunrügü luágu Jesucrístu lun jasálbarun. ⁸Wel, furúmieguarügü güri-gia le núbini bei adímureja jun luágu ámu luwúyeri asálbaruni lueí le arúfudaja wamáalibeí jun, cáteíñein lan güri-gia ligía, ¡reídeílá lábugiñe líñaragun

Búngiu lun sun dan, áu yebe, ában yebe ánjeli siélugiñe! ⁹Aríñaga náali meja áni nariñagayaali guetó. Ánjein núbini ában güri-gia arúfudaja ámu luwúyeri ligáburi asálbaruni lídaangiñe figoú jun lueí le resbí jumáalibeí, ¡reídeílá lábugiñe líñaragun Búngiu!

¹⁰Dan le nariñaguni le, ¿náluguña neréderun buídu jagíbugiñe güri-gia, ódi neréderun buídu ligíbugiñe Búngiu? ¿Buséntina funági neréderun buídu jagíbugiñe güri-gia? Lun jamúga ligía lan nabúseerúbei, mámaadina jamúga ában esériwiduti lun Crístu.

Ligáburi lachúlürün Páblo lun ábanbei lan lání Jesúsú apóstolu

¹¹Buséntina jasúbudiruni, nidújeñu, luágu ugánu lan le luáguti asálbaruni le uágubei nadímureja, máma jádaangiñe güri-gia líabin, ¹²máma lúmagiñe ni ában güri-gia nibíjei, máma gñe larúfudajan ni ában güri-gia nun, Jesucrístu guánarügü asúbudiragüdübalin nun.

¹³Agáamba jumáli ída líña lán meja nigáburi dán meja le gúnfuligidina lúma Búngiu láu luwúyeri jagúnfulirun juríu, subúdi jumáli ída líña lán meja lanárime nesbaajaniña tílana lílígílisin Búngiu, áfaagua áu lun nagúmuchaguagüdúniña.

¹⁴Lídan ligáburi jagúnfulirun juríu lúma Búngiu, furésetina meja sügú jáu sarágu jádaangiñe nupaísanun ja madíseguati jagúriajóun núma, ladúga derégüdatimáatina meja lídan nagúnfulirun láu jagáburi binádu nagúbürigu. ¹⁵Ánjeinti Búngiu, anúadira láadina méja lubáragiñe nagúriajóun lun nesériwidun lun, ába lagúarun nun luágu luweírín línsiñejabu lun lánibadina lan. ¹⁶Lídan lídáani, ligía lugúndaanbei Búngiu lun lasúbudiragüdúni Liraú nun lun gayáraabei lan napúrichijani lubuídun ugánu joun ja mámabaña juríu luágu

ligía lan Wasálbaragülebei. Lárigiñe nasúbudiruni Jesucrístu, mídintina álügüdaja ni ca úma, ¹⁷mídin áu Jerusalén aríjaña ja apóstolubaña nubáragiñe, lubáragiñe líra, ába nídín furése loúbawagun Arábia. Lárigiñe, ábaya nagíríbudun ubúrugin Damáscu.

¹⁸Darí úriüwa irúmu lárigiñe, ligía nídín Jerusalén, ligíati nasúbudiruni Pédro, ába neréderagun queínsi wéyu lúma. ¹⁹Maríjintina ámu jádaangiñe apóstolugu lueidügüya Jacóbo, le lamúlen Wabúreme Jesúsu. ²⁰Ninárün jáu ligíbugiñe Búngiu luágu inárüni lan le nabúrújabei jun.

²¹Lárigiñe líra, ába nídín loúbawagun Síria lúma Cilícia. ²²Ja wadújeñu lueígiñe Crístu ja tídaanbaña lilígilisin Crístu to loúbawaguboun Judéa, maríjin jamáginá meja lídan dan ligía, ²³agáambarügütiña laríñawagún. “Wügúri lé meja eíbaajabaliwa, lapúrichijañein ugánu le lánina affíneni luágu Crístu queísi Wasálbaragüle guetó, áni ligía lé meja busénbei lagúnrinchaguni wafíñen luágu Crístu.” ²⁴Ába jíchugun uweíriguni lun Búngiu luágu lasáansiraguni nigáburi ítara.

Resíbi jamúti jíbiri apóstolugu Páblo

2Catoúrusu irúmu lárigiñe, ábaya nídín Jerusalén úara lúma Bernabé, barú numuti gíñe Títo númagua. ²Nídínbei ñi ladúga arúfuda láali lan Búngiu nun luágu lúnti lan nídín. Ñi Jerusalén, ába nadámuridagun jáma ábutigu affínetiña, ába nabájüdaguni joun ída líña lan narúfudajan joun ja mámabaña juríu luágu wasálbarun, nadúgünbalin líra lun gayára lan jánjarun lun le narúfudajabei, lueí leréderun le adúga náalíbei lúma le nadúgübei quei ni cáta. ³Resíbi jamúti, áni ni Títo, le noúbabei, mafósurun jamúti lun lerésibirun circuncisión, láu sun máma lan juríu. ⁴Inárüni

luágu añájein lan eyéejatiña luágu idújeñu jamá lueígiñe Jesucrístu, ádaragutiña joúngua wagánaguouñ arámudaguarügü, buséntiña lun líchugúniwa gumádi luágu lúnti lan lerésibiruni Títo circuncisión ánjein busén lubeí lun láni lan Búngiu. Belútiña yéetiña jagía quei aríaaajatiña lun jaríjini ída líña lan wagáburi boúgudi lueí lilúrudun Moisés lídan woúndaragun lúma Jesucrístu, buséntiña jamúga lúnya wayábin lun idámunime lun lúrudu ligía. ⁵Mígiraguagüdüntiwa woúngua joun ladúga busén wamá lun ñi méme lan inárüni le lánina ugánu luáguti asálbaruni júma, jugúya le mámabei juríu, meméterunga ámu buri cátei lánwoun le lúnbei jadúgüni lun jasálbarun lueidügüya lun jaffínerun luágu Jesucrístu.

⁶Ja asúbudirúabaña queísi ábutigu—láu sun, mebérese nan láu cátañañanu lan ladúga magúseragüdünti Búngiu luágu cátei le genégerügüti—míchuguntiña ábutigu jagía ni ában iséri luwúyeri arúfudajani nun lun níchuguni jun lánwoun le napúrichijabei. ⁷Lubáragiñe líra, ábarüga jasúbudiruni luágu Búngiu lan íchugubalin wadágimanu le lánina lapúrichijoún ugánu luáguti asálbaruni joun ja mámabaña juríu nun, ítara queí buga líchuguni wadágimanu lun Pédro lun lapúrichijani ugánu méme ligía joun juríu. ⁸Aríja jamáli luágu le méme lan Búngiu le ñadágimeinbei lídaangiñe Pédro quei apóstolu jádan juríu, ligía méme lan gíñe ñadágimeinbei nídaangiñe quei apóstolu jádan ja mámabaña juríu.

⁹Queísi subúdi jamáni Jacóbo, Pédro lúma Juan, ja anügúbaña quei weírigutimaatiña, luágu Búngiu lan fuleíseibalina lun líchuguni ubáfu le nun, ába jíchuguni jájabu woun,

áu lúma Bernabé, quei jánigu lídan luwádigimari Crístu, luágu gíne gúnda jamá lun woúdin ñadágimein lídan jageíra ja mámabaña juríu, sun añája lan jagía ñadágimein lídan jageíra juríu. ¹⁰ Amúriajariügütiña wáma lun warítangun jawágu gudémetiña, áni nijánti cátei le noúchubei nadúgün láu sarágu goúnigi.

Ladeínjan Páblo lun Pédro ubúruğu Antioquía

¹¹ Dan le lídinbei Pédro ubúruğu Antioquía, ába nadeínjan lun ligíbuğun, lugúndun mabuídun lan le ladúgübei. ¹² Furúmiñe meja, jóuti meja jáma affñetiña luágu Crístu ja mámabaña juríu (ja mebéresenbaña láu circuncisión lúma buri ámu gumádi lídan lilúrudun Moisés). Ánjeinti lárigiñe jachúlürün güriğia loúnajan Jacóbo, ligía lagúmeserun Pédro adíseda jawei ja mámabaña juríu, ába meíginjali lan jáma ladúga lanúfude luei le gayáraabei jaríñangun ja afiñebaña luágu lúnti lan jerésibiruni wügúriña circuncisión lun jasálbarun, lun gíne meígin jamá juríu lídan ában jáma ja mámabaña juríu. ¹³ Játi jíbiri juríu ja affñebaña luágu Crístu, ába júaradun lúma Pédro lídan cátei mabuídunti le ladúgübei, ába gíne lúaradun Bernabé jáma lídan cátei ligía. ¹⁴ Dan le naríjinbei luágu mefbugun jamá úara lúma inárüni le larúfudajabei ugánu luáguti asálbaruni (luágu man lan asálbaruni ni cátei lúma lilúrudun Moisés), ába naríñangun lun Pédro ligíbugiñe sun adámurini. “Amúrti le juríu, berédera abágarida quei ja mámabaña juríu, mabágariduntibu quei juríu. ¿Ída liñáti babúseerünbei bafósuruniña ja mámabaña juríu lun jabágaridun quei juríu?”

Sálbawatiña juríu, queisigubeirügü sun güriğia, luágurügü jafiñen luágu Jesucrístu

¹⁵ Ába nasígirun aríñaga joun.

—Juríu wagía lúmagiñe wagúriajouñ, aríñagatiwa luágu mafígoun wamá, luágu mítaran wamá quei ja mámabaña juríu ja agúriajoubaña boúgudi luei lilúrudun Búngiu. ¹⁶ Láu sun líra, subúdi wamúti luágu úabei lan ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu luágu ladúgüni le lubeiabei lilúrudun Moisés, láurügübei laffiñerun luágu Jesucrístu lerédera richágu ligíbugiñe Búngiu. Ligía gíne lébubei waffñerun luágu Jesucrístu, wagía le juríubei, lun gayáraabei lan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe affñeni le, máma lídaangiñe wadúgüni le lubeiabei lilúrudun Moisés, lugúndun úabei ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu lueígiñe ladúgüni le lubeiabei lilúrudun Moisés.

¹⁷ Ítara líña lubeíti, quei wáluajan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñerügü Jesucrístu, ába waríjin luágu gaffígoun méme wamá queisi ja mámabaña juríu ladúga wabágariduña lan gíne guetó boúgudi luei lilúrudun Moisés, ¿gayáraati waríñangun lueígiñe líra luágu Crístu lan gaffígoungüdúbaliwa? ¡Ni cátei líbe líra! ¹⁸ Lubáragiñe líra, lun jamúga wagíribudun lun wemenigidun luágu wagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés lun wasálbarun lárigiñe wemenigidun luágurügü waffñerun luágu Crístu, warúfuduñein luágu magúnfulirun wamá lúma linárün laníchigu lúrudu ligía, áni gaffígountiwa. ¹⁹ Áu, queígubeirügü jiláadina lan lun lilúrudun Moisés, lúrudu méme ligía ouwedagüdübadina lun, lun gayára lan nabágaridun lun Búngiu. ²⁰ Rúguatina núngua quei

jiláadina lun figoú, dáwaguañu luágu gurúwa lúma Crístu. Mámaadina lubeíti áu méme abágaridubei nídaangua, Crístu abágaridubei nídan. Ibágarile nabágaridubei lídan núbubu, nabágariduñein láu sun nafñen luágu Liraú Búngiu le jínsiñejabúbei nun, ába ledéregeragun lúngua lun loúnwen nuágu. ²¹Mabúseerúntina lubeí namájarun lun larefíni Búngiu láu nagríbudun lún buri igáburi lánina lilúrudun Moisés, lugúndun lun jamúga gayára lan leréderun gürígia richágu ligíbugiñe Búngiu láu lagúnfulirun lúma lúrudu ligía, úati jamúga ju lan loúnwen Crístu.

Lúrudu ódi affñeni

3 ¡Jugúya Galáciana, magáambaditún gñíe! ¿Ca abíñaragubadún lun magáambun jubeí lan ugánu le inárünibeí libúgürü wasálbarun? Lídan meja wapúrichijan jun, arúfuda wamúti laníchigu loúnwen Crístu luágu lugúruwan jun, furáangu. ²Aríñaga jumeí cátei le nun. ¿Lueígiñe jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés jerésibirei Sífiri Sándu ódi lueígiñe jaffñerun luágu le jagáambubei luágu Crístu? ³¿Ída líña ítara lubeí jumágaambadi? Gumésetún ešbuga lúma Crístu láu lubáfu Sífiri Sándu, ¿guetó jarítaguatún funági luágu buítimaabei lan ješbugun lun jígiruni Sífiri Sándu lun jagúnfulirun lúma jagáburi juríu? ⁴¿Marúfudajaangili sun le jasúfurirubei jun? ¡Arúfudajaali lámuga jun! ⁵Dan le líchuguni Búngiu lání Espíritu jun, adúga ligía miláguru jagánagua, ¿cásan uágu ladúgei líra? Máma lugúndun adúga jumáni le lubeíbei lilúrudun Moisés ladúgei, ladúgünbalin lugúndun affñe jumá luágu le jagáambubei luágu Liraú.

⁶Jarítagua jumá luágu Abrahám. Rúlumuti meja sun laffñen luágu

Búngiu, luágu laffñen, ába lerésibiruni Búngiu queísi ában wügúri richáguati. ⁷Ligía lubeíti jugúya, lúnti jasúbudiruni luágu ja lan affñebaña, jagía lan linébaanfaanbaña Abrahám tímatimaatiña. ⁸Queísi subúdi lání Búngiu lubáramegiwa luágu nñbaña lan jádaangiñe ja mámabaña jurú lun jayábiba lan lun jeréderun richágu ligíbugiñe láu jaffñerun luágu Jesucrístu, ába laríñaguni ugánu buíti lun Abrahám lubáramegiwa, queísi bürúwañu lan tídan lilíburun. “Jabínirúaba sun gürígia uboúagu bídaangiñe.” ⁹Ítara líña lubeíti, ja affñebaña, biníwatiña úara lúma Abrahám le affñerubei luágu Búngiu.

¹⁰Ja affñerubaña luágu jasálbaruba lan láu jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés, bulíeiguatiña, lábugiñeñanu líñaragun Búngiu, lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu. “Sun ja magúnfulirunbalin sun le bürúwañubei tídan lilíburun nilúrudun le níchugubei lídaangiñe Moisés, lábugiñeñanu níñaragun.” ¹¹Furáanguti lubeíti luágu úa lan ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu luágu ladúgiñi le laríñagubei lilúrudun Moisés, lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu. “Láu laffñerun gürígia luágu Búngiu lerédera richágu ligíbugiñe, ibjaleíme ibágarimágúmuchaditi.” ¹²Ánjein lilúrudun Moisés máma cátei lánina affñeni, lánina cátei le adúgúwarügüti ladúga laríñajare lúrudu ligía. “Láu rügúñein jamúga lagúnfulirun gürígia láu sun igáburi lánina lúrudu le, libíjei ibágarimágúmuchaditi.”

¹³Wagía queísi gürígia garaúwarügütiña, mabáfutiwa lun wagúnfuliruni sun lúrudu ligía. Ába laséfuruníwa Crístu lídaangiñe líñaragun Búngiu le lúnbei yebe láburujan wawágun lueígiñe magúnfulirun wamáni sun

lilúrudun Búngiu le líchugubei woun lídaangiñe Moisés. Barú lumuti Crístu líñaragun Búngiu luóúgua wewéñagua lídan le loúnwenbei luágu gurúwa, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu. “Íñarawagúati sun le ádarawagúti luágu gurúwa.”¹⁴ Adúga lumúti loúnwen Crístu lun liábinba lan abíniruni le uágubei laríñaga Búngiu lun Abrahám, lídaangiñe Jesucrístu joun gñe ja mámabaña juríu, lúma lun werésibiruni, sun wagía, Sífiri Sándu le uágubei laríñaga Búngiu, láu waffñen.

Lilúrudun Moisés, lúma lerérun Búngiu lun Abrahám

¹⁵Nidújeñu, níchiga ában jémpulu jun lídaangiñeti jabágari gürígia. Dan le ladúgün wügúri ában darádu, ába laseñiruni, úati ni ában lun gayára lan lagúluuduni ni lun líchugun ni cátei lánwoun. ¹⁶Ítara líña gñe, rúlumuti meja Búngiu lerérun lun Abrahám lúma lun linébaanfan. Maríñaguntu Lerérun Búngiu “binébaanfaangu”, camá jamuga jawáguti sarágu gürígia, tariñajare “lun binébaanfan”. Laníchigu líra, “ábanrügü gürígia”, le Crístu. ¹⁷Niján le naríñagubei. Adúgati Búngiu ában darádu lúma Abrahám, ába lachoúruruni, gádürü-san darándi irúmu lárigiñe, ába líchuguni lilúrudun lun Moisés lun lafúnraanguagüdüni joun gürígia. Ligía darádu lubei lé meja ladúgübei Búngiu lúma Abrahám siñáti lagúluudúniwa láu ában lúrudu le ñúbinbei gádürü-san darándi irúmu lárigiñe, lun lígiruni lerérun Búngiu lun Abrahám mebégiga. ¹⁸Lun jamúga lídaangiñeti lan agúnfuliruni lúma lilúrudun Moisés cátei le líchugubei Búngiu, mámaali jamúga ában cátei le líchugubei lun lagúnfulirún láu lerérun. Ánjeinti le laríñagubei Búngiu lun Abrahám, luágu líchugubei lan

lun, míni lan líra, libíjibeí cátei ligía madúgünga ni cátei lun lagáñeiruni.

¹⁹¿Cáti un ju lan lilúrudun Moisés ánjein siñá lubei lasálbaruníwa? Ñúbinti lúrudu ligía sarágu irúmu lárigiñe lidáradun Búngiu lúma Abrahám lun larúfuduni jaffgoun gürígia joun, lúntirügü ladúraran darí liábin linébaanfan Abrahám, le Crístu, le gñe úmabei ladúgüwa darádu ligía. Rúlumuti Búngiu lilúrudun joun ánjeligu lun jíchuguni lun Moisés, liábin Moisés, ába lafúnraanguagüdüni lúrudu ligía joun gürígia. ²⁰Ánjeinti dán meja le ladúgübalin Búngiu lidáradun lúma Abrahám lun labíniruniña sun gürígia lídan, mayúsurunti ánjeligu, mayúsurun ligía gürígia, ligía adúgübalin sun cátei.

Ca lan uágu njein lubei lilúrudun Moisés

²¹¿Laríñaguña funági le luágu múaradun lan lerérun Búngiu lúma lilúrudun le líchugubei lídaangiñe Moisés? Máma líña. Lun jamúga rúa lan ában lúrudu le íchugubei ubáfu woun lun wagúnfulirun láu, gayáraati jamúga jayábin gürígia lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu láu jagúnfuliruni le lubeiñe lúrudu ligía. ²²Lídan linártün cátei, mabáfutiwa lun wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, le líchugubei lídaangiñe Moisés, queísi laríñagun Búngiu tidan Lerérun. “Sun gürígia lábugiñeñanu lubáfu figoú.” Ítara líña lun lídaangiñerügü lan affñeni luágu Jesucrístu gayára lan jáfuridun gürígia lábugiñegiñe lubáfu figoú lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu láu jaffñen luágu Jesucrístu, queísi meja laríñagun Búngiu lun Abrahám.

²³Lubáragiñebei liábin Crístu lun gayáraabei lan waffñerun luágu lun wasálbarun, lábugiñeñadiwa buga lubáfu lúrudu agúrabaja liábin. ²⁴Ába lubeíti lanúgüníwa lilúrudun Moisés

lánime camá jamuga irájüñü wagía lun latoúnigiruniwa lueí wuríbani darí liábin Crístu lun dánme lan wafñerun luágu, gayáraajalíme weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu. ²⁵ Guetóti, quei chülújali lubeí Crístu, mámaadiwa lábugiñe loúnigirun lilúrudun Moisés.

²⁶ Guetóti lirájüñü Búngiu sun jugúya luágu jañnen luágu Crístu, lídaañadün ában lúma. ²⁷ Sun jugúya le belú-jalibei lídoun ában lúma Crístu láu jabásterun, ibíjaadün ában igáburi líbe ligáburi Crístu. ²⁸ Mámaali cátei lánina lun juríu jumá o máma jumá juríu, o idámuni o máma idámuni, wügúri o wúri, ladúga láu lídaañadün lan ában lúma Crístu Jesúsu, sun jugúya ában-rügüñadün. ²⁹ Ánjein lánigu jubeí Crístu, linébaanfaangu Abrahám jugúya, jerésibirubei le uágubei laríñaga Búngiu lun Abrahám quei jalágaante.

4 Niján cátei le nabúseerúbei naríñagun. Dan le loúnwen ában úguchili áni nñuraigili liraú le lúnbei lerésibiruni alágan, mabuíduñtimaati dan lun irájü ligía sügú jáu lumúsuniña lúguchi, láu sun ligía lan labúremebei alágan, ladúga siñágili lan layúsuruni. ² Añajein gürígia oúnigiruti, aríja jagía láu lalágaante darí lachúlürün dan le líridubei lúguchi lun lerésibiruni. ³ Ítara líña lasúseredun wáma. Lubáragiñebei liábin Crístu uboúagun, lábugiñeñadiwa meja lúrudu lúma buri igáburi le mámabei lúnti ladúrarun lun sun dan. ⁴ Dan le lagúnfulirunbei dan, ába loúnajani Búngiu Liraú, le agúriajoubei tídaangiñe ában wúri, ába liábin quei juríu lábugiñe lilúrudun Moisés. ⁵ Liábinbei ítara lun laságaruniwa lábugiñeñe lúrudu ligía, lun lerésibiruniwa Búngiu quei lirájüñü.

⁶ Lúnti larúfuduni Búngiu luágu lirájüñüjadiwa lan, ába loúnajani láni Liraú Espíritu, le méme Sífiri Sándu, tídoun wanígi, áni agúajati

Espíritu ligía wádaangiñe lun Búngiu. “¡Núguchi!” ⁷ Lirájüñü lubeíti Búngiu wagía, mámaadiwa idámuni, áni ladúga lirájüñü wamá Búngiu, líchugubei alágan woun lídaangiñe Crístu.

Labúseeruni Páblo le buídubei joun ja afiñebaña

⁸ Dán meja le ibídiñegili Búngiu jun, jadámuñadün meja “búngiugu” ja mámabaña búngiugu lídan linárün cátei. ⁹ Ánjein guetó, láu subúdi jumáali lan Búngiu, —lídan lirícha cátei, láu subúdi láadün lan Búngiu —¿ída lubáyan gayára lan jarítangun lúnya jíchaagun júngua quei sí idámuni lábugiñoun lúrudu lúma buri igáburi le mabáfubei lun ladúgün ni cáta jun? ¹⁰ Adáaguatün buri fédu ítaga wéyu, ítaga játi, ítaga dan, ítaga írúmu quei laríñaguni lilúrudun Moisés lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu, lídan jarítangun. ¹¹ Janúfudetina lueí masériwidun lan wadágimanu le nadúgübei jagánagua lun ni cáta.

¹² Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jarítangun quei sí áu luágu buri cátei le, ladúga furíjadina lun mámaadina lan lábugiñe lilúrudun Moisés quei sí meja mámaañadün lan lábugiñe lúrudu ligía. Madúgüntün ni ában wuríbani nun lídan meja júma nan, ¹³ quei subúdi jumáni, ladúga meja ában sándi le nuágubei gayára lubeí neréderun júma furúmiñeti dan lun napúrichijani ugánu lánina asálbaruni jun. ¹⁴ Sándi ligía lé meja nuágubei, ában meja ouchúni nun, múnabunti janúgünina luágu líra. Lubáragiñe líra, ába jerésibirunina quei sí ában láni Búngiu ánjeli, camá jamuga Jesucrístu guánarügü áu. ¹⁵ ¿Ca susérebei lun ugúndani lé meja jasándirubei náu? Gayáraati naríñagun luágu jáni fuleisei luágu ánjein lan jamúga meja lúnti, jaságaruñein lan jamúga jágu lun

jíchuguni nun. ¹⁶ Guetó, ¿jáganijadina funági lueígiñerügü naríñaguni inárüni jun?

¹⁷ Weíriti juwámaan joun mútu ja, mabuídunti jarítagan jubá. Le jabúseerubei, lun jadísedagiüdünün waweí lun ában lánme jawámaadun jun. ¹⁸ Buíti lun juwámadirun joun ámu, ñi áu yebe júma o úaadina lan júma, ánjein láu lubeí lubuídun arítaguni ladüğüwa. ¹⁹ Nirájüñü, nasúfuriruñaya igárigu juágu quei ában úguchuru dan le tagáridun, áni ítara méme núba asúfurira daríme lun jarúfuduni luágu nįjein lan Crístu jídan. ²⁰ Buséntina jamúga lun anájein lan júma guetó lun gayára lan nadímurejan jun láu ámu luwúyeri, ibídiñeti nun cába lan narítagua juágu!

Jémpulu tuágti Agár túma Sára

²¹ Jugúya le busénbei jíchaagun júngua lábugiñoun lilúrudun Moisés, aríñaga jumeí cátei le nun. ¿magáambun jumágili le laríñagubei lilúrudun Moisés? ²² Laríñajare luágu garájüñü lán meja Abraham bián irájüñü, ában táu lidámun, le ában táu lúmari to ában wúri to máma idámuni. ²³ Le tiraú idámuni, ítara líña lagúriajoún quei jagúriajoún sun irájüñü, ánjein le tiraú to máma idámuni, lagúriajoún lun lagúnfuliruba lan le uágubei laríñaga Búngiu lun Abraham. ²⁴ Ítara líña cátei le queísi ában jémpulu. Bián wúriña ja, ítara jáña queísi bián darádu le ladúgubei Búngiu. Adúgati ában darádu lúma Moisés dan le líchugunbalin lilúrudun lun luágu wúbü Sinaí. Darádu ligía, ítara líña queísi Agár ladúga sun lan gürrígia ja lábugiñebaña lúrudu ligía idámuni lun jagúnfulirun lúma, queísi idámuni jamá sun tirájüñü Agár. ²⁵ Wúbü le Sinaí lídaañein fulásu le gríbeí Arábia (le ñí lubei jagánoua ladúgawagun tiraú

Agár). Agár liyáwaboun wúbü ligía lúma lúrudu le íchugúbei ñi. Ubúru gu le Jerusalén le guetóbei, ítara líña quei wúbü Sinaí lídan dan le sügújalibeí, ladúga ubúru gu ligía jáu sun lílana, ítara jáña quei idámuni lun igáburi lánina lilúrudun Moisés. ²⁶ Ánjeinti Jerusalén le siélubei, máma lánina idámuni queísi máma lan idámuni lúmari Abraham, áni lirájüñü Jerusalén le siélubei wagía. ²⁷ Tariñajare Lerérun Búngiu.

Gúndaaguabá, wúri maraújeitu, amúrti to maraúboun, wáguabá láu ugúndani, amúrti to ibídiñebeí agáriduni bun, lugúndun amúrti to áuboun mebérenwa lan, gíbetimaabaña birájüñü sügú táu wúri to garaúboun láu búmari.

²⁸ Nidújeñu, queísigubeirügü Isáac lan irájü le líchugubei Búngiu lun Abraham lun lagúnfulirun láu lerérun lun, wagía affíñetiña ladúgawagunbaña Abraham ja uágubaña laríñaga Búngiu lun. ²⁹ Ítara quei meja dan ligía, isáani le agúriajoúbei lídan ában igáburi quei furúmieguarügü agúriajoúni eíbaaja lumúti meja isáani le agúriajoúbei láu lubáfu Sífiri Sándu, ítara líña gíñe lasúseredun guetó—ja lábugiñebaña lilúrudun Moisés eíbaaja jamútiña ja mámabaña lábugiñe lúrudu ligía.

³⁰ ¿Cáteisán tariñagunbei Lerérun Búngiu? Tariñajare. “Bugáboun idámuni láu sun tiraú, lugúndun siñáti gafánran lan tiraú idámuni lídan alágan lúma tiraú to mámaboun idámuni.” ³¹ Nidújeñu, mítaraantiwa lubeíti quei tirájüñü idámuni, ítara wáña quei tirájüñü wúri to mámaboun idámuni.

Míchaaguaya jumá júngua idámunime

5 Furígüda láadiwa Crístu lídaangiñe idámuni wamá lun lúrudu buri lúma igáburigu. Reídei jumá lubeíti le ñí lubei

líchugaün Crístu, míchaaguaya jumá júngua idámunime.

²Agáamba jumána. Áu páblo aríñagatina jun luágu ánjaün lan íchaagua júngua lábugiñoún igáburi le lánina circuncisión lún nege jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu, mesériwidunbei Crístu lun ni cáta jun.

³Naríñagayaali lun furúmieguarügü wügüri le resfbinbalin circuncisión luágu lúnti lan ladúgüni sun líbiri le lubeíbei lilúrudun Moisés lun gayáraabei lan leréderun richágu ligíbugiñe Búngiu. ⁴Jugúya le jarítaguabei luágu richágu jumá ligíbugiñe Búngiu láu jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés, ígira jumáli Crístu, díseedün lueí asálbaruni le láurügüti lareíni Búngiu. ⁵Wagía, láu lubáfu Sífiri Sándu lúma láu wafíñen luágu Jesucrístu, jeménigitiwa luágu weréderuba lan richágu ligíbugiñe Búngiu. ⁶Ánjein lídaañadiwa lubeí ában lúma Crístu Jesús, málati werésibiruni circuncisión lúmoun merésibirun wamáni. Le busénwabei, lun affíne wamá luágu Jesucrístu lúma lun warúfuduni affíneni le wawágubei láu wínsiñejabu joun gürgía wáledi.

⁷Buíti meja jeíbugun lúma Crístu, ¿ca ígiragüdúbalin lagaambúniwa inárüni jun? ⁸Máma Búngiu le agúarubei jun adúgübalin líra. ⁹Mabúlieida jumeí luágu furése lan lawáraüdagun arúfudajani le maríchatí lun lagúnrinchaguni jaffínen sarágu gürgía queísigubeirügü résigüda lánun murúsun ísi sun to añóundawaguboun láu. ¹⁰Neménigiduña luágu Wabúreme Crístu lúnya lasáminaragüdünün queísi áu luágu buri cátei le. Áni cáteiñein lan gürgía le añáwurijabei jun, labeíchubei Búngiu.

¹¹Aríñagatiña arúfudajatiña yéetiña jagía luágu apúrichija nan luágu lúnti lan jerésibirun wügüriña circuncisión

lun jasálbarun. Nidújeñu, ánjein jamúga apúrichija nubálin cátei líra, ¿cáme-san jeíbaajana meme juríu? Lun jamúga napúrichijani circuncisión, maríbaanti jamúga láburujan dimúrei luáguti loún-wen Crístu luágu gurúwa joun. ¹²Ánjeinti jawágu ja abúseerúbaña jádaruni jídoun luágu lúnti lan jerésibiruni circuncisión, ígúndaatina jamúga lun jíbugunun jawárua gumúgubei!

¹³Ánjeinti jugúya, nidújeñu, agúajati Búngiu jun lun lagídarunün lábugiñegiñe igáburi lánina lilúrudun Moisés, manúga jumeírügü líñáti líra lun lébume gayára lan jasígiruni ugúndani buri le lánina uboú le. Lubáragiñe líra, seríwigua jumá júniwagua láu ínsiñejabuni le jídaanbei jubáruagua, ¹⁴lugúndun láu jagúnfulirun lúma lúru le aríñagubei. “Jínsiñelá gürgía bíledi bun queísi bísiñegua búngua”, gúnfulijadün láu sun lilúrudun Moisés. ¹⁵Góunigi jumá, ánjaün ageíndagua júmagua, jagúmuchaguagüdüba júniwagua.

Ugúndani le lánina uboú, lúma eíbuguni lúma Sífiri Sándu

¹⁶Niján cátei le naríñagubei jun. Abágarida jumá quei labúseeruni Sífiri Sándu, ítara lúba mafála jumáni jugúndan guánarügü le lánina uboú. ¹⁷Ugúndani le lánina uboú máma lúmagiñeñein Sífiri Sándu, áni Sífiri Sándu, máma lúmagiñeñein ugúndani le lánina uboú. Gáganiguati ában lúma le ában, ligía lásiñerunbei jadúgüni jugúya cátei le jabúseerúbei yebe jadúgün. ¹⁸Ánjein Sífiri Sándu lubeí abúgurubadün, mámaadün gíñe lábugiñe lilúrudun Moisés.

¹⁹Ménreengúnti larijiniwa cátei lán buri cátei le jadúgübei ja afálarubalin ugúndani lánina uboú. Gámariguatiña jámagua mamárieidunga, adáaguatiña buri cátei wíyeti, úati nibúsigari jamá láu jasálufurin, ²⁰judúguatiña

joun sándu, abíñaraja jagía. Níjein iyéreejabuni jádan, gáganiguai, lúma eméendüni. Ménreengúnti jagáñidun, jawoúgua rügüñein jarítagua súnwandan, fánreinguagüda jamúti adámurini. ²¹ Gimúgatiña, gáfarajadi, gátadi, weñnamu jeígin, adúga jagía ámu buri cátei lenége líra. Nariñaguñein jun quei nariñaguni lubáramegiwa luágu ja lan adúgübalin cátei le, mebélorunbaña lídoun larúeijan Búngiu.

²² Niján buri igáburi le líchugubei Sífiri Sándu. ínsiñejabuni, ugúndani, darángilau, gagúraasuni, areíduni, lubuídun igáburi, úraguni, ²³ manáanguni únguau, ragúguau únguau. Úraguati buri igáburi le lúma furúmiegurügü lúrudu. ²⁴ Ja lánigubaña Crístu, dágua jamáali sun luwámaan cátei le lánina ubou le joun luágu lugúruwan Crístu. ²⁵ Ítara quei wabágaridun lídaangiñe Sífiri Sándu, lúnti gíñe wígirun lun labúguruniwa Sífiri Sándu lídan le wadúgübei.

²⁶ Moún lumuti wanáangun woúngua, añáwurijatiwa joun wíbirigu ítara, rúti gíñe gimúgati wadaangua.

Íderagua jumá júmawagua

6 Nidújeñu, ánjaün aríja luágu áburujaali lan ában jídaangiñe lídoun figou, jugúya le eíbugubei lúma Sífiri Sándu lúnti jíderaguni lun lagídarun lídaangiñe figou ligía, adúga jumeí láu maweíriguni. Lúnti gíñe goúnigigua jumá júngua lueí gíñe jáburujan lídoun figou queísi ligía. ² Ídaragua jumá júmawagua lun jawánduni jījúrúgu, ítara lúba jagúnfulirun lúma lilúrudun Crístu, le lánina ínsiñejabuni.

³ Lúnti wíderaguniña wíbirigu lugúndun ánjein anáangua gürígia lúngua áni ni cáta ligía, leyéedaguña lúngua. ⁴ Cáda ában gürígia lúnti lagúserun lúmagua ída líña lan ladñurun. Ánjeinti adári-

ragua lúngua buíduñu, ligíaba buídu guánarü lúngua, máma ámu, ⁵ lugúndun sun gürígia geféenbaña lun Búngiu jawoúgua, máma jawágu ámu.

⁶ Le únbei larúfudajoúa Lerérun Búngiu lúnti lafánreinjani sun luwúyeri íbǐjini lúma le arúfudajabei lun.

⁷ Mayéedagua jumá júngua, siñáti jéjerajan láu Búngiu. Le lábunagubei gürígia, ligíaba gíñe lalúbaja. ⁸ Ánjein ábunagua ában gürígia cátei le íchugubei ugúndani le lánina ubou lun, le méme lábunagubei, líchuguba ában alúbajani le lánina féridi lun. Ánjein ábunagua ában gürígia cátei le íchugubei ugúndani lun Sífiri Sándu, líchuguba Sífiri Sándu ában alúbajani le lánina íbágarí magúmuchaditi lun. ⁹ Moún lumuti lubeíti labúchadun wawágu adúgei cátei le buídubei, lugúndun ánjava ítara méme adúgei, walúbajaba buíti dánme le lachúlürün dan lun werésibiruni. ¹⁰ Ligía, adúga wameí lubeí le buídubei joun súnigubei ságü gayára lan, joúntima wadújeñu luegíñe Crístu.

Ewéridijani lúma lagúmujoún ayoúraguni

¹¹ Aríja jumá luweñnamu létera le áubei nabúrúja jun guetó láu nújabu guánarügü. ¹² Ja abúseerúbaña jafósurunün lun jíchaagun júngua lábugiñoun igáburi le lánina circuncisión jadúgüñein lúnügü jeréderun buídu jagíbugiñe juríu, lun meíbaajoúniwa jamá luegíñe jamúga jaríñagun luágu lídaangiñe rügüñein lan louñwen Crístu wasálbara. ¹³ Ni ja íchaagubaña joúngua lábugiñoun igáburi le lánina circuncisión, madúgün jamúti sun le laríñagubei lilúrudun Moisés, busénrügütiña lun jerésibiruni jugúya circuncisión lun gayára lan japántajan luágu jafósurunün lun jibǐjini circuncisión. ¹⁴ Ánjeinti áu,

mabúseerúntina napántajan ni ca uágu, ában rügúñein cátei uáguti nadímureja weíri—luágu loúnwen Wabúreme Jesucrístu luágu lugúruwan wawágu. ;Lídaangiñe lugúruwan Crístu jiláañu líña cátei le lánina uboú nun áni jiláañu níña gñe lun cátei le lánina uboú!
¹⁵Lun Búngiu, ni cáta ánjein íbija wabálin circuncisión lúmoun mibíjin wamáni, le busénwabei, lun iséri wamá gúirígia. ¹⁶Sun ja abágaridubaña ítara,

jagía lánigubaña Búngiu le tímatimaati, resíbi jamá lubeíti darángilaü lúma gudémejabu lúmagiñe.

¹⁷Lúmagiñe dan le ugúñe, mabúseerúntina lun nibíjin lénreengúnga ni ca úmagiñe. Arúfuda lumúti lárigi buri bíti le nuágubei luágu ában nan esériwiduti lun Nabúreme Jesúsu.

¹⁸Nidújeñu, binflaün Wabúreme Jesu-crístu, sun jugúya. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN ÉFESONA

Labúrújan Páblo joun tílana ligílisi to Éfesoboun

1 Anája áu Páblo, le lání Jesucrístu apóstolu láu lugúndan Búngiu, nabúrújañoun gárada to jun, jugúya le lánigubei Búngiu ja afiñebaña luágu Crístu Jesúsú lídan ubúrugu le Éfeso. ² Biníflaün Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, ibíja jumá gíñe darángilau jámagiñe.

Abíniruni le wánibei lugúndun lídan wamá ában lúma Jesucrístu

³ Rúwama uweírighuni lun Búngiu, Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, lugúndun láu lídan wamá ában lúma Wabúreme Jesucrístu, biní laadiwa láu sun luwúyeri abíniruni le lánina siélu. ⁴ Lubáragiñebeí meja ladúgiñi Búngiu ubou, anúadira lumútiwa lun lánigubadiwa lan láu le lúnbei ladúgiñi Crístu wawágu, lun weréderun madúnrunga ligíbugiñe, derégeguñu woungua lun. ⁵ Fánrein lumútiwa lúmagiñe bináru, láu línsiñejabu, lun lerésibiruníwa queísi lirájüñü lídaangiñe Jesucrístu, ladúga ligía lan lugúndaanbei woun. ⁶ Ligía súnwandan lubeí wíchugun uweírighuni lun Búngiu luágu luweírín lareíni le áubei labínirawa dan le lídan wamá ában lúma Liraú le jínsiñebeí lun. ⁷ Láu luweírín lareíni Búngiu, sálba láadiwa láu líta Liraú le áwiyurubei wawágu dan le loúnwenbei luágu gurúwa, ferúdnaleí wafígoun. ⁸ Arúfuda láali Búngiu lareíni woun le tímatimaati láu líchugun sun luwúyeri subúdi lúma gunfaráandaü woun, ⁹ subúdigüda láali layúmajan lé meja arámudaguabei woun, o arítaguni lan le lasáminarubei

ladúgiñ. ¹⁰ Según arítaguni le, le lúnbei lagúnfulirun quei lubúdubu dánme le lachúlürün lidáni, ladúnraguagüdübei Búngiu sun cátei lábugiñe lagúmadijan Crístu, dándu lé buri siélubei quei le ubouagubei.

¹¹ Láu lídaañadiwa lan ában lúma Crístu, anúadira lumútiwa Búngiu lúmagiñe bináru lun werésibiruni wafánran lídan le lúnbei líchuguni, áni sun le, lídaañein lugúndan Búngiu le adúgübalin sun cátei quei labúseruni. ¹² Anúadira lumútiwa lun wabágaridun, wagía le affñebeí luágu Crístu furúmiñe, lun liñurúniwa líri Búngiu luágu luweírighun. ¹³ Jugúya gíñe, dan le jagáambunbalin ugánu le lánina inárüni—ugánu le anúgübalin asálbaruni jun—ába jaffñerun luágu Crístu queísi jasálbaragiñe, ába lídan jumá ában lúma, ába larúfuduni Búngiu luágu lánigu jumá láu líchuguni Sífiri Sándu le uágubei laríñaga, jun. ¹⁴ Sífiri Sándu ligía ában líchoúrún Búngiu woun luágu werésibirubei lan alágan le lúnbei líchuguni Búngiu woun dánme lagúmuhuni lasálbaruníwa, wagía le lánigubei, lun liñurúniwa líri luágu luweírighun.

Lamúriajan Páblo lúma Búngiu lun líchugun subúdi joun afiñetiña

¹⁵ Ligía dan le lubeí nagáambunbei luágu affñeni le jídaanbei luágu Wabúreme Jesúsú, lúma luágu ínsiñejabuni le juágubei joun sun ja lánigubaña Búngiu, ¹⁶ másuti neteíngiruni Búngiu juágu dan le narítagun juágu lídan nayúmuragun lun. ¹⁷ Amúriajatina lúma Lubúngiute Wabúreme Jesucrístu, Úguchili Weírighuti, lun líchugun subúdi íñugiñeti jun lun gunfaráanda jumáni le lasúbudiragüdübei jun, lun gíñe jasúbudirunitima Búngiu buídu. ¹⁸ Amúriajatina lúma Búngiu lun

larúgoundagadüdüni jisáminan lun jasúbudiruni ca lan uágubei lagúara jun lun jeménigidún luágu, lúma lun jasúbudiruni ída líña lan luweírigan lúma lirísan alágan le líchugubei Búngiu joun lánigu. ¹⁹ Amúriajatina gíne lúma lun lasúbudiragüdüni jun ída líña lan luweírín lubáfu le mébejabei le ñadágimeinbei wádan, wagía le affínebei luágu. ²⁰ Ubáfu le, ligía méme le larúfudubei Búngiu láu sarágu érei dan le lásaaragüdübalin Crístu lídaangiñe oúweni, ába lañúuragüdüni lueígiñe louñwenren yágüta siélu. ²¹ Rúlumuti lougiñe sun gumádi, ubáfu, érei lúma arúejani lé buri siélubei, lúma lougiñe sun le gayáraabei liridún, dándu lídan dan le queísi lídan le lúnbei liábin. ²² Rúlumuti sun cátei lábun lubáfu Crístu, rúlei gíne Crístu guánarügü lun ligíaba lan ichúgüdinaiü joun sun gürígia ja lánigubaña, ja gríbaña lilígilisin. ²³ Gürígia jagía, ja méme lúgububaña Crístu, buin jáña láu libágari Crístu (láu lubáfu lání Espíritu), áni Crístu guánarügü adúgübalin sun catei áni ágüdañe.

Sálbaadiwa láu lareíni Búngiu

2 Rújali Búngiu ibágari magú-muchaditi jun úara lúma Crístu le lásaaragüdübei lídaangiñe oúweni, láu sún meja jiláñugidún lan lun cátei le luáguti Búngiu, lurúma wuríbaní lúma figoú buri le gádaanbalün. ² Lídan meja dan ligía, falá jumuti lání uboú le jémpulu, adúgei lugúndan Máfia, le agúmadirubaliña espíritugu garábalirugu, le ñadágimeinbei jádaangiñe ja magáambadibaña lun Búngiu. ³ Ítara líña meja gíne wabágaridun, sun wagía, luágu ában dan, afálarei wayúmajan, agúnfulira lúma lugúndan wagáburi lúma lugúndan wasáminan, queísi gürígia garaúwarügütiña. Ligía lúnti lubeí

yebe láburujan lanárime ligáñi Búngiu wawágun queísi ja jíbiri. ⁴ Weírítí lugúdemejabu Búngiu, ⁵ ába larúfuduni luweírín línsínejabu woun láu sún meja jiláñugidiwa lan lun cátei le luáguti Búngiu lurúma wafígoun. Ába ladáraruni lubéneri ibágari magúmuchaditi woun láu lásaaragüdüni Crístu lídaangiñe oúweni. Sálbatiwa lubeítí láu lareíni Búngiu. ⁶ Sarágüda lumútiwa gíne Búngiu lídaangiñe oúweni lánina figoú láu lásaaragüdüni Crístu lídaangiñe oúweni, ába líchuguni wabára woun lúma Crístu yágüta siélu, lúma uweírigan lánina ubáraü ligía. ⁷ Ladúgünbalin líra lun larúfuduni luweírín wínsíne lun lúma lareíni woun lídan Crístu Jesúsú lídounme dan le lúnbei liábin. ⁸ Sálbawádiwa luágu lareíni Búngiu, luágu waffínen luágu. Máma jamúga ában cátei le wagía guánarügübei adúgübalin, Búngiu íchugubalin wasálbarun woun. ⁹ Máma lídaangiñeti cátei le jamúga ladúga mútu, lun úa lan ni ában apántajati lueígiñe. ¹⁰ Lugúndan Búngiu adúgübaliwa, iséri gürígia wagía lídan Crístu Jesúsú lun wadúgün cátei buítí, quei larítaguni lúmagíne bináriü.

Waráandarun lúma Búngiu lídaangiñe Crístu

¹¹ Jarítagua jumá lubeítí luágu ída jíña lán meja furúmiñe. Máma meja lídaangiñetün jarásan juríu, ligía lébubei gürígia ja juríu, ja erésibirubalin circuncisión, ába jagúarunün, “gürígia ja merésibirubalin circuncisión”, o gürígia ja mámabaña lánigu Búngiu. ¹² Lídan meja dan ligía, ibídiñegili meja Crístu jun, mámagidún meja lílana linásiñun Israél, ja lumútuniñabaña Búngiu, boúgüdiñadún meja lueí lidáradun Búngiu joun lánigu lúma sun le lúnbei líchuguni joun lábugiñe darádu ligía. Jabágariduñá meja

ubouágu meménigiga, ibídiñega Búngiu le inárütibeí jun. ¹³Ánjeinti guetó, quei lídaañadün lan ában lúma Crístu Jesúsú, jugúya meja le dísebei lueí Búngiu, guetó yaráfaadün lun, láu loúnwen Crístu. ¹⁴Barú laadiwa Crístu lídoun aráandaruni, ladúga adúga láaña juríu jáma ja mámabaña juríu lan ában méme jamá mútu, güríngua lumúti gáganiguaü lé meja afánreinragubaliña. ¹⁵Gumúguagüda lumúti cátei le lílürudun Moisés láu sún buri gumádi lánina lürudu ligía láu loúnwen, adúgeina láña juríu jáma ja mámabaña juríu lan ában mémebaña lan lídan. Ítara líña ladúgüni aráandaruni wádaangua. ¹⁶Láu loúnwen Crístu luágu gurúwa, ába lagúmuchaguagüdüni wuríbu lé meja jádaanbei juríu jáma ja mámabaña juríu, ába laráandaragüdúniña bíangubei lúma Búngiu, adúgeina láña bíangubei lun ábanrügü lan mútu—lumútuniña Búngiu jagía.

¹⁷Núbinti Crístu, ába lapúrichijani ugánu buíti luáguti aráandaruni lúma Búngiu joun sun gürígia, dándu jun, jugúya le mámabei juríu já meja dísebaña lueí Búngiu, quei woun, wagía juríu já meja yaráfabaña lun Búngiu. ¹⁸Lídaangiñe Crístu, sun wagía, juríu máma juríu, gayáraati wayárafadun lun Búngiu láu lubáfu ában méme Espíritu, le Sífiri Sándu. ¹⁹Ligía mámaadün lubei teréncha lun larúeijan Búngiu, lílanaadün larúeijan quei sun ja lánigubaña. Lufámiliangu Búngiu jugúya. ²⁰Sun wagía affñetiña, dándu juríu quei máma juríu, ítara wáña quei ában ligílisi to ligíbuaguboun wagábu le jábunubei apóstolugu jáma profétagu. Cátei lé buri jarúfudajabei, ligía wagábubei, Jesucrístu meme ligía dúbü le weíriguti-mabei lídan ébuu ligía. ²¹Luágu ébuu ligía le Crístubei tiñúrawagua múna tugúya (wagía affñetiña), aráanseñu sun

tumégegün buídu darí lun tiábin lun ában tan ligílisi to derégewatu lun Crístu, to gíñe lídaantu ában lúma. Ítara wáña wagía le affñebei luágu Crístu. ²²Ítara líña lubeíti, jugúya gíñe le mámabei juríu, lídaañadün ában lúma Crístu, oúndaraguatün jáma súngubei ja jíbiri lun wayábin sun wagía lun ítara wamá quei ában múna to ñí lubei lagánawa Búngiu láu láni Espíritu.

Luwádigimari Pábulo lun lapúrichijan luágu Crístu joun ja mámabaña juríu

3 Ligía lébubei nayúmuragun, áu Pábulo, lun Búngiu juágu. Daíuwañu níña lueígiñe luwádigimari Crístu le adúga náalibeí jagánagua, jugúya le mámabei juríu. ²Mósu subúdi jumáli lan luágu rúlaali lan Búngiu wadágimanu le nun láu lareíni, luágu jáni fuleísei. ³Queísi nabúrújan jun, adúga lumúti meja Búngiu ában aráansejani juágu, jugúya le mámabei juríu, arámudaguati aráansejani ligía, ába lasúbudiragüdüni nun. ⁴Láu jalíjani le nabúrújabei, jasúbudirubei luágu gunfaráanda náni laráansejan Búngiu luágu Crístu, lé meja ligíarügúbei asúbudirei. ⁵Masúbudirawagüdúnti aráansejani ligía lun ni ában lídan meja dan le sùgújalibeí, ánjeinti guetó, láu lubáfu Sífiri Sándu, arúfuda láali Búngiu joun láni apóstolugu jáma profétagu ja derégeguabaña jóungua lun le gumúti. ⁶Niján aráansejani ligía. Lídaangiñe ugánu le lánina asálbaruni, jerésibirubei ja mámabaña juríu alágan le méme lúnbei jerésibiruni juríu, áni líbirigu méme lúgubu Crístu, gafánraantiña gíñe lídan méme dimúrei le líchugubei Búngiu joun juríu luágu gayára lan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe Jesucrístu. ⁷Fuleísei láadina Búngiu láu líchugunina lun napúrichijani ugánu

ligía láu lubáfu, laú sun madúna náni yebe fuleísei ligía. ⁸Únabutimaatina sügú láu le únabutimaabei jádan lánigu Búngiu, láu sun líra, rúlaali ubáfu le nun lun napúrichijan joun ja mámabaña juríu luágu luweírín jarísín lídan Crístu le mébejabei. ⁹Rúlaadina Búngiu, le adúgübalín sun cátei, lun nafúraanguagüdüni joun sun güriquia ída líña lan lanúgün aráansejani ligía lé meja arámudaguabei fulásu. ¹⁰Arámudaguati meja aráansejani ligía lun guetó lan gayára lan jayábin sun láni Búngiu ánjeligu ja arúejabaña siélu lun jasúbudiruni lichú láu Búngiu lídan sun luwúyerigu jádaangiñe affínetiña, ja lílgílisinbaña Crístu. ¹¹Úraguati sun le lúma larítangun Búngiu le larítangubei lúmagiñe lubáragiñe lagúmeserun sun cátei, le lagúnfulirubei lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. ¹²Lídaangiñe Crístu, gayáraati wayárafadun lun Búngiu láu eménigini le líchugubei waffínen luágu Jesucrístu woun. ¹³Ligía nayúmuragunbei jun lun máburujan lan jarúna lueígiñe le nasúfurirubei juágu, lugúndun weírírügüti cátei líra jun.

Línsiñejabu Crístu

¹⁴Ligía lubeíti lébubei nájuduragun ligbugiñe Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, ¹⁵le Jáguchíbei sun lufámilian Búngiu uboúagu lúma siélu. ¹⁶Amúriajatina lúma Búngiu lun líchugun érei lúma ubáfu jun según luweírín ubáfu le lúmabei, lun jídín jubáruaguóún láu Sífiri Sándu le jídaanbei. ¹⁷Amúriajatina giñe lúma lun jíchugun fulásu tídan janígi lun laganoún Crístu ñi, láu sun jaffínen luágu, ¹⁸lun giñe láu lan ában ínsiñeni weíríti, derégüdagu jídan, gayára lan gunfaráanda jumáni lítulen, limígífen, lujúlilin lúma líñun línsiñejabu Crístu buídu, jáma sun jíbiri affínetiña. ¹⁹Amúriajatina lubeíti lun jasúbudiruni ínsiñejabuni le, le

weírítimaabei lueí sun le wayáraabei asúbudira, lun lúma jumá Búngiu le gumúti.

²⁰Guetóti, inurúalá líri Búngiu le gabáfubei lun ladúgün gíbe sügú láu le wamúriajabei o le lan wasáminarubei, láu lubáfu le ñadágimeinbei wádan. ²¹¡Arijúalá luweírigin Búngiu lídaangiñe sun le ladúgübei jádan lánigu lúma lídan Crístu Jesúsu luágu sun sígulu lúma sun dan! Ítaralá.

Lídaañadiwa ában láu lubáfu Sífiri Sándu

4 Ladúga sun le adúga láalíbei Búngiu jun, ligía namúriajabei júma, áu le adaürúbei lueígiñe luwádigimari Crístu, lun jóuseragun júngua quei lúnti lan jadúgüni ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá quei lagúarun jun. ²Únabugu jumá, jínsiñejabu, gagúraa-sun jumá, areída jugúyame joun jíbirigu. ³Jóúcha jumá lun lídan jumá ában súnwandan láu lídejan Sífiri Sándu, eíbuga jumá lídan darángilaü júmgua, ítara lúba lídaanbadün lan ában súnwandan. ⁴Lúnti wanáangun woúngua lídan ában, lúma jáma jíbiri lánigu Búngiu ladúga lumégegung lan ában méme úgubu le gíríbei lúgubu Crístu sun wagía, ligía méme Sífiri Sándu le lídaanbei cáda ában wádaangiñe, wájali Búngiu woun lun wabjini ában meme eménigini luágu walágaante lídaangiñe. ⁵Ligía méme Abúremein Wabúreme súnugubei, ligía méme waffínen luágu Jesucrístu, badíseitiwa sun wagía lídan líri Abúremein ligía. ⁶Ában rügüñein Búngiu Jáguchi súnugubei, jóúgiñeñein súnugubei, ñadágimeinti jáu súnugubei, áni níjein jádan súnugubei.

⁷Rújali Crístu sarágu luwúyeri ubáfu joun lánigu, rúlaali ubáfu le labúseerubei líchugun lun cáda ában wádaangiñe, woun. ⁸Ligía

laríñawagunbei tídan Lerérun Búngiu luágu Crístu.

Múdeiti siélun barúina láña adaúrútiña lúmagua,

ába buri líchugun ubáfu joun gürígia.

⁹¿Cáti míni lan “múdeiti”? Míni lan luágu rarí lan furúmiñe lídoun ubáraü buri le únabutimáabei ubouágu.

¹⁰Crístu le arárirubei lun ubouágun, ligía méme gíñe le amúdeirubei lídoun líñun-ágei siélu láu sun luweírigin lun labuínchagüdüni súnigubei láu guánarügü. ¹¹Ába líchugun ubáfu lun cáda ában jádaangiñe affñetiña luágu. Añajein rúti joun lun apóstolugu jamá, jíbiri lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe, jíbiri lun jóúdin apúrichijeí ugánu buíti lánina asál-baruni joun ja magáambun jamágilibei ugánu ligía, jíbiri lun jafádirijan lúma lun jarúfudajani Lerérun Búngiu.

¹²Ítara líña laráanseruniña lánigu lun gayáraabei lan jesériwiduni buídu,

¹³lun jedérebudagüdüniña jíbirigu lídan Crístu daríme wachúlürün sun wagía lun lídan wamá ában lídan waffñen luágu Jesucrístu, le Liraú Búngiu, lúma lídan lisúbudinwa. Ítara lúba gürígia wamá weínamujaña lídan weíbugun lúma Crístu, ítara lúba wagáburidun queísi lagáburidun Crístu. ¹⁴Mítaraanjádiwame quei irájüñü lun ménreengun lan wasáansijan lun ladúurujaniwa ligáralin furúmieguarügü iséri luwúyeri arúfudajani lun wáburujan lídoun jayéeni gürígia bíbutiña ja abúseerúbaña janúgüniwa lídoun úma le maríchabei. ¹⁵Lubáragiñe líra, wadímurejabei inárüni láu ínsiñeni lun wawáanserun lídan sun luwúyeri lídan ában lúma Crístu le ichúgüdinuübei joun sun lánigu ja gíriña lúgubu. ¹⁶Sun wagía le lúgubu Crístu, úraguatiwa lídan ában lábugiñe lagúmadijan Crístu, cáda ában

wádaangiñe gayáraati wíderaguniña ja wíbirigu. Ítara lúba gayára lan wawáanserun súnigubei lídan weíbugun lúma Crístu, awáanse wagíame lídan ínsiñeni.

Iséri ibágari lídan Crístu

¹⁷Niján lubeíti cátei le naríñagubei jun lídan líri Wabúreme. lun jebé lan jabágaridun quei ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, ja abágaridubaña úragua lúma jasáminan le málabei. ¹⁸Darúgu líña láu jasáminan, úati ibágari le nübinbei lúmagiñe Búngiu jádan lugúndun ibídiñeti ni cáta joun lurúma tidére janígi. ¹⁹Féridi jamáali jabúsigari, derégeguaña jóungua lun wuríbani, adúgatiña sun luwúyeri iwíyei láu ugúndani. ²⁰Ánjeinti jugúya, máma líña jafúnrendeirun lúmagiñe Crístu, ²¹ladúga inárüni lan luágu agáamba jumá luágu Crístu, arúfudajouáti inárüni lé meja larúfudajabei, jun. ²²Ánjeinti luágu binádu ligáburi jabágaridun, arúfudajouáti jun lun jígiruni binádu meja jigáburi le mabuídunjalibei láu jagúnfulirun lúma luríban ayúmajani le gayéeraguadibei, ²³arúfudajouáti jun lun iséri jumá lídan jáni espíritu lúma lídan jisáminan, ²⁴lun iséri lan jigáburi, buíduñu, jarúmañu le gumúti queísi ligáburi Búngiu.

²⁵Ligía jebé lubei jayéejan, adímureja jumeí inárüni jáma jíbirigu lugúndun lánigu ában méme úgubu sun jugúya, le lúgubu Crístu.

²⁶Mouñ lumuti jagáñidun le lánina affgoujani, mouñ lumuti gíñe jálúdün sarágu dan arítagua luágu cátei le agáñidagüdübalün— ²⁷míchiga jumá lúgaaru lun Máfia ítara.

²⁸Le jíwerubei, jebé líwerujan, luwádigimarida láu ában arúmani lun lagúriaragun lúngua, lun gíñe gayára lan líderaguniña ja gudémebaña.

²⁹Madímureja jumá liwíye dimúrei, jarúmalá jadímurejan lun gayára lan jíderaguniña ja agáambubalün, ibíja jagíame abíniruni lídaangiñe jerérun.

³⁰Majírudaguagüda jumeí Sífiri Sándu, lugúndun níjein Sífiri Sándu jídan lun jasúbudirúniwa queísi lánigu Búngiu daríme lachúlürün wéyu lun jasálbarun le gumúti.

³¹Ígira jumeí sun magúndani, sun iyéreejabuni, sun agúaraguní lánina igáñi, sun anábajani, lúma sun wuríbani.

³²Buídu jumá, gudémejabu jugúyame júmagua, ferúdunagua jumá júmagua ítara quei ferúduna lánün Búngiu lídan Crístu.

Ída lúba lan ligáburí jabágaridun lirájüñü Búngiu

5 Quei lirájüñü jubeí Búngiu ja jín-siñetiña lun, jóucha jumá lun ítara lan jigáburí quei ligáburí. ²Jínsiñegua jumá júniwagua ítara quei wínsiñedun lun Crístu, ába ledéregeragun lúngua wawágu queísi ában mudún le adágarawagüdúti lun Búngiu. Ítara líña lín-siñejabu Crístu woun queísi cupáli le buíti líjeme, le águdajóubei lun Búngiu, resíbi lumúti láu ugúndani.

³Quei lánigu jumá Búngiu, moún lumuti ní lun jadímurejan luágu salúfuri, ní ámu luwúyeri iwíyeyi, ní luweínamu águu. ⁴Mawíyelá jiyúma, maríñagun jugúyame libídiouniga áu, ní dimúrei málati, ladúga mabuídunti buri cátei le. Lubáragiñe jadímurejan cátei líbeina líra, yúsu jumeí jiyúma lun jíchugun eteíngiruni lun Búngiu. ⁵Subúdi jumúti luágu le lan agámariduti mamárieidunga, o ladúgün lán buri cátei wíyeyi, o labágaridun lídan luweínamu águu—le queísigubeirügübei lanúgüni irísini lisándunme—siñáti gafánran lan lídan jarúeijan Crístu lúma Búngiu. ⁶Mayéedagualaún ní ában láu

lagúbüri buri dimúrei, lugúndun ladúga buri cátei wuríbati le, lábúruja lanárime ligáñi Búngiu jawágun ja magáambadibaña lun. ⁷Dírei jumá jawéi jibe gürígia jára.

⁸Lídaañadún meja lubúriga, ánjein guetó, quei lídaañadün lan ában lúma Wabúreme, lídaanjadün larúgounga. Ítara líña lubeíti agáburida jumá queísi gürígia ja eíbugubaña lídan larúgounga. ⁹Gürígia jagía, areídatiña, surúti jabágari, jínsiñeti inárüni joun. ¹⁰Jóucha jumá jafúnrendeiruni ca lan jínsiñebeí lun Wabúreme. ¹¹Mádanlaún buri cátei málati le jadúgübei ja lánigubaña lubúriga, sagárügü jumeí lídoun larúgounga láu lubuídun jigáburí. ¹²Rúti busíganu íbini lun ladímurejóuniwa luágu buri cátei le jadúgübei arámudaguarügü, ¹³dan le larúfuduni larúgounga luágu wuríba lan jagáburí, ába jasúbudiruni luágu inárüni lan, gayáraati jayábin ja lídaanbaña lubúriga lun lídoun larúgounga. ¹⁴Ligía laríñawagúnbei. Agáguduabá, bugúya le arúmugubei, sarába jádaangiñe jílaaña, ábame larúgoungadágüdüin Crístu báu.

¹⁵Toúnigi jumá lubeíti buídu ída líña lan jóuserun. Mabágarida jumá quei ibídiougu táu, jabágarida quei chu táu. ¹⁶Yúsu jumeí jídáani lídan cátei buíti, lugúndun níjein sarágu wuríbani lídoun buri dan le. ¹⁷Ligía mabídiouniga lubeí jáu, jóucha jumá gunfaráanda jumáni ca lan lugúndaan-bei Wabúreme. ¹⁸Mabácharuada jumá, lugúndun barú lumútiña líra gürígia lídoun féridi, lubáragiñe líra, buínjuma láu Sífiri Sándu. ¹⁹Adímureja jumá júmagua luágu luweírigun Búngiu, erémuja jumá luágu, jerémuja táu sun janígi lun Wabúreme. ²⁰Rújuma eteíngiruni lun Búngiu Úguchili súnwandan luágu sun cátei lídan líri Wabúreme Jesucrístu.

Igáburi le lúnbei wagáburiduni jáma ja wábiñebaña

²¹ Derégegua jumá júniwagua, ítara lúba jarúfuduni linében Crístu jun.

²² Lúnti derégeguñu tan wúri túngua lun túmari quei lun Wabúreme Jesucrístu, ²³ lugúndun wügúri tichúgüdinabei lúmari ítara quei Crístu lan tichúgüdinabei lilígilisin. Crístu gíñe Jasálbaragülebei gürrígia ja gíribaña lilígilisin, ja méme gíñe gíribaña lúgubu Crístu. ²⁴ Ítara quei jagáambadi affñetiña lun Crístu, ítara líña gíñe lúnti lan gagáambadi jamá wúrína joun jámarigu lídan sun cátei.

²⁵ Jínsiñetá lúmari wügúri lun quei luweírín wínsiñe lun Crístu, wagía le lilígilisin, ába líchuguni libágari wawágu. ²⁶ Ladúgünbalin líra lun larúmadagüdüníwa lídaangiñe le binádubei láu wabásterun lúma gíñe láu lerérun, ²⁷ lun larúfuduníwa ligbugiñe queísi ában wúri to ayárafaduboun lun túmari—buídumeraiütü, jarúmañu, aráanseñu, ni cáta mégeiti tuágu, ában wúri derégüdaguatü, úraguatü. ²⁸ Ítara líña lúnti lan tínsiñedun lúmari wügúri lun quei línsiñe lúgubu guánarügü lun. Le jínsiñejabuti tun lúmari jínsiñeguati lúngua ladúga ábanjali lan láu jágubu. ²⁹ Úati gürrígia mebéresenti láu lúgubu guánarügü, jóügüdarügü lumúti, toúnigileí. Ítara líña gíñe ladúga Crístu tun lilígilisin, ³⁰ ladúga lúgubu tan, áni wagía líbiri úgubu ligía, ábanjadiwa lúma. ³¹ Laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Ligía lígirubei lubei wügúri lúguchi túma lúguchu lun lamárieidun túma lúmari, ábame jayábin jagía biángubei lun camá jamá ábanrügü.” ³² Níjein ában oúnwenbun inárüni arámudaguati lídan dimúrei ligía. Aríñagatina luágu luáguti lan lúaradagun Crístu jáma lánigu ja

gíribaña lilígilisin. ³³ Laríñaguña gíñe dimúrei ligía luágu cáda lan ában jídaangiñe lúnti lan jínsiñe tan lúmari lun quei línsiñegua lúngua, lun gíñe inébe lan túmari wúri tun.

6 Isáanigu, le lúnbei jadúgüni queísi affñetiña lun gagáambadi jumá joun jagúbürigu, lugúndun ligía richábei. ² Niján ában gumádi weírüti lídaangiñe ligúmadin Búngiu le anúgübei buíti woun láu wagúnfuliruni. “Inébelá búguchi túma búguchu bun lun buídu lan dan bun, ³ gabágari amúrtüme migífe ya ubouágu.”

⁴ Jugúya agúbürigu, magáñidagüda jumáña jisáanigu, agúriajarügü jumáña buídu lun gagáambadi jamá, arúfudajeina joun lun jaffínerun luágu Wabúreme.

⁵ Músu, gagáambadi jumá joun jiyúbudirigu ya ubouágu láu inébesi, láu anúfudei, lueí ñi lan mégeiti lídan jesériwidun joun. Juwádigimarida buídu láu sun tarúman janígi camá jamuga lun Crístu jesériwida. ⁶ Seríwi jumáña buídu, mámarügü dan le aríagu jáña lan jun lun jeréderun buídu jáma, seríwi jumáña buídu súnwandan quei esériwidutiña lun Crístu, adúgeina lugúndan Búngiu táu sun janígi. ⁷ Adúga jumeí juwádigimari láu ugúndani, camá jamuga lun Wabúreme jadúgei máma joun gürrígia, ⁸ ladúga subúdi jumáali luágu cáda lan ában jídaangiñe, dándü idámuni quei máma idámuni, lafáyeirubei Wabúreme según buíti le ladügübei.

⁹ Jugúya iyúbudirigu, buídulá gíñe jóuseruniña jumúsuniña, masíadira jumáña. Jarítagua jumá luágu dándü lan jugúya quei jagía, lábugiñeñadün lagúmadijan Wabúreme le siélubei, áni ában lan láu lanúgüniña Búngiu sun gürrígia.

**Cátei lé buri áubei
wageíndagua lúma Máfia**

¹⁰ Guetóti nidújeñu, jére jumá lídaañu ában lúma Wabúreme, láu lére le gabáfubei. ¹¹ Daújumoun sun daúguaü to líchuguboun Búngiu joun sun lánigu lun derégüdagu jumá lueí leyéedagunün Máfia. ¹² Lugúndun máma jáma gürígia ja láutiña úgürügü lúma ábuu wageíndagua, jáma buri espíritugu gabáfutiña ja lánina wurfbani yágüta íñu lúma jáma espíritugu ja gáambaña gumádi, lúrudu lúma érei luágu buri cátei lánina lubúriga lídan uboú le wageíndagua. ¹³ Ligía ragújumoun lubei sun daúguaü to líchuguboun Búngiu jun lun gayára lan jawánduni wurfbani lídan wéyu le jabúseerubei espíritugu jagía jageíndagun júma, áni lárigiñeme jawánduni, ábame jeréderun derégüdagu. ¹⁴ Derégüdagu jumá lubeíti, daúgu táu láni Búngiu daúguaü queísi ában lisúdaaran. Daúgua jumá láu inárüni queísi láu ában béliti le gürágu umúti buídu luágu jiránaagua, areidúañu láu ísuruni quei láu cátei le adáuragubei láu laníguagu súdaara. ¹⁵ Aráanseñu jumá lun japúrichijani ugánu luágu Wasálbaragüle, le íchuguti darángilaü, queísi laráanserun súdaara dan le ladáürunun lisábadun. ¹⁶ Louúgiñe sun cátei, barújumei jaffñen quei lárügüdüni súdaara cátei láuti gürábu ligbugiñe, lun jaráramunun sun gimára durúnguatu to lachúüjabout Máfia jagun. ¹⁷ Barújumei jeménigidun

luágu jasálbarun quei ladáüruni súdaara lubúnidin lun latoúnigiruni lábulugu, barú jumeíme Lerérun Búngiu quei efeín to líchuguboun Sífiri Sándu jun. ¹⁸ Adúga jumeí sun le láu sarágu ayúmuraguni lun Búngiu lun líderagunün, ayúmuragua jumá lun Búngiu súnwandan láu lubáfu Sífiri Sándu. Agágudúañu jumá, máburujalá jarúna, ayúmuragua jumá jawágu sun ja lánigubaña Búngiu. ¹⁹ Ayúmuragua jumá gñe nuágu lun líchugun Búngiu dimúrei nun dan le nadímurejan, lun giñe nadímurejan láu manúfudei lun nasúbudiragüdüni ugánu luagu gayára lan giñe jasálbarun ja mámabaña juríu queísi ja juríubaña. ²⁰ Oúnaja láadina Búngiu lun napúrichijani ugánu le, le ueígiñebei nadaüríwa guetó. Ayúmuragua jumá lun napúrichijani ugánu le láu manúfudei, queísi lubúdubu.

Lagúmujoún buri mábugäi

²¹ Tíquico, wadúje jínsiñeti woun, le íderagubaliwa buídu lídan luwádigimari Wabúreme, ligíaba íchiga ugánu jun nuágu lúma luágu le nadúgübei. ²² Ligía noúnajaanbalin jun lun laríñaguni jun ída wáña lan, lun líchugun gurásu jun.

²³ Rúlá Búngiu Úguchili lúma Wabúreme Jesucrístu darángilaü lúma ínsiñeni láu affñeni jun, wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ²⁴ biní láname Búngiu sun ja jínsiñejabúbaña lun Wabúreme Jesucrístu láu ában ínsiñeni le masáansiraguati. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN FILÍPOSNA

Labúrújan Páblo furisunrugugiñe joun tílana ligílisi to Filíposboun

1 Anája áu Páblo lúma Timotéo, es-
ériwidutiña wagfa lun Jesucrístu,
wabúrújañoun gárada to jun, sun jugúya
fádirigu jáma esériwidutiña ligílisirugu
ja ubúrugaña Filípos, jáma jíbiri
lánigu Búngiu ja lídaañabaña gíñe ában
lúma Crístu Jesúsú. ²Binflaün Wáguchi
Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, íbija
jumá gíñe darángilau jámagiñe.

Layúmuragun Páblo jawágu affñetiña

³Ságü narítangun juágu neteingiruni
Nubúngiute. ⁴Súnwandan nayúmura-
gun lun Búngiu juágu láu ugúndani,
⁵Láu narítangun luágu luweírin
jéderagunina abúruchaguagüdei ugánu
le lánina asálbaruni lúmagiñe wéyu
le jagáambubalin chülú lúmoun wéyu
le ugúñebei. ⁶Choúru numúti luágu
Búngiu lan le agúmeserubei adúgei
lubuídun luwádigimari jídan, lasgira
mémeba lan adúgei daríme wéyu
le liábingüle Jesucrístu. ⁷Richáti
lun narítangun juágu ítara lugúndun
weíríti jínsiñe nun, lugúndun gíñe
gafánran jumá lídan abíniruni le
nánibeí dan le furisunruguñadina
lan luágu nesériwidun lun Crístu,
o dan lan le naráramun ligíbugiñe
lúrudu lun nadímurejan luegiñe
loubadina ugánu le lánina asálbaruni
lun nachoúruruni joun luágu inárüni
lan. ⁸Subúdi lumúti Búngiu luágu weíri
lan nálugun juágu lugúndun jínsiñetün
nun queísigubeirügü jínsiñe jumá lun
Jesucrístu.

⁹Amúriajatina lídan nayúmuragun
lun Búngiu juágu lúntima laweíridun
jínsiñejabu láu sarágu subúdi lúma

gunfaráandaü lídan sun cátei, ¹⁰lun
gayára lan janúadajani cátei le buídubei
súnwandan. Ítara lúba jabágaridun
ában ibágari jarúmati, madúnrun
jumámuga dánme liábin Crístu.
¹¹Amúriajatina lúma Búngiu lun buin
jumá láu lubuídun igáburi, láu lubáfu
Jesucrístu le jídaanbei, lun líchugúniwa
uweíríguni lun Búngiu luágu.

Crístu ibágaribeí nun

¹²Nidújeñu, buséntina jasúbudiruni
luágu cátei lán buri le susérelibeí nun,
ñúbinjali lídan linártin lun líderagun lí-
dan lapúrichijoún ugánu le lánina asál-
baruni. ¹³Subúdi jamúti lubeíti sun tisú-
daraana lúban urúei jáma sun ja jíbiri
luágu nadaürüña lan luegiñe neséri-
widun lun Crístu. ¹⁴Játi jíbiri idújeñu,
láu jaríjin luágu nadaürüña lan luegiñe
napúrichijani ugánu luágu Crístu, ragú-
jaña anígi lun japúrichijani méme ugánu
ligía manúfudeiga, láutima affñeni luágu
Crístu.

¹⁵Inárüni luágu añájein lan
adímurejatiña luágu Crístu ladúga
jagímugan, busén jagía janúgüniña
gürígia jánigume. Ánjaña jíbiri,
japúrichijan luágu Crístu láu lubuídun
arítangun. ¹⁶Gürígia jagía, luágu
ínsiñejabuni japúrichija, lugúndun
subúdi jamáni luágu luegiñe lan
nadímurejani ugánu le lánina
asálbaruni nadaürüña lan. ¹⁷Ánjaña ja
jíbiri, máma láu janártin japúrichija,
lun jarijiniwa weírigu jadúgei, lúma
lun jíchugun líbe samínaü nun guetó
le nadaürüña lan. ¹⁸Wel, úati cátei
luágu líra, lídan sun luwýeri, láu yebe
janárün o máma lan láu, luágu Crístu
jadímureja, áni gundaatina luágu líra.

Áni nagúndaarúba gíñe, ¹⁹lugúndun
subúdi numúti luágu buídubei lan
nasálirun lídan sun cátei le, ladúga
jayúmuragun lun Búngiu nuágu lúma
ladúga líderagunina láni Jesucrístu

Espíritu. ²⁰ Cátei le nabúseerúbei lúma le nagúrabubei, lun madúgün nan ni cáta lun jamúga nanúgün busíganu luágu, gayáaarügü lámuga nadímurejan manúfudeiga, arijúa mémetima lámuga luweírigun Crístu nuágu guetó quei súnwandan, wínwañu áu yebe, jiláñu áu yebe. ²¹ Lugúndun ánjana abágarida méme, lúnba Crístu nabágarida, ánjana ouwe, buítimaabei nun lugúndun lúmounbadina Crístu. ²² Ánjein gayára lubei nasígirun ñadágimein luágu lání nabúreme Crístu fuleísei láu nasígirun abágarida, ibídiñeti nun ca lan buítimaabei, ánjein lun lubei nasígirun wínwañu ódi lun nouñwen. ²³ Jénrenguti nun lun nanúadajan lídan bián cátei le. lídan ában oubaü, buséntina jamúga nouñwen lun nídin erédera lúma Crístu, lugúndun buítimaati jamúga líra nun, ²⁴ lídan le ában oubaü, buítimaati jun lun nasígirun abágarida. ²⁵ Áni quei choúru nání cátei le, subúdi numúti luágu nerédera mémeba lan júma lun níderagunün lun jasígirun jubáruaguoun, lun gñe jagúndaaruntima lídan jaffñen. ²⁶ Ítara lúba jñúrágüdüni líri Crístu Jesúsú luágu lagíríbudagüdünina júmoun.

²⁷ Joúcha jumá lun úragua lan ligáburí jabágaridun lúma larúfudajan Crístu. Ítara lúba, ánjana ñúdüñ aríjaün o ánjein díseñu níña lubei jueí lun agáambarügü nan juágu, gayára lámuga nasúbudiruni luágu derégüdagu meme jíña lan áni lídaañadün lan gñe ában, áfaagua súngebéi lídan ában lun labúruchagun affñeni luágu Jesucrístu queísi Wasálbaragüle, ²⁸ mígiraguagüdünga júngua lun janúfudedagun jaweí jáganiñu. Ladúga jáganiñu lan gürrígia jagía, arúfuda lumúti líra furáangu luágu jóúdiña lan lídoun gürrínguauí, arúfuda lumúti gñe jasálbarun jugúya le affñebei,

áni lúmagiñe Búngiu líabin cátei le. ²⁹ Ladúga Crístu, gayáraati mámarügü lun jaffñerun luágu, gayáraati gñe jasúfurirun lueígiñe. ³⁰ Jugúya núma, lídaañadiwa ában méme áfaaguni. Aríja jumáali meja ída líña lan náfaagun, guetó agáambattün luágu ída líña méme lan náfaagun.

Lúnabugun Crístu lúma luweírigun

2 ¿Sandítünsan dúgüdaguauí ladúga lídaañadün lan ában lúma Crístu? ¿Barútünsan gurásu luágu línsiñejabu jun? ¿Eíbugatünsan sun jugúya lúma Sífiri Sándu? ¿Subúdi jumútisan lugúdemejabu Crístu jun lúma lareídun? Affñetina luágu ítara líña lan. ² Ligía lébubei namúriajan júma lun jaganoún lídan úarani lúma ínsiñejabuni júmawagua, lun ában lan jarítagun, ában lan gñe jáfaagun luágu buri cátei le lání Crístu. Láu jabágaridun ítara, buin lúba nugúndan jáu. ³ Madúga jumá ni cáta juoúguarügü lun janügúniwa weíri, ni luágu pántaü, adúga jumeí cátei láu únabuguni. Buídulá janügúniña ámu gürrígia jueí guánarügü. ⁴ Mámarügüilá cátei le buídubei jun jáluaja, áluaja jumeí gñe le buídubei joun ámu.

⁵ Ítaramemelá ligáburí jasáminarun quei meja ligáburí lasáminarun Crístu Jesúsú. ⁶ Láu sún meja Búngiu Irájü lan ligía, málugunti lárügüdüni líricha quei Búngiu. ⁷ Lubáragiñe líra, ába lígiruni le lánibeí, ába ladúgün quei músu láu lagúriajóun quei wügúri. ⁸ Dánti le ítarajali quei wügúri, ába lúnabudaguagüdüntima lúngua, áni ladúga lagáambadi, ába loúnwen luágu gurúwa láu sun nibúsigarídüna lan ouweni luágu gurúwa. ⁹ Ligía líchugunbalin Búngiu líñun-ágei uweíriguni lun lúma íri le weírigutimaabei lídaangiñe súngebéi, ¹⁰ lun dan lan jagáambuni sun ja

siélubaña, ja múarugunbaña, jáma ja lábugiñebaña múa líri Jesúsu, lun jájuduragun lun, ¹¹lun gíñe jasúbudiruni súngebui, aríñaga jagíame luágu Jesucrístu lan Wabúremebei, lun líñurún líri Búngiu Úguchili.

Ítara jáña lánigu Crístu quei larúgounga ubouágu

¹²Ítara líña lubefti nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara quei agáamba jumánina súnwandan dan lé meja júmañadina lan, agáambatima jumána guetó dan le díse nan. Efbuga meme jumá jubáruaguóun lídan lémeri Crístu láu únabuguni lúma inébesei lun Búngiu daríme jebélurun siélun. ¹³Búngiu íchugubalin lubuídun ayúmajani jun lun jeifbugun lúma, íderagualaún lun jadúgüni quei labúseeruni.

¹⁴Adúga jumeí sun cátei láu ugúndani, masígenejaanga, ¹⁵madárirúniwa lámuga dúru juágu, ni mégeiti, lirájüñü jumámuga Búngiu jarúmatiña jagánagua güriña wuribatiña, magáambaditiña lun Búngiu. Jugúya, jarúgoungadagüdatün jagánagua güriña jagía quei warúguma lídan ában fulásu búrigati, ¹⁶íchigeina ugánu luáguti íbágarí magúmuchaditi joun. Láu jigáburidun ítara, gúndaabadina juágu dánme le lachülürün wéyu le liábingüle Jesucrístu, láu nasúbudiruni luágu máma lan luágu ni cáta nuwádigimarida jagánagua. ¹⁷Íbini lun lan níchuguni nibágarí guánarügü lun loústarun jaffñen, le queísibei ában edéweejani buíti lun Búngiu, gúndaabadina úara júma luágu lubuídun wedéweejan lun Búngiu. ¹⁸Lun jamúga lasúseredun ítara lun noúnwen luágu nesériwidun lun Crístu, lúnti gíñe jagúndaarun úara núma.

Timotéo lúma Epafrodíto

¹⁹Ánjein busén lubei Wabúreme Jesucrístu, noúnajabei Timotéo aríjaün madíse, lun gayáraabei lan nagúndaarun dánme le lagíríbudun láu ugánu nun juágu. ²⁰Úati ámu núma le asáminaruti quei áu, le áfaaguti lun buídu lan lídin jun, ²¹súngebui jawotúgua rügüñein jarítagua, mebéreseguntiña láu le labúseerubei Crístu Jesúsu. ²²Ánjeinti Timotéo, subúditi ligáburí jun, ída líña lan lesériwidun núma lídan lapúrichijóun ugánu le lánina asálbaruni queísi ában isáani le íderaguti lúguchi. ²³Agúrabatina lubefti noúnajani aríjaün lárígiñeme nasúbudiruni ánjein náfuriduba lubeí furísunrugugiñe, ²⁴láu sun affñe nan luágu niján lan lugúndaanbei Búngiu, lun nídin aríjaün núngua madíse.

²⁵Genége lumúti gíñe nun luágu lúnti lan noúnajani nibíri Epafrodíto lárigoún júmoun. Quei jasúbudirun, ligía noubabei lídan luwádigimari Crístu lúma lídan áfaaguni, le jóunajabei jugúya guánarügü nun lun leténirun lun le nemégeirubei. ²⁶Weíríti labúseerun laríjinün áni gíbeti larítangun ladúga jagáambun luágu lasándirun. ²⁷Inárüni luágu sándi lán meja, yaráfa lun loúnwen, ába gudémejabu lan Búngiu lun lúma nun lun mabíjin nan írúni lánwoun le núagubei, ába lareídaguagüdüni. ²⁸Ligíatima nabúseerünbei noúnajani lun jagúndaarun láu jaríjini. ²⁹Resíbi jumeí láu sun ugúndani queísi idújei lueígiñe Wabúreme Jesucrístu, áni jínsiñe jagíame sun ja ítaraña quei ligía jun súnwandan, ³⁰quei chülú lubei yaráfa lun loúnwen ladúga lesériwidun lun Crístu. Deréguati lúngua, mebésegunca cába lan asúsereda lun, lun lesériwidun nun, cátei le jásiñerubei adúga lugúndun díseñu jíña lan nueí.

Úma le inárüti lun weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu

3 Lagúmujoún cátei, nidújeñu, gúnda jumá lídan Wabúreme. Mabúchati nuágu abúrijei le abúrija náalibeí jun, lugúndun buíti jun. ²Cátei ligía, lun toúnigigua jumá júngua jaweí ja ítarabaña ouserun quei ouñli, ja adúgübalin le wuríbabei, ja íbagubalin úgubu. ³Aríñagatiña yéetiña jagía luágu lúnti lan jerésibiruni wügúriña circuncisión lun lánigu jamá Búngiu, iyéeni líra. Lirájüñü Búngiu le tímatisaati wagía le agúnfulirubei lúma láu lubáfu lání Espíritu le wádaanbei, wagía le gúndaabei láu lánigu wamá Crístu Jesúsú áni míchu wamúti weménigi luágu cátei bougudinti luef lun wasálbarun. ⁴Lun jamúga gayára lan wasálbarun luágu cátañañadiwa lan bougudin luef Jesucrístu, garíchatina jamúga lun neménigidun luágu buri cátei ligía, úati jamúga ni ában garíchati nuef lun leménigidun luágu buri cátei ligía. ⁵Wídü wéyu luegiñe nagúriajoún, ligía nerésibiruni circuncisión lugúndun jarásan israelítagu áu, jádaangiñetina lufámilian Benjamín, hebréo áu lúmagiñe nagúriajoún, hebréogu gíñe nagúbürigu. Fariséo meja áu lídan ligáburi gunfaráanda náni jalúrudun juríu, ⁶janárimeti meja neméendün darí neíbaajaniña affñetiña luágu Jesucrístu. Luáguti lísurun íbágarí según jalúrudun juríu, úati meja ni ában lun gayára lan laríñagun ni cáta nuágu. ⁷Ánjeinti guetó, sún buri meja cátei le, lé meja weíritibeí cátei nun, barú numuti quei ni cáta lun gayáraabei lan nasígiruni Crístu. ⁸Sügú láu líra, sun cátei le gayáraabei jamúga níjein lan núma, rúnumuti quei ni cáta ligíbugiñe ouñwenbun agáñeiruni le luágubei nasúbudiruni Wabúreme

Crístu Jesúsú. Féridi náali sún buri cátei le ladúga nasúbudiruni Crístu, áni barú numuti sun le quei ífei lun nagáñeiruni Crístu, ⁹lun nadáriragun núngua lídan ában lúma. Guetó, gumúja náfaagun lun neréderun richágu ligíbugiñe Búngiu luágu lubúdu nagúnfulirun lúma lilúrudun, lugúndun barúlaadina Búngiu richágu ligíbugiñe láu naffñerun luágu Jesúsú. Richáguati ligía ában cátei le lídaangiñeti affñeni, máma adúgüni. ¹⁰Le nabúseerúbei, lun nasúbudiruni Crístu buídu buídu, lun nasándiruni lubáfu meme Búngiu le ásaaragüdübalin Jesúsú lídaangiñe ouweni nuougua, lúma lun nasúfurirun luágu queísi lasúfurirun nuágu, ¹¹lun ítara nan quei ligía lídan loúnwen láu eménigini luágu násaaruba lan lídaangiñe ouweni quei ligía.

Áfaaguni lun lachúlürún lídoun lébeja

¹²Máma naríñaguña luágu chúlújadina lan lúmoun lébeja lídan sun cátei le, maríñaguntina gíñe luágu buídujali lan nigáburi lídan sun cátei, le nadúgübei, nubáruaguouñadina méme lun ítarabadina lan queísi meja labúseerun Crístu lun ítarabadina lan dán meja le lasálbarúnbalina. ¹³Nidújeñu, maríñaguntina luágu íbja náali lan sun cátei le, le nadúgübei, nabúlieiduni sun le eréderubei árigi lun náfaagun lun nárügüdüni le nigíbugiñebeí, ¹⁴lun nachúlürún lúmoun lébeja eíbaaguni ligíbuagu ubou le, lun nagáñiruni le lúnbei líchuguni Búngiu siélu joun sun ja lídaanbaña ában lúma Crístu Jesúsú.

¹⁵Sun wagía le weínamujalibeí lídan wafñen, lúnti wasáminarun ítara. Ánjaün asáminara lídan ámu luwúyeri lídan som cátei, larúfudubei gíñe Búngiu cátei le jun. ¹⁶Luágu sun luwúyeri, lúnti wasáminarun lúma lun wabá-

garidun úaragua lúma cátei le furéndeí wamáalibeí.

¹⁷Nidújeñu, amúriajatina júma lun ában lan jarítangun lun jafálaruni náni jémpulu, aríja jumáña gñe ja abágaridubaña según jémpulu le wíchugubei jun. ¹⁸Aríñaga náali jun sarágu weíyaasu áni naríñagayaali jun láu águiraü, luágu añájein lan sarágu ja aríñagatiña luágu affíne jamá luágu Crístu, abágaridutiña queísi láganiñu Crístu le ouwebei lun larúmadagüdüniwa. ¹⁹Lídaanme lagúmujoun dan, gürínguabei cátei joun—jasúfuriruba luágu jafígoun lun sun dan. Lé buri cátei le wámaabei joun, ligía jabúngiutebei, apántajatiña láu buri cátei le jamúga lúnbei nibúsigari jamá láu. Luágu rügíñein buri cátei ubouaguna jarítagua. ²⁰Ánjein wagía, siéluna wagía, áni wagúrabuña liábin Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle siéluñe. ²¹Lídaanme wéyu ligía, lasáansirubei wágubu le emégeirubei sarágu lun ítara lan quei lúgubu, le úabei lemégeirun. Áni ladúgübei láu méme ubáfu le luágubei lun líchuguni sun cátei lábugiñe lagúmadijan.

Gúnda jumá súnwandan lídan Wabúreme

4 Ligíati nidújeñu jínsñetiña nun, ítara méme jumá derégüdagu lúma Wabúreme.

Oúnwenbun nabúseerun naríjinün, jugúya nugúndanbei lúma nafáyeiruaja luágu nesériwidun lun Crístu.

²Ayúmuraguatina tun Evódia túma Síntique lun jebélurun lídoun úarani queísi idújeñu lueígiñe Crístu. ³Ánjein bun, noúba buíti lídan wadági-manu, amúriajatina búma lun bíderaguniña ítunu ja lun gamádagua jamá, lugúndun áfaaguatiña noúbagiñe lídan lapúrichijoun ugánu le lánina asál-baruni, úara lúma Cleménte jáma buri

jíbiri ja ñadágimeinbaña meja núma. Búrúwaali jíri sun jagía tídan lílburuna íbágarí magúmuhadíti.

⁴Gúnda jumá súnwandan ladúga lí-daañadün ában lúma Wabúreme. Aríñagaya numúti. ¡Gúnda jumá! ⁵Subúdiwa jumá quei gürígia areídatiña ladúga madíseeli liábin Crístu.

⁶Magíbedalá jarítangun luágu ni cáta, aríñagarügü jumeí sun cátei lun Búngiu súnwandan dan le jayúmurangun lun, amúriaja jumá lúma, mabúlieidagunga lun jíchugun eteíngiruni lun. ⁷Ábamei líchuguni Búngiu lidárangilan jun, darángilau le, weíritimaabei lubáfu lun lagídarun jidíjeri sügú láu jubáfu lun jarítangun cátei le lúnbei jadúgüni, áni darángilau ligía, loúnigiruboun janígi lúma sun jisáminan lueí idíjeri lídan le jeménigidun luágu Búngiu lídaangiñe Crístu Jesús.

Samína jumá luágu le buídubei

⁸Lagúmujoun cátei nidújeñu, samína jumá luágu sun le inárütibeí, sun le gadúnabei inébeséi, sun le richábei, sun le jarúmabei, sun le gúndaawabei láu, sun le uágubei buídu lan ladímurejóua. Samína jumá luágu sun le buídubei lúma sun le gadúnabei uweíriguni.

⁹Falájumei sun le arúfuda náalibeí jun lúma sun le resíbi jumáalibeí númagiñe. Gúnfuli jumá láu le naríñagubei jun, áyeija jumeí nigáburi. Ábame júma lan Búngiu láu lidárangilan le líchugubei.

Jedéweejan Filíposna seínsu lun Páblo

¹⁰Oúnwenbun nugúndan lídan Wabúreme luágu jarítaguayaadün lan nuágu. Maríñaguntina luágu bulífei jumáadina lán yebe, madárirügü jñáalin ligáburi ída lúba lan líderagunina.

¹¹Mabúseerúntina jamúga jarítangun luágu nadímurejañein lan lueígiñe nemégeirun, lugúndun

furéndeijadina lun gúndaañu nan láu le númati, ¹²subúdi numúti labágaridúniwa lídan gudémein, subúdiinei gíñe gámawa lan gíbe. Furéndeijadina lawandúniwa furúmiegurügü igáburi, ilámaü yebe o quimúle, níjein lan darí lun lígiragún o úa lan ni cáta. ¹³Úati cátei jénreenguti nun ladúga lídaañadina ában lúma Crístu le íchugubei ubáfu nun. ¹⁴Láu sun líra, buíti jadúga láu jíderagunina lídan lénreengúnga nun.

¹⁵Queísi gíñe jasúbudiruni, jugúya Filíposna, lárigiñe meja napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni jun, ába náfuridun Macedóniagiñe, jugúya rügúñadün tílana ligílisi oúnaja seínsu nun quei ateíngiragülei luágu nesériwidun jun. ¹⁶Sun meja anájagua lan ubúrugu Tesalónica, oúnajatün edéweejani nun, mámarügü ában weíyaasu, lun le nemégeirubei. ¹⁷Máma jamúga nasáminarun lun gubeírügü nibíjin som cátei, le nabúseerúbei,

lúntima lagánwoundun le lúnbei jibíjini lúmagiñe Búngiu. ¹⁸Áu, resíbi náali súnigubei lúma sügú láu lé yebe lúnbei nerésibiruni, láu le jóunajabei nun lúma Epafrodíto ígiraguaali núma. Le jóunajabei nun, ítara líña quei líjeme cupáli le águdajoúti lun Búngiu, ában edéweejani le lerésibirubei láu ugúndani. ¹⁹Líchugubei lubefti Nubúngiute sun le jemégeirubei jun queísi buri luweírigun lirisin, lídaangiñe Crístu Jesúsu. ²⁰¡Uweíriguni lun Wáguchi Búngiu lun sun dan!

Lagúmujoún buri mábugäü

²¹Rújumei numábugäü lídan líri Jesucristu joun sun ja lánigubaña Búngiu. Mábuga jáña wadújeñu lueígiñe Jesucristu ja yábaña núma jun. ²²Sun ja yábaña Róma ja lánigu Búngiu, játima tílana lúban urúei, mábuga jáña gíñe jun.

²³Binílaün Wabúreme Jesucristu sun jugúya. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN COLÓSASNA

Labúrújan Páblo joun tílana ligílisi to Colósasboun

1 Anája áu Páblo, le ában lání Jesucristu apóstolu láu lugúndan Búngiu. ²Úara lúma Timotéo le wadúje lueígiñe Jesucristu nabúrújañoun gárada to jun, jugúya le lánigu Búngiu ja gúnfulibaña lúma Crístu le uágubei jafiñera, ja ubúrugubaña Colósas. Binflaün Wáguchi Búngiu, ibíja jumá giñe darángilati lúmagiñe.

Layúmuragun Páblo jawágu affñetiña lun Búngiu

³Súnwandan weteíngiruni Búngiu, le Lúguchi Wabúreme Jesucristu, dan le wayúmuragun lun juágu. ⁴Agáambaadiwa luágu jafiñen luágu Crístu Jesúsú lúma luágu jínsiñejabu joun sun ja lánigubaña Búngiu, ⁵ladúga eménigini le juágubei luágu le areidúañubei jubá siélu. Chülútün árügüdei eménigini le lárigiñe jagáambuni ugánu le inárütibeí, ugánu le luáguti asálbaruni. ⁶Ugánu méme le, lé meja apúrichijóubei jun, labúruchaguña lídan sun uboú, lasáansiraguña jagáburi gürígia itara quei lasúseredun jídan lúmagiñe jagáambuni ladímurejóun luágu línsiñejabu Búngiu, ába jasúbudiruni luágu inárüti lan ínsiñejabuni le. ⁷Ligía cátei le larúfudajabei Epáfras jun, le ñadágimeinjaliabei wáma. Jínsiñeti woun, subúdi wamúti luágu gayára lán meja weménigidun luágu lun lesériwiduni Crístu buídu jagánagua wawéñegua. ⁸Barújali ugánu woun juágu lúma luágu jínsiñejabu le rúlaalíbei Búngiu jun.

⁹Ligía lúmagiñe lubeí wéyu le wasúbudirunbalin cátei le, merédeti wayúmuragun lun Búngiu juágu, lúma wamúriajan lúma lun lasúbudiragüdüni lugúndan jun buídu, ru ligíame sun luwúyeri subúdi lúma gunfaráandaü jun luágu cátei le larúfudajabei lání Espíritu jun. ¹⁰Ítara lúba gayára lan jagáburidun queísi lúnti lan jagáburidun lánigu Wabúreme, adúgei le áubei lagúndaara súnwandan, arúfudeina ában alúbajani le lánina sun luwúyeri cátei buíti, lun giñe jasúbudirunitima Búngiu. ¹¹Amúriajatiwa lúma lun léredagüdünün láu luweírin lubáfu lun gayára lan jawánduni sun cátei láu sarágu gurásu lúma ugúndani, ¹²lun giñe jeteíngiruni Wáguchi Búngiu luágu aráanse láadiwa lan lun werésibiruni wafánran lídaangiñe le lúnbei líchuguni joun lánigu lídaanme larúeijan le lánina larúgounga. ¹³Séfu lumútiwa Búngiu lídaangiñe lubáfu lubúriga, ába líchuguniwa lídoun larúeijan Liraú le jínsiñebei lun, ¹⁴le asálbarubaliwa láu loúnwen, chibálei waffigoun.

Aráandaruni lúma Búngiu láu loúnwen Crístu

¹⁵Wáguchi Búngiu le siñábei jarjini gürígia, ába liábin uboúagun lídan ában luwúyeri le gayáraati jarjini gürígia lídan Liraú le Jesucristu, le weírigitumaabei lídaangiñe sun cátei le níjeinbei. ¹⁶Lídaangiñe Crístu ladúgei Búngiu sun cátei le siélurugubei lúma le uboúagubei, dándu buri cátei le marijínbei quei le arijúabei. Lídaangiñe Crístu ladúgei arúejani, gumádi, lúrudu buri lúma buri ubáfu le jáni ánjeligu, áni lun giñe Crístu ladügúwa. ¹⁷Lubáragiñebei sun cátei, níjeinjali meja Crístu, áni láu lubáfu, níjein lubeí sun cátei lídan lubára. ¹⁸Lougiñe sun líra, Crístu jachúgüdinabei lánigu, ja gíribaña

lúgubu, ja gíñe gíribaña lilígilisin. Ligía le íchugubei ibágari lun úgubu ligía, ligía furúmiñebei ásaara lídaangiñe oúweni lun moúnwendügüyaali lan, lun ligía lan láu furúmiñeti ubáraü lídan sun cátei. ¹⁹ Ítara líña labúseeruni Búngiu lun nñeinbei lan sun le ligíabei lídan Crístu. ²⁰ Lídaangiñe Crístu, ába laráandaragüdüni Búngiu sun ubouú dayárugubei lúmagua, dándu buri cátei le ubouúgubei quei lé buri siélubei, ladúgüni aráandaruni ligía láu loúnwen Crístu luágu gurúwa.

²¹ Jugúya, teréncha buri meja jugúya lun Búngiu, lágani buri meja Búngiu jugúya tídan janígi ladúga buri cátei wuríbati le jadúgübei. ²² Ánjeinti guetó, aráandaragüda láadiün Búngiu lúmagua láu loúnwen Crístu lun larúfudunün jarúmañu, madúrunga, queísi lánigu ligíbugiñe. ²³ Ítara méme lúba gíñe ánjaün asígira derégüdagu lídan jaffñen, ragúñu buídu luágu Crístu, mígirunga jumeí eménigini le juágubei le íchugubalin ugánu lánina asálbaruni le jagáambubei. Ligía ugánu le apúrichijoubei lídan sun ubouú, le gíñe napúrichijabei, áu Páblo.

Rúlumuti Búngiu Páblo lun lesériwidun joun tílana buri ligílisi

²⁴ Guetó gúndaatina láu le nasúfurubei juágu, lugúndun láu igáburu le, gayáraati níderagun láu núgubu guánarügü lun loústaragüdúniwa le lúngilibeí lasúfuriruni Crístu jawágu lánigu, jawágu lilígilisin ja lúgubu. ²⁵ Núbínjadina lun ábanbadina lan jádaangiñe ja esériwidubaña joun lánigu Crístu luágu wadágimanu le líchugubei Búngiu nun luágu jufúleisein, jugúya le mámabei juríu, lun napúrichijani ugánu le láni Búngiu jun quei lubúdubu. ²⁶ Ugánu ligía, cátei lé meja arámudañu lubeí Búngiu lúmagiñe sarágu dan, áni

guetó subúdigüda láali joun lánigu. ²⁷ Joun lánigu Búngiu labúseera lasúbudiragüdüni luweírín irisini le lídaanbei cátei arámudaguati le, le júnbei jugúya le mámabei juríu dándu joun ja juríubaña. Cátei arámudaguati ligía, luágu nñein lan Crístu jídan, juríu yebe, máma yebe juríu, áni ligía le ídaanbei jíchigei jeménigi luágu uweíríguni le lúnbei jibjini siélu.

²⁸ Luágu Crístu wapúrichija, aríñagatiwa joun sun gürígia lun jarügüdüni lémeri Crístu, arúfudaja wagía luágu, lun gunfaráanda jamá buídu buídu, faráragua jagía buídu lídan ában lúma Crístu. ²⁹ Ligía nuwádigimaridunbei, áfaagueina láu sun érei lúma ubáfu le líchugubei Crístu nun.

2 Buséntina lubeíti lun jasúbudiruni luágu luweírín lidíjeri narítangun juágu, lúma jawágu affñetiña ja Laodicéabaña, lúma jawágu sun jíbirigu affñetiña ja maríjin jamáginabaña. ² Weíríti nayúmajan lun gagúraasun jumá tídan janígi, lun lídan jumá ában láu línsiñejabu Crístu juágu joun jíbirigu, lun gunfaráanda jumáni linárün Búngiu buídu buídu lun derégüdagu jumá lídan le uágubei jaffñera, gayára lámuga jasúbudiruni laráansejan Búngiu lé meja arámudaguabei, le luáguti Crístu guánarügü. ³ Lídaañein Crístu sun linárün Búngiu lúma ubáfu lun gunfaráanda wamáni sún buri inárüni le, le queísibeí ában oúnwenbun irisini woun. ⁴ Naríñaguñein buri cátei le jun lun mayéedun lánün ni ában láu buri dimúrei buíduburiti. ⁵ Láu sun úa nan jigíbugiñe lun gayára lan jamúga jaríjinina, anájein júma lídan espíritu, áni gúndaatina láu narjini luágu lídaañein lan dan sun cátei jurúma áni derégüdagu jíña lídan jaffñen luágu Crístu.

⁶Ligía, ítara queísi jerésibiruni Wabúreme Jesucrístu láu sun jafñen luágu, lúnti ítara lan jabágaridun lídan ában lúma, ⁷lun ragúñu lan jibágarí luágu lídan le jídin jubáruaguouín lúma, derégüdagü lídan jafñen ítara queísi larúfudajoúniwa jun, láu eteíngiruni lun Búngiu súnwandan.

Iséri ibágarí lídan Crístu

⁸Toúnigi jumá, mígiraguagüda jumá júngua joun ja busénbaña jayéjejan láu buri arúfudajani málati. Máma lúmag-iñeti Crístu cátei le jarúfudajabei, lúmagiñeti jagáburi binádu mútu lúma buri ligáburi jarítangun güirígia lánina ubou le luágu cátei.

⁹Níjein sun le Búngiubei lídan Crístu, ¹⁰áni jugúya, buin jíña láu Búngiu lugúndun lídaañadün ában lúma Crístu. Jéreti Crístu lueí sun lúrodu lúma ubáfu le ubouágubei lúma le siélubei.

¹¹Láu gñe lídaañadün lan ában lúma Crístu, queísigubeirügü resíbi jumáli lan circuncisión lé meja jerésibirubei binádu juríu lun jarúfuduni luágu lánigu jamá Búngiu. Circuncisión le jibíjubei, máma le adügúbei láu bíti luágu úgubu, jáni circuncisión, láu jasálbarun lídaangiñe figou le áubei jíábin ubouágun. Niján luwúyeribeí ladúgüniwa Crístu lun lánigu wamá Búngiu. ¹²Láu jabásterún, arúfuda jumúti luágu bunáwa jumá lúma Crístu lun ibágarí le binádubei, sarátün gñe lúma lun ibágarí le iséribei ladúga jafñerun luágu lubáfu Búngiu le ásaaragüdubalin lídaangiñe ouweni.

¹³Luágu meja ában dan, jílánü jíña meja lun cátei lánina Búngiu ladúga jíffgoun, ladúga gñe jabágariduña lan queísi güirígia bouguditiña lueí lilúrudun Búngiu, agúnfulireina lúma sun luríban layúmajan júra. Ánjeinti guetó, rújali Búngiu iséri ibágarí jun úara lúma Crístu. ¹⁴Láu loúnwen Crístu,

ferúduna láali Búngiu sun wafígoun, ába lagúmuchaguagüdüni Búngiu lilúrudun Moisés lúma buri sun gumádi le lánina lúrodu ligía le áubei mabáfu wamá lun wagúnfulirun, queígubeirügü jamúga dágua láni Búngiu lúrodu ligía luágu lugúruwan Crístu. ¹⁵Dan le loúnwenbei Crístu luágu gurúwa, gáñei lumúti Máfia lúma buri líbiri ubáfu wurfbati, ába lúnabudagüdüniña ligíbugiñe guríriguai, ába lanúgüniña quei adaürítiña lun.

Áluaja jumeí buri cátei le lánina siélu

¹⁶Úa la ni ában añáwaríjati jarítangun luágu buri arúfudajani lánina cátei le lúnbei jeígini o le lan lúnbei játuni lun jagúnfulirun lúma Búngiu, o luágu lán buri fédu le jarítaguagüle luágu iséri irúmu, lúma iséri játi, o luágu lan wéyu le eméraaguagülei. ¹⁷Sún buri cátei le, lúntirügü lagúnfulirúniwa lúma darí meja líábin Crístu ubouágun, liyáwa rügúñein le lúnbei líábin, Crístu ligía linárünbei. ¹⁸Mígiraguagüda jumá júngua joun ja afámurubaña quei únabugutiña, ja ájuduragubaña joun ánjeligu, lun janúgüni jagáñirun jueí. Weíriti jadímurejan luágu nege buri cátei le ayáwadaguti joun, ába buri janáangun joúngua luágu ligáburi jasáminan, le jáni güirígia. ¹⁹Mámañanu lídan ában lúma Crístu, le ichügüdinai joun sun lánigu ja gíribaña lúgubu, le ágüdjabalín úgubu ligía, le awáanseragüdübadiwa lídan cátei le lánina Búngiu, ru ligía ubáfu woun lun gayáraabei lan lídan wamá ában queísi labúseeruni Búngiu. ²⁰Jugúya, ígira jumáli binádu jigáburi, queísi lídaañadün lan ában lúma Crístu, gidáadün lídaangiñe ligáburi jarítangun güirígia luágu buri cátei. ¿Cáti uágu jabágaridunbei camá jamuga lánigugidün ubou, ²¹íchaagua júngua lun ligáburi ubou lun jagúnfulirun lúma

Búngiu queí buri jamúga lúruđu le aríñagubei. “Magúurabeí le, meígabeí líra, márügüďabeí cátei ligía”? ²²Sún buri gumáďi le, luáguti buri cátei le gagúmuhaditi láu layúsurún, áni máma ámu cátei lueí gumáďi buri lúma arúfudajani le jáni gürígia. ²³Inárüni luágu gayára lan genége láni buri cátei lánina sabúďi lugúndun labúseerúniwa agúnfuliruni lúma únabuni lun lagúnfulirúniwa láu, áni deréti líra woun. Láu sun líra, mabáfuti lúruđu buri ligía lun lídejan luágu luríban jayúmajan gürígia.

3 Queísiti jabágariduńa lan ában ibágari iséri ladúga lídaanjadün lan ában lúma Crístu, áluaja jumeí buri cátei le lánina siélu, le ní lubei Crístu ñun lueígińe loúnwenren Búngiu. ²Samína jumá luágu buri cátei le lánina siélu, máma luágu buri le lánina uboú. ³Jilátün lúma Crístu lun uboú le, guetó, níjein jibágari le tímatisaati lúma Crístu le yágütabei siélu lúma Búngiu. ⁴Dánme lagiribudun Crístu, le úmabei lídan wamá ában, wachúlaaguba gíńe lúma, ábame gafánran wamá lídan luweírigun.

Bináđu ibágari lúma iséri ibágari

⁵Ígira jumeí sun le jigáburibeí le láninabeí uboú le. Úa la ní ában jídaangińe agámariduti mamárieidunga, madúgün jugúyame cátei wíyeti, mafálara jumeí luríban ayúmajani, maweínamulá jágu luágu cátei le máma jáni, le méme ájuduraguni joun sándu. ⁶Lueígińe buri cátei le, láburujan lanárima ligáńi Búngiu jawágun ja madúgünbańa gásu láu. ⁷Jugúya, adúga buri jumúti meja cátei le lídan meja bináđu jibágari, ⁸ánjeinti guetó, ígira jumeí sún buri cátei le. igáńi, iyéreejabuni, wuríbani, anábajani, lúma buri dimúrei wíyeti. ⁹Maríńaga jumá iyéeni júmagua queí ígira jumáli

lan bináđu jigáburibeí lúma lé buri meja jadúgübeí. ¹⁰Iséríjali jigáburibeí le isérideinábeí queí méme ligáburibeí Búngiu guánarügü le adúgübalin, daríme jasúbudiruni Búngiu buíđu buíđu. ¹¹Iséri ibágari ligía, mámaali cátei lánina juríu jumá o máma jumá juríu, ní lánina jerésibiruni circuncisión lúma merésibirun jumáni, ní lánina teréncha jumá o máma jumá teréncha, machúlaaguntińa, idámuni, máma idámuni, Crístu, ligía sun cáteibeí, áni níjein gíńe jádan sun lánigu láu láni Espírítu.

¹²Jínsińetün lun Búngiu, anúadaja láadün lun lánigume. Ítara líńa lubeíti, abágarida jumá queísi lánigu, láu gudémejabu, areíduni, manáanguni únguauí, gagáambadi, lúma gagúraasuni. ¹³Gagúraasun jumá jubáruagua, ferúđunagua jugúyame júmawagua, ítara queí ferúđuna lánün Crístu, ítara lá gíńe jadúga. ¹⁴Loúgińe sun cátei, jínsińejabu jumá, ligía cátei le íchugubalin sun cátei lídan ában, áni jóústagüdaleí lubuíđun jigáburibeí. ¹⁵Abúguraleí lidárangilan Búngiu sun le jadúgübeí, ladúga ligía lagúarunbeí Búngiu jun lun ábanrügü jumá úgubu, abágarideina láu darángilaü. Geteíngiradi jumá gíńe.

¹⁶Buíngüďaloún láni Crístu ugánu janígi le gumúti. Arúfudaja jumá júmawagua, aríñagagua jugúyame júmawagua láu lichú ú. Jerémuja luágu luweírigun Búngiu láu eteíngiruni lun tídan janígi. ¹⁷Furúmieguarügü cátei le jadúga o le lan jaríñagun, adúga jumeí lídan ában luwúyeri le íchuguti inébesei lun Wabúreme Jesucrístu, eteíngireina Búngiu Úguchili lídaangińe Jesucrístu.

Igáburibeí le lúnbeí wagáburiduni jáma ja wábińebańa

¹⁸Würíńa, gagáambadi jumá joun júmarigu, ligía cátei buíti le lúnbeí

jadúgüni queísi affñetiña luágu Wabúreme Crístu. ¹⁹Wügüriña, jínsiñe jamá júmarigu jun, magañida jumá jáma. ²⁰Isáanigu, agáamba jumáña jagúbürigu lídan sun cátei, ladúga ligía jínsiñebei lun Búngiu. ²¹Agúbürigu, másügüragualá jagúmadiruniña jisáanigu, ragú jáñein magúraasuni. ²²Esériwidutiña, gagáambadi jumá joun jiyúbudirigu lídan sun cátei, mámarügü dan le arágu jáña lan jun lun jeréderun buídu jagíbugiñe, adúga jumeí súnwandan táu sun janígi ladúga luweírín linében Búngiu jun. ²³Furúmieguarügü cátei le jadúga, adúga jumeí láu ugúndani, camá jamuga jadúgüñein lun Wabúreme Crístu máma joun güriña. ²⁴Subúdi jumáali luágu líchugubei lan Búngiu alágan jun queísi jafáyeiruaja, ladúga lun Wabúreme Crístu le Jabúreme le tímátimaati jesériwida. ²⁵Ánjeinti le adúgüti wuríbati, lerésibirubei lafáyeiruaja wuríbati le ladúgübei, áni ában láu lanúgüniña Búngiu sun güriña.

4 Iyúbudirigu, lúnti buídu lan jigáburí jáma jumúsuniña, oúsera jumáña láu úarani lúma iríchaü, jarítagua jumá luágu níjein lan gíñe ában Jabúreme yágüta síélu.

²Ítara méme jumá ayúmuragua lun Búngiu sarágu, agáguduañu, eteíngireinei Búngiu. ³Ayúmuragua jumá gíñe wawágu lun ladáranun Búngiu béna wabá lun wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni lúma lun wasúbudiragüdüni laráansejan Búngiu le luáguti ñi lan Crístu jádan lánigu, juríu yebe, máma yebe juríu. Lueígiñe napúrichijani cátei le, nadaürúwa. ⁴Ayúmuragua jumá lun nasúbudiragüdüni furáangu quei lubúdubu.

⁵Buídulá jóuserun jáma ja maffñe-baña, yúsu jumeí jidáani lídan cátei

le buídubei. ⁶Lúnti gúndaawa lan láu jiyáanu súnwandan, lúnti gíñe semé lan, lúnti gíñe jasúbudiruni ída lúba lan jóunabuniña güriña.

Lagúmujóun buri mábugäü

⁷Laríñaguba wadúje Tíquico nuágu jun. Jínsiñeti wügüri ligía woun sarágu, ligía ában ídejati buíti le gíñe esériwidubei lun Wabúreme Crístu núma. ⁸Ligía noúnajaanbalin jun lun laríñagun jun ída wáña lan, lun gíñe líchugun gurásu jun. ⁹Níngira gíñe Onésimo lúma, wadúje úaraguati le jínsiñebei woun, le jupaísanun. Jagíaba abájüdagua jun luágu sun le asúseredubei ya.

¹⁰Mábuga líña Aristárco le noúba furí-sunrugu jun, mábuga líña gíñe Már-cos le lidúje Bernabé jun. Aríñawagúaaali jun luágu Márkos, ánjein ñúdün arí-jaün, resíbi jumeí buídu. ¹¹Mábuga líña gíñe Jesúsü, le gíñe gríbeí Jústo, jun. Jagía rügüñanu jádaangiñe juríu affñetiña ja ñadágimeinjáñabaña núma luágu larúeijan Búngiu, áni jayábin nun quei ában oúnwenbun dúgüdaguaü.

¹²Mábuga líña Epáfras le jupaísanun, le esériwidubei lun Crístu, jun. Ligía, sún-wandan layúmuragun juágu lídan layú-muragun lun Búngiu lun derégüdagua jumá lídan jaffñen áni derégeguñu júngua buídu buídu lun jadúgüni lugúndan Búngiu. ¹³Geféentina luágu jarítagua lan Epáfras juágu, lúma gíñe jawágu ja ubúrugubaña Laodicéa lúma Hierápolis. ¹⁴Mábuga líña Lúcas, le wasúrúsan, le jínsiñebei woun, jun, lúma gíñe Démas.

¹⁵Mábuga níña joun idújeñu lueígiñe Crístu ja ubúrugubaña Laodicéa. Rújuma gíñe mábugaü tun Nínfas lúma joun sunagun juágu lídan layúmuragun lun Búngiu lun derégüdagua jumá lídan jaffñen áni derégeguñu júngua buídu buídu lun jadúgüni lugúndan Búngiu. affñetiña ja oúndaragubaña túbiñe lun

jájuduragun lun Búngiu. ¹⁶Lásunme jalíjanun gárada to júmagua, jóunajounme lun jalíjanun tílana liglísi Laodicéa, alíja jumoúnme gíne gárada to achúlürüboun jun Laodicéagiñe to nabúrújaboun. ¹⁷Aríñaga jumá lun

Arquípo lun ladúgüni wadágimanu le rúlaalíbei Wabúreme Crístu lun, buídu.

¹⁸Niján numábugäü le nabúrújabei jun láu nújabu guánarü—áú Páblo. Jarítagua jumá luágu nadaürúña lan. Binílaün Búngiu. Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO JOUN TESALÓNICANA

Labúrūjan Páblo jáma líbirigu joun tílana ligílisi to ubúrūguboun Tesalónica

1 Áu Páblo lúma Silváno láu Timo-téo, wabúrūjañoun gárada to jun, jugúya tílana ligílisi to Tesalónicaboun, ja lánigubaña Wáguchi Búngiu lúma gñe Wabúreme Jesucrístu. Resíbi jumeí abíniruni lúma darángilau jámagiñe.

Jémpulu lánina afñeni lé meja jarúfudubei Tesalónica

²Súnwandan weteíngiruni Búngiu juágu, sun jugúya, jarítagua wagía juágu súnwandan lídan wayúmuragun lun Búngiu. ³Jarítaguatiwa ligíbugiñe Wáguchi luágu lubuídun jesériwidun lun Jesucrístu ladúga jafñen luágu, lúma lubuídun jóuseruniña wánigu ladúga buin tíña lan janígi láu ínsiñejabuni, lúma lubuídun jawánduni sun asúfuriruni ladúga jeménigidun luágu Wabúreme Jesucrístu le ídaangiñebeí lan jachúlūra siélun.

⁴Nidújeñu, jínsiñetün lun Búngiu, áni subúdi wamúti luágu anúadaja láadün lan. ⁵Lugúndun dán meja le wapúrichijanbalin ugánu luáguti asálbaruni jun, merésibirun jumúti queísirügü dimúrei, ñadágimeinti tídan janígi, láu lubáfu Sífiri Sándu, lun lasáansiraguni jigáburi. Resíbi jumúti meja ugánu ligía láu ichoúruni le tímatimaati luágu inárüni lan. Subúdi jumúti lubuídun woúserun jagánagua, lun ábanbadiwa lan jémpulu buíti jun.

⁶Ába jáyeijani wagáburi, lúma ligáburi Wabúreme Jesucrístu, resíbi jumúti ugánu luágu láu ában ugúndani le líchugubei Sífiri Sándu jun, láu sun barú lan jerésibiruni Crístu asúfuriruni

jun. ⁷Ítara líña jíabin lun ábanbadün lan jémpulu joun sun afñetiña ja loúbawagubaña Macedónia lúma Acáya. ⁸Burúguaali ugánu luágu Wabúreme Jesucrístu júmagiñe, mámarügü loúbawagu Macedónia lúma Acáya, burúguaali lídan sun fulásu, áni subúdiwaali luágu afñeni le jibíjubei luágu Búngiu lídan sun fulásu. Memégeirunwati wabájüdagun luágu jafñen joun güriquia, ⁹lubáragiñe líra, jagía guánarügü adímurejatiña woun luágu webélujan júmoun, abájüdagua jagía luágu lubuídun jerésibiruniwa, lúma luágu jígiruni jájuduragun joun sándu lun jafálaruni Búngiu, ába jagúmeserun esériwida lun Búngiu le wínwanbei, le gñe tímatimaatibeí.

¹⁰Abájüdaguatiña gñe juágu luágu jagúrabajañein lan lagíribudun Liraú Búngiu siélugiñe—Jesúsu le lásaragüdübei Búngiu lídaangiñe ouweni, le asálbarubáliwa lueí lanárime afáyeiruañu luágu figou le lúnbei líabin.

Luwádigimari Páblo Tesalónica

2 Jugúya guánarügü, nidújeñu, subúdi jumúti luágu máma lán meja luágu ni cáta woúdin aríjañun.

²Queísi jasúbudiruni, wurfbati meja jóuseruniwa güriquia ja Filíposbaña, ába wayábin júmoun ladúgarügü líchugun Búngiu anígi woun lun wadúgüni. Ába wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni jun, mebésesenga wagía láu le lúnbei wasúfuriruni jámagiñe güriquia ja mísiñejabúbaña lun ugánu ligía. ³Máma wapúrichijaña ladúga jamúga bulfeiguau, queísi jaríñaguni wáganiñu, ni láu luríban arítagni, ni lun wayéedagunün.

⁴Lubáragiñe líra, aríja lumúti Búngiu luágu buídu wamá, ába líchuguniwa lun wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, ítara líñati wadímurejan

lun wagúnfulirun lúma eménigini le lánbei Búngiu wawágu. Máfaaguntiwa lun gúnda jamá gürígia wáma, wáfaagun lun gúnda lan Búngiu wáma, le asúbudirubarun wanígi. ⁵Queísi jasúbudiruni, siñáti laríñawagún luágu adímureja wamá meja jun láu dimúrei buíduhuri, mayúsu wagía ni cátei lébuname wagáñeirun seínsu. Geféenti Búngiu luágu cátei le. ⁶Máluajantiwa lun wibíjin uweíriguni jámagiñe ámu gürígia, ni júmagiñe, láu sun gayára lan jamúga wasándiragüdüni lijürü wagúmadijan queísi lání Crístu apóstolugu. ⁷Lubáragiñe líra, oúserarügü wamútün láu ában uálini queísi ában úguchuru to agúriajabaliña tirájüñü, oúniñgira táña. ⁸Weíríti jínsiñe woun darí lun máma rügüñein lan jamúga lání Búngiu ugánu wabúseera wíchugun jun, buséntiwa jamúga wíchuguni wabágari guánarügü jun, le luweírin jínsiñe woun. ⁹Nidújeñu, jarítagua jumúti ligáburi wawádigimari lúma ligáburi wáfaagun lun wawínwandun. Nadágimeintiwa meja wéyuagu áriebu lun mámabadiwa lan ijürügu lun ni ában jídaangiñe, sun awánja lan apúrichijeí lání Búngiu ugánu jun.

¹⁰Geféentün, geféenti gíne Búngiu luágu reídei wamá meja láu ában igáburi le jarúmati áni surú jídan, jugúya le affínebei, míchugunga wagía lúgaaru lun ni ában lun líchugun wadúnrun. ¹¹Subúdi jumúti gíne ída líña lan wíchugun gurásu jun lúma derégüdaguauí lun jaffínen, cáda ában jídaangiñe, quei ladúga ában úguchili joun lirájüñü. ¹²Aríñagaadiwa jun lun buídu lan jóuserun quei lúnti lan jóuserun lánigu Búngiu le agúarubei jun lun gafánran jumá lídan larúeijan lúma luweírigun.

¹³Ligía, súnwandan lubeí weteín-giruni Búngiu, lugúndun dán meja le

jagáambunbalin lání Búngiu ugánu le wapúrichijabei jun, resíbi jumúti queísi ugánu lání Búngiu, máma queísi ugánu jáni wügúriña. Áni inárüni luágu lání lan Búngiu ugánu, le íchugubalin ubáfu jun lun jagáburidun buídu, jugúya le affínebei. ¹⁴Nidújeñu, dan le jeíbaajanbalün jupaísanun, suséreti jun quei méme le asúseredubei joun títana buri liglísí to Judéaboun, ja lánigu Búngiu lídaangiñe Jesucrístu, eíbaaja jamútiña gíne jurú ja japaísanun. ¹⁵Jurú, jagía áfarubalin Wabúreme Jesúsú jilágubei, áfaragua jamáña profétagu, áni bugá jamutiwa gíne bougudin lueí jageíra. Magúndaanti Búngiu jáu, jáganiñu gíne sun gürígia. ¹⁶Dan le wabúseerun wadímurejan joun ja mámabaña jurú lun gíne jasálbarun, májatiñá yebe jurú lun wadúgüni. Láu igáburi le, gánwoungugüda jamúti jaffígon. Ánjeinti guetó, liábindügürüga lanárime ligáni Búngiu jawágun.

Busényati Páblo lídin aríjaña Tesalónica

¹⁷Nidújeñu, murúsun dan lárigiñe wígirunün (láu sun ajúnja méme lan títan wanígi) oúnwenbun wabúseerun wóudinya aríjaün. ¹⁸Jóuchatiwá yebe wóudin, áu Páblo, sarágu weíyaasu yebe noúchun nídin, áni ságü noúchun nadúgüni, mígirun lumútina Máfia. ¹⁹Ladúga jugúya guánarü íchugubalin ugúndani woun, jugúyaba arúfudei lubuídun wesériwidun lun Wabúreme Jesucrístu le uágubei gayára lan weménigidun lun werésibiruni wafáyeirujaja dánme le lagíribudun, áni jugúyaba wagúndaaragüle dánme le jaráramun ligíbugiñe. ²⁰Jugúya lébunabei wagúndan, áni rújadün lébuna wadímurejan buíti joun ámu juágu.

3 Dán meja le siñá wamaali awánda masúbudirunga ída líña lan sun cátei júma, ába warítangun luágu buídutima

lan lun weréderun Aténas, áu lúma Silváno, ²lúma lun lídin wadúje Timotéo, le ában eseríwiduti lun Búngiu lídan lapúrichijóun ugánu luágu Crístu le Wasálbaragüle, aríjaün. Oúnaja wamúti júmoun lun líderagunün arárama buídu lídan jaffñen, ru ligía gurásu jun, ³lun úa lan ni ában eíguaduti larúna lueígiñe buri lénreengúnga le lasúfurirubei luágu laffñerun luágu Crístu. Jugúya guánarügü subúdi jumúti luágu lúnti lan wagúrabajani asúfuriruni líbe le. ⁴Dán meja le awánjagua lan júma, aríñagatiwa meja jun luágu lúnti lan wagúrabajani asúfuriruni luágu líri Jesucrístu, áni ítara líña lasúseredun, quei jasúbudiruni. ⁵Ligía lébubei dán meja le siñánaali lan awánda, ába nouñajan álügüdaja ída jíña lan lídan jaffñen, ladúga nanúfude lueí jamuga línchajanün Máfia lun jígiruni jaffñen luágu Crístu, ába jamúga liábin wawádigimari jídan lun ni cáta me.

⁶Gueto, giríbujali Timotéo Tesalónicagiñe, áni barúti ugánu buíti woun luágu jaffñen lúma jínsiñejabu. Laríñajare woun luágu jarítağa jumá wawágu láu insiñeni súnwandan, luágu gíñe luweírin jabúseerun jaríjiniwa, ítara gíñe quei busén wamá waríjinün. ⁷ítara líña lubeítí, nidújeñu, rújali ugánu le sarágu gurásu woun labádinagua sun lénreengúnga lúma idíjeri le wasúfurirubei gueto. ⁸ítara líña quei iséri ibágarí woun wasúbudiruni luágu derégüdagu jíña lan lúma Búngiu. ⁹Ída lubá funasan wíchugun eteíngiruni buídurügüti lun Búngiu juágu, lúma luágu sarágu ugúndani le rújumaalíbei woun? ¹⁰Wéyuagu, árieubu, wayúmuragun lun Búngiu lun gayáraaya lan waríjinün, gúnfuli lámuga le mégeíbei lídan jaffñen.

¹¹Buséntiwa lun líderaguniwa Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme

Jesucrístu lun gayára lan wóudin aríjaün, ¹²lun gíñe laweíridagüdüni Búngiu jínsiñegua júngua lúma jínsiñejabu joun sun gürígia, ítara quei jínsiñe jumá woun. ¹³Derégeguagüda lámugaün Wabúreme Búngiu júngua lun le gumúti, madúnrunğa jugúyame ligíbugiñe dánme liábin Wabúreme Jesúsú jáu sun lánigu.

Igáburi le áubei lagúndaara Búngiu

4 Nidújeñu, subúdi luwúyeri igáburi le áubei lagúndaara Búngiu jun, quei si warúfuduni jun, jagáburiduña ítara. Gueto, nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun láu líri Wabúreme Jesucrístu lun ítaramemetima lan jagáburidun quei si labúseeruni Búngiu.

²Jarítağatün luágu arúfudajani le wíchugubei jun láu lugúmadin Wabúreme Jesúsú. ³Le labúseerúbei Búngiu, lun jabágaridun derégeguañu júngua lun, lun úa lan ni ában agámariduti mamárieidunga, ⁴lun cáda lan ában láluajanun lúmari lau lubuídun arítağuni quei si labúseeruni Búngiu, lídan lubúdubu, ⁵máma láu luríban ayúmajani quei jadúgüni gürígia ja ibídiñejabubaña lun Búngiu. ⁶Úa la ni ában adúgüti wuríbani lun lidúje láu lagámaridunun lúmari, jéreti labeíchuni Búngiu le adúgüti cáteí le, quei si waríñaguni jun. ⁷Máma lun wabágaridun lídan iwíyeni lagúara Búngiu woun lun lánigu wamá, busénti lun wabágaridun derégeguañu woúngua lun. ⁸ítara líña lubeítí, le amájaruti lerésibiruni arúfudajani le, máma lun ni ában wügúri lamájara, lun Búngiu lamájara, Búngiu le íchugubalin Sífiri Sándu woun.

⁹Luágu jínsiñejabu joun lánigu Búngiu, úati ni cáta lun nabúrújani jun lugúndun arúfudajaali Búngiu guánarügü jun lun jínsiñegua jumá, ¹⁰áni ítara líña jadúgüni joun sun jidújeñu

lueígiñe Jesucristu ja lídaanbaña sun ubúrugú Macedónia. Láu sun líra, nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun lúntima lagánwoundun jínsiñejabu. ¹¹ Jóucha jumá jabágaridun darángilañu, beréseguñu lídan le lúnbei jadúgüni. Ñadágimein jumá lun janúriragun júngua, quei waríñaguni jun, ¹² inébe jumámuga joun ja maffñebaña luágu Jesucristu, úa lámuga gíñe jemégeirun.

Liábin Crístu

¹³ Nidújeñu, mabúseerúntiwa lun jeréderun ibídiñounga jun cába lan asúsereda joun jiláaña, lueí jajírudagun quei ja meménigidunbaña luágu níjein lan ában ibágarí lárígiñe ouweni. ¹⁴ Ítara quei affñe wamá luágu jilá lan Jesúsú áni sará ligía lídaangiñe ouweni, ítara líña gíñe affñe wamá luágu lásaaragüdübaña lan Búngiu ja ouwegubaña affñeñu luágu Jesúsú.

¹⁵ Ligía waríñagunbei jun queísi larúfudajan Wabúreme Jesúsú, luágu wagía lánme le wínwangilíbei dánme liábin, mámaba wagía ñúdün jabáragiñe ja jiláguaañabaña. ¹⁶ Dánme le arárireina lan Wabúreme Jesúsú siéluigiñe, ábame lagúarun joun jiláaña lun jásaarun, lagaambúba lumálali jábuti ánjelígu, lúma lumálali lífidun Búngiu. Gürígiameti ja ouwegubaña affñeñu luágu Crístu, jagíaba ásaara furúmiñe. ¹⁷ Lárígiñeme, ábame wásaarun, wagía affñetiña ja wínwangiñabaña, ábame wanügúniwa úara jáma lídoun juánriñu lun wadúnragun lúma Wabúreme Jesúsú garábalirugu. Ábameti weréderun lúma Wabúreme Jesúsú lun sun dan. ¹⁸ Ligíati rújuma lubeí gurásu júngua láu dimúrei buri le.

5 Anjeinti luágu cába lan dan lasúsereda buri cátei le, nidújeñu, mabúseerúnwati nabúrújan jun. ² Subúdi jumáali buídu buídu luágu lachúlürüba lan wéyu ligía dánme magúrábúniwa lan, queísi liábin ában

íwerujati áriebe. ³ Dánme añája lan gürígia aríñaga. “Lídaañein dan sun cátei áni úati mégeiti”, ligíame liábin gürínguauí jawágun sódini quei liábin agáriduni tun wúri dageínatu, siñábeiti jeséfurun. ⁴ Anjeinti jugúya, nidújeñu ja affñebaña luágu Jesucristu, máma lídaañadün lubúriga luágu cátei lánina Búngiu lun lárügüdünün luwéyuri liábin Crístu quei lárügüdün ában jíweruti. ⁵ Lídaañadün larúgounga sun jugúya, máma wagía lánina áriebe lúma lubúriga. ⁶ Ligía moún lubei lun maráanserun wamá quei ja maffñebaña luágu Jesucristu, lúnti deréñuma wamá lubá lagíribudun, lídan wagíame lubuídun wachúgü. ⁷ Ja arúmugubaña, áriebe jarúmuga, ja abácharuadubaña, áriebe jabácharuada. ⁸ Anjein wagía le lánina wéyuagu, lúnti lídan wamá lubuídun wachúgü. Lúnti wadáuragun woúngua láu affñeni lúma láu ínsiñeni queísi ladáuragun súdeara láu laníguagu lun loúnigiruni. Lúnti gíñe jeménigi wamá luágu wasálbarun le ítarabei quei bunídi le áubei ladáurei súdeara lábulugu lun loúnigiruni. ⁹ Máma lun labefchuniwa Búngiu lanúadajawa, lun wibíjini asálbaruni lídaangiñe Wabúreme Jesucristu lanúadajawa. ¹⁰ Jiláti Jesucristu wawágu lun wabágaridun úara lúma, wíwnañu wagía yebe, jiláñu yebe wéyume le liábin. ¹¹ Ligía rúmeme jumá lubeí gurásu lúma érei júniwagua ítara quei jadúgüni guetó.

Laríñaguni Páblo joun affñetiña ída lúba lan jagáburidun

¹² Nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun lun inébe jamá ja ñadágimeinbaña jagánagua jun, ja abúgurubalün, adímureja jagía jun lídan líri Crístu. ¹³ Lúnti jínsiñe jamá jun sarágu luágu wadágimanu le jadúgübei. Abágarida jumá lídan dan jáma jíbirigu.

¹⁴ Aríñagatiwa gíñe jun, nidújeñu, lun jerérun joun ja májatiña jawádigi-maridun, lun jíchugun gurásu joun ja magúraasunbaña, lun jídéraguniña ja débilibaña lídan jafñen, lun gíñe gagúraasun jumá jabá sungubei.

¹⁵ Úa la ni ában afáyeiruti wuríbani luágu wuríbani. Joucharügü jumá jadügün buíti jagánagua, lúma joun sun girígia.

¹⁶ Gúnda jumá súnwandan.

¹⁷ Ayúmuragua júma lun Búngiu sun dan. ¹⁸ Teínqui jumeí luágu sun le asúsereduti—buíti, wuríbati, niján le labúseerúbei Búngiu júmagiñe, queísi affñetiña luágu Jesucrístu.

¹⁹ Merédera jumeí luwádigimari Sí-firi Sándu tídan janígi. ²⁰ Mamájara jumá lun dimúrei le laríñagubei Búngiu jayúmulugugiñe jidújeñu lueígiñe Jesucrístu. ²¹ Joucha jumeí sun arúfudajani aríja jumeíme ánjein lúmagiñeti lubeí Búngiu, ábame jeréderun lau le in-

árünibei. ²² Dise jumá lueí sun luwúyeri wuríbani.

²³ Búngiu guánarügü, le íchugubei darángilau, derégeguagüdalaún júngua lun le gumúti, areída loume juwáni, janígi luma júgubu dayáruyu, jarúmañu, lubá líabin Wabúreme Jesucrístu. ²⁴ Úaraguati Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá, lagúmuchubei ladügüni sun cátei buíti le jídan.

Lagúmujoún buri mábugaü lúma abíniruni

²⁵ Nidújeñu, ayúmuragua jumá lun Búngiu wawágu.

²⁶ Chúgua júma júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lí-daañadiwa lan ában wámagua.

²⁷ Aríñagatina jun láu lugúmadin Wabúreme, lun jalíjanun gárada to joun sun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu.

²⁸ Binílaün Wabúreme Jesucrístu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO JOUN TESALÓNICANA

Labúrüjan Páblo jáma líbirigu joun tflana ligilisi to Tesalónicaboun

1 Áu Páblo lúma Silváno láu Timotéo, wabúrüjañoun gárada to jun, jugúya tflana ligilisi to ubúrüguboun Tesalónica ja lánigubaña Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu. ²Resíbi jumei abíniruni lúma darángiläü jámagiñe.

Lagúseragüdübaña Búngiu gagfountiña dánme liábin Crístu

³Nidújeñu, teínqui wamúti Búngiu súnwandan juágu, queísi lúnti lan wadúgüni, lugúndun laweíridüña jaffñen sarágu, áni ínshiñeni le jídaanbei jubáruagua aweírideinatima líña súnwandan. ⁴Adímurejatiwa buíti juágu tídan buri lilígilisin Búngiu, luágu gurásu lúma affñeni le jarúfudubei lídan sun eíbaajouni lúma idíjeri buri le jasúfurirubei luegiñe Crístu. ⁵Arúfuda lumúti lubuídun jawándun luágu úaragua lan Búngiu lídan ligáburu lagúseragüdÜn, láu lanúgünün quei garíchatíña lun jebélurun lídoun larúejan, le uágubei jasúfurira.

⁶Ladúga gíñe úaragua lan Búngiu, lachúlürüba wéyu lun lasúfuri-ragüdüníña ja asúfuriragüdübalün, ⁷lúma gíñe lun líchugun eméraaguni jun, jugúya le asúfurirubei ítara quei wagía, lídaanme wéyu le lúnbei lachúlaagun Wabúreme Jesúsu siélugiñe lídan wátu geméti jáu lání ánjeligu ja gabáfubaña. ⁸Liábinba lun labeíchuniña ja masúbudirunbalin Búngiu, madúgün jagía gásu láu ugánu luáguti asálbaruni le wabíjibeí lídaangiñe Wabúreme Jesúsu. ⁹Agúnrinchawagúni le magúmuchaditi, ligíaba jabeichúagüle, jabugúba díse

lueí laríjin Búngiu lúma luweírigun lúma lubáfu. ¹⁰Dánme le liábin Crístu, larijúba luweírigun jádan lánigu, ábame laweíridun janígi sun ja affñeñaña luágu, áni jugúya, jádaanbadün gürígia jagía queísi affñeedün lan luágu le waríñagubei jun luágu.

¹¹Ligía lébubei súnwandan lan wayúmuragun juágu, amúriaja wagía lúma Wabúngiute lun jarúfuduni luágu garícha jumá lun jádaanbadün lan ja únbaña lagúara. Ayúmuraguatiwa gíñe lun Búngiu lun lagúnfulirun sun jayúmajan lun buídu lan jigáburu, láu lubáfu, lúma buri sun wadágimanu le jadúgübei ladúga jaffñen. ¹²Láu igáburu le, líchugúba uweíriguni lun líri Wabúreme Jesúsu lídan jibágari, ábame líchugún uweíriguni jun luágu lareíidun Wabúngiute lúma Wabúreme Jesucrístu.

Le lúnbei lasúseredun lubáragiñe lagíribudun Jesucrístu ubouágun

2 Guetóti, nidújeñu, libúgürü liábin Wabúreme Jesucrístu, dánme liábin oúndaraguawa lúma, ²amúriajatiwa júma lun masáansirun jumáni ligáburu jarítangun ítara uménrengun, masústurun jugúyame luágu ni ában ugánu, o dímuírei buri le uáguti laríñawagua luágu lúmagiñeti lan Búngiu, ni tuágu gárada to uáguboun jaríñaga luágu wámagiñetu lan, to aríñaguboun luágu chúlújali lan luwéyuri Wabúreme lun lagíribudun ubouágun. ³Mígiraguagüda jumá júngua lun jeyeedúniwa ítara. Lugúndun lubáragiñeme lachúlürün wéyu ligía, níjeinbei awúribujani lúma Búngiu, lachúlaaguba gíñe lágani Crístu, le lunbei lagúnrinchawagún. ⁴Ligía láganibeí Búngiu, liñúraguba lúngua luágu sun cátei le luáguti Búngiu, lachúlürüba gíñe añúura tídan lilígilisin Búngiu, camá jamuga Búngiu

ligía, ligía guánarügü aríñagati luágu Búngiu lan.

⁵¿Marítangun jumútisan luágu aríñagañaja náni méja buri cátei le jun dán meja le anájeingua lan júma? ⁶Subúdi jumúti gíñe ída líña lán meja nadímurejan luágu ában ubáfu le lúnbei leréderuni liábin lágani Crístu lubáragiñe lidáani. ⁷Luwádigimariña wurfbani guetó, arámudagu, áni lúnti lagídarúniwa le eréderubalin lágani Crístu ligía lubáragiñe gayára lan láfuridun lídoun larúgounga. ⁸Ligíaba larijóuniwa, áni lagúnrinchagubei Wabúreme Jesúsú ágani ligía láu ában dimúrei, lúma láu luweírigan le áubei liábin. ⁹Ladúgaba Máfia liábin lágani Crístu ligía, lachúlürüba láu sarágu ubáfu, ladúgüba buri miláguru yéeti lun layéedaguniña gürígia. ¹⁰Layúsuruba sun luwúyeri wurfbani lun layéejaniña ja lídaanbaña úma lun gürínguauí, quei mája jabeí lun jerésibiruni inárüni luáguti Crístu lun jasálbarun. ¹¹Ligía líchugunbáliña Búngiu lídoun bulíeiguauí lun jeyeedúniwa lúma lun jaffñerun luágu iyéeni, ¹²lun jasiadirúniwa lun máfiougati sun ja májabaña jaffñerun luágu Crístu, jínsiñerügü ligía wurfbani joun.

Anúadajóutiña lun jasálbarun

¹³Ánjein jugúya, wadújeñu jínsiñetiña lun Crístu, súnwandan teínqui wamúti Búngiu juágu lugúndun anúadaja lumútün lúmagiñe lagúmeserun dan lun jasálbaruba lan láu Sífiri Sándu le arúmadagüdúbarun janígi, lúma inárüni luágu wasálbarun lídaangiñe Jesucrístu, le uágubei jaffñera. ¹⁴Ligía lagúarunbei Búngiu jun, lun jasálbarun láu ugánu le wapúrichijabei, lun gafánraanbadün lan lídan luweírigan Wabúreme Jesucrístu.

¹⁵Ítara líña lubeíti nidújeñu, derégüdagu meme jumá, mabúlieidagun

jugúyame lueí buri arúfudajani le rúwamaalíbei jun láu dimúrei lúma táu gárada. ¹⁶Wabúreme guánariügü Jesucrístu lúma Wáguchi Búngiu, le arúfuda láalíbei línsiñejabu woun láu lareídun, ¹⁷ru ligía ámalijouni le magúmuchaditi woun lúma ában eménigini buíti, rúla dúgüdaguaü tun janígi, derégüdaguaüda laúnme lun jaríñaguni lúma lun jadúgüni sun le buídubei.

Amúriajati Páblo jáma lun jayúmuragun lun Búngiu luágu

3 Lagúmujoún cátei, nidújeñu, ayúmuragua jumá wawágu, burúgua lámuga ugánu luáguti Wasálbaragüle furése lídan sun fulásu, resíbiwa ligíame láu ugúndani queísi lasúseredun jagánagua. ²Ayúmuragua jumá gíñe lun gayára lan weséfurun jaweí wügüriña wurbatiña, lugúndun máma sun gürígia ubouágu affñetiña luágu Crístu. ³Ánjeinti Búngiu, gayáraati waffñerun luágu, luágu lagúnfuliruba lan láu lerérun, lárügüdúbadün derégüdagu, goúnigilaúnme tueí lisádarán Máfia. ⁴Jeménigitiwa luágu Wabúreme Búngiu luágu adúga jumáni le waríñagubei jun áni luágu jadúga mémebei lan. ⁵Íderagualaún Búngiu lun jasándiruni lísiñejabu jun, lúma lun gagúraasun jumá quei Crístu luágu jasúfurirun.

Lúnti wawádigimaridun

⁶Nidújeñu, aríñagatina jun lídan líri Wabúreme Jesucrístu lun jadísedun lueí furúmieguarügü jídaangiñe le májati luwádigimaridun, le mabágaridunti úragua lúma arúfudajani le jibíjubei wámagiñe. ⁷Subúdi jumúti ída lúba lan luwúyeri wabágaridun jagánagua lun jafálaruni wáni jémpulu, merédetiwa mawádigimariga jagánagua. ⁸Meígin wamúti jeígin, mafáyeirunga wameí. Lubáragiñe líra, ñadágimeintiwa,

áfaagua wagía wéyuagu árieibu, lun mámbadiwa lan ában ijúrúgu lun ni ában jídaangiñe. ⁹Láu sun garícha wamá yebe lun wamúriajan júma lun jíderaguniwa, ñadágimeinrügütiwa lun wíchugun ában jémpulu jun lun jafálaruni. ¹⁰Dán meja le júma wamá, rúwamuti meja gumádi le jun. “Le májabei luwádigimaridun, meígalá.” ¹¹Agáambatiwa luágu añájein lan jídaangiñe májatiña jawádigimaridun, jerédera madúgünga ni cáta, eténira lun le moún lubei jeténirun lun. ¹²Waríñaguña jóin buri güriquia jagía láu lugúmadin Wabúreme Jesucristu lun jawádigimaridun darángilañu lun jagáñeirunun jeígan fein. ¹³Nidújeñu, mabúchadalá juágu adúga buíti. ¹⁴Ánjein ñi ában le

madúgünti gásu láu le waríñagubei tídan gárada to, aríja jumeí cátei lan, memétera jumá lúmoun, barú lámuga busíganu. ¹⁵Manúga jumeí quei ágani, erérarügü jumá lun queísi idújei.

Lagúmujoín abíniruni

¹⁶Wabúreme Jesucristu méme le lán-ina darángilaü, rúla darángilaü jun lídan sun luwúyeri, súnwandan. Júmalá sun jugúya Wabúreme, súnwandan.

¹⁷Áu Páblo, nabúrújañein mábugäi le jun láu guánarü nújabu lúma nilétüran. Ítara lúba jasúbudiruni luágu áu lan oúnajabarun gárada to. ¹⁸Binílaün Wabúreme Jesucristu sun jugúya. Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO LUN TIMOTÉO

Labúrüjan Páblo lun Timotéo

1 Áu Páblo, láni Jesucrístu apóstolu áu, noúnajoún láu lugúmadin Búngiu le Wasálbaragüle lúma Wabúreme Jesucrístu, le uágubei weménigida lun webélurun siélun. ²Nabúrüjañoun gárada to bun, Timotéo, niraú le tímatimaati lídan waffñen luágu Jesucrístu. Resíbibeí abíniruni, gudémejabu lúma darángilau lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Jesucrístu le Wabúreme.

Ewéridijani lueí arúfudajani le maríchabei

³Queí meja nayúmuragun bun dán meja le nídinbei Macedónia, reídeimemebá ubúrugu Éfeso lun baríñagun joun itaga gürrígia lun marúfudajan jamá cátei le maríchabei, ⁴meténi jagíame lún buri úraga le magúmuchaditi jawágu jenébaanfaangu binádu mútu. Cátei buri le, barúrügüti sigénei le málati, ani míderagun lumútiña gürrígia lun jesériwiduni Búngiu láu jaffñerun luágu.

⁵Le lúnbei barúfudajani joun affñetiña jagía, lun jínsiñegua jamá jámagua lugúndun jarúmaaru tan janígi, míchujali jarítangun dúru jawágu, áni buídujali jaffñerun. ⁶Añajein, adíreirutíña lueí buri cátei le, ába jíchaaGUN joúngua lídoun buri sigénei málati. ⁷Buséntiña buri lun arúfudajatiña jamá lídan lúru du le líchugubei Búngiu lun Moisés, úati gunfaráanda jamáni ni le guánarügü jaríñagubei ni le jarúfudajabei luágu lúru du ligía láu sarágu affñeni.

⁸Subúdi wamúti luágu buídu lan lúru du, yúsuwarúgaali ligía quei lubúdubu. ⁹Lúnti lasúbudirúniwa luágu

máma lan joun ja adúgübalin le buídubei ladúgüwa lúru du, lúru du joúnti ja wuríbabaña, ja magáambadibaña, ja mebéresenbaña láu Búngiu, ja gaffgounbaña, ja minébenbei Búngiu lúma cátei lánina Búngiu joun, ja áfaruti jáguchi o jáguchu jilágubei, joun sun ja gáfarajadibaña, ¹⁰joun ja agámaridubaña mamárieidunga o ja agámaridubaña wügüríña jáledigu, joun ja íwerujabaña gürrígia, joun ja yéebaña, jáma ja áfiñurubaña luágu iyéeni. Joúnti gíne sun ja adúgübaña ámu cátei múaradunti láu arúfudajani jarúmati. ¹¹Arúfudajani jarúmati le, úarati láu ugánu buíti luáguti asálbaruni le loúnajabadina Búngiu, le weírigubei, le fuleísei láalibeí gürrígia, apúrichija.

Eteíngiruni luágu lugúdemejabu Búngiu

¹²Teínqui numúti Wabúreme Jesucrístu, le íchugubei ubáfu nun lun wadágimanu le, luágu lanúgünina queísi ában wügürí derégüdagwati, lúma luágu líchugunina lun nesériwidun lun. ¹³Adúga láali sun cátei lé buri nun láu sún meja anábagua náni, eíbaaja numútiña meja ja afálarubalin, adúga numúti meja sun le nuáraati lun nagúmuchaguagüdüni jaffñen. Ába gudéme nan lun Búngiu lugúndun mámagidina meja affñeti luágu Jesucrístu áni ibídiñetí meja nun ca lan nadúgübei. ¹⁴Ligía luweírinbei nasándiruni labínirunina Búngiu, úara lúma affñeni lúma ínsiñejabuni le gíne wawágubei luágu lídaañadiwa lan ában lúma Jesucrístu.

¹⁵Inárüni cátei le, le tímatimaati, áni lúnti jaffñerun súnugubei luágu inárüni lan. luágu “líábin lan Jesucrístu uboúagun lun lasálbaruniña gaffgountiña”, áu furúmiñeti jádaangiñe. ¹⁶Ligía nagúdemedunbei lun Búngiu lun gayáraabei lan larúfuduni Crístu sun

lugúraasun nuágu, áu le furúmiñebei jádan gaffgountiña. Ítara líña niábin lun ábanbadina lan jémpulu joun ja lúnbaña jaffñerun luágu, lun jabíjini ibágari magúmuchaditi. ¹⁷ ¡Ligía rúwama lubeí uweírighuni lúma inébesei lun Búngiu le Warúeitebei lun sun dan, súnwandan, le mouwedadibei, siñá ligía larijñiwa, le Búngiu le ábanrügüti, le sábiu! Ítaralá.

¹⁸ Timotéo, niraú, rúnumuti gumádi le bun lun bageíndaguni luwúribun Búngiu buídu, queí meja laríñaguni Búngiu jayúmulugugiñe wadújeñu lueígiñe Jesucrístu bun, ragúñubei inárüni lánina asálbaruni, adúgeina le basúbudirubei luágu richá lan. ¹⁹ Añájein güriñgia, féridi jamúti jaffñen ladúga madúgün jamá gásu láu le jasúbudirubei luágu richá lan. ²⁰ Ítara líña lasúseredun lun Himenéo lúma Alejandro ja nedéregerubaña lun Máfia lun jafúnrendeirun lun manábagun jamáni Búngiu.

Arúfudajani libúgürü ayúmuraguni lun Búngiu

2 Furúmiñeti cátei, amúriajatina lun ladúgüniwa ayúmuraguni lun Búngiu jawágu sun güriñgia. ² Lúnti wayúmuragun jawágu gumádimatiña, lúma jawágu sun lúrudugu lun gayára lan wabágaridun ában ibágari darángilati, le derégewati lun Búngiu, le gñe inébewati lídan sun luwúyeri. ³ Buíti cátei le, gúndaati gñe Búngiu le Wasálbaragüle láu, ⁴ le busénbei lun jasálbarun sun güriñgia, lun gñe jayábin lun jasúbudiruni inárüni lánina wasálbarun. ⁵ Ában rügüñein Búngiu, ában rügüñein gñe gayára ladímurejan waweígiñe ligbugiñe Búngiu, wügüri le Jesucrístubei. ⁶ Deréguati Jesucrístu lúngua lun loúnwen lun lafáyeiruni lebégi jasálbarun sun güriñgia, ában lasúbudirawagüdün cátei le lídan lidáni. ⁷ Lun cátei le, loúnajana Búngiu

lun narúfudajan joun ja mámabaña juríu libúgürü inárüni le, lun gayára lan jaffñerun luágu Crístu queísi Jasálbaragüle. Áu, queísi ában affñeti luágu Crístu, inárüni naríñagubei, mayéejatina.

⁸ Ligía nabúseerünbei lun jayúmura-gun wügüriña lídan sun fulásu, inúrañu jájabu láu tarúman anígi, úouga igáñi ni asígenejani jádan jáma jíbiri güriñgia lídan le jayúmuragun lun Búngiu. ⁹ Manárimelá tuwéndegun jadáuragun würiña, lun máma lan láu amúriguni janárimeguti jaráanseragua jóungua, ni láu gólu, pérlas, o daúguauí séruburitu, ¹⁰ lun láu lan lubuídun igáburi jadáuragua jóungua quei lúnti lan jadúgün würiña ja derégeguañabaña jóungua lun Búngiu. ¹¹ Lúnti maní jamá würiña dan le larúfudajoúniwa joun, lúnti jerésibiruni arúfudajani ligía láu ában únabuni. ¹² Májatina lun tarúfudajan wúri lídan jadámurin affñetiña, ni lun tagúmadiruni wúri wügüri, lúnti teréderun maníñu. ¹³ Lugúndun Adán ladúgübei Búngiu furúmiñe, larígiñe, ladúgoun Éva. ¹⁴ Máma gñe Adán leyéedubei Máfia, wúri ayeedúaboun, áni láu tayeedúniwa, ába táburujan lídoun figoú. ¹⁵ Láu sun líra, jasálbaruba würiña láu jagúnfulirun láu le lúnbei jagúnfuliruni queísi úguchuru, ánjein ítara méme jaffñerun luágu Crístu, arúfuda jagía isiñejabuni lúma arúmani láu igáburi buíti.

Ligáburi ída lúba lan jóuserun fádirigu

3 Inárüni cátei le. Ánjein abúseera ában güriñgia lun fádiribeí lan, ában wadágimanu buíti labúseerúbei ladúgün. ² Lun fádiribeí lan ában güriñgia, lúnti labágaridun ában ibágari le míchuti lúgaaru lun ladeinjoúniwa lun. Lúnti túmari lan ábanrügü wúri, lúnti gñe lanúgün ában ibágari sériuti,

buíti lichúgü, inébewa. Lúnti aráanseñu lan sun dan lun lerésibirun bisída lúbiñe, lúnti buídu lan larúfudajan, ³moún lumuti gátadi lan, manígi wuríbu, mabúseerun ligíame seínsu le marúmaanti lagáñeirúniwa. Lubáragiñe líra, lúnti areída lan, dilí ligíame, manígi ligíame seínsu. ⁴Lúnti gayára láníña tílana lúban agúmadira buídu, lun gíñe ladúgün lun gagaambadi jamá lirájüñü, inébejabu. ⁵Lugúndun ánjein magúmadirun lubáliña wügúri tílana lúban, ¿ída lubági gayára lan larijin jáu tílana lilígilisin Búngiu? ⁶Moún lumuti lubefti fádiri lan ában iséri affñeruti lueí lanáangun lúngua sarágu luágu lubára, ábame láburujan lábugiñoun íñarawaguni le gádaanbalin Máfia. ⁷Lúnti buídu lan ligáburi, lúnti gíñe inébe lan joun ja maffñebaña lueí ladímurejóun wuríba luágu, ábame láburujan tídoun lisádarán Máfia lun lagúnrinchawagúniwa lubuídun líri.

Ligáburi ída lúba lan jóuserun ja esériwidubaña ligílisirugu

⁸Ja gíñe esériwidubaña ligílisirugu lúnti wügúriña jamá ja inébewatiña, lúnti jagúnfulirun láu jerérun, moún lumuti jabácharuadun, ni lun línsiñe-dun seínsu joun. ⁹Lúnti jarúgüdüni in-árüni lánina affñeni le arúfuda lálalibe Búngiu woun, buídu, lun gíñe jarúma tan janígi. ¹⁰Lúnti jouchún, lárigiñeme, ánjein úa lubeí mégeiti luágu lubuídun jagáburi, ligíaba gayára lan jesériwidun ligílisirugu. ¹¹Wúriña ja esériwidubaña ligílisirugu, lúnti gíñe inébewa jamá, moún lumuti marásualugu jamá, lúnti sériu jamá, derégüda lídan sun cátei. ¹²Ában esériwiduti ligílisirugu, lúnti túmari lan ábanrügü wúri, lúnti gíñe lagúmadiruniña lirájüñü buídu jáu sun tílana lúban. ¹³Lugúndun esériwidutiña ligílisirugu ja adúgübalin jawádigi-mari buídu, buídubei ladímurejóuniwa

jawágu, áni ragútimaatiña anígi lun jadímurejan luágu jaffñen luágu Jesucrístu.

¹⁴Agúrabatina nídin aríjabu madíse, ¹⁵nabúrújaní buri cátei le bun lun án-jana lan adárasaragua, lun subúdi bání ída líña lan lun loúserun gürígia jádan lufámilian Búngiu, to lilígilisin-boun Búngiu le wínwanbei lun sun dan. Lilígilisin Búngiu ágüdajabalin linárün, toúningiteí inárüni ligía buídu. ¹⁶Siñáti lasígenerúniwa luágu wefrigu lan Wasál-baragüle Jesucrístu, le subúdigüda lálalibeí woun.

Arúfudaguati Búngiu lúngua queísi gürí-gia lídan Jesucrístu, arúfudaleí Sífiri Sándu luágu úaragua lan Jesucrístu.

Aríja jameí ánjeligu.

Apúrichijóuati luágu joun lílana sun fulásu,

affñewa luágu lídan sun fulásu, resíbiwa ligía siélu.

Ja lúnbaña jígiruni jaffñen

4Furáanguti laríñaguni Sífiri Sándu luágu lídoun lánme lagúmujóun dan, añájeinbaña lan gürígia ígiruti jaffñen luágu Crístu, jafálarame es-píritugu ja ayéejatiña lúma arúfudajani le jámagiñeti máfianu. ²Jagáambajaba arúfudajani jámagiñe gürígia bíangua tigíbu, yéetiña, ja masándirun-baña ni cáta tídan janígi camá jamuga churáwaaru láu ában gürábu súti. ³Gürí-gia jagía, aríñagatiña luágu mabuídun lan lun jagámaridun gürígia, aríñaga jagía luágu níjein lan eígini moún lumuti leigín, láu sun ladúga lan Búngiu eígini buri ligía lun jeígini ja affñebaña jáma ja subúdíbalin inárüni, láu ateíngiruni lun Búngiu luágu. ⁴Sun cátei le ladúgübei Búngiu buíti, moún lumuti wamájarun lun ni cáta lídaangiñe, lúnti wánjarun lun sun le adúga lálalibeí, teínqui wameíme luágu. ⁵Lugúndun láu wamúriajan lúma Búngiu lun

labíniruni sun weígin, nûbinti lun labuídurun láu lerérun, lúma láu wayúmura-gun lun luágu.

Ában esériwiduti buíti lun Jesucrístu

⁶Ánjein barúfudaja cátei le joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ábanbadibu esériwiduti buíti lun Jesucrístu, áni tágúdajoúba buwáni láu buri dimúrei le lánina waffñen, lúma arúfudajani buíti le falábaalíbei. ⁷Meféridirabeí bidáani asígeneja luágu buri libídiegun úraga le ni cáitati ligfbugiñe Búngiu, lubáragiñe líra, áfaaguabá lun bagúnfulirun lúma Búngiu. ⁸Láu sun ju lan lánjingichún úgubu, jútimaati bánjingichagun búngua lídan bagúnfulirun lúma Búngiu, lugúndun barúti cátei buíti woun lídan ibágari le lúma lídan ibágari le lúnbei wabíjini. ⁹Inárüni cátei le, áni lúnti jaffñerun súngebui luágu. ¹⁰Ligía lébubei wawádigimaridun, súfuri wagía anabúni, lugúndun rúwamaali lan wemenigi luágu Búngiu le wínwanbei, le aráansejaalibei asálbaruni joun sun gürigia, áni ja afñebaña luágu, jerésibirubei asálbaruni ligía.

¹¹Ligía buri cátei lúnbei barúfudajani lun jagúnfulirun gürigia láu. ¹²Sériulá bigáburi lun manügúniwa ban quei ni cáta lueígiñe nûraügidibu lan, lubáragiñe líra, lúnti ában ban jémpulu buíti joun ja afñebaña, lídan ligáburi badímurejan lúma boúserun, lídan ínsiñejabuni, lídan baffñen luágu Búngiu, lúma lídan larúma bibágari. ¹³Rúguabá búngua lun balíjanun Lerérun Búngiu lun adámurini, íchiga gurásu joun wadújeñu lídan jafálaruni, arúfudaja joun daríme lun nachúlürün. ¹⁴Yúsubei ubáfu le líchugubei Búngiu bun dán meja le jíchugunbalin tábutigu ligílisi jájabu bábulugu, adímurejeina jagía dimúrei lúmagiñe Búngiu bun.

¹⁵Deréguabá búngua lún buri cátei le, lun gayára lan larijiniwa bawáanserun lídan cátei láni Búngiu. ¹⁶Goúnigiguabá búngua, lúma láu le barúfudajabei, ítaramembá derégúdagu lídan sun cátei. Ánjein badúga ítara, basálbaruba, sálba jagíame gñe ja agáambubalibu.

Ída lúba lan ligáburi louúserun Timotéo jáma afñetiña

5 Madeínjabá lun ában weírei mútu, lubáragiñe líra, adímurejabá lun camá jamuga lun búguchi, ouúsera bñame wügúriña nûbüriña queísi bamúlenú. ²Oúsera bña weíyaaña würiña quei boúserunun búguchu, ouúsera bñame würiña irájüñü quei bítunu, láu lubuídun arítanguní.

³Íderagua bña würiña ja jiláañabaña úmari, ja arijúabei luágu mégei jamá iderúni. ⁴Ánjein garájüñü tubeí ában würi to jiláali túmari, gabáña tugúya, lúnti jafúnrendeirun irájüñü jagía lun jeténirun furúmiñe lun le jemégeirubei jafámilian lúma lun jágyuygüdüni ínsiñejabuni le jadúweirubei joun jagúbürigu, lugúndun buíti cátei le, gúndaati gñe Búngiu láu. ⁵Würi to jiláali túmari, to eréderuboun tábugua le tímatimaati, rútumuti teménigi luágu Búngiu, merédeti gñe tayúmuragun lun Búngiu áriebe, wéyuagu. ⁶Ánjounti to edéregeraguboun túngua lun ugúndani lánina ubou le, jiláñu tíña lun cátei lánina Búngiu láu sun wínwangiru lan. ⁷Aríñagabei buri gñe cátei le joun, úa lámuga ni cáta lun ladeinjoun joun luágu. ⁸Le marítagunti jawágu lánigu, játima lidújeñu, magúnfulinjali lúma lafñen, wuríbatimáatiti sügú láu ában gürigia le mafñeti.

⁹Lun labürüdúniwa tíri würi to jiláalibei túmari tídan gárada lánina íderawagúni, to rügúboun njeinjali lúmagiñe úruwa-wein irúmu táu, lun

gíne ábanrügügili lán meja túmari. ¹⁰Lúnti tasúbudirúniwa luágu buíti le tadúgübei queí buri jamúga ánjein meja agúriaja tubáliña tirájüñü buídu, ánjein buídu lubeí touserun jáma ja achúlürubaña túbiñe, ánjein seríwi tubáliña idújeñu lueígiñe Crístu manáangunga túngua, ánjein íderagua tubáliña ja asúfurirubaña, o ánjein adúga tubeí furúmieguarügü ámu cátei buíti.

¹¹Würíña ja jiláaña úmari ja ñúbürigiña, mabürüdabeí jiri tídan gárada, lugúndun lachúlürüba dan lúnya jabúseerun jámari. Ábameti jígiruni jesériwidun lun Búngiu ligílisirugu lúnya jamárieidun.

¹²Ábameti jadímurejan gürígia jawágu ladúga jadúraaguni jadáradun lúma Búngiu le lánina jesériwidun lúnrügu súnwandan. ¹³Ába jayábin lun jamágualigudun, mámarügü jamágualigudun, ába gíne marásualugu jamá, eméteja lídoun sun cátei, adímureja cátei le moún lumuti. ¹⁴Ligía nabúseerúnbei lun jamárieidunya ja ñúbürigiñabaña, lun garájüñü jamá, lun jóunigirunun jában, lun míchugun jamá lúgaaru joun ja maffñebaña lun jadímurejan wuríba jawágu. ¹⁵Añájein würíña, ígira jamáali Búngiu, ába jafálaruni Máfia.

¹⁶Ánjein añájein jabeí würíña ja jiláal-ibeí jámari jádan lufámilian ában affñeti wúri o wügúri, lúnti líderaguniña, mígirun ligíame lun ában jamá ijürügu tun ligílisi, ítara lúba gayára lan jíderaguniña tílana ligílisi würíña ja busénbaña jíderawagún.

¹⁷Fádirigu ja lábugiñeñounboun jaríaajan ligílisi, ja adúgübalin jawádigimari buídu, lúnti inébewa jamá sarágu, játima gaffisiutebalin apúrichijani lúma arúfudajani.

¹⁸Taríñajare Lerérun Búngiu. “Magúragua jumeí liyúma jilúgün

bágasu le lánina wadágimanu lueí lásiñerun leígin lídaangiñe tubúñe fulúwaaru le uágubei ladúgüragua lun lagídaruni túra.” Aríñagatu gíne. “Garíchatí ñadágimeinti lun libíjin lafáyeiruaja.”

¹⁹Madúgabá gásu luágu líchugún lidúnrun ában fádiri ánjein úa jabeí biáma o úrüwa lun jíchugun fe luágu lidúnrun. ²⁰Ánjaña ja asígurubaña lídan figoú, lúnti badeñjan joun jagíbugiñe sun affñetiña lun janúfudedun súngubei lueí jaffgounjan. ²¹Ayúmuraguatina bun ligíbugiñe Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, lúma jagíbugiñe ánjeligu ja lanúadirubaña, lun bagúnfulirun lúma buri gumádi le, lun ában lan láu janügúniwa sun gürígia.

²²Míchigabádúgabá gásu luágu líchugún lidúnrun ában fádiri ánjein úa jabeí biáma o úrüwa lun jíchugun fe luágu lidá ni ában queísi fádiri tídan ligílisi lídan loúfudagun, lúnti batúriajani ligáburí buídu lueídügü gaffgoun lan, larijwameti camá gúndaatibu láu liffgoun. Dísebá lueí sun le wuríbabei.

²³Quei súnwandan lan gári lan burágeirugu, mátabá dúnariügü, gurába gíne murúsun diweín.

²⁴Lídan le báluajaniña wügúriña lun jesériwiduni Búngiu ligílisirugu, jarítaguabá luágu añájein lan gürígia arijúati jaffgoun furáangu lubáragiñe jagúserun, añájein gíne, marijinti jaffgoun darí larígiñe. ²⁵Ítara méme líña gíne, cátei buíti le jadúgübei gürígia, arijúati furáangu, áni íbini marijín lan, siñáti leréderun arámudagu lun sun dan.

6 Affñetiña ja músubaña, lúnti weíri lan jinében jayúbudirigu joun, lun madímurejóun lan wuríba luágu líri Búngiu, ni luágu cátei le warúfudajabei. ²Ánjein añájein lubeí esériwidutiña gayúbudiritiña affñetiña, moún lu-

muti lougua lan jinében joun ladúgarügü jadújeñu jamá lueígiñe Crístu. Lubáragiñe líra, lúnti jesériwiduniña buídutima, lugúndun ja erésibirubalin lubuídun jesériwidun, affñetiña, idújeñu giñe jínsiñegutiña. Arúfudajabei cátei le, apúrichijabeime.

Arúfudajani maríchatí lúma irisini inárüni

³Ánjein arúfudaja ában güriquia cátei maríchatí áni múaraanti lúma larúma arúfudajani le lání Wabúreme Jesucrístu le íderagubaliwa agúnfulira lúma Búngiu, ⁴ában barúgua túngua güriquia ligía, le ibídiñeti ni cáta lun. Ganígiti lasígenejan luágu buri dimúrei, lídaangiñeti asígenejani le liábin buri gimúgaü, gániguaü, anábajani, maffñeni joun güriquia, ⁵lúma buri wuríbu magúmuchaditi. Jíbiri güriquia ja, wuríbati jasáminan, ibídiñejabutiña lun inárüni, jarítaguatiña luágu lébuna lan lagáñeirun irisini agúnfuliruni lúma Búngiu. Disebá jaweí güriquia ja ítarabaña. ⁶Inárüni luágu ában lan oúnwenbun irisini agúnfuliruni lúma Búngiu lun le gufúrumabei láu le lúmabei. ⁷Manúgüntiwa ni cáta wámagua ñájoun ubouágun, siñábei giñe wanúgün ni cáta yágiñe, ⁸ánjein geígin wabei, ganáangun, lúnti gufúruma wamá láu líra. ⁹Ánjaña ja busénbaña jarísidun, mawándun jamúti ouchawagúni, ába jáburujan tídoun lisádaraana sarágu lagúbüri ayúmajani le málati, le asíneragüdübei güriquia jebélurun siélun, ába jóúdin máfiougatin. ¹⁰Línsiñegu seínsu ligía lílagülebei sun luwúyeri wuríbani, áni añájein sarágu güriquia ladúga jóuchun jabíjin seínsu, ába jígiruni jaffñen luágu Crístu, buíngüda jamáaliti jabágari guánariügü láu asúfuriruni.

Wuríbu buíti le lání affñeni

¹¹Ánjabuti amúrü, Timotéo, quefisi ában ban wügüri derégeñuti lun Búngiu, anúrajabá lueí buri cátei le. Barúba ában ibágari le lánina ísuruni, le lánina gúnfuli lúma Búngiu, le lánina affñeni, le lánina ínsiñeni, le lánina gagúraasuni lúma areíduni. ¹²Áfaaguabá buídu luágu lání waffñen fuleisei, ábame bagáñeiruni ibágari le magúmuchaditi, lun líra lagúara Búngiu bun dán meja le barúfudunbalin jagíbugiñe sarágu güriquia luágu aráanseñu bíña lan lun bafálaruni Crístu. ¹³Guetó, ligíbugiñe Búngiu le íchugubei ibágari lun sun cátei, lúma ligíbugiñe Jesucrístu, lé meja giñe geféenbei luágu le inárünibeí ligíbugiñe Piláto, ¹⁴buséntina lun bídin láu le nubeíbei bun táu sun tarúma banígi, úa lámuga cába lan uágu ladeinjoúa bun, darí liábin Wabúreme Jesucrístu. ¹⁵Dánme lachúlürün dan ligía, le lanúadajabei Búngiu, lagíribuduba Crístu ubouágun, Búngiu rügúñein weírigu, Súnti Gabáfu, Jarúeite urúeigu, Jabúreme abúremeinigu. ¹⁶Ligía rügúñein mouwedadi, le abágaridubei lídan larúgounga le ñíjin lubeí mayárafadun lan ni ában. Maríjin lágili ni ában güriquia Búngiu, siñáti giñe larijñiwa. ¡Rúalá uweíriguni lun, arúfudualá lubáfu lun sun dan! Ítaralá. ¹⁷Ja gámabaña irisini lánina ubou le, aríñagabá joun lun manáangun jamá jóungua luágu, míchugun jameime jeménigi luágu irisini ligía, lugúndun machouúrunti, lun jíchuguni jeménigi luágu Búngiu, le wínwanbei, áni rúleí sun cátei woun gíbe lun wagúndaarun luágu. ¹⁸Aríñagabá joun lun jadúgüni le buídubei, lun buídu lan jóuserun le tímatimaati, lun aráanseñu jamá lun jíchuguni lúma lun jafánreinruni le jámabei. ¹⁹Ítara lúba jóúndaragun

irísini jóungua siélu le adúrarubei lun sun dan, ítara lúba jabíjini ibágari tíma-timaati le magúmuchaditi.

**Lagúmujoún dimúrei lun
Timotéo tídan gárada to**

²⁰Timotéo, toúnigibeí le íchugúbei lábugiñe baríaajan. Magáambabá

dimúrei buri le lánina lisúbudin uboú, ni sigénei le lánina cátei le gíridügübei subúdi, ²¹añájein jádaangiñe ja afálarubalin luwúyeri subúdi le, ígira jamáali jafñen.

Biní lábu Búngiu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO LUN TIMOTÉO

Labúrujan Páblo lun Timotéo

1 Áu Páblo, láni Jesucrístu apóstolu áu, loúnajañadina Búngiu láu lugúndan lun gayáraabei lan nídin aríñagei ugánu bufti joun gurígia luágu ibágari le líchugubei joun ja lídaanbaña ában lúma Jesucrístu. ²Nabúrújañoun gárada to bun, Timotéo le nanúgübei queísi niraú le jínsiñebei nun, resfíbibá abíniruni, gudémejabu, lúma darángilau lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Adímurejani luágu Crístu

³Dan le nayúmuragun lun Búngiu buágu ságü nayúmuragun árieibu lúma wéyuagu, teínqui numúti Búngiu le únbei nesériwida láu tarúma nanígi quei jadúgüni binádu nagúbürigu. ⁴Súnwandan narítagan luágu bayájun dán meja le nígirunibu, buséntina jamúga naríjinibu lun nabuínchun láu ugúndani. ⁵Jarítaguatina luágu affñeni inárúnti le buágubei, Lóida to bagútü, túma Euníce to búguchu, jagía meja gawágubalin affñeni le furúmiñe, áni choúru numúti luágu níjein lan gñe buágu.

⁶Ligía naríñagunbei bun lun bayúsuruni méme ubáfu le líchugubei Búngiu bun dán meja le níchugunbalin nújabu bábulugu. ⁷Rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun, áni máma anúfudei le líchugubei Sífiri Sándu, ubáfu lun wadúgüni furúmieguarügü cátei, ínsiñeni, lúma ubáfu lun wasáminarun buídu líchugubei woun. ⁸Mabúsigaribá lubefti lun bapúrichijani le larúfudajabei Crístu, mabúsigaribá gñe náu, áu le adaürübei lueígiñe. Lubáragiñe líra, aráanseñubá lun basúfurirun wáma luágu ugánu le

lánina wasálbarun, lugúndun líchuguba Búngiu érei bun lun bawánduni. ⁹Sálba lumútiwa Búngiu, wa ligía woun lun wanúgün ában ibágari le derégewati lun, máma jamúga lueígiñe níjein lan cátei bufti wadúga, ladúga ítara líña lan laráanseruni lubáragiñe ladúgüni uboú lun larúfuduni lareídu lúma línsiñejabun woun lídaangiñe Jesucrístu. ¹⁰Guetó larúfudei ínsiñeni le láu loúnajani Jesucrístu le Wasálbaragüle lun lagúnrinchaguni lubáfu oúweni, ru ligía ubáfu woun lun wibíjini ibágari magúmúchaditi láu werésibiruni ugánu bufti luágu.

¹¹Rúlumutina Búngiu lun napúrichijani ugánu le, oúnaja lána quei apóstolu lun narúfudajan joun ja mámabaña jurú. ¹²Ligía nasúfurirunbalin sun cátei le. Láu sun líra, úati nibúsigari nan, lugúndun subúditi nun ca lan uágu níchigei naffñen, áni choúru numúti luágu gabáfu lan lun loúnigiruni le líchugubei lábugiñe naríaaan daríme lachúlürün wéyu ligía lun lagíribudun Crístu uboúagún.

¹³Mígirabeí luwúyeri arúfudajani jarúmati le níchugubei bun, abágaridabá láu baffñen luágu Crístu, arúfudeina ínsiñeni joun súnigubei ladúga lídaañadiwa ában lúma Jesucrístu. ¹⁴Láu lubáfu Sífiri Sándu le wádaanbei, goúnigibeí arúfudajani le líchugubei Búngiu lábun baríaaan lun madarúniwa lan iyéeni lídoun.

¹⁵Queísi basúbudiruni, ígira jamáadina sun affñetiña Ásiana nábugua, níjein Figélo jádan, lúma Hermógenes. ¹⁶Gudémejabulá Búngiu joun lufámilian Onesíforo, lugúndun barújeiti gurásu nun sarágu wéyaasu, úati gñe nibúsigari lan láu nadaürüña lan, ¹⁷lubáragiñe líra, dan le liábinbei ubúru Róma, merédeti lálujanina darí ladárirunina. ¹⁸Darí lámugei lugúdemejabu Búngiu lídaanme wéyu ligía le lagíribudagüle

Wabúreme Crístu ubouágun. Subúsiiti gíne bun buídu ída líña lan líderaguniwa ubúrugú Éfeso.

Ában lisúdaaran Jesucrístu buíti

2 Ánjeinti amúru, niraú, resíbibá érei lídaangiñe abíniruni le wibíjibeí láu lídaañadiwa lan ában lúma Jesucrístu. ²Le cátei lánina waffñen le agáamba báalibeí nariñagun jagíbugiñe sarágu geféentiña arúfudajabeí joun wügúriña ja affñewati jawágu, ja gayáarati jarúfudajani joun ámu.

³Awándabeí lubeíti sífuri quei ában lisúdaaran Jesucrístu buíti. ⁴Úati súdeara le esériwiduti ádaraguti lúngua lídoun ámu cátei lueí le lánina súdeara, lugúndun gásu leréderun dayárugú lábugiñe lerénjan lugúmandan. ⁵Ítara líña gíne, ában gürígia le ádaraguti lúngua lídoun jurárai, siñábei lagáñeirun ánjein máfaagun quei lubúdubu. ⁶Le ábunagubei, garíchati lun ligía lan furúmiñe íbíjei lufánran lídaangiñe alúbajani. ⁷Samínabá luágu úruwa jémpulu le, ábame gunfaráandagüda láni Wabúreme súngubei bun.

⁸Jarítaguabá luágu Jesucrístu. ligía ában gürígia wáledi, jádan linébaanfaangu urúei Davíd, áni sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni. ⁹Niján ugánu le lánina asálbaruni le napúrichijabei, áni lueígiñe napúrichijani, awándatina asúfuriruni darí lun nagúrawagún láu güríngüri camá ában gürígia wuríbati áu. Siñáti leréderúniwa labúruchagun láni Búngiu ugánu, ¹⁰ligía nawándunbalin sun cátei, luágu jáni ja anúadaja lánabaña Búngiu fuleísei, lun gíne jayábin lun jabíjini asálbaruni lúma uweírighuni magúmuchaditi siélu ladúga lídan jamá ában lúma Jesucrístu.

¹¹Inárüni cátei le.

Ánjein jiláadiwa lubeí lúma Crístu, wabágariduba gíne lúma,

¹²ánjawa awánda sífuri lueígiñe, gafánraanbadiwa lídan larúeijan.

¹³Ánjawa múaran, ligía úaramemebei, lugúndun ítara líña ligáburi Búngiu.

Ában ñadágimeinti buíti

¹⁴Jarítaguagüdabeí cátei le joun ja affñebaña, áni aríñagabá joun ligíbugiñe Wabúreme lun masígenejan jamá luágu buri cátei luáguti dimúrei. Mabuídun buríti sigénei le lun ni cáta, añawurijarügü lumútiña ja agáambajabaña. ¹⁵Jouchábei sun bubáfu lun barúfudagun búngua ligíbugiñe Búngiu queísi ában ñadágimeinti buíti, le úati cába lan uágu labúsigarida, le ayúsurbalin ugánu lánina inárüni quei lubúdubu. ¹⁶Dísebá lueí dimúrei buri málati le lánina ubou le, lugúndun ja adímurejabaña ítara, jóúintimaaña lídoun wuríbani, ¹⁷ábame labúruchagun jarúfudajan quei cánsar. Niján le susérebei lun Himenéó lúma Filéto, ¹⁸ígira jamáali inárüni, jariñaga luágu sügújali lan lidáani ásaaruni lídaangiñe ouweni, jagúnrinchaguñeiti jaffñen sarágu gürígia ítara. ¹⁹Wagía affñetiña, wagía lilígilisin Búngiu láu ébuu derégüdati le rúlaalfbei Búngiu, siñáti lánjingichúniwa. Bürúwati dimúrei lébei luágu ébuu ligía. “Subúdi lumútiña Wabúreme Búngiu lánigu”, áni. “Sun ja aríñagubaña luágu lánigu jamá Crístu, lúnti jadísedun lueí wuríbani.”

²⁰Tídan ában múna weírítu, máma rügúñein umégeni gólu o pláta ñi, níjein gíne le láuti fuláansu lúma láuti múa, níjein lúnti luweírín-ágei ayúsuruni, níjein lúnti furúmieguarügü yúsu. ²¹Lun lúnti lan ában ayúsuruni weíríguti ában gürígia le derégeguati lúngua lun Búngiu, ju ligía lun, lúnti jarúma lan libágari, díse

ligía lueí sun le wíyebai, ítara lúba ju lan lun furúmieguarügü wadágimanu buíti.

²² Anúrjabá lubeíti lueí jayúmajan wügúriña núbürigiña, barúba ában ibá-gari le lánina ísuruni, affñeni, ínsiñe-jabuni, lúma darángiläü, úara jáma sun ja agúarubalin Wabúreme Crístu táu anígi jarúmatu lun líderaguniña.

²³ Madúgabá gásu láu sigénei málati, subúdi báali luágu barú lan líra wurfbu.

²⁴ Moún lumuti gádan láni wurfbu ában esériwiduti lun Crístu, lubáragiñe líra, lúnti buídu lan jáma sun güri-gia. ²⁵ Lúnti ában lan arúfudajati buíti ligía, lúnti gagúraasun lan jáma ja múaradúntiña lúma, lúnti larúfuduni joun táu anígi únabugutu luágu marícha jamá, ladúga gayára lan lasáansiruni Búngiu ligáburu jasáminarun lun gayáraabei lan jánjarun lun le inárünibeí. ²⁶ Gayáraati jadárira-gun jóungua lun jeséfurun tídaangiñe sá-dara to gádaanbaliña lurúma Máfia lun ladúgüni labúseerun jáu.

Ída jába lan güri-gia lídoun búrime lagúmujoún wéyu

3 Lúnti gñe basúbudiruni luágu liábin buríba lan wéyu jénreenguti lídounme lagúmujoún dan. ² Jóungua rügúbei buri güri-gia jabúseera buíti, jínsiñe seínsu joun, pánta jagía, barúgua jóungua. Jadímurejaba wurfba luágu Búngiu, magáambun jabáña jagúbürigu, meteíngiradibaña, minébeme cátei lánina Búngiu joun. ³ Mínsiñejabubaña joun jarájüñü, magúdemejabu, marásualugubaña, siñábei járügüdagun jóungua, janárimebaña, láganibaña sun le buídubei. ⁴ Jalúgurubaña jamádagu, jadúgüba buri cátei mabuídunti mebéresenga jagía cába lan asúsereda lárigiñe, janárimebei janáangun jóungua, jáluajabei jagúndan guánariügü lubáragiñe jamúga jáluajani Búngiu. ⁵ Jafámuruba camá gúnfulitiña

lúma Búngiu áni larijúba luágu iyéeni lan láu ligáburu jabágaridun.

Meméterabá jámoun jíbe güri-gia ja. ⁶ Jádan buri güri-gia ja, añájein já buri ebélurubaña jábiñoun mútu ayéedaña würiña ja débilitiña, já buri buínbaña láu figóu lúma láu sun luwúyeri ayúma-jani. ⁷ Ába jafálaruniña yéetiña jagía lun jafúnrendeirun iséri cátei, siñáti jayábin lun gunfaráanda jamáni inárüni. ⁸ Ítara quei jawúgürijoun Jánes lúma Jám-bres, ja gabíñarajadibaña, lun Moisés, ítara líña gñe jawúgürijoun wügúriña ja lun inárüni. Wügúriña buri ja, wurfbati jasáminan, garábaguaaña luágun wafñen. ⁹ Mawáanserunbaña sarágu, ladúga geféenbei sun uboú luágu ibí-diougua lan jáu, quei lasúseredun joun bián jagúra ja awúgürijóubaña lun Moisés.

Lagúmujoún dimúrei lúmagiñe Páblo lun Timotéo tídan gárada to

¹⁰ Ánjein amúrtü, falábaali narúfudajan buídu lúma ligáburu nagáburidun.

¹¹ Subúdi báali narítangun lúma naffñen, aríja báali nugúraasun lúma nísíñejabu, lúma ída líña lan nawánduni eíbaa-jóüni lúma súfuri lúma líbiri lénreengun le nasúfurirubei lídan buri fulásu quei buri ubúrugü Antioquía, Icónio lúma Lístra. Subúsiti gñe bun ída líña lan leséfurunina Wabúreme Búngiu lí-daangiñé buri sun cátei le. ¹² Inárüni luágu jeíbaajoúba lan sun ja busén-baña jabágaridun derégeguañu jóungua lun Jesucrístu. ¹³ Ánjaña ja wurfbabaña jáma ja gayéejadibaña, jaríbadatimaaba, ítara mémejaba ayéėja lúma ayeedúa.

¹⁴ Ánjein amúrtü, ítaramemebá derégüdagü lídan le bafúnrendeirubei, le uágubei affñeedibu lan. Subúdi bumúti luágu inárüni lan le bafúnrendeirubei ladúga gayára lan baffñerun jawágu ja arúfudajabalin bun. ¹⁵ Subúdi bumúti Lerérun

Búngiu lúmagiñe nūraügidibu. Tídan Lerérun Búngiu, ladárirúa sun lichú áu le busénwabei lun gayára lan jasálbarun gürgia, láu jafñerun luágu Jesucrístu. ¹⁶ Sun le bürüwañubei tídan Lerérun Búngiu, Búngiu guánarügü íchugubalin jarítangunrugun wügúriña lun jabürdüni. Jútu líburu tugúya lun tarúfuduni le inárünibeí lúma gñe lun tarúfuduni le maríchabei, adúgatu lun jígiruni gürgia cátei le mabuñdunbei luágu le buídubei, arúfudajatu joun gürgia lun jabágaridun surúñu. ¹⁷ Líburu tugúya, jemégenboun gürgia ja esériwidubaña lun Búngiu lun jadúgüni sun luwúyeri wadágimanu le lúnbei jadúgüni lun.

4 Ligíbugiñe Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, le lúnbei liábin quei urúei agúseragüdaña wínwangiña jáma jiláguaaña, naríñaguña bun lun bapúrichijani Lerérun Búngiu, ² aráanseñubá lun bapúrichijani, busén jagía gürgia jagáambuni, mabúseerun. Afñegüda báña, adeñjabá, eréra amúrúme, arúfudajabá joun láu gurásu. ³ Lugúndun lachúlürüba dan dánme le mawándun jamáni gürgia arúfudajani jarúmati, lubáragiñeme líra, jáluajabei arúfudajani le gúnfulibeí lúma luríban jayúmajan, ábame jálugun sarágu arúfudajatiña lun jarúfudajani lérügü jabúseerúbei jagáambun joun. ⁴ Jíchugubei janágan luágun inárüni, ábame jadúgün gásu láu sun luwúyeri úraga. ⁵ Ánjein amúrü, buídulá bisáminan súnwandan, awándabei asúfuriruni, rúguabá búngua lun bapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, gúnfulibá buídu láu buwádigimari.

⁶ Áu, sandíguatina núngua luágu nadúgüñein lan lagúmujoún le nuáraati lun Búngiu, yaráfaali lórate noúnwen. ⁷ Ageíndagua náali luwúribun Crístu buídu, eíbaguaadina chúlú lúmoun

lébeja, adúga náali sun le rúlaalíbei Búngiu nun lun nadúgüni, areída náali arúfudajani le lánina waffñen jarúmañu. ⁸ Guetó, lagúrabuñadina nafáyeiruaja le lebégi ában ibágari le lánina ísuruni, afáyeiruajaü le lúnbei líchuguni Nabúreme nun, le agúseragüdüti le úraguabei, lídaanme wéyu ligía. Áni mámarügüba nun líchigei afáyeiruajaü ligía, líchugubei gñe joun sun ja agúrabajabaalin liábin láu ínsiñejabuni lun.

⁹ Jouchabá biábin aríjana furése. ¹⁰ Ígira láadina Démas, jínsiñetimaati cátei le lánina uboú le lun, nūdünjati ubúrugun Tesalónica. Nūdünja Crescēnte loúbawagun Galácia, nūdün Títo loúbawagun Dalmácia. ¹¹ Lúcas rügüñein núma ya. Áluajabei Márcos, banúgeime búmagua, gayáraabei líderagunina lídan wadágimanu. ¹² Oúnaja nan Tíquico ubúrugun Éfeso. ¹³ Dánme biábin, banúgounme cápa to nígiruboun lúbiñe Cárpo yágüta Tróas nun, barúbounme gñe buri líburu, nigáradan burítima. ¹⁴ Adúgaali Alejandro, le ñadágimeinbei gürábu, sarágu wuríbani nun, lafáyeirubei Búngiu quei ligáburi cátei le ladúgübei. ¹⁵ Toúniguabá búngua lueí, lugúndun garábaguaali luágun ugánu le wapúrichijabei.

¹⁶ Dan le furúmiñeti nadímurejan nueígiñegua ligíbugiñe lúruðu, úati ni ában íderagutina, ígira jamútina súngubei. Agúrabatina lun mabájüdüni láni Búngiu cátei le joun. ¹⁷ Láu sun líra, íderagua lumútina Wabúreme Jesucrístu, ába líchugun érei nun, ítara líña lubeíti gayára lan napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, agáambagüdañeí joun sun gürgia ja mámbaaña juríu. Ítara líña leséfurunina Nabúreme lueí yebe oúweni, ¹⁸ áni leséfurubadina lueí sun wuríbani, areída láname lubá

larúeijan siélu. ¡Rúalá uweíriguni lun súnwandan! Ítaralá.

**Lagúmujoún buri
mábugaü lúma abíniruni**

¹⁹Mábugaü tun Prisca lúma lun Aquíla lúma joun lufámilian Onesíforo.

²⁰Reídeija Erásto ubúrugú Corínto,

ígira numúti Trófimo láu sándi Miléto. ²¹Jóuchabá biábin lubáragiñe laríbougadun. Mábuga líña Eubúlo bun, Pudénte, Líno, Cláudia jáma sun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu.

²²Búma lámuga Wabúreme Jesucrístu, biní laúnme Búngiu sun jugúya ja alíjabarun gárada to. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO LUN TÍTO

Labúrūjan Páblo lun Títo

1 Áu Páblo, le abúrūjabarun gárada to, ában eseriwiduti lun Búngiu áu, ában gíne láni Jesucrístu apos-tolu. Oúnaja lumútina lúntima níchugun dúgüdaguau lun jaffñen ja anúadaja lánabaña Búngiu quei lánigu, lun gíne gayáraabei lan jasúbudiruni inárūni lánina waffñen, gayára lámuga jabágaridun ában ibágari derégewati lun. ²Ítara lúba gayára lan jeménigidun lun jabágariduba lan súnwandan lúma Búngiu. Búngiu, le mayéejanbei, aríñaga lumúti luágu líchugubei lan ibágari magú-muchaditi le woun lúmagíne lubáragíne ladúgūni ubouú. ³Guetóti, queísi chülū-jali lan dan, subúdigüda lálali ugánu lánina asálbaruni woun, ábati louñan-janina Búngiu le Wasálbaragüle, lun napúrichijani ugánu ligía. ⁴Nabúrū-jañoun gárada to bun, Títo, le nanúgūbei queísi niraú le tímatimaati, lídan ában waffñerun luágu Crístu. Ayúmajatina lun bibíjin abíniruni lúma darángilaü lú-magiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagíne Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle.

Luwádigimari Títo luágu ubouúju Créta

⁵Lébubei nígirunibu luágu ubouúju le gírubei Créta, lun baráanseruni le mégeigilibei lun laráanserún, lúma lun bíchugun fádirigu lídan ságü fulásu queísi naríñaguni bun. ⁶Ában fádiri lúnti labágaridun buídu, úa lámuga ni cáta uáguti lererúa lun. Lúnti ábanrügü tan lúmari, lúnti affíne jamá lirájūñü luágu Crístu, gagáambadi, lun gíne buídu lan jouserun lirájūñü lueí gayára lan líchugúniwa jadúnrun. ⁷Lábugiñeñein lariaajan fádiri luwádigimari Búngiu,

ligía lúnti lubei labágaridun ában ibágari le úaraguati. Lúnti derégeguañu lan lúngua joun ámu, maríbanme lijéniute, moún lumuti gátadi lan, manígi ligíame wuríbu, mínsiñelá seínsu lun sarágu. ⁸Lubáragíne líra, lúnti aráanseñu lan súnwandan lun lerésibirun bisídatiña lúbiñe, lúnti ában lan wügüri le jínsiñejabuti lun le buídubei, lun buídu lan lichúgü, buídume loúseruniña sun güriñia, derégeguañu lúngua lun Búngiu, láu ubáfu lun lárügüdagun lúngua. ⁹Lúnti lárügüdüin luágu ugánu inárūniti le uágubei gayára lan weménigidun, le arúfudajoúbei lun, lun gayára lan líchugun dúgüdaguau joun ámu láu arúfudajani le richábei, lun gíne laffñeragüdüniña ja asígenerubalin.

¹⁰Lugúndun añajein sarágu magáambaditiña, jádaantima jarásan juríu, ja arúfudajabaña libídiouniga áu, ayéeda jamáña güriñia. ¹¹Lúnti ladaurúniwa jayúma ja, ladúga chagáguagüdatiña sarágu famíliá láu jarúfudajani le moún lubei, lun jagáñeirun seínsu láu múarani.

¹²Aríñagatí meja ában chu táu Cré-tana, le ní bubei guetó, jawágu lupáisanun. “Güriñia Créta, súnwandan yé jama, machúlaaguntiña, jalfluatiña, magúali.” ¹³Áni inárūni laríñagubei. Ligía lubeiti, badeínja joun jére, lun jóudin láu arúfudajani le richábei luágu waffñen, ¹⁴lun gíne mebéresen jamá láu buri úraga le jadágun juríu, ni láu le jaríñagubei güriñia, játima íchugubalin janágun luágun inárūni.

¹⁵Queísi laríñawagúniwa, jarúmati sun cátei joun ja jarúmabaña anígi, án-jein joun güriñia ja íchugubalin janá-gan luágun inárūni áni marúma tugúya janígi, madárirun jamúti ni cáta jarúma, wíyeti jasáminan, wíyetu gíne janígi. ¹⁶Aríñagatiña luágu subúdi lan Búngiu joun, láu buri cátei le jadúgūbei, arúfuda jamúti luágu ibídiñe lan Búngiu joun,

lugúndun mínsiñejabutiña, magáambadiña, mayáraatiña lun jadúgüni le buídubei.

Arúfudajani inárüniti rúti ibágari buíti

2 Ánjeinti amúri, Títo, lúnti barúfudajani luwúyeri igáburi le lúnbei jagáburiduni affñetiña luágu Crístu, ában ibágari le úraguabei lúma inárüni le lúmagiñebei Búngiu. ²Lúnti mátun jamá wügúriña weiyaaña mútu, inébewa jagíame, buídu jachúgü, derégüdagu lídan jaffñen luágu Crístu, buin láu ín-siñejabuni lúma gurásu. ³Wúriña gíñe ja weiyaaña, lúnti gíñe buídu lan jóuserun queísi lánigu Búngiu, lúnti mamárasu-alugu jamá, mabácharuadun jagíame. Lúnti jíchugun jémpulu buíti láu jabágaridun lúma jerérun, ⁴lan jarúfudajan joun wúriña núbürigiña jawei lun jínsiñe jamá jámari joun, jínsiñe jarájüñü joun, ⁵lan buídu lan jachúgü, jarúma jagía, aráanseja jagía jábiñe, areída jagía, gagáambadi jagíame lun jámari. Lúnti ítara lan jabágari wúriña, lun úa jamá ni ában adímurejatiña wuríba luágu ugánu le láni Búngiu luágu asálbaruni láu affñeruni luágu Jesucrístu.

⁶Arúfudajabá joun wügúriña irájüñü lun buídu lan jachúgü, ⁷rúba ában jémpulu buíti joun lídan sun cátei. Arúfudajabei lérügü inárünibe joun láu ában igáburi derégüdati, ⁸adímurejeina láu ában igáburi magádieti le uáguti lásiñera ladárirún mégeiti. Ítara lúba janúgüba báganiñu busíganu luágu luríban jóuserun áni siñábei jadímurejan wuríba buágu.

⁹Aríñagabá joun esériwidutiña lun gagáambadi jamá joun jayúbudirigu lídan sun cátei, moúnabagun jamáñame, lun buídu lan jesériwidun joun, ¹⁰lan míwerujan jamá, lun jarúma lan jagáburi le gumúti jáma jayúbudirigu lun larijüniwa lídan ligáburi jabágaridun

luágu buídu lan arúfudajani le luáguti Búngiu Wasálbaragüle.

¹¹Arúfudajabei cátei le, Títo, lugúndun arúfuda láali Búngiu lareídun woun, le ídaangiñebei gayára lan jasálbarun sun güriña lídaangiñe luríban jagáburi.

¹²Arúfudaja láali Búngiu woun láu lareídun lun wígiruni wuríbani lúma ayúmajani lánina uboú, lun wabágaridun ában ibágari le buíti ligíbuagu uboú le, ragúguañu woúngua, derégeguañu woúngua lun Búngiu. ¹³Niján luwúyeri igáburi le lúnbei wagáburidun lídan le wagúrabaña lan lagúnfulirun lubúndun cátei le uágubei laríñaga Búngiu—lagíríbudun Wabúngiute, Wasálbaragüle Jesucrístu uboúagun láu sun luweírígun. ¹⁴Derégeguati lúngua lun loúnwen wawágu, lun lasálbaruniwa lídaangiñe sun wuríbani lúma lun larúmadagüdüniwa le gumúti, lun láni wamá, aráanseñu lun wadúgüni le buídubei.

¹⁵Ligía buri cátei le lúnbei barúfudajani, íchigeina dúgüdaguaü, arérejeina láu sun ubáfu. Míchigabá lúgaaru lun banügüniwa quei ni cáta.

Cátei lé buri lúnbei jadúgüni affñetiña

3 Jarítaguagüda báña affñetiña luágu Crístu, luágu lúnti lan jagúnfulirun jáma gumádímatiña lúma jáma ja oúnjabaliña, lun gagáambadi jamá joun, aráanseñu jagíame lun jadúgün furúmieguarügü cátei buíti, ²lan madímurejan jamá wuríba luágu ni ában, lun dilí lan jóuserun, areída jagíame, lun únabugu jamá lídan jóuserüniwa sun güriña.

³Lugúndun wagía affñetiña, ibídiouguati meja gíñe wáu, magáambadi wagía meja lun Búngiu, barútiwa meja ában úma wuríbati, lidámun meja sun luwúyeri ayúmajani wuríbati lúma ugúndani wagía. Jéchutiwa meja adúga

wuríbani joun ámu, wabágariduña meja lídan gimúgaü, iyéreejabutiwa meja, iyéreegutiña meja wíbirigu woun. ⁴Ánjeinti dan le larúfudunbalin Búngiu Wasálbaragüle lareíni lúma línsiñejabu joun güriǵia, ⁵ába lasálbaruníwa, máma jamúga ladúga wadúgün som cátei buíti, ladúga wagúdeme lun. Sálba lumútiwa láu lachíbuni waffgoun, rúti Sífiri Sándu iséri ibágari woun lun gayáraabei lan wabágaridun queísi labúseerun. ⁶Lugúndun rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun lídaangiñe Wasálbaragüle Jesucrístu, lun wámabei lan láu sun luweírín lubáfu. ⁷Láu larícharaguagüdüniwa Búngiu ligíbugiñe láu lareíni, gayáraabei werésibiruni ibágari magúmuchaditi le wagúrabajabei lúmagiñe Búngiu siélu. ⁸Ináruini cátei le.

Buséntina lun barúfudajani buri cátei le láu ában éregu, lun ja lan affñebaña luágu Búngiu, lun súnwandan lan jíchaagun joúngua lun jadúgüni cátei le buídubei. Buíti cátei le, áni buíti lanúgün joun sun güriǵia. ⁹Dísebá luef sigénei buri le málati, úraga buri jawáguti binádu mútu, fáreinguaü buri, lúma buri

wuríbu lueígiñe lilúrudun Moisés. Sún buri cátei líra, manúgünti buíti lun ni ában.

¹⁰Ánjein ní lubei ában tílana ligílisi le adúgübalin fáreinguaü, ererabá lun ában o bián weíyaasu, ánjein madúgün gásu báu, ígirabeí lúngua. ¹¹Subúdi báali luágu ígira láali lan wügúri ligía úma le surúbei láu luwúyeri labágaridun.

¹²Dánme noúnajani Artémas o Tíquico lan lun lárügüdüni bubára ñi, buséntina biábin aríjana Nicópolis lugúndun ñíba násügürei lidáni luríbouga. ¹³Íderaguabeí Zénas, le subúdiabúbei lun lúrudu, lúma Apólos lídan sun le buáraati, rubeíme le jemegeirubei joun lun jasígiruni jaweíyasun. ¹⁴Furéndei jamá giñe sun wánigu lun jadúgüni cátei le buídubei, ídeja jagíame dan le mégeiwa lan, ju lámuga jabágari lídan Crístu.

Mábugäü

¹⁵Mábuga jáña sun ja núbabaña bun, mábuga wáña joun ja jínsiñejabúbaña woun queísi idújeñu lueígiñe Crístu. Binílaün Búngiu sun jugúya ja alíjabarun gárada to. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO LUN FILEMÓN

Labúrujan Páblo lun Filemón

1 Áu Páblo, le nadaürüñabei luegiñe napürichijan luágu Jesucrístu, nabúrüjañoun gárada to, úara lúma Timotéo, le wadúje luegiñe Crístu, bun, Filemón, le weíribei ínsiñe woun, le gñe woúba lídan wadágimanu. ²Gárada to, joúntu gñe tflana ligílisi ja oúndaragubaña búbiñe, queísi tun wadúje Ápia, lúma lun Arquípo, le wámabei lídan áfaaguni lídan luwádigimari Crístu. ³Resíbi jumá abíniruni lúma darángilau lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Línsiñejabu Filemón lúma lafñen

⁴Teínqui numúti Búngiu súnwandan lídan le narítangun buágu lídan nayúmuragun lun, ⁵lugúndun agáambaadina luágu ínsiñejabuni lúma affñeni le buágubei lun Jesúsú lúma joun sun ja lánigubaña Búngiu. ⁶Amúriajatina lúma Búngiu lun ja lan affñeñabaña luágu Crístu ladúga baffñen, lun jayábin lun gunfaráanda jamáni sun abíniruni le wabfjibe lúmagiñe Jesucrístu, buídu. ⁷Nidúje, oúnwenbun nugúndan lúma dúgüdaguau le nídaanbei luágu bínsiñejabu, lugúndun darángilajaru janígi ja affñebaña luágu Crístu, bugúndun.

Lamúriajan Páblo ában fuleísei lun idámuni Onésimo

⁸Láu sun garícha nan queísi ában láni Crístu apóstolu lun naríñaguni le lúnbei badúgüni bun, ⁹jímein numúti ayúmuraguarügü nan bun luágu ínsiñejabuni le wádaanguabei woúniwagua. Áu Páblo, weíyaadina, guetó nadaürüña luegiñe napürichijan

luágu Jesucrístu. ¹⁰Amúriajatina ában fuleísei búma lun Onésimo, le ítarajalíbei queísi niraú lídan Jesucrístu lárigiñe lerésibiruni Crístu láu nadímurejan lúma ya furísunrugú.

¹¹Lídan meja dan le sügújalíbei, ában meja idámuni moúnti Onésimo bun, ánjeinti guetó, gebégiti tun queísi nun. ¹²Nóunajañein bun lárigoún, resfíbeí lubeíti láu ugúndani lugúndun láu nóunajani bun, queígubeirügü jamúga nóunajañoun lan nanígi, le luweírín lín-siñe nun. ¹³Gúndaatina jamúga lun leréderun núma ya, lún jamuga leséridun nun bewéñegua, sun anája lan adaürüwa luegiñe napürichijani ugánu le lánina asálbaruni. ¹⁴Mabúseerúntina nadúgün ni cáta magúndaga amúru láu, lun máma lan láuti afósuruni fuleísei le badúgübei nun láu jamúga bígiruni núma, lun láuti lan bugúndan guánarügü. ¹⁵Fágua lanúurunbei Onésimo bué luágu átiri dan lun búmabei lan guetó lun sun dan, ¹⁶guetó mámarügü queísi ában idámuni, queísi cátei buítimaati lueí idámuni—queísi ában idújei jínsiñeguti. Weíríti línsiñe nun, lúnti jínsiñetima lan bun, mámarügü queísi wügüri, queísi gñe ában idújei luegiñe Crístu.

¹⁷Ánjein lubeíti barú bubáline queísi ában boúba lídan wesériwidun lun Crístu, resfíbeí queísigubeirügü jamúga áu lan berésibirubei. ¹⁸Ánjein adúgaali lubeí dánu bun, o ánjein dúwei lubálibu, agúburaja bána. ¹⁹Áu Páblo, nabúrüjañein murúsun cátei le láu nújabu lúma nilétüran. nafáyeirubei bun, láu sun, gayára lan jamúga narítaguagüdüniibu luágu dúweigua ban gñe búngua nun lugúndun áu lan asúbudiragüdúbalin Wasálbaragüle bun. ²⁰Ánja, nidúje, adúgabeí fuleísei le nun queísi affñeti luágu Crístu, ámalijaboún nanígi queísi idújei luegiñe Crístu.

²¹ Nabúrjaña bun lugúndun choúru nan luágu bagáambadi, áni subúđiti nun luágu badúgüba lan sügú láu le uágubei namúriaja búma. ²² Aráansejabá gíñe ubáraü nubá, lugúndun agúrabatina luágu lídan lánme loúnabuni Búngiu jayúmuragun lun náfuridun furísunrugugiñe, lánjaruba lun nídin aríjaün.

Mábugäü lúma lagúmujoún abíniruni

²³ Mábuga líña Epáfras bun, le noúba furísunrugu lueígiñe lapúrichijan luágu

Jesucrístu, ²⁴ mábuga líña gíñe Márcos bun, Aristárco, Démas, lúma Lúcas, ja ñadágimeinbaña úara núma.

²⁵ Binílaün Wabúreme Jesucrístu. Ítaralá.

GÁRADA JOUN JA ADÍMUREJABALIN HEBRÉO

Adímurejaali Búngiu lídaangiñe Liraú

1 Lídan meja dan le sügújalibei, adímurejati meja Búngiu joun binádu wagúbürigu sarágu weíyaasu lúma lídan sarágu luwúyeri, jádaangiñe profétagu, ² guetó, lídoun buri lagúmujoún dan le, adímurejaali woun lídaangiñe Liraú. Lídaangiñe Liraú le, ladúgei uboú, áni rúlaali sun cátei lun. ³ Arúfuda lumúti Liraú Búngiu luweírigan Lúguchi luoúgua, ligía méme Búngiubei, ligía ágüdajabalin sun cátei láu lerérun le gabáfubei. Láriğiñe lachíbuni wafígoun, ába lañúurun lueíğiñe loúnwenren lála Búngiu, le Súnti Gabáfu, siélu.

Weíriguti Liraú Búngiu sügú jáu ánjeligu

⁴ Núbinjali Liraú Búngiu lun weírigubei lan jaweí ánjeligu, resíbijali ában ubáraü íñugutimaati jaweí queísi lalágaante queísi Liraú Búngiu. ⁵ Maríñagunti Búngiu ni ában weíyaasu lun ni ában ánjeli. Niraú amúrü, rúnaali ubáraü le bun ugúñe, maríñagun ligía luágu ni ában ánjeli. Áuba Búguchi, amúrüme nisáani. ⁶ Ánjeinti dán meja le loúnajaabalin Liraú le ábanrügüti uboúagun, aríñagati. Judúgua jamá sun náni ánjeligu lun. ⁷ Laríñaga jawágu ánjeligu. Adúgatina lun ítara jamá náni ánjeligu camá garábali, adúga áu lun ítara jamá camá wátu geméti, oúnagüleigu jagía ja esériwidubadina. ⁸ Ánjeinti lun Liraú aríñagati Búngiu ítara.

Búngiu, lúntibei súnwandan bañúurun luágu bála lun barúeijan, láu ában úaraguni bagúmadija.

⁹ Jínsiñeti le richáguabei bun, iyéreeguti le wuríbabei bun,

ligía níchugunbei, áu le Bubúngiute, gíbetima ugúndani bídoun sügú jáu bíbirigu.

¹⁰ Áríñagati gíñe.

Amúrü le Abúremein, lídan lagúmeseja, adúga bumúti uboú, láu bújabu badúgei siélu.

¹¹ Lagúmuchuba siélu lúma uboú, ánjein amúrü, beréderuba lun sun dan.

Liábiba siélu lúma uboú lun laweíyadun quei anáanguni,

¹² babáruchagubaña quei ában daúguai, jasáansirúaba quei anáanguni.

Ánjein amúrü, ában mémebadibu, magúmuchunbei bibágari.

¹³ Maríñagunti Búngiu ni ában weíyaasu lun ni ában ánjeli.

Núrúba lueíğiñe noúnwenren darí lun nagáñeiragüdünibu jawágu báganiñu,

ru náname bújaburugun.

¹⁴ Sun ánjeligu, espíritugu esériwidutiña lun Búngiu jagía, oúnajoútiña lun jíderaguniña ja lúnbaña jerésibiruni asálbaruni lídaangiñe jaffigoun.

Lúnti wounigiruni wasálbarun

2 Queí ítara líña lubeí luweírigan Liraú Búngiu, lúnti lubeí weténiruntima lun ugánu le agáamba wamálibei luágu, lun madíreirun wamá lueí úma. ² Chourúati lilúrudun Búngiu lé meja íchugúbei joun gürígia jádaangiñe ánjeligu lídan meja ámu dan, áni ja adúraagubalin, madúgün jagía gásu láu, áburujati ligáni Búngiu jawágun láu iríchaü. ³ Gúbuméti wafáyeija luágu wafígoun ánjein moúnigirun wamá oúnwenbun asálbaruni le resíbi wamálibei lúmagiñe Jesucrístu le Wasálbaragüle.

Wabúreme Jesucrístu guánarügü adímurejabei luágu asálbaruni le furúmiñe, lárigiñe, ja agáambubalin, ában jásiügüragüdüni woun láu ában achoúruruni luágu inárüni lan. ⁴Nurügüda láali gíñe Búngiu ugánu ligía woun láu buri seíni lúma sarágu buri miláguru lúma láu Sífiri Sándu le líchugubei woun láu amúñegueinarügü luwúyeri ubáfu queísi labúseeruni.

Jesucrístu quei libíriña

⁵Míchugun lumúti Búngiu uboú líte le uágubei wadímureja lábun jagúmadijan ánjeligu, ⁶lubáragiñe líra, laríñajare tídan Lerérun.

Búngiu, ¿cáteiñeinsan wügüri lun barítaguba lan luágu?

¿Cáteiñein wügüri goúwedaditi badíjeridunbei láu?

⁷Rúbumuti únabu jaweí ánjeligu luágu murúsun dan,

daúguagüda bumúti láu uweíriguni lúma inébesei,

ru amúrü ubáfu lun luágu sun cátei le badúgübei,

⁸rúbumuti sun cátei lábugiñoun lagúmadijan.

Dan lubefti le líchuguni Búngiu sun cátei lábugiñoun lagúmadijan gürígia, mígirunti ni cáta lun mámabei lan lábugiñe. Láu sun líra, aríja wamúti luágu mámagili lan sun cátei ñúdünti láu le lubefti wügüri. ⁹Ánjeinti lídan Jesucrístu, aríja wamúti lagúnfulirun sun dimúrei le, ligía meja ában gürígia le líchugubei Búngiu únabu jaweí ánjeligu luágu murúsun dan. Láu luweírin lín-siñejabu Búngiu woun, ánjati lun loúnwen Crístu jawágu sun gürígia, áni guetóti, daúgu líña láu uweíriguni luágu oúweni le lasúfurirubei.

¹⁰Sun cátei njein lun Búngiu, áni lídaangiñeti gíñe, áni busénti Búngiu lun gafánran jamá sun lirájüñü lídan

luweírigun. Ligía lúnti lubeí buga lasúfurirun Liraú Búngiu, le Jesucrístu, queísi ában gürígia lun ligíaba lan ában asálbaragülei gumúti láu asúfuriruni. ¹¹Ja edéregerúabaña jarúma lun Búngiu lúma Liraú le edéregerubaliña ítara, sun jagía ában meme Úguchili—Búngiu. ¹²Ligía úa lubeí nibúsigari lan Liraú Búngiu lun lagúaruniña lamúlenu jáma lítunu dan le laríñagun lun Búngiu, queísi bürúwañu lan tídan Lerérun Búngiu.

Nadímurejaba buágu joun namúlenu jáma nítunu,

nerémujaba luágu buweírigun lagánagua adamurini.

¹³Aríñagati gíñe.

Neménigiduba luágu Búngiu.

Aríñagati gíñe.

Anája, jáma isáanigu ja líchugubaña Búngiu nun.

¹⁴Ja jasáanigu ában família, ában meme jítaü jagía, ítara gíñe, wügüri meja gíñe garaúwarügüti Jesúsü, lun meja gayáraabei lan loúnwen, gayára lámuga lagúnrinchaguni lubáfu Máfia le ídaangiñebei liábin oúweni joun gürígia. ¹⁵Ítara líña gidá lumuti Jesucrístu janúfude gürígia, já meja aganoúbaña quei idámuni lun anúfudei lueí oúweni.

¹⁶Masáliragunti Crístu queísi ánjeli lun líderaguniña ánjeligu, salfti queísi wügüri garaúwarügüti lun líderaguniña gürígia líledi, ja linébaanfaangu Abrahám, ja lúnbaña jaffñerun luágu.

¹⁷Lúnti líra, gásu meja ítara lúba lan queísi libíriña, lun liábinba lan lun ábanbei lan fádiri íñutimaati, le úaraguati, láu gudémejabu joun gürígia, lun gíñe lachíbuni jaffgoun gürígia láu ledéregeragun lúngua luágu gurúwa. ¹⁸Áni quefti sáfuri lan, áni oúchagualeí Máfia, guetó gayáraati gíñe líderaguníwa lídan le woúchawagún.

Weírigitimaati Jesúsu luei Moisés

3 Ítara líña lubeíti, nidújeñu deréguatiña jóingua lun Búngiu, quei jádaangiñetün lan ja únbaña wájali lan Búngiu lun jaganoún luma siélu, téni jumá buídu lun Crístu le loúnajabei Búngiu, le gñe fádiri ínútimaati le lánina affñeni le wawágubei. ²Úraguati Jesúsu luma Búngiu lídan sun wadágimanu le únbei lanúadirei, queísi meja gñe úragua lan Moisés lídan sun lesériwidun jádan lufámilian Búngiu. ³Gadúnatimaati Jesúsu uweíriguni sügú láu Moisés ítara quei resbitima lan le adúgubei ában múna uweíriguni sügú táu múna to ladúgüboun. ⁴Sun múna adúgarügü lumútu som gürgia, áni Búngiu adúgübalin sun cátei le nñeinbei. ⁵Ítara liñáti, úraguati meja Moisés lídan lesériwidun jádan lufámilian Búngiu queísi ában esériwiduti lun Búngiu, wadágimanu lé meja ladúgubei, ában liyáwa inárüni le lúnbei lasúbudiragüdúniwa lídan dan le lúnbei liábin. ⁶Ánjeinti Crístu, úraguati queísi isáani jádan lufámilian Búngiu, áni jádaangiñetiwa família jagía ánjawa derégüdagu méme, ánjawa gñe affñe darí lúmoun woúnwen, gúndaañu lídan eménigini le wawágubei.

Eméraaguni joun lumútuniña Búngiu

⁷Ligía lubeíti, lúnti wagáambuni le laríñagubei Sífiri Sándu tidan Lerérun Búngiu.

Ánjein jagáamba le laríñagubei Búngiu ugúñe,

⁸medéreratá janígi queí meja tedérerun janígi

magáambaditiña ja oúchagubalin Búngiu lídan fulásu mageírawati.

⁹Lídan bián-wein irúmu le jáubei ñi, jóuchagua jamútina binádu jagúbürigu lídan fulásu ligía, líña Búngiu,

láu sun aríja jamáni buri cátei le nadúgubei.

¹⁰Ligía nagáñidunbei jáma gürgia jagía, ába naríñagun. “Súnwandan charárañu jamá tidan janígi,

májatiña jafálaruni úma le narúfudubei joun.” ¹¹Ligía nagáñidunbei jáma,

ába náfiñurun luágu mebélubaña lan lídoun fulásu lé yebe aráanse náalibei jabá lun jeméraagun ñi.

¹²Nidújeñu, toúnigi jumá luei tedérun janígi lun jadisedun luei Búngiu le wínwanbei láu maffñerun jumá luágu.

¹³Lubáragiñe líra, rújuma gurásu júniwagua ságü wéyu, sun níjangua lan dan. Toúnigi jumá luei leyéedagunün figoú,

edéreragüdownme janígi, ¹⁴lugúndun ánjawa ítara méme derégüdagu darí woúnwen lídan affñeni le wawágubei lúmagiñe furúmiñeti, gafánraanbadiwa luma Crístu.

¹⁵Níjangua dimúrei le, le gñe woúnbei, wagía le wínwanbei lídoun buri dan le.

Ánjein jagáamba le laríñagubei Búngiu guetó,

medéreratá janígi quei jagúra ja magáambadibaña lun Búngiu.

¹⁶¿Cátañati agáambubalin lumálali Búngiu, larígiñe, ába jagáñidagüdüni láu luríban jagáburi? Sun ja laságarubaña Moisés Ejíptogiñe.

¹⁷¿Cáti úma lagáñida Búngiu bián-wein irúmu? Jáma ja afígounjabaña, ja oúwegubaña lídan fulásu mageírawati,

ába ligirúniwa jábu ñi. ¹⁸¿Cáti un láfiñura Búngiu luágu mebélubaña lan lídoun fulásu lé yebe aráanse

lálalibei joun lun jeméraagun ñi? Joun ja adúraagubalin le lubeíbei. ¹⁹Ítara líña lubeíti, goúnigi jumá lun jaffñerun

meme darí lúmoun jóunwen, lugúndun ladúga maffñeni le jawágubei binádu wagúbürigu, siñá lubeí meja jebélurun

lídoun fulásu le aráanse lálalibei yebe Búngiu jabá.

4 Guetó lubeíti n̄jeingua béna júnren woun lun gayára lan webélurun lídoun eméraaguni le aráanse láalibei Búngiu woun siélu, lúnti goúnigi wamá, siñádügü liñeín lebélorun ában wádaangiñe, dánme lachúlürün óra lun wounwen. ²Lugúndun apúrichijóuali giñe ugánu luáguti asálbaruni woun queisigubeirügü joun binádu wagúbürigu, mesériwinti lun ni cáta joun jagáambuni ugánu ligía lugúndun agáamba jamúti, maffñerunga luágu. ³Ánjeinti wagía le affñeelibei, wagiaba ebélura lídoun eméraaguni le, le uágubei larínaga Búngiu.

Ligía nagáñidunbei jáma,

ába náfiñurun joun luágu mebélubaña lan lídoun fulásu le aráanse náalibei yebe jabá lun jeméraagun.

Ítara líña lerérun Búngiu jawágu binádu wagúbürigu. Aráanserúati fulásu lánina eméraaguni joun lúmagiñe wéyu le lagúmuchuni Búngiu ladúgüni uboú, ⁴queísi labúrüdúniwa tídan Lerérun Búngiu luágu lisédün wéyu.

Ába leméraagun Búngiu lídaangiñe sun luwádigimari luágu lisédün wéyu.

⁵Aríñawagúaya ligía tídan Lerérun tugúya ítara.

Mebélubaña lídoun fulásu le aráanse náalibei yebe jabá lun jeméraagun.

⁶Láu dimúrei buri le, subúdi wamúti luágu aráanserúañu lan fulásu lánina eméraaguni jabá güriñe, ja binádu wagúbürigu, ja furúmiñebaña agáambe uáganu lánina asálbaruni, mebélutiña ladúga maffñeni le jawágubei lun Búngiu. ⁷Ligía laráanserunbei Búngiu ámu dan lun gayáraabei lan jebélurun iséri güriñe lídoun jeméraagun, lugúndun adímurejati Búngiu lídaangiñe lé meja larínagubei Davíd sarágu dan larigiñe, tídan Lerérun Búngiu.

Ugúñe, láu jagáambuni le larínagubei Búngiu,

medéreatá janígi lun.

⁸Lun jamúga fulásu lan lé meja n̄jin lubeí lanúgaña Josué Israelítagu fulásubei lánina eméraaguni le uágubei ladímureja Búngiu, madímurejaanyati jamúga Búngiu sarágu irúmu lárigiñe jebélurun Israelítagu lídoun jageíra luágu “ugúñe lan dan” lun jagáambuni Búngiu, gayára lámuga jebélurun lídoun jeméraagun. ⁹Ítara líña lubeíti, n̄jeingua ában eméraaguni le gumúti joun lánigu Búngiu, ¹⁰lugúndun le ebéluruti eméraagua lúma Búngiu siélu, eméraaguati lueí luwádigimari ítara quei leméraagun meja Búngiu lueí luwádigimari lárigiñe ladúgüni uboú. ¹¹Lúnti lubeíti waffñerun le tímatimaati luágu Jesucristu lun gayára lan webélurun lídoun eméraaguni siélu, faládügü liñálin ában wádaangiñe jáni já meja maffñerunbaña jémpulu, ábame leféridirun.

¹²Lugúndun mítaraantu Lerérun Búngiu queísi ában cátei le jiláalibei, lubáragiñe líra, gabáfuti lun lasáansiraguni wagáburi. Belútu tídoun wanígi queísi ában efeín to biángua tamána, belú tugúya chülú túmoun wawáni lúma wáni espíritu. Furángugüida tumúti sun warítangun lúma sun wayúmajan, arúfuda tugúya cátañañadiwa lan. ¹³Úati ni ában güriñe le ladúgübei Búngiu lun gayára lan larámudagun lueí laríjin Búngiu, furánguti sun cátei lun, le únbei lúmaba lan wagúsera.

Jesúsu wafádiriñebei le tímatimaati

¹⁴Jesúsu le Liraú Búngiu, ligía wafádiriñebei le tímatimaati, le belújalibei siélun lun laráramun ligíbugiñe Búngiu abúyeija luágu wafúleisein. Ligía lúnti lubeí derégüdagu méme wamá lídan ligáburi waffñen. ¹⁵Gayáraati gudémeyabu lan Jesucristu le wafádiriñebei woun luágu wadébilin, lugúndun ligía guánariügü

súfuriti sun luwúyeri oúchawaguni quei wagía, mafígounjaanti. ¹⁶Ligía lúnti lubei wayárafadun lun Búngiu le jínsinejabúbei woun, láu affñeni, lun gudémejabu lan woun, íderagua láwame láu lareíni lídan wemegeirun.

5 Según wagáburu, wagía jurú, ságü ában fádiri le ínutimáabei anúadajoúati wádaangiñe lun ligíaba lan wachúgüdina ligíbugiñe Búngiu, lun gíñe líchuguni edéweejani lun Búngiu luegiñe jóubadina güriquia, lúma adágaragüdüni luágu lífígoun lúma luágu jafígoun jíbiri güriquia. ²Quei débili lan fádiri guánarügü quei furúmieguarügü güriquia, gayáraati gudémejabu lan joun gafígountiña jáma acháragadutiña, ³áni ladúga lidébilin guánarügü queisi furúmieguarügü güriquia, gásu gíñe ladágaragüdüni luágu lífígoun guánarügü queígubeirügü luágu jafígoun jíbiri güriquia.

⁴Siñáti ladáagun ában güriquia lúngua fádirime le ínutimaabei láu láni lúngua, Búngiu anúadirubalin, rúlei ubáraü le lun queisi meja lasúseredun lun Aarón lé meja furúmiñeti fádiri le ínutimaabei. ⁵Ítara líña lasúseredun lúma Crístu, máma ligía íchaagubei lúngua fádirime ínutimaati láu láni lúngua, Búngiu íchugubalin ubáraü wefriguti le lun quei buga laríñaguni lun.

Niraü amúrü, rúnaali ubáraü le bun ugúñe.

⁶Aríñagati gíñe tídan méme líburu to Lerérun Búngiu.

Fádiri amúrü lun sun dan, le líbe Melquisedéc.

⁷Dán meja le laganounbei Crístu ya ubouágu, ayúmuraguati meja láu umálali jéreti lúma sarágu águiráü lun Búngiu le gabáfubei lun leséfuruni lídaangiñe ouweni le lúnbei lasúfurirun. Ába lagáambuni Búngiu ladúga derégeguñu líña lan Crístu lúngua lun lugúndan Búngiu. ⁸Láu sun Liraü

lan Búngiu Crístu, chülúti dan lun larúfuduni lagáambadi láu lawánduni asúfuriruni. ⁹Núbinti lun ábanbei lan asálbaragülei le gumúti láu lasúfurirun, lun gíñe ligíaba lan íchigei asálbaruni le magúmuchaditi joun sun ja nüdúntiña láu le lubei. ¹⁰Ába lanúgüni Búngiu Crístu quei fádiri ínutimaati líbe Melquisedéc.

Wuríbani le líchugubei lígrúniwa affñeni

¹¹Gíbeti lúnti waríñaguni jun luágu Crístu lúma Melquisedéc, jénrenguti laríñawagún furáangu, lugúndun siñá lan gunfaráanda jumáni. ¹²Sügújali sarágu dan lúmagiñe jasálbarun, lúnti jamúga gayáraajali lan jarúfudajani Lerérun Búngiu joun ámu, áni busén mémegidün narúfudajaniya buri cátei létima ménreengúnbei lídaangiñe Lerérun Búngiu jun. Irájüñügüdün lídan jafñen, queisi irájüñü ja gásubaña játun míligi lubáragiñe jamúga jeigin eígini le dúgüdati. ¹³Afñetiña ja buséngiñabaña larúfudajoúniwa cátei létima ménreengúnbei tídaangiñe Lerérun Búngiu joun, ítara jáña quei irájüñü ja gurágiña—úgüli gunfaráanda jamáni Lerérun Búngiu buídu. ¹⁴Ja weínamujañábaña lídan jafñen, subúditi Lerérun Búngiu joun buídu, subúdi jameí arúfudajani le buídubei lúmoun le mabuídunbei.

6 Queímoun méme lubeiti wabáruaguóun lídan wasúbudin luágu Lerérun Búngiu, ígira wamámugei arúfudajani le ménreengúnbei libúgürü Crístu lun watúriajani lujúlilin-ágei. Marítagua wamá luágurügü lébu wafñen, quei buri ligirún binádu igáburu le málati, lúma buri affñeni luágu Búngiu, ²arúfudajani luágu badísei, líchugúniwa újabu jábulugu affñetiña, jásaarun jiláaña lídaangiñe ouweni, lúma lagúmujoún

lagúseragüdüniña Búngiu güriǵia,³ queímoun wabáruaguóun lídan wasúbudiruni lujúlilin-ágei Lerérun Búngiu, láu lubáfu wawágu.

⁴Güriǵia ja resíbi jamáalibei larúgounga ában weíyaasu, resíbi jameí Crístu queísi jasálbaragüle, resíbi jameí gíne Sífiri Sándu, ⁵geféentiña luágu ugúndani le jasándirubei láu jalíjanun Lerérun Búngiu, lúma lubáfu Búngiu le siélubei jawágu ya ubouágu— ⁶án-jein jíhiga janágan luágun Crístu lárigiñe sun cátei líra, ába jagíribudun járiǵoún lídoun binádu jagáburi, siñáalime jaságürijan, siñáalime gíne lánigu jamá Crístu. Lun jamúga jíhuguni janágan luágun Liraú Búngiu lárigiñe jaffínerun luágu, queísigubeirügü jamúga jádaraguñeinya lan luágu gurúwa, jéjer-ajaña gíne láu jagíbugiñe güriǵia. ⁷Güriǵia ja ebugubaña buídu lúma Crístu, ítara jáña quei múa le achúurubalin júya le áburujabei luágun, ában líchugun múa ligía ában alúbajani buíti joun ja ñadágimeinbalin, ladúga binílaali lán buga Búngiu múa ligía. ⁸Güriǵia ja íchugubaña janágan luágun Crístu, ítara jáña quei múa le ní lumuti lájücha jíyu lúma lagúbüri jíduru, úati ju lan lun ni cáta. Láburujaba lábun líñaragun Búngiu, ábame lagudún.

Eménigini le adúgübei lun derégüdagu wamá

⁹Láu sun wadímurejan ítara, nidújeñu jínsiñetiña nun, affínetiwa luágu ítara júba lan quei múa le íchugubei inádiri buíti, áni jibíjubei sun abíniruni le ñúbinbei woun luágu wasálbarun. ¹⁰Lugúndun úaraguati Búngiu, áni mabúlieidun lubei le adúga jumáalibei, lúma ínsiñejabuni le arúfuda jumáalibei lun láu jíderaguniña jídujeñu luágu affíneni, cátei le anjúnjaguabei adúgei. ¹¹Busétiwa lun ítara méme lan cáda ában jídaangiñe, arúfudei affíneni le

darí lúmoun jóunwen, lun gayáraabei lan jibíjini le jagúrabubei—lun jebélurun siélun. ¹²Mabúseerúntiwa lun jamáqualigudun lídan cátei le láni Búngiu, busénrügütiwa lun jáyeijani jagáburi já meja affínebaña buídu buídu luágu Búngiu, awánda jameí sun asúfuriruni luágu, ába jerésibiruni le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan jun.

¹³Dán meja le laríñagubei Búngiu lun Abrahám luágu labínirubei lan, fiñúti luágu guánarügü líri ladúga úa lan ámu weírigutimáati lueí lun láfiñurun luágu, ¹⁴ába laríñagun. “Nabínirubadibu sarágu, níchuguba gíne sarágu adúgawaguni bun.” ¹⁵Agúrabajati Abrahám láu gurásu, ába lerésibiruni le uágubei laríñaga Búngiu lun. ¹⁶Dan le jáfiñurun güriǵia, luágu ában le weírigutimáati jaweí jáfiñura, áni choúrujaña ligíati ában cátei láu fiñún, úaali ámu cátei lun laríñawagún. ¹⁷Ligía lachoururunbalin Búngiu lerérun láu fiñún, lugúndun busén lan larúfuduni furáangu woun, wagía le lúnbei werésibiruni lalágaante Abrahám, luágu lagúnfulirubei lan lerérun luágu wasálbarun, masáansirunga ni cáta lídaangiñe. ¹⁸Rúlaali Búngiu lerérun woun, rúleí láfiñurun luágu, bián cátei ligía, gayáraati weménigidun luágu, ladúga siñá lan leyéejan Búngiu. Áni láu cátei ligía, sun ja ñúbinbaña lun Búngiu lun jasálbarun, gayáraati janúgün gurásu, gayáraati jasúbudiruni le tímatimaati luágu jasálbaruba lan áni jebéluruba siélun. ¹⁹Ágüdaja lumútu eménigini le wawáni derégüdagu, choúruña, queísi lágüdajanun oúnguru ugúnein derégüdagu. Choúruwaña líña eménigiruni le wabíjibei buídu buídu, ragúñu líña luágu Búngiu lídan fulásu sándutimáati siélu, ²⁰le ñíjin lubei lebélura Jesúsu ában weíyaasu wawágu

lun ladáraruni úma wabá. Níjein ní guetó afádirija wawágu ligíbugiñe Búngiu queisi ában fádiri ínutimáati le líbe Melquisedéc.

Jesúsu fádiri líbe Melquisedéc

7 Melquisedéc le, urúei lídan meja fulásu le gríbeí Sálem, lufádiriñein gíñe Búngiu le ínutimáabei. Dan le lagribudunbei Abrahám wuríburugugiñe lárigiñe lagáñeiruni wuríbu jawágu urúeigu, ába láfuridun Melquisedéc lubároun, ába labíniruni, ²ába líchuguni Abrahám ában lídaangiñe cáda díisi lídaangiñe le lagáñeirubei lídan wuríbu lun. Míni lan íri Melquisedéc lídan furúmiñetibeí cátei, “urúei richáguati” queí mejati lurúeite lubeí Sálem, áni “darángiläü” míni lan Sálem, ítara líña lubefti “lurúeite darángiläü” Melquisedébeí. ³Ibídiñewati ca lan lagúbürigubaña, ibídiñeti gíñe ca lan linébaanfaangubaña, ibídiñewati ni cáta libúgürü lagúriajoún ni libúgürü loúnwen, liyáwa Liraú Búngiu ligía, ában fádiri lun sun dan.

⁴Aríja jumefti luágu weírigo lán meja Melquisedéc. Abrahám guánarügü lé meja binádu wadúje, rulumuti ában lídaangiñe cáda díisi lun lídaangiñe le lagídarubei jaweí urúeigu lídan wuríbu. ⁵Según lilúrudun Moisés, fádirigu ja linébaanfaangu Leví lúnti jagúbura-jani ában lídaangiñe cáda díisi jámagiñe gürigia lídaangiñe sun cátei, láu sun jadújeñu jamá, linébaanfaangu Abrahám jáledi. ⁶Ánjeinti Melquisedéc, láu sun máma lan linébaanfan Leví, agúburaja lumúti ában lidíisin cátei lueí Abrahám, lé buga erésibirubalin dimúrei lúmagiñe Búngiu. Ítara líña labíniruni Melquisedéc Abrahám, ⁷áni siñáti lasígeneruni ni ában luágu weírigitima lan le abínijabei sugú láu le abínirúabei. ⁸Ya wádan, fádirigu ja erésibirubalin cáda

lidíisin cátei, wügúriña gouwedaditiña, ánjeinti luágu Melquisedéc, tadímurejan Lerérun Búngiu luágu quei luágu ában le wíngwángili. ⁹Áni gayáraati laríñawagún luágu Leví jáu sun fádirigu ja linébaanfaangu ja agúburajabalin cáda lidíisin cátei guetó, luágu fáyei jamáni gíñe lun Melquisedéc lídan óra le lafáyeirunbalin Abrahám lun, ¹⁰lugúndun lídan ában oúbaü, barú lumutiña buga Abrahám linébaanfaangu ja magúriajoúngiñabaña lídan lúgubu dan le láfuridunbei Melquisedéc lubároun.

¹¹Jádaangiñe fádirigu ja linébaanfaangu Leví jerésibirei Israelítagu lilúrudun Moisés, áni Aarón furúmiñetibeí jafádirin. Gürigia ja afálarubalin lúrudu ligía, lun jamúga gayára lan jasálbarun le tímatimaati lueígiñe, memégeirunwali jamúga lachúlaagun ámuya fádiri, máma líbe Aarón, líbe Melquisedéc. ¹²Lugúndun dan le liábin fádiri lídaangiñe ámu adúgawaguni, sáansiwati gíñe lúrudu lé buga lábugiñebeí lafádirija. ¹³Wabúreme Jesucrístu, queisi fádiri lídaangiñe ámu adúgawaguni queisi Melquisedéc, sáansiguati gíñe lúrudu le lábugiñebeí lafádirija. Taríñajare Lerérun Búngiu luágu lídaangiñeti lan ámu liraú Israél lueí Leví liábin Crístu—ában adúgawaguni le úagilibeí ni ában jádaangiñe afádirijati. ¹⁴Lugúndun subúdiwati buídu luágu jádaangiñe lan linébaanfaangu Judá liábin Wabúreme Jesucrístu, áni maríngunti Moisés ni cáta jawágu adúgawaguni ja dan le ladímurejaanbei jawágu fádirigu.

¹⁵Áni furáangutimáati le dan le liábin Jesucrístu lun lafádirijan queisi Melquisedéc, ¹⁶máma láu ában lúrudu le aríñagubei cába lan ídaangiñe adúgawaguni liábin, liábin lun fádiribeí lan lugúndun gabáfu lan

lun labágaridun lun sun dan. ¹⁷Niján le laríñagubei Búngiu luágu Jesucrístu. Ában fádiri amúrú lun súnwandan, le líbe Melquisedéc.

¹⁸Gumúguati lubeíti binádu gumádi le lilúrudunbei Moisés, le lábugiñebei jafádirijan Levítagu, lugúndun nírein lan mégeiti luágu, ¹⁹mabáfuti lúrudu ligía lun lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun. Lewéñeguati, níjein ában iséri aráanseruni le buítimaati, le ídaangiñebei gayára lan wayárafadun lun Búngiu.

²⁰Áni láu ában fiñún ladúgei Búngiu aráanseruni le lun Jesúsuba lan wafádiriñe. ²¹Ja jíbiri fádirigu, máfiñurunwati dan le líchugunbei jafúlasun joun, ánjeinti luágu Jesúsú, le láubei fiñún líchugúa lufúlasun lun, laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Áu Búngiu le Abúremeinbei, fiñújadina bun,

masáansiragun nubeí narítapun.

“Ában fádiri amúrú lun súnwandan, le líbe Melquisedéc.”

²²Ligía Jesúsú lubeí achoúrurubei ában darádu buítimaati lueí le furúmiñeti.

²³Já meja jíbiri fádirigu, chúlútiña agíbedagua lugúndun quei ába lán buri jóunwen, siñáti jasígirun, ²⁴ánjeinti Jesúsú, quei moúnwen lan, másügürünbei lífsiute queísi fádiri lúmoun ámu.

²⁵Ligía gayára lubeí lasálbaruniña ja ayárafadubaña lun Búngiu lídaangiñe le tímatimaati lun súnwandan, lugúndun gabágariti súnwandan lun layúmuragun lun Búngiu jawágu.

²⁶Jesúsú lubeíti fádiribeí ínutimaati le wabúseerúbei. Jarúma ligía, úati wuríbani lídan, ni figóu, máma ligía ában jáma gafígountiña, iñurúa ligía ínutima lueí sun cátei siélu lun lañúurun lúma Búngiu. ²⁷Mítaraanti quei jíbiri fádirigu ínutimaatiña ja gásubei jáfarun anímaalu lun jadágaragüdüniña quei sacrificsiu ságü wéyu, furúmiñe luágu jafígoun guánarügü, lárigiñe luágu jafí-

goun jíbiri gürígia. Lubáragiñe líra, adúga lumúti Jesúsú sacrificsiu ában-rügü weýaasu dan le líchaagunbei lún-gua lun loúnwen luágu jafígoun gürí-gia. ²⁸Wügúriña ja débilibaña, jagía líchugubaña lilúrudun Moisés queísi fádirigu, ánjeinti lárigiñe lidáani lúrudu, ába láfiñurun Búngiu luágu Liraú lun ladúgüni fádirime, le buídubei adúgün le gumúti lun súnwandan.

Jesúsú búyei lun ában iséri darádu

8 Le buítimaabei lídaangiñe sun le waríñagubei, luágu ítara líña lan wafádirin le ínutimaabei, áni ñurújali lueígiñe loúnwenren Búngiu siélu, ²áni lesériwiduña queísi fádiri lídan fulásu le sándutimáabei le ladúgübei Wabúreme Búngiu yágüta siélu, máma fulásu le sándutimáabei le jadúgübei gürígia ya uboúagu. ³Sun fádiri ínutimaati líchugúniwa lun líchugun edéweejani lúma adágaragüdüni lun Búngiu, ligía gásu lubeí gñe níjein lan som cátei lúnti ladágaragüdüni Jesucrístu lun Búngiu. ⁴Lun jamúga yáñein lan Jesucrístu uboúagu, mámañein jamúga fádiri, lugúndun añájeingua fádirigu adágaragüdütiña le uágubei laríñaga lilúrudun Moisés. ⁵Fádirigu ja, jadúgüni jawádigimari láu buri cátei le liyáwarügüti lé buri siéllubei. Subúdi wamúti luágu iyáwaü lan, lugúndun le lubábei ladúgünun Moisés lúban Búngiu, ába laríñagun Búngiu lun. “Adúgabeítia sun cátei queísi iyáwaü to narúfuduboun bun luágu wúbü.”

⁶Weíriguti lafádirijan Jesucrístu sügü láu jafádirijan fádirigu uboúagu, queísigubeirügü buítima lan darádu le uágubei labúyeija lúma Búngiu luágu jáni gürígia fuleísei uboúagu, áni buítimaati cátei le líchugubei iséri darádu ligía.

⁷Lugúndun lun jamúga meja buídu lan furúmiñeti darádu le gumúti,

le ladúgübei Búngiu jáma binádu wagúbürigu lídaangiñe Moisés, memégeirúnwati jamúga ábanya libíaman darádu. ⁸Magúndaatí buga Búngiu laú furúmiñeti darádu ladúga mabáfu jamá binádu wagúbürigu lun jagúnfulirun lúma darádu ligía. Ába laríñagun tídan Lerérun.

Laríñajare Jabúreme Búngiu.
Lachúlürüba wéyu

lun nadúgün iséri darádu jáma buri linásiñun Judá lúma Israél.

⁹Mítaraanbei quei darádu le nadúgübei jáma binádu jagúbürigu

le wéyu le nárügüdünbalin jájabu lun naságaruniña Ejíptogiñe,

magúnfulirun jamúti meja nidáradun ligía,

ligíati nígirunbáliña jóungua, líña laríñagun Búngiu.

¹⁰Niján darádu le lúnbei nadúgüni jáma linásiñun Israél lárígíñeme buri wéyu ligía, líña laríñagun Jabúreme.

Níchugubei nugúmadin lídoun jarítangun,

ábame nabúrújani tídan janígi.

Áubati Jabúngiute, jagíame nánigu.

¹¹Memégeirúnwabei lun larífudajóuniwa nuágu,

maríñagunbei wügúri ni lun lidúje ni lun libíri lun jasúbudiruni Búngiu le Jabúremebei,

lugúndun jasúbudirubadina súngubei,

lúmagiñe le núraütimaabei darí lúmoun le weíritimaabei jádaangiñe.

¹²Ferúduna nubeí wurfbani le jadúgübei,

nabúlieidubei jafígoun lun sun dan.

¹³Adímurejaali ligía Búngiu luágu ában iséri darádu, rúlaalrügü líña le furúmiñeti quei binádu, áni cátei le binádujalíbei, mayúsurunwadügüyaali.

Lúban Búngiu to ubouáguna túma Lúban Búngiu to siéluna

9 Lídan meja le furúmiñeti darádu le ladúgübei Búngiu jáma binádu wagúbürigu, rúlumuti meja gumádi joun ída lúba lan jájuduragun lun, ññoun gíñe ában múna to sánduboun ya ubouágu to lúbanboun Búngiu.

²Ítara líña ligáburi taráanserún múna tugúya. Múnada, ññein bián rúmu, lídan furúmiñeti rúmu le gíribei Fulásu Sándu, ññein lébu sanúdelu lúma dábula le ñí tubei fein to biníwaboun.

³Ññoun ában bélu labádinagua bián rúmu ligía, Fulásu le Sándutimáabei líribei libíaman rúmu. ⁴Lídan rúmu ligía, ññein ában latárü gólu lun lágudajóun cupáli ñi, túma bágüsi to lánina darádu, gólu sun touba.

Turágeirugu bágüsi tugúya, ññein ában ágeidinaú gólu le gádaanbalin eígini le gíribei maná, ññein gíñe luwénwen Aarón le ájüchagubei, lúma dúbü le uágubei labúrújoúa díisi gumádi le líchugubei Búngiu lun Moisés.

⁵Tougiñe bágüsi tugúya, ññoun jayáwa querubínes, ja queísigubeirügübaña ánjeligu, arúfuda jamúti querubínes jagía luágu ññein lan Búngiu lídan fulásu ligía. Darúguatiña táu bágüsi tugúya, le ñí lubei ferúdnawa lan figoú, láu jarúna. Mabúseerúntiwa wadímurejan sarágu luágu buri cátei le guetó.

⁶Aráanseñu líña buri cátei ítara, belútiña fádirigu lídoun Fulásu le Sándubei ságü wéyu lun jafádirijan. ⁷Ánjeinti lídoun Fulásu le Sándutimáabei, fádiri rügüñein ínutimáati ebélura ññin ában weíyaasu lídan irúmu, áni dan le lebélorun, gásu lanúgün játa anímaalu lun ladágaragüdüni luágu líffgoun guánarügü lúma luágu jafígoun güri-gia. ⁸Láu cátei le, larífudajaña Sífiri Sándu woun luágu sun lan seríwígili

lan Fulásu le Sándubei lúma buri sun igáburi le adügúbei ñi, madárarúngili úma lídoun Fulásu Sándutimáati. ⁹Sun igáburi lé meja adügúwabei lábugiñe binádu lidáradun Búngiu, liyáwa iséri lidáradun Búngiu wáma le seríwígilibei lídan dan le. Cátei lé buri meja íchugúbei lun Búngiu, lúma cátei le adágarawagüdúwabei lun lábugiñe binádu darádu, siñáti meja larúmadagüdünnun jawáni ja agúnfulirubaña lúma Búngiu ítara. ¹⁰Lúruđu buri lánina binádu darádu luágu jagúnfulirun lúma Búngiu, luáguti eíginí le lúnbei jeígin gürígia, uníñein le lúnbei játuni, lúma buri igáburi lánina arúmaduni, mabuíduragüdünnun lumútu buri cátei líra uwáni, lúntirügü lesériwidun darí lasáansiruni Búngiu sun cátei láu liábin Crístu.

¹¹Láu liábin Crístu, guetó ligía fádiri ínutimáabei luágu iséri darádu le íchugubei ubuíduni woun sügú láu le binádubei. Lúban Búngiu le ñí lubei lafádirija, buítimaatu sügú táu tó meja ubouáguboun. úati mégeiti tuágu, ladúga máma jadúga gürígia múna to siéluboun, to uáguboun nadímureja. ¹²Belújali Crístu lídoun Fulásu Sándutimáati siélu le ñí lubei Búngiu, máma lun ladágaragüdünnun játa gábara jáma bágasu ñúbürigiña luágu jaffgoun gürígia, dagágüda lumúti líta guánarügü. Láu ábanrügü lebéllurun, ligía íbíjaali asálbaruni magúmuchaditi woun. ¹³Inárüni luágu lábugiñe lan binádu darádu, gabáfuti meja játa bágasu jáma gábara, lúma jabálgín bágasu ñúbürigiña, lé buri áturawagúbei jawágun ja marúmanbaña, lun ledéregeruniña lúma lun larúmadagüdünnun bougudigiñe jabíti ligíbugiñe Búngiu. ¹⁴Áni ánjein ítara líña lubei, ¡gúbumégia gabáfutima lan líta Crístu! Lídaangiñe Sífiri Sándu le magúmuchadibei, rúguati Crístu lúngua lun Búngiu quei ában

adágaragüdünnun luágu waffgoun le úati dáseiti luágu, áni jarúmagüda lumútu líta wawáni, gidá lumútiwa lídaangiñe lidíjeri arítaguni luágu wagúnfulirun lúma binádu darádu, adúga lumútiwa lun wabúseerun wesériwidun lun Búngiu le wíwanbei.

¹⁵Ligía Jesucrístu lubei búyeibei lun ában iséri darádu le adúga láalibei Búngiu wáma. Loúnwenbei Crístu lun ferúdnunawa lan figou le adügúbei lábugiñe binádu darádu, lun gíñe ja lan únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá, gayára lámuga jerésibiruni labínirun Búngiu le laríñagubei luágu líchugubei lan queisi alágan. ¹⁶Lugúndun dan le líchugun ában gürígia lújabu árigi tuágu ában gárada luágu alágan, mabáfutu gárada tugúya darí lun lasúbudirúniwa luágu jiláali lan gürígia ligía. ¹⁷Mebégitu gárada tugúya dan le wíngwángili gürígia ligía, darí dan le jiláali. ¹⁸Ligía gíñe láu lubei léserun jítaü ladügúwa furúmiñeti lidáradun Búngiu jáma lumútuniña. ¹⁹Subúdigüda lumúti Moisés sun lugúmadina lúruđu joun sun gürígia, lárigiñe, ába lanúgün gamísa funátu lúma lílímun isópo, ába ladúduragüdünnun lídan dúna lúma játa bágasu ñúbürigiña jáma gábara, ába labájichagunun lílímuruna lúruđu jáma gíñe sun gürígia. ²⁰Ábati laríñagun joun. “Niján jítaü le achoururubalin lidáradun Búngiu júma.” ²¹Bajígua lumútu gíñe Moisés Lúban Búngiu lúma sún buri cátei le ayúsurubei lídan jájuduragun lun. ²²Según lúruđu ligía, jarúmagüdünnun wati sun líbe-ágei cátei láu jítaü, áni úati ferúdnunawa lan figou ánjein úa láwiyurun jítaü.

Lachíbuni loúnwen Crístu waffgoun

²³Busénwati lubei mejati ladágaragüdünnun wati játa anímaalu lun larúmadawagüdünnun buri cátei le, sun líra, iyáwaü rügúñein lun

cátei le ináriuniti le siélubei, le ní tubei Lúban Búngiu tímatimaatu, áni busénwati ladágaragüdúniwa jítaü le buídutimaati sügú láu játa anímaalu luágu cátei lánina siélu. ²⁴ Mebéluti Crístu tídoun Lúban Búngiu tugúra to jadúga wügúriña ya ubouágu, to meja tiyáwarügüboun Lúban Búngiu to tímatimaatu siélu, siélun méme lebélera, le ní lubei larífudagua lúngua guetó ligíbugiñe Búngiu lun lafádirijan luágu wafíleisein. ²⁵ Belúti fádiri ínutimaate le jurú lídoun Fulásu Sándutimaati ában weíyaasu lídan irúmu lun ladágaragüdün jítaü le máma líta, ánjeinti Crístu, míchaagunti lúngua quei adágaragüdüni sarágu weíyaasu lun lachíbuni figoú. ²⁶ Lun jamúga ítara líña lan, gásu jamúga loúnwen sarágu weíyaasu lúmagiñe ladügún uboú. Masúseredunti ítara, lubáragiñe líra, dan le lagúnfuliruña lán buri dan, chúlúguaali Crístu ábanrügü weíyaasu, íchaagueina lúngua lun lagídaruni figoú. ²⁷ Ítara quei sun lan gürígia lúnti lan jóunwen ábanrügü weíyaasu, lárigiñeme ábame jagúserawagüdün, ²⁸ Ítara líña gíne líchaagun Crístu lúngua ábanrügü weíyaasu lun lagídaruni jafígoun gürígia. Lachúlürüba wéyu lun lagíribudun Crístu ubouágun, mámaalime lun lagídaruni figoú liábin, liábinba lun lanúgüniña sun ja agúrabubalin liábin siélun lun jabíjini sun cátei lánina jasálbarun.

10 Lilúrudun Moisés liyáwa rügúñein méja buri cátei buíti lé meja lúnbei lanúgüni Crístu joun gürígia, le lásiñerubei lúrodu íchiga joun. Ja lubeíti ayárafadubaña lun Búngiu lídaangiñe játa anímaalu le adágaragüdúwabei lun Búngiu según lilúrudun Moisés, lé buri adágaragüdúwabei ságü irúmu, siñáti meja jadáriruni jabuídurun le

gumúti ítara. ² Lun jamúga gayára lan labuíduragüdüniña lúrodu le gumúti ligíbugiñe Búngiu, ába jamúga madügúnjali lan adágaragüdüni buri le, lugúndun ja adügübalin, láu jamúga jarúmadun ában weíyaasu lídaangiñe jafígoun lun súnwandan, masándira-gunjaña jamúga jóungua láu dúru luágu figoú. ³ Seríwiti adágaragüdüni buri le lun larítaguagüdüniña luágun jafígoun ságü irúmu, ⁴ quei siñá lubei lagídaruni játa bágasu lúma játa gábara figoú.

⁵ Ligía laríñagunbei Crístu lun Búngiu dan le lebélurunbei ubouágun.

Mabúseerúntibu adágaragüdüni ni anímaalu íchugúti bun, aráanserügütibu ában úgubu nun lun nedégeruni bun.

⁶ Magúndaantibu láu buri jagudún anímaalu luágu latárü bun, ní buri láu adágaragüdüni lun ladáuragun figoú.

⁷ Ábati naríñagun. “Núbinjadina ubouágun lun nadúgüni bugúndan, Nubúngiute,

ítara queísi bürúwañu líña lan nuágu tídan Berérun.”

⁸ Furúmiñe, laríñaga luágu mabúseerun lan Búngiu, magúndan ligía, láu adágaragüdüni, ni jáu anímaalu íchugúti lun, ni anímaalu gudáwati luágu latárü, ni adágaragüdüni lun ladáuruni figoú, láu sun lán buri cátei le uágubei laríñaga Búngiu lídaangiñe Moisés joun gürígia lun jadúgüni. ⁹ Laríñaga Crístu lárigiñe. “Núbinjadina lun nadúgüni bugúndan, Búngiu.” Laníchigu líra, núbinjali Crístu ubouágun lun lagúmuchaguagüdüni igáburi le ladágaragüdúniwa anímaalu, lun líchaagun lúngua lewéñegua.

¹⁰ Ligía lugúndanbei Búngiu, lun larúmadagüdüniwa ligíbugiñe láu loúnwen Jesucrístu ában weíyaasu lun sun dan luágu wafígoun.

¹¹ Sun fádírígu juríu, ságü wéyu jadúgüni buri ában méme adágaragüdüni, láu sun siñá lan lagídaruni adágaragüdüni ligía figoú. ¹² Ánjeinti Jesucrístu, ában rügüñein weíyaasu líchaagun lúngua luágu figoú lun sun dan, ábati lagríbudun siélun, ába lañúurun lueígiñe loúnwenen Búngiu. ¹³ Níjein ñi guetó agúrabaja líchuguniña Búngiu láganiñu lágubiñoun lubáfu. ¹⁴ Láu loúnwen ábanrügü weíyaasu, ába labuíduragüdüniña lánigu Búngiu, le gumúti, lun sun dan. ¹⁵ Choúru lumúti gñe Sífiri Sándu cátei méme ligía woun, lugúndun laríñaga le laríñagunbei Búngiu.

¹⁶ Darádu le lúnbei nadúgüni jáma lárígiñeme buri wéyu ligía, ítara lúba, líña laríñagun Búngiu.

Níchugubei nugúmadin tídoun janígi, ábame nabúrüdüni jarítagnunru.

¹⁷ Lárígiñe laríñaga.

Marítagnudügúyaadináme luágu jaffigoun ni luágu wuríbati buri le jadúgübei.

¹⁸ Dan lubeíti le ferúdunawaali figoú lun sun dan, memégeirunwali ámu adágaragüdüni luágu figoú.

Lúnti wayárafadun lun Búngiu

¹⁹⁻²⁰ Ligía lubeíti nidújeñu, láu loúnwen Crístu luágu waffigoun, gayárajali wayábin ligíbugiñe Búngiu manúfudeiga. Úaaru bélu lun teréderuniwa lueí webélurun lídoun Fulásu le Sándutimáabei, le ñi lubei Búngiu, gidá lumutu Crístu bélu tugúya láu loúnwen. Junrénti ában iséri úma woun lúmoun Búngiu, ában úma le anúgübalíwa lídoun ibágarí magúmuchaditi. ²¹ Jesúsu wafádíríñebei íñutimaati tídan Lúban Búngiu siélu, ²² ligía lúnti lubeí wayárafadun lun Búngiu láu tarúma wanígi, lúma láu sun waffínen derégüdagú luágu. Jarúmagüda láaru wanígi lun masándiragun

wamá woúngua láu dúru luágu figoú lárígiñe lachibúniwa, badíseijadiwa láu dúna jarúmati. ²³ Ítara méme wamá derégüdagú lídan waffínen, masáansiragúnga, lugúndun gayára lan wemenígidun luágu Búngiu lun lagúnfuliruni lerérun lun líchuguni ibágarí magúmuchaditi woun. ²⁴ Lúnti gñe wáfaagun wíderaguniña wíbirígu lun jínsiñejabu jamá, lúma lun jadúgüni le buídubei. ²⁵ Moún lumuti wafálaruni jémpulu jáni ja jéchubaña lun mídin jamá lídan wadámuridagun, wagía affíñetiña, le lúnbei wadúgüni, lun wíchugun gurásu joun wíbirígu, guetótima láu aríja wamáni luágu yaráfaali lan luwéyuri Wabúreme Jesucrístu lun lagríbudun uboúagun.

²⁶ Lugúndun ánjawa affígounja láu wíchuguni wanágan luágu Crístu lárígiñe wasúbudiruni luágu ligía rügüñein lan agídareí figoú, úaali ámu luwúyeri lun wasálbarun lídaangiñe waffigoun. ²⁷ Ában rügáali cátei lun wagúrabajani, lun lagúseragüdüníwa Búngiu láu ában lanárime igáñi, ábame wagúnrichawagún jáu sun jíbiri láganiñu Búngiu lídan wátu gemetí. ²⁸ Dan le ladúraaguni ában gürígia lilúrudun Moisés, áni añájein biáma o úruwa geféentiña luágu, ába laríñagun lilúrudun Moisés luágu lúnti lan loúnwen gürígia ligía, magúdemejabuti lúrudu lun. ²⁹ Weíritimaati sífuri le jadúnabei ja mebéresenbaña láu Liraú Búngiu, mebéresen jagía láu líta, anába jameí Sífiri Sándu le jínsiñejabubei joun. Líta Jesucrístu, ligía achoúrurubalin lidáradun Búngiu wáma, le adúgübalíwa jarúma ligíbugiñe. ³⁰ Subúdi wamúti ligáburi Wabúreme Búngiu le aríñagubei. “Áu le lúnbei labeíchaguniña gürígia, áu le lúnbei lafáyeigüdüniña luágu jaffigoun.” Aríñagati gñe. “Nagúseragüdübaña numútuniña.” ³¹ ¡Fugiábu gürígia le

uágunti láburuja ligáñi Búngiu le wínwanbei lun sun dan!

³²Jarítagua jumá luágu buri wéyu le sügújalibei dán meja le jerésibirubalin larúgounga luágu Jesucrístu. Weíríti meja jasúfururun lídoun meja dan ligía, áni awánda jumúti sun cátei láu gurásu.

³³Añájein jídaangiñe, anabúatiña, ouserúa jagía wuríba ligíbugiñe guríriguauí ladúga jeíbugun lúma Crístu, jíbiri, súfuritiña ladúga gamádagua jamá jáma ja wuríbabaña ouserúniwa.

³⁴Gudémejabutün meja joun ja furísunrugubaña, ásta láu ugúndani ígiraguagúdatün júngua lun lagídarún le júmabei jueí, subúdiñu jumeín luágu níjein lan cátei júma siélu le buítimaati, le siñábei lagídarún jueí. ³⁵Guetóti, meféridira jumeín lubeíti jeménigi luágu Búngiu, lugúndun jerésibiruba lan ában oúnwenbun afáyeiragúlei siélu.

³⁶Gagúraasun jumá, lun lárígíñeme lan jawánduni asúfururuni queísi labúseerun Búngiu, gayára lámuga jerésibiruni le lúnbei líchuguni Búngiu jun, siélu. ³⁷Taríñajare Lerérun Búngiu luágu lagíribudun Crístu ubouágun.

Málüjali ánjein ñúbin le lúnbei liábin, madárasarunbei sarágu dan.

³⁸Le nerésibirubei queísi richáguati nigíbugiñe, labágariduba láu laffínerun nuágu, líña laríñagun Búngiu.

Ánjein leféridira laffínen, magúndaanbadina lúma.

³⁹Wagía, mítaraanbádiwa queí gürígia ja eféridirubalin jaffínen luágu Búngiu, ába jeféridirun, wasígiruba láu sun waffínen luágu daríme wounwen, belú támuga wawáni siélun.

Luáguati affíneni

11 ¿Cáteigi affínenibei? Affíneni, achoúrurúni le gumúti luágu wabíjibei lan le wagúrabubei, lúma wachoúruruni le gumúti luágu nírein

lán buri cátei láu sun maríjin wamáni. ²Niján luwúyeribei meja jaffínen jídaangiñe binádu wagúbürigu luágu Búngiu, ába lagúndaarun jáma.

³Láu waffínen, wasúbudirei luágu Búngiu lan adúgübalin ubouí láuriügü lerérun, le lubeíti ubouí le waríjubei guetó, máma lídaangiñe cátei lé meja arijúabei ladúguwa.

⁴Láu laffínen Abél, dagágüda lumúti le labúseerúbei Búngiu sügú láu le ladágaragüdübei Caín, ligía lerésibirubalin Búngiu queísi richáguati, ába lerésibiruni ladágaragüdün lun. Láu sun lubeíti jilá lan Abél, nijángua luwúyeri laffínen queísi jémpulu woun.

⁵Láu laffínen Enóc, lanügüwa siélun moúnwenga, áni madárirúnwati lúgubu lugúndun barú lani meja Búngiu. Áni taríñajare Lerérun Búngiu luágu, luágu lubáragiñebeli lán meja lanügün Enóc, gúndan lan Búngiu láu ya ubouágu.

⁶Ánjeinti wagía, siñáti gúndan lan Búngiu wáu ánjein maffínen wabei luágu, lugúndun lun wayárafadun lun, gásu waffínerun luágu níjein lan áni líchuguba jafáyeiruája ja áluajabalin.

⁷Láu laffínen Noé, dan le lawísarunbalin Búngiu luágu ladágaruba lan ában oúnwenbun gúnran, láu sun maríjñajagili lan gúnran, ába ladúgüni le lubeíbei Búngiu, ába ládaragun ában oúnwenbun ugúnein lun lasálbarun jáu lufámilian. Arúfuda lumúti laffínen Noé oúnwenbun maffíneni le jawágubei jíbiri gürígia ubouágu. Ába lanügüni Búngiu Noé queísi ában wügüri richáguati lúma, luágu laffínen.

⁸Láu laffínen Abrahám, dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lígiruni lageíra lun lídin lídoun ámu fulásu le lúnbei láni lan, ába ladúgüni le lubeíbei Búngiu, ába láfuridun lageíragiñe, ibídiñounga lun jalíñounbei lan. ⁹Ába laganouñ lídan iséri fulásu ligía, láu sun teréncha lan ñi, ladúga laffínen luágu

lerérun Búngiu lun luágu líchugubei lan fulásu ligía lun. Laganouá títan múna adügútu láu jára anímaalu, ligía méme gíne jadúgübei Isáac, le liraú, lúma Jacób, le libári, ladúga jalágaante lan fulásu ligía lúmagiíne Búngiu. ¹⁰ Adúga lumúti Abrahám sun líra ladúga agúrabaja lan lebéllurun lídoun lubuídun ubúruge siélu le ladúgübei Búngiu, le adúrarubei lun sun dan.

¹¹ Láu gíne taffínen Sára, láu sun meja weíyaaru tan lun tagáraüdü, resíbi tumúti ubáfu lúmagiíne Búngiu lun tagáraüdü, garaútu ában irájü ladúga taffínerun luágu lagúnfulirubei lan Búngiu le laríñagubei. ¹² Láu sun lubeíti weíyaali lan Abrahám lun garaú lan, núbinti lun ganébaanfaangubei lan sarágu, quei warúguma ja siélubaña, quei gíne lágu buri ságoun le lárubei béya le siñábei labájüdü.

¹³ Jiláguatiña Abrahám jáma lirájüñü láu jaffínen luágu Búngiu, merésibirunga jameí sun le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun, subúdi jamúti luágu lídaanme lan dan le lúnbei liábin, lagúnfuliruba lan Búngiu láu lerérun, ába jagúndaaragun luágu. Subúdi jamúti luágu máma lan jageíra uboú le, jayábin rügúña ebéluja queísi teréncha ya. ¹⁴ Gürígia ja arítagubaña ítara, arúfuda jamúti luágu jáluaja mémeña lan ában ageíraü lun jageírame. ¹⁵ Lun jamúga fulásu lan le nígiíne lubeí jáfurida ageíraübei le jáluajabei, gayáraayati jamúga jagíribudun járigouñ nájjin. ¹⁶ Ában buga ageíraü buítimaati jabúseerúbei, ageíraü le siélubei. Ladúga níjein lan jarítangun luágu cátei le lánina siélu, ligía úa lubeí nibúsigari lan Búngiu lun Jabúngiutebei lan, ába laráanserun ában fulásu joun siélu.

¹⁷ Dán meja le louchagunbalin Búngiu Abrahám láu laríñagun lun lun láfaruni liraú le Isáac jilágubei

lun ladágaragüdüni lun, affíne mémeti luágu Búngiu, rúguatí yebe lúngua lun ledéregeruni liraú le ábanrügüti, ¹⁸ láu sun aríñagaali lán buga Búngiu lun luágu sarágubaña lan linébaanfaangu lídaangiíne Isáac. ¹⁹ Subúdirügü liñáali Abrahám luágu gabáfu lan Búngiu ásta lun lásaaragüdüni Isáac lídaangiíne ouweni, áni ítagaraúyebe ladúgüni Búngiu láu líchuguni Isáac lárigoún lun Abrahám lubáragiíne yebe láfaruni.

²⁰ Affíneti Isáac luágu ladúgübei lán Búngiu le laríñagubei, ába laríñagun joun lirájüñü ja Jacób lúma Esaú luágu labínirubaña lan Búngiu lídan dan le lúnbei liábin. ²¹ Laú laffínen Jacób, dán meja le louwe lan, biní lumuti cáda ában jádaangiíne lirájüñü José, ába ladímurejan luágu luweírigun Búngiu, ragúñü luágu lígiri lubádu. ²² Láu laffínen José, lubáragiíne lounwen, aríñagati luágu jáfuriduba lan Israelítagu Ejíptogiíne, aríñaga ligía lun janúgüni lábu jáma dánme le jígiruni fulásu ligía.

²³ Láu jaffínen lagúbüriugu Moisés, dan le lagúriajouñbei, ába jarámuduni luágu úrüwa játi, ladúga jaríjin luágu buídumeraü lan, janúfudetiña lueí lúrudu le líchugubei urúei lun jañáradawagüdüniwa wügúriña irájüñü. ²⁴ Láu laffínen Moisés, dan le wügúrijali, májati lun lanügúniwa queísi tiraú liraú lurúeite Ejípto, ²⁵ jímein lumúti lasúfurirun jáma lánigu Búngiu lubáragiíne laganouñ buídu títan lúban urúei, to lánina figoú. Subúdi lumúti luágu madúra lan luwúyeri ugúndani ligía sarágu dan. ²⁶ Rísitimaati lasándiragun lúngua láu lasúfurirun únabuni lueígiíne Crístu le lúnbei liábin, sügú láu laganouñ lídan sun lirisin Ejípto, lugúndun luágu afáyeirujau le lúnbei líchuguni Búngiu lun, líchigei larítangun. ²⁷ Láu laffínen Moisés luágu Búngiu, ába lígiruni Ejípto, manúfudeiga lueí ligáñi urúei,

reídeiti derégüdagu lídan larítangun camá jamuga aríagu líña lun Búngiu le marijínbei.

²⁸ Láu laffñen Moisés ladúgei fédu le gírubei páscua, ába loúnajan abájich-aguei tubéneri jában Israelítagu láu jí-taü lun dánme lan le lásügiürün ánjeli le lánina ouweni, máfarun lámuga ni ában jaraü Israelítagu le íbugañaü. ²⁹ Ladúga jaffñen Israelítagu luágu Búngiu, ába ladúgiün Búngiu úma joun lídaangiñe dúna le gírubei Barána Funáti, lun gayára lan jásügiürün efbugeina camá jamuga múa le mábeiti. Dánti le jabúseerün-bei Ejíptona lun gíñe jásügiürün quei jagía, ába ladáuragun dúna jáu, ába jañáradagun.

³⁰ Láu jaffñen Israelítagu luágu Búngiu, ába jamácharun geyégua láu lubárierun ubúrugú Jericó ságü bináafin luágu sédü wéyu, ába leguadun loúba lubárierun ubúrugú ligía. ³¹ Affñetu Raháb, tó meja jóru, luágu Búngiu, ába tarámuduniña Israelítagu aríajaatiña túbiñe. Ladúga cátei le, máfarúnwatu lídan le jáfarawagún magáambaditiña lun Búngiu lídan fulásu ligía.

³² ¿Cába ámu cátei nariñaga? Loúguabei dan nun lun nabúrijan luágu Gedeón, Bárac, Sansón, Jefté, Davíd, Samuél luma jawágu profétagu.

³³ Láu jaffñen, siríguatiña buri fulásu, agúmadija jagía buídu, íderagua lumútiña Búngiu queisi lariñaguni joun. Darú lumuti Búngiu jayúma linún jaweí, ³⁴ ñegútiña wátu geméti janárimeti, séfutiña lueí jáfarawagún jilágubei táu efeín. Ába jéredun ja mérebaña, ñúbintiña lun gabáfubaña lan wuríburugu, ába jásiiragúniña jáganiñu. ³⁵ Ñiñanu würiña ásaaragüdúwatiña jadújeñu lídaangiñe ouweni joun.

Añájein gíñe jíbiri, jiláguatiña lídan luweírin asúfuriruni ladúga jamájan jíchuguni janágan luágun Búngiu lun jamúga gayáraabei lan

jígirawagüdúniwa. Jímein jamúti jáfarawagún jilágubei luágu líri Búngiu lun gayáraabei lan jásügiürün lídaangiñe ouweni lídoun ában íbágarí le buídutimaati siélu. ³⁶ Jíbiri, áfagatiña léjerajóun jáu, abeichúni, agúrawagúni láu güriñgüri, lúma adaürüni furísunrugú. ³⁷ Áfarawagúatiña

láu dübü, asíarajóuatiña jamídan jámagua, ouchwagúatiña lun jígiruni Búngiu, áfarawagúatiña táu efeín, anúrajatiña jábinegiñe, ába jeréderun efbugañajádügi, darúgu jóugua láurügi jára mudún lúma jára gábara, fugiábugu, láu idíjeri, ouserúa wuríba. ³⁸ Güriñgia buri jagía ja ní lubei ubou madúna lumútiña, efbugañajádügi jáña buga lídan buri fulásu mageírawati, áraabu, lídan buri lilúlun dübü weínamuti lúma lídan buri júyu le múaruguti. ³⁹ Sun jagía, láu sun buídu lan afiñeni le jawágubei ligíbugiñe Búngiu, merésibirun jamúti lé buga uágubei lariñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun lumútuniña, ladúga machúlü lan Wasálbaragüle ubouagun lídan jadáani, ⁴⁰ labúseerun Búngiu lun lídaanrügiuba lan ában wáma jayábin lun jerésibiruni abíniruni le líchugubei Crístu joun lánigu.

Rúwamei waríjin luágun Jesúsu

12 Ítara líña meja jagáburidun sun jíbe güriñgia jagía lídan dan le sügüjalibeí, láu jaffñen luágu Búngiu. Ában jémpulu jagía woun lun ítara méme lan wagáburi. Íbágarí le, queísigubeirügü ában eíbaaguni, gidáwamei sun le erédejabiliwa wawáriua, lúma figou le agúragubalíwa, adúga wameí eíbaaguni le wabárag-iñebei láu gurásu, láu sun waffñen luágu Jesucrístu. ² Rúwamei waríjin luágun Jesúsu, le ídaangiñebei liábin waffñen, le gíñe abuíduragüdúbalin waffñen le gumúti. Súfuriti Jesúsu

luágu gurúwa, mebérésenga ligía láu nibúsigarídúna lan luwúyeri ouweni ligía, lugúndun subúdi láni luágu lásun lánme lasúfurirun, lagúndaaruba lan, ába lañúurun lueígiñe loúnwenren Búngiu.

³Lídan le jóuchawagúniwa, samína jumá lubefti luágu láni Jesúsu jém-pulu, luágu lawánduni sarágu súfuri já-magiñe gaffgountiña, ligía mabúchadalá lubeí juágu, máburujan ligíame jarúna. ⁴Machúlúgidün lúmoun ouweni lídan jageíndagun lúma figou queí ligía. ⁵¿Bulíei jumásan dimúrei le líchugubei Búngiu jun queísi lirájüñü? Láriñajare tí-dan Lerérun.

Nirai, míchigabá mabájüdüni luágu abeichúni le líchugubei Babúreme Búngiu buágu lídan le wuríba lan bigáburi, máburujan ligíame barúna dan le ladeín-jan bun.

⁶Lugúndun arúfudajati Búngiu joun ja jínsiñebaña lun, beílumutiña gíñe ja lerésibirubaña queísi lirájüñü.

⁷Áfaga jumeí abeichúni lúmagiñe Búngiu, lugúndun loúseruñadün queísi lirájüñü. ¿Níjein funági isáani mabeíchun lumúti lúguchi? ⁸Ánjaün mabeíchun lan Búngiu, queísi labeíchuniña sun lisáanigu, mámarügü jíña lisáanigu ja tímatimaatiña, bástadi jugúya. ⁹Dán meja le ñúbürigidiwa, beíjamutiwa meja wagúbürigu, áni inébetiña meja woun. Lúntimaati wagáambuni Wáguchi le siélubei, lun gabágaribadiwa lan. ¹⁰Jabeíchuniwa meja wagúbürigu ya ubouágu lúnrügü murúsun ibágari le, lun jagúriajaníwa buídu según jabáfu, ánjeinti Búngiu, lun waságarun buíti lídaangiñe labeichúniwa, labeíchawa lun ladúgüníwa lun buídu wamá ítara quei buídu lan. ¹¹Inárüni luágu úa lan abeichúni áuti wagúndaara lídan

le werésibiruni, gárirügüti woun, ánjeinti ja afúrendeirubaña lídaangiñe abeichúni, ibíjatiña ában ibágari lánina ísuruni lúma darángilau lídaangiñe abeichúni ligía, lárigiñe.

Mamájara wamá lun Búngiu

¹²Rújuma lubefti iséri érei lun jarúna le bucháalibei uágu lárigi asúfuriruni, lúma lún buri jigáchürügü le débilijal-ibei, ¹³áluaja jumeí úma le surúbei. Mí-gira jumá lébuna chugéguau lídan úma lueí jeíguadun ja débiliñiñebaña lídan jaffínen, íderaguarügü jumáña lun jóúdin jabáruaguóun lídan jaffínen.

¹⁴Jóúcha jumá lun lídan jumá darángilau jáma sun gürígia, abágarideina ában ibágari le jarúmati, lugúndun le wíyebeli igáburi, siñábei lachúlürün lúmoun Búngiu. ¹⁵Toúnigi jumá lueí níjein lan ában jídaangiñe meíbugunti buídu lúma Búngiu, ábame leféridiragüdüni jaffínen jíbiri queísi ladúgüni jíduru gífti le abíñaragubalin sun le agúurubei luágu. ¹⁶Úa la ni ában jídaangiñe agámariduti mamárieidunga, míchugun ligíame mebéréseni luágu cátei le lánina Búngiu. Ligía cátei le meja ladúgübei Esaú, ába lalúguruni lirícha queísi íbugañaü luágu ában asíedu eígini. ¹⁷Subúsi jun luágu lárigiñe lán buga ladúgüni, buséngili yebe lerésibiruni labínirun lúguchi queísi íbugañaü, mabíjin láali, siñáali lasáansiraguni lúguchi le adúga lálalibeí láu sun layájuajan Esaú láu igárigu.

¹⁸Jugúya, mayárafaduntün lun cátei le gayáraabei jasándiruni queísi lasúseredun joun Israelítagu dán meja le jerésibiruni binádu lidáradun Búngiu jáma. Yaráfatiña meja lun wúbü le Sión, le durúngubei láu wátu geméti, le ñí lubei níjein lán meja lubúriga lúma luríbouga, ¹⁹magáambun jumúti gíñe lamúri fídu lúma lumálali Búngiu le adímurejabei joun. Ja agáambubalin

umálali ligía, ayúmuraguatiña lun jebé lan ladímurejan joun. ²⁰Jadúgünbalin líra lugúndun luweírín janúfude lueí lagúmadijan Búngiu, ladúga laríñajare. “Le íchuguti lugúdi luágu wúbü, afarúalá jilágubei láu dúbü o táu lan ában efeín, íbini ában lan anímaalu”, ladúga fulásu ligía, níjein Búngiu ní. ²¹Weírítí lanúfunejabu cátei le jaríjubei, darí lun laríñagun Moisés guánarügü. “Nadádagaruña láu anúfudei.”

²²Ánjein jugúya, lábugiñe iséri darádu, ñúbinjadün lun cátei weírítí sügú láu le únbei jayábin já buga lábugiñebaña binádu darádu. Yaráfaadün lun wúbü Sión le siélubei, lílanaadün lubúrugute Búngiu le wínwanbei, le ában Jerusalén le siélubei, le ní lubei jagánawa sun ánjeligu, ja ájuduragubaña lun jíchugun uweíríguni lun Búngiu. ²³Lídaañadün jadámurin lirájüñü Búngiu ja bürúwauñaña íri siélu. Lun Búngiu le agúseragüdübañiña sun güriña jayárafada, lídaañadün ában jáma ja ouwegubaña ja buídubaña igáburi ubouágu, áni buíngüda lumúti Búngiu lubuídun jagáburi siélu. ²⁴Ñúbinjadün lun Jesúsu, le búyei lun iséri darádu, bajíwaguaadün láu líta Jesúsu lun lachibúniwa jíffigoun, le ábanbei cátei weírítimaati sügú láu le labúseerúbei líta Abél—lun lagúseragüdúniwa Caín luágu láfaruni Abél jilágubei.

²⁵Ligía mamájara jumá lubeí jagáambuni Búngiu. Meséfujaña ligía meja Israelítagu ja mebéresenbaña láu Búngiu, dán buri meja lerérunbei joun lídaangiñe Moisés, le ábanbei lílana ubou, gúbume siñá lan weséfurun ánjein wíchiga wanágan luágun Búngiu lídan le ladímurejan woun lídaangiñe Liraú, le lílana siélu. ²⁶Jingígüda lumúti meja lumálali Búngiu ubou lídan dan ligíra, ánjeinti guetó laríñajare.

“Nánjingichagüdübeiya mámarügü ubou, ásta gíñe siélu.” ²⁷Dan le laríñagun “nánjingichagüdübeiya”, míni lan luágu lagídarúba lán buri cátei le márügüdünbei luágu ébuu derébuguti, ábame leréderun le siñábei lánjingichúniwa. ²⁸Arúejani le líchugubei Búngiu woun siñáti lánjingichún. Rúwama lubeíti eteíngiruni lun Búngiu luágu líra, judúga wamá lun láu inébesei luma gúnfuli queísi labúseerun, ²⁹lugúndun lagúmuchaguagüdübei Wabúngiute sun cátei le mabuídunti queísi lagúmuchaguagüdün wátu geméti cátei.

Ída lúba lan wagúndaaragüdüni Búngiu

13 Jínsiñegua méme jumá júmagua queísi idújeñu lueígiñe Jesucrístu. ²Mabúlieida jumeí lun jebélaagüdüniña achúlürütiña júbiñoun láu ugúndani. Sarágu jána güriña, rújaña ubáraü joun ánjeligu láu jadúgüni cátei le, ibídiñoun joun.

³Jarítagua jumá jawágu adaürütiña, queísigubeirügü jamúga gíñe jadaürüña lan jáma. Jarítagua jumá jawágu ja ouserúabaña wuríba, quei níjein lan gíñe ában úgubu juágu le gayáraati lasúfurirun.

⁴Buíti cátei lun jagámaridun, áni lúnti júmagua jumá darí lun jóunwen. Ja asáansijatiña jámari lagúseragüdübaña Búngiu, lagúseragüdübaña gíñe ja adúgübaña salúfuri.

⁵Míchiga jumeí jínsiñejabu luágun seínsu, gúnda jumá láu le júmati, lugúndun líchugubei Búngiu le jemégeirubei jun. Aríñagaali. “Natoúnigirubadibu, mígirun nábume.” ⁶Gayáraati lubeíti waríñagun láu afíñeni.

Nabúreme Búngiu íderagubalina, manúfudebadina.

Siñáti jadúgün güriǵia ni cáta náu án-jeingubeirügü busén Búngiu.

⁷ Jaritagua jumá jawágun ja arúfudajañaña jun, ja apúrichijabalin ugánu láni Búngiu jun, samína jumá luágu buíti le ñúbinjalibei lídaangiñe jabágari, falájumei jémpulu le láni jaffñen.

⁸ Masáansiragunti ligáburi Jesucrístu, ligía meme gúñaartü, ugúñe, lúma súnwandan. ⁹ Mafálara jumá arúfudajani le ámuñegueinarügüti luef le larúfudajabei Jesúsu. Resfíbitá wawáni érei lúmagiñe línsiñejabu Búngiu, siñáti terésibirun wawáni ni cáta lúmagiñe lúrudu buri luáguti eíginí. Igáburi ligía, miábinti lun ladúgüba lan buíti joun ja afálarubalin.

¹⁰ Wagía affñetiña luágu Crístu, ibíjatiwa gñe ában latárü, le gurúwabei le uágubei loúwe Crístu luágu waffgoun. Ja asígirubaña láu binádu jagáburi juríu, siñáti gafánran jamá lídan le líchugubei loúnwen Crístu. ¹¹ Jafádirin juríu le íñutimaabei belúgüda lumúti játa anímaalu lídoun Fulásu Sándutimaati quei adágaragüdüni luágu figouú, jágubu anímaalugu jagía, bougudi luef ubúrugu lágudúa. ¹² Ítara líña gñe jiláti Jesúsu bougudi luef ubúrugu lun lachíbuni waffgoun láu líta guánarügü. ¹³ Queímoun lubefti lun Jesúsu, bougudin luef fulásu, bougudin luef binádu igáburi, asúfurireína únabuni luágu líri queísi lasúfurirun wawágu. ¹⁴ Lídan ubouú le, úati ni ában fulásu wáma le adúruruti lun sun dan, wáluajañein ubúrugu le lúnbei ñíjñinbadiwa lan lárigiñe íbágarí le. ¹⁵ Ligía lúnti lubeí wíchugun eteíngiruni lun Búngiu súnwandan lídaangiñe Jesucrístu le wafádiriñebei. Eteíngiruni ligía, ligía luwúyeribei adágaragüdüni le labúseerúbei Búngiu wámagiñe. ¡Rúwama lubefti uweíriginí lun láu wayúma! ¹⁶ Mabúlieida jumá jadúgüni le buídubei, lúma lun jafánreinruni júmati jádan ja mabíjñinbaña,

lugúndun niján buri cátei le áubei lagúndaara Búngiu.

¹⁷ Gagáambadi jumá joun ja arúfudajabaña jun, derégegua jumá júngua joun, lugúndun jagía oúnigirubarun juwáni, áni quei jasúbudiruni, gásu jagúserun ligíbugiñe Búngiu luágu jatoúnigirunün. Joúcha jumá lun medéragüdüni jumáni jawádigimari, lugúndun mabuídunbei jamúga gñe líra jun.

¹⁸ Ayúmuragua jumá lun Búngiu wawágu, choúru wamúti luágu darángilañu líña lan warítangun quei busén wabeí buídu lan wouíserun lídan sun cátei. ¹⁹ Amúriajatina júma lun jayúmuragun lun Búngiu lúnya gayáraabei lan nídin aríjaün madíse.

Abíniruni buri lúma lagúmujoún buri mábugaü

²⁰ Ayúmuraguatina lun Búngiu, le íchugubalin darángilaü, le gñe ásaraagüdübalin Wabúreme Jesucrístu lídaangiñe ouweni, lun líchuguni sun ubáfu le busénwabei jun, lun jadúgüni lugúndan. Wabúreme Jesucrístu ában le atoúnigiruti lumútuniña buídu queísi ában atoúnigiruti mudún. Ítara líña ladúga líta, le achoúrurubalin lidáradun Búngiu, le adúrurubei lun sun dan, wáma. ²¹ Ayúmuraguatina gñe lun Búngiu lun luwádigimaridun jídan, lídaangiñe Jesucrístu, lun gayáraabei lan jíchugun ugúndani lun. ¡Uweíriginí lun Crístu lun sun dan! Ítaralá.

²² Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jerésibiruni dimúrei le abúrúja náalíbei jun tídan murúsun gárada to. ²³ Niján ában ugánu jun— ¡furíjali wadúje Timotéo furísunrugugiñe! Áñein ñúbin yájoun, nanúgübei númagua dánme le nídin aríjaün.

²⁴ Mábuga níña joun sun tábutigu ligílisi lúma joun sun jíbiri wadújeñu lídan waffñen. Mábuga jáña wadújeñu ja Itáliano jun.

²⁵ Binílatin Búngiu sun jugúya, ítaralá.

LIGÁRADAN SANTIÁGO

Labúrújan Santiágo joun tílana ligílisi buri ja chagágubaña

1 Áu Santiágo, esériwiduti lun Búngiu lúma lun Wabúreme Jesucrístu áu, mábuga níña joun ja jadúgawagubaña dúusu lirájüñü Israél ja chagágubaña lídan sun uboú.

Subúdi le ñúbinbei lúmagiñe Búngiu

²Nidújeñu, lúnti gúndan jumá dan le jasúfurirun furúmieguarügü oúchawagúni. ³Subúdi jumáali luágu dan lan le louchawagún jaffínen, furéndeitimaatün gagúraasuni. ⁴Ítara líña lubeíti, maríbadalá jarítangun lueígiñe jóuchawagún, lubáragiñe líra, ígira jumeí oúchawagúni ligía lun líchugun lánwoun jugúraasun, lun loustarun lubuídun jigáburí, úouga mégeiti luágu.

⁵Dan le ibídiñe lan jun cába lan jadúga lídan ában lénreengunga, amúri-aja jumá lúma Búngiu, ábame lasúbudiragüdüni jun cába lan jadúga. Rúlumuti Búngiu subúdi le jamúriajan lánigu lúma joun, quei jamúriajani, maríñagunga ni cáta joun luágu. ⁶Lúnti jamúriajan láu affíneni luágu líchugubei lan Búngiu le jemégeirubei jun, máma láu liloúguan affíneni, le lougua taffínen, ítara líña quei ában lugúdi barána le lanúgübei garábali lueígiñe ában oúbaü lun luágun ámu. ⁷Gürígia le medéraaguagüdünti laffínen, marítagonalá luágu libíjuba lan ni cáta lúmagiñe Wabúreme. ⁸Lugúndun gürígia le affíne líñabei, maffínen, siñáti lasígirun ában igáburí le derégüdaguati luágu ni cáta.

⁹Idújei le gudémebei, majírudalá luágu, gúndaalá luágu irisini le siélubei lubá. ¹⁰Léti idújei le rísibei, manáangualá lúngua luágu, gúndaalá

luágu larúfuduni Búngiu lun luágu mebégi lan lirísín lun ni cáta lídan cátei le lánina siélu. Lugúndun ítara líña rísiti quei lufúlurin jíduru, le siñábei ladúrarun. ¹¹Dan le láfuridun wéyu, ába lásüdüñ sarágu, ába lásüdüñ jíduru, ába leíguadun lufúlurin, ába lagúmochun lubuídunmerai. Ítara lúba gíñe rísiti. lachúlürüba wéyu lun louñwen, ábame lígiruni sun láfaagun luágu seínsu.

Oúchawagúni lúma adúndeijóuni lun wuríbani

¹²Gúndaati gürígia le awándubalin oúchawagúni láu gurásu, lugúndun dánme le láfuridun láu buídu, libíjubei ibágari magúmochaditi le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun ja jínsiñejabúbaña lun, queísi ában afáyeiruajai, queísi ában rídi. ¹³Dan le lebélorun lun ában gürígia lun ladúgün cátei wuríbati, marítagonalá luágu Búngiu lan ádarubalin cátei ligía lídoun, lugúndun mebéluti lídoun Búngiu lun ladúgün wuríbani, máda lumúti gíñe jádoun gürígia lun jadúgüni. ¹⁴Lubáragiñe líra, dan le lacháwajani luríban layúmajan mútu, ligía láburujan lídoun ladúgün le wuríbabei. ¹⁵Lídaangiñe buri luríban ayúmajani le, liábin figoú, ában ibágari lánina figoú barúti oúweni.

¹⁶Nidújeñu jínsiñetiña nun, mayéedagua jumá júngua arítagua luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin wuríbani. ¹⁷Lubáragiñe líra, sun buíti le íchugúbei woun, le úabei mégeiti luágu, lúmagiñe Búngiu le adúgübalin lilámpuna siélu liábin. Búngiu súnwandan ligía méme lan, úati sáansiguau lídan quei lilámpuna siélu le gabúlubudadíbei. ¹⁸Ligía lugúndaabei lun ladúgüñiwa lirájüñüme láu waffínerun luágu lerérun le inárünibei, lun ítara wamá quei furúmiñeti

alúbajani le íchugúti lun Búngiu lídaangiñe buri cátei le ladúgübei.

**Ligáburi agúnfuliruni lúma
Búngiu le áubei lagúndaara**

¹⁹Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, cáda ában jídaangiñe lúnti aráanseñu lan lun lagáambun, áni lúnti jámaru lan lun ladímurejan lúma lun lagáñidun, ²⁰lugúndun gürígia le gáñibeí, madúgün lumúti le áubei lagúndaara Búngiu. ²¹Ígira jumeí lubeíti sun iwíyeni lúma luríban igáburi le jídaangilibeí, resíbi jumeí ugánu le bunáwaalibeí tídan janígi láu únabuni, lugúndun gabáfuti ugánu ligía lun lasálbarunun juwáni.

²²Adúga jumeí le taríñagubei Lerérun Búngiu, máma lun agáambarügü jumáni. Ánjein jarítagua jubeí luágu buídurügü lan lúnrügü jagáambuni Lerérun Búngiu, jeyéedaguña júngua. ²³Le agáambarügübalin, madúgün lumúti le lubeíbei, ítara líña quei ában gürígia le aríagubei lúngua tídan ában isúbusein. ²⁴Aríja lumúti ída líña lan, áni quei lídin, ítara labúlieiduni ída líña lán buga. ²⁵Ánjeinti gürígia le jéchubei atúriañe Lerérun Búngiu le úabei mégeiti lídan, áni furáangugüda láwa lueígiñe figoú, mabúlieidun lubeí le lubeíbei, adúga lumúti le laríñagubei Lerérun Búngiu áni gúndaati le tímatimaati.

²⁶Gürígia le jarítagubei luágu gúnfuli lan lúma Búngiu áni siñá lumutu líñeñe erédera, leyéedaguña lúngua áni úati ju lan ligáburi lagúnfulirun lun ni cáta. ²⁷Niján agúnfuliruni le jarúmabei, le áubei lagúndaara Wáguchi Búngiu. lun wíderaguniña magúbürigujaaña jáma wúrña ja jiláaña úmari lídan jadíjeri, lúma lun madáseirun wamá láu buri cátei wuríbati le láni uboú le.

**Lúnti ában lan láu
janügún sun gürígia**

2 Nidújeñu, queisi jugúya lan gürígia ja afíñebaña luágu Wabúreme Jesucrístu le weírigubei, moún lumuti ámu lan janügún ában gürígia jaweí jíbiri. ²Queí buri jamúga, lun jamúga lebélu-run ában wügúri lídoun jadámurin láu bágü gólu túma anáanguni fínutu, belú ligía gíñe ában gudémeti táu anáanguni juchécheeru, ³ánjañ eténira lun le finubei anáangun buídu, lun jaríñagun lun. “Ñurúba ya lídan ubáraü buíti”, jaríñaga lun le gudémebei. “Amúrtü, reídeibá rára, o ñurúba ya múarugu”, ⁴janügüña ában gürígia ámu lueí le ában, áni jagúseragüdüña láu luríban arítaguni.

⁵Nidújeñu jínsiñetiña nun, agáamba jumeí cátei le. anúadaja láaña Búngiu ja gudémebaña lídan uboú le lun rísi jamá lídan jafñen, lun gíñe jerésibiruni arúejani le uágubei laríñaga Búngiu joun ja jínsiñejabúbaña lun luágu líchugubei lan joun queisi jalágaante. ⁶Ánjeinti jugúya, rújumutiña gudémetiña lídoun busíganu. ¿Máma funági rísiñe ja wuríbabei jóuserunün, áni barújamañ adúruujeina ligíbugiñoun lúruðu? ⁷¿Máma jagía adímurejabaña wuríba luágu líri Crístu, le inébebei jun, le únbei jedéregeraña júngua?

⁸Ánjein inárüni lubeí luágu gúnfuli jumáni líñun-ágei lúruðu queisi taríñaguni Lerérun Búngiu. “Jínsiñelá gürígia bíledi bun quei bínsiñegua búngua”, buíti jadúga. ⁹Ánjein máma lubeí ában láu janügüniña sun gürígia, jadúgüña figoú, dürúgua jumúti lilúrudun Búngiu. ¹⁰Lugúndun ánjein agúnfulira ában gürígia láu sun lúruðu, ígira lagúnfulirun ában lídaangiñe, gadúnrunti luágu ladúraaguni sun lugúmadin lúruðu. ¹¹Lugúndun Búngiu

méme le aríñagubei. “Madúgabá salúfuri”, aríñagati gíñe. “Máfarajabá.” Ánjein lubeíti madúgüin gürígia salúfuri, áni áfarajati, midinti láu le lubeíbei lúruđu. ¹² Jugúya, lúnti jadímurejan, agáburida jugúyame queísi lúntiña jagúserawagüdüin láu lúruđu le furáangugüdüdabaliwa lueí lubáfu figoú. ¹³ Ja magúdemejabubaña joun ámu, magúdemejabubei gíñe Búngiu joun lídaanme wéyu lánina agúseruni. Ánjaña ja gudémejabubaña, buíđuubei jáfuridun lídaanme lidáani agúseruni.

Afñeni lúma wadágimanu

¹⁴ Nidújeñu, ¿cásan ju lan laríñagun gürígia luágu affíne lan luágu Crístu ánjein madúgüin ni cáta lun larúfuduni? ¿Gayáraati funági lasálbaruni affíneni ligía? ¹⁵ Quei jamúga guetó, níjein ában idújei wügúri o wúri emégeiruti anáanguni lúma eígini, ¹⁶ laríñaga ában jídaangiñe lun. “Buíđuulá lídin bun, darúguabá boúgua, jou amúrúme,” áni míchu lumúti le lemégeirubei lun, ¿cági ju lan líra? ¹⁷ Ítara líña lasúseredun lúma affíneni. ánjein marúfudun jamá gürígia láu cátei le jadúgübei, affíneni lábuguarügü, ítara líña quei ában cátei jiláali.

¹⁸ Fágua níjeinbei aríñaguti. “Amúrú affínetibu, áu adúga numúti le buíđuubei.” Áu Santiágo aríñagatina lun idújei ligía. “Arúfudabeíti baffínen nun boúgudín lueí buíti le badúgübei, narúfudeime naffínen bun láu buíti le nadúgübei.” ¹⁹ Affínetibu luágu ában rügúñein lan Búngiu, buíti badúga, affínetiña gíñe máfianu luágu líra, adádagara jagía láu anúfudei lueí. ²⁰ ¿Májatibu baffínerun, ibídiougua táu amúrú le, luágu jiláñu líña lan laffínen gürígia ánjein marúfudun lan láu le ladúgübei? ²¹ Resíbi lumúti Búngiu Abrahám, le binádu wáguchi, queísi richáguati ligíbugiñe luágu le ladúgübei

dan le lánjarun lún yebe láfaruni Isáac le liraú jilágubei queísi adágaragüdüni lun Búngiu. ²² Aríja báali luágu arúfuda láni Abrahám laffínen láu cátei le ladúgübei, áni núbinti laffínen lun dayárubei lan láu cátei le ladúgübei. ²³ Ítara líña lagúnfulirun le bürúwañubei tídan Lerérun Búngiu. “Affíneti Abrahám luágu Búngiu, áni luágu laffínen, ába lerésibiruni Búngiu queísi wügúri richáguati ligíbugiñe.” Áni aríñawagúati luágu Abrahám, “lumáda Búngiu.”

²⁴ Aríja jumáli lubeíti, luágu resíbi láni gíñe Búngiu wügúri luágu buíti le ladúgübei, úara lúma laffínen, áni mámarügü luágu laffínen. ²⁵ Ligía méme meja asúseredubei tun Raháb, to jóru lídan dan le sügújalibei. resíbi lumútu Búngiu queísi richáguatu ligíbugiñe dán meja le tarúfuduni taffínen luágu láu cátei le tadúgübei—safá tumútiña loúnagülegu Josué, ába tíderaguniña lun jagíribudun lídaangiñe ámu úma. ²⁶ Ítara quei jiláñu líña lan úgubu ánjein úa tubeí uwáni lídan, jiláñu líña gíñe jaffínen ánjein marúfudun jumá láu cátei buíti le jadúgübei.

Lúnti wabúgurunun wañeñe wayúmulugu

3 Nidújeñu, moún lumuti añájein lan sarágu jídan ja adáagutiña jóungua arúfudajatiñame lánina Lerérun Búngiu lugúndun subúdi jumáli luágu wagía lan le arúfudajabei, derégüdatimaabei lan wagúserawagüdüin. ² Sun wagía adúgatiwa cátei charáti, ánjein níjein lubeí ában gürígia madúgüinti ni murúsun charáti lídan le laríñagubei, ában wügúri buíti le gumúti ligía, le gíñe gayáraabei labúguruni sun lúgubu. ³ Dan le wagúrúni jayúma anímaalugu lun jagáambuníwa, gayáraati wabúguruni sun jágubu. ⁴ Aríja jumoún buri gíñe ugúnein, láu sún buri

weĩnamu tan áni jéburiti garábali le ádjabarun, abúgura lumútu abúguruti láu ában liraúrai simúnu le ñjĩn lumúti labúseera. ⁵Ítara líña gĩne lasúseredun lúma wayúma, ában cátei ñúraúraiti, áni gayáraati ladúgiin sarágu buri cátei weĩnamuti. ¡Láu murúsun wátu geméti, gayáraati lágudún ában oúnwenbun áraabu! ⁶Ítara líña wayúma quei ában wátu geméti. Gayáraati wadúgiin sarágu wurfbani láu, gayáraati lagádeiruni sun le wagíabei. Gayáraati líchuguniwa lídoun wurfbani lídan sun wabágari, Máfia guánarú lébunabei sun le. ⁷Gayáraati lagídaruni wúgúri jagáñi sun jawúyeri anímaalugu gáñitiña—dunúru, jéwe, jáma anímaalugu baránajana—áni adúga láali. ⁸Úati ni ában lun gayára lan lagídaruni ligáñi wayúma. Ában wurfbati ligía le mígiraguagüdünbei lúngua, áni buin líña láu peisini le gáfarajati. ⁹Láu méme wayúma wadímureja buíti luágu Wáguchi Búngiu, láu gĩne wíñaraguaña gürígia ja ladúga Búngiu lenége. ¹⁰Lídaangiñe méme ában iyúmaü láfurida dimúrei buíti lúma ínaraguni. Nidújeñu, moún lumuti ítara lan cátei le. ¹¹¿Gayáraati funági láfuridun dúna bímeti lúma dúna básuati lídaangiñe méme ában? Siñáti. ¹²¿Gayáraatisan tagíndun ában tídibu fígi fáluma, ódi gayáraati tagíndun tídibu beíbei fígi? Siñáti giñéti láfuridun dúna bímeti lúma dúna básuati lídaangiñe méme ában.

Subúdi le inárünibei

¹³Ánjein nĩjein lubeí ában chu táu jídan, gunfaráanda ligía, arúfudaleí láu lubuídun louserun, láu únabugubuni le líchugubei lisúbudin lun. ¹⁴Ánjein nĩjein lubeí gimúgaü tídan janígi, áni jadúgüni cátei láu jarítangun juágun guánariügü, moún lumútiti janáangun júngua luágu jisúbudin, lugúndun iyéeni

líra. ¹⁵Máma niján luwúyeri subúdi le ñúbinbei lúmagiñe Búngiu, ában subúdi le lánina uboú líra, le lánina jasáminan gürígia, le láni méme Máfia. ¹⁶Lugúndun le ñi lumuti gimúgaü lúma marítawaguni jawágun ámu, nĩjein chagáguauí ñi lúma sun luwúyeri wurfbani. ¹⁷Ánjaña ja gámabalin subúdi le lúmagiñebei Búngiu, furúmiñe nĩjein ában ibágari jarúmati jawágu, gálumatiña, areídatiña, gagáambaditiña, gudémejabutiña, adúga jamúti le buídubei, ában lábu janúgüniña sun gürígia, furáangutiña. ¹⁸Ja áluajabalin darángilau, bunáguatiña ílaü lun lalúbajouñiwa ában ibágari le richáguati jádan, lúma jádan ámu.

Gamádaguauí lúma uboú

4 ¿Cá buri ueígiñe jabúseera jawúribujan, lúma jageíndagun? Ladúga buri lagúbüri ayúmajani le jídaanbei súnwandan. ²Buséntün som cátei, quefti siñá jumani ibíja, ába jáfarajan. Gimúgatün luágu som cátei, quefti siñá jumani ibíja, ába jageíndagun. Mibíjin jumúti le jabúseerúbei lugúndun mamúriajan jumáni lúma Búngiu. ³Ánjein jamúriaja, mibíjin jumúti lugúndun luríban jamúriajani, jabúseeruni lun jagástaruni luágu lagúbüri jugúndan. ⁴¿Gürígia múaraantiña! ¿Ibídíñetisan jun luágu ánjein lan gamádagua jubeí lúma uboú, jáganiñein lan Búngiu? ⁵¿Jarítaguatúnsan luágu mála lan le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu buri cátei le? ¿Jarítaguatün funági luágu Espíritu lan le lagánawagüdübei Búngiu wádan ában lan espíritu le lánina gimúgaü? Uá. ⁶Íderagua lumútiwa Búngiu láu lareíni, láu líchuguni ubáfu woun lun wáfaruni gimúgaü le wádaanbei jilágubei. Taríñajare Lerérun Búngiu. “Rúlumuti Búngiu lanágan

jawágun ja barúguabaña jóungua, áni íderagua lumútiña ja únabugubaña, láu lareíni.” ⁷Rúgua jumá júngua lábugiñoun leréreejan Búngiu, rára jumá derégüdagu láu lubáfu Búngiu, mabáfu lámuga Máfia juágu, ábame lanúrajan jueí. ⁸Yaráfa jumá lun Búngiu, ábame gíne layárafadun jun. Jugúya le busénbei jesériwidun lun Búngiu lúma lun uboú, gaffgounjadün, ítara líña lubefti, jarúmagüda jumeí jigáburí túma gíne janígi. ⁹Lídan le jayárafadun lun Búngiu, aságüríja jumá luágu jiffgoun láu águirau. Gáritá janígi luágu luríban jigáburí lúma Búngiu, sáansigualá jugúndan lun írúni luágu jiffgoun. ¹⁰Únabugugüda jumá júngua ligíbugiñe Búngiu, ábame líchugunün íñugu.

Adímurejani luágu idújei

¹¹Nidújeñu, madímureja jumá wuríba jawágu jibirigu. Le adímurejati wuríba luágu lidúje, o ladárirun lan lidúnrun, ladímurejaña wuríba luágu lilúrúndun Crístu le aríñagubei luágu moun láni ladúgúniwa, áni ladáriruña mégeiti luágu. Ánjein jadúga líra lubáragiñe jadúgüni le lubeíbei lúruđu, jichaaguña júngua queísi agúseragüdüti. ¹²Ában rúgüñein agúseragüdüti, le íchugubalin lúruđu ligía, le Crístubei méme, lérügü gabáfubei lun lasálbajan o lun lagúnrinchagun. Ánjein bugúya, ¿cátabuñadíbugi lun badárirun lidúnrun ámu?

Machoururunwalá luágu jarúga

¹³Guetó, agáamba jumeí cátei le, jugúya le aríñagubei. “Ugúñe o jarúga wóudiba lídan ítaga fulásu, ábame webélujan ñi ában irúmu, wawádigimaribei waseínsun lun wabíjin lánwoun.” ¹⁴¿Ída líñasan jasúbusiruni cába lan asúsereda jarúga? ¿Cáteiñeigi jibágari? Ítara líña quei jeméreedu le asálrágubei luágu

murúsun dan, lárigiñe ába lagúmucha-gun. ¹⁵Aríñagarügütün jamúga. “Ánjein busén Búngiu, wabágariduba, ábame wadúgüni le o líra.” ¹⁶Ánjeinti jugúya, jadímurejan láu pántaü luágu cátei le jarítagubei lun jadúgüni, áni sun pántaü le, mabuídunti. ¹⁷Afíñetina luágu ánja jumá lun sun le, wel, le subúdíjabubei lun ladúgün bufti áni madúgün lumúti, ladúgüña figoú.

Ewerídijani joun rísitiña

5 Agáamba jumeí cátei le, jugúya rísitiña le wuríbabei igáburí! Chülújali óra lun jayájuañan, wágu jugúyame luágu burí lamíselu le lúnbei jasúfuriruni. ²Ñaláli burí jírísín, jou jamáaru jamútiri janáangun to fñuboun. ³Gájüjali jigólun lúma jáni pláta, áni láu cátei méme le, arijúati jarúgüren, ábame jagúnrinchawagún lueígiñe camá jamuga láu wátu geméti. Oúndaraguaadün sarágu irisini lídoun burí lagúmujoún dan le. ⁴¿Ánti fáyeiti le míchu jubeí joun ja ñadágimeinbalin jichári? Ánjein jamúga gayáraati, lagúajaña jamúga fáyeiti ligía luágu jidúnrun, agáamba láali Búngiu jamúriajan ñadágimeintiña jagía juágu. ⁵Rúguaadün júngua lun ában íbágari lánina wéndeí lúma ugúndani ya uboúagu, íbja jumáali sun le jabúseerúbei quei jadíbunedagüdúniwa anímaalu lubá jáfarun, yaráfaali gíne jagúnrinchawagún sun jugúya. ⁶Rújadün jadúnrun ja madúnrunbaña, áfaragua jumáña jilágubei, madúgünga jagía ni cáta le lébuna jáfaraguniña.

Gurásu lúma ayúmuraguni lun Búngiu

⁷Ligía lubefti, nidújeñu, gagúraasun jumá daríme líabín Wabúreme Jesúsú. Ábunaguti le agúrabubei ladúgün alúbajani bufti, lúnti lagúrabajani furúmiñeti júya luágun líla linádirigu

lúma lagúmujoún júya luágun lun láfunadun. ⁸Gagúraasun jumá gíñe, máburujan ligíame jarúna, lugúndun madíseeli liábin Wabúreme. ⁹Nidújeñu, mequéjera jumá jawágu jidújeñu lueígiñe Jesucristu, magúserawagüdún jumámuga, yaráfaali lidáani Búngiu lun lagúseragüdún. ¹⁰Nidújeñu, barú jumaña profétagu já meja adímurejabaña lídan líri Wabúreme queísi ában jémpulu lánina gurásu luágu asúfuriruni. ¹¹Wagía, barú wamutiña ja awándubalin asúfuriruni queísi gürígia gúndaatiña. Agáambaadün luágu lugúraasun Job, áni subúdi jumáli gíñe ída líña lan fuleísei láni Búngiu lagúmujoún óra, lugúndun areídati Búngiu, gudémejabu.

¹²Loúgiñe sun cátei, nidújeñu, máfiñura jumá ni luágu líri siélu, ni luágu líri múa, ni láu ámu luwúyeri áfiñuruni lun jachoururuni jerérun. Dánme le jaríñagun “ánja”, lun ánja lan, dánme gíñe le jaríñagun “uá”, lun gíñe uá lan, míchugun lámuga Búngiu jidúnrun.

¹³Ánjein lasúfuriruña lubeí ában jídaangiñe, lúnti layúmuragun lun Búngiu. ¹⁴Ánjein sándiñein lubeí, lúnti lagúarun joun tábutigu ligílisi

lun jayúmuragun lun Búngiu luágu, lúma lun jájurudaguni láu áili lídan líri Wabúreme. ¹⁵Dánmeti le jayúmuragun láu afíñeni, ábame lareídagun sánditi, áni ánjein gíñe affigounjaali lubeí, ferúdunawabei liffigoun. ¹⁶Ligía, gúfese jumeí lubeí jiffigoun joun jidújeñu lueígiñe Jesucristu, áni ayúmuraguna jugúyame jawágu lun jareídagun. Weíriti lubáfu ayúmuraguni lun Búngiu le ladúgübei gürígia le buíti táu sun lanígi. ¹⁷Proféta Elías ában meja wügúri quei wagía, dan le lamúriajanbei lídan layúmuragun lun Búngiu lun májuyun lan júya, reídeiti júya májuyunga úruwa-irúmu-dimí. ¹⁸Lárigiñe, dánye le layúmuragun, ábaya lájuyun júya, ábaya tájüchün sun inádirigu ubouágu.

¹⁹Nidújeñu, ánjein egéyeda ában jídaangiñe lueí úma le richábei, liábin ámu lun lagíribudagüdüni, ²⁰subúdi jumeí luágu furúmieguarügü lan agríbudagüdüti le affigounjabei lídaangiñe luríban lémeri, lasálbaruboun lan luwáni affigounjati ligía lueí tídin máfiougati, áni ferúdunagüdaleíme sarágu liffigoun gürígia lé yebe acháragadubei.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÉDRO

Labúrïjan Pédro joun affñetiña ja chagágubaña bougudi lueí jageíra

1 Áu Pédro, ában láni Jesucrístu após-tolu áu, nabúrïjañoun gárada to jun, jugúya lánigu Búngiu ja chagágubaña bougudi lueí jageíra loúbawagu Pónto, Galácia, Capadócia, Ásia, lúma Bitínia. ²Nidújeñu, anúadaja láadün Búngiu Úguchili lúmagiñe meja binárü lun lánigu jumá, áni subúdi lumúti meja luágu lachúlürüba lan ában wéyu lun ítara lúba lan, ladúga ligía lan lugúndaanbei. Ligía larúmadagüdañajañoun lubeí Sífiri Sándu janígi láu líta Jesucrístu, adúgalaún lun gagáambadi jumá. Ibíja jumá lubeíti sarágu abíniruni lúma darángilau lúmagiñe Búngiu.

Louçhawagúba jaffñen, ábame liábin buíti lídaangiñe

³Rúwama uweíriguni lun Búngiu, le Lúguchibeí Wabúreme Jesucrístu, luágu luweírin lugúdemejabu woun. Rújali iséri ibágari woun queísi lirájüñü láu lásaaragüdüni Crístu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun. ⁴Queísi lirájüñü wabeí, gayáraati weménigidun le gumúti luágu wabíjubei lan ubuídüni le aráanse lálalibeí wabá, gayáraati weménigidun luágu werésibirubei lan alágan le areídañu lubeí Búngiu wabá, siélu—ában alágan le lúnbei ladúrarun lun sun dan, le siñábei ladáseirun, le siñábei leféridiruni lubuídun. ⁵Gouñigi lumútiwa Búngiu láu lubáfu lugúndun affñe wamá luágu, lun gayáraabei lan wabíjini asálbaruni lídaangiñe asúfuriruni lánina ubou le, le aráanseñu lubeí wabá lárigiñeme lagúmuchun ubou.

⁶Ligía lébubei buin jíña lan láu ugúndani, láu sun lúnti lán funa jasúfurirun sarágu ouçhawagúni luágu murúsudan. ⁷Lúnti jasúfuriruni ouçhawagúni ladúga ítara líña lan jaffñen quei gólu—lúnti louchúniwa láu wátu geméti lun larijñiwa ca lan luwúyeribeí. Affñeni le awánduti ouçhawagúni ligía, buíti sügú láu gólu, lugúndun gagúmuchaditi gólu. Láu lubeíti jawánduni louçhawagún jaffñen, ladímurejaba Jesucrístu buíti juágu dánme le lagíribudun ubouágun, jibíjuba gíñe uweíriguni lúma inébesei lúmagiñe.

⁸Jínsiñeti Jesucrístu jun láu sun maríjin jumágili lan, áni láu sun maríjin jumágili lan, rújumaali jeménigi luágu, áni gúndaatün láu ában ouñwenbun ugúndani le siñá jumuti aríñaga láu dimúrei. ⁹Ladúga méme luweírin jaffñen luágu Crístu, jerésibiruñein tasálbarun juwáni.

¹⁰Lídan meja dan le sügújalibeí, adímurejatiña meja profétagu luágu cátei le lúnbei líchuguni Búngiu jun láu lareíni, ába jáfaagun lun gunfaráanda jamáni luáguti asálbaruni le, le uágubei ladímureja Sífiri Sándu jádaangiñe. ¹¹Subúdigüda lumútiya lání Crístu Espíritu joun wügúriña jagía le lúnbei lasúfuriruni Crístu lubáramegiwa, lúma uweíriguni le lúnbei liábin lárigiñe. Jagíati, ábaja jóuchun jasúbudiruni cátei lan güriña ligía, lúma ídaba lan lasúsereda cátei le, le uágubei laríñaga Sífiri Sándu le jádaanbei joun. ¹²Ába lasúbudiragüdüni Búngiu joun luágu mámaba lan lídan jadáani lagúnfulirúa buri cátei le, luágu lídaanba lan wadáani. Asálbaruni lé meja uágubei jadímureja, ligía méme le uágubei japúrichija güriña jun lídoun buri dan le, láu lubáfu Sífiri Sándu le ñúbinbei siéluigiñe. Ásta ánjeligu, busétiña jamúga gíñe gunfaráanda jamáni buri cátei le.

Busénti Búngiu lun wabágaridun ában ibágari le jarúmati

¹³ Quei jagúrabajañein lubei jerésibiruni jalágaante siélu, gidájumei samínaü málati jarítangunrugugiñe, lubáragiñe líra, derégüdagulá jarítangun, rújumei sun jeménigi luágu asálbaruni le lúnbei líchuguni Búngiu jun láu lareíni dánme le lagíribudun Jesucrístu ubouágun. ¹⁴ Queísi isáanigu gagáambaditiña, mabágarida jumá queí meja ligáburí jabágaridun lubáragiñe meja jasúbudiruni Búngiu. ¹⁵ Lubáragiñe líra, abágarida jumá ában ibágari jarúmati le gumúti, lugúndun Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá, jarúmati lídan sun cátei. ¹⁶ Taríñajare Lerérun Búngiu. “Jarúma jumá, lugúndun áu, jarúmatina.”

¹⁷ Queíti janúgüni Búngiu quei Júguchi, Búngiu le ábanbei lábu ligáburí lagúseragüdüni jagáburí sun gürígia, lúnti júaradun lúma láu ában goúnigi sun dan le lúnbei jabágariduni ya ubouágu. ¹⁸ Sálba láadün Búngiu lídaangiñe lagúbüri ibágari lé meja jafúnrendeirubei jámagiñe binádu jagúbüriugu, áni subúdi jumúti buídu luágu máma lan láu cátei gagúmuchaditi lafáyeirúa lebégi asálbaruni le, queísi buri gólu o pláta, ¹⁹ láu líta Crístu le gebégibeí sügü láu sun cátei lafáyeirúa. Derégewati Crístu lun loúnwen luágu wafígoun quei ában mudún le buídubei lídan sun luwúyeri, sálba wamámuga. ²⁰ Lúmagiñe lubáragiñe buga ladúgüni Búngiu ubou, ába laráanserun lun Crístuba lan Wasálbaragüle, luágu lubeíti wafúleisein lachúlaagua Crístu lídoun lagúmujoún dan le, lun lasálbaruníwa. ²¹ Lídaangiñe Crístu, ába jiyábin lun jaffñerun luágu Búngiu le ásaaragüdübalin Crístu lídaangiñe ouweni, ru ligía uweíriguni lun, ítara

líña jiyábin lun jaffñerun luágu, rújumeíme sun jeménigin luágu.

²² Guetó, láu gagáambadi jumá lun linárün Búngiu láu lubáfu Sífiri Sándu, jarúmaaru janígi lun gayáraabei lan jín-siñedun jidújeñu lueígiñe Jesucrístu jun le tímatimaati. Lúnti lubeíti jínsiñegua jumá júngua láu sun tarúman janígi, lúma láu sun jére, ²³ lugúndun iséri gürígia júgüya. Mámaadün jasáanigu agúbüriugu ja goúwedaditiña, lirájüñüjadün Búngiu láu jagáambuni lerérun le íchugubei ibágari, le gíñe adúrarubei lun sun dan. ²⁴ Taríñajare Lerérun Búngiu. Ítara jáña sun gürígia quei jíduru, líabin jaweírigun quei lufúlurin jíduru. Dan le lásaurün jíduru, ába láburuhan lufúlurin, ²⁵ ánjein Lerérun Búngiu, duráti lun sun dan.

Áni dimúrei le, ligía ugánu le lánina asálbaruni le uágubei laríñawagúa jun.

2 Ligía, queísi lirájüñüjadün lubei Búngiu, ígira jumeí lubeíti sun luwúyeri wuríbani, sun eyéeni, biángua lan igíbu, gimúgaü, lúma sun luwúyeri marásualugu. ² Ítara quei jabúseeruni irájüñü figígiña míligi jarúmati lun gayáraabei lan jaweínamudun, ítaralá gíñe busén jumá lun jatúriajani Lerérun Búngiu buídu lun gayáraabei lan ledérebugudun jaffñen luágu Crístu. ³ Subúdi-jadün murúsun luáguti luweírin lubúfdun loúseruníwa Crístu, lúnti líchugun subúdi ligía ában oúnwenbun ayúmajani jídoun lúntima jasúbudiruni Crístu.

⁴ Ayárafajoúa jumá lubeíti lun Crístu le gabágaribeí. Rútiña gürígia mebéreseni luágu, ánjeinti lun Búngiu, ítara líña Crístu quei ában dúbü le gebégiti sarágu, le lanúadirunbei lun ligíaba lan ébuu tun lílígílin, áni sun ja afíñebaña luágu Crístu, jagía lílígílinbaña Búngiu. ⁵ Ítara líña lubeíti, ígraguagüda jumá júngua lun Crístu le rúlaalíbeí ibágari magúmuchaditi jun,

lun tadügüniwa ában témpulu buítu lun Búngiu jídaangiñe, lun gñe ítara jumá quei fádirigu ja derégeguatiña jóungua lun Búngiu, ja íchugubalin cátei le áubei lagúndaara lun, lídaangiñe Jesucristu. ⁶Ligía gñe taríñagunbei Lerérun Búngiu.

Noúnajañein Crístu lun ligíaba lan dúbü le weírigutimaabei tuágu nilígílisin lídan fulásu le gíríbei Sión.

Áni ja affínerutiña luágu, buídubei lídin joun.

⁷Weíríti lebégi Crístu jun, jugúya le affínebei luágu, ánjeinti joun ja maffínebaña, mebégiti quei dúbü le únbei jamájara ábunagutiña. Láu sun líra, gúnfulijali le taríñagubei Lerérun Búngiu.

Dúbü le únbei jamájara ábunagutiña, ñúbinja lun ligíaba lan furúmiñeti lídan bunáguai.

⁸Joun ja maffínebaña luágu Crístu, gúnfuliti gñe le aríñawagúbei.

Ában dúbü achúgeraguágülei ligía, le eíguadagüdúti gürígia.

Ja madúgünbaña gásu láu ugánu lánina asálbaruni lídaangiñe Crístu, chugéguatiña luágu, fériditiña gñe lun sun dan, queísi laráanseruni Búngiu.

Ja lánigubaña Búngiu

⁹Ánjeinti jugúya le affínebei luágu Crístu, ában famlíia anúadajoúatiña jugúya, fádirigu ja esériwidutiña lun urúei le Búngiu, gürígia lánigu Búngiu ja derégeguaaña jóungua lun. Ítara líña cátei le, lun jadímurejan luágu buri cátei buíti le ladúgübei Búngiu, le aságarubalün lídaangiñe lubúriga lun lídoun luweírín larúgounga le líchugubei Búngiu. ¹⁰Mibíjintün meja ában abúremein lun latoúnigirunün, guetó lánigujadün Búngiu. Úatiña meja gudémejabutiña jun, ánjein guetó, gudémejabuti Búngiu jun.

Abágarida jumá lun jesériwidun lun Búngiu

¹¹Nidújeñu jínsiñetiña nun, jugúya queísi teréncha lídan uboú le, aganoútiña bougudi lueí jageíra, ayúmuraguátina jun lun mígiraguagüdün jumá júngua lun lagúbüri buri ayúmajani le ageíndagubei túma juwáni. ¹²Buídulá jóúserun jádan ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, ítara lúba, láu sun lan adímureja jamá wuríba juágu guetó camá jamuga wuríbatün, jaríjubei buíti le jadúgübei, ábame jíchugun uweíriguni lun Búngiu dánme lachúlürün wéyu lun lagúseragüdün.

¹³Queísi lánigu jumá Wabúreme Crístu, ayúmuraguatina jun lun úaragua jumá lúma sun gumádi ya uboúagu. Gúnfuli jumá lúma lugúmadin urúei, quei ligía lántima íñubei ufúlasun, ¹⁴gúnfuli jumá gñe lúma jagúmadin gumádimatiña ja louñajabaña lun jafáyeiragüdüniña ja múaradúnbaña lúma lúruudu, lúma lun jíchugun uweíriguni joun ja adúgübaña buíti. ¹⁵Busénti Búngiu lun jadúgüni le buídubei, lun jámanichagüdüniña ja ibídiouguabaña áu, ja busénbaña jadímurejan wuríba juágu.

¹⁶Queísi lirájüñü jumá Búngiu, oúsera jumá queísi gürígia ja mámabaña idámuni lun ni ában gürígia, máma lueígiñe líra lun jadúgüni le wuríabei, lubáragiñe líra, abágarida jumá queísi lidámun Búngiu. ¹⁷Inébe jamá sun gürígia jun queísi lubúdubu, jínsiñe jamá jidújeñu lueígiñe Jesucristu jun, inébelá Búngiu jun, inébelá urúei jun.

Jémpulu luáguti lasúfurirun Crístu

¹⁸Umúsuniña, inébe jamá jiyúbudirigu jun queísi lubúdubu, mámarügü ja buídubaña júma, ásta gñe ja wuríbabaña. ¹⁹Lugúndun labínirubei Búngiu gürígia le awándubei

asúfuriruni le mébunati láu larítagn luágu Búngiu. ²⁰ Ánjaün adúga cátei wuríbati, jafáyeira luágu, málati gagúraasun jumá luágu líra, ánjaün asúfurira lueígiñe jadúgün cátei buíti, ába jawánduni láu gurásu, buíti líra ligíbugiñe Búngiu. ²¹ Lun luwúyeri igáburi le lagúara Búngiu juágu, quei súfuri lubeí Crístu juágu láu gurásu, íchiga ában jémpulu jun lun jafálaruni. ²² Madúgünti Crístu ni ában figoú, meyéeragun ligía gurígia ni ában weíyaasu. ²³ Dan le janábuni, moúnabunti láu anábajani, dan le jasúfuriragüdüni, masíadirun lumútiña, lubáragiñe líra, derégeguarügüti lúngua lun Búngiu le agúseragüdübei lau ísuruni. ²⁴ Barú lumuti Crístu guánarügü waffgoun luóguua luágu gurúwa lun weréderun quei jiláñu lun figoú, lun wabágaridun ában ibágari le lánina ísuruni. Buleíseiwati lun wareídagun. ²⁵ Ítara jíña meja quei mudún ja féridijaña, ánjein guetó, nñbinjadün lun Crístu le oúnigirubalün queísi jouniri mudún, toúnigiloún juwáni.

Ligáburi jabágaridun maríeitiña

3 Ítara gíne jugúya würiña gámari-tiña, derégegua jumá júngua joun jú-marigu, lun ánjein lan mánjagiña lubeí lun ugánu lánina asálbaruni, gayára lámuga jayábin lun jaffñerun luágu Crístu, maríñagunga jugúya ni cáta joun luágu asálbaruni, ² láurügü jaríjini lubuídun jouseruniña láu inébesei lúma larúman igáburi. ³ Mámala láu buri cátei bouguditi jibíti jewéndeda, queí buri lanárime aroúraguni, arígeilaü lúma buri bángüli le gólu, anáanguni wéndegutu, ⁴ tí-daanlá janígi jewéndeda, le ábanbei ubuíduni le meféridirawadibei. Ában igáburi bímeti, darángila, ligía cátei gebégibei sarágu ligíbugiñe Búngiu. ⁵ Ítara liñá meja ligáburi jewéndedun würiña já meja derégeguañabaña joun-

gua lun Búngiu lídan meja dan le sügü-jalibei. Jeménigitiña meja luágu Búngiu, derégegua jagía joungua joun jámarigu. ⁶ Ítara tiñá meja Sára. gagáambaditu lun Abrahám, ába tagúarun lun, “nabúreme” lun tarúfuduni linében tun. Jiyábinba lun ítara jumá quei tugúya ánjein jadúga le buídubei, manúfudeiga lueí ni cáta.

⁷ Jugúya gíne wügúriña, áfaagua jumá lun gunfaráanda jumániña júmarigu. Rújumei jafúlasun joun, mámarügü lueígiñe mére tántima wúri, lugúndun gíne rúlaani Búngiu ibágari méme magúmuchaditi le líchugubei jun láu lareíni, joun. Adúga jumeí ítara, úa lámuga ni cáta lun leréderunün lueí jayúmuragun lun Búngiu.

Ja asúfurirubaña lueígiñe jadúgüni le buídubei

⁸ Abágarida jumá sun jugúya lídan úarani lúma láu gudémejabu jídaangua, jínsiñegua jugúyame júngua queísi idújeñu lueígiñe Jesucrístu. Areída jumá, únabu ligíame janáangun júngua. ⁹ Máguyugüda jumá wuríbani luágu wuríbani, ni anabúni luágu anabúni, lubáragiñe líra, águyugüda jumá abíniruni, lugúndun lun jerésibirun abíniruni lúmagiñe Búngiu lagúaraün. Lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu.

¹⁰ Le busénti labágaridun ában ibágari buíti, lúma gíne ában ibágari lánina ugúndani, lúnti loúnigiruni liyúma lueí ladímurejan wuríbani, maríñagun ligíame iyéeni.

¹¹ Lúnti ladísedun lueí wuríbani lun ladúgüni buíti, lálujani darángilaü lun labágariduni súnwandan.

¹² Lúnti ítara lan ligáburi, ladúga toúnigi lumútiña Wabúreme Búngiu ja richáguabaña ligíbugiñe, agáambaleí jayúmuragun lun.

Ánjein ja adúgübaña wuríbati, magúndaati Búngiu jáu.

¹³ ¿Cábagi gayára ladúgün wuríbati jun, ánjaün íchaagua júngua lun jadúgüni buíti súnwandan? ¹⁴ Áni íbini jasúfurirun ladúga lísurun jibágari, gúnda jumá ladúga fuleiseiwa jumá lídan le jasúfurirun luágu Crístu. Manúfude jumá lueí ni ában, madíjeri ligíame jaritagun. ¹⁵ Derégeguarügü jumá júngua le gumúti lun Crístu quei Jabúrema, aráanseñu jumá súnwandan lun jóunabuniña ja álügüdütün ca lan ueígiñe jeménigida luágu Crístu, láu maweíríguni lúma láu inébesei. ¹⁶ Buídulá jóuserun, darángilañu támuga janígi, lun ja lan adímurejabaña wuríba luágu lubuídun jigáburu queísi affñetiña luágu Crístu, nibúsigari jamámuga luágu jerérun guánarügü. ¹⁷ Buítimaati lun jasúfurirun lueígiñe jadúgün buíti, ánjein ítara líña lubeí labúseeruni Búngiu, sügú láu lun jasúfurirun lueígiñe jadúgün wuríbati.

¹⁸ Jarítagua jumá luágu luweírín lasúfurirun Crístu dán meja le loúnwenbei luágu wafígoun ában wefyaasu lun sun dan. Buíti meja Crístu, ába lasúfurirun wawágu, wagía le wuríabei, lun lanúgüníwa lun Búngiu. Áfarúati jilágubei, wínwantu láni Espíritu. ¹⁹ Quei Espíritu, núdünti gñe apúrichija joun espíritugu ja lídaanbaña jafúlasun jiláaña. ²⁰ Espíritugu jagía, gürígia ja wínwanbaña lídan meja lidáani Noé, magáambaditiña meja gürígia jagía lun Lerérun Búngiu láu sun arúfuda láni Búngiu luweírín lugúraasun joun lídan le lagúrabajani tagúmuchún árca to ladúgüboun Noé. Mánjatiña jagáambuni Búngiu, ába jasálbarun wídürügü gürígia lídaangiñe luweírín gúnran ligía. ²¹ Dúna ligía, ítara líña quei lidúnarina badísei guetó, le ídaangiñebei wanügúwa lun wasálbarun. Máma lun larúmadun

úgubu abásteruni, arúfudariügü lumúti luágu jarúmaaru tan wanígi ligíbugiñe Búngiu láu wafínerun luágu Crístu, luágu gñe sálbaadiwa lan láu lásaarun Crístu lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun. ²² Múdeiti Crístu siélun, áni njein guetó ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu jáu sun ánjeligu jáma sun jíbiri ubáfu siélu lábugiñe lubáfu.

Wesériwidun láu ubáfu le líchugubei Crístu woun

4 Ligía, ítara quei súfuri lubeí Crístu ya ubouágu wawágu, lúnti gñe aráanseñu wamá lun wasúfurirun láu gurásu luágu. ² Le súfurijalibei luágu Crístu, ígira láali figou lun labágariduni líbiri libágari queísi lugúndan Búngiu, máma lun líchugun ugúndani lun lagúbüri ayúmajani. ³ Lídan meja dan le sügújalibei, adúga jumúti meja luríban buri cátei le jínsiñebei joun ja íbídiñejabubaña lun Búngiu, jaganouña meja lídan íbágari nibúsigarídünati, gúnfulitün meja lúma luríban jayúmajan, abácharuada, adaagua fédu, átagua sarágu, ájuduragua joun sándu, le moúnbei ladúgüniwa. Buídurügaali dan le abágarida jumáalibei ítara. ⁴ Guetó, weíríti janígi já meja jumádagubaña láu mafála jumáaña lan lídan lagúbüri íbágari le, ligía jadímurejanbei wuríba juágu. ⁵ Ánjeinti jagía, jagúfesseruba ligíbugiñe Búngiu, le aráanseñubei lun lagúseragüdüniña wínwangiña jáma jiláguaaña, madíse. ⁶ Ligía apúrichijoua lubeí meja luáguti asálbaruni joun ja jiláguañabaña guetó, lun gayáraabei lan gabágari tan jawáni láu libágari Búngiu, láu sun jilá lan jágubu queísi lasúseredun joun sun gürígia.

⁷ Yaráfaali lagúmuchun ubou, ligía lúnti lubeí aráanseñu jumá, ragúgua jugúyame júngua, derégegua jugúyame

júngua lun ayúmuraguni lun Búngiu. ⁸Loúgiñe sun cátei, níjeinlá sarágu ín-siñeni jídan joun jíbiriġu, lugúndun án-jaün jínsiñejabu, ferúdana jubéi jafí-goun ámu juágu, láu sun gíbe lan. ⁹Resíbi jumáña ġürígia júbiñe láu sun jugúndan. ¹⁰Rújali Búngiu ában ubáfu lun ságú affñeti luágu Crístu, ítara liña lubefti, seríwi jumá joun jíbiriġu láu ubáfu le rúlaalíbei Búngiu jun, queísi oúniri buftiña lánina ubáfu buri le líchugubei Búngiu. ¹¹Le gabáfubei lun lapúrichijan, lúnti ladúġuni queísi ában le adímurejati dimúrei lúmagiñe Búngiu. Le esériwiduti, adúgalef láu sun érei le líchugubei Búngiu lun. Sun cátei le jadúġubei, adúga jumeí lídan ában igáburi le lúnti líchugúniwa uweírġuni lun Búngiu láu, lídaangiñe Jesucrístu. Búngiu le Súnti Gabáfu, ligía le lún-bei lerésibiruni uweírġuni lun sun dan. Ítaralá.

Wasúfurirun queísi lánigu Crístu

¹²Nidújeñu jínsiñetiña nun, maweírídala janígi láu buri lidíjeri oúchwagúni le jibíjubei, camá jamuga ába cátei ámuti asúseredubei jun. ¹³Lubáragiñe líra, gúnda jumá luágu gafánran jumá lídan lasúfurirun Crístu, lun gayáraabei lan jabuínchun láu ugúndani dánme le lagírribudun Crístu uboúagun láu sun luweírġun. ¹⁴Fuleíseiwatün ánjaün an-abúa lueígiñe lánigu jumá Crístu, lugúndun arúfuda lumúti líra luágu níjein lan Sífiri Sándu, le weírġubei, jídan. ¹⁵Ánjein asúfurira ában júdaangiñe, lun máma lan lueígiñe láfarajan, o lueígiñe lan líwerujan, ni lueígiñe ladúraaguni líbiri lúrudu, ni lueígiñe leméterun lídoun cátei le miábinti lun, mídin. ¹⁶Ánjeinti asúfurira mútu lueígiñe lánigu lan Crístu, moún lumuti lanúġun busíganu, lúnti líchugun eteíngiruni lun Búngiu luágu lánigu lan Crístu.

¹⁷Chúlújali dan lun lagúmeserun luweírín asúfuriruni, jámagiñe guá-narúgüba lánigu Búngiu lagúmesera. Ánjeinti lagúmeseruña lubeí asúfuriruni ítara wámagiñe, weírítimaabei jasúfurirun ja mánjabaña jerésibiruni lerérun Búngiu. ¹⁸Ánjeinti jénrengu lubeí jasálbarun ja buídubaña, ¿cábagi asúsereda joun ja wuríbabaña, jáma ja gaffígonbabaña? ¹⁹Ja lubefti asúfurirubaña queísi labúseeruni Búngiu, lúnti ítara méme jamá adúgei le buídubei, derége jamoúnme jawáni lújaburugun Búngiu le adúġubaliña, lugúndun gayáraati weménigidun luágu Búngiu lun lagúnfúlrin láu lerérun.

Lerérun Pédro joun affñetiña

5 Níchuguñein nerérun jun, jugúya ja ábutigubaña lídan jadámurin affñetiña, queísi ábuti lan gíñe áu quei jugúya, áni gefeéntina gíñe luágu lasúfurirun Crístu, áni gabáradadina gíñe quei jugúya lídan uweírġuni le lúnbei liábin. ²Tóunigi jumáña lirájüñü Búngiu ja lábugiñebaña jaríaajan queísi jóunigiruniña jóuniri mudún mudún. Adúga jumeí láu ugúndani queísi labúseeruni Búngiu, máma ladúga jafósuruña lan, adúga jumeí ladúga busén jumá jesériwidun lun Búngiu, máma ladúga línsiñegu seínsu. ³Móusera jumá camá jamuga jabúriña ja lábugiñebaña jaríaajan jugúya, jóucharúġi jumá lun ában jumá jémpulu bufti joun. ⁴Ítara lúba, dánmeti le liábin Jesucrístu, le jóuniri mudún le tímátimaati, jibíjuba ában uweírġuni le weírġuti le ladúraruba lun sun dan, le mítaraanbei quei rídi le láuti ubánaü le gásaurati.

⁵Jugúya ġürígia ñübürigiña, rúgua jumá júngua lábun jagúmadin wefyaaña mútu. Lúnti jesériwidagun súnġubei jóunigua láu manáanguni únguau, lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu.

Magúndaanti Búngiu jáu ja barúguabaña joúngua, áni íderagua lumútiña ja manáangun-baña joúngua, láu lareíni.

⁶Rúgua jumá lubeíti júngua únabu lábugiñe lújabu Búngiu le gabáfubei, lun gayára lan líchuguni uweíriguni jun dánme le lachúlürün dan ligía. ⁷Madíjeri jumá luágu ni cáta, ígira jumeí sun cátei lun Búngiu, lugúndun laríjiña jáu le tímatimaati.

⁸Agáguduañu jumá, ragúguañu jumá júngua, lugúndun esbugañajádügü líña Máfia le jágani queísi liñún gáñiti álu-aja cába lan lagúnrinchagua. ⁹Mígraguagüda jumá júngua lun, derégüdagu jumá lídan jaffñen, subúdiñu jumeí luágu ligía méme lan gíñe jasúfurirubei jidújeñu luegiñe Crístu lídan sun fulásu. ¹⁰Lárigiñeme súfurijadün lan luágu murúsun dan, ladúgübadün Búngiu lun úa lan mégeiti luágu lubuídun jigáburu, derégüdagu lídan jaffñen, surúñu, láu ubáfu lun jawánduni sun cátei. Ligía méme Búngiu le íchugubalin sun abíniruni woun, le gíñe agúarubei

woun lun gafánran wamá lídan luweírigan le magúmuchadibei, lídan ában lúma Jesucrístu. ¹¹Ligía le Súnti Gabáfu lun súnwandan. Ítaralá.

Lagúmujuún buri mábugäü

¹²Noúnajañoun tiraúraü gárada to jun lúma Silváno, le nanúgübei queísi ában idújei úaraguati, lun níchugun dúgüdaguaü lun jaffñen, geféen áume jun luágu abíniruni lan le jerésibirubei, larúfuduñsun cátei. Ligía méme Búngiein lan línsiñejabu Búngiu jun le tímatimaati. Madísedagua jumá lueí línsiñejabu Búngiu ligía.

¹³Mábuga jáña affñetiña ja Babilóni-abaña jun, ja gíñe lanúadajabaña Búngiu lun lánigu jamá queísi lanúadajanün. Mábuga líña gíñe Márcos jun, le ítarabei camá jamuga niraú. ¹⁴Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

Darángila jumá sun jugúya le lánigu Jesucrístu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÉDRO

Labúrūjan Pédro joun affñetina

1 Áu Simón Pédro, ában esériwiduti lun Jesucrīstu áu, ában gñe lání apóstolu. Nabúrūjañoun gárada to jun, jugúya le ñúbinjalibei lun gafánran jumá lídan luweírin asálbaruni le wabǵubei lídaangiñe Wasálbaragūle Jesucrīstu, le méme Wabúngiute, lugúndun úaragua lan. ²Ibǵa jumá sarágu abíniruni lúma darángiláú lueigiñe jasúbudiruni Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesús.

Igáburi le lúnbei jóuseruni affñetina

³Rúlaali Búngiu sun le wemegeirubei woun lun wabágaridun lúma lun weseriwidun lun, láu lasúbudiragúdüni Jesucrīstu le agúarubei woun lun gafánran wamá lídan luweírigun lúma lubuídun cátei le ladúgübei. ⁴Gúnfuliti Búngiu láu lerérun, lídaangiñe Jesucrīstu, láu líchuguni le buídutimaabei lúma le weíritimaabei woun. Láu líra, gabáfu wamá lun wanúrajan lueí lagúburi ayúmajani lánina ubou le, ibǵa wamá-mugei ligáburi Búngiu wádan. ⁵Ligía lúnti lubei jáfaagun lun jíchugun lubuídun igáburi lánwoun jaffñen, ⁶subúdi luágu Búngiu lánwoun lubuídun jigáburi, ragúguaü únguaü lánwoun jisúbudin luágu Búngiu, gurásu lánwoun ragúguaü únguaü, edéregeraguni únguaü lun Búngiu lánwoun gurásu, ⁷areíduni lánwoun edéregeraguni únguaü lun Búngiu, ínñejabuni lánwoun areíduni.

⁸Ánjein nǵjein buri lubei igáburi líra jídan le tímatimaati, mámabei luágu ni cáta jisúbudin luágu Crīstu, áni líchuguba jibágarí sarágu cátei buíti lun Crīstu. ⁹Ánjeinti le mítaraanbei ligáburi, ítara líña queísi ában marǵinti o ában lan madíse tarǵin,

buléilá luágu chibáwaali lan binádu lifǵoun. ¹⁰Ligía lubeiti nidújeñu, quei wájali lubei Búngiu jun, anúadajalaún lun lánigu jumá, áfaagua jumá lun lájúchün buri cátei le jídan, ánjein jadúga ítara, máburujabadiin lídoun féridi. ¹¹Ítara lúba úa lan ni cáta áññeragúdüti jebélurun lídoun larúeijan Wabúreme Wasálbaragūle Jesucrīstu, le magúmuchadibei.

¹²Ligía narítaguagüda mémebadün lubei luágu, láu sun subúdi jumáali lan, áni jeǵbuguña lan lídan inárüni ligía. ¹³Láu sun líra, sun wínwangidina lan, affñetina luágu buídu lan lun nagúaruni jarítagun lun luwúyeri ibágarí le lúnbei jabágariduni queísi lánigu Crīstu. ¹⁴Subúdigüda láali Wabúreme Jesucrīstu nun luágu yaráfaali lan wéyu lun noúnwen, ¹⁵ítara líña lubeiti, nadúgübei nuáraati lun íbini lánme lárigiñe jiláadina lan, lun súnwandan lan jarítagun luágu buri cátei le.

Já buri arǵubalin luweírigun Crīstu

¹⁶Arúfudajani le wíchugubei jun luágu lagríbudun Wabúreme Jesucrīstu ubouágun láu sun luweírin lubáfu máma meja úraga, arǵa wamúti meja luweírigun láu wágu. ¹⁷Arǵa wamúti dan le líchugunbei Búngiu Úguchili inébesi lúma uweíriguni lun, ába larínagun lumálali Búngiu lun lídaangiñe uweíriguni lánina siélu. “Niraü le jínsiñebéi nun le, le áubei oúnwenbun lan nugúndan.” ¹⁸Agáamba wamúti ladímurejan Búngiu ítara luágu Wabúreme Jesucrīstu dán meja ññnadiwa lan lúma Wabúreme luágu wúbü le biníwabei.

¹⁹Nǵjein gñe ában cátei choúruti-maati wáma luágu liábin Wasálbaragūle ubouágun—ligía ugánu le jabúrūjabei profétagu. Buíti jadúga lun jatúriajani jerérun wügúriña jagía, ladúga líchuguba lan larúgouna tun janǵi

queísi ában lámpu le adúnraaguti lídan ában fulásu le búrigati. Lesériwiduba jerérun woun ítara daríme dan le lagíribudun Crístu ubouágun, le ítara lúbabei queísi larúgadun dan le táfuridun warúguma to lánina bináafin—wasúbudirubei sun cátei lídaanme dan ligía.²⁰ Louígiñe sun cátei, lúnti jasúbudiruni luágu úa lan ni ában gayáraati ladáriruni laníchigu cátei le búrrú jamaalíbei profétagu láu lání lúngua. Busénwati lubáfu Sífiri Sándu lun gunfaráandawa lan,²¹ lugúndun madímurejaantiña meja wügúriña jagía láu jáni jóungua. Jagía, queí meja wügúriña jabei derégeguatiña jóungua lun Búngiu, dimúrei buri lúmagiñeti Búngiu jadímurejabei lugúndun Sífiri Sándu lan adúndejabaliña.

Ja arúfudajabaña iyéeni

2 Añajein meja yéetiña jádan warásan ja aríñagubaña luágu profétagu jamá, ítara lúba gíñe añajeinbaña lan jádan, jádaruba iyéeni lagánagua arúfudajani le inárünibei lun lagádeiruni jafiñen. Jarúfudubeiti yéetiña jagía láu luwúyeri jabágaridun luágu máma lan Crístu Jabúremebei, láu sun jilá lan Crístu lun lasálbaruniña. Láu cátei líra, janúgüba agúnrichaguni furése joun guánarügü.² Gíbeebaña afálarutiña lídan liwiye jémeri, áni ladímurejóuba wuríba luágu úma le inárünibei jadúga.³ Láu línsiñe seínsu joun, jaságaruba seínsu jueí láu jarúfudajan le málabei, le ñúbinbei lídaangiñerügü jachúgü, chóuruti luágu jagúseragüdúwaba lan luágu luríban jadúga, yaráfati jeféridirun queísi laráanserúniwa jabá lúmagiñe binárü.

⁴Úati ferúduna láníña Búngiu án-jeligu já meja afígounjabaña, ába lachágaraguniña máfiougatin, ába lígiruniña adaürúwa lídan lubúriga ñi agúraba-jei wéyu lánina lagúseragüdúniña.⁵ Úati

gíñe ferúduna láníña Búngiu mútu wurí-batiña já meja aganoúbaña ubouágu lí-dan lidáani Noé. Ába louñajani gún-ran jawágu gürígia jagía, Noé rügúñein le apúrichijabei joun gaffigountiña lun jasáansiruni jagáburi, jámaya sédü gürí-gia lánwoun asálbara.⁶ Darí lumuti gíñe meja jadúnrun gürígia ja aganoúbaña ubúrugú Sodóma lúma Gomórra. Ába láguduni fulásu buri ligía darí lun ladáa-gun balígime, lun larúfudajan joun gürí-gia wuríbatiña ja lúnbaña jayábin já-rigiñe ca lan lafáyeijabei figoú.⁷ Séfu lumúti meja Lot, ában meja wügúri buíti, le weírubei lidíjeri luágu liwiye jagáburi gürígia wuríbatiña lídan fulásu ligía.⁸ Ságuja wéyu lasúfurirun wügúri buíti ligía tídan lanígi láu laríjini lúma lagáambuni cátei buri wuríbati le jadúgübei.⁹ Sun le, ában jémpulu luágu ligáburi lasálbaruniña Búngiu ja derégeguabaña jóungua lun lueí ouchwagúni, ígira láña ja wuríbabaña lábugiñe asúfuriruni lubá jasadirúniwa lun sun dan lídaanme wéyu lánina agúserawagüdúni.

¹⁰Lasúfuriragüdátimabaña Búngiu ja afálarubalin liwiye jayúmajan, ru jagía mebéreseni luágu le lubeíbei Búngiu. Arúfudajatiña magáambaditiña ja jagánaguabaña, barúguatiña jóungua, mebéresentiña láu ni cáta, marúfudun jagía inébesei joun ja weírígubaña, anábarügü jamána.¹¹ Ánjañati án-jeligu, láu sun jéretima jamá, gabáfu jagía sügü jáu arúfudajatiña jagía, míchuguntiña jadúnrun án-jeligu wuríbatiña ligíbugiñe Búngiu, láu anabúni.

¹²Ánjaña arúfudajatiña ja, ítara jáña queísi anímaalugu úati gunfaráanda jamá, jagúriajoun lun járügüdún lun jafarún. Adímurejatiña wuríba luágu buri cátei le úati gunfaráanda jamáni, jóweguba queísi jówegun anímaalugu,¹³ asúfurireina luegiñe jasúfuriragüdún ámu. Nibúsigarídunati

jabágaridun, adáagua jamúti lagúbüri jayúmajan lídan larúgounga, ligíbugiñe laríjin sun uboú, darí lun júaradagun júma lídan jufédun queísi jamúga güriña buítina, wíyeti jabágari.

¹⁴ Siñáti jaríjin ában wúri lun úa lan suámei jamánun, mabúchati jawágu adáagua figoú. Acháwaja jamútiña débilitiña lídoun figoú, bíbutiña luágu meménijabuni. Choúruti luágu jagúnrinchagúba lan. ¹⁵ Féridiña jáña, lugúndun jígiruni úma le surúbei. Falá jamuti lání proféta Baláam, le liraú Beór, jémpulu, lé meja álugubei lagáñeirun seínsu láu ladúgüni le wuríbabei. ¹⁶ Ábati ladeínjan ában burígü maríñagaditi lun luágu líffgoun, adímureja ligía lun láu jamálali güriña, ába mígirun lání lun lasígirun láu lílúlün láu.

¹⁷ Ítara jáña arúfudajatiña yeétiña ja queísi w-élu mábeiti, queísi buri juánriñu le lanúgün garábali, siádiwaaña lun jásiügürün sun dan lídan luweírín-ágei lubúriga máfiougati. ¹⁸ Lugúndun aríñagatiña dimúrei buíduburiti, le málati, aríñaga jagía luágu gayára lan jagúnfulirun, ja afálarubaliña, lúma luríban jayúmajan, adúga jameí furúmiegurügü iwíyei le jabúseerúbei. Ítara líña jacháwajaniña ja sun líñabei jaséfurun lídaangiñe binádu luwúyeri jabágaridun lánina bulfeiguáü, lun jagíribudun jarigoún lídoun liwíye ibágari. ¹⁹ Aríñagatiña joun jánigu luágu jabágariduba lan ában ibágari le ní lumuti gayára lan jadúgüni le jabúseerun, ánjeinti jagía guánarügü idámuniñanu lun Máfia, lugúndun sun güriña lidámuñein cátei le árügüdübalin. ²⁰ Ja subúdi jamáalibei Wabúreme Jesucristu le Wasálbaragüle, ani séfujaña lídaangiñe iwíyei le lánina uboú le, ánjañaya áburuja lídoun buri cátei le lúnya lárügüdüniña, wuríbatimaabei le lúnbei gádan láníña sügú láu meja

furúmiñe. ²¹ Buítimaati jamúga meja joun lun masúbudirungubei jamáni úma le surúbei, sügú láu lárigiñe lan jasúbudiruni, ába jígiruni lerérun Búngiu joun. ²² Jawágu lagúnfulira linárün dimúrei le. “Léchun oúnli lun leíginiya lewérajan, léchun búruju le sun líñabei lágoun jarúmati, lúnya lágoun lídan gubégubeti.”

Lagíribudun Wabúreme Jesucristu uboúagun

3 Nidújeñu jínsiñetiña nun, nuján tibíaman gárada nabúrújan jun. Tídan biángubei gárada, jóuchatina lun narítaguagüdünün luágu arúfudajani inárüniiti le furéndeí jumáalibei, lun gayáraabei lan jasáminarun buídu luágu. ² Jarítagua jumá luágu buri cátei lé meja jaríñagubei profétagu, lúma luágu lugúmadin Wabúreme Jesucristu le Wasálbaragüle, lé meja warúfudajabei wagía apóstolugu jun.

³ Lídaangiñe sún buri cátei le waríñagubei, rútima jumeí le jarítangunrugun. luágu lídoun lánme lagúmujoún dan, añajeinbaña güriña éjerajatiña láu buri cátei luáguti Búngiu, jabágariduba queísi laríñaguni luríban jayúmajan joun, ⁴ ábame jaríñagun. “¿Másan jaríñajare luágu liábinyaba lan Cristu uboúagun? ¿Jalíñañeinsan? Lúmagiñe jóüwegun furúmiñetiña affñetiña luágu Jesucristu, ítara mémegili sun cátei queí meja lúmagiñe ladúgünbei uboú.” ⁵ Mabúseeruntiña jasúbudiruni luágu ladúgüni Búngiu sun cátei lídan lidáani lun ladúgüniwa. Adúga lumúti meja siélu lúma uboú lúmagiñe binárü láu lugúmadin, adúgaleí múa lídaangiñe dúna, geyégu líña gíñe múa ligía láu dúna. ⁶ Ába lachúlürün dan lun lagúnrinchaguni Búngiu uboú meja ligía láu lidúnarina gúnran. ⁷ Ánjeinti siélu lúma múa le guetóbei, lareíduñein Búngiu

lubáme wéyu dánme le lagúseragüdüün. Lídaanme wéyu ligía, lagudubei Búngiu siélu lúma ubouú le gumúti láu lugúmadin. Ja madúgünbaña gásu láu Búngiu, jágudúba lídan wátu ligía.

⁸Mabúlieida jumeí gñe, nidújeñu jínsiñetiña nun, luágu ítara líña lan ában wéyu ligíbugiñe Búngiu quei mílu irúmu, mílu irúmu quei ában wéyu. ⁹Máma jamúgatia lugúndun ladárasarun lagúnfulirun Búngiu láu lerérun, queísi jarítagun sarágu, gagúraasunrügüti jabá gürígia lugúndun mabúseerúnti lun leféridirun ni ában jádaangiñe, labúseerun lun jaságürijan sun gürígia lídaangiñe jaffgoun, gayára lámuga jasálbarun.

¹⁰Lachúlürüba wéyu ligía lun lagíribudun Wabúreme Jesucrístu ubouúagun dánme le magúrabúniwa lan, queísi lachúlürün jíweruti árieibu. Ábanmeti lagúmuchagun siélu láu ában lanárimé ireíni, rúrúguagüdaleíme wátu geméti sun cátei le ñíbeí—játi, warúguma, wéyu—gudáme ubouú láu sun cátei le lídaanbei.

¹¹Queísiti lagúnrinchaguba lan sun cátei ítara, lúnti lubeíti jarúma lan jabágaridun, derégeguañu júngua lun Búngiu le gumúti, ¹²agúrabañu jumeí lachúlürün luwéyuri Búngiu, adúgañu jumeí le juáraati lun jóífudajani. Lídaanme wéyu ligía, lagúnrinchaguba siélu láu wátu geméti, ábame larúrüda-

gun sun cátei. ¹³Ánjeinti wagía, agúraba wamúti iséri siélu lúma iséri ubouú le uágubei laríñaga Búngiu woun, sun cátei ñi, úaraguabei, áni buídubei gñe.

¹⁴Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, sun anjúnja lan agúrabajeí buri cátei le, jóúcha jumá lun ladárirunün Búngiu lídan úaraguni ligíbugiñe, jarúmañu, úouga mégeiti juágu. ¹⁵Subúdi jumeítia luágu lagúrabaja rügüña lan Wabúreme Jesucrístu jasálbarun gürígia lubá lagíribudun ubouúagun. Ítara líña gñe labúrújan wadúje Páblo le jínsiñebei woun sarágu, jun, láu subúdi le líchugubei Búngiu lun. ¹⁶Adímurejati tídan sún buri ligáradan luágu buri cátei le, láu sun nújein buri lan tídaangiñe, jénreenguti gunfaráandawa tan. Játi ibídouguabaña áu jáma ja louguabaña affñe, garábaguati laníchigu labúrújan Páblo según jagía, ítara quei jadúga tún buri tíbiri líburu to Lerérun Búngiu. Jeféridiruba lun sun dan ladúga cátei le.

¹⁷Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, queísi subúdi jumáli lubeí buri cátei le lubáramegiwa, toúnigigua jumá júngua lueí jeyéedunün gürígia wuríbatiña, ígiragüdei arúfudajani le inárüniti luáguti Búngiu jun. ¹⁸Jóúcha jumá lúntima jasúbdiruni Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüile, awáanse jugúyame lídan línsiñejabu. ¡Uweíriguni lun, guetó lúma súnwandan! Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Dimúrei le lánina ibágari

1 Wabúrújaña jun luágu Búngiu Irájü lé buga njeinjalibei dan le lagúmeserunbei sun cátei. Ába liabin Búngiu Irájü ubouágun queisi ában gürígia, aríja wamúti láu wágu, agáamba wameí ladímurejan. Aríja wamúti sun le ladúgübei, gurú wagía luágu láu wájabu. Ligía le ídaangiñebei liábin sun ibágari, ligía gíñe le gírubei “Dimúrei”. ²Ába liábin ubouágun, quei nubesbei jun, aríja wamúti, geféen wagía luágu, áni guetó wabúrújaña jun luágu. Níñein Búngiu Irájü lúma Búngiu Úguchili lúmagiñe furúmiñeti dan, ába liábin ubouágun queisi gürígia lun gayáraabei lan wasúbudiruni. ³Wafúraanguagüdúñein lubeíti jun le aríja wamáalibei ladúgün, lúma le agáamba wamáalibei laríñagun, lun gayáraabei lan jafíñerun le tímati-maati, lídan jumámuga ában wáma lídan cátei lébei, lídaañadünme gíñe ában lúma Búngiu Úguchili lúma Jesucristu le Búngiu Irájü, queisi wagía. ⁴Ítara lúba dayárubei lan wagúndan, sun wagía.

Ítara líña Búngiu queisi lámpu

⁵Niján ugánu le larúfudajabei Cristu woun, le gíñe wíchugubei jun guetó. luágu ítara líña lan Búngiu queisi ában lámpu, mánti ni cáta lúma lubúriga. ⁶Ánjawa aríñaga luágu lídaañadiwa lan ában lúma áni madúgün wamúti le laríñagubei, lídaañagidiwa lubúriga, áni weyéedaguña woúngua láu waríñagun luágu lídaañadiwa lan ában lúma, lugúndun múaran lan wagáburi lúma linárün. ⁷Ánjein úaragua lubeí wagáburidun lúma linárün, lídaañadiwa larúgounga, áni inárüni luágu lídaañadiwa lan ában

wámagua, áni chibá lumuti líta Jesucristu sun wafígoun.

⁸Ánjawa aríñaga luágu maffígoun wamá, weyéedaguña woúngua, maríchati le waríñagubei. ⁹Ánjein wagúfesera wafígoun, gayáraabei weménigidun luágu Búngiu luágu ladúgübei lan le úaraguabei—ferúduna lubeí wafígoun, jarúmagüda lówame lídaangiñe sun wuríbani. ¹⁰Ánjawa aríñaga luágu madúgüngidiwa lan figoú, wadúgüñein Búngiu camá yéeti, áni merésibirun wamágili lerérun tídan wanígi.

Adímurejati Cristu lueígiñe wafúleisein ligíbugiñein Búngiu

2 Nirájüñü, nabúrújañein buri cátei le jun lun maffígounjan jumá. Láu sun líra, ánjawa affígounja, ladímurejaba Wabúreme Jesucristu lueígiñe wafúleisein ligíbugiñe Wáguchi Búngiu, ladúga ligía rügüñein richágua ligíbugiñe Búngiu. ²Lídaangiñe Jesucristu ferúdnawa lan wafígoun, áni mámarügü wafígoun, ferúdnawati gíñe jaffígoun sun ja affínebaña luágu.

³Ánjein wagúnfulira lugúmadin Búngiu, wasúbudirubei luágu chülújadiwa lan asúbudirei Búngiu. ⁴Ánjein aríñaga ában gürígia. “Subúdi numúti Búngiu”, áni magúnfulirunti táu lugúmadin, yéeti gürígia ligía, ibídiñegili Búngiu lun. ⁵Ánjeinti gürígia le adúgübalin le lubeíbei Búngiu, chülújali Búngiu ínsiñeda lun buídu buídu, ítara líña wasúbudiruni luágu lídaañadiwa lan ában lúma. ⁶Le aríñaguti luágu lídaañein lan ában lúma Búngiu, lúnti labágaridun queí meja labágaridun Jesucristu ya ubouágu.

Le iséri gumádi

⁷Nidújeñu, mámatia iséri gumádi le nabúrújabei jun, ligía méme binádu gumádi le júmabei lúmagiñe dan le

jagáambubalin ugánu luáguti Crístu, lun jagáburidun úaragua lúma ugánu ligía.⁸ Guetó narítaguagüdüñadün luágu gumádi le lagúarubei Jesucrístu íseri gumádi, áni gumádi ligía, lun jínsiñegua wamá woúniwagua. Ítara liñá meja labágaridun Jesucrístu, jabágariduña gíñe ítara lugúndun jeíbuguña lan lídan larúgounga le linárünbei Búngiu, má-mañadün lídan lubúriga.

⁹Le aríñaguti luágu leíbuguña lan lídan larúgounga áni iyéreeguti lidúje lun, lídaangili lubúriga, ibídiñegili Crístu lun.¹⁰ Le jínsiñejabuti joun lidújeñu luegiñe Jesucrístu, lídaañein larúgounga, subúdi Crístu lun, áni úati ni cáta lun láburugüdüni lídoun figoú.¹¹ Ánjeinti le iyéreejabuti lun lidúje, ítara líña queísi güriñgía le eíbugubei lídan lubúriga, ibídiñeti lun jalíñounbei lan lugúndun darú lani lubúriga laríjin.

¹²Nirájüñü, nabúrújaña jun lugúndun ferúduna láali Búngiu jifígoun ladúga Crístu.¹³ Agúbürigu, nabúrújaña jun lugúndun subúdi jumáli lan Jesucrístu lé meja níjeinjalíbei lúmagiñe furúmiñeti dan. Núbürigiña, nabúrújaña jun lugúndun gáñei jumáli lan wuríbu luágu Máfia.

Nabúrújanbei jun, nirájüñü, lugúndun subúdi jumáli lan Búngiu Úguchili.¹⁴ Nabúrújaña jun, agúbürigu, lugúndun subúdi jumáli lan Jesucrístu lé meja níjeinjalíbei lúmagiñe furúmiñeti dan. Nabúrújanbei jun, núbürigiña, lugúndun jére jumá, áni resíbi jumáli lerérün Búngiu tídan janígi, lugúndun gíñe gáñei jumáli lan wuríbu luágu Máfia.

¹⁵Mínsiñedalá ligáburi uboú jun, ní buri cátei le lánina uboú. Siñáti lajínsiñedun cátei lánina uboú jun, jínsiñeme Búngiu jun,¹⁶ lugúndun úati ni cáta lídaangiñe cátei le líchugubei uboú núbinti lúmagiñe Búngiu, lúmagiñe guá-narügü uboú liábin. Luríban jayúma-jan güriñgía, ayúmajani lun jabíjini cátei

le jaríjibe le uágubei jarítagua luágu buídu lan, lúma pántaü luágu cátei le jabíjibe, ligía buri cátei le líchugubei uboú.¹⁷ Áni uboú, agúmucheina líña láu buri sun luríban ayúmajani le lídaanbei, ánjeinti le adúgüti lugúndan Búngiu, labágariduba lun sun dan.

Inárüni lúma iyéeni

¹⁸Nirájüñü, chülújali lagúmujoún dan. Agáambaadün luágu ínfe lan Láгани Crístu, quei chülúguaaña lubeí sarágu láganiñu Crístu guetó, ligía wasúbudirunbalin luágu lagúmujoúnjali lán buri dan le.¹⁹ Wádaangiñe jáfurida, láu sun, lídan lan linárün cátei máma meja wánigu jagía, lugúndun lun jamúga meja wánigu jamá, jeréderuña jamúga meja wáma. Jíchugunbalin janágan luágu Crístu ítara lun laríjiniwa furáangu luágu máma lan wánigu le tímatimaati.

²⁰Ánjeinti jugúya, rúlaali Crístu Sí-firi Sándu jun, áni subúditün sun jugúya lun.²¹ Nabúrújanbei lubeíti jun, lugúndun subúdi jumáni inárüni lánina wasál-barun, máma lugúndun ibídiñe lan jun, áni subúdi jumúti luágu siñá lan liábin ni murúsun arúfudajani múaraanti lí-daangiñe inárüni.

²²Ja arúfudajabalin le múaraanbei, ja aríñagubaña luágu máma lan Jesúsú Crístubei le loúnajabei Búngiu uboúagun lun lasálbaruniña güriñgía, jagía lágani-baña Crístu, mafíñetiña ni luágu Búngiu Úguchili, ni luágu Búngiu Irájü.²³ Sun ja májabaña lun jasúbudiruni Jesúsú queísi Búngiu Irájü, ibídiñegili Búngiu Úguchili joun, ja aríñagubaña luágu Jesúsú lan Búngiu Irájü, subúdi gíñe Búngiu Úguchili joun.

²⁴Ligía, areída jumeí lubeí ugánu le jagáambubei lúmagiñe furúmiñeti, tídan janígi. Ánjein jadúga ítara, jeréderuba gíñe lídan ában lúma Búngiu Irájü lúma lúma Búngiu Úguchili,²⁵ jerési-

biruba gíne ibágari le magúmucha-diti, queísi laríñaguni Jesúsu woun. ²⁶Ligía nerérunbei jun jawágu láganiñu Crístu jagía já yebe busénbaña jayéeda-gunün. ²⁷Níjein Sífiri Sándu júma le líchugubei Crístu jun, memégeiruntün lubefti ámu lun larúfudajan jun luágu linárün Búngiu, lugúndun arúfudaja lumúti Sífiri Sándu sun cátei jun, áni in-árüni larúfudajabei, máma iyéeni.

²⁸Ítara líña lubefti, nirájüñü, ítara méme jumá lídan ában lúma Crístu lun dánme lan le liábin, gayára lámuga wasúbudiruni luágu buídu wamá lúma, úa lámuga busíganu wawágu ligíbugiñe. ²⁹Queísi subúdi jumáni luágu richágua lan Crístu lídan sun cátei, lúnti gíne jasúbudiruni luágu lirájüñü lan Búngiu sun ja richáguañaña ligíbugiñe.

Lirájüñü Búngiu

3 Aríja jumá luweírin wínsiñe lun Búngiu Úguchili, darí lun gayára lan lagúarúniwa woun “lirájüñü Búngiu”, áni inárüni luágu lirájüñü wamá. Ligía siñá jabáliwa lánigu uboú gunfaráanda lugúndun ibídiñetí meja Jesucrístu joun lídan linárün cátei dán meja le ya lan uboúagu. ²Nidújeñu jínsiñetiña nun, lirájüñüjadíwa Búngiu guetó, áni marúfudúngili woun cátabadiwa lan lídaanme lagúmujóún, subúdirügü wamúti luágu dánme lan le lagíribudun Crístu, ítara wába lan quei ligía, lugúndun waríjubei ítara quei lubeí. ³Áni sun le agúrababajálin buri cátei le, jarúmagüda lumúti ligáburi ítara quei jarúma lan ligáburi Crístu.

⁴Ánjeinti sun le affgounjabei, dírúgua lumúti lilúrudun Búngiu, lugúndun luágu cátei figoúbei ladúraawagún lilúrudun Búngiu. ⁵Subúdi jumáli luágu lun lan lagídaruni Jesucrístu wafígoun liábin uboúagun, luágu gíne úa lan ni murúsun figoú luágu. ⁶Sun lubefti le

lídaanbei ában lúma, máma lídaañein figoú, áni sun le lídaanbei figoú, maríjin lágili Jesucrístu, masúbudirun lágili gíne. ⁷Nirájüñü, mayéedawagua jumá, ában gürígia richáguaati ligíbugiñe Búngiu adúga lumúti le richábei, queísi richágua lan Jesucrístu. ⁸Ánjeinti le eíbugubei lídan figoú, lánigu Máfia, lugúndun affgoujati Máfia lúmagiñe furúmiñeti dan, ába liábin Liraú Búngiu lun lagúnrinchaguni luwádigimari Máfia.

⁹Úati ni ában le liraúti Búngiu así-giruti lídan figoú, lugúndun níjein ibá-gari le líchugubei Búngiu lun lídan, siñáti lasígirun lídan figoú lugúndun liraú lan Búngiu. ¹⁰Subúdiwati cá-taña lan lirájüñübaña Búngiu lúma cá-taña lan lirájüñübaña Máfia, lugúndun furúmieguarügü le madúgünbalin le buídubei, o mínsiñejabu lan lun lidúje lueígiñe Jesucrístu, máma lánigu Búngiu.

Jínsiñe jamá wíbirigu woun

¹¹Niján ugánu le jagáambubei lúmag-iñe furúmiñeti dan. lun jínsiñegua wamá wámagua. ¹²Moún lumuti ítara wamá quei Caín, lé meja lánigubei Máfia, ába láfaruni lamúlen. ¿Cági ueígiñe láfarei? Lugúndun wuríba lán meja le ladúgübei Caín, áni bufti le ladúgübei lamúlen, ligía lagímugajanbei.

¹³Nidújeñu, maweíridalá janígi án-jaün eyéreeguda joun lánigu uboú. ¹⁴Wagía, ítara wána meja queísi jiláaña, guetó ibíjaadiwa ibágari magúmucha-diti, áni subúdi wamúti líra lugúndun jínsiñetiña wadújeñu lueígiñe Jesucrístu woun. Le mínsiñejabuti lun lidúje, jiláñu mémegili. ¹⁵Sun le iyéeejabubei lun libíri, gáfarajati, áni subúdi jumúti luágu úa lan ni ában gáfarajati lun gayára lan gabágari lan le magúmuchaditi. ¹⁶Sub-údi wamúti cátei lan ísiñenibei. luágu líchuguni Jesucrístu libágari wawágu.

Lúnti giñéti wánjarun lun wíchuguni wabágari jawágu wíbirigu. ¹⁷Ánjein níjein lubei lúma ában gürígia lun lawíndun, áni laríja luágu níjein lan lemégeirun lidúje áni míderagun lumúti, zída lubági níjein lan ínsiñeni tídan lanígi lun Búngiu? ¹⁸Nirájúñü, moún lumuti wayumárurügü lan wínsiñejabu, lúnti ában lan ínsiñejabuni le gumúti, lun laríjn lídan cátei le wadúgübei.

Eménigini ligíbugiñe Búngiu

¹⁹Ánjawa jínsiñejabu le gumúti, gayáraabei wasúbudiruni luágu lánina wamá affíneni le inárüntibei, gayáraabei gíñe wasúbudiruni luágu buídu lan weréderun ligíbugiñe Búngiu. ²⁰Ánjoun jamúga íchiga wanígi dúru wawágu luágu som cátei, subúditimaati luáguti dúru ligía lun Búngiu, lugúndun subúdi lan sun cátei lun. ²¹Ánjoun madárirun wanígi dúru wawágu, nidújeñu, gayáraabei wayábin ligíbugiñe Búngiu láu weménigi luágu, ²²luágu líchugubei lan sun le wamúriajabei lúma woun, lugúndun gúnfulijadiwa láu lugúmadin áni adúga wamáali le áubei lagúndaara. ²³Lugúmadin Búngiu, lun waffínerun luágu Jesucrístu le Liraú, lun gíñe jínsiñegua wamá wámagua queísi meja laríñaguni Jesúsú woun. ²⁴Ja agúnfulirubaña láu lugúmadin Búngiu agánawatiña lídan Búngiu, agánawa ligía Búngiu jádan. Subúdi wamúti luágu agánawa lan wádan luágu Sífiri Sándu le rúlaalíbei woun.

Láni Búngiu Espíritu lúma láni lágani Crístu espíritu

4 Nidújeñu jínsiñetiña nun, maffínera jumá joun sun ja aríñagubaña luágu Búngiu lan adímurejabei jayúmulugugiñe, jóúcha jumáña lun jaríjini ánjein Sífiri Sándu lubei le jádaanbei o máma lan ligía. Lugúndun labuíchnu ubouú jáu

yéetiña ja aríñagubaña luágu Búngiu lan adímurejabei jayúmulugugiñe áni jayéeni. ²Láu igáburi le, gayáraati jasúbudiruni le gámabalin Sífiri Sándu. sun le aríñaguti luágu quei lan gürígia le tímatimaati liábin Crístu ubouúgun, níjein Sífiri Sándu lídan áni láu lubáfu Sífiri Sándu ladímureja. ³Ánjeinti le aríñaguti luágu iyéeni lan, luágu mayábin lan Crístu ubouúgun queísi gürígia, úati Sífiri Sándu lídan, espíritu le láganibei Crístu, ligía espíritu le lídaanbei gürígia ligía. Agáambaadün luágu liábinba lan espíritu ligía, níjeinjali ubouúgu.

⁴Nirájúñü, lánigu Búngiu jugúya, gáñei jumáña yéetiña jagía ja busénbaña jagáraguagüdünün lueí arúfudajani le inárüntibei, gáñei jumáña lugúndun gabáfutimaati Sífiri Sándu le jádaanbei sugú láu láni Máfia espíritu le jádaanbei. ⁵Lánigu ubouú jagía, lánina ubouú cátei le jarúfudajabei, ligía lébubei jagáambuniña ja gíñe lánigubaña ubouú. ⁶Ánjein wagía, lánigu Búngiu wagía. Le subúdiabubei lun Búngiu, agáamba lumútiwa, le mámabei lánigu Búngiu, májati lagáambuniwa. Ítara líña lubéfti gayáraati wasúbudiruni cátaña lan erésibirubalin linárün Búngiu lúmoun cátaña lan erésibirubalin iyéeni.

Ligáburi Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni

⁷Nidújeñu jínsiñetiña nun, lúnti jínsiñegua wamá wámagua lugúndun lúmagiñe Búngiu liábin ínsiñejabuni. Sun le jínsiñejabubei, liraú Búngiu, áni subúdi gíñe Búngiu lun. ⁸Le mínsiñejabuti, ibídiñegili Búngiu lun, lugúndun ligáburi Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni. ⁹Arúfuda lumúti Búngiu wínsiñe lun láu louñajani Liraú le ábanrügüti ubouúgun lun louñwen, lun gabágari wamá lídaangiñe. ¹⁰Níján ínsiñenibei máma luágu wagía lan jínsiñejabubei

lun Búngiu, luágu ligía lan jínsiñe-jabubei woun, ába loúnajani Liraú le ábanrügüiti lun loúnwen, lun lébuname ferúndunawa lan wafígoun.

¹¹Nidújeñu jínsiñetiña nun, ánjein jínsiñeediwa lubeí lun Búngiu ítara, lúnti gñe jínsiñegua wamá wámagua.

¹²Úgali ni ában arjítiti Búngiu, láu sun líra, ánjawa jínsiñegua wámagua, njein Búngiu wádan, áni ítara líña warúfuduni wínsiñejabu le gumúti lun Búngiu láu wínsiñejabu wámagua buídu.

¹³Rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun lun lachóururun luágu lídaañadiwa lan, áni wádaañein lan gñe. ¹⁴Wagía guánarügü aríja wamáali Liraú Búngiu, aríñaga wameí luágu lun lan lasál-baruníwa loúnajei Búngiu ubouágoun.

¹⁵Furúmieguaügü le affñerubei luágu Liraú lan Búngiu Jesúsu, labágariduña lídan Búngiu, áni labágariduña gñe Búngiu lídan.

¹⁶Ítara líña wayábin asúbudirei lúma affñera luágu jínsiñe wamá lun Búngiu. Ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni, le abágariduti lídan ínsiñejabuni, labágariduña lídan Búngiu, áni labágariduña gñe Búngiu lídan. ¹⁷Ítara líña wayábin lun jínsiñe lan Búngiu woun le gumúti, ábame manúfude wamá lídaanme wéyu le lúnbei lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia ladúga wagáburiduña lan ya ubouágu queísi Jesucrístu. ¹⁸Ánjein jínsiñe Búngiu woun le gumúti, manúfudebadiwa luágu le lúnbei ladúgüni woun, láu luweírin línsiñe Búngiu woun, gidáti sun anúfudei waweí. Ánjein janúfude wabeí lueí Búngiu, ladúga wagúrabaña lan láburujan ligáñi wawágun. Ligía, ánjein janúfude lubeí ában gürígia, machúlügilirügü líña Búngiu ínsiñeda lun le tímatimaati.

¹⁹Wagía, jínsiñeti Búngiu woun lugúndun wínsiñedun lun furúmiñe.

²⁰Ánjein aríñaga ában gürígia. “Jínsiñeti Búngiu nun”, áni mínsiñeti libíri lun, yéeti gürígia ligía, lugúndun ánjein mínsiñe libíri ában gürígia lun, le aríja lumúti, siñábei gñe jínsiñe lan Búngiu lun, le maríjin lubeí. ²¹Rúlaali Crístu gumádi le woun. le jínsiñejabuti lun Búngiu, lúnti gñe jínsiñe lan libíri lun.

Wagáñeiruni wuríbu lúma ubou

5 Sun ja afíñebaña luágu Jesúsu lan Crístubei le loúnajabei Búngiu, jagía lirájüñübaña Búngiu, áni sun ja jínsiñe-jabubaña lun Wáguchi Búngiu jínsiñe-jabubaña gñe joun lirájüñü Wáguchi Búngiu. ²Subúdi wamúti luágu dan lan le jínsiñe lan Búngiu woun áni adúga wameí le lubeíbei, jínsiñe jamá gñe lirájüñü Búngiu woun. ³Ladúgüniwa le lubeíbei Búngiu, ligía ínsiñejabunibei lun, áni majúrüti lugúmadin, ⁴lugúndun sun le liraúbei Búngiu, mabáfuti cátei lánina ubou luágu. Waffínen, ligía cátei le íchigubei ubáfu woun lun wagáñeirun luágu cátei lánina ubou. ⁵Le affíñebí luágu Jesúsu lan Liraúbei Búngiu, ligía rügüñein gayára lagáñeirun luágu cátei lánina ubou.

Geféenwa lan luágu Liraú Búngiu

⁶Jesucrístu ligía nüñbinbei láu bián seíni luágu ligía lan Liraúbei Búngiu. bián seíni ligía, dúna le lánina labásterun, lúma jítaü le lánina loúnwen. Mámariügü láu dúna, láu dúna lúma jítaü. Áni Sífiri Sándu guánariügü geféenti luágu cátei le, ligía arúfudubalin sun inárüni woun. ⁷Añájein úrüwa geféentiña luágu cátei le siélu. Búngiu Úguchili, Búngiu Irájü, lúma Búngiu Sífiri Sándu, áni ában méme jagía, ⁸njein gñe úrüwa cátei geféenti múarugu luágu Jesúsu lan Liraúbei Búngiu. Sífiri Sándu, dúna le lánina labásterun Jesúsu, lúma jítaü

le lánina loúnwen. ⁹Resíbi wamúti le jariñagubei wügúriña, gúbuméti lúnti lan werésibiruni le laríñagubei Búngiu guánariügü luágu Liraú lan Jesucristu. ¹⁰Le affíneti luágu cátei le, choúru lumúti tidan lanígi luágu inárüni lan, le maffínebei, adúga lumúti Búngiu camá yéeti, lugúndun maffínen lan luágu le laríñagubei Búngiu, luágu rújali lan ibágari magúmuchaditi woun, áni lídaangiñe lan Liraú liábin ibágari ligía. ¹²Le níjeinbei Liraú Búngiu lúma, níjein gíñe ibágari le lúma, ánjeinti le úabei Liraú Búngiu lúma, úati gíñe ibágari le lúma.

**Lagúmujoún buri lerérun
Juan tidan gárada to**

¹³Nabúrújañein cátei le jun, jugúya le affínebei luágu Liraú Búngiu, lun jasúbudiruni luágu gabágari jumá le magúmuchaditi.

¹⁴Jeménigitiwa luágu Búngiu, lugúndun subúdi wamúti luágu ánjawa lan amúriaja furúmieguaügü cátei queísi labúseerun, lagáambubadiwa. ¹⁵Áni ítara quei wasúbudiruni luágu agáamba láni Búngiu wayúmuragun, subúdi wamúti gíñe luágu loúnabubadiwa lan.

¹⁶Ánjein aríja ában gürígia luágu ladúgüña lan ában libíri ában figou le mámabei lúnti lanúgüni lídoun féridi lun sun dan, lúnti layúmuragun lun Búngiu, ábame íchugun Búngiu ibágari lun gürígia ligía. Níjein figou anúgüti gürígia lídoun féridi magúmuchaditi, málati lun layúmurawagúniwa lun Búngiu luágu figou ligía. ¹⁷Sun wuríbani figou, máma sun figou lun lanúgüni gürígia lídoun féridi magúmuchaditi.

¹⁸Subúdi wamúti luágu gürígia lan le anúgübalin Búngiu queísi Lúguchi, meíbugunti lídan figou, lugúndun toúnigi lumúti Liraú Búngiu, siñáti ladúgün Máfia ni cáta lun.

¹⁹Subúdi wamúti luágu lánigu wamá Búngiu, luágu lábugiñeñanu lan lubáfu Máfia sun ja lánigubaña ubou.

²⁰Subúdi wamúti gíñe luágu ñúbinjali lan Liraú Búngiu ubouagun, áni rújali lan gunfaráandaü woun lun wasúbudiruni Búngiu le tímatimaati. Wabágariduña le tímatimaati lídan ában lúma Búngiu, queísi lídaañadiwa lan ában lúma Liraú, le Jesucristubei. Ligía Búngiubei le tímatimaati, ligía gíñe le íchugubei ibágari le magúmuchaditi woun. ²¹Nirájúñü, mafálara jumáña búngiugu ja mámabaña Búngiu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Inárüni lúma ínsiñeni

1 Áu le weíriei mútu, nabúrú-jañoun gárada to bun, nítu to lanúadiruboun Búngiu lun lániguboun lan, lúma joun birájüñü. Jínsiñetün nun le tímatimaati, áni mámarügü áu, sun gíñe ja afálarubalin Crístu, jínsiñetün gíñe joun sarágu. ²Jínsiñetün woun ladüga jínsiñe lan larúfudajan Crístu le lúnbei wáma lan súnwandan, woun, áni níjein arúfudajani ligía tídan wanígi. ³Búngiu Úguchili, lúma Wabúreme Jesucrístu le Liraú Úguchili, jabínirubadün, jíchugubei jagúdemejabu lúma jadárangilan jun lídan jabúruchaguagüdüni larúfudajan Crístu lúma ínsiñejabuni.

⁴Oúnwenbun nugúndan láu nadárirun jádaangiñe birájüñü abágarida queísi lubúdubu, ítara queísi laríñagun Wáguchi Búngiu woun lun wabágaridun. ⁵Guetóti nítu, ayúmuraguatina bun lun jínsiñegua wamá wámagua. Máma gumádi iséri le nabúrújabei bun, ligía méme le wámabei lúmagiñe furúmiñeti dan, dan le wagáambubei luágu Crístu. ⁶Míni lan ínsiñeni, lun wabágaridun según lugúmadin Búngiu, áni lugúmadin Búngiu lun wabágaridun lídan

ínsiñeni, queísi wagáambuni lúmagiñe furúmiñeti dan.

Ja ayéejabaña

⁷Añájein sarágu ayéejatiña ubouágu ja maffñebaña luágu quei lan güri-gia tímatimaati liábin Jesucrístu ubouágun. Le ítarabei, ligía le yéeebei, le láganibei Crístu. ⁸Duári jumá jaweí, lueí jeféridiruni le nübinbei jun lídaangiñe juwádigimari luágu Crístu, resíbi jumeíme fáyeiti le gumúti luágu, siélu.

⁹Furúmieguarügü le oúfudajati sarágu lídoun iséri arúfudajani, áni merédeti láu le larúfudajabei Crístu lun, úati Búngiu lúma, ánjeinti le eréderuti láu larúfudajan Crístu, níjein Búngiu Úguchili lúma Búngiu Irájü lúma. ¹⁰Ánjein achúlüra ában güri-gia júmoun máma láu arúfudajani le, merésibira jumeí júbiñe, mabúsurun jugúyame lun, ¹¹lugúndun le abúsuruti lun, gádan lumúti gíñe wuríbani le ladúgübei.

Lagúmujoún buri dimúrei

¹²Níjein sarágu cátei lúnti nariñaguni jun, mabúseerúntina abúrújarügü nání jun, agúrabatina nídin aríjaün lun nayánujan júma, lun lagúnfulirun wagúndan.

¹³Mábuga jáña tirájüñü bamúlelua bun, to gíñe lanúadiruboun Búngiu. Ítaralá.

TÜRÜWAN LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Buíti ladímurejóun luágu wügúri le gíríbei Gáyo

1 Áu le weíríei mítu, nabúrújañoun gárada to bun, numáda Gáyo, le jínsiñebei nun le gumúti.

²Numáda jínsiñeti nun, nayúmuragun lun Búngiu lun buídu lan lídin sun cátei bun, lun gñe magádie ban ítara queísi buídu lan lídin bun lídan beíbugun lúma Crístu. ³Oúnwenbun nagúndaarun dan le jayábinbei jádaangiñe wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ába jabájüdagun nun luágu bugúnfulin quei babágariduña lubeí úaragu lúma larúfudajan Crístu. ⁴Úati ámu cátei agúndaaraguagüdütina queísi dan le nagáambun luágu jabágariduña lan nirájüñü lídan úarani lúma larúfudajan Crístu.

⁵Numáda jínsiñeti nun, buíti boúserun lídan esériwiduni le badúgübei joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, jóuntima ja lílana ámu fulásu. ⁶Abájüdaguatiña ligíbugiñe adámurini le yábei luágu bñsiñejabu joun. Adúgabei fuleísei le. íderagua bña láu le jemégeirubei lun jasígiruni jaweíyasun lídan ában igáburi le áuti lagúndaara Búngiu. ⁷Furítiña lun jesériwidun lun Crístu, merésibiruntiña ni cáta jámagiñe ja ibídiñejabubaña lun Búngiu. ⁸Ligía lúnti lubeí weténirun joun, lun wíderaguniña lídan lapúrichijóun lerérun Búngiu.

Luríban loúserun Diótréfes

⁹Abúrújatina buga ában gárada joun tílana ligílisi, májati Diótréfes lídin láu le wabeíbei lugúndun busénti ábuti lan jádan súnwandan. ¹⁰Ánjana lubeíti nñüün, neréruba lan luágu le ladúgübei, adáagua marásualugu lúma iyéeni wawágu. Boígudin lueí líra, merésibirun lumútiña wadújeñu ja achúlürütiña, áni mája ligía lun jerésibiruniña ámu, ja erésibirutiña, ába labúguniña lídaangiñe adámurini le táni ligílisi.

¹¹Numáda jínsiñeti nun, mafálarabei jémpulu wuríbati le, adúgamemebei le buídubei. Le adúgüti buíti, lánigu Búngiu, ánjein le adúgüti wuríbati, ibídiñegili Búngiu lun.

Lubuídun láni Demétrio jémpulu

¹²Buíti jadímurejan súngebui luágu Demétrio, áni inárüni luágu buídu lan ligáburi. Geféentiwa gñe luágu cátei le, áni subúdi jumúti luágu inárüni lan le waríñagubei.

Lagúmujóun buri dimúrei

¹³Gíbeti yebe lúnti naríñaguni bun, mabúseerúntina abúrújarügü náni, ¹⁴lugúndun agúrabatina naríjinibu madíse, ábamenti wayánujan.

¹⁵Darángilabá. Mábuga jáña umádagu yána bun, rúbei wamábugaü lun cáda ában jádaangiñe wamádagu ja ñíbaña.

LIGÁRADAN JÚDAS

Labúrűjan Júdas joun ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá

1 Áu Júdas, esériwiduti lun Cristu áu, áni lamúlen gíñe Jacóbo, nabúrűjañoun gárada to joun ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá, ja jínsiñebaña lun, ja areídañu lubáña Jesucristu séfuñu lueí buri cátei lánina uboú le. ²Resfbi jumá sarágu gudémejabu, darángilaü, luma ínsiñeni lúmagíñe Búngiu.

Ja arúfudajabaña iyéeni

³Nidűjeñu jínsiñetiña nun, weírűjali nabúseerun nabúrűjan jun luágu asálbaruni le wabűjibe, dándu jugúya queísi áu, guetó sandíguatina núngua luágu lúnti lan nabúrűjan jun lun nayúmura-gun jun lun jáfaagun luágu afiñeni le ledéregerubei Búngiu ában weíyaasu lun sun dan joun lánigu. ⁴Narűnagubalin le jun lugúndun añajein lan arúfudajatiña yéetiña ádaragutiña jóungua jagá-naguouñ. Gürígia buri jagía, arúfuda táña Lerérun Búngiu lúmagíñe binárűn luágu lúnti lan jasúfuriruni lafáyeiragüle jarűban, buídu. Wűgűriña wurűbatiña jagía, minébenti Búngiu joun, arúfudaja jagía luágu gayára lan jadűgűn gűrígia furúmiegurűgű cátei mabuídunti, mabeíchun lubáña lan Búngiu lueígiñe, ladúga luweírin lareíni, ayéedagua jagía gíñe luágu Jesucristu, Wabúreme le ligárűgűti, le únbei wesériwida.

⁵Láu sun subúdi jumáali lan, buséntina narítaguagűdűnűn luágu láu lan sun sagá láníña meja Búngiu lumútuniña Israelítagu Ejúptogiñe, lárigiñe, ába lagúmuchaguagűdűniña ja mafiñerunbaña jádan. ⁶Ánjeligu ja mareídunbalin jabára, ígirarűgű jameí jábiñe siélu lun jagárabaagun luágun

Búngiu, añajein adaürűwañu lurúma Búngiu, gűrúgu lídan lubúriga láu gűrűngűri magúmuchaditi, agűrabajei ouñwenbun wéyu le lánina agűseruni. ⁷Ja lílana buri ubúrugu Sodóma luma Gomórra, luma fulásu buri le yaráfabei lun, ába jagárabaagun luágun Búngiu queísigubeirűgű ánjeligu ja, ába jíchaaGUN jóungua lun salűfuri, ába jígiraguagűdűn jóungua lun sun luwűyeri wurűbani darí lun lagámariđun wűgűri wűgűri lfledi, wűri wűri tľledi. Ába lagúmuchaguagűdűniña Búngiu láu wátu geméti. Reídeitiña queísi ewéririruni joun sun gűrígia, arűfudei ligáburi ída lúba lan lafáyeijan Búngiu luágu figoú.

⁸Ánjeinti láu sun jémpulu líra, wűgűriña buri gíñe ja jagánaguabaña, láu jafálaruni arúfudajani le maríchabei, wíyedaguatiña jóungua, májatiña lun lugúmadin Búngiu, anába jamáña ubáfu buri ja ínugutimaabaña. ⁹Ánjeinti arcánjel méme Miguél, dan le lasígenejanbei luma Máfia lueígiñe lúgubu Moisés, moúchunti lun línaragun láu anabúni, arűnagarűgűti lun. “Ébecha lábu Wabúreme Búngiu.”

¹⁰Ánjaña wűgűriña ja, adímurejatiña wurűba luágu buri cátei le úabei gunfaráanda jamáni, lé buri cátei le jasúbudirubei luágurűgű jasándiruni queísi jasúbudiruni anímaalu úouga gunfaráanda jamá, ligía buri cátei le jadűgűbei, ába janűgűn gűrűnguaü jawoúguouñ láu jóuserun.

¹¹¡Fugiábugu jagía! Falá jamaali láni Caín jémpulu, arúfudajatiña iyéeni quei Baláam lun jagáñeirun seínsu, áni magáambaditiña, féridi jagía queísi Coré le ouwebei luágu lumágaambadin lun lerérun Búngiu. ¹²Nibúsigaridűnatiña lídan buri jufédun le lánina jínsiñegua jumagua, le nű lubei jeíga, gurá jagía láu ugűndani, minébenejábuga. Ítara jáña queísi

joúniri mudún ja jóunguarügübei jóúnigiragua. Ítara jáña queísi juánriñu magánati dúna le lanúgübei garábali, tídibu wéwe to magíinduntu lídan tidáani, ítara jáña queísi tídibu wéwe to ájulutu láu sun tílagüle, úaali ju jamá. ¹³ Ítara jáña queí lanárima buri lugúdi barána, arúfudei jagáburigu le nibúsigarídünati quei jacútaü. Ítara jáña quei warúguma buri ja féridi jamáali jémeri, ñnarawagúaaña lun jeréderun lídan líwurin-ágei lubúriga lun sun dan.

¹⁴ Enóc gíne le jasédün gürígia lárigiñe Adán, adímurejaali dimúrei lúmagiñe Búngiu jawágu arúfudajatiña yéetiña ja dan le laríñagunbei. “Aríja numúti Nabúreme liábin jáma sarágu mflu jádaangiñe lání ánjeligu ¹⁵ lun lagúseragüdüniña sun ja wuríbabaña luágu sun wuríbani le adúga jamáalibei, lúma luágu buri dimúrei deréti le aríñaga jamáalibei luágu. Lasíadirubaña sun gaffigountiña jagía luágu le jadúgübei.” ¹⁶ Arúfudajatiña yéetiña jagía ja jagánaguabaña, magúfurumaditiña, ganígi jagía jadímurejan luágu cátei le jadúgübei ámu, lún rügüñein jagúnfulirun lúma lagúbüri jayúmajan jabúseera. Aríñagatiña dimúrei buri íñuguti, adímureja jagía buíti jawágu buri gürígia lúnrügi jaságarun cátei buíti jóungua jádaangiñe.

Lererún joun affñetiña

¹⁷ Jugúyati nidújeñu jínsiñetiña nun, jarítagua jumá luágu le laríñagubei Jesucrístu jádaangiñe lání apóstolugu luágu buri cátei le lúnbei lasúseredun.

¹⁸ Jaríñajare. “Lídoun buríme lagúmu-jóun dan, añájeinbaña gürígia éjera-jatiña láu buri cátei le lání Búngiu, agánawa jagíame úaragua lúma jagúndan le wíyebei.” ¹⁹ Jadúga buri ja, níjein lubeí fánreinguaü, falá jamuti jagúndan le lánina uboú, úati Sífiri Sándu jádan.

²⁰ Ánjaün jugúya, nidújeñu jínsiñetiña nun, derégüdagu méme jumá lídan jaffínen le jarúmabei. Ayúmuragua jumá lun Búngiu láu lubáfu Sífiri Sándu. ²¹ Mabúlieida jumeí luágu jínsiñe jumá lun Búngiu, agúraba jumeí wéyu le lúnbei lichuguni Wabúreme Jesucrístu ibágarí magúmuchaditi woun láu lugúdemejabu.

²² Affínegüda jumáña ja loúguabaña affíne. ²³ Sálba jumáña jíbiriugu camá jamuga jaságaruñanu lídaangiñe wátu geméti lánina máfiougati, gudéme jamá jíbiri gaffigountiña jun, láu sun, góunigi jumá lueí jadúgüni wuríbani le jadúgübei, iyéreegulá jaríban jun queísi gamísa wíyetu, lueí gíne jeíguadun lídoun luríban úma quei jagía.

Lagúmujóun buri ladímurejóun luágu luweírigan Búngiu

²⁴⁻²⁵ Búngiu le ábanrügiñe, le sábiubei, le Wasálbaragüle lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, gabáfuti lun loúnigiruntün lueí jeíguadun lídoun figoú, lun gíne larífuduntün jarúmañu, buin láu ugúndani ligíbugiñe, le weírigubei. Rúwalá íñuguni lun, lúma uweíriguni, ubáfu lúma gumádi lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, méja, guetó, lúma súnwandan. Ítaralá.

CÁTEI LÉ BURI LARÚFUDUBEI BÚNGIU LUN JUAN

Cátei arúfudúati buri lun Jesucrístu

1 Niján buri cátei le larúfudubei Búngiu lun Jesucrístu lun lasúbudiragüdüni joun lánigu cátei lé buri lúnbei lasúseredun madíse. Subúdigüda láali Jesucrístu cátei le lun Juan le esériwidubei lun, láu loúnajani láni ánjeli lúmoun lun larúfuduni lun. ²Aríñaga láali Juan inárüni luágu sun le laríjubei, geféenti luágu láni Búngiu ugánu lúma luágu le aríñaga láalibei Jesucrístu.

³Gúndaatiña güirgía ja alíijabalin jáma ja agáambubalin laliijóun ugánu le, le erésibirúabei lúmagiñe Búngiu, adúga jagía gásu láu cátei le búrúwañubei ya, ladúga yaráfaali dan lun lasúseredun.

Labúrüjan Juan joun tílana sédügubei ligílisi

⁴Áu Juan, nabúrújaña joun tílana sédü ligílisi to Ásiaboun. Resíbi jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Búngiu le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan ligía guetó, wínwan ligíame sun dan. Resíbi jumá gíñe abíniruni lúma darángilaü jámagiñe sédü espíritugu ja ligíbugiñebaña lála, ⁵lúma lúmagiñe Jesucrístu le aríñagubalin cátei le inárüti, le furúmiñebei ásaaruti lídaangiñe ouweni áni gabáfu ligía jawágu urúeigu ja ubouágubaña. Jínsiñetiwa lun Crístu, áni chibá laadiwa lídaangiñe wafígoun láu líta, ⁶adúga láadiwa urúeigumé lúma fádirigumé lun wesériwidun lun Lubúngiute, le méme Lúguchibei. ¡Rúalá uweíríguni lúma ubáfu lun, lun súnwandan! Ítaralá.

⁷Aríja jumá, liábinba Crístu juánrínurugu, jaríjubei sun güirgía ásta gíñe

ja áfarubalin! Jayájuba sun güirgía ja ubouágubaña dánme le jaríjini luágu wuríbani le adúga jamáalibei. Ítara lúba.

⁸“Áu lagúmesejabei sun cátei, áu lagúmuchagülebei, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’”, líña laríñagun Búngiu le Súnti Gabáfu, le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan ligía guetó, wínwan ligíame sun dan.

Layáwadagun Crístu lun Juan

⁹Áu Juan, jidúje lueígiñe Jesucrístu áu, gafánraantina júma lídan larúeijan Búngiu, súfurijadina úara júma luágu Crístu, resíbijadina gíñe gurásu lúmagiñe Crístu. Reídeitina adaurúwa luágu uboúju le gírubei Pátmos lueígiñe napúrichijani Lerérun Búngiu, lúma lueígiñe napúrichijan luágu Jesucrístu. ¹⁰Luágu ában wéyu dimáasu, ába neréderun lábugiñe lubáfu Sífiri Sándu, ába nagáambun ában umálali reínti nanágangiñe quei lumálali fídu, ¹¹laríñaga umálali ligía nun.

—Áu furúmiñebei lúma agúmujoúni, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’. Abúrújabei sun le baríjubei, ábame bouñajanun gárada tugúya joun tílana sédü ligílisi to loubawaguboun Ásia. Éfeso, Esmírna, Pérgamo, Tiatíra, Sárdis, Filadélfia lúma Laodicéa.

¹²Ába nagáragun lun naríjin ca lan adímurejabei nun, ába naríjin sédü lébu sanúdelu gólu, ¹³labádinagua sédü lébu sanúdelu ligía ába naríjin ában camá jamuga Wügúri Garaúwarügüti—le Jesucrístubei—táu ában anáanguni chÜlútu luágun lugúdi, lúma ában béliti gólu yaráfa lun laníguagu. ¹⁴Jarúti lídiburi quei líyu mudún, quei mouúru, ítara líña lágu quei wátu geméti. ¹⁵Míríti lugúdi quei brónse le írichawagúaaali, le dáwaali lídoun órno, reínti lumálali quei lireín leíbaagun sarágu dúna. ¹⁶Níñanu sédü warúguma lídan lújabu le loúnwenren, níñoun ában efeín gágiritu liyú-

mulugugiñe, biángua tamána. Ítara líña ligíbu quei wéyu dan le lásüdün láu sun lére.

¹⁷ Dan naríjnbalin, ába náburujan lubádu lugúdi camá jiláadina. Ába líchuguni lújabu le loúnwenren nuágu, ába laríñagun nun.

—Manúfudegaguabá, áu le lagúme-sejabei sun cátei, áu lagúmuhaja. ¹⁸ Áu le wínwanbei, jilátina, guetó wínwantina lun sun dan. Níjein ligélen ouweni núma, lúma ligélen fulásu le ní jabei jiláguaaña. ¹⁹ Abúrújabei lubefti le baríjubei, le guetóbei lúma le lúnbei liábin. ²⁰ Niján laníchigubei jawáguti sédü warúguma ja baríjubaña lídan nújabu le noúnwenren, lúma sédü lébu sanúdelu gólu. sédü warúguma, jagía sédü jóúniri tílana sédü ligílisi, sédüti lébu sanúdelu, jagía sédü ligílisi.

Ugánu joun tílana sédü ligílisi.

Ugánu joun tílana ligílisi Éfeso

2 ‘Babúrúja lun jóúniri tílana ligílisi to Éfesoboun, baríñagame lun lun laríñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña naríñagun, áu le jáubei sédü warúguma lídan nújabu le noúnwenren, le gíñe efbugubei labádinagua sédü lébu sanúdelu le gólu. ² Subúdi numúti sun le jadúgübei, subúdi numúti lidére juwádigimari lúma jagúraasun, áni subúdi numúti luágu siñá lan jáfaguniña ja wuríbabaña. Subúdi numúti luágu jóuchagua jumáaña lan ja aríñagubaña luágu apóstolugu jamá áni máma apóstolugu jagía, áni darí jumaali luágu ye jamá. ³ Gagúraasunjadün, áni súfuri jugúya sarágu lídan juwádigimari nuágu, mabúcharunga juágu. ⁴ Láu sun líra, níjein ában cátei jadúga magúndaantina láu. maweírinjali nínsiñe jun queí meja furúmiñe. ⁵ Ligía lubefti, jarítagua jumá ida jíña lán meja, sáansi jumeí jigáburu,

adúga jumeí cátei lé meja jadúgübei furúmiñe. Ánjein madúgün jumá ítara, nídinba juágu furése, ábame nagídaruni lébu jisáandelun lídaangiñe lufúlasun, ábame mámaadün lan tílana nilígilisin, ánjein gubeírügü jasáansira jigáburu, ligíaba madúgün nání ítara. ⁶ Láu sun líra, luáguñein jáni fuleísei, liyereegun cátei lé buri jarífudajabei nicoláitagu jun lúma buri cátei le jadúgübei, le gíñe iyereegubei nun. ⁷ Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu joun tílana buri ligílisi. Ja ásiiragúbalin wuríbani, neígagüdúbaña lídaangiñe lin tídi bu wéwe to lánina ibágari, to lufúlasunruguboun Búngiu.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Esmírnaboun

⁸ ‘Babúrúja lun jóúniri tílana ligílisi to Esmírnaboun, baríñagame lun lun laríñaguni joun gürígia jagía. “Ítara líña naríñagun, áu le furúmiñeti lúma agúmujóuni, lé meja ouwebei áni wínwanyaali. ⁹ Subúdi numúti sun le jadúgübei, subúdi numúti jasúfurirun lúma jugúdeme, láu sun lídan lan linárün cátei, rísi jumá. Subúdi numúti gíñe luágu admureja jamá ja aríñagubaña luágu juríu jamá wuríbati juágu, máma ámu cátei jagía luefdügüya lánigu jamá Máfia. ¹⁰ Manúfude jumá luef le lúnbei jasúfuriruni, ládaraguba Máfia fiú jídaangiñe furísunrugun lun loúchawagúniwa jafíñen sun jugúya, áni jasúfuriruba sarágu luágu díisi wéyu. Derégúdagu jumá lídan jafíñen nuágu darí jóúnwen, ábame níchuguni ibágari magúmuchaditi jun, jafáyeiruájame. ¹¹ Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu jóún buri tílana ligílisi. Ja ásiiragúbalin wuríbani, másügürünbaña lídaangiñe libíaman ouweni.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Pérgamoboun

¹² ‘Babúrúja lun jóuniri tílana ligílisi to Pérgamoboun, bariñagame lun lun lariñagun joun güriñgia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le gámabarun efeín to gágiriboun, to biánguaboun amána. ¹³ Subúdi numúti sun le jadúgübei, subúdi numúti gíñe luágu Máfia lántima gabáfubei jádan güriñgia ja ñi lubei jagánawa, áni láu sun líra, númamemeñadün. Mígirun jumágili jaffínen nuágu, ni íbini lídan dan le láfarúnbei Antipás le geféenbei buíti nuágu ñi lídan fulásu le ñi jubei, le ñi lubei lagúmadija Máfia. ¹⁴ Láu sun líra, níjein buri cátei jadúga, magúndaantina láu. luágu añájein lan fiú güriñgia júma yára Pérgamo ja májabaña jígiruni cátei lé meja larúfudajabei Baláam, le íchugubei dimúrei lun Balác lun laffigoungüdüniña Israelítagu láu jeígin eígin le adágarawagüdüti joun sándu, lúma láu jabágaridun lídan salúfuri. ¹⁵ Ítara méme gíñe, añájein ja májabaña jígiruni cátei lé buri jarúfudajabei nicoláitagu júma ñi, cátei le iyéeregubei nun. ¹⁶ Ligía, sáansi jumeí lubeí jigáburu, ánjein madúgün jumá ítara, níðiba juágu madise, ábame nageíndagun jáma güriñgia ja adúgübalin cátei buri le, táu efeín to áfuriduboun niyúmulugugiñe. ¹⁷ Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambaleí le lariñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi. Le ásiiraguti luágu wuríbani, neígagüdüba lídaangiñe maná le arámudúañubei lun lun líchugun érei tun luwáni, ábame níchugun ában dübü jarúti lun láu ában íri iséri búruwañu luágu le ibíðiñeti ni ca un lueídügya lun le erésibirubalin.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Tiatíraboun

¹⁸ ‘Babúrúja lun jóuniri tilana ligílisi to Tiatíraboun, bariñagame lun lun lariñagun joun güriñgia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le Liraú Búngiu, le ítarabei águu quei wátu geméti, liábin lugúdi quei brónse le írichawagúaaali. ¹⁹ Subúdi numúti sun le jadúgübei, subúdi numúti jísiñejabu, jaffínen, jesériwidun láu jugúraasun, subúdi numúti gíñe luágu jadúgüña lan cátei buíti guetó lueí meja furúmiñe. ²⁰ Láu sun líra, níjein ában cátei jadúga magúndaantina láu. Jígirunun Jezabél to aríñaguboun luágu proféta tan áni máma líña, lun teyéeduniña güriñgia láu tarúfudajan joun nánigu lun jaganoún lídan salúfuri lúma lun jeígin eígin le adágarawagüdüti joun sándu. ²¹ Rújadina dan tun lun tasáansiruni tigáburu, májagiru tígiruni tisálufurin. ²² Nináriün jáu luágu náburugüdaaru lan láu sándi lun jasúfurirun ja adágubaña salúfuri túma ánjein mígirun jamá jadáaguni cátei lé buri tadáagubei, ²³ ábame náfaraguniña tirájüñü jilágubei, ítara lúba jasúbudiruni sun nánigu luágu subúdi náni lében arítagni lúma tében anígi, ábame nafáyeiruni cára ában jídaangiñe según le ladúgübei. ²⁴ Ja jíbiri ja Tiatíraña, ja mafálarubalin arúfudajani ligía, machúlügiña gíñe asúbudirei le únbei jagúara lujúllin lání Máfia cátei le arámudaguabei, míchubadina ámu anúgüni jawágu. ²⁵ Ragújumei lubúidun jigáburu darí niábin. ²⁶ Ja ásiiragübalin wuríbani, adúga méme jameíme le nabúseerúbei ladúgün darí lun jóunwen, níchuguba ubáfu joun luágu buri fulásu, ²⁷ ítara quei líchugun Núguchi Búngiu ubáfu nun. Ábame jedéraagüdüni jagúmadiruni fulásu buri quei láu ában murúsun gürábu,

ábame jamúrugudaguni wuríbani queísi soúdienu le láuti múa. ²⁸Níchuguboun gíne warúguma to lánina bináafin joun. ²⁹Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Sárdisboun

3 ‘Babúríja lun jóuniri tílana ligílisi to Sárdisboun, baríñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña naríñagun, áu le jáubei sédü espíritugu lání Búngiu jáma sédü warúguma. Subúdi numúti sun le jadúgübei, subúdi numúti luágu jilánu jíña lan lún buri cátei le nuáguti, láu sun aríñawagúia lan luágu wínwan jumá. ²Agágudúia jumá, rújuma érei lún buri cátei le níjeinguabei, lubáragiñe loúnwen, aríja náali luágu múaran lan le jadúgübei ligíbugiñe Búngiu. ³Jarítagua jumeí lubeíti le arúfudajóubei jun, falájumei, sáansi jumeíme jigáburí. Ánjaün magágudun, nídiba juágu quei liábin ában jíweruti ibídiñoun óra jun. ⁴Láu sun líra, añájein fiú gürígia jagánagua ñi Sárdis ja múaradungiñábaña lúma wuríbani, jagía jeíbuguba núma táu anáanguni jarútu ladúga yúuti joun. ⁵Ja ásiiragúbalin wuríbani, jadáüraguba anáanguni jarútu, áni magídarun nubeí jíri tídaangiñe líburu to gáubalin jíri ja lúnbaña jabíjini íbágarí magúmuchaditi, arúfudarügü nubáña quei nánigu ligíbugiñe Núguchi Búngiu lúma jagíbugiñe lání ánjeligu. ⁶Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Filadélfiaboun

⁷‘Babúríja lun jóuniri tílana ligílisi to Filadélfiaboun baríñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña naríñagun, áu le inárünibeí, le gaféenbei buídu, le aríñagubalin inárüni, le ídaangiñebeí

áú le sándubei, le gíne inárünibeí, le gámabalin ligélen urúei Davíd, le úabei ni ában gayáraati ladáuruni le nánjunrenchubei, siñá lánjunrenchuni ni ában le nadáurubei. ⁸Subúdi numúti sun le jadúgübei. Rújadina ában béna júnren jigíbugiñe le lásínerun ni ában adáura, ladúga láu sun loúgua lan jére, adúgaadün gásu láu nugúmadin, áni meyéeraguntün luágu nánigu jumá. ⁹Aríja jumá, nadúgüba lun jayábin lánigu Máfia ja yéebaña, ja aríñagubaña luágu juríu jamá áni mabágariduntiña queísi lánigu Búngiu, ábame nájuduraguagüdúiniña jigíbugiñe lun jasúbudiruni luágu jugúya lan numútuniñabaña jínsiñetiña nun, ninárün jáu. ¹⁰Areída jumáali nugúmadin lun gagúraasun jumá, ligía nareídubadún lubeí lueí lidáani ouchwagúni le lúnbei liábin luágu sun ubouú lun jouchúniwa sun ja ubouágubaña. ¹¹Madísebei niábin, mígira jumeí ni ában lun lagídaruni jafínen nuágu, meféridirun jumámuga ni cátei lídaangiñe le lúnbei níchuguni jun. ¹²Ja ásiiragúbalin wuríbani, níchugubaña quei wagábu tídan Lúban Nubúngiute, máfuridundügúyaaname ñígiñe, ábame nabúrüdüni líri Nubúngiute jawágu lun lasúbudirúniwa luágu lánigu jamá, lúma líri ubúrugú le lání Nubúngiute, le iséri Jerusalén le ñúbinbei síelugiñe lúmagiñe Nubúngiute, nabúrüdübei gíne iséri níri jawágu. ¹³Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Laodicéaboun

¹⁴‘Babúríja lun jóuniri tílana ligílisi to Laodicéaboun, baríñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña naríñagun, áu le inárünibeí, le gaféenbei buídu, le aríñagubalin inárüni, le ídaangiñebeí

liábin sun cátei le ladúgübei Búngiu. ¹⁵Subúdi numúti sun le jadúgübei, subúdi numúti luágu madíli jumá lídan jesériwidun nun, másü jugúya. ¡Dilígubeijadün jamúga o sújuma! ¹⁶Quei bachártügü jubeí, madílitün, másü, newérebadaün niyúmulugugiñe. ¹⁷Aríñagatün luágu rísi jumá, luágu buídu lan dan jun, luágu memégeirun jumá ni cáta, áni maríjin jumúti luágu fugiábu jumá, gudémetün, maríjintün, surúsu jíña. ¹⁸Ligía níchugunbei dimúrei jun lun jagáñijan gólu le affnújouaali láu wátu geméti númagiñe, lun rísi jumá le tímatimaati, lun gíñe jagáñijan anáanguni jarútu núma lun jadáuragun láu jasúrusujan, lúma árani lun jíchuguni lídoun jágu lun jaríjin. ¹⁹Ébecha numútiña ja jínsiñebaña nun láu idérei, arúfudaja áu joun. Lúnti lubeíti sériu jumá, sáansi jumeíme jigáburí. ²⁰Anája bénabu, nagúajaña, le agáambuti numálali, ába lánjunrenchuni béna nubá, nebéluruba lúmoun, ábame neígin lúma, jou ligíame núma. ²¹Ja ásiiragúbalin wuríbani, níchuguba ubáraü joun númagua luágu nála le lála urúei, ítara quei násiiraguni wuríbani, ába nañúurun lúma Núguchi luágu lála. ²²Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu joun tílana buri ligílisi.”

Ájuduraguni lun Búngiu, siélu

4 Lárigiñe sun cátei le, ába naríjin ában béna júnren siélu, liábinti umálali le ítarabei quei lumálali fídu, lé buga adímurejabei nun, ába laríñagun nun.

—Weínba ñájoun, narúfudaali cátei lé buri lúnbei lasúseredun lárigiñe buri le bun.

²Lídan óra ligía, ába neréderun lábugiñe lubáfu Sífiri Sándu, ába naríjin ában lála urúei siélu láu Búngiu ñun

luágu. ³Ítara líña camá ában dúbü miríti, le jáspe o cornalína, ñínoun ában jerémuuru geyégu láu jalaú ligía, mirítu quei ában dúbü le esmerálda. ⁴Geyégu láu lála urúei ligía aríjayatina ában wein-gádürü lála urúei, ñíñanu weín-gádürü gürígia ja weírigutiña ñun luágu, táu jadáuragun jarútu lúma rídi gólu jábulugu. ⁵Lueígiñe lála Búngiu ligía áfurijati labríjanouga lúma wayújururu, ligíbugiñe lála, ñíñein sédü lámpu geméñu, jagía sédü láni Búngiu Espíritugu. ⁶Ñíñein gíñe ában cátei ligíbugiñe lála camúga ában barána le láuti bídiriu jarúgoungati.

Lamídaangua, geyégua láu lála Búngiu, ñíñanu gádürü cátaña gabágaritiña buin láu águu, dándu jagíbugiñe quei janágangiñe. ⁷Le furúmiñeti jádaangiñe, ítara líña quei ában liñún, le jabíaman, ítara líña quei ában bágasu wügúri, le júrüwan, ítara líña ligíbu quei ligíbu ában wügúri, le jagádürün, ítara líña quei ában ágila ájamajatu. ⁸Gádürügubei jagía, sísiñein arúnaü luágu cáda ában jádaangiñe, buin jáña láu águu jawágu, dándu boúgudigiñe quei múnadagiñe jabíti, wéyuagu áriebu jáu agúaraja.

Sándu, sándu, sándu,

Wabúreme Búngiu, le Súnti Gabáfu,

le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan ligía guetó, wínwan ligíame sun dan.

⁹Ságüti jíchugun cátaña gabágaritiña ja inébesei lúma eteíngiruni lun Búngiu le ñúnbei luágu lála, le gabágaribei lun sun dan, ¹⁰ábaja jájuduragun wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligíbugiñe, ába jarúfuduni jínsiñejabu lun Búngiu le gabágaribei lun sun dan, ába jíchuguni jarídin ligíbugiñe, ába jagúarajan.

¹¹Wabúreme, Wabúngiute, garíchatibu lun berésibiruni uweíriguni, inébesi, lúma ubáfu,

ladúga Amúrü adúgúbalin sun cátei,

láu bugúndan badúgei, láu gíñe bugúndan nįjein lubei sun le nįjeinbei.

Líburu lúma Mudún

5 Ábati narįjin ában líburu lújabu-rugu Búngiu le núnbei luágu lála, abúrįjóúatu líburu tugúya turágeirugu lúma tigfíbuagu, darúatu láu sédú séyu. ²Ába narįjin ában ánjeli gabáfuti, ába lálügüdajan láu umálali reínti.

—¿Ca garíchabei lun ladáranunun líburu lúma lun lajeíridunun tiséyun?

³Úati ni ában garíchati lun ladáranunun líburu tugúya, ni fbini lun larįjin tuágun, ni siélu, ni múarugu, ni lábugiñe múa, úati ni ában garíchati. ⁴Ába nayájun sarágu ladúga úa lan ni ában garíchati lun ladáranunun líburu tugúya, ni lun lalíjanun, ni fbini lun larįjinun. ⁵Ábati laríñagun ában jádaangiñe weíyaaña mútu nun.

—Jebé bayájun, ladúga Jesucrístu, le “lińún” le jádaangiñebei ladúgawagun Judá, le linébaanfan urúei Davíd, sirígua lálali wuríbani lun gayára lan ladáranunun líburu lúma lun lajeíriduni sédú tiséyun.

⁶Lamídaanguati lála Búngiu jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía jáma weíyaaña mútu jagía, ába narįjin ában Mudún rára, camá jamuga áfarúaaali. Sédüñein ligáanchun, sédú lágu, águu buri ligía, lání Búngiu sédú Espíritugu ja oúnajóubaña lídoun sun ubou. ⁷Ñúbinti Mudún ligía, le Jesucrístubei, ába lanúgünun líburu tugúya lújaburugugiñe Búngiu. ⁸Dan le lárügüdünbarun líburu, ába jájuduragun gádürü cátaña gabágaritiña jagía jáma wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligfbugiñe. Cáda ában jádaangiñe weíyaaña mútu jagía, nńñoun ában gidára lúma, lúma cópu le gólu buin láu cupáli, le liyáwabei jayúmuragun lánigu Búngiu. ⁹Niján urému iséri le jerémujabei.

Garíchatibu lun banúgünun líburu, lun bajeíridunun tiséyun, ladúga áfarúa ban, ába bagáñijaniña gürígia lídaangiñe sun rása, sun luwúyeri dimúrei, fulásu lúma néchaani.

¹⁰Adúga báña urúeigumé jáma fádirigumé

lun jesériwidun lun Wabúngiute, lúma lun jagúmadijan ubouagu.

¹¹Lídan le naríagun, ába nagáambuni jamálali sarágu ánjeligu geyégu láu lála lúma geyégu jáu cátaña gabágaritiña jagía, jáma weíyaaña mútu jagía. Nńñanu míñun míñun ánjeligu, ¹²jaríñaga láu umálali jéreti.

Yúuti ubáfu lúma irisini, subúdi lúma érei,

uweíriguni lúma inébesei, lúma eteíngiruni lun Jesucrístu, Mudún le áfarúbei.

¹³Agáamba numúti gíñe jaríñaguni sun cátei le ladúgübei Búngiu siélu, le múarugubei, le lábugiñebei múa, lúma le baránajabei, lúma sun cátei lé buri lídaanbei.

Rúalá eteíngiruni, inébesei, uweíriguni, lúma ubáfu

lun Búngiu le núnbei luágu lála, lúma lun Mudún, lun sun dan.

¹⁴Ába jaríñagun gádürü cátaña gabágaritiña jagía.

—Ítaralá!

Ába jájuduragun wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligfbugiñe le gabágaribei lun sun dan.

To sédú séyu

6 Ábati narįjin dan le lajeíridünbarun Mudún furúmiñetu tídaangiñe sédú séyu tugúya, ába nagáambun laríñagun ában jádaangiñe cátaña gabágaritiña jagía láu ában umálali camá lumálali wayújururu.

—¿Jígábu barįja!

²Ába naríjin ában gabáyu jarúti, le waríñubei luágu, ñíñoun ában árco lú-jaburugu to áuboun lageíndagua. Rúati ában rídi lánina ásiiraguni lun ladúga lúnbei lan lagáñeiruniña láganiñu. Furíti ageíndagua, ába lásiiragun lídan sun cátei.

³Dan lajeíridunbarun Mudún tibíaman séyu, ába nagáambun laríñagun jabíaman cátaña gabágaritiña jagía.

—¡Jigábu baríja!

⁴Ába láfuridun ában gabáyu funáti, ába líchugúniwa ubáfu lun le waríñubei luágu gabáyu ligía lun lagídaruni darángilau uboúagugíne, lúma lun láfaraguágüdüniña wügüríña jámagua jilágubei, ába tíchugún ában oúnwenbun efeñ lun.

⁵Dan lajeíridunbarun Mudún túrüwan séyu, ába nagáambun laríñagun júrüwan cátaña gabágaritiña jagía.

—¡Jigábu baríja!

Ába naríjin ában gabáyu wuríti, ñíñein ában baláansu lújaburugu le waríñubei luágu. ⁶Ába nagáambun laríñagun ában umálali jamídaanguágiñe cátaña gabágaritiña jagía.

—Ábanrügüla kílo túrígu luágu lebégi ában wéyu wadágimanu, úrüwa kílo sebáda ligía méme ebégi, áni toúnigi jumeíme aílí lúma bínu buídu.

⁷Dan lajeíridunbarun Mudún tigádürün séyu, ába nagáambun laríñagun jagádürün cátaña gabágaritiña jagía.

—¡Jigábu baríja!

⁸Ába naríjin ában gabáyu amaríyu, le waríñubei luágu, oúweni líribei, lá-rigi lárigi liábin jafúlasun jiláaña. Ába libíjin ubáfu luágu ligádürün murúsun lí-daangiñe uboú lun láfarajan láu wuríbu, láu ilámaü, láu sándi, lúma jáu aní-maalugu janárimetiña ja uboúagubaña.

⁹Dan lajeíridunbarun Mudún tiseíngün séyu, ába naríjinun jawáni ja áfarawagúbaña lueígiñe japúrichijani

Lerérun Búngiu, lúma luágu jadímurejan buíti luágu Jesucrístu, lábugiñeñanu latárü. ¹⁰Jaríñaga láu umálali jéreti.

—¿Darísan ídame, Wabúreme le gúnfuliti láu lerérun, darísan ídame bagúseragüdaña ja mísiñejabúbaña bun uboúagu, luágu woúnwen? ¿Ídamésan bafáyeigüdaña luágu jáfaruníwa jilágubei?

¹¹Ába jabíjin anáanguni jarútu, ába laríñawagún joun lun jeméragun luágu murúsun dan darí jóústarun jabíriña lídan esériwiduni lun Crístu ja lúngiñabaña jáfarawagúniwa quei jagía.

¹²Lídan le naríjinbei, ába lajeíridunun Mudún tísísin séyu, ába ladágarun ában oúnwenbun járabaganáli. Ába láuridun wéyu quei lúdu, ába láfunadun játi camá jítaü, ¹³ába jeíguadun warúguma ja siélubaña lun múarugun quei táburujan mángu tuegiñe tídiibu dan le lánjingichunun garábali. ¹⁴Ába lagúmchagun siélu quei ában gárada dan le tabáruchawagún, ába ladíñuragunga sun wúbü lúma uboúju lídáangiñe jabára. ¹⁵Ába jarámudagun urúeigu ja lánina uboú lídan júyu lúma buri labádinagua dúbü le luágubei wúbü, úara jáma ja weírígubaña, gurúnelugu, rísitiña, gabáfutiña, jáma sun idámuni, jáma wügüríña ja mabúremetiña. ¹⁶Jaríñagati lun wúbü lúma lun dúbü.

—Jeígua jumá wawágun, arámuda jumáwa lueí laríjin Búngiu le ñúnbei luágu lála, lúma lueí lanárime ligáñi Mudún.

¹⁷Chülújali weíríti wéyu le lúnbei larúfuduni Búngiu ligáñi. ¿Cábasan gayára lawánduni?

Seíni jawáguti Israelítagu

7 Lárigiñe sun cátei le, ába naríjin gádürü ánjeligu rára luágu gádürü larígei uboú, ágüdaajei gádürügubei

garábali lun máfurun lan ni murúsun luágun múa, ni luágun barána, ni luágun ni ában tídibu wéwe. ²Arjatina gíne ábanya ánjeli ñúbinti luegiñe oúbaü le ñigiñe lubeí láfuara wéyu láu liséyun Búngiu le wíwanbei. Ába lagúaragun ánjeli ligía láu umálali jéreti joun gádürü ánjeligu ja abíjubaña ubáfu lun jadúgün wurfbani lun múa lúma barána.

³—Madúga jumá wurfbani lun múa, ni lun barána, ni lún buri tídibu wéwe daríme wíchuguni liséyun Búngiu luágu jerébe lánigu.

⁴Agáamba numúti átiriñanu lan. san bián-wein-gádürü mílu jádaangiñe linébaanfaangu Israél.

⁵Dúusu míluñanu jádaangiñe ladúgawagun Judá,
dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Rubén,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Gad,

⁶dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Áser,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Neftalí,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Manasés,

⁷dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Simeón,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Leví,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Isacár,

⁸dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Zabulón,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun José,

jáma dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Benjamín.

Sarágu gürígia jarútu jadáüragun

⁹Lárigiñe cátei le, ába naríjin sarágu gürígia lídaangiñetiña sun fulásu, sun rása, sun luwúyeri dimúrei lúma néchaani, rára jáña ligíbugiñe lála

Búngiu ligíbugiñe Mudún. Gíbetiña gürígia jagía darí lun siñá lan jabájüdún, jarútu jadáüragun táu tubána fáluma jájaburugu. ¹⁰Ába jagúarajan sun jagía láu umálali jéreti, ába jariñagun.

Weíriti Búngiu, le ñünbei luágu lála, weíriti Mudún, luágu asálbaruni le rúja-maalíbei woun.

¹¹Rára jáña sun ánjeligu geyégu láu lála lúma geyégu jáu weíyaaña mútu, jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía, ába jelémuchun dagá jagíbu múarugu ligíbugiñe Búngiu, ába jájuduragun lun, ¹²ába jariñagun.

¡Ítaralá! Rúalá uweírigu, lichú áu, eteíngiruni, inébesei, ubáfu lúma érei lun Wabúngiute lun sun dan. Ítaralá.

¹³Ábati lálügüdünina ában jádaangiñe weíyaaña mútu jagía.

—¿Cátañasan ja, ja jarúbaña adáüragun? ¿Jalíagiñésan jayábin?

¹⁴Naríñaga lun.

—Amúrü jamúga aríñagei nun.

Laríñaga nun.

—Ja sáfurijañabaña sarágu ja, ja chibá jamaalíbei jafígoun láu líta Mudún, jarúmagüda jamóun janígi láu. ¹⁵Ligía ligíbugiñeñanu lubeí lála Búngiu esériwida lun, wéyuagu áriebu tídan lúban to siéluboun, loúnigirubaña Búngiu láu leréderun jáma. ¹⁶Máfagun jáñame ilámaü, ni mágürabu, másürün láñame wéyu, mañáurijan láñame láruga, ¹⁷ladúga loúnigirubaña lan Mudún le lubádubei lála Búngiu, ábame lanúgüniña lárún dúna le íchugubei ibágarí magúmuchaditi, ábame larágajani Búngiu sun águiraiü luegiñe jágu.

Tisédün séyu lúma lágei cupáli le gólu

8 Dan lajefridúnbarun Mudún tisédün séyu to tuáguboun líburu, ába ñi lan maníguaiü siélu queé buri luágu dimí óra. ²Ába naríjiniña sédú ánjeligu

ja rárabaña ligíbugiñe Búngiu, ába líchugúniwa sédú fídu joun. ³Lárigiñe, ábaya liábin ában ánjeli, ába laráramun ligíbugiñe latárü, ñíñein ában lágei cupáli gólu lújaburugu, ába líchugún bürúbün cupáli lun, lun ladágaragüdüni úara lúma jayúmuragun sun ja lánigu Búngiu ligíbuagu latárü gólu le ligíbugiñebei lála Búngiu. ⁴Ába lamúdeirun lugúmulalin cupáli ligía úara lúma jayúmuragun lánigu Búngiu lun ligíbugiñóun Búngiu. ⁵Ábati lanúgüni ánjeli ligía lágei cupáli, ába labuínchagüdüni láu leñégura wátu lídaangiñe wátu geméti le luágubei latárü, ába lachúrüni luágun ubou, ába lagaambún wayújururu, ireíni, labíríjaníga, lúma ában járabaganáli.

Lé buri fídu

⁶Ábati jaráanserun sédú ánjeligu ja láubaña sédú fídu lun jínwiruni.

⁷Ába línwiruni furúmiñeti ánjeli lífidun, ába lasálriragun lúbara júya le deréguati lúma wátu geméti, láu gíñe jítaü, ába lachágarúniwa luágun ubou. Ába lágudun lúruwan murúsun lídaangiñe ubou, ígirúati bián murúsun mágudúnti, gudáwati gíñe lúruwan murúsun lídaangiñe buri tídibu wéwe lúma jíduru.

⁸Ába línwiruni jabíaman ánjeli lífidun, ába lachágarúniwa ában cátei camá jamuga ában oúnwenbun wúbü durúnguati baránajoun, ába lasálriragun lúruwan murúsun lídaangiñe barána jítaüme. ⁹Jiláguatiña sun úduraü ja lídaanbaña barána le asálriragubei lun jítaüme, güringuatu gíñe sun ugúnein to ñífboun lídan barána ligía.

¹⁰Ába línwiruni júruwan ánjeli lífidun, ába teíguadun ában oúnwenbun warúguma siéluigiñe, durúngu quei ában tóchi. Táburuja luágun lúruwan murúsun lídaangiñe dúna lúma líseesen dúna.

¹¹Igífi tíribei warúguma tugúya, ába

lagífidun lúruwan dúna, ába jóüwegun sarágu güri-gia ladúga lagífidun dúna ligía.

¹²Ába línwiruni jagádürün ánjeli lífidun, ába lagúrinchagun lúruwan murúsun lídaangiñe líbiri wéyu, láu sun játi, jáma warúguma. Le oubaü le agúrinchagubei jawágu, ába labúridun, marúgoungadunti wéyuagu ni áriebu.

¹³Lárigiñe, ába naríjin ában dunúru weíríti ájamaja lamídaangua siélu, aríñageina ligía láu umálali jéreti.

—¡Fugiábugume ja aganoúbaña ubouagu luágu úruwa lanárimeníga lé buri lúnbei láburuja jawágun dánme jínwiruni ja jíbiri úruwa ánjeligu jafíidun!

9 Ába línwiruni jaseíngün ánjeli lífidun, ába naríjin ában warúguma eíguadutu siéluigiñe lun múarugun, ába líchugún ligélen júyu le mébejabei tun. ²Ába tánjunrenchuni júyu ligía, ába láfuridun gumúlali ñígiñe camá lídaangiñe ában oúnwenbun órno, ába labúrigadagüdüni gumúlali ligía wéyu lúma garábali. ³Lídaangiñe gumúlali ligía ába jachúlaagun chigángaru, ába jájamajani sun ubou, ába jabíjin chigángaru jagía ubáfu líbe jabáfu águru ja ubouagubaña. ⁴Ába laríñawagún joun lun madúgün jamá wuríbani lun jíduru le ubouagubei, ni lún buri nádü, ni lun tídibu wéwe, lueídügü joun güri-gia ja úabei líseíni Búngiu jeréberugu. ⁵Majouáti lun jáfaraguniña chigángaru jagía güri-gia, lueídügü lun jásüjaniña güri-gia luágu seíngü játi, ítara líñati ligári jásjan quei jásjan águru. ⁶Lídaanme buri wéyu ligía, jáluajabei güri-gia ouweni, madárijabei, busén jagía yebéme jóüwegun, ladíseduba ouweni jaweí.

⁷Chigángaru jagía, jenége gabáyu ja aráanseñubaña lubá wuríbu, ñíñein ában cátei jábulugu camá jamuga ában rídi le gólu, ítara líña jagíbu quei ligíbu wügúri. ⁸Ítara líña jádiburi quei jádiburi

würña, liábin jári, quei lári liñún. ⁹Darúgu líña jágubu láu ában cátei camá gürábu, ítara líña lamúri jarúna quei tamúri sarágu cárü to jáutu gabáyu dan le teíbaagun wuríburugu. ¹⁰Gáli-tiña quei jáli águru le gágiriti. Níñein ubáfu luágu jáli lun jadúgün wuríbani joun gürígia luágu seíngü játi. ¹¹Níñein ában jábuti chigángaru jagía, le ánjeli le láni júyu le mébejabei. Abadón lírabei ánjeli ligía lídan hebréo, lídan güriégu, Apolión o Agúnrinchaguti.

¹²Sügúja furúmiñeti lanárimeníga, mégeigili bián.

¹³Ába línwiruni jasísin ánjeli lífidun, ába nagáambun ában umálali lídaangiñe gádürü larígei latárü gólu le ligíbugiñebei Búngiu. ¹⁴Ába laríñagun umálali ligía lun jasísin ánjeli le láubei fídu.

—Farára báña gádürü ánjeligu ja güráñubaña láru óunwenbun dúna le Eufrátes.

¹⁵Ába jafáragadún gádürü ánjeligu jagía lun jáfaragun ában jádaangiñe cáda úrüwa gürígia jilágubei, ladúga aráanserúaña lubá óra ligía, wéyu ligía, játi ligía, lúma írúmu ligía. ¹⁶Ába nagáambuni átiriñanu lan jasúdaaranigu ja luágutíña gabáyu. bián-san míñun.

¹⁷Ítara líña ligáburi jayáwadagun gabáyu jagía jáma ja waríñubaña jawágu nun. Níñein ában cátei janíguagu, funáti licólorun, dínguti, lúma amaríyu. Ítara líña jábulugu gabáyu jagía quei jábulugu liñún, áfurijati wátu geméti, gumúlali, lúma súfuru jayúmulugugiñe. ¹⁸Ába láfaraguniña úrüwa wuríbani le áfuridubei jayúmulugugiñe gabáyu jagía ában jádaangiñe cáda úrüwa gürígia jilágubei, úrüwa wuríbani ligía. wátu geméti, gumúlali, lúma súfuru. ¹⁹Jayúmuluguñein gabáyu jagía jabáfu, lúma luágu jáli, ítara líña jáli camá jéwe gábuluguti, láu giñe jadúga wuríbani.

²⁰Ja jíbiri gürígia ja mouwegunbaña láu wuríbani le, mígirun meme jamúti

jadáaguni cátei lé buri meja jadúgübei, mígirun jamei jájuduragun joun es-píritugu wuríbatiña lúma joun sándu ja gólu, pláta, brónse, dúbü, wéwe—ja siñáti jaríjin, ni jagáambun, ni jeíbugun. ²¹Mígirun jamei jáfarajan, jabíñarajan, jasálufurijan, lúma jíwerujan.

Ánjeli táu tiraúraü líburu

10 Ábati naríjin ábanya ánjeli gabá-futi, ába larárirun siéluigiñe lídan juánriñu táu ában jerémuru loúigiñe lichúgü. Miríti ligíbu quei wéyu, liábin lúruna camá durúngu líña. ²Níñoun ában tiraúraü líburu junréngu lújaburugu. Ába líchuguni lugúdi le loúnwenren loúigiñe barána, le lubaúna loúigiñe múa. ³Ábati lagúaragun láu umálali jéreti quei ában liñún dan le lówoujan, dánti le lagúaragunbei, ába lagaambúniwa ladúrügüdün sédü waytújururu. ⁴Lárigiñe ladúrügüdün sédü waytújururu ligía, ába yebe nabúrijaali lan le laríñagubei, ába nagáambun laríñagun ában umálali nun siéluigiñe.

—Maríñagabei le laríñagubei sédü waytújururu, mabúrijabei giñe.

⁵Ánjeli bugáti le naríjubei loúigiñe barána lúma loúigiñe múa, ába liñúruni lújabu le loúnwenren siélu, ⁶ába láfíñurun luágu le gabágaribei lun sun dan, le adúgübalin ubou láu sun siélu, barána lúma sun cátei le lídaanbei, ába laríñagun.

—Úadügüyáali darásai. ⁷Dánme le lachúlürün dan lun lagúmeserun jasédün ánjeli ínwirei lífidun, gúnfulijalíme laráansejan Búngiu lé meja arámudaguabei, quei le laríñaguni meja joun profétagu ja esériwidubalin.

⁸Ábaya ladímurejan umálali lé buga nagáambubei siéluigiñe, ába laríñagun nun.

—Beíba, banúgounme tiraúraü líburu to daráguboun, to lújaburuguboun ánjeli le ráraabei loúigiñe barána lúma múa.

⁹Ába nídin, ába namúriajanun líburu tugúya lúma ánjeli ligía, ába laríñagun nun.

—Jan, jóuboun, bímebei basándirunun biyúmulugu, tagífídame burágeirugu.

¹⁰Ába nanúgünun tiraúraü líburu tugúya lújaburugugiñe ánjeli ligía, ába neíginun, bímeti nasándirunun niyúmulugu camá síruudu, lárigiñe neíginun, ába tagífídun nurágeirugu. ¹¹Ába laríñawagúniwa nun.

—Lúnti bídinya aríñagei le lúnbei lasúseredun lun sarágu fulásu, néchaani, luwúyerigu dimúrei, lúma joun urúeigu.

Ja bián geféentiña

11 Ábati líchugúniwa ában mabúru nun lenége ában wéwe le amísuraagúlei, ába laríñagun Búngiu nun.

—Sarába, amísurajabout liliígilisin Búngiu lúma latáru, abájüda báname átiriñanu lan ja ájuduragutiña ñi.

²Mamísurajabei bürürü le bougudíbei tibíti ligílisi ladúga derégewaali joun ja terénchabaña lun Búngiu, ja lúnbaña jagúnrinchaguni ubúruugu le sándubei luágu bián-wein-bián játi.

³Ábame nouñajan bián geféentiña lun jadímurejan nuágu luágu mílu bián-san úruwa-wein wéyu, táu jadáuragun lúdu.

⁴Bián geféentiña jagía, jagía gayáwabalín bián tídibu wéwe to olívo lúma bián lébu sanúdelu le ligbugiñebei Búngiu, le Labúremebei sun ubouú. ⁵Ánjein ñi abúseerúti ladúgün wuríbani joun, ába jígiragüdün wátu geméti jayúmulugugiñe, ába jáguduniña jáganiñu gumúgubei. Ítarati louweba furúmieguarügü le busénti ladúgün wuríbani joun. ⁶Gabáfutiña geféentiña jagía lun jadáuruni siélu lun májuyun lan júya sun dan niján lan Búngiu adímureja jayúmulugugiñe, gabáfutiña giñe lun jadúgüni dúna jítaüme, lun giñe jasúfuriragüdüni

ubouú láu sun luwúyeri wuríbani, ságü jabúseerun. ⁷Dánme le gumú jamaali jawádigimari, lageíndaguba anímaalu le áfuridubei lídaangiñe júyu le mébejabei jáma, ábame jeféridiruni wuríbu, ábame láfaruniña jilágubei.

⁸Ábame jeréderun riwágu lídan lémeri oúnwenbun ubúruugu le Jerusalén le ñí lubei ládarawagúa Jesúsu luágu gurúwa, fulásu meme le, camá Sodóma lúma Ejípto. ⁹Ábame jaríaguniña gürígia ja lídaangiñetiña sun fulásu, sun rása, sun luwúyeri dimúrei, lúma néchaani luágu úruwa wéyu dimí, mígirunbaña lun jábunún. ¹⁰Ábame jagúndaaragun ja ubouágubaña láu jóúwegun, daríme lun jedéweegun cátei jámagua, le jagúndan, ladúga berése jamá meja bián lánigu Búngiu jagía joun. ¹¹Ába naríjin, áu Juan, luágu lárigiñe lan úruwa wéyu dimí ligía, ába láguuyuguagüdüniña Búngiu, ábaya jásaarun, áni sun ja aríjubaliña, weíriri janúfudedagun. ¹²Ába jagáambun bián geféentiña jagía ában umálali jéreti siélugiñe le aríñagubei.

—Weínjuma ñájoun siélun.

Ába jamúdeirun siélun lídan ában juánriñu, aríagu jáganiñu joun. ¹³Lídan óra ligía, ába ladágarun ában oúnwenbun jarabaganáli, ába tagúluludun ában múna tídaangiñe ságü dísi to ubúruguboun, ába jóúwegun sédü mílu gürígia ladúga jarabaganáli ligía. Ja jíbiri gürígia, ába jíchugun inébesei lun Búngiu le siélubei ladúga luweíriri janúfude.

¹⁴Sügúja libíaman lanárimeníga, madísebei le ában.

Le lisédün fidu

¹⁵Ába línwiruni jasédün ánjeli lífidun, ába lagaambúniwa laríñagun umálali buri jéreti siélugiñe.

Chülújali lidáani Wabúreme Búngiu lúma lidáani Crístu

lun jarúeijan lídan sun uboú,
áni jarúeijaba sun dan.

¹⁶Ábati jélemuchunga weín-gádürü gürígia ja weírigutiña, ja núnbaña luágu jála le lála urúei, láu jagíbu múarugu, ába jájuduragun lun Búngiu. ¹⁷Ába jaríñagun.

Teínqui wáña bun, Wabúreme Búngiu, amúrü le Súnti Gabáfu, amúrü le wínwanbei lúmagine lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan amúrü guetó, wínwan amúrime sun dan. Teínqui wamútibu ladúga ragúbaali lan oúnwenbun bubáfu.

áni guméseedibu arúeija.

¹⁸Gáñiburija néchaanigu, chülúja wéyu lun babeijan, chülúja gíñe dan lun bagúseragüdüniña jiláguaaña,

ábame bíchuguni jafáyeirua ja báni profétagu joun, jáma jíbiri ja deréguabaña jóungua bun, jáma sun jawúyerigu gürígia ja íchubaña inébesi lun bíri.

Chülúja óra lun bagúnrinchaguniña ja agúnrinchagubalin uboú.

¹⁹Ábati tánjunrenchun lúban Búngiu to siéluboun, ába tarijín gáfu to lágei lidáradun Búngiu jáma lumútuniña ñi tídan lúban. Ába ñi lan labríjaníga, irefni, wayújururu, ában jarabaganáli, lúma láburujan lúbara júya deréguati le wefnamuti.

Wúri lúma anímaalu le dragón

12 Ábati lasálriragun ában oúnwenbun seíni siélu. ában wúri darúgu líña wéyu táu camá jamuga ában dínugu, láu játi lábugiñe tugúdi, lúma ában rídi jáu dúusu warúguma tábulugu. ²Wúri tugúya dageíñañoun, tagúaraja láu igári le lánina agáriduni, ladúga sífuritu lun tagúriajan. ³Ábaya lasálriragun ábaya seíni siélu. ában oúnwenbun anímaalu le dragón funáti, sédüñein lábulugu, dísi ligáanchun,

lúma ában rídi luágu cáda lábulugu. ⁴Ába ladúrugudun dragón ligía ában jádaangiñe ságü úrüwa warúguma láu líli, ába lajúnruniña múarugun. Ába laráramun dragón ligía tigíbugiñe wúri to lúnboun tagúriajan, lun leígini tiraú dánme le tagúriajan. ⁵Ába tagúriajan wúri tugúya ában wügüri irájü le lúnbei ledéragüdüun lagúmadijan lídan sun fulásu queísi láu ában murúsun güirábu. Ába lagídarúniwa tiraú tueí, ába lanügúniwa lun Búngiu luágun lála. ⁶Ába tanúrajan wúri tugúya lídoun fulásu mageírawati le ñí lubei aráanseeli lan Búngiu ubaráu tubá, lun toúnigirúniwa ñi luágu mílu bián-san úrüwa-wein wéyu.

⁷Lárigiñe, ába ñi lan ában wuríbu siélu, ñí lubei lageíndagua árcanjel Miguél jáu láni ánjeligu lúma dragón. Ageíndaguati dragón jáu láni ánjeligu, ⁸ába jeféridiruni wuríbu, ába mabáraaña lan siélu. ⁹Ába lubeíti laságarún oúnwenbun dragón, le binádu jéwe ligra le giríbei Máfia, o Satanási, le ayéejabalin sun uboú, siélugiñe. Ligía jáu sun láni ánjeligu, ába jachágarún múarugun.

¹⁰Ábati nagáambun laríñagun ában umálali jéreti siélugiñe.

—Gáñei láali Búngiu Máfia láu luweírin lubáfu. Chülújali asálbaruni joun gürígia uboúagun, chülújali larúeijan Búngiu lúma lagúmadijan Crístu, ladúga sagáwaali le íchugubei jadúnrun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, le íchigañajábei jadúnrun wéyuagu, áriebu ligíbugiñe Wabúngiute.

¹¹Sirígua jamáali láu loúnwen Mudún, le Jesucrístubei, lúma láu jíchugun fe luágu láni Búngiu ugánu luágu asálbaragülei, manúfudeduntiña lueí jeféridiruni jabágari, aráanseñu rügútiña lun jóúnwen. ¹²Gúndaalá lubeíti siélu, gúnda jumá jugúya le aganoúbei ñi. ¡Áni fugiábugu ja

aganoúbaña uboúagu, lúma baránaja! Nñúdinja Máfia júmoun láu oúnwenbun igáñi, ladúga subúdi lumúti luágu murúsun rügáli lan lidáani.

¹³Dánti laríjinbei dragón luágu fíwaali lan uboúagun, ába leiíbaajanun wúri tó buga agúriajaboun. ¹⁴Ába líchugún bián larúna dunúru le weínamuti tun wúri tugúya lun gayára lan tájamarun lídoun fulásu mageírawati dise lueí dragón ligía, le ñíba lubeí toúnigirúa luágu úruwa írúmu dimí. ¹⁵Ába lewérajan dragón ligía sarágu dúna liyúmulugugiñe lun lañaradaguagüdünun wúri tugúya. ¹⁶Ába líderagunun múa wúri tugúya, ába lánjunrenchun múa, ába lachúruni sun dúna le lígiragüdübei dragón liyúmulugugiñe. ¹⁷⁻¹⁸Gáñitimaati dragón túma wúri tugúya, ába lídin ageíndagua jáma tirájüñü ja nñúdubaña láu le lubeíbei Búngiu, falájamei ugánu le láni Jesucrístu.

Ja mónsturugu

13 Ába naráramun láru béya, ába naríjin lamúdeirun ában mónsturu baránajagiñe, sédüñein lálbulugu, dísi ligáanchun. Nñíñein rídi luágu cáda ligáanchun lúma ában íri le áubei lanábaguei Búngiu luágu cáda lálbulugu. ²Mónsturu ligía lenége geígusi, ítara líña lugúdi queísi lugúdi óso, liábin liyúma camá liyúma líñún. Ába líchuguni dragón lubáfu lúma lála lun, lúma sarágu ubáfu lun lagúmadijan. ³Nñíñein ában chaúnti luágu ában lídaangiñe lálbulugu mónsturu ligía, weíríti lún yebe láfaruni jilágubei, ába lareídagun lichaúntin. Weíríti janígi sun gürrígia láu mónsturu ligía. ⁴Ába jájuduragun lun dragón luágu líchugun gumádi lun mónsturu, ába giñe jájuduragun lun mónsturu, ába jaríñagun.

—Úati ni ában quei mónsturu le, ¿cába gayára láfaruni?

⁵Ígirúati giñe mónsturu ligía lun ladímurejan dimúrei buíti luouguua lúma lun lanábaguni Búngiu, lúma lun lagúmadijan luágu bián-wein-bián játi. ⁶Ába ladúgün ítara, adímurejati wuríbati luágu Búngiu, anábaleí líri, lúban, jáma ja siélubaña. ⁷Ígirúati giñe lun lageíndagun jáma lánigu Búngiu darí lásiiragúniña, ába líchugúniwa ubáfu lun jawágu sun rása, fulásu, luwúyerigu dimúrei lúma néchaani. ⁸Ába jájuduragun sun ja aganoúbaña uboúagu lun mónsturu ligía, ja úbaña jíri bürúwañu lúmagiñe ladúgün uboú tidan líburu to lánina ibágari, to lúmaboun Jesucrístu, le Mudún le ouwebei.

⁹Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambalá. ¹⁰Ja adáürütiña ámu, jadáürawagúba giñe, ja áfarajatiña táu efeín, jáfarawagúba giñe táu efeín. Ligía busén jabeí lánigu Búngiu gurásu lúma afñíeni.

¹¹Lárigiñe, ábaya naríjin ábanya mónsturu lamúdeirun múarugugiñe. Nñíñein bián gánchu luágu camá ligáanchun mudún, áni ítara líña ladímurejan camá ában dragón. ¹²Nñíñein sun ubáfu le láni furúmiñeti mónsturu lúma lun ladúgüni cátei lueígiñe loúbadina furúmiñeti mónsturu. Ába ladúgün lun jájuduragun sun gürrígia ja uboúagubaña lun furúmiñeti mónsturu, le lareídaguagüdübei lueígiñe chaúnti le luágubei. ¹³Adúgati giñe oúnwenbun buri miláguru, áburujagúdati wátu geméti siélugiñe lun múarugun jagíbugiñe gürrígia. ¹⁴Lídaangiñeti miláguru buri le únbei líchugúia ubáfu lun ladúgüni lueígiñe loúbadina furúmiñeti mónsturu, ába leyéeduniña ja aganoúbaña uboúagu, ába ladúgagüdün ában liyáwa mónsturu le gawágubalin chaúnti ába lareídagun, joun. ¹⁵Ába libíjin jabíaman mónsturu ubáfu lun líchugun

ibágari tun liyáwa furúmiñeti mónsturu lun tadímurejan lúma lun táfaraguniña sun ja májuduraguntiña tun. ¹⁶ Adúgati gñe lun sun lan gürígia—weinamujaña, ñúbürigiña, rísitiña, gudémetiña, idámuni, máma idámuni—lun labúrüdún líri mónsturu luágu jájabu le jounwenren o luágu lan jerébe. ¹⁷ Úati ni ában gayáraati lagáñijan ni cáta ni lalúgurajan ánjein úa líri mónsturu o linúmerun líri luágu. ¹⁸ Buséntitia cátei le lichú áu, le gunfaráandati, atúriajalef linúmerun mónsturu, le ábanbei quei líri wügúri, áni niján número le asálirubei lídaangiñe liletürana íri ligía. sísi-san úruwa-wein-sísi.

Jerémujan ja san bián-wein-gádürü mílu

14 Lárigiñe líra, ába naríjini Jesucrístu, le Mudún, rára lábulugu wúbü le Sión, le siélubei. Níñanu san bián-wein-gádürü mílu gürígia lúma, ja bürúwañubei líri Mudún lúma líri Lúguchi jeréberugu. ² Lárigiñe, ába nagáambun ában amúri ñúbinti siéluigiñe camá lamúri barána, camá gñe ladúrügüdün ában wayújururu le jéreti, ítara líña gñe camá jamuga tamúri sarágu gidára. ³ Ába jerémujan gürígia jagía ában urému iséri ligíbugiñe lála Búngiu lúma jagíbugiñe gádürü cátaña gabágaritiña jagía, lúma jagíbugiñe gürígia ja weírigutiña. Úati ni ában gayára lumúti laníchigu lerérun urému ligía gunfaráanda jaweídügüya san bián-wein-gádürü mílu ja asálbarúabaña jádaangiñe ja uboúagubaña— ⁴ jagía ja mádaragúnbaña jóungua jámoun würíña, reideitiña jarúmañu, falájamei Mudún le ñíjin lumúti lídin, sálbawatiña jádaangiñe gürígia quei furúmiñeti edéweejani lun Búngiu lúma lun Mudún. ⁵ Madárirúnwati ni

murúsun iyéeni luágu jayumáru ladúga jarúmatiña ligíbugiñe Búngiu.

Ugánu buri le jíchubei úruwa ánjeligu

⁶ Ábati naríjin ábaya ánjeli ájamaja lamídaangua siélu, níñein ugánu le magúmuchaditi lúma lun lapúrichijani joun ja aganoúbaña uboúagu—joun sun néchaanigu, rása, luwúyerigu dimúrei lúma sun fulásu. ⁷ Laríñaga láu umálali jéreti.

—Inébelá Búngiu jun, ru jugúyame uweírigu lun, chúlúja dan lun lagúseragüdün. Judúgua jumá lun le adúgubalin siélu lúma uboú, barána lúma líseesen dúna.

⁸ Ába liábin ábanya ánjeli lárigi, ába laríñagun.

—Jeígua, jeígua Babilónia to weíriguboun, ladúga tabácharu-adágüdüni sun néchaani láu bínu le lánina liwíye tayúmajan.

⁹ Ába liábin ábanya júruwan ánjeli, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Le ájuduraguti lun mónsturu lúma tun liyáwa, ígira ligíame lun labúrüdúniwa líri mónsturu luágu lújabu o leréberugu, ¹⁰ látubei bínu le lánina lanárime ligáñi Búngiu le lúnbei láburujan le gumúti luágun, ábame lasúfurirun láu wátu lúma sáfuru ligíbugiñe Jesucrístu lúma jagíbugiñe ánjeligu ja sándubaña.

¹¹ Laweínruba lugúmulalin wátu le asúfuriragüdúbaliña lun sun dan, úabei eméraaguni ni wéyuagu ni áriebe joun ja ájuduragubaña lun mónsturu lúma tun liyáwa, o ja bürúwañubei líri jawágu. ¹² Ligía lébubei lúnti lan gagúraasun jamá lánigu Búngiu ja ñúdünbaña láu le lubeíbei áni falájamei Jesúsú surúñu, lun ítara meme jamá derégüdagu lídan jaffínen darí lúmoun jóunwen.

¹³ Ábati nagáambun laríñagun ában umálali ñúbinti siéluigiñe nun.

—Abúrjabeí le. “¡Gúnda jamá ja oúwetiña láu jaffñen luágu Jabúreme Jesucrístu!” Lúmagiñe óra ligía, jeméraaguba lídaangiñe jawádigimari, ábame lídin le jadúgübei úara jáma, líña Sífiri Sándu.

Lalúbajouniwa múa

¹⁴ Ábati narjín ában juánriñu jarúti, ligíbuagu juánriñu ligía, ñun líña ában lenége Jesucrístu, le Wügúri Garaúwarügüti. Ññein ában rídi gólu lálbulugu túma ában alúbagülei jamánatu lújaburugu. ¹⁵ Ába láfuridun ában ánjeli tídaangiñe lúban Búngiu to siéluboun, ába lagúaragun láu umálali jéreti lun le ñúnbei ligíbuagu juánriñu.

—Dáboun balúbagülei, ladúga chülúja dan lun alúbajani, ladúga funáali nádü.

¹⁶ Ába lásügüragüdünnun le ñúnbei luágu juánriñu lalúbagülei múarugugiñe, ába lalúbajan.

¹⁷ Ábayati láfuridun ábaya ánjeli tídaangiñe lúban Búngiu to siéluboun táu giñe lalúbagülei jamánatu. ¹⁸ Ábaya láfuridun ábanya ánjeli lídaangiñe latárü, ánjeli ligía, gabáfuti luágu wátu geméti le luágubei latárü ligía. Ába lagúarun lun le táubei lalúbagülei láu umálali jéreti, ába laríñagun lun.

—Dáboun balúbagülei to jamánaboun, alúbajaboun tirsini beíbei to múaruguboun, ladúga funáaru.

¹⁹ Ába lásügüragüdünnun ánjeli ligía lalúbagülei múarugugiñe, ába lalúbajanun beíbei to múaruguboun, ába líchugunun lídoun ában ágei weíruti lun taríbachawagúniwa. (Míni lan líra, lanárime abeichúni le lúnbei liábin lúmagiñe Búngiu.) ²⁰ Ába taríbachawagún beíbei bougudi libíti ubúru, ába láfuridun jítaü lídaangiñe tágei chülú lúmoun líñun jafúrenun gabáyu, úrúwan kilómetro geyégu.

Ánjeligu jáma jagúmujoún sédü ígei

15 Ába narjín ábanya oúnwenbun seíni siélu, weírügüdati anígi. sédü ánjeligu jáu jagúmujoún sédü ígei, ja áubaña lagúmucha ligáñi Búngiu.

² Arjatina giñe camá jamuga ában barána le bídiriu láu wátu geméti lídan, ñññanu ja agáñeirubaliña luágu mónsturu, túma liyáwa, lúma luágu linúmerun líri, rára jáña lubádu barána le bídiriu ligía táu gidára to líchuguboun Búngiu joun. ³ Ába jerémujani lerémun Moisés lé meja esériwidubei lun Búngiu, lúma lerémun Mudún, le ítarabei.

Weíruti ani buíti sun le adúga báalibeí, Wabúreme Búngiu, Súnti Gabáfu, surúñu líña sun le badúgübei, úaragua, amúrü le Lurúitebeí sun néchaani.

⁴ ¿Cábasan manúfude bueí, Wabúngiute?

¿Cábasan madímurejan buíti buágu?

Amúrü rügúñadibu maffgounjan, jayábinba lílana sun fulásu, ábame jájuduragun bun, ladúga arijúaaali luágu buídu lan sun le badúgübei.

⁵ Lárigiñeti sun cátei le, ába narjini fulásu le sándutimaabei tídan lúban Búngiu siélu, fulásu le ñí lubeí lerédera Búngiu, júnren lubéneri. ⁶ Ába jáfuridun sédü ánjeligu ja jáubaña sédü ígei jagía, ñigiñe. Táuñanu janáangun líno to jarúmatu, mirí, liábin jabélitin, gólu luágu janíguagu. ⁷ Ába liábin ában jádaangiñe cátaña gabágaritiña jagía, ába líchugun ában cópu gólu lun cáda ában jádaangiñe sédü ánjeligu jagía, buin líña cáda cópu láu luweírín ligáñi Búngiu le gabágaribeí lun sun dan. ⁸ Ába labuínchun fulásu le sándutimaabei láu gumúlali le ñúbinbei lídaangiñe luweírígungun Búngiu lúma lubáfu. siñátiti lebélu-run ni ában ñjín darí jagúmuchun sédü ígei ja jámabaña sédü ánjeligu jagía.

Cópu buri le lágei ligáni Búngiu

16 Ábati nagáambun laríñagun ában umálali jéreti joun sédü ánjeligu jagía lídaangiñe fulásu le sándutimaabei.

—Jeíba áturei cópu buri láu lanárime ligáni Búngiu uboúagun.

²Ába lídin furúmiñeti ánjeli, ába láturuni licópun uboúagun, ába lasálrirun gumeín gáriti jawágu sun ja gawágubalin líri mónsturu, judúgua jagía lun.

³Ába láturuni jabíaman ánjeli licópun baránajoun, ába lasálriragun barána queísi játa jiláaña, ába jóúwegun sun cátaña ja gabágaribaña lídan.

⁴Ába láturuni júrúwan ánjeli licópun luágun buri dúna lúma líseesen dúna, ába lasálriragun jítaúme. ⁵Ába nagáambun laríñagun láni dúna ánjeli.

—Úraguatibu láu bagúseragüdün ítara, Búngiu sándu, amúrú le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan áni wínwan amúrú guetó, ⁶ladúga jagía, aseñeigüda jamúti játa profétagu jáma ja deréguabaña jóúngua bun, guetóti gurágüdaadibu jítaü joun, yúuti joun.

⁷Agáambatina giñe laríñawagun lueígiñe latárü.

—Ánja Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu, agúseragüdaadibu láu ísuruni lúma úraguni.

⁸Ába láturuni jagádürün ánjeli licópun luágun wéyu, ába libíjin wéyu ubáfu lun lachúraruniña gürígia láu lísü,

⁹ába jachúrarun súngebei. Láu sun lira, masáansiragunti jagáburi, madímurejan jagía buíti luágu Búngiu, anábaguearügü jameí Búngiu le gabáfubei jawágu ígei ja.

¹⁰Ába láturuni jaseíngün ánjeli licópun luágun lála mónsturu, ába leréderun larúeijan lábugiñe lubúriga. Ába buri jágüragunun gürígia jañéne

láu igári. ¹¹Ni ítara, masáansiragunti jagáburi lun jígiruni wuríbati léñaja jadúgübei, anábaguearügü jameí Búngiu le siélubei luágu jagárigu lúma jagúmeín.

¹²Ába láturuni jasísín ánjeli licópun luágun oúnwenbun dúna le Euférate, ába lamábeidun lun ñi lan úma lun jásügürün urúeigu ja ñúbinbaña lueígiñe oúbaü le nígiñe lubeí laboúcha wéyu.

¹³Ábati naríjin jáfuridun úruwa espíritugu wuríbatíña liyúmulugugiñe dragón, liyúmulugugiñe mónsturu, lúma liyúmulugugiñe proféta le yéeebei, ítara jáña espíritugu wuríbatíña jagía quei júa. ¹⁴Espíritugu jagía máfianu ja adáagubaña miláguru, ába buri jáfuridun oúndaragúaña sun urúeigu ja uboúagubaña lubá wuríbu le lánina oúnwenbun luwéyuri Búngiu le Súnti Gabáfu. ¹⁵(“Tóunigi jumátia ladúga sódinibei niábin quei liábin jíweruti áriebe. Gúndaabei le agágudúañubei, nuján lanáangun luágu, lun meíbugun lan surúsu lueí jaríjini gürígia le mabúseerun lubeí lun jaríjini luágu,” líña laríñagun Jesucrístu.) ¹⁶Ábati jóúndaraguniña urúeigu lídan fulásu le gíríbei Armagedón lídan dimúrei le hebréo.

¹⁷Ábati láturuni jasédün ánjeli licópun garábalirugun, ába láfuridun ában umálali lídaangiñe fulásu le sándutimaabei le siélubei. Lumálali Búngiu ligía, le ñúnbei luágu lála ñi, laríñaga.

—Adügúwaali.

¹⁸Ába ñi lan labíríjaníga, ireíni, lúma wayújururu, ába lánjingichun múa láu ában járabaganáli, jéreti sügú láu sun járabaganáli le dagáalíbei lúmagiñe ñi jamá gürígia ligíbuagu uboú. ¹⁹Ába lafánreinragun ubúrugú weíríti le Babilónia lídan úruwa murúsun, ába buri lagúluludun ubúrugú le uboúagubei, ába laríttagun Búngiu luágu ubúrugú weíríti

le Babilónia lun lájuluchagüdüni bínu le lánina abeichúni le loúnajabei lun lídan ligáñi. ²⁰Sun uboúju lúma sun wúbü, ába lagúmuhagun. ²¹Ába gñe láburijan oúnwenbun buri lúbara júya deréguati siéluigiñe jawágun güriquia, júriburiti chúlú lúmoun san líburu, ába janábaguni güriquia Búngiu luágu, ladúga ában lan abeichúni janárimeti.

Tasiadirúniwa oúnwenbun jóru

17 Ábati liábin ában jádaangiñe sédü ánjeligu ja láubaña sédü cópu, ába laríñagun nun.

—Jigábu, narúfudaali tabeichún oúnwenbun jóru to ñúnboun ligíbuagu barána bun. ²Agánawaaña urúeigu ja uboúagubaña lídan salúfuri túma, bachárua jagía ja uboúagubaña láu bínu le lánina tisálufurin.

³Ába lanúgünina ánjeli ligía lídoun ában fulásu mageírawati le ayáwadagubei nun láu lubáfu Sífiri Sándu, ába naríjin ában wúri waríñu luágu ában mónsturu funáti, búruwañu líña sun luwúyeri dimúrei le anábaguti Búngiu tuágu, sédüñein lichúgü mónsturu le uágubei tañúura, dísi ligáanchun. ⁴Wúri tugúya, gúchu lúma funáti ticólorunbei tanáangun, liábin tuwénden, gólu, dúbü buíduburiti, lúma pérla. Ñíñein ában cópu gólu tújaburugu buin láu tisálufurin lúma liwíye tadáangun. ⁵Búruwañu líña ában íri teréberugu láu ában aníchigu arámudaguati. Íri le teréberugubei. “Babilónia to weíriboun, jáguchu jóru lúma sun luwúyeri iwíyeni uboúagu.” ⁶Ába nasúbudiruni luágu bacháruañoun lan wúri tugúya láu játa ja lánigu Búngiu jáma ja áfarawagúbaña luegiñe jadímurejan luágu Jesucrístu. Dan naríjinbalin cátei le, ába laweíridun nanígi. ⁷Ábati laríñagun ánjeli ligía nun.

—¿Cá uágu laweírida banígi? Nasúbudiragúdaali míni tan wúri to bun, láu sun mónsturu le anúgubarun, le sédübei ichúgü, dísi ligáanchun. ⁸Mónsturu le baríjubei, gabágariti meja, áni guetó úaali, láu sun líra, lamúdeiruba lídaangiñe júyu le mébejabei lubáragiñe lídin lídoun lagúmujoún loúnwen. Ja aganoúbaña uboúagu, ja úabei jíri búruwañu tídan líburu to lánina ibágarí lúmagiñe ladúgún uboú, laweíriduba janígi dánme jaríjini mónsturu lé meja gabágaribei áni úaali, ábaya liábin.

⁹‘Níjein cátei ya joun ja gayáraabei gunfaráanda jamáni. Sédü ichúgü ligía, míni lan sédü wúbü le uágubei ñun tan wúri tugúya, ¹⁰ sédü méme ichúgü ligía, míni lan gñe sédü urúeigu. Seíngü jádaangiñe urúeigu jagía, gumújali jarúeijan, ában jádaangiñe, larúeijaña guetó, le ában, miábingili. Dánme liábin jagúmujoún, larúeijaba murúsurgü dan. ¹¹Le mónsturu lé meja gabágaribei áni úaali guetó, ligía jawídünbei urúeigu, láu sun ligía lan ában jádaangiñe sédü, lárigiñeme, ábame lídin lídoun lagúmujoún loúnwen.

¹²‘Dísi gánchu le baríjubei, dísi urúeigu ja magúmeserungiñabaña arúeija, jabíjuba jabáfu urúeigu luágu ában óra úara lúma mónsturu. ¹³Ában lábu jarítangun urúeigu jagía, jíchugubei jabáfu lúma jarúeijan lun mónsturu. ¹⁴Jageíndaguba lúma Jesucrístu, láfaragubaña jílagubei, ladúga Jabúreme sun abúremein ligía, Jarúeite gñe sun urúeigu, áni jagáñeiruba gñe sun lánigu ja lanúadajabaña Búngiu áni derégüdagú méme jáña lídan jafíñen luágu, úara lúma.

¹⁵Ába gñe laríñagun ánjeli ligía nun.

—Barána le baríjubei, le igíbuagubei tañúura jóru, fulásu buri, luwúyerigu dimúrei, lúma néchaani. ¹⁶Áni dísi gánchu le baríjubei luágu mónsturu, le

méme díisibei urúeigu, teyéeregeduba jóru joun, ábame jígirunun fíwañu, surúsu, jeígubei túgürügü, ábame jágdunun láu wátu geméti. ¹⁷Rúlaali Búngiu tídoun janígi lun jadúgüni le labúseerubei láu júaradun lun jedéregeruni jabáfu queísi urúeigu lun jíderaguni mónsturu daríme lagúnfulirun le laríñagubei Búngiu. ¹⁸Wúri to barjúboun, tugúya weíriri ubúruгу le agúmadirubaliña lurúeitegu uboú, le gíríbei Babilónia.

Teíguadun Babilónia

18 Lárigiñe sun cátei le, ába narjín ábanya ánjeli larárirun siélugiñe láu sarágu ubáfu, ába larúgoundun uboú láu límírin. ²Lagúaraguati láu umálali jéreti.

—Gumúgua, gumúgua Babilónia to weíríoun, guetó jábíñejaru máfianu, jarámudaguaguile sun jawúyeri espíritugu wuríbatíña, jádibu dunúru wíyetiña queísi wadúbi. ³Ladúga sun lan néchaanigu bacháruaaña láu bínu le lánina tisálufurin, áni agánawaaña lurúeitegu uboú túma lídan tisálufurin, alúgurajatiña buri ja uboúagubaña, rísijaña lídaangiñe luwénden touseragun túngua.

⁴Ábayati nagáambun laríñagun ábanya umálali nübinti siélugiñe.

—Furjúma Babilóniagiñe, jugúya le nánigu, mafánran jumámuga lídan tifígoun lúma lídan tabeichúniwa. ⁵Gíbeguaali tifígoun darí lun lachúúlürün siélu, áni jarítaguaali Búngiu luágu luríban touserun. ⁶Adúga jumá tun Babilónia quei tadúga joun ámu, fáyei jumóun dóbüli lueí le tadúgübei. Rújuma ában uníñein le jéretimaati bián weýyaasu tun sügú láu le tíchugubei joun ámu. ⁷Súfurigüda jumóun quei méme tedéregeragun túngua lun anáanguni únguau lúma lun agúnrinchaguni, ladúga aríñaga

tan tídan tanígi. “Ñun nína ya quei ában urúei, máma nugúya ában jíñáru mámaritu, masúfurirubadina gíñe.”

⁸Ligía liábinba lubeí tabeichún lídan ában meme wéyu—oúweni, íruni, ilámaü—ábame tagudún láu wátu geméti, ladúga gabáfuti Wabúreme Búngiu le asíadirubarun.

⁹Lurúeitegu uboú ja aganoúbaña túma lídan salúfuri lúma irisini, jayájuba, gudémegua tugúyame joun dánme jarjini gumúlali le lánina tagudún. ¹⁰Ábame jeréderun díse, le janúfudei lueí tabeichún, ábame jaríñagun.

—¡Fugiábu Babilónia, ubúruгу le weíríbei, Babilónia ubúruгу le gabáfubei, lídaanrügü murúsun óra liábin babeíchun!

¹¹Ja alúgurajatiña buri ja uboúagubaña, ayájuatiña gíñe, gudémegua ligía ubúruгу ligía joun ladúga úaaña lan cába lan agáñije ebégidinaü le janáajabei—

¹²ebégidinaü lé buri gólu, pláta, dúbü buíduburitu, pérlas, gamísa to líno to finutu, séda, colóru buri gúchu lúma funáti, lúma gíñe sun luwúyeri fuláansu le jémeti, ílagu láuti jári léfan, fuláansu buíduburiti, brónse, gürábu, lúma dúbü miríti, ¹³canéla, cátei lé buri jémeti, cupáli, mírra, ibíñei, bínu, aflí, fulúwaaru finutu, lúma türígu, barútiña gíñe anímaalugu ja lúntiña janáajan ílagu, mudún, bágasu, gabáyu, cárü, ásta músu, o gürígia lun jalúgurajoún. ¹⁴Jaríñaguba lun ubúruгу ligia.

—¡Úaaru frúta buri to seméboun búma to jínsiñeñajáboun bun sarágu, féridi báali gíñe sun irisini lúma wéndeí le búmañajabei, féridiwaali lun sun dan!

¹⁵Jánaja alúgurajabálin buri cátei le áni rísijaña lídan ubúruгу le, jeréderuba díse le janúfude lueí labeichún, ayájua-jeina, aságürijeina. ¹⁶Ábame jaríñagun.

—¡Fugiábu ubúrgu weíríti! Ítara liña meja quei ában wúri táu tadáuragun to líno fínutu túma anáanguni to colóru gúchu lúma funáti, láu tuwénden gólu, dúbü buíduburiti lúma pérla. ¹⁷ ¡Lídan murúsun óra gumúja sarágu irísini!

Sún buri tarúne ugúnein, pasajérgu, mádulungu, jáma sun ja ñadágimein-baña baránaja, díseti jeréderun. ¹⁸ Dánti le jarjini lugúmulalin lágudun ubúrgu, ába jagúaragan.

—¿Cásan meja ámu ubúrgu ñíbei quei óunwenbun ubúrgu le?

¹⁹ Ába jíchaagun múa jábulugu, ayájuaja, aságüríja, agúaragua.

—¡Fugiábu Babilónia lé buga weíríbei! Rísijañá yebe sun ja gagúnebaña wapóru baránaja láu lirísini, áni lídaanrügü murúsun óra gürínwagua.

²⁰ Gúnda jumá láu le asúseredubei lun Babilónia, amúrü siélu, júma jugúya apóstolugu, jáma profétagu, jáma sun ja lánigu Búngiu, ladúga adúgaali Búngiu gúsei jun láu lasíadiruni.

²¹ Ábati liñúrun ában ánjeli gabáfuti ában dúbü le ítarabei quei ában mulí, ába láguruni baránajoun, ába laríñagun.

—Ítara lúba laráriragüdúniwa Babilónia, ubúrgu le weíríbei, marijándügüyáwalime. ²² Magaambúndügüyáwalime tamúri gidára, fídu, bémerirugu, úaaname gíne ñadágimeintiña bídan ni ca uwúyeri, magaambúnjalime gíne lamúri dúbü le mulí bídan. ²³ Madúnraagúnjalime larúgounga lámpu bídan, magaambúndügüyáwalime areínjani le lánina maríei bídan, láu sun gabáfugüda báníña meja bání alúgurajatiña lídan sun ubóu, eyéedagua báña sun néchaani láu babíñarajan.

²⁴ Daríwaali játa profétagu, jáma ja lánigu Búngiu, lúma játa sun ja áfarawagúañabaña ubóuagu, daríwaali

játa sun jagía lídan ubúrgu lé meja Babilónia.

19 Lárigiñe cátei le, ába nagáambuni jamálali sarágu gürígia, jagúarajan.

¡Alelúya! Weíríti Wabúngiute le Súnti Gabáfu, ligía asálbarubaliña lánigu.

² Agúseragüdati láu úarani lúma ísuruni, siádi láaru óunwenbun jóru to agádeirubalin ubóu láu tisálufurin, águyugüda láali jáfarawagún lánigu tuágu.

³ Ábaya jagúarajan.

—¡Alelúya! Magúmubei lamúdeirun tugúmulalin.

⁴ Játi weín-gádürü gürígia ja weírigitíña, jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía, ába jélemuchun chülú múarugun, judúguatiña lun Búngiu le ñúnbei luágu lála, ába jaríñagun.

—¡Ítaralá! ¡Alelúya!

⁵ Ábati lagaambún laríñagun ában umálali yaráfa luegiñe lála Búngiu.

Rújuma uweíríguni lun Búngiu,

sun jugúya ja esériwidubalin,

áni inébelá jun,

weíyaaña, núbüriña.

Fédu siélu

⁶ Agáambayatina camá jamuga jamálali sarágu gürígia, camá lamúri sarágu dúna lúma wayújururu jéreguti, agúaraja.

¡Alelúya! Guméseeli Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu agúmadíja.

⁷ Gúndaagua wamá, buínwama láu ugúndani, ru wagíame uweíríguni lun,

ladúga chülúja óra lun lídan jamá ában lánigu Jesucrístu lúma, le gumúti.

Aráanseña quei ában adári lubá tamárieidun,

⁸ táu tanáangun líno to fínutu, jarúma, áni mirí.

Míni tan líno fínutu, ibágari le surúti, le jabágari lánigu Búngiu.

⁹Ábati laríñagun ánjeli nun.

—Babúrúja. “Gúnda jamá ja amísura-joúbaña lídoun fédu le lánina lúaradun Jesucrístu jáma lánigu.”

Ába laríñagun nun.

—Dimúrei buri inárúni le laríñagun Búngiu le.

¹⁰Ába nájuduragun ligíbugiñe ánjeli ligía, ába laríñagun nun.

—Madúgabeí le, esériwiduti áu lun Búngiu quei amúrú jáma bibíríña ja afálarubalin láni Jesúsu ugánu derégüdaguñu, lun Búngiu lun bájjuduragun.

Ugánu le lanúgübei Jesúsu lídoun larúgounga, ligía lébubei sun le jaríñagubei profétagu.

Le aweínjabalin gabáyu jarúti

¹¹Ábati naríjini siélu junréñu, ába lasálriragun ában gabáyu jarúti, léti aweínjabalin, Gúnfuliti lúma Inárúni, ligía líribei, ladúga láu ísuruni lagú-madija, láu giñe ísuruni lageíndagua.

¹²Ámirijati lágu camá ligémeri wátu, ññein sarágu rídi lálbulugu, ññein giñe ában íri búrúwañu luágu, ligía rúgúñein asúbudirei.

¹³Anáanguni to luáguboun, feíndiwatu láu jítaü. Lerérun Búngiu líribei.

¹⁴Jafálareiti súdaara ja siélubaña táu jadáüragun líno to fínutu, jarútu, jarúma, waríñu jagía jawágu gabáyu jarútiña.

¹⁵Ñíñoun ában efeín jamánatu liyúmulugugiñe lun láchaüguniña néchaani táu, ábame ledéraagüdüni lagúmadijan quei láu ában gürábu. Lagúseragüdübaña quei le arfbichagubarun beíbei láu lugúdi, gurágüdaleíme bínu le lánina lanárime ligáñi Búngiu joun. ¹⁶Búrúwañu líña íri le tuágu lanáangun lúma luágu liyáda. “Jarúeite sun urúeigu, Jabúreme sun abúremeigu.”

¹⁷Ába naríjin ában ánjeli rára lídan wéyu, le agúaragubei láu érei joun sun dunúru ja ájamajabaña juánriñurugu.

—Jigoúgu, oúndaragua jumá lun oúnwenbun ladíneragüdüni Búngiu, ¹⁸jou jumámuga jágürügü urúeigu, gumádimatiña, jáma wügúriña ganígitiña, jágürügü gabáyu jáu sun ja aweínjabaliña, jágürügü sun jawúyeri wügúriña dándu ja jóunguatiña quei ja idámuni, dándu ññbüriñiña quei weínamujaña.

¹⁹Ábati naríjini mónsturu jáma lurúeitegu ubou jáu jánigu oúndaraguaaña lun jageíndagun lúma le waríñubei luágu gabáyu jarúti jáma lánigu. ²⁰Ába ladaürün mónsturu úara lúma proféta yéeti lé buga adúgübei miláguru ligíbugiñe mónsturu. Láu buri miláguru ligía, ayéeda láaña proféta ligía ja ígiraguagüdübaña jóungua lun labúrüdün líri mónsturu jawágu, judúgua jagía tun liyáwa. Dánduti mónsturu quei proféta yéeti ligía, ába jagurún wínwañu lídoun lagúnu le láubei wátu geméti lúma súfuru. ²¹Ja jíbiri, ába jáfarawagún táu efeín to liyúmuluguboun le waríñubei luágu gabáyu, ába jaquímuledun sun dunúru buídu láu jágürügü.

Le mílu irúmu

20 Lárigiñe, ába naríjin ában ánjeli larárirun siéluigiñe láu ligélen júyu le mébejabei, lúma ában oúnwenbun güríngüri lújaburugu. ²Ába lárügüdüni ánjeli ligía dragón, le binádu jéwe, le Máfiabei áni Satanási, ába lagúraguni luágu mílu irúmu. ³Ába láguruni lídoun júyu le mébejabei le ñí lubei ladáürei. Ába lichugún ában séyu luágu béna lun mayéejandügüya láaña lan néchaanigu darí lásügürün mílu irúmu. Lárigiñeme mílu irúmu ligía, lígiragüdüwaba luágu murúsun dan.

⁴Ába naríjini jála buri ja ibíjubaña ubáfu lun jagúseragüdüün, ñun jáña luágu. Aríja numútiña gíne jawáni já meja adúrürúbaña ichúgü lueígiñe japúrichijani Lerérun Búngiu lúma lueígiñe jadímurejan luágu Jesucrístu, ja májuduragunbaña lun mónsturu ni tun liyáwa, mígirun jagía lun lichugún líri luágu jerébe o luágu lan jarúna. Ába naríjin jásaarun lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun, ába jagúmadijan úara lúma Crístu luágu mílu irúmu. ⁵Ánjeinti ja jíbiri jiláguaaña, másaaruntiña lídaangiñe ouweni daríme lárígiñe mílu irúmu. Niján furúmiñetibeí ásaaruni lídaangiñe ouweni. ⁶¡Gúndaatiña áni lánigu Búngiu jagía ja gafánraanbaña lídan furúmiñeti ásaaruni lídaangiñe ouweni! Mabáfuti libíaman ouweni jawágu, lubáragiñe líra, fádirigubaña lání Búngiu lúma lání Crístu, ábame jagúmadijan úara lúma Crístu luágu mílu irúmu.

⁷Dánme sügújali mílu irúmu ligía, ligíame lígirawagüdüün Máfia lídaangiñe júyu le mébejabei, ⁸ábame láfuridun lun layéejaniña néchaanigu lídan sun uboú. Láfuriduba ayéedaña ubáfu buri le Gog lúma Magóg, ábame loúndaraguniña jánigu, ja gíbebaña quei liságounte barána, lun wuríbu. ⁹Ítara líña lubeíti, ába jáfuridun súdaara jagía lídaangiñe sun uboú, ába jegéyedaguni fulásu le ñí jabei lánigu Búngiu lúma ubúru le jín-siñebei lun Búngiu, le Jerusalénbei. Ába loúnajan Búngiu wátu geméti siéluigiñe, ába láguduniña gumúgubei. ¹⁰Máfiati le ayéedubaliña, ába lágurúniwa lídoun lagúnu le láubei wátu geméti lúma súfuru, le ñíjin lubeí jágurúa mónsturu lúma proféta yéeti. Jasúfuriruba ñi wéyuagu, áriebu lun sun dan.

Wísiyu ligíbugiñe oúnwenbun jalaú jarúti

¹¹Ábati naríjin ában oúnwenbun jalaú jarúti, ñínein Búngiu ñun luágu. Ába lagúmuchagun siélu lúma uboú ligíbugiñe, ába marijínjali lan. ¹²Ába naríjiniña jiláguaaña, weñamujaña jáma ñúbürigiña rára ligíbugiñe Búngiu, ába tadárawagún líburu buri túma ábanya líburu to líburu to lánina ibágarí. Ába jagúserawagüdüün jiláguaaña luágu buri cátei lé meja jadúgübei, según le bürúwañubei tídan líburu buri tugúya. ¹³Sarátiña sun ja añáradagubaña dúnarugu, sun ja jiláguañabaña, ába jásaarun lídaangiñe ouweni, ába jagúserawagüdüün luágu buri cátei lé meja jadúgübei. ¹⁴Ába lágurúniwa ouweni lúma jabára jiláguaaña lídoun lagúnu le láubei wátu geméti. Lagúnu láuti wátu geméti ligía, ligía libíamabei ouweni, ¹⁵ñíjin jagurúa ja úabei jíri tídan líburu to lánina ibágarí lun jasúfurirun ñi gumúgua dan.

Iséri siélu lúma iséri uboú

21 Lárígiñe, ába layáwadagun iséri siélu lúma ában iséri uboú nun, gumúgua buga furúmiñeti siélu lúma furúmiñeti uboú áni úaali buga barána. ²Áu Juan, aríja numúti ubúru biníwati le iséri Jerusalén, larárirun siéluigiñe lúmagiñe Búngiu. Aráanseñu líña quei ában adári dáüguañu lubá tadári. ³Ába nagáambun laríñagun ában umálali jéreti siéluigiñe.

—Aríjabá, agánawati Búngiu jádan güriquia guetó. Laganoúba jáma, jagíaba lánigu, Búngiu mémeba jáma lun ligía lan Jabúngiute. ⁴Larágajabei sun jáguira, úaalíme ouweni ni ayájuni ni íruni ni igárigu, ladúga sügúja sún meja cátei le níjeinbei.

⁵Ábati laríñagun Búngiu.

—Aríjabá, adúga numúti sun cátei isérimé.

Aríñagati gíne.

—Babúrúja, ladúga inárüniti dimúrei buri le, áni gayáraati laffínerún luágu.

⁶Lárigíne, ába laríñagun nun.

—Súnja nadúgüni sun cátei le. Áu lagúmesejabei sun cátei, áu gíne lagúmujóunbei, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’. Le mágürabuti, níchuguba lun lun látun lídaangiñe líseesen dúna le íchugubei íbágarí, mafáyeijaanga luagu. ⁷Ja ási-iragúbalin wuríbani jerésibirubei sun le lúnbei jabíjini quei jalágaante quei nirájüñü, áume Jabúngiute, jagíame nirájüñü. ⁸Ánjañati ja janúfudebaña, ja maffínebaña, ja iyéeejabúbaña, ja gá-farajadibaña, ja adáagubaña salúfuri, ja abíñarajabaña, ja ájuduragubaña joun sándu, jáma ja yéebaña, jágurúba lídoun lagúnu le súbei láu wátu geméti lúma súfuru, le libíamabei ouweni, ligíaba jalágaante.

Iséri Jerusalén

⁹Ábati liábin ában jádaangiñe sédü ánjeligu ja láubaña sédü cópu buin jáu sédü jagúmujóun ígei, ába laríñagun nun.

—Jigábu, narúfudaali jageíra lánigu Jesucrístu bun.

¹⁰Ába layáwadaguagüdüni Sífiri Sándu ában wúbü nun, weíriti, íñu, ába larífuduni oúnwenbun ubúругu biníwati le Jerusalén nun, larárirun siéluñe lúmagíne Búngiu. ¹¹Ámirijati ubúругu ligía láu larúgounga Búngiu, ítara líña límirin quei límirin ában dúbü buídumeraüti, quei dúbü le jáspe, jarúgoungati quei bídiriu. ¹²Níñein ában baríeru weíriti, íñu, láu dúusu béna geyégu láu ubúругu ligía, ában ánjeli luágu cáda béna, lúma jíri dúusu túribu ladúgawagun Israél búruwañu luágu buri béna. ¹³Úruwañein béna lueígiñe le nígiñe lubeí laboucha

wéyu, úruwa lueígiñe nóрте, úruwa lueígiñe sur lúma úruwa lueígiñe oubáü le nígiñe lubeí lálüda wéyu. ¹⁴Baríeru ligía, ligíbuaguñein dúusu dúbü lidérebuguñein, láu jíri dúusu láni Crístu apóstolugu búruwañu luágu.

¹⁵Níñein ában mabúru gólu lúma ánjeli le admurejabei núma lun lamísurajani ubúругu, lubéneri, lúma lubárierun. ¹⁶Ubúругu ligía, ába lábu lidábuberen lúma limígifen. Ába lamísurajani ánjeli ligía ubúругu láu lumáburu, bián-mílu bián-san kilómetros luweírin, ába lábu limígifen lúma líñun, lúma lidábuberen. ¹⁷Lárigíne, ába lamísurajani baríeru, úruwa-wein-gádürü métros luweírin según jamísuraagüle güri-gia le layúsurubei ánjeli ligía.

¹⁸Láu dúbü le jáspe ladúgüwa baríeru ligía, ubúругuti ligía, láuti gólu le tí-matimaati, miríti queísi bídiriu le jarú-mati. ¹⁹Wénde-güdáwati lébu baríeru ligía láu sun luwúyeri dúbü buíduburiti. le furúmiñeti, láu jáspe, le libíaman, láu saffiro, le lúruwan, láu ágata, le ligádürün, láu esmerálda, ²⁰le liseíngün, láu ónise, le lisisin, láu cornalína, le liseídün, láu crisólito, le liwídün, láu berflo, le linéfun, láu topásio, le lidísin, láu crisoprása, le liúnsun, láu jasínto, léti lidúusun, láu amatísta. ²¹Dúusugubei béna ligía, dúusu pérlas, cáda béna láu ábanrügü pérla ladúgüwa. Léti úma buri láni ubúругu ligía, láuti gólu jarúgoungati quei bídiriu.

²²Maríjintina ni ában ligílisi lídan ubúругu lídan, ladúga añajein Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu lúma Jesucrístu ní, mabúseerúnwatu ligílisi le ní jabei. ²³Memégeirunti ubúругu ligía larúgounga lúmagíne wéyu ni lúmagíne játi, ladúga le guánarü larúgounga Búngiu rúti larúgounga lun, léti Jesucrístu, ligía lilámpunbei ubúругu ligía. ²⁴Jébuguba sun néchaanigu ja

sálbawañabaña lídan lilámpun ubúругu ligía, ábame janúgüni lurúeitegu ubou jaweírigun ñíjin, lun jíchuguni lun Búngiu.²⁵ Madáurawagunbei lubéneri wéyuagu, úabei gíñe áriebu ñi.²⁶ Lanügúba jaweírigun néchaanigu ñíjin, láu sun jarísín,²⁷ mebélubei ni cáta wíyeti ñíjin, ni le adúgüti cátei le wuríbati o gayéeraguati. Ja rügúbaña bírúwañabaña íri tídan líburu to lánina íbágarí to lúmabun Jesucrístu, jagía rügúbaña ebélura.

22 Ábati larúfudun ánjeli ligía ában dúna jarúmati nun, le íchugubei íbágarí, jarúgongati quei bídiríu, lídaangiñe lála Búngiu lúma lála Jesucrístu láfurída.² Ñíñein dúna ligía lamídaangua lémeri ubúругu ligía, áni luágu bián louba dúna ligía ñi laweírída buri tídíbu wéwe le íchugubei íbágarí, le agíindubei dúusu wéyaasu lídan írúmu. Ságü játi lagíndun, léti lubána, seríwiti lun lagáraníjoún joun néchaanigu.³ Úaalíme ni cáta ñi lun lábugiñe lan líñaragun Búngiu. Ñíbei lála Búngiu lúma lála Jesucrístu lídan ubúругu ligía, ábame jájuduragun lánigu lun.⁴ Jagágíbudaguba lúma Búngiu, ñíbei gíñe líri jeréberugu.⁵ Úaalíme áriebu ñi, ja aganoúbaña ñi, memégeirunbaña ligémeri lámpu ni ligémeri wéyu, ladúga larúgongadagüdüba Wabúreme Búngiu jáu, ábame jagúmadíjan sun dan.

Madíseeli líabín Jesúsú

⁶Lárigiñe, ába laríñagun ánjeli ligía nun.

—Inárüñiti dímuñe buri le, áni gayáraati laffíñerúniwa luágu, áni Wabúreme Búngiu méme le íchugubei dímuñe joun profétagu oúnaja láadina lun narúfuduni le lúnbei lasúseredun joun lánigu madíse.

⁷—¡Aríja jumá! ¡Anáte madíse! líña laríñagun Jesucrístu.

¡Gúndaalá le adúgübei gásu láu ugánu le láni Búngiu le bírúwañubei tídan líburu to!

⁸Áu Juan, agáamba numúti, aríjanef buri cátei le, áni lárigiñe naríjini lúma nagáambuni, ába nájuduragun lubádu lugúdi ánjeli le arúfudubalin nun.⁹ Ába laríñagun nun.

—Madúgabei le, eseríwiduti lun Búngiu áu quei amúrú jáma bíbíriña ja profétagu, jáma sun ja adúgübaña gásu láu le bírúwañubei tídan líburu to, lun Búngiu lun bájuduragun.

¹⁰Aríñagati gíñe nun.

—Marámudabeí láni Búngiu ugánu le bírúwañubei tídan líburu to ladúga yaráfaali dan lun lagúnfulírún.¹¹ Ígirabeí le wuríbabeí lun lasígirun adáagua wuríbani, le wíyebéi, lun lasígirun lídan líwíye, ánjeinti le buídubei, buídumemelá, áni le wügúri le derégeguabeí lúngua lun Búngiu, gúnfulimemelá.

¹²—Ánja, madíseeli níabín, líña laríñagun Jesucrístu, áni barú numuti afáyeiruañe le lúnbei níchuguni lun cáda ában según buri cátei le ladúgübei.¹³ Áu furúmiñetibeí lúma agúmujoúni, lagúmesaja sun cátei lúma lagúmujoún quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’.

¹⁴Gúndaatiña ja achíbubalin jafígoun lun garícha jamá lun jeígin lídaangiñe lin tídíbu wéwe le íchubei íbágarí, gayára lámuga jebélurun lueígiñe lubéneri ubúругu.¹⁵ Ánjaña ja maffíneradibaña luágu Jesucrístu, ja abíñarajabaña, ja adáagubaña salúfuri, ja gáfarajadibaña, ja ájuduragubaña joun sándu, jáma sun ja jínsiñejabúbaña lun eyéeraguni, jeréderuba bougudi.

¹⁶—Áu Jesúsú, oúnaja náali náni ánjeli lun lasúbudiragüdüni sún buri cátei le joún buri tílana ligílisi. Áu linébaanfan

urúei Davíd, áu gíñe queísi warúguma to lánina bináafin.

¹⁷ Aríñagati Sífiri Sándu jáma ja lánigubaña Jesucrístu.

—Jigábu lun Jesucrístu lun basálbarun.

Le gíñe agáambubei, aríñagalá.

—Jigábu lun Jesucrístu, sálba bámuga.

Le mágürabubei, ánjein busén, nũbinlá, gurála lídaangiñe dúna le íchugubei ibágari, mafáyeijaanga luágu.

¹⁸ Sun ja agáambubalin lání Búngiu ugánu le bürúwañubei tídan líburu to, wéridi numútiña lueí cátei le. le íchuguti lánwoun cátei le,

lagánwoundagüdübaña Búngiu ígei ja uágubaña labúrújoúa tídan líburu to, luágu. ¹⁹Le gíñe agídaruti som cátei lídaangiñe lání Búngiu ugánu le bürúwañubei tídan líburu to, lagídarubei gíñe lufánran lídaangiñe lin tídibu wéwe le íchugubei ibágari, lúma lídaangiñe ubúrugu sándu lé buri bürúwabei uágu tídan líburu to.

²⁰ Le asúbudiragüdübalin buri cátei le, aríñagati.

—Ánja, madíseeli niábin.

Ítaralá. ¡Jigábu Wabúreme Jesúsu!

²¹ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.